

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi ulosottolain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan uudistettaviksi ulosottolaissa olevat tuomioita ja muita ulosottoperusteita koskevat säännökset, ulosoton yleiset menettelysäännökset sekä muun muassa häättöä koskevat säännökset.

Ulosoton asianmukaisuutta, puolueettomuutta ja avoimuutta sekä kuulemista ja päätöksen perustelemista koskevilla säännöksillä ulosottomenettelyä on tarkoitus kehittää niin, että oikeusturva ja viranomaismenettelylle perustuslaissa asetetut vaatimukset toteutuisivat aikaisempaa paremmin. Ulosottoviranomaisen esteellisyyserusteita tiukennettaisiin jonkin verran.

Luonnollista henkilöä koskevalle ulosotolle ehdotetaan enimmäiskestoja. Tuomion ja muun ulosottoperusteen täytäntöönpanokelpoisuuden määräaika olisi 15 vuotta. Jos kuitenkin velkojana on luonnollinen henkilö tai kysymys on korvauksesta asiassa, jossa on tuomittu vankeutta tai yhdyskuntapalvelua, määräaika olisi 20 vuotta. Määräajan jälkeen saatava ei kelpaisi enää myöskään konkurssisaatavaksi. Määräaikoja sovellettaisiin taannehtivasti enintään kymmenen vuoden ajalta ennen lain voimaantuloa. Muilta osin ulosottoperusteita koskeviin säännöksiin ei ehdoteta merkittäviä asiallisia muutoksia.

Esitys liittyy ulosoton uuden tietojärjestelmän käyttöön ottamiseen. Uusi tietojärjestelmä mahdollistaa valtakunnallisen ulosottorekisterin perustamisen. Rekisteri luo edellytykset velalliskohtaiselle menettelylle ja sähköiselle asioinnille. Esitykseen sisältyvät säännökset muun muassa siitä, mitä tietoja ulosottorekisteriin saadaan tallettaa ja kenelle tietoja voidaan luovuttaa.

Suurin osa esityksen säännöksistä on ulosoton yleisiä menettelysäännöksiä, joita sovelletaan maksuvelvoitteen täytäntöönpanon lisäksi myös luovutus-, tekemis- ja kieltovelvoitteen täytäntöönpanossa, hädässä sekä soveltuvin osin turvaamistoimipäätöksen täy-

täntöönpanossa. Menettelysäännösten uudistamisella pyritään asiakaskeskeisyyteen ja joustavuuteen ulosottomenettelyssä.

Ulosottoasian vireillepanossa luovuttaisiin oikeuspaikkasäännöksistä. Velkoja voisi hakea ulosottoa jättämällä hakemuksen jollekin paikalliselle ulosottoviranomaiselle. Hakemus ohjattaisiin viran puolesta tiettyyn ulosottopiiriin, jossa vastaava ulosottomies käsitelisi keskitetysti saman velallisen kaikki ulosottoasiat. Sähköistä asiointia asian vireillepanossa ja menettelyssä edistettäisiin.

Ennen täytäntöönpanon aloittamista velalliselle yleensä annettaisiin vireilletuloilmoitus ja maksukehotus. Nykyistä ulosottokäytäntöä vastaavasti velallisen asunto ei enää olisi lähtökohtainen toimituspaikka. Asiakirjan tiedoksiantotapoja ehdotetaan jonkin verran monipuolistettaviksi. Yksipuolinen tuomio, jota ei ole annettu tiedoksi, pyrittäisiin nykyistä useammin antamaan tiedoksi ulosottomenettelyssä. Ulosottomies voisi suorittaa väliaikaisen täytäntöönpanotoimen silloin, kun ulosmittauksen toimittamiselle on väliaikainen este.

Esitykseen sisältyvät säännökset myös velalliselle kuuluvan omaisuuden etsimisestä. Ulosottoselvityksen merkitystä on korostettu ja pyritty siihen, että ulosottoselvitys tehtäisiin säännöllisin väliajoin. Esitykseen sisältyvät voimassa olevaan lakiin perustuvat säännökset siitä, mitä seikkoja ulosottomiehellä on oikeus tiedustella velalliselta ja sivulliselta. Salassa pidettävän tiedon luovuttamisesta muille viranomaisille säädettäisiin nykyistä yksityiskohtaisemmin. Ulosoton takaisinsaannin käytettävyyttä pyritään eri tavoin parantamaan.

Hakijan valinnanmahdollisuuksien laajentamiseksi ehdotetaan säädettäväksi erityinen suppean ulosoton muoto. Suppea ulosotto on tarkoitettu nopeaksi ja edulliseksi menettelyksi, joka perustuu tiettyjen rekistereiden

tarkastamiseen ja jonka kohteena olisi yleensä palkka, eläke tai veronpalautus.

Hakijalla olisi oikeus saada saatavansa merkityksi ulosottorekisteriin passiiviasiaksi, jollei saatavalle ole tullut täyttä kertymää. Ulosmittaukseen voitaisiin silloin ryhtyä ilman uutta hakemusta kahden vuoden ajan, jos velallisella havaitaan olevan ulosmittauskelpoista omaisuutta.

Lisäksi uudistettaisiin säännökset, jotka koskevat asiamiestä, useaan velalliseen samanaikaisesti kohdistuvaa täytäntöönpanoa, toimituksen aikaa, paikkaa ja julkisuutta, samoin kuin säännökset, jotka koskevat pöytäkirjaa, ulosottomiehen päätöstä, vakuutta, uhkasakkoa, voimakeinoja ja virka-apua.

Harkinnanvaraista vahingonkorvauksen maksamista valtion varoista ilman oikeudenkäyntiä ehdotetaan laajennettavaksi.

Ulosottolain uuteen 6 a lukuun sijoitettaisiin muun kuin maksuvelvoitteen täytäntöönpanoa koskevat säännökset. Ne koskevat häättöä sekä luovutus-, tekemis- ja kieltovelvoitetta. Etenkin häädön osalta voimassa olevan ulosottolain säännökset ovat hyvin puutteelliset. Muuttopäivää voitaisiin ehdotuksen mu-

kaan tietyin edellytyksin siirtää myöhemmäksi. Häädetylle kuuluvan omaisuuden huolehtimisesta säädettäisiin nimenomaisesti.

Määräajasta velkomisasiossa sekä julkisesta haasteesta velkojille annettuun asetukseen lisättäisiin säännös, jonka mukaan jo ulosottohakemus katkaisisi saatavan vanhentumisen.

Esitykseen liittyy lisäksi ehdotus viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain muuttamisesta. Tarkoituksena tältä osin on selventää ulosottoviranomaisen asiakirjoja koskevaa salassapitosäännöstä ulosottorekisterin käyttöönottamisen pohjalta.

Lisäksi esitykseen liittyy ulosottomaksuista annetun lain uudistaminen passiivirekisteröinnin ja suppean ulosoton käyttöönottamisen johdosta.

Esitykseen sisältyy lisäksi kahdeksan muun lain muutosehdotukset.

Ehdotus perustuu olennaisilta osin ulosoton uuteen tietojärjestelmään. Tämän vuoksi ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan samanaikaisesti tietojärjestelmän käyttöönottamisen kanssa 1 päivänä maaliskuuta 2003.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYSLUETTELO	3
YLEISPERUSTELUT	6
1. Johdanto	6
2. Nykytila.....	7
2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö.....	7
Yleistä	7
Ulosottoerusteet	8
Ulosoton tietojärjestelmä ja rekisterit	8
Ulosoton hakeminen	9
Ulosottomiehen tietojensaanti ja salassa pidettävät tiedot	9
Ulosoton takaisinsaantikanne.....	10
Ulosottoasian vireilläolon päätyminen ja estetodistus	10
Häätömenettely	10
2.2. Lainsäädäntö eräissä muissa maissa	10
Yleistä	10
Ruotsi.....	10
Norja	12
Tanska	13
Saksa	14
2.3. Nykytilan arviointi.....	15
Asianmukaisuuden vaatimus.....	15
Ulosoton pitkäkestoisuus.....	15
Tietojärjestelmä, tietojensaanti ja salassa pidettävät tiedot.....	16
Takaisinsaantikanne, ulosoton este, rajoitettu ulosotto ja häätö	17
3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset.....	17
3.1. Yleistä.....	17
3.2. Ulosottoerusteet	18
Yleistä ulosottoerusteiden määräaikaaisuudesta.....	18
Määräajan pituus	19
Määräajan umpeen kulumisen vaikutus ja väärinkäytökset	21
Taannehtivuus.....	21
Vanhentumisen katkaiseminen	22
3.3. Ulosoton tietojärjestelmä ja rekisterit	22
3.4. Ulosoton hakeminen	23
3.5. Ulosottomiehen tietojensaanti ja salassa pidettävät tiedot.....	23
3.6. Ulosoton takaisinsaantikanne	24
3.7. Ulosottoasian vireilläolon päätyminen ja estetodistus	25
3.8. Häätömenettely	25
4. Esityksen vaikutukset	26
4.1. Taloudelliset vaikutukset	26

Tietojärjestelmän käyttöönottoaminen	26
Ulosottomaksujen vaikutukset valtiontalouteen ja ulosoton asianosaisten asemaan.....	26
Muiden ehdotusten vaikutus valtiontalouteen	27
Vaikutukset kotitalouksien, kansalaisten ja elinkeinoelämän asemaan	28
4.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset	32
5. Asian valmistelu	32
6. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja	33
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	34
1. Lakiehdotusten perustelut	34
1.1. Ulosottolaki.....	34
1 luku. Yleiset säännökset.....	34
2 luku. Ulosottoerusteet	63
3 luku. Yleiset menettelysäännökset	91
4 luku. Ulosmittauksesta.....	193
5 luku. Ulosmitatun omaisuuden rahaksi muuttamisesta	195
6 luku Ulosmittauksesta kertyneitten varain tilityksestä ja jakamisesta	196
6 a luku. Muun kuin maksuvelvoitteen täytäntöönpano	197
8 luku. Ulosottoasiain kuluista	206
9 luku. Itseoikaisu, täytäntöönpanoriita ja täytäntöönpanon keskeyttäminen.....	206
10 luku. Muutoksenhaku ulosottomiehen menettelyyn	209
11 luku. Erinäiset säännökset.....	209
1.2. Laki verojen ja maksujen perimisestä ulosottotoimin	212
1.3. Asetus määräajasta velkomisasiossa sekä julkisesta haasteesta velkojille.....	213
1.4. Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta.....	215
1.5. Laki ulosottomaksuista.....	216
1.6. Laki takauksesta ja vierasvelkapanttauksesta.....	217
1.7. Laki osamaksukaupasta	218
1.8. Oikeudenkäymiskaari	218
7 luku. Turvaamistoimista.....	218
1.9. Laki välimiesmenettelystä.....	219
1.10. Laki yrityksen saneerauksesta.....	219
1.11. Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä.....	219
1.12. Konkurssisääntö	220
2. Tarkemmat säännökset ja määräykset	220
3. Voimaantulo	220
4. Säättämisjärjestys	221
4.1. Omaisuuden suoja	221
4.2. Yksityisyyden suoja	222
LAKIEHDOTUKSET	224
ulosottolain muuttamisesta	224

verojen ja maksujen perimisestä ulosottotoimin annetun lain 2 ja 3 §:n muuttamisesta	264
määräajasta velkomisasioissa sekä julkisesta haasteesta velkojille annetun asetuksen 1 §:n muuttamisesta	265
viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 11 ja 24 §:n muuttamisesta	266
ulosottomaksuista annetun lain muuttamisesta	267
takauksesta ja vierasvelkapanttauksesta annetun lain 20 ja 25 §:n muuttamisesta	268
osamaksukaupasta annetun lain 9 ja 16 §:n muuttamisesta	269
oikeudenkäymiskaaren 7 luvun muuttamisesta.....	270
välimiesmenettelystä annetun lain 45 §:n muuttamisesta.....	272
yrityksen saneerauksesta annetun lain 37 §:n muuttamisesta.....	273
yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain 53 ja 60 §:n muuttamisesta	274
konkurssisäännön 6 ja 25 §:n muuttamisesta	275
LIITE	276
RINNAKKAISTEKSTIT	276
ulosottolain muuttamisesta	276
verojen ja maksujen perimisestä ulosottotoimin annetun lain 2 ja 3 §:n muuttamisesta	383
määräajasta velkomisasioissa sekä julkisesta haasteesta velkojille annetun asetuksen 1 § muuttamisesta.....	385
viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 11 ja 24 §:n muuttamisesta	386
ulosottomaksuista annetun lain muuttamisesta.....	388
takauksesta ja vierasvelkapanttauksesta annetun lain 20 ja 25 §:n muuttamisesta	390
osamaksukaupasta annetun lain 9 ja 16 §:n muuttamisesta	392
oikeudenkäymiskaaren 7 luvun muuttamisesta.....	393
välimiesmenettelystä annetun lain 45 §:n muuttamisesta.....	395
yrityksen saneerauksesta annetun lain 37 §:n muuttamisesta.....	396
yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain 53 ja 60 §:n muuttamisesta	397
konkurssisäännön 6 ja 25 §:n muuttamisesta	399

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Ulosottolainsäädännön kokonaisuudistuksen ensimmäinen vaihe toteutettiin paikallishallintouudistuksen yhteydessä. Vuonna 1996 uudistettiin ulosoton viranomaisorganisaatio, muutoksenhakua koskevat säännökset sekä useita menettelysäännöksiä. Ulosotonhaltijalaitos lakkautettiin ja sille kuuluneet tehtävät siirrettiin muille viranomaisille 1996. Lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annettu laki (619/1996) uudistettiin kokonaisuudessaan. Uudistukset tulivat voimaan 1 päivänä joulukuuta 1996.

Tämän jälkeen on 1990-luvun lopulla toteutettu useita osittaisuudistuksia. Niissä on yhtäältä tehostettu ulosottomenettelyä silloin, kun velallinen pyrkii epäasianmukaisin keinoin välttämään ulosottoa. Toisaalta vuonna 1997 on laajennettu velallisen erottamisetua ja otettu käyttöön niin sanottu vapaakuukausimalli palkan ja eläkkeen ulosmittauksessa. Lapsen elatusavun perintää koskeva uudistus tuli voimaan vuoden 1999 alusta.

Tämä esitys muodostaa ulosottolainsäädännön kokonaisuudistuksen toisen vaiheen. Esityksessä ehdotetaan uudistettaviksi ulosottoperustetta koskevat säännökset ja eri täytäntöönpanon muodoille yhteiset menettelysäännökset. Esitys sisältää ulosottomenettelyn perusrakenteisiin vaikuttavia muutoksia, kuten velalliskohtaisen ulosottoasioiden käsittelyn. Tärkeinä voidaan pitää myös ulosottomenettelyn asianmukaisuutta, puolueettomuutta ja avoimuutta koskevia yleisiä säännöksiä.

Uudistuksen taustalla ovat Ulosotto 2000-toimikunnan mietintö (komiteanmietintö 1998:2), siitä saadut lausunnot sekä 16 päivänä marraskuuta 1999 valmistunut ulosoton kehittämisen kokonaissuunnitelma. Kokonaissuunnitelmaa käsiteltiin hallituksen iltakoulussa 8 päivänä joulukuuta 1999. Esityksen kannalta keskeinen on myös pääministeri Paavo Lipposen II hallituksen ohjelmassa oleva lausuma, jonka mukaan ulosoton pit-

käkestoisuuden haittoja vähennetään kaventamalla sen ja yksityishenkilöiden velkajärjestelyn eroja.

Ulosottoon saapui vuonna 2000 yhteensä 2,51 miljoonaa ulosottoasiaa. Edelliseen vuoteen verrattuna saapuneiden asioiden määrä nousi lähes 10 prosenttia. Saapuneiden asioiden markkamäärästä runsas puolet oli yksityisoikeudellisia saatavia. Vuonna 2000 ulosotossa käsiteltiin noin 2,42 miljoonaa asiaa ja käsiteltyjen asioiden markkamäärä oli noin 18,18 miljardia markkaa. Perintä onnistui markkamäärissä laskettuna noin 20 prosentissa asioista ja asiamäärissä laskettuna noin 39 prosentissa asioista.

Ulosoton tilastot osoittavat, että perinnässä olevat yksityisoikeudelliset saatavat ovat edelleen suuria. Vuonna 2000 saapuneiden ulosottoasioiden keskimääräiset arvot olivat: vero 8 200 markkaa, julkinen maksu 1 250 markkaa, elatusapu 27 840 markkaa, muu yksityisoikeudellinen asia 27 980 markkaa sekä sakko ja korvaus 1 500 markkaa eli keskimäärin 7 210 markkaa.

Vuoden 2000 lopussa velallisia oli ulosotossa yhteensä 341 000. Tämä on noin 25 000 velallista enemmän kuin edellisen vuoden lopussa. Ulosottovelallisista 87,3 prosenttia eli 298 000 velallista oli luonnollisia henkilöitä ja 12,7 prosenttia eli 43 000 oikeushenkilöitä. Velallista kohti ulosotossa oli vuoden 2000 lopussa keskimäärin 4 velkaa ja velkamäärä oli yhteensä keskimäärin 57 000 markkaa, joka on 3 000 markkaa vähemmän kuin vuonna 1999.

Vuoden 2001 aikana ulosottoasioiden määrä näyttää edelleen nousevan.

Osa kansalaisista on yhä, 1990-luvun alussa koetun taloudellisen laman jo väistyttyä, pahoin ylivelkaantunut. Saatavan vanhentuminen voidaan nykyisen lain mukaan katkaista aina uudelleen. Ylivelkaantunut henkilö saattaa joutua elinikäiseen ulosottoon, jos hänellä on ulosmittauskelpoista tuloa tai omaisuutta. Osa velallisista on päässyt yksityishenkilön velkajärjestelyyn. Jos kuitenkin velallisella on velkajärjestelyn este, hän saat-

taa loputtoman ulosottomenettelyn välttääkseen siirtyä harmaan talouden piiriin tai syrjäytyä.

Esityksessä ehdotetaan, että ulosottooperusteiden täytäntöönpanokelpoisuudelle säädettäisiin määräaika. Ehdotus on tältä osin valmisteltu jäljempänä jaksossa 5. selostettavan ulosottolain uudistusehdotuksen pohjalta. Vanhentumistoimikunta on mietinnössään (KM 2001:4) pohtinut muun muassa kysymystä saatavan lopullisesta vanhentumisesta. Myöhemmässä vaiheessa tulee päätettäväksi, mihin jatkotoimiin mietintö antaa aihetta.

Määräaika koskisi luonnollista henkilöä vastaan annettuja ulosottooperusteita. Määräaika olisi 15 vuotta. Jos kuitenkin velkojana on luonnollinen henkilö, määräaika olisi 20 vuotta. Viimeksi mainittu määräaika koskisi myös sellaista rikosperusteista korvausta, josta tekijä on tuomittu vapausrangaistukseen tai yhdyskuntapalveluun, olipa velkojana luonnollinen henkilö tai yhteisö.

Määräaika laskettaisiin sellaisen tuomion tai muun ulosottooperusteiden antamisesta, joka voidaan panna täytäntöön kuten lainvoimainen tuomio. Ehdotus koskisi ulosottolain mukaisia ulosottooperusteita. Sen sijaan esimerkiksi verot ja julkiset maksut, sakot ja elatusavut vanhentuvat lopullisesti niitä koskevien säännösten mukaisesti viidessä vuodessa.

Esitys perustuu käynnissä olevaan ulosoton tietojärjestelmän uusimiseen. Uusi nykyaikainen tietojärjestelmä on tarkoitus ottaa käyttöön 1 päivänä maaliskuuta 2003. Uusi tietojärjestelmä mahdollistaa ulosottoasian vireillepanon missä ulosottopiirissä tahansa tai sähköisesti valtakunnallisen tietojärjestelmän kautta. Tietojärjestelmän avulla voidaan myös tarjota velkojille uusia palveluja, kuten saatavan siirtäminen passiivirekisteriin tuloksettoman perinnän jälkeen sekä normaalia suppeampi ulosoton muoto, joka perustuisi nopeaan ja edulliseen rekisteritarkastukseen. Tietojärjestelmän avulla voidaan myös parantaa raportointia ulosoton asianosaisille sekä toteuttaa yhtenäisellä tavalla ulosottoasioiden yleisöjulkisuus.

Ulosottolainsäädännön kokonaisuudistusta jatketaan tämän esityksen jälkeen annettavilla esityksillä, jotka sisältävät ulosmittausta, realisointia ja varojen tilittämistä koskevien

ulosottolain säännösten uudistamisen sekä viimeisessä vaiheessa verojen ja maksujen perimisestä ulosottoinimin annetun lain (367/1961), jäljempänä *veroulosottolaki*, uudistamisen. Sakkorangaistuksen täytäntöönpanosta annetun lain (318/1963) uudistaminen on parhaillaan käynnissä oikeusministeriössä.

2. Nykytila

2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

Yleistä

Vuonna 1895 säädettyä ulosottolakia (37/1895) on monin osin uudistettu eri vuosikymmenten aikana. Nykyisin ainoastaan vähäinen osa ulosottolain säännöksistä on alkuperäisessä muodossaan. Lain 1 luku uudistettiin kokonaisuudessaan paikallishallintouudistuksen yhteydessä vuonna 1996, jolloin lukuun otettiin ulosottoviranomaisia ja ulosoton hallintoviranomaisia koskevat uudet säännökset. Lainhakua koskenut ulosottolain 2 luku kumottiin alioikeusuudistuksen yhteydessä. Ulosottolain 3 luvussa on yleisten menettelysäännösten lisäksi säännöksiä ulosottooperusteista sekä tekemis- ja kieltovelvoitteen täytäntöönpanosta. Lukua koskevia osauudistuksia on toteutettu muun muassa vuosina 1973 ja 1986. Myös 1990-luvun loppupuolella luvun säännöksiä uudistettiin ulosotonhaltijan lakkauttamisen, ulosottomiehen alueellisen toimivallan väljentämisen ja tietojensaantioikeuden laajentumisen vuoksi.

Palkan ulosmittausta koskevat ulosottolain 4 luvun säännökset uudistettiin vuonna 1973. Vuonna 1997 muutettiin samassa luvussa olevat velallisen erottamisetua koskevat säännökset ja otettiin käyttöön niin sanottu vapaakuukausijärjestelmä toistuvaistulon ulosmittauksessa. Ulosottomenettelyä tehostavia säännöksiä on lisätty 4 lukuun vuosina 1997 ja 1999. Lain 5 lukua, joka koskee ulosmitatun omaisuuden rahaksi muuttamista, on uudistettu vuosina 1973 ja 1984. Panttioikeuteen ja kiinteistön myyntijärjestykseen liittyviä muutoksia tehtiin maakaaren säätämisen yhteydessä vuonna 1995. Tilitystä koskevaa 6 lukua ja ulosottoasian kuluja koskevaa 8 lukua on muutettu useaan ottee-

seen. Turvaamistoimipäätöksen täytäntöönpanoa koskeva 7 luku uudistettiin alioikeus-uudistuksen yhteydessä. Itseoikaisua, täytäntöönpanoriitaa ja täytäntöönpanon keskeyttämistä koskeva 9 luku ja muutoksenhaku koskeva 10 luku uudistettiin vuonna 1996. Ulosoton ensiasteen muutoksenhaku siirrettiin tuolloin ulosotonhaltijoilta 19 käräjäoikeudelle.

Ulosottolain ja -asetuksen (37/1896) säännösten lisäksi vakiintuneella ulosottotavalla on ollut tuntuva merkitys ulosottoimisessa. Kun ulosottolaissa ei ole ollut menettelysäännöksiä edes kaikista keskeisistä kysymyksistä, ovat ulosottomiehet joutuneet luomaan käytäntöjä itse.

Ulosottooperusteet

Säännökset, joiden mukaan tuomion tai muun ulosottooperusteen täytäntöönpanokelpoisuus määräytyy, ovat ulosottolain 3 luvussa. Luvun 1 §:ssä luetellaan ulosottooperusteeksi kelpaavat asiakirjat ja 2 §:ssä velvoitteet, jotka voidaan panna täytäntöön ulosottolain mukaisesti.

Määräajasta velkomisasiossa sekä julkisesta haasteesta velkojille annetun asetuksen (32/1868), jäljempänä *vanhentumisasetus*, mukainen yleinen vanhentumisaika on kymmenen vuotta saatavan syntymisestä. Muualla lainsäädännössä on lisäksi huomattava määrä säännöksiä, joissa asetetaan tästä poikkeava, usein lyhyempi erityinen vanhentumisaika. Käytännössä merkityksellisiä ovat etenkin kuluttajansuojalain (38/1978) 12 luvun 1 e §:ssä tarkoitettu kuluttajasaatavaa koskeva kolmen vuoden vanhentumisaika sekä takauksesta ja vierasvelkapanttauksesta annetun lain (361/1999), jäljempänä *takauslaki*, 19 ja 33 §:ssä tarkoitettu kolmen vuoden vanhentumisaika.

Toisin kuin itse saatava, tuomio tai muu ulosottooperuste, jossa kyseinen saatava on vahvistettu maksettavaksi, ei nykyisen lain mukaan vanhennu. Velkojan on kuitenkin huolehdittava tuomion perustana olevan saatavan vanhentumisen katkaisemisesta. Vakiintuneesti on katsottu, että tuomion jälkeen vanhentuminen tulee katkaista yleisen vanhentumisaajan mukaisesti eli vähintään kymmenen vuoden välein. Jos velkoja on tästä

huolehtinut, hän voi rajoituksetta panna ulosottoasian vireille yhä uudestaan eli ulosotto tai sen uhka voi nykyisin jatkua velallisen eliniän.

Osa saatavista kuitenkin vanhentuu lopullisesti tiettyssä ajassa eikä vanhentumista voida katkaista. Tällaisia ovat yleensä veroulosottolaissa tarkoitettut saatavat, jotka vanhentuvat lain 11 §:n mukaan viidessä vuodessa. Lapselle maksettava elatusapu vanhentuu lapsen elatuksesta annetun lain (704/1975), jäljempänä *elatuslaki*, 16 c §:n mukaan lopullisesti viiden vuoden ajassa erääntymisvuoden lopusta laskettuna. Rikoslain (39/1889) 8 luvun 11 ja 12 §:n mukaan sakon ja uhkasakon täytäntöönpano raukeaa viiden ja menettämisseuraamuksen täytäntöönpano kymmenen vuoden kuluttua lainvoiman saaneen tuomion antamispäivästä. Kyseisiä säännöksiä uudistetaan parhaillaan, mutta asiallisia muutoksia tältä osin ei ilmeisesti ole tulossa.

Ylivelkaantuneita henkilöitä varten on säädetty yksityishenkilön velkajärjestelystä annettu laki (57/1993), jäljempänä *velkajärjestelylaki*. Velkajärjestelyä on vuosina 1993—2000 hakenut noin 66 000 henkilöä. Hakemuksista on vuosittain hylätty 11—13 prosenttia. Vuoden 2000 loppuun mennessä on päättynyt vajaat 15 000 vahvistettua maksuohjelmaa.

Ulosoton tietojärjestelmä ja rekisterit

Tietojärjestelmällä on keskeinen merkitys ulosottolaitoksen toiminnassa. Ulosoton tietojärjestelmä on otettu asteittain käyttöön vuodesta 1984, ja se on ollut käytössä kaikissa piireissä vuodesta 1996. Valtaosa asioista tulee vireille hakijan konekielisesti lähettämän hakemuksen perusteella. Tietojärjestelmän avulla velallisille lähetetään maksukehoituksia ja suoritetaan massaluonteisia toimituksia, kuten palkan, eläkkeen ja veronpalautusten ulosmittauksia. Vuonna 2000 ulosmittauksia toimitettiin yhteensä 390 000. Tietojärjestelmän avulla käsitellään vuosittain yli 2 miljoonaa asiaa. Tietojärjestelmällä hoidetaan myös ulosottolaitoksen rahaliikenne, jonka kokonaismäärä on viime vuosina ollut noin 3 miljardia markkaa vuosittain.

Ulosoton tietojärjestelmä on nykyisin piiri-

kohtainen. Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999), jäljempänä *julkisuuslaki*, säätämisen yhteydessä ulosottolain 3 luvun 34 g §:n 2 momenttiin otettiin säännös, jonka mukaan oikeusministeriön ylläpitämästä tietojärjestelmästä voidaan teknisen käyttöyhteyden avulla antaa tietoja ulosottoviranomaiselle myös toisessa ulosottoviranomaisessa vireillä olevista asioista.

Ulosoton hakeminen

Vuoden 1996 muutoksenhaku-uudistuksen yhteydessä ulosottolain 10 luvun 1 §:n 3 momenttiin otettiin säännös, jonka mukaan muutosta ei saa hakea sillä perusteella, että ulosottomiehellä ei ole ollut alueellista toimivaltaa. Vuonna 1997 ulosottoimen piiri-kohtaisuutta väljennettiin lain 3 luvun 21 c §:ään otetulla säännöksellä, jonka mukaan ulosottomiehellä on oikeus suorittaa kiireellisiä toimia toisen ulosottomiehen toimialueella.

Ulosottolain 3 luvun 21 §:n 1 momentin mukaan ulosottoa haetaan ulosottoviranomaiselta sillä paikkakunnalla, missä velallinen asuu tai missä hänellä on kotipaikka. Jos täytäntöönpano tarkoittaa määrättyä omaisuutta tai määrätystä paikasta tehtävää työtä tai muuta suoritusta, hakemus on tehtävä sen paikan ulosottomiehelle. Lisäksi momentissa ovat määräykset määräalaa ja pesäosuutta koskevista erityisistä oikeuspaikoista. Toissijaisena forumina mainitaan velallisen olin- tai tapaamispaikka sekä paikka, missä hänellä on omaisuutta tai työpaikka. Viimesijaisena oikeuspaikkana on se paikkakunta, missä ensimmäisen asteen tuomio on annettu.

Ulosottoa haetaan ulosottolain 3 luvun 21 §:n 2 momentin mukaan ulosottomieheltä suullisesti tai kirjallisesti taikka automaattista tietojenkäsittelyä käyttäen. Ulosottoasetuksen 4 §:n mukaan oikeusministeriö voi myöntää hakijalle luvan hakea ulosottoa siten, että ulosottohakemuksessa tarvittavat tiedot toimitetaan ulosottomiehelle automaattista tietojenkäsittelyä käyttäen. Useat julkisoikeudellisia saatavia velkovat sekä eräät yksityisetkin hakijat, joilla on runsaasti ulosottoasioita, asioivat nykyisin ulosottolaitoksen kanssa sähköisesti.

Velkojalla on katsottu olevan oikeus rajoit-

taa hakemuksensa osaan tuomitusta määrästä. Sen sijaan epäselvää on, voiko velkoja vaikuttaa siihen, minkälaisiin täytäntöönpanotoimiin hänen saatavansa perimiseksi ryhdytään. Ulosottokäytännössä on toisinaan hyväksytty toivomuksia esimerkiksi täytäntöönpanon rajoittamisesta veronpalautuksen tai toistuvaistulon ulosmittaukseen.

Ulosottomiehen tietojensaanti ja salassa pidettävät tiedot

Alkuperäisen ulosottolain mukaan velallisen tietojenantovelvollisuus järjestettiin ulosottovalasäännöstöllä. Ulosottovalan merkitys jäi kuitenkin vähäiseksi. Vuonna 1973 ulosottovala korvattiin ulosottoselvitystä koskevilla säännöksillä. Ulosottoselvitys voitiin tehdä, kun velallinen oli todettu kokonaan tai osittain varattomaksi. Säännöksiä uudistettiin vuonna 1986 siten, että ulosottoselvitys voidaan nykyisin toimittaa ulosottomenettelyn kaikissa vaiheissa. Ulosottoselvitys tarkoitettiin tehtäväksi lähinnä silloin, kun on syytä epäillä, että velallinen salaa varallisuuttaan, tai silloin, kun hänen taloudellinen asemansa huononee nopeasti. Pääpaino varallisuuden selvittämisessä on vapaamuotoisilla tiedusteluilla.

Sivullisen tietojenantovelvollisuutta koskevat säännökset otettiin 3 luvun 34 e ja 34 f §:ään vuonna 1997. Tietojenantovelvollisia ovat velallisen sopimuskumppanit ja heihin rinnastettavat tahot sekä viranomaiset ja julkista tehtävää hoitavat. Sivullinen on tietojenantovelvollinen salassapitosäännösten estämättä siltä osin kuin hänen hallussaan on velalliselle kuuluvaa varallisuutta tai kun velallisella on häneltä saatavaa. Tietojenantovelvollisuus koskee myös sopimuksia ja järjestelyjä, joilla saattaa olla merkitystä etsittäessä velallisen ulosmittauskelpoista varallisuutta. Työnantajan on ilmoitettava työsuhdetta ja palkkaa koskevat tiedot ja velallisen yhteystiedot. Viranomaisen ja julkista tehtävää hoitavan on annettava velallisen tuloja ja varallisuutta sekä työsuhteita ja eläkkeitä koskevat tiedot samoin kuin hänen yhteystietonsa.

Ulosottolakiin otettiin vastaavasti ulosottomiehen salassapitovelvollisuutta koskevat säännökset 3 luvun 34 g §:ään. Pykälän

säännökset siitä, minkälainen tieto on salassa pidettävää, sekä säännökset asianosaisjulkisuudesta siirrettiin julkisuuslakiin sen säätämisen yhteydessä. Asiallisia muutoksia ei tällöin tehty. Mainittuun ulosottolain pykälään jäivät viranomaisten tietojenvaihtoa koskevat säännökset.

Ulosottolain 1 luvun 16 §:n mukaan ulosotomies on velvollinen antamaan päiväkirjasta todistuksia siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään. Ulosottoasetuksen 7 §:n mukaan ulosotomies on velvollinen pyynnöstä antamaan kirjallisen todistuksen päiväkirjakorttiin merkityistä seikoista. Lisäksi ulosotomiehen on pyynnöstä annettava jäljennös ulosotomiehen hallussa olevasta toimituskirjasta ja muusta asiakirjasta.

Ulosoton takaisinsaantikanne

Säännökset velkojan oikeudesta moittia sellaisia velallisen tekemiä oikeustoimia, joilla tämä on velkojan vahingoksi luovuttanut omaisuuttaan, otettiin vuoden 1895 ulosottolain voimaansaattamisesta annettuun asetukseen (37/1895). Vuonna 1973 ne siirrettiin ulosottolain 3 luvun 35 ja 36 §:ään. Säännökset uudistettiin takaisinsaannista konkurssipesään annetun lain (758/1991), jäljempänä *takaisinsaantilaki*, säätämisen yhteydessä. Tällöin pidennettiin peräyttämiskanteen nostamisen määräaika 60 päivästä kuuteen kuukauteen luettuna siitä, kun velkoja sai ulosotomieheltä tiedon, ettei hänen saamisensa ollut tullut täysin suoritetuksi.

Ulosottoasian vireillölon päättymisen ja estetodistus

Ulosottolaissa ei ole nimenomaisia säännöksiä siitä, missä laajuudessa ulosotomiehen tulee etsiä velalliselle kuuluvaa omaisuutta tai selvittää velallisen olinpaikkaa ennen kuin hän voi lähettää asiakirjat takaisin velkojalle velallisen varattomuutta tai tuntemattomuutta koskevin estemerkinnoin. Estetodistuksia koskevat säännökset ovat ulosottoasetuksen 36 §:ssä. Velkoja voi estetodistuksen saatuaan halutessaan hakea ulosottoa uudelleen.

Häätömenettely

Ulosottolaista puuttuvat häätöä koskevat säännökset lähes kokonaan. Lain 3 luvun 9 §:ssä on lainvoimaa vailla olevaa häätötuomiota koskeva säännös, jonka mukaan hakijan on asetettava vakuus mahdollisen tuomion muuttumisen aiheuttaman vahingonkorvauksen varalle. Luvun 31 §:ssä on kiinteistön luovutustuomion täytäntöönpanoa koskevia menettelyohjeita kiinteistöllä olevan irtaimen omaisuuden luovuttamisesta, säilyttämisestä ja myymisestä.

2.2. Lainsäädäntö eräissä muissa maissa

Yleistä

Tähän muita oikeusjärjestyksiä koskevaan katsaukseen on poimittu vain joitakin esityksen kannalta keskeisiä osa-alueita. Menettelysäännökset ovat sidoksissa asianomaisen valtion ulosotto-organisaatioon. Esimerkiksi maissa, joissa tuomioistuimet hoitavat ulosottoasioita, keskeisiä ovat normaalit siviili-prosessuaaliset periaatteet. Eräissä Keski-Euroopan maissa ulosottolaitos perustuu lähinnä yksityisyrittäjyyden pohjalta toimiviin puolivirallisiin perintäorgaaneihin. Niitä koskevat menettelysäännökset poikkeavat tuntuvasti Suomen ulosottolaista. Meillä ulosottolaitos perustuu virkavastuulla toimivaan valtion täytäntöönpano-organisaatioon.

Ruotsi

Ulosottotehtävät kuuluvat Ruotsissa kruununvoutiviranomaiselle (kronofogdemyndighet).

Ulosottooperusteen määräaika. Ruotsissa ulosottooperusteen täytäntöönpanokelpoisuutta ei ole ajallisesti rajoitettu. Täytäntöönpano saattaa kuitenkin estyä sen vuoksi, että saatava on vanhentunut aineellisten vanhentumissäännösten nojalla. Saatavien yleinen vanhentumisaika on pääsääntöisesti kymmenen vuotta saatavan syntymisestä vanhentumislain mukaan (preskriptionslag, 1981:130). Velkoja voi katkaista vanhentumisen muun muassa muistuttamalla velallista kirjallisesti saatavasta, nostamalla siitä kanteen tai hakemalla täytäntöönpanoa. Viimeksi maini-

tuissa tilanteissa uusi vanhentumisaika alkaa kulua menettelyn päättymisestä. Myös ulosottooperusteella vahvistetun saatavan vanhentuminen voidaan vastaavasti katkaista.

Kuittaus ulosotossa. Ruotsissa täytäntöönpanoon ei saa ryhtyä siltä osin kuin velallinen vaatii kuittausa sellaisen hakijalta olevan vastasaatavansa perusteella, joka on vahvistettu täytäntöönpanokelpoisella ulosottooperusteella tai joka perustuu velkakirjaan tai muuhun kirjalliseen saamistodisteeseen, ja kuittauksen edellytykset ovat muutoin olemassa. Jo suoritettut täytäntöönpanotoimet on peruutettava, jos se on mahdollista ulosottokaaren (utsökningsbalken) 3 luvun 21 §:n mukaan.

Sivullisen kuittausoikeuden osalta oikeuskirjallisuudessa on katsottu, että sivulliselta olevan pääsaatavan ulosmittauksella on yleensä sama vaikutus kuin saatavan luovuttamisella tai panttaamisella olisi. Sivullisella on siten yleensä yleisten siviilioikeudellisten sääntöjen mukaisesti oikeus suorittaa kuittaus velalliselta olevalla vastasaatavallaan.

Työnantajan kuittausoikeutta koskevassa laissa on erityissäännös työnantajan kuittausoikeudesta työntekijän palkkasaatavaa vastaan silloin, kun työntekijän palkka on ulosmitattu (laki työnantajan kuittausoikeudesta, lag om arbetsgivares kvittningsrätt 1970:215, 5 §). Jos työnantajalla on muutoin kuittausoikeus eikä ulosoton hakijan saatava ole etuoikeutettu, pidätetty palkan osa jaetaan ulosottoviranomaisen päätöksellä työnantajan ja hakijavelkojan kesken heidän saataviensa suuruuden mukaan.

Tietojenantovelvollisuus. Velallinen on velvollinen antamaan suullisesti tarpeelliset tiedot omaisuudestaan (ulosottoaaren 4 luvun 14 §). Ulosottoviranomainen voi myös määrätä velallisen antamaan omaisuudestaan kirjallisen luettelon. Tarvittaessa sopiva henkilö voidaan määrätä avustamaan velallista luettelon laatimisessa. Velallinen voidaan myös määrätä vahvistamaan antamansa tiedot kirjallisesti kunnian ja omantunnon kautta. Kun velallinen on oikeushenkilö, tietojenantovelvollisuus on sen edustajalla.

Sivullinen on puolestaan salassapitosäännösten estämättä velvollinen ilmoittamaan, onko velallisella saatava häneltä tai onko heidän välillään muu oikeussuhde, jolla voi

olla merkitystä sen arvioimisessa, missä määrin velallisella on ulosmittauskelpoista omaisuutta, sekä antamaan tarkempia tietoja oikeussuhteesta (4 luvun 15 §). Velallisen ja sivullisen tietojenantovelvollisuuden tehosteena voidaan käyttää uhkasakkoa ja erityisestä syystä vangitsemista, josta päättää käräjäoikeus (2 luvun 10—16 §).

Ulosottoasian käsittelyaika. Ulosottoviranomainen käsittelee ulosottoasiaa vuoden ajan hakemuksesta. Käsittelyaikana asia on selvitysten, täytäntöönpanotoimien ja valvonnan kohteena. Käsittelyajan päätyttyä asia palautetaan hakijalle. Jos kuitenkin käsittelyajan päättyessä on voimassa palkan ulosmittaus elatusavun perimiseksi, asian käsittelyä jatketaan toinen vuosi. Muissa asioissa käsitteilyä voidaan hakijan pyynnöstä ja lisämaksua vastaan jatkaa vuodella. Uusintahakemus voidaan tehdä aikaisintaan kuusi kuukautta ennen käsittelyajan päättymistä. Käsittelyajan jatkamiskertojen määrää ei ole rajoitettu. Käsittelyaikaa koskevat säännökset eivät koske veroja, sakkoja ja muita julkisia saatavia, joita voidaan periä yhtäjaksoisesti ulosotossa kunnes ne vanhentuvat (4 luvun 9—9 b §).

Rajoitettu omaisuuden etsiminen. Jos hakemus on rajoitettu palkkaan, vastaavaan muuhun etuuteen tai veronpalautukseen, ulosottoviranomaisen on selvitettävä ainoastaan velallisen työsuhdetta ja tuloja koskevat olosuhteet. Rajoitetun hakemuksen käsitteilyä peritään puolet normaalista ulosottomaksusta. Ulosottoviranomainen voi hakijan pyynnöstä ja lisämaksua vastaan toimittaa täydentävän omaisuuden etsinnän. Jos ulosottoviranomaisen tietoon muutoin tulee, että velallisella on ulosmittauskelpoista irtainta omaisuutta, se ulosmitataan, vaikka hakemus olisi rajoitettu (4 luvun 9 d—9 f §).

Häätö. Häätöä koskevat säännökset ovat ulosottoaaren 16 luvussa. Jos hakemus koskee häätöä asunnosta, ulosottoviranomaisen on ilmoitettava häädöstä etukäteen kunnan sosiaaliviranomaiselle. Häätö pannaan täytäntöön aikaisintaan viikko siitä, kun vastajalle on varattu tilaisuus tulla kuulluksi, ja, jos se on mahdollista, viimeistään neljässä viikossa asiakirjojen saapumisesta. Ulosottoviranomainen voi siirtää häätöä enintään kaksi viikkoa viimeksi mainitusta ajankoh-

dasta ja erityisestä syystä enintään neljä viikkoa, jos vastaaja tällöin suorittaa koko lykkäysajalta hakijalle kohtuullisen korvauksen. Hakijan suostumuksella häätöä voidaan lykätä enintään kuusi kuukautta hakemuksesta. Tämän jälkeen asia raukeaa, jollei enemmän lykkäyksen myöntämiseen ole erityisiä syitä.

Ulosottoviranomaisen on tarvittaessa huolehdittava huoneistosta poistettavan omaisuuden kuljetuksesta, hankittava sille säilytystila ja ryhdyttävä muihin vastaaviin toimiin häädön johdosta. Jos omaisuus annetaan yksityisen säilytettäväksi, tällä on oikeus kohtuulliseen korvaukseen vastaajalta. Jos omaisuutta ei ole noudettu kolmessa kuukaudessa, säilyttäjä saa myydä omaisuuden ja ottaa saatavansa kauppahinnasta tai, jos omaisuudella ei ilmeisesti ole myyntiarvoa, hävittää sen. Jos sopivaa säilytystilaa ei voida hankkia ja häätö tapahtuu muusta kuin asunnosta, ulosottoviranomainen voi vastaajan kuulemisen jälkeen suoraan määrätä omaisuuden myytäväksi tai arvottoman omaisuuden hävitettäväksi.

Norja

Täytäntöönpanotehtävät kuuluvat Norjassa yleensä ulosottomiehille (namsmann) ja eräiltä osin alioikeuksille (namsrett).

Ulosottoerusteen määräaika. Norjassa ulosottoerusteen täytäntöönpanokelpoisuutta ei ole ajallisesti rajoitettu. Tuomioistuimen ratkaisulla vahvistettu saatava vanhentuu kymmenessä vuodessa ratkaisupäivästä. Velkoja voi katkaista vanhentumisen hakemalla täytäntöönpanoa. Täytäntöönpanoasian päättymisestä alkaa kulua uusi kymmenen vuoden vanhentumisaika (vanhentumislain, lov om foreldelse av fordringer 1979—18, 17 ja 21 §).

Kuittaus ulosotossa. Velallisella on oikeus kuittaukseen hakijalta yleensä vain, jos haki- ja tunnustaa vastasaatavan tai siitä on täytäntöönpanoperuste ja kun kuittauksen edellytykset ovat muutoin olemassa (täytäntöönpanolain, tvangsfullbyrdelsesloven 1992—86, 3 ja 4 §). Täytäntöönpanolaissa ei ole erityissäännöksiä saatavan ulosmittauksen vaikutuksesta kuittaukseen. Pankin kuittausoikeus velallisen pankkitilillä oleviin varoihin on oikeuskäytännössä hyväksytty, mutta oi-

keuskirjallisuudessa oikeustilaa on pidetty epäselvänä.

Tietojenantovelvollisuus. Ulosottomiehen määräyksestä vastaajalla on velvollisuus antaa ne tiedot, jotka ovat tarpeellisia täytäntöönpanon toimittamiseksi ja joihin vastaajalla on pääsy (täytäntöönpanolain 5 luvun 9 §). Kun vastaaja on oikeushenkilö, velvollisuus koskee sen edustajaa.

Ulosottomies voi määrätä sivullisen antamaan tietoja siitä, mitä saatavia velallisella on sivulliselta ja mitä velalliselle kuuluvaa omaisuutta sivullisella on hallussaan. Ulosottomies voi kohtuullisessa laajuudessa määrätä sivullisen antamaan tietoja myös lakanneista saatavista ja sivullisen hallinnassa aiemmin olleesta omaisuudesta viimeisen kahden vuoden ajalta. Työnantaja on velvollinen antamaan tiedot velallisen palkasta ja työsuhteesta. Sivullisen tietojenantovelvollisuus on voimassa muun vaitiolovelvollisuuden estämättä (7 luvun 12 §).

Ulosottoasian käsittelyaika ja rajoitettu omaisuuden etsiminen. Norjassa ulosmittausasian vireilläolo päättyy, jos velallinen todetaan varattomaksi. Tämän jälkeen velkoja voi halutessaan tehdä uuden ulosottohakemuksen. Normaalia suppeammasta täytäntöönpanon muodosta ei ole säännöksiä.

Häätö. Ennen häädön täytäntöönpanoa vastaajalle on varattava kahden viikon määräaika, jolloin tällä on tilaisuus tulla kuulluksi asiassa. Määräajasta täytyy antaa tieto myös asunnossa asuvalle vastaajan puolisolle tai muulle täysi-ikäiselle henkilölle. Määräaikaa ei kuitenkaan tarvitse varata, jos täytäntöönpano olennaisesti vaikeutuisi sen johdosta (13 luvun 6 §). Oikeuskirjallisuudessa on katsottu, että ulosottomiehen tulee lisäksi antaa vastaajalle jonkin verran aikaa muuttamiseen, jos tämä on valmistautumassa muuttoon.

Jos poistettavaa henkilökohtaista omaisuutta tai tavanomaista asuntoirtaimistoa ei ole mahdollista luovuttaa vastaajalle tai jollekin muulle vastaajan lukuun, ulosottomies huolehtii irtaimiston poiskuljettamisesta ja säilyttämisestä. Jos poistaminen aiheuttaisi suhteettomia hankaluuksia tai kustannuksia, ulosottomies voi kuitenkin päättää, että omaisuus toistaiseksi säilytetään asunnossa. Täysin arvoton omaisuus voidaan välittömäs-

ti hävittää. Ulosottomiehen tulee mahdollisuuksien mukaan kehottaa vastaajaa tai asianomaista muuta henkilöä noutamaan omaisuuden, yleensä kustannuksien suorittamista vastaan. Jos omaisuutta ei noudeta määräajassa, ulosottomies voi myydä sen kustannuksien kattamiseksi tai hävittää vähäarvoisen omaisuuden. Henkilökohtaiset asiakirjat ja vastaavat säilytetään kuitenkin kohtuullisessa laajuudessa (13 luvun 11 §).

Tanska

Tanskassa yleisiä täytäntöönpanoviranomaisia ovat voutioikeudet (fogedret), joihin toimivat yleisten alioikeuksien erityiset osastot.

Ulosottoerusteen määräaika. Myöskään Tanskassa ulosottoerusteen täytäntöönpanokelpoisuutta ei ole ajallisesti rajoitettu. Saatavien yleinen vanhentumisaika on 20 vuotta saatavan syntymisestä (Danske Lov 5-14—4). Tiettyjä saatavia koskee lisäksi viiden vuoden vanhentumisaika, joka lasketaan erääntymisestä (eräiden saatavien vanhentumista koskva laki, Lov om forældelse af visse fordringer 1908—274). Tuomioistuimen ratkaisulla vahvistettu saatava vanhenee yleisessä 20 vuoden ajassa. Velkoja voi kuitenkin katkaista vanhentumisen muun muassa vapaamuotoisella muistutuksella tai hakemalla täytäntöönpanoa.

Kuittaus ulosotossa. Velallinen voi kuitata hakijalta olevalla vastasaatavallaan, joka on täytäntöönpanokelpoinen tai jonka hakija tunnustaa taikka jonka oikeellisuus voidaan muuten katsoa selvitetyn, jos kuittauksen yleiset edellytykset samalla täyttyvät (oikeudenkäyntilain, Retsplejelov, 522 §). Siten muun muassa sellaista vastasaatavaa, josta velallisella on suoraan ulosotokelpoinen niin sanottu eksekutiivinen asiakirja, voidaan käyttää kuittaukseen ulosmittaustoimituksen yhteydessä. Voutioikeus voi myös rajoitetussa laajuudessa ottaa vastaan vastasaatavaa koskevaa todistelua.

Ulosottolainsäädännössä ei ole erityissäännöksiä sivullisen kuittausoikeudesta ulosotossa. Oikeuskäytännössä on katsottu, että pankilla on kuittausoikeus velallisen varoihin, jotka ovat shekkitulilla tai muulla sellaisella tilillä, jota käytetään lähinnä käteisvarojen säilytykseen.

jen säilytykseen.

Tietojenantovelvollisuus. Tanskalaisessa oikeuskirjallisuudessa on katsottu, että velallinen on velvollinen antamaan ne tiedot, joiden saamista voutioikeus pitää tarpeellisenä täytäntöönpanon toimittamiseksi. Velallisen tietojenantovelvollisuus käsittää hänen omat taloudelliset olonsa ja muiden samassa taloudessa asuvien taloudelliset olosuhteet siinä laajuudessa, kuin niillä voi olla merkitystä velallisen erottamisedun arvioimiseksi. Velallista kohtaan voidaan käyttää samoja pakkokeinoja kuin niskoittelevaa todistajaa vastaan. Jos velallinen on oikeushenkilö, tietojenantovelvollisuus on sitä edustavalla johtohenkilöllä.

Sivullista voidaan kuulla voutioikeudessa todistajana muun muassa velallisen tietojenantovelvollisuuden täydentämiseksi. Oikeuskäytännössä sivullisen tietojenantovelvollisuuden on katsottu menevän esimerkiksi pankin henkilökunnan vaitiolovelvollisuuden edelle.

Ulosottoasian käsittelyaika ja erityinen rauhoitusaika. Tanskassa ulosmittausasian käsittelyä ei ole mahdollista jatkaa sen jälkeen, kun velallinen on todettu varattomaksi. Ulosmittausyritystä päinvastoin seuraa kuuden kuukauden rauhoitusaika. Velkoja, joka ei ole saanut aiemmassa ulosmittaustoimituksessa täyttä suoritusta saatavalleen, voi hakea uudelleen ulosmittausta saman saatavan perusteella vasta sen jälkeen kun viimeisestä toimituksesta on kulunut kuusi kuukautta. Toimitus kuitenkin pidetään, jos on kohtuullisia perusteita olettaa, että velallinen omistaa ulosmittauskelpoisia varoja, tai jos toimituksen pitäminen on muusta erityisestä syystä kohtuullista. Voutioikeus voi jättää ulosmittaustoimituksen rauhoitusaikana pitämättä myös silloin, kun muu velkoja hakee täytäntöönpanoa (oikeudenkäyntilaki 490 §).

Rajoitettu omaisuuden etsiminen. Tanskassa ei ole säännöksiä normaalia suppeammas-ta ulosotosta, vaan asiat käsitellään aina täysimittaisesti voutioikeudessa.

Häätö. Tanskassa hädön toimittamistavasta ei ole yksityiskohtaisia säännöksiä. Oikeuskäytännössä on katsottu, että voutioikeus ei voi muuttaa ulosottoerusteessa määrättyä muuttoaikaa, mutta osapuolten suostumuksella se voi antaa hädettävälle lyhyen mää-

rääjän muuttamista varten. Jos häätö koskee asuntoa, voutioikeuden tulee ilmoittaa siitä etukäteen kunnallisille viranomaisille, jotka ovat velvollisia huolehtimaan hädettyjen tilapäisasumisesta sosiaalilainsäädännön mukaisesti.

Poliisi on velvollinen huolehtimaan huoneistosta poistetun omaisuuden kuljetuksesta. Käytännössä kuljetuksen hoitaa muuttoliike, ja kustannukset jaetaan hakijan ja poliisin kesken. Myös omaisuuden säilytyksestä huolehtii poliisi. Jollei velallinen noudata määräajassa kustannusten suorittamista vastaan, poliisi voi myydä omaisuuden julkisella huutokaupalla.

Saksa

Saksassa täytäntöönpanotehtävät kuuluvat pääosin ulosottomiehille (Gerichtsvollzieher). Osa ulosottoasioista kuuluu täytäntöönpanotuomioistuimina (Vollstreckungsgericht) toimiville yleisille alioikeuksille.

Ulosottoerusteen määräaika. Saksassa ulosottoerusteen täytäntöönpanokelpoisuutta ei ole ajallisesti rajoitettu. Tuomiolla vahvistettu saatava vanhentuu 30 vuodessa tuomion oikeusvoimaiseksi tulosta, vaikka saatava itsessään olisi lyhyemmän vanhentumisaajan alainen. Toistuvaissuoritukset vanhenevat pääsäännöstä poiketen neljässä vuodessa (siviililain, Bürgerliches Gesetzbuch 218 §). Velkoja voi kuitenkin katkaista myös oikeusvoimaisesti vahvistetun saatavan vanhentumisen, yleensä hakemalla täytäntöönpanoa. Jos vanhentumisen katkaiseminen ei muutoin ole mahdollista, velkoja voi nostaa uuden vahvistuskanteen.

Kuittaus ulosotossa. Velallisen ulosottoerustetta vastaan esittämiä materiaalisia väitteitä, kuten kuittausvaatimusta, ei voida tutkia itse ulosottomenettelyssä. Velallisen on sen sijaan nostettava täytäntöönpanon vastakanne siinä alioikeudessa, joka on käsitellyt kyseistä pääsaatavaa koskevan asian (siviiliprosessilain, Zivilprozessordnung, 767 §). Kanne käsitellään täystutkintaisessa alioikeusmenettelyssä, joten siinä esitettävälle kuittausvaatimukselle ei ole asetettu erityisedellytyksiä.

Pääsaatavaa koskevan ulosmittauspäätöksen jälkeen sivullinen saa yleensä suorittaa

kuittauksen velalliselta olevaa vastasaatavaansa vastaan, jos kuittauksen yleiset edellytykset täyttyvät. Kuittaus on kuitenkin kielletty, jos sivullinen on hankkinut vastasaatavansa ulosmittauspäätöksen jälkeen tai jos vastasaatava eräännyy vasta ulosmittauspäätöksen tekemisen ja pääsaatavan eräänntymisen jälkeen (siviililain 392 §). Täytäntöönpanotuomioistuin voi tietyin edellytyksin peruuttaa velallisen pankkitilillä olevien varojen ulosmittauksen palkkatuloa koskevien ulosmittausrajoitusten perusteella (siviiliprosessilain 850 k §). Tältä osin varoja ei myöskään saa käyttää kuittaukseen.

Tietojenantovelvollisuus. Jollei ulosmittaus ole johtanut täyteen suoritukseen tai jos voidaan olettaa, ettei ulosmittaus johda täyteen suoritukseen, velallinen on velkojan erillisestä hakemuksesta velvollinen esittämään luettelon omaisuudestaan sekä ilmoittamaan perusteet ja todisteet saatavilleen. Jos velallinen on oikeushenkilö, velvollisuus on sen edustajalla. Velallisen on alioikeudessa pidettävässä istunnossa vakuutettava valahtoisesti, että hän on luettelossa ilmoittanut vaaditut seikat parhaan tietonsa ja omatuntonsa mukaan oikein ja täydellisesti (siviiliprosessilain 807 ja 899 §). Pakkokeinona on viime kädessä vankeus. Luettelosta täytyy käydä ilmi myös velallisen viimeisen vuoden aikana tekemät vastikkeelliset luovutukset puolisolleen ja muille lähisukulaisilleen sekä kaikki vastikkeettomat luovutukset vuoden ajalta, puolison osalta kahden vuoden ajalta, sikäli kuin ne eivät ole olleet tavanomaisia lahjoja. Selvityksen antamista seuraa kolmen vuoden rauhoitusaika, jonka aikana velallisen on annettava uusi selvitys vain, jos voidaan olettaa, että velallinen on myöhemmin hankkinut omaisuutta tai että velallisen aikaisempi työsuhde on päättynyt (903 §). Saksalaisessa oikeuskirjallisuudessa on vaadittu tietojenantovelvollisuuden tehostamista.

Häätö. Häätöä käsittelevä tuomioistuin voi antaessaan asuntoa koskevan häätöpäätöksen myöntää hakemuksesta tai viran puolesta vastaajalle olosuhteisiin nähden kohtuullisen muuttoajan. Alkuperäistä muuttoaikaa voidaan hakemuksesta pidentää. Muuttoaikaa voidaan antaa yhteensä enintään yksi vuosi (721 §). Poikkeustapauksissa myös täytäntöönpanotuomioistuin voi velallisen hake-

muksesta lykätä muuttoa yleisen velallisen-suojaa koskevan säännöksen nojalla (765 a §). Ulosottomies voi antaa tällaisen määräkseen väliaikaisena enintään viikoksi.

Ulosottomies on velvollinen huolehtimaan huoneistossa olevasta irtaimesta omaisuudesta, joka ei itsessään ole täytöntöönpanon kohteena. Ulosottomiehen on poistettava omaisuus huoneistosta ja luovutettava se velalliselle tai, jos tämä on poissa, velallisen edustajalle, perheenjäsenelle tai perheessä työskentelevälle täysi-ikäiselle henkilölle. Muussa tapauksessa omaisuus on kuljetettava säilytettäväksi. Kuljetuskustannuksista vastaa ensisijaisesti hakija. Jollei velallinen nouda omaisuutta säilytys- ja muiden kustannusten suorittamista vastaan, täytöntöönpanotuomioistuim voi määrätä omaisuuden myynnistä ja ylijäämän luovuttamisesta velalliselle (885 §). Oikeuskirjallisuuden mukaan arvoton omaisuus voidaan hävittää tai, jos se on korostetun henkilökohtaista, toimittaa velalliselle.

2.3. Nykytilan arviointi

Asianmukaisuuden vaatimus

Ulosottotavan merkitys ulosottomiesten toiminnassa on vanhastaan ollut keskeinen. Tämä on nykyisin kuitenkin ongelmallista, koska ulosottomiesten toimivaltuuksia on viime vuosina tuntuvasti lisätty. Vaikka epäasianmukaista menettelyä ei ole käytännössä laajamittaisesti esiintynyt, voidaan pitää perusteltuna, että laajojen toimivaltuuksien ja harkinnallisten menettelysäännösten vastapainoksi asianmukaisuuden vaatimusta korostetaan myös ulosottolaissa.

Ulosoton pitkäkestoisuus

Suomea 1990-luvun alussa koetellut lama johti laajamittaiseen kansalaisten ylivelkaantumiseen. Velkajärjestelylaki tuli voimaan vuonna 1993. Velkajärjestely on myönnetty kymmenille tuhansille velallisille. Kuitenkaan kaikki ylivelkaantuneet henkilöt eivät ole velkajärjestelyn esteen vuoksi päässeet tai muun syyn, esimerkiksi syrjäytymisen vuoksi hakeutuneet velkajärjestelyyn. Lähes kymmenen tuhannen henkilön hakemus pääs-

tä velkajärjestelyyn on hylätty tähän mennessä.

Ne velalliset, joiden velkoja ei ole eri syistä järjestelty velkajärjestelymenettelyssä, ovat joutuneet pitkäkestoisen ulosottomenettelyn kohteeksi, jos heillä on ulosmittauskelpoista tuloa. Velkaa voidaan periä ilman ajallista rajoitusta, kunhan velkoja huolehtii vanhentumisen katkaisemisesta. Korkean viivästyskoron vuoksi velan kokonaismäärä ei useinkaan lyhene, vaikka velalle kertyy ulosotossa jonkin verran suorituksia. Pahimmillaan kokonaisvelan määrä kasvaa jatkuvasti elinikäisestä ulosotosta huolimatta.

Laman lisäksi ulosoton pitkäkestoisuuden haitat ovat 1990-luvulla kärjistyneet myös sen vuoksi, että vuoden 1990 alusta ansaintaeläkkeet tulivat ulosmittauskelpoisiksi. Näin ulosotto on voinut kohdistua myös iäkkäisiin velallisiin. Eläkkeet ovat ulosmittauskelpoisia useimmissa muissakin Euroopan maissa. Toisaalta pitkäkestoisuuden haittoja on pyritty pienentämään vuonna 1997 toteutetulla vapaakuukausijärjestelmällä palkan ja eläkkeen ulosmittauksessa. Vuoden 2001 alusta voimaan tullesiiin suojaosuuksiin tehtiin muutaman prosentin tasokorotus.

Tuomio ja muu ulosottooperuste säilyttää rajoituksetta täytöntöönpanokelpoisuutensa, jos velkoja vähintään kymmenen vuoden välein katkaisee saatavan vanhentumisen. Ulosotossa perittävänä olevat yksityisoikeudelliset saatavat voivat siten olla kuinka vanhoja tahansa. Asiamäärissä mitattuna suurin osa ulosotossa perittävinä olevista saatavista on kuitenkin veroja ja julkisia maksuja sekä muita niihin veroulosottolain mukaan rinnastuvia saatavia. Tällaiset saatavat vanhentuvat kertakaikkisesti viidessä vuodessa saamisen määräämistä tai maksuunpanoa seuraavan vuoden alusta.

Ulosottovelallisia oli vuoden 2000 lopussa yhteensä noin 341 000. Perinnässä on yhä laman aikaisia markkamäärältään hyvin suuria yksityisoikeudellisia saatavia. Velallinen on vastuussa tällaisista veloista usein koko ikänsä, koska niitä ei saada perityksi ulosototeitse. Jos velallisella on toistuvaistuloa, saatavia saatetaan joutua perimään pitkiä aikoja. Osa velallisista on syrjäytynyt tai ulosoton välttääkseen siirtynyt harmaan talouden piiriin.

1990-luvun alkupuolella taloudellisiin vaikeuksiin joutuneiden ahdinkoa lisää tuntuvasti silloisten saatavien huomattavan korkea viivästyskorko. Viivästyskorko on usein kasvattanut kokonaissaatavan määrää olennaisesti. Oikeusministeriön tekemän vuonna 2000 ulosottoon saapuneita velkomisasiota koskevan selvityksen mukaan nykyisin ulosotossa perittävät viivästyskorot ovat korkeita. Kiinteä 16 prosentin viivästyskorko oli 27 prosentissa asioista ja peräti 49 prosentissa markkamääristä. Kiinteä 18 prosentin viivästyskorko oli 4 prosentissa asioista ja 19 prosentissa markkamääristä. Korkolain (633/1982) mukaista viivästyskorkoa, joka vuonna 2000 oli 11 prosenttia, perittiin 46 prosentissa asioista, mutta vain 14 prosentissa markkamääristä. Vanhojen saatavien korkean viivästyskoron ja epäyhtenäisten koron määräytymisperusteiden aiheuttamien ongelmien pienentämiseksi oikeusministeriössä valmistellaan viivästyskorkoa koskevan lain-säädännön uudistusta.

Ulosotto 2000-toimikunta on mietinnössään (komiteamietintö 1998:2) todennut, että nykyinen velkajärjestelymenettely ja toisaalta ulosotto johtavat suhteellisen kärjekäiseen ja yhteiskunnallisia jännitteitä aiheuttavaan jaotteluun velallisten välillä. Velallinen, jonka katsotaan esimerkiksi velkaantuneen kevytmielisesti, kantaa menettelynsä seuraukset muiden päästessä velkajärjestelyyn. Kuitenkin rajanveto velkajärjestelyn esteiden punninnassa saattaa olla hyvin tulkinallinen.

Ylivelkaantumisongelmaan on kiinnitetty huomiota pääministeri Paavo Lipposen II hallituksen ohjelmassa, jossa todetaan, että ulosoton pitkäkestoisuuden haittoja vähennetään kaventamalla sen ja yksityishenkilöiden velkajärjestelyn eroja.

Tällä esityksellä pyritään ulosotto-oikeudellisen sääntelyn avulla estämään kohtuuttoman pitkäaikainen luonnollista henkilöä koskeva ulosottomenettely tai sen uhka. Näin sellainenkin henkilö, joka ei ole muulla tavoin saanut velkatilannettaan hallintaan tai ratkaistuksi, voisi lähteä siitä, että hänen velkavastuunsa ei jatku määräämätöntä aikaa.

Ylivelkaantuneiden kansalaisten inhimillisen ahdinon lisäksi vanhat velka-asiat aiheuttavat yhteiskunnalle mittavia kustannuksia

velkaneuvonnan, tuomioistuinkäsittelyn ja ulosoton järjestämisessä tuottamatta sanottavaa kertymää velkojille.

Tietojärjestelmä, tietojensaanti ja salassa pidettävät tiedot

Nykyinen 1980-luvulla alunperin käyttöön otettu ulosoton tietojärjestelmä on vanhentunut. Järjestelmä perustuu ulosottoasian piiri-kohtaiseen käsittelyyn eikä mahdollista yhden velallisen ulosottoasioiden keskitettyä käsittelyä tai valtakunnallista toimintaa. Tietojärjestelmä on vanhakantainen myös muun muassa sähköisen asioinnin ja ulosottoasian käsittelyvaiheita koskevan raportoinnin kannalta. Myös ulosottomiehen alueellista toimivaltaa ja oikeuspaikkaa koskevat säännökset perustuvat piiri-kohtaisuuteen. Hakija joutuu selvittämään, mihin piiriin ulosottohakemus tulee toimittaa.

Se, missä laajuudessa ulosottomiehen tulee etsiä velalliselle kuuluvaa omaisuutta, on epäselvää, ja käytännöt vaihtelevat piireittäin. Ulosottoselvityksiä ei aina toimiteta riittävissä määrin. Vuonna 1997 voimaan tulleet säännökset, jotka koskevat tietojensaantia sivulliselta ja viranomaiselta, ovat olleet käytännön ulosottotyössä tärkeitä. Niiden nojalla ulosottomies saa tietoja muun muassa palkoista ja eläkkeistä, pankkitileistä, vakuutus-korvauksista ja verotuksesta. Etenkin ulosoton erikoisperinnässä, jossa käsitellään vaikeimmat ulosottoasiat, tietojen saamisen laajentumisella on ollut keskeinen merkitys.

Ulosottoasiaa koskevat salassapitosäännökset ovat nykyisin julkisuuslaissa. Ulosotto-laissa ovat säännökset, jotka koskevat ulosottoviranomaisen oikeutta luovuttaa salassa pidettävää tietoa toiselle viranomaiselle. Kansalaiselle perusoikeutena kuuluva yksityisyyden suoja edellyttää, että salassa pidettävän tiedon luovuttamisesta säädetään mahdollisimman tarkoin laissa. Myös luovutettavien tietojen käyttötarkoituksen sääntelyltä edellytetään tarkkuutta. Tältä osin voimassa olevissa säännöksissä on jossakin määrin parantamisen varaa.

Kysymys ulosottoviranomaisten pitämien päiväkirjarekistereiden julkisuudesta on epäselvä. Päiväkirjaan merkityistä seikoista ja toimituskirjoista on ollut mahdollisuus antaa

tietoja. Sääntely on kuitenkin puutteellista ja pääosin asetustasoista sekä mahdollisesti jonkin asteisessa ristiriidassa julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 23 kohdan kanssa. Viimeksi mainitun säännöksen mukaan asiakirjat, jotka sisältävät tietoja henkilön vuosituloista tai kokonaisvarallisuudesta taikka tuen tai etuuden perusteena olevista tuloista ja varallisuudesta taikka jotka muutoin kuvaavat hänen taloudellista asemaansa, ovat salassa pidettäviä.

Takaisinsaantikanne, ulosoton este, rajoitettu ulosotto ja häätö

Ulosoton takaisinsaantikanteita nostetaan tietyvästi harvoin. Vuonna 1997 toteutetussa uudistuksessa pyrittiin parantamaan takaisinsaantikanteen nostamisen edellytyksiä hakijan tietojensaantioikeudella sekä väliaikaista takavarikkoa koskevalla ulosottolain 7 luvun 17 §:n säännöksellä. Voimassa olevat ulosoton takaisinsaantikannetta koskevat säännökset säädettiin takaisinsaantilain yhteydessä vuonna 1991. Epäselvyyttä on ollut muun muassa siitä, missä ulosoton vaiheessa takaisinsaantikanne voidaan nostaa ja kuinka laajasti takaisinsaantilain säännökset soveltuvat.

Ulosottolaissa ei ole säännöstä, jonka mukaan menettelyä voidaan jatkaa sen jälkeen, kun täytäntöönpanon este on todettu. Ulosottomies on joutunut tällöin palauttamaan asiakirjat hakijalle. Seurauksena on ollut edestakainen asiakirjaläikeyden ulosottolaitoksen ja velkojien välillä, koska velkojat etenkin veronpalautusten aikaan hakevat uudestaan ulosottoa.

Hakija ei nykyisin voi pyytää normaalia rajoitetumpaa ulosottoa. Etenkin pientä saatavaa velkova saattaisi kuitenkin tyytyä siihen, että ulosottomies nopeasti ja edullisesti etsii rekistereistä vain tietynlaista tuloa tai tiettyjä saatavia. Hakijan riski joutua mukaan ulosottovalitus- tai täytäntöönpanoriita-asiaan olisi tällöin tavallista pienempi. Myös velallisen edun mukaista on, että hänelle kuuluva kiinteä tai irtain omaisuus, jonka ulosmittaus joutaisi rahaksi muuttamiseen, olisi mahdollista jättää ulosoton ulkopuolelle.

Häätömenettely on nykyisin ulosottokäytännön varassa. Tätä ei voida pitää tyydyttä-

vänä asiantilana. Etenkin säännökset siitä, miten tulee menetellä hädetylle kuuluvan omaisuuden suhteen, ovat tarpeellisia. Käytännössä hädetyn omaisuus on usein jouduttu jättämään pihalle, koska säännökset omaisuuden hävittämisestä, varastoinnista ja myynnistä sekä kulujen korvausvelvollisuudesta puuttuvat. Ulosmittauskelpoinen omaisuus on tosin yleensä ulosmitattu vuokrasaattavan ja muiden saatavien suorittamiseksi.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1. Yleistä

Esityksen keskeisenä tavoitteena on ulosoton yleisten menettelysäännösten kehittäminen kohti nykyaikaista, tarkoituksenmukaista ja hyväksyttäviin toimintaperiaatteisiin perustuvaa ulosottoa. Esityksessä on pyritty otamaan huomioon yhtäältä menettelyn tehokkuus, nopeus ja joustavuus, toisaalta täyttämään asianmukaisuuden, puolueettomuuden, avoimuuden, perusoikeuksien ja oikeusturvan vaatimukset. Esityksellä pyritään lisäksi lähentämään ulosottomenettelyä ja yksityishenkilön velkajärjestelyä toisiinsa ehdotetulla luonnollista henkilöä koskevalla ulosoton enimmäiskestoajalla.

Ulosottoviranomaisten laajat toimivaltuudet edellyttävät, että ulosottomenettely perustuu olennaisesti lakiin eikä käytännössä muotoutuvaan ulosottotapaan. Asianmukaisuutta koskevia yksityiskohtaisia menettelysäännöksiä ei kuitenkaan ole pidetty tarpeellisina. Pikemminkin on tavoiteltu yleisten menettelyohjeiden antamista, joissa tuodaan esiin asianmukaisen ja puolueettoman menettelyn merkitystä sekä avoimuutta. Tällä tavalla pyritään myös ulosoton osalta korostamaan perustuslain 21 §:n 1 momentissa ilmaistua yleistä viranomaistoiminnan asianmukaisuuden vaatimusta. Perusoikeudet ovat muiltakin osin vaikuttaneet ehdotettuihin menettelysäännöksiin. Esimerkiksi velallisen henkilökohtaisesta koskemattomuudesta, yksityisyyden suojasta ja kotirauhan turvaa koskevat vaatimukset ovat keskeisiä. Toisaalta ulosoton tulee myös toteuttaa yksityisen velkojan perusoikeudet huolehtimalla siitä, että täytäntöön-

pano on riittävän tehokasta.

Esityksellä on lisäksi useita konkreettisia tavoitteita. Menettely on tarkoitettu muuttamaan piirikeskeisyydestä velalliskohtaiseksi eli samaa velallista koskevien asioiden keskittämiseksi käsittelyksi. Velkojille annettavan palvelun tasoa pyritään kohottamaan lisäämällä valinnaisuutta ulosottomenettelyssä. Asianosaisten tiedonsaannista pyritään huolehtimaan aiempaa paremmin. Ulosottorekisteriä, salassapitoa ja tietojen luovuttamista koskevilla säännöksillä pyritään suurissakin määrin yhtenäiseen käytäntöön ja välttämään tietosuojariskit.

Ulosottolain perusrakenne vastaa yhä alkuperäistä. Lainhakua koskenut 2 luku on kumottu, ja vuonna 1996 uudistettiin 9 ja 10 luku. Jossakin määrin epäjohdonmukaisesti lain 3 luvussa, joka koskee yleisiä menettelysääntöksiä, on yksityiskohtaisia sääntöksiä myös eräistä erityisistä täytäntöönpanon muodoista eli tekemis- ja kieltotuomion täytäntöönpanosta ja kiinteistön luovutustuomiosta. Muilta osin ulosottolain perusrakennetta voidaan yhä pitää tarkoituksenmukaisena ja selkeänä.

Ulosottolain rakenne säilyisi pääosin ennallaan. Lain 1 lukuun otettaisiin ulosottomiehen esteellisyyssääntösten yhteyteen asianmukaista menettelyä koskevat yleiset säännökset. Lukuun sijoitettaisiin myös valtakunnallista ulosottorekisteriä ja tietojärjestelmää koskevat säännökset. Lain 2 lukuun otettaisiin ulosottooperusteita, kuittausta ja ulosoton enimmäiskestoa koskevat säännökset. Lain 3 lukuun koottaisiin eri täytäntöönpanon muodoille yhteiset menettelysäännökset. Lukujaotuksen selkeyttämiseksi häätöä sekä luovuttamis-, tekemis- ja kieltotuomion täytäntöönpanoa koskevat säännökset sijoitettaisiin uuteen 6 a lukuun. Vakiintuneeseen tapaan lain viimeiseen, uuteen 11 lukuun, otettaisiin erinäiset säännökset.

Esityksen pykälät on pyritty laatimaan suhteellisen lyhyiksi. Pykäläotsikkojen lisäksi on käytetty lukujen sisäistä väliotsikointia, jotta säännökset löytyisivät nykyistä helpommin.

Ulosottolain sisäisiä viittaussääntöksiä uudistettaviin sääntöksiin ei ehdoteta kattavasti muutettaviksi, vaan ne tarkistetaan kokonaisuudistuksen seuraavissa esityksissä.

3.2. Ulosottooperusteet

Yleistä ulosottooperusteen määräaikaaisuudesta

Ulosoton pitkäkestoisuuden haittoja pyritään vähentämään ehdottamalla, että ulosottolakiin otetaan säännökset ulosoton enimmäiskestosta. Tällä pyritään estämään elinikäinen tai kohtuuttoman pitkäkestoinen ulosotto. Ehdotettujen sääntösten mukaan tuomio tai muu ulosottolaissa tarkoitettu ulosottooperuste olisi täytäntöönpanokelpoinen määräajan.

Ehdotettu ulosoton enimmäiskestoa koskeva sääntely on kansallinen. Sen taustalla olevia syitä on käsitelty edellä alajaksossa 2.3. Sääntelyllä tavoitellaan kohtuullista ratkaisua erityisesti niiden velallisten asemaan, jotka eri syistä jäävät muiden ylivelkatilanteen hallintaa koskevien järjestelmien, kuten vapaaehtoisten sopimusten, velkajärjestelyn ja sosiaalisen luotuksen ulkopuolelle. Tällaisten järjestelmien ulkopuolelle jäämisen syynä saattaa olla esimerkiksi velkojen haluttomuus sovintoon, velkajärjestelyn este taikka velallisen syrjäytyminen tai toiminta harmaan talouden parissa.

Esitykseen sisältyy myös lukuisia paranehdotuksia velkojien asemaan, esimerkiksi valtakunnallinen ulosottorekisteri, joustavat vireillepanosäännökset, passiivirekisteröintimahdollisuus ja saatavan vanhentumisen katkaiseminen ulosottohakemuksella. Ulosoton tehostamisuudistuksissa, jotka on toteutettu vuonna 1997 ja 1999, laajennettiin olennaisesti ulosottomiehen toimivaltuuksia. Erikoisperintätoiminta on käynnistetty vuonna 1997. Näiden toimien johdosta perintätulos on parantunut myös ulosottoa välttelevien velallisten osalta. Velkojien asema on kaiken kaikkiaan suhteellisen hyvä, ja ulosottolaitoksen toimintakyky voidaan pitää tyydyttävänä. Kun lisäksi ehdotettujen määräaikaisten tosiasialliset taloudelliset vaikutukset velkojille jäisivät vähäisiksi, ehdotusta ei voida pitää velkojien kannalta kohtuuttomana. Ehdotettuja ulosottooperusteen määräaikaaisuutta koskevia sääntöksiä tarkastellaan perusoikeuksien ja säätämisyjärjestyksen kannalta yksityiskohtaisten perustelujen alajaksossa 4.2.

Ulosottooperusteen täytäntöönpanokelpoisuuden määräaikaista koskevalla sääntelyllä

suojattaisiin velkajärjestelylain tavoin vain luonnollista henkilöä. Yhteisöt eivät ole sosiaalisin perustein suojan tarpeessa ylivelkantilanteessa.

Ehdotettu ulosottooperusteen määräaika koskeva sääntely koskisi käytännössä lähinnä yksityisoikeudellisia saatavia. Valtaosa ulosottolaitoksen perimistä saatavista on veroja ja julkisia maksuja, joita koskee veroulosottolain 11 §:ssä oleva viiden vuoden vanhentumisaika, jonka kulumista ei voida katkaista. Myös sakkoja ja lapsen elatusapua koskeviiden vuoden kertakaikkinen vanhentumisaika. Ulosottooperusteen määräaika koskevalla sääntelyllä ei olisi vaikutusta näiden saatavien perintään.

Nyt ehdotettavan uudistuksen myötä lain-säädäntöön tulisivat siten prosessuaaliset säännökset, joilla rajoitetaan täytäntöönpanon kestoa, jos velallisenä on luonnollinen henkilö. Valtion ulosottolaitos ryhtyisi siten pakkoperintätoimiin yksityistä henkilöä vastaan vain laissa kohtuullisena pidetyn ajan.

Ehdotus merkitsisi sitä, että ulosotto ja konkurssi eivät olisi käytettävissä tietyn määräajan jälkeen. Sen sijaan esitykseen ei sisälly ehdotusta itse saatavan lopullisesta vanhentumisesta. Näin ollen saatava jäisi ulosotto- ja konkurssiteitse perimiskelvottomana voimaan. Tarkoitus on erikseen harkita, jääkö tämä pysyväksi ratkaisuksi vai annetaanko myöhemmin erillinen esitys saatavan vanhentumisesta.

Koska ehdotetun määräajan kulumisen jälkeen saatavan perimisen edellytykset olennaisesti heikentyisivät, esitystä ei voida pitää tältä osin puhtaasti prosessuaalisena menettelyuudistuksena. Vahvojen aineellisoikeudellisten heijastusvaikutusten vuoksi esimerkiksi ulkomaisten tuomioiden osalta säännöstö olisi perusteltua rinnastaa vanhentumissäännöksiin. Näin ollen ulkomainen tuomio, joka ei ole vanhentunut tuomion antaneen valtion lain mukaan, voitaisiin panna Suomessa täytäntöön. Tämä olisi sopusoinnussa myös kansainvälisten velvoitteidemme kanssa.

Jos myöhemmin päätetään, ettei saatavan lopullista vanhentumisaikaa säädetä, tulisi erikseen kuitenkin ratkaista eräitä ulosottooperusteen määräaikaisuuteen kiinteästi liittyviä oikeusvaikutuksia, esimerkiksi se, voidaanko määräajan jälkeen saatavaa pitää merkittynä

velaksi luottotiedoissa.

Myös takaajan asemaan sillä, vanhentuuko päävelka lopullisesti, saattaa olla merkitystä. Lopullinen vanhentumisaika ilmeisesti merkitsisi sitä, että takaajankin takautumisoikeus päävelallista kohtaan päättyisi takauslain 33 §:n 1 momentin mukaan silloin. Tilanteesta riippuen kysymykseen saattaisi tulla kuitenkin takauslain mainitussa säännöksessä tarkoitettu kolmen vuoden perintäajan pidennys takaajan hyväksi. Jos taas päävelka ei vanhentuisi lopullisesti, takaaja voisi periä päävelalliselta takautumissaatavaansa ulosottoitsee sitä koskevan ulosottooperusteen määräajan.

Myöhemmin joudutaan myös harkitsemaan tarvetta säätää toissijainen, saatavan erääntymisestä laskettava vanhentumisaika tai ulosottooperusteen määräaika estämään sitä, että ulosottoperintäaika jatketaan lykkäämällä ulosottooperusteen hankkimista.

Määräajan pituus

Ulosottooperusteen täytäntöönpanokelpoisuuden määräaika olisi 15 vuotta. Jos kuitenkin velkojana on luonnollinen henkilö, määräaika olisi 20 vuotta. Samaten määräaika olisi velkojasta riippumatta 20 vuotta, jos peritään korvaussaatavaa sellaisen rikoksen perusteella, josta on tuomittu vankeutta tai yhdyskuntapalvelua. Määräaika laskettaisiin siitä, kun lainvoimainen tai siihen rinnastettava tuomio on annettu tai, jos suoritusvelvollisuus alkaa sitä myöhemmin, viimeksi mainitusta ajankohdasta.

Esitys on pyritty toteuttamaan tavalla, joka ei heikennä maksumoraalia, vaikeuta liike-elämää tai häiritse rahoitusmarkkinoita. Tästä syystä ehdotetut täytäntöönpanoajat ovat pitkiä verrattuna yleisimpään velkajärjestelyn maksuohjelman kesto aikaan, joka on viisi vuotta. Sääntely saattaa osaltaan myötävaikuttaa siihen, että luoton myöntämistilanteessa asiakkaan maksukyky arvioidaan aikaisempaa huolellisemmin ja suurten luottojen osalta edellytetään turvaavaa vakuutta.

Suhteellisen pitkiä määräaikoja puoltaa myös se, että kysymys on viimesijaiseksi tarkoitettua keinosta ylivelkaongelman hoitamiseksi. Parhailtaan selvitetään mahdollisuutta laajentaa velkajärjestelyn käyttöä niin,

että nykyistä useampi velallinen voisi päästä velkajärjestelyyn. Myös viivästyskorkoja koskeva uudistus on vireillä.

Ulosottoperusteen täytäntöönpanokelpoisuuden määräajan pituus ja määräytymisperusteet ovat monitahoinen oikeudellinen ja yhteiskuntapoliittinen kysymys. Tämän esityksen pohjana olleessa 11 päivänä toukokuuta 2000 valmistuneessa ehdotuksessa käsiteltiin eri malleja. Säännösehdotukseksi laadittiin silloin malli, joka perustui siihen, että käytännössä tärkeimpiä erityisvanhentumisajan alaisia saatavaryhmiä eli kuluttajaa ja takaajaa koskevat saatavat olisivat 15 vuoden täytäntöönpanoajan piirissä ja muut 20 vuoden ajan alaisia kuitenkin niin, että tahalliseksi rikoksella aiheutetut korvaussaatavat olisivat täytäntöön pantavissa 25 vuoden ajan. Kuluttajasaatavia ovat elinkeinonharjoittajan saatavat, jotka perustuvat kulutushyödykkeen luovuttamiseen tai luoton myöntämiseen kuluttajalle. Takaajalta saatavaa voi periä joko päävelkasuhteen velkoja tai toinen takaaja, joka on joutunut suorittamaan saatavaa velkojalle.

Toinen ehdotuksessa esitetty malli perustui siihen, kuka on velkojana ulosottoasiassa. Sen mukaan yhteisövelkojalla olisi yksityishenkilöä lyhyempi määräaika, koska yhteisöllä on käytettävissään yleensä paremmat perintämahdollisuudet ja usein heiltä myös voidaan edellyttää asiantuntevaa luottokelpoisuuden arviointia ja vakuusjärjestelyjä.

Tässä esityksessä ehdotetussa järjestelmässä on piirteitä molemmista edellä mainituista malleista.

Ulosottoperusteen määräaika olisi 15 vuotta. Jos kuitenkin velkojana on luonnollinen henkilö tai jos velotetaan vankeusrangaisukseen tai yhdyskuntapalveluun johtaneessa rikosasiassa tuomittua asianomistajan korvaussaatavaa, määräaika olisi viisi vuotta pitempi eli 20 vuotta. Arviolta noin 95 prosenttia ulosottoon perittäviksi saapuvista yksityisoikeudellisista saatavista kuuluisi 15 vuoden määräajan piiriin. Elo-lokakuussa 2000 tehdyn seurannan mukaan luonnollinen henkilö oli velkojana 3,2 prosentissa asioista. Vuoden 2000 lopputilannetta koskevan otantatutkimuksen mukaan luonnollinen henkilö oli hakijana 5,2 prosentissa asioista, jotka on kirjattu sisään vuosina 1998 ja 1999.

Ehdotetut määräajat ovat verrattain pitkiä. Toisaalta nykyiseen elinikäiseen ulosottoon verrattuna uudistus olisi periaatteellisella tasolla merkittävä. Suhteellisen pitkällä määräajoilla pyritään estämään maksumoraalin heikentyminen. Kun otetaan huomioon, että suomalainen ulosottolaitos ja luottotietojärjestelmä toimivat tehokkaasti, ehdotetut määräajat tuskin houkuttavat tietoiseen tai kevytmieliseen velkaantumiseen.

Siitä huolimatta, että pitkäkestoisien menettelyn haittoja palkan ja eläkkeen ulosmittauksessa on lievennetty muun muassa vapaa-kuukausijärjestelmällä, 15 tai 20 vuotta kestävä palkan tai eläkkeen ulosmittaus on raskas vaihtoehto ottaen huomioon ulosottomaksut, viivästyskorot ja luottokelpoisuuden menettämisen. Ulosoton välttely mainitun ajan on nykyisin entistä vaikeampaa, koska ulosottomiehille on 1990-luvun lopussa annettu laajat tietojensaantioikeudet ja tehoavat mahdollisuudet puuttua ulosoton kiertämiseen.

Luonnolliselle henkilölle velkojana ehdotettua pitkää perintäaikaa on pidetty perusteltuna erityisesti ottaen huomioon, että tavallisten kansalaisten saatavat toisilta kansalaisilta ovat usein toisen tyyppisiä kuin esimerkiksi pankki- tai elinkeinotoiminnassa syntyneet saatavat. Erityisesti korvaussaatavia tulisi voida ulosottolaitoksen avulla periä pitkään, koska niissä velan syntyminen ei useinkaan perustu sopimukseen, vaan vahinkotapahtumaan tai rikokseen.

Myös sopimustoiminnassaan tavallisilla kansalaisilla on yleensä heikommat mahdollisuudet varautua tappioihin kuin yhteisöllä. Esimerkiksi luottotietoja ei ole useinkaan mahdollista saada. Jälkikäteiset perintäkeinot ovat myös rajalliset, ja riippuvuus ulosottolaitoksen toimista on suurempi kuin yhteisöllä. Luonnollisen henkilön kohdalla menetys kohdistuu henkilökohtaiseen varallisuuteen. Luonnollisella henkilöllä ei ole läheskään aina mahdollisuutta siirtää tappiota tuotteiden hintoihin tai vähentää sitä voitosta. Luonnollisen henkilön menetys on yleensä suhteellisesti suurempi kokonaisvarallisuuteen nähden kuin yhteisöllä.

Ehdotettu 20 vuoden perintäaika on myöskin sopusoinnussa perusoikeusjärjestelmään kuuluvan omaisuuden suojan kanssa. Kun

punninnassa ovat vastakkain kahden luonnollisen henkilön intressit, on 20 vuoden perintäaikaa enintään kymmenen vuoden taannehtivalla soveltamisella pidetty perusteltuna ratkaisuna. Tosin se todellinen kertymä, joka ulosotossa tai vapaaehtoisesti kertyisi sen jälkeen, kun ulosottoperusteen saamisesta on kulunut 15 vuotta, jäisi keskimäärin hyvin pieneksi.

Ratkaisu merkitsisi sitä, että kuluttajasaa-tavat olisivat 15 vuoden piirissä, jollei velkojana ole elinkeinonharjoittajana oleva luonnollinen henkilö. Myös takaajana olevalta luonnolliselta henkilöltä voitaisiin periä takausvelkaa 15 vuotta, jollei luotonantaja ole poikkeuksellisesti toinen luonnollinen henkilö. Sen sijaan luonnollinen henkilö, joka takaajana on maksanut toisen velan, saisi periä maksamaansa määrää päävelalliselta 20 vuoden ajan. Näin ollen ehdotettu malli johtaa käytännössä pitkälti samaan lopputulokseen kuin esityksen pohjana ollut ehdotus ulosottolain uudistamiseksi.

Rikoksen uhrin aseman turvaamiseen liittyvillä periaatteellisilla syillä voidaan perustella 20 vuoden määräaikaa silloin, kun peritään korvaussaatavaa, joka perustuu rikokseen, josta tekijä on tuomittu vankeusrangaistukseen tai yhdyskuntapalveluun, olipa velkojana luonnollinen henkilö tai yhteisö. Yleensä mainittuihin seuraamuksiin johtaneet teot ovat tahallisia. Sen sijaan jos kysymyksessä on sakkorangaistukseen johtanut teko, määräaika olisi 15 vuotta, jos velkojana on yhteisö.

Korvaussaatava on asetettu erityisasemaan myös esimerkiksi ulosottolain 4 luvun 7 §:n 3 momentissa, jossa laajalti kielletään ulosmittaamasta korvausta henkilövahingosta. Ulosottomaksuista annetun lain 5 §:n 2 momentin mukaan estemaksua ei peritä asianomistajalta, jolle rikosasiassa on tuomittu maksettavaksi korvausta. Vertailun vuoksi voidaan vielä todeta, että myöskään velkajärjestelyä ei yleensä myönnetä, jos velalliselle on määrätty rikoksen perusteella maksuvelvollisuus.

Tuomittuun rangaistukseen perustuvassa järjestelmässä tekijäkohtaiset seikat, kuten rikoksen uusiminen, saavat tosin merkitystä. Toinen huono puoli liittyy yhtenäisrangaistusjärjestelmään, jossa ei voida eriyttää seu-

raamusta eri tekojen osalta. Koska kuitenkin luonnollisen henkilön saatavia aina koskisi 20 vuoden määräaika, edellä mainituilla seikoilla olisi merkitystä vain silloin, kun yhteisö on ollut asianomistajana rikosasiassa. Tuomittua rangaistusta voidaan pitää riittävän objektiivisena ja ulosottoperusteestakin ilmikäyvänä kriteerinä pitemmän määräajan soveltamiselle.

Määräajan umpeen kulumisen vaikutus ja väärinkäytökset

Ulosottoperusteen määräajan umpeen kulumisen merkitsisi sitä, että ulosottomenettelyyn ei enää sen ulosottoperusteen nojalla voitaisi ryhtyä. Saatavasta ei voitaisi saada uutta ulosottoperustetta. Saatava ei kelpaisi enää myöskään konkurssisaatavaksi. Sen sijaan saatavaa voitaisiin käyttää kuittaukseen, ja se voitaisiin periä vakuudesta. Estettä ei olisi sille, että velallinen kaikesta huolimatta maksaa kyseisen saatavan.

Ehdotuksen hyväksyttävyyden kannalta on tärkeää, että velallinen ei saisi ulosottoperusteen täytäntöönpanoajana hävittää, hukata tai salata omaisuuttaan. Rärkeimmissä tapauksissa velkoja voisi hankkia uuden ulosottoperusteen rikokseen tai joissakin tapauksissa tuottamukseen perustuvasta vahingonkorvausvelvollisuudesta, jos velallinen on toimillaan aiheuttanut velkojille vahinkoa. Näin ollen velallinen, joka on esimerkiksi syyllistynyt velallisen petokseen tai epärehellisyyteen aikana, jolloin ulosottoperuste oli vielä täytäntöönpanokelpoinen, saattaisi joutua korvausvastuuseen, ja tätä korvaussaatavaa koskevaa ulosottoperustetta voitaisiin periä ulosotossa 15 tai 20 vuotta sen antamisesta.

Esityksessä ehdotetaan myös ulosottoselvitysten säännöllistämistä sekä ulosottotakaisinsääntöä koskevan säännösten kehittämistä. Niiden avulla pyrittäisiin estämään varojen kätkeminen ja lahjoittaminen ulosottoperusteen täytäntöönpanokelpoisuuden aikana.

Taannehtivuus

Määräaikoja ehdotetaan sovellettaviksi osin taannehtivasti. Taannehtivuudella pyritään nopeuttamaan sääntelyn vaikutuksia kymme-

nen vuoden takaisen laman aiheuttamiin ylivelkaongelmiin. Määräaikasäännöksiä sovellettaisiin taannehtivasti enintään kymmenen vuoden ajalta ennen 1 päivänä maaliskuuta 2003 tapahtuvaksi tarkoitettua lain voimaantuloa.

Näin ollen, jos ehdotetussa 2 luvun 25 §:ssä tarkoitettu tuomio tai ulosottoperuste on annettu ennen 1 päivä maaliskuuta 1993, ulosottoperuste olisi perittävässä 1 päivään maaliskuuta 2008 saakka. Vastaava päivämäärä 20 vuoden määräajan osalta olisi 1 päivä maaliskuuta 2013. Jos tuomio on annettu 1 päivänä maaliskuuta 1993 tai sen jälkeen, 15 tai 20 vuoden määräaika laskettaisiin tuomion antopäivästä. Ratkaisevaa olisi yksipuolisen tuomion antopäivä ja muun tuomion osalta lainvoimaiseksi tulleen tuomion antopäivä.

Kiinteä 10 vuoden taannehtivuusaika merkitsee sitä, että 20 vuoden määräaika tulisi sovellettavaksi taannehtivasti suhteessa lyhyemmältä ajalta kuin 15 vuoden määräaika. Samoilla perusteilla, joilla määräajan porrastamista ehdotetaan, tätä ratkaisua voidaan kuitenkin puoltaa.

Vanhentumisen katkaiseminen

Nykyisin on vakiintuneesti katsottu, että sen jälkeen, kun ulosottoperuste on annettu, saatavan vanhentuminen tulee katkaista viimeistään kymmenen vuoden kuluttua, joka vastaa yleistä vanhentumisaikaa. Jos yleistä vanhentumisaikaa myöhemmin lyhennetään, olisi aiheellista harkita, tulisiko myös ulosottoperusteen saamisen jälkeistä katkaisuväliä lyhentää.

Tämän esityksen mukaan vanhentuminen voitaisiin katkaista muiden katkaisutapojen lisäksi panemalla ulosottoasia vireille. Vanhentuminen katkeaisi, vaikka velallisen olinpaikka jäisi tuntemattomaksi. Velallinen voisi halutessaan saada ulosoton tietojärjestelmästä tiedon siitä, onko kyseistä saatavaa koskeva ulosottoasia ollut vireillä.

3.3. Ulosoton tietojärjestelmä ja rekisterit

Ulosottolaitoksen toiminnan kehittämisessä uuden tietojärjestelmän käyttöönottamisella

vuoden 2003 maaliskuun alusta on keskeinen merkitys. Uusi tietojärjestelmä perustuu velalliskohtaiseen ulosottoasioiden käsittelyyn ja valtakunnalliseen toimintaperiaatteeseen.

Nykyistä kehittyneempi tietojärjestelmä mahdollistaisi laajamittaisesti ulosoton hakemisen kiinteiden tietoyhteyksien avulla tai muuten sähköisesti, esimerkiksi sähköisellä hakemuslomakkeella. Myös erilaiset yksinkertaiset perintätoimet voitaisiin siirtää nykyistä laajemmin tietojärjestelmän hoidettaviksi. Näin ulosottomiehille jäisi enemmän aikaa asiakaskeskeiseen harkintaan ja vaikeiden ulosottoasioiden käsittelyyn.

Ulosoton tietojärjestelmän uudistamisen lähtökohdana on suurten asiamäärien tehokas, nopea ja kustannuksiltaan edullinen käsittely sekä toisaalta yksittäisten lainkäyttöraatkaisujen laadukkuus. Järjestelmää on tarkoitettu kehittämään siten, että suurista asiamääristä voidaan erottaa oikeudellisesti tulkinnanvaraiset tai tosiseikkojen selvittämistä vaativat asiat.

Järjestelmä lisää sähköisen asioinnin mahdollisuuksia ulosottoviranomaisen ja asianaisten välillä. Velallisille ja velkojille tietojärjestelmä antaa keinon aiempaa tehokkaammin seurata ja valvoa täytäntöönpanon vaiheita. Myös ulosottoasiaa koskeva raportointi monipuolistuu, laajenee ja helpottuu.

Uuden tietojärjestelmän myötä ulosmittauskelpoista omaisuutta koskeva selvittely nopeutuu ja tehostuu. Velallista koskevat tulo- ja varallisuustiedot olisivat ulosottoviranomaisen tiedossa jo ulosottoasian käsittelyn alkuvaiheissa. Ulosottovelalliselle voitaisiin täten jo ensimmäisessä yhteydenotossa antaa ennakkotietoja tulevista toimista.

Useat esityksen keskeisistä säännöksistä perustuvat uuteen tietojärjestelmään. Tällaisia ovat muun muassa ulosoton oikeuspaikkasäännöksistä luopuminen, tuloksettomien ulosottoasian siirtäminen passiivirekisteriin, suppean ulosoton mahdollisuus, ulosottoperustetta koskevan määräajan ja saatavan vanhentumisen seuraaminen, saman velallisen asioiden keskittäminen vastaavalle ulosottomiehelle, sähköinen asiointi ja tiedoksianto, samanaikaisen täytäntöönpanon koordinointi sekä viranomaisten välinen tietojenvaihto.

Käytössä oleva tietojärjestelmä on perusrakenteiltaan teknisesti vanhakantainen eikä sitä korjaamalla voida aikaansaada mainittuja

uudistuksia. Nykyisen järjestelmän ylläpito-
kulut ovat lisäksi tuntuvat.

3.4. Ulosoton hakeminen

Ulosottomiehen alueellinen toimivalta on lainmuutosten johdosta väljentynyt. Nyt ehdotetaan, että oikeuspaikkasäännöksistä luovutettiin kokonaan ja että ulosottoasia voitaisiin panna vireille velallisen kotipaikan lisäksi missä ulosottopiirissä tahansa tai keskitetysti valtakunnallisen tietojärjestelmän kautta. Saapunut hakemus ohjattaisiin hallinnollisesti vastaavalle ulosottomiehelle, jolle keskitettäisiin kaikki samaa velallista koskevat ulosottoasiat.

Valtakunnallinen toiminta merkitsisi vai-
van ja kustannusten säästöä hakijalle. Pyrkimyksenä on se, että velkojat, joilla on paljon saatavia, asioisivat kiinteiden tietojärjestelmäyhteyksien avulla. Harvemmin ulosottoa hakevat voisivat käyttää esimerkiksi tietoverkon välityksellä sähköistä hakemuslomaketta tai perinteistä kirjallista hakemusta. Satunnaisesti ulosottoa hakevan kannalta on käytännöllistä, että hän voisi jättää ulosottohakemuksen lähimpään ulosoton palvelupisteeseen.

Sääntelyssä on pyritty joustavuuteen myös hakemuksen liiteasiakirjojen osalta. Sitä mukaan kun tuomioistuimen ratkaisuja riitaasioissa ryhdytään tulevaisuudessa tallettamaan tuomiorekisteriin, ulosottoviranomaiset voivat noutaa ne rekisteristä, eikä hakijan tarvitsisi liittää hakemukseensa paperimuotoista ulosottoperustetta. Juokseva velkakirja ja muu vastaava haltijasitoumus tulisi kuitenkin edelleen antaa ulosottoviranomaiselle. Näin olisi meneteltävä ainakin siihen saakka, kunnes sitoumuksen hallintaan perustuvan oikeuden tilalle on kehitetty luotettava sähköinen menetelmä tai rekisteröintijärjestelmä. Ulosottoasia tulisi vireille jo silloin, kun hakemus saapuu. Nopea ulosottoasian vireille saaminen on merkityksellistä etenkin, jos saatava uhkaa vanhentua tai kun omaisuuden hukkaamisvaara on olemassa.

Voimassa olevan lain mukaan on mahdollista, että velallisen ulosottoasioita hoidetaan oikeuspaikkasäännösten vuoksi eri piireissä. Nyt ehdotetaan, että samaa velallista koskevat ulosottoasiat keskitetään yhdelle ulosot-

tomiehelle ja avustavalle ulosottomiehelle. Näin voitaisiin parhaiten ottaa huomioon kyseisen velallisen olosuhteet. Esimerkiksi maksusuunnitelman laatiminen, jota koskeva säännös on tarkoitus myöhemmin lisätä ulosottolakiin, edellyttää velallista koskevien ulosottoasioiden keskitettyä käsittelemistä.

Vastaavan ulosottomiehen määräytymisen perusteista säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Perusteissa tulee ottaa huomioon vastaajan asuinpaikka tai muulla tavoin edistää vastaajan tosiasiallista mahdollisuutta valvoa ulosotossa etuaan. Vaikeiden ulosottoasioiden keskittäminen tietyille ulosottomiehille olisi mahdollista. Muutaman viime vuoden aikana on ollut käynnissä alueellisia erikoisperintäkokeiluja ulosottopiirien yhteistoimintaa koskevan ulosottolain 1 luvun 3 §:n 1 momentin 1 kohdan nojalla. Erikoisperinnän jatkaminen olisi uusienkin säännösten mukaan sallittua. Myös tietyt erityistoimet, kuten omaisuuden myynti ja hädät, voitaisiin tarvittaessa keskittää tietyille ulosottomiehille. Täten myös velalliskohtaisessa järjestelmässä ulosottomiesten olisi mahdollista erikoistua.

Hakijan valintaoikeutta ehdotetaan lisättäväksi ottamalla ulosottolakiin suppeaa ulosottoa koskevat säännökset. Suppea ulosotto rajoittuisi lähinnä palkan, eläkkeen ja veronpalautuksen ulosmittaukseen. Ulosmittaus perustuisi määrättyjen rekistereiden tarkastamiseen. Jos velkoja haluaisi tyytyä suppeaan ulosottoon, sitä tulisi pyytää nimenomaisesti ulosottihakemuksessa. Velkoja voisi halutessaan aina valita täysimittaisen täytäntöönpanon tai pyytää siihen siirtymistä myöhemmin.

3.5. Ulosottomiehen tietojensaanti ja salassa pidettävät tiedot

Voimassa olevien säännösten taustalla on ajatus, jonka mukaan ulosottoselvitys toimitetaan vain poikkeuksellisesti. Uudistuksessa on omaksuttu jossakin määrin toisenlainen lähtökohta. Velkojan intressi saattaa edellyttää ulosottoselvityksen toimittamista, vaikka velallisen ei varsinaisesti epäiltäisi salaavan omaisuuttaan. Ulosottomies ja velkoja voivat saada säännöllisillä ulosottoselvityksillä sel-

keämmän kokonaiskuvan velallisen varallisuusasemasta, siinä tapahtuneista muutoksista ja perinnän tuloksettomuuden syistä. Ulosottoselvityksillä saattaa olla ennaltaehkäisevä vaikutus myös ulosoton kiertämisjärjestelyihin. Selvityksellä korostetaan lisäksi yhteydenpitoa velalliseen.

Ulosoton tietojärjestelmästä syyskuun lopussa 2000 poimitusta tietokannasta käy ilmi, että vuonna 1999 ulosottoon saapuneissa asioissa oli "kertymäpiikki" vuotta 1990 koskevien ulosottoerusteiden kohdalla. Todennäköisenä selityksenä on se, että ulosottomiehet ovat tehokkaasti pyrkineet tapaamaan velallista, jotta saatavan vanhentuminen katkeaisi. Henkilökohtaisen tapaamisen yhteydessä on löydetty tai saatu selville myös ulosmittauskelpoista omaisuutta.

Ulosottoselvitystä ei toisaalta tulisi toimittaa turhaan. Tästä syystä ehdotetut ulosottoselvitystä koskevat säännökset ovat joustavia. Vapaamuotoisesta tiedustelusta ei ole syytä luopua. Se on yhä käyttökelpoinen tietojenhankintatapa yksinkertaisissa ulosottoasioissa. Velallisen velvollisuus pysyä totuudessa koskisi myös tällaisia tiedusteluja.

Ulosottolain säättämisen aikaisessa ulosotossa kotikäynnillä saatiin luotettava kuva velallisen varallisuudesta, joka oli yleensä velallisen kotona tai pihapiirissä. Nykyisin sen sijaan omistuksen muodot, omaisuuden lajit ja säilytystavat ovat huomattavasti monimuotoistuneet. Tästä syystä tietojen hankkiminen on ulosottoimessa noussut keskeiseen asemaan.

Vuonna 1997 uudistetut ulosottomiehen tietojensaantisäännökset ovat käytännössä tehostaneet ulosottomenettelyä erityisesti täytäntöönpanoa välttelevien velallisten kohdalla. Etenkin erikoisperintätoimessa niillä on ollut keskeinen merkitys. Säännökset ovat toimineet suunnitellulla tavalla eikä niiden käyttämisessä ole ilmennyt sellaisia ongelmia, jotka vaatisivat säännösten merkittävää tarkistamista.

Valtakunnallisen ulosoton tietojärjestelmän avulla voidaan kehittää järjestelmä, jolla ulosottoasioiden riittävä yleisöjulkisuus ja toisaalta velallisen yksityisyyden suoja voidaan turvata. Esityksessä ehdotetaan, että ulosottoasioista annettaisiin tietoja yleisölle ulosoton tietojärjestelmästä tulostettavien to-

distusten muodossa. Ulosottoviranomaiset voivat nykyisinkin antaa todistuksia ulosottoasioista, mutta on epäselvää, mitä tietoja niihin voidaan merkitä. Nyt todistusten sisällöstä ja saatavuudesta säädettäisiin yhdenmukaisesti.

Todistukseen merkittäisiin säädetyt asiantuntijatiedot, kuten asianosaisten nimet, hakijan saatava, hakijalle tilitetty rahamäärä ja estetodistuksen päivämäärä. Tiedot annettaisiin kahdelta vuodelta, ja poikkeustapauksessa neljältä vuodelta. Yleisöjulkisuuden kanavointi yhdenmukaisesti todistuksiin varmistaisi sen, että jokaisella olisi mahdollisuus saada helposti keskeisiä tietoja tuoreista ulosottoasioista ja että velalliset olisivat tässä suhteessa yhdenvertaisessa asemassa.

Oikeusturvasyyt ja ulosottoasioiden julkinen kontrolloitavuus edellyttävät, että ulosottomiehen asiakirjat ovat nykyiseen tapaan ulosottoselvitystä lukuun ottamatta julkisia. Näin jokainen voi halutessaan tarkistaa, ovatko ulosottomiehen toimet lainmukaisia. Siltä osin kuin kysymys on luonnollisesta henkilöstä velallisena, julkisuus kuitenkin rajoittuisi yksityisyyden suojan vuoksi yllä mainittuihin todistuksiin merkittäviin tietoihin.

Ulosottomiehellä olisi oikeus väliaikaisesti lykätä vastaajalle kuuluvaa henkilötietolain (523/1999) mukaista tarkastusoikeutta, jos tietojen antaminen keskeneräisessä ulosottoasiassa tuntuvasti vaikeuttaisi täytäntöönpanoa. Tämä on tarkoitettu poikkeukselliseksi menettelyksi lähinnä sellaisissa asioissa, joissa peritään suurta saatavaa, ja tarkastusoikeuden toteuttaminen saattaisi tehdä tyhjäksi toteutumassa olevan täytäntöönpanon.

Viranomaisten välistä tietojenvaihtoa ehdotetaan täsmennettäväksi. Sääntelyssä on pyritty tarkkarajaisesti sääntelemään luovutettavat tiedot ja niiden käyttötarkoitus. Ulosottoviranomainen saisi rajoitetussa määrin antaa tietoja myös omasta aloitteestaan. Ehdotuksessa säilytettäisiin ulosottolaissa olevat tietojen luovuttamista koskevat rajoitukset, joilla pyritään varmistamaan todistamisesta kieltäytymisoikeuden toteutuminen.

3.6. Ulosoton takaisinsaantikanne

Ulosoton takaisinsaantisäännöstöä ehdote-

taan kehitettäväksi. Takaisinsaantikanne voitaisiin esityksen mukaan nostaa ulosottomenettelyn vireillä ollessa, jollei saatava tule kertymään seuraavan puolen vuoden kuluessa. Nykyisin oikeustila on tältä osin epäselvä.

Takaisinsaantiaika on nykyisin saattanut kuluu ennen kuin velkoja on tullut tietoiseksi takaisinsaantiperusteesta. Takaisinsaantiaikaa ei kuitenkaan luovutuksensaajan oikeusturvan vuoksi ehdoteta pidennettäväksi. Sen sijaan pyritään siihen, että ulosottomenettelyssä entistä tehokkaammin selvitettäisiin mahdollisesti peräytettävissä olevat oikeustoimet ja niistä annettaisiin tietoa hakijalle. Ulosottolakiin otettaisiin myös säännökset ilman kannetta esitettävästä takaisinsaantiväitteestä.

3.7. Ulosottoasian vireilläolon päättymisen ja estetodistus

Ulosottokäytännön yhtenäistämiseksi ulosottolakiin ehdotetaan otettavaksi säännös ulosottomiehen velvollisuudesta etsiä velalliselle kuuluvaa omaisuutta ja selvittää velallisen olinpaikkaa. Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin tarkemmin, mihin vähimmäistoimiin ulosottomiehen tulee ryhtyä ennen kuin hän voi antaa hakijalle velallista koskevan varattomuus- tai tuntemattomuusestetodistuksen.

Nykyisin ulosottomies ei voi jatkaa täytäntöönpanoa asiassa, jossa asiakirjat on palautettu hakijalle estemerkinnoin. Tämä on johtanut siihen, että velkojat ovat joutuneet panemaan asian yhä uudelleen vireille. Etenkin veronpalautusten aikoihin ulosottoon saapuu runsaasti uusintahakemuksia. Edestakainen asiakirjaliikenne on epätarkoituksenmukaista ja aiheuttaa lisäkustannuksia velkojille ja ulosottolaitokselle.

Eräs keino hillitä uusintahakemusten määrää olisi nykyistä tuntuvampi estemaksu. Tämä kuitenkin johtaisi siihen, että pieniä saatavia ei kannattaisi periä ulosottoimin, millä voisi olla vähäisten saatavien osalta maksumoraalia heikentävä vaikutus. Sen sijaan ehdotetaan, että hakija voisi saada saatavansa merkityksi ulosottorekisteriin kahden vuoden ajaksi passiivisaatavaksi. Ulosottomiehellä ei olisi tänä aikana velvollisuutta etsiä velalliselle kuuluvaa ulosmittauskelpoista omaisuutta, mutta hänellä olisi toimivalta

toimittaa ulosmittaus, jos omaisuutta tavaan. Veronpalautukset olisivat käytännössä tärkein ulosmittauksen kohde passiivisaatavan perimiseksi.

Vuonna 2000 käsitellyistä 2,51 miljoonasta ulosottoasiasta velallinen todettiin varattomaksi tai häntä ei tavoitettu yhteensä 885 000 asiassa. Varattomuus- ja tuntemattomuusesteet muodostivat vuonna 2000 noin 42 prosenttia käsiteltyjen asioiden määräästä. Näin ollen varattomuus- tai tuntemattomuusesteeseen johtavat ulosottoasiat ovat merkittävä osa kaikista ulosottoasioista. Esityksessä ehdotetaan, että velallista koskeva varattomuustodistus voitaisiin antaa ilman ulosottihakemusta ja asian vireillepanoa, jos velkoja saattaa todennäköiseksi, että hänellä on saatava velalliselta. Tämän voidaan olettaa hieman vähentävän käräjäoikeuksissa käsiteltävien summaaristen asioiden määrää.

3.8. Häätömenettely

Muun kuin maksuvelvoitteen täytäntöönpanoa koskevat säännökset siirrettäisiin lukujaotuksen selkeyttämiseksi ulosottolain 3 luvusta uuteen 6 a lukuun. Lukuun otettaisiin myös häätöä koskevat säännökset, jotka puuttuvat lähes kokonaan nykyisestä laista. Häätö on voimakas täytäntöönpanotoimi, joten sitä koskevaa menettelyä ei ole aiheellista jättää käytännön varaan.

Tosin häätöön kuuluvaa pakkotoimen luonnetta ja lopullisuutta ei ole mahdollista olennaisesti lievittää. Esimerkiksi muuttopäivää voidaan ulosottomiehen päätöksellä siirtää vain rajoitetusti. Lisäasumisaikaa koskevat kysymykset tulee ensisijaisesti säännellä vuokrasuhdetta koskevassa lainsäädännössä.

Kielteistä julkisuutta ovat toisinaan herättäneet tapaukset, joissa hädätyn omaisuus on kannettu taloyhtiön pihalle ja jätetty siihen. Tarkoitus on, että hädän yhteydessä omaisuus, jolla on myyntiarvoa, otettaisiin talteen ja arvottoman tai vähäarvoisen omaisuuden hävittämisestä huolehdittaisiin. Käytännössä hädettävillä on usein ulosottoerinnässä velkoja, joiden perimiseksi omaisuus ulosmitataan, jos sillä on myyntiarvoa. Arvottoman tai vähäarvoisen omaisuuden osalta ehdotuksessa on pyritty joustavaan menettelyyn, jossa hakija voisi pitkälti valita,

minkälaisen palvelun hän ulosottolaitokselta haluaa. Tarkoitus on, että omaisuuden hävittäminen, varastointi ja myynti järjestettäisiin niin, ettei hädöstä aiheutuisi tarpeetonta vahinkoa hädättävälle eikä sivullisille. Asunto- ja sosiaaliviranomaisten tietojensaantia häättöasioista pyritään parantamaan.

4. Esityksen vaikutukset

4.1. Taloudelliset vaikutukset

Tietojärjestelmän käyttöönottoaminen

Ulosoton uusi tietojärjestelmä auttaa rationalisoimaan ulosottomiesten työtä. Rutiiniasiat ja tiedoksianto pyritään hoitamaan mahdollisimman laajasti tietojärjestelmän avulla. Valtakunnallinen ulosottorekisteri edesauttaa paperittomaan ulosottoon siirtymistä sekä mahdollistaa useita velallisia koskevan samanaikaisen ulosoton koordinoimisen. Uuden tietojärjestelmän myötä ulosottoasian sähköinen vireillepano tulee aiempaa laajemmin mahdolliseksi. Tietojärjestelmän avulla voidaan säästää työmäärää myös kanavoimalla ulosottoviranomaisten asiakirjojen yleisöjulkisuutta yhdenmukaisiin tietojärjestelmän tulosteisiin. Tietojärjestelmän avulla voidaan siirtyä keskitettyyn velalliskohtaiseen ulosottoasioiden käsittelemiseen. Näin ollen uuden tietojärjestelmän käyttöönoton hyötyjä voidaan pitää merkittävinä.

Nykyisen tietojärjestelmän muokkaaminen uudistuksia vastaavaksi ei ole taloudellisesti eikä teknisesti perusteltua. Uudistusten toteuttaminen edellyttää uuden, valtakunnalliseen toiminta-ajatukseen perustuvan tietojärjestelmän käyttöönottamista.

Uuden tietojärjestelmän toteuttamishankkeeseen varataan vuosille 2000—2002 välittömiin investointeihin yhteensä 36 miljoonaa markkaa. Vuonna 2000 määrästä käytettiin noin 12 miljoonaa markkaa, vuonna 2001 käytetään noin 12 miljoonaa ja vuonna 2002 samaten noin 12 miljoonaa markkaa.

Tietojärjestelmän uudistamisen edellyttämät kustannukset koostuvat järjestelmän toimittajalta hankittavasta työpanoksesta, jonka suuruus on noin 27 henkilötyövuotta eli noin 5 400 henkilötyöpäivää. Lisäksi hankkeen toteuttamiseen käytetään oikeus-

ministeriön henkilöstöä, jonka työpanos asiassa vastaa suurin piirtein tietojärjestelmän toimittajalta hankittavaa työpanosta.

Uuden tietojärjestelmän edellyttämät investointityyppiset menot sekä vanhan tietojärjestelmän samanaikaisen ylläpitämisen ja operatiivisen käytön aiheuttamat menot on tarkoitettu kattaa oikeusministeriön hallinnonalalle budjetoiduista varoista.

Uuden järjestelmän etuna ovat nykyistä edullisemmat vuosittaiset käyttökustannukset. Nykyisen järjestelmän vuosittainen käyttökustannus on noin 28 miljoonaa markkaa, kun sen uuden järjestelmän osalta arvioidaan nykyisellä toiminnan tasolla olevan noin 22 miljoonaa markkaa. Näin ollen järjestelmän uudistamiseen kohdennetut varat kertyisivät säästöinä takaisin noin kuudessa vuodessa.

Sekä tietojärjestelmän uusiminen että monet tässä esityksessä ehdotetut uudistukset edellyttävät laajamittaista koko ulosottohenkilöstön kouluttamista, johon oikeusministeriössä joudutaan suuntaamaan henkilövoimavaroja.

Ulosottomaksujen vaikutukset valtiontalouteen ja ulosoton asianosaisten asemaan

Ulosottomaksuja koskevalla ehdotuksella pyritään siihen, että ulosottolaitos jatkossakin kykenisi kattamaan ulosoton toimintamenoista 55—60 prosenttia ulosottomaksuista saatavilla tuloilla. Ulosottolaitoksen toimintamenot vuonna 2000 olivat 445 miljoonaa markkaa, joista ulosottomaksutuloilla katettiin lähes 242 miljoonaa markkaa. Taulukkomaksuista tuloja kertyi 222 miljoonaa markkaa, estemaksuista 14 miljoonaa markkaa ja loput muista ulosottomaksuista.

Ulosottomaksutuloista valtaosa kertyy siis taulukkomaksuista, jotka otetaan päältä päin ulosoton kertymistä. Maksun suorittaa täten velallinen. Tämän esityksen jälkeen annettavassa ulosmittaussäännösten uudistamista koskevassa esityksessä on tarkoitus selvittää, voitaisiinko heikoimmassa taloudellisessa asemassa olevien velallisten osalta pienentää taulukkomaksua pitkäkestoisessa toistuvais-tulon ulosmittauksessa. Käsillä olevan esityksen avulla pyritään sen vuoksi laajentamaan ulosottolaitoksen toiminnan rahoituspohjaa ottamalla käyttöön uusia ulosotto-

maksuja. Niiden avulla olisi mahdollista aikaansaada liikkumavaraa niin, että ulosottomaksujen painopistettä voitaisiin myöhemmin siirtää pois heikoimmassa asemassa olevilta velallisilta perittävistä taulukkomaksuista.

Käyttöön otettaisiin pieni velkojilta perittävä tilitysmaksu. Tilitysmaksu perittäisiin niiltä velkojilta, jotka ovat saaneet suorituksen ulosotosta. Tarkoitus on, että valtioneuvoston asetuksella maksun määräksi vahvistettaisiin aluksi 0,5 prosenttia hakijalle tilitettävästä summasta. Tilitysmaksun tuoton voidaan vuosittain arvioida olevan noin seitsemän miljoonaa markkaa. Tilitysmaksun suuruutta arvioitaisiin uudestaan siinä vaiheessa, kun selvitetään velallisen taulukkomaksun korjaamista. Ilman lainmuutosta tilitysmaksu ei voisi kuitenkaan ylittää ehdotettua kahta prosenttia tilitettävästä määrästä.

Nykyinen estemaksu korvattaisiin käsittelymaksulla. Käsittelymaksu olisi suppeassa ulosotossa nykyisen suuruinen eli 20 markkaa ja muutoin 40 markkaa. Kuten edellä alajaksossa 3.7. on todettu, estemaksujen tai sitä vastaavan maksun tuntuva nostaminen ei ole mahdollista, mutta jonkin tasoinen maksujen porrastus suppean ja täysimittaisen ulosottomenettelyn välillä on perusteltua. Hakijoiden kustannuksia käsittelymaksu ei lisäisi olennaisesti. Voidaan pitää todennäköisenä, että pieniä massavelkoja perivät velkojat valitsevat suppean ulosoton, jolloin käsittelymaksu olisi nykyisen estemaksun suuruinen. Vastaavasti käsittelymaksun käyttöön ottaminen vain vähäisessä määrin lisäisi ulosoton maksutuloja.

Jonkin verran maksutuloja lisäisi myös passiivisaatavan rekisteröintimaksun käyttöön ottaminen. Rekisteröintimaksua perittäisiin edellä mainitun käsittelymaksun lisäosana. Valtioneuvoston asetuksella säädettävän lisäosan suuruusluokan on ajateltu olevan 40—120 markkaa. Hakijalle rekisteröintimaksusta ei aiheutuisi pakollista lisäkustannusta, koska passiivirekisteröinti edellyttäisi aina hakijan pyyntöä ja olisi mahdollinen vain täysimittaisessa ulosotossa. Suunniteltua passiivirekisteröinnistä perittävää lisämaksua voidaan pitää alhaisena. Tarkoitus on, että ulosottomaksuja koskevilla ratkaisuilla ei liiaksi ohjattaisi velkojien valintoja. Näin voi-

taisiin paremmin seurata uusien säännösten vaikuttavuutta ja toimivuutta. Myöhemmin on mahdollista tarkistaa lisämaksun suuruutta kustannusvastaavuuden pohjalta.

Muiden ehdotusten vaikutus valtiontalouteen

Ehdotetut ulosottoperusteen määräaikaaisuutta koskevat säännökset koskisivat vain luonnollisia henkilöitä velallisina. Julkisyhteisöt sen sijaan ovat usein velkojan asemassa. Niiden saatavat kuitenkin jo nykyisinkin vanhentuvat pääosin viidessä vuodessa veroulosottolain mukaisesti. Ainoastaan vahingonkorvaussaatavien ja eräiden muiden saatavien osalta uudistuksella saattaisi olla vähäinen negatiivinen vaikutus kertymiin.

Toisaalta uudistuksen voidaan otaksua vähentävän velallisten syrjäytymistä ja lisäävän halukkuutta työllistyä. Tätä kautta uudistuksen voidaan ajan myötä otaksua merkitsevän säästöjä sosiaalialan menoihin sekä lisäävän valtion ja kuntien verotuloja. Näistä positiivisista vaikutuksista ei kuitenkaan ole esitettävissä summittaistakaan rahamääräistä arviota.

Ehdotettu ulosottoperusteen määräaikaisuus perustuisi kaavamaiseen järjestelmään, joka ei edellytä asian käsittelyä velkanuonnassa, tuomioistuimissa tai ulosotossa, eikä se siten aiheuttaisi myöskään kustannuksia. Esimerkiksi jokaisesta tuomioistuimissa käsitellystä velkajärjestelyasiasta on arvioitu nykyisin aiheutuvan keskimäärin noin 10 000 markan kustannus julkisyhteisöille. Näin ollen esimerkiksi 20 000 ylivelkaisen velkatilanteen järjestäminen tuomioistuimissa aiheuttaisi yhteiskunnalle 200 miljoonan markan kustannukset.

Vahingonkorvauksen maksamista valtion varoista ehdotetaan jonkin verran laajennettavaksi. Korvausta voitaisiin ilman oikeudenkäyntiä maksaa harkinnallisesti silloin, kun valtion korvausvastuuta voidaan pitää selvänä tai korvauksen maksamista kohtuullisena. Korvausta voitaisiin maksaa esimerkiksi sivulliselle aiheutuneesta haitasta tai velalliselle tämän omaisuuden vahingoittumisesta säilytyksen aikana. Tarkoitus on, että nämä satunnaiset menot katetaan oikeusministeriön hallinnonalalle budjetoiduista varoista ja korvauksia maksetaan ilman oikeu-

denkäyntiä käytettävissä olevien mahdollisuuksien rajoissa.

Ehdotetun 8 luvun 9 §:n nojalla turhiksi jääneet ulosottokulut voitaisiin eräissä tapauksissa jättää valtion vahingoksi. Kulut otettaisiin virastokohtaisista määrärahoista.

Ehdotettujen säännösten mukaan tuomioistuimiin voisi määrätä maksettavaksi valtion varoista oikeudenkäyntikulujen korvausta tilanteessa, jossa ulosottomiehen asettama uhkasakko kumotaan. Uhkasakon tuomitsemista koskevia oikeudenkäyntejä on ollut vain muutamia vuosittain, joten tässä tarkoitettu menoerä jäänee joihinkin tuhansiin markkoihin.

Myös täytäntöönpanoriidoissa valtio voitaisiin velvoittaa korvaamaan täytäntöönpanoriitakanteen nostaneen ja jutun voittaneen sivullisen kohtuulliset oikeudenkäyntikulut. Korvausta maksettaisiin sivulliselle, joka on joutunut puolustamaan oikeuksiaan täytäntöönpanoriidan avulla. Täytäntöönpanoriitoja on ollut vuosittain vireillä 60—110, ja niistä kante on hyväksytty 30—40 prosentissa. Valtaosassa kanteen on nostanut sivullinen, joka väittää ulosmittauksen kohdetta omakseen. Näin ollen voidaan arvioida, että vuosittain noin 20—50 täytäntöönpanoriidassa valtio velvoitettaisiin korvaamaan sivullisen oikeudenkäyntikulut eli arviolta yhteensä 0,8 miljoonaa markkaa.

Edellä mainitut valtiolle oikeudenkäyntikulusta syntyvät kustannukset katettaisiin oikeusministeriön hallinnonalalle budjetoiduista varoista. Ehdotetulla tavalla toteutettu valtion kuluvastuu täytäntöönpanoriidassa tulee valtiolle joka tapauksessa huomattavasti edullisemmaksi kuin järjestelmä, jossa ulosottomies osallistuisi täytäntöönpanoriitaan asianosaiseen verrattavassa asemassa. Viimeksi mainittuun järjestelmään liittyy lisäksi periaatteellisia ongelmia ulosottolaitoksen puolueettomuuden kannalta.

Ulosottolaitoksen toimintamenot lisääntyisivät arviolta 2—4 miljoonalla markalla häättöjen aiheuttamien varastointi- ja poiskuljetuskustannusten johdosta. Tästä syystä häättöjä koskevia ulosottomaksuja joudutaan vastaavasti korottamaan ja porrastamaan sen mukaisesti, kuinka paljon hakija ottaa kustannuksista vastatakseen.

Ehdotuksen aiheuttamat menot voitaisiin

siten ottaa oikeusministeriön hallinnonalalle budjetoiduista varoista tai kattaa ulosottomaksutuloilla.

Vaikutukset kotitalouksien, kansalaisten ja elinkeinoelämän asemaan

Useat esityksen säännöksistä merkitsevät työn ja kustannusten säästöä sekä perinnän tehokkuutta velkojien ja elinkeinoelämän kannalta. Tällaisia uudistuksia ovat muun muassa paperiton ulosotto ja sähköinen asiointi, säännönmukaiset ulosottoselvitykset, mahdollisuus passiivirekisteröintiin sekä lisääntyvä raportointi.

Esityksen periaatteellisesti merkittävimpiin ehdotuksiin kuuluu ulosottooperusteen määräaikaista koskeva säännös. Sen taloudellisten vaikutusten arvioimiseksi oikeusministeriössä on tehty useita selvityksiä.

Syksyä 2000 koskeva seuranta. Vuoden 2000 elo-lokakuun aikana kaikkiin ulosottopiireihin saapuneista yksityisoikeudellisista saatavista, elatusapuja lukuun ottamatta, tehtiin seurantaselvitys. Siinä pyrittiin selvittämään perintään saapuvien saatavien ikä ja se, kuka on hakijana. Otos oli kaikkiaan 146 000 asiaa, joten seurannan tulos on luotettava.

Perintään seurantajaksona saapuneissa asioissa ulosottooperusteen ikä laskettuna lainvoimaisen tuomion antamisajankohdan mukaan oli seuraava: yli 15 vuotta noin 2 prosenttia (2 933 asiaa), 15—10 vuotta noin 8 prosenttia (11 156 asiaa) ja loput eli noin 90 prosenttia oli alle kymmenen vuotta vanhoja ulosottooperusteita (131 835 asiaa).

Otoksessa noin 60 prosentissa asioista hakijana oli perimistöimisto joko omissa nimissään tai hakijan asiamiehenä. Toisena suurena hakijaryhmänä olivat puhelinyhtiöt. Pankkeja tai vastaavia rahalaitoksia hakijoina oli noin 3 prosenttia, ja myös luonnollisia henkilöitä oli noin 3 prosenttia.

Saapuneista asioista 53 prosenttia oli pieniä saatavia eli alle 5 000 markkaa ja 43 prosenttia 5 000—100 000 markkaa. Yli sadan tuhannen markan saatavia oli noin neljä prosenttia.

Seuranta-aineiston perusteella voidaan todeta, että yli 15 vuotta vanhoja ulosottooperusteita saapui perintään hyvin vähän. Mitä vanhemmasta ulosottooperusteesta oli kysy-

mys, sitä useammin hakijana oli perimistöimistö. Yli 76 prosentissa niistä asioista, joissa ulosottooperusteen lainvoimaiseksi tulosta oli kulunut yli kymmenen vuotta, velkojana oli perimistöimistö. Pankki oli hakijana 2,7 prosentissa ja muu oikeushenkilö 19,7 prosentissa asioista. Luonnollisten henkilöiden osuus vanhoista asioista oli 1,3 %.

Sen sijaan uusissa saatavissa, joissa ulosottooperuste oli vuosilta 1999 ja 2000, perimistöimistöjen osuus oli noin 44,5 prosenttia, pankkien 3,4 prosenttia, muiden oikeushenkilöiden 45,3 prosenttia ja luonnollisten henkilöiden 6,8 prosenttia asioista. Uusissa saatavissa näkyy maksamattomien matkapuhelinlaskujen osuus. Aineiston perusteella käy ilmi, että mitä uudempi ulosottooperuste on, sitä suurempi on luonnollisten henkilöiden ja muiden oikeushenkilöiden kuin pankkien ja perimistöimistöjen osuus.

Seurannassa selvitettiin myös vanhojen saatavien suuruutta. Saatavissa, joita koskeva ulosottooperuste oli annettu yli kymmenen vuotta aikaisemmin, alle 5 000 markan saatavia oli yllättävän paljon, peräti 54,4 prosenttia ja yli 100 000 markan saatavia oli 3,6 prosenttia. Suurimmat saatavat ajoittuvat vuosille 1990—1992, jolta ajalta peräisin olevista ulosottooperusteista 6 prosenttia oli yli 100 000 markan saatavia. Uusissa saatavissa, joissa ulosottooperuste on annettu vuosina 1999 tai 2000, alle 5 000 markan saatavia oli 53 prosenttia ja yli 100 000 markan saatavia vain 1,9 prosenttia.

Perimistöimistöt olivat kaikissa velkaluokissa useimmiten hakijoina vaihtelun ollessa 54,0 prosentista 58,3 prosenttiin. Mitä suurempi velka oli, sitä useammin sitä peri pankki. Alle 5 000 markan saatavissa vain 0,9 prosentissa hakijana oli pankki. Luonnollisten henkilöiden osuus velkojana oli melko vakio kaikissa saatavaryhmissä eli noin kolme prosenttia.

Selvityksen perusteella voidaan todeta, että ehdotettu ulosoton enimmäiskesto koskisi vanhoja saatavia, joita saapuu vain vähän ulosottoon ja joita uusia saatavia selvästi useammin perii perimistöimistö joko omissa nimissään tai asiamiehenä. Yli puolet vanhoista saatavista on määrältään pieniä eli alle 5 000 markan saatavia.

Vuosina 1998 ja 1999 vireille tulleita asioi-

ta koskeva otantaselvitys. Oikeusministeriö on selvittänyt ulosoton enimmäiskestoja koskevan ehdotuksen taloudellisia vaikutuksia myös toisella selvityksellä, jolla tutkittiin ulosottooperusteiden ikää ja kertymiä. Aineisto poimittiin ulosoton tietojärjestelmästä. Ulosottooperusteen ikä laskettiin oikeudenkäyntikulujen koron alkamispäivän mukaisesti. Korkeus alkaa oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 §:n 2 momentin mukaan juosta oikeudenkäyntikuluille, kun kuukausi on kulunut korvauksen tuomitsemispäivästä. Noin 8,5 prosentissa aineistoon kuuluvista asioista ja 11 prosentissa markkamääristä ulosottooperusteen ikää ei voitu määrittää.

Tutkimus koski vuosina 1998 ja 1999 ulosottoon saapuneita yksityisoikeudellisia saatavia. Tutkimuksessa selvitettiin, mikä on näiden asioiden perintätilanne vuoden 2000 lopussa. Tutkimusaineisto käsitti vuodelta 1998 yhteensä 253 000 asiaa ja 11,6 miljardia markkaa sekä vuodelta 1999 yhteensä 281 000 asiaa ja 11,9 miljardia markkaa.

Koko tutkimusaineistossa velkojana oli 90 prosentissa asioista ja markkamääristä yksityinen oikeushenkilö, kuten pankki, perimistöimistö tai teleoperaattori. Luonnollinen henkilö oli hakijana 3—5 prosentissa asioista ja markkamääristä. Lopuissa asioista ja markkamääristä hakijana oli julkisyhteisö tai hakijaryhmä jäi epäselväksi.

Luonnollisten henkilöiden määrä velallisista oli lähes 90 prosenttia. Luonnollisten henkilöiden velat olivat keskimäärin pienempiä (keskimäärin noin 40 000 markkaa) kuin yhteisöjen velat (keskimäärin noin 140 000 markkaa). Luonnollisilla henkilöillä ennen vuotta 1992 otettujen velkojen suhteellinen osuus oli suurempi kuin oikeushenkilöillä.

Eniten aineistossa oli tapauksia, joissa yksityinen oikeushenkilö velkoi luonnollista henkilöä (85 prosenttia eli 215 000—242 000 asiaa). Luonnollisten henkilöiden välisiä velkasuhteita aineistossa oli vähän (5 prosenttia eli kumpanakin vuonna noin 13 000 asiaa). Viime vuosikymmenen alussa otettu velka oli keskimäärin suurempi kuin vuosikymmenen lopussa otettu velka. Suhteellisesti parhain kertymätulos oli silloin, kun velkojana oli luonnollinen henkilö.

Vuosina 1998 ja 1999 perittäviksi saapuneista asioista yli 15 vuotta vanhoja eli ennen

vuotta 1985 annettuja ulosottoperusteita oli selvästi alle prosentti asioista (19—22 asiaa) ja markkamäärästä (330 000—390 000 markkaa). Saapuneista asioista 1—2 prosenttia asiamäärästä (3 800—4 200) ja markkamäärästä (131,5—146,7 miljoonaa markkaa) oli asioita, joissa ulosottoperuste oli 10—15 vuotta vanha (eli annettu vuosina 1985—1989). Lamavuosilta 1990—1992 olevia ulosottoperusteita asiamäärästä oli noin 5—6 prosenttia (13 600—14 000) ja markkamäärästä 12—13 prosenttia (1,427—1,571 miljardia markkaa). Vuosilta 1993—1996 olevia ulosottoperusteita oli 18—19 prosenttia asiamäärästä (49 000—50 000) ja 30—31 prosenttia markkamäärästä (3,554—3,659 miljardia markkaa). Vuodelta 1997 tai sitä uudempia ulosottoperusteita oli 65—66 prosenttia asiamäärästä (213 000—239 000) ja 43—44 prosenttia markkamäärästä (5,061—5,380 miljardia markkaa).

Tutkimuksesta käy ilmi, että mainittuina vuosina saapuneet vanhat ulosottoperusteet eivät juuri koskaan kertyneet loppuun ulosotossa. Vuonna 1998 perittäväksi saapuneesta 147 miljoonasta markasta, joita koskeva ulosottoperuste oli 10—15 vuotta vanha, saatiin perityksi ainoastaan noin miljoona markkaa (kertymäprosentti suhteessa saatavaan 0,7), joka jakautui 153 asialle. Vastaavat luvut vuonna 1999 saapuneiden 10—15 vuotta vanhojen ulosottoperusteiden osalta olivat 132 miljoonaa markkaa, josta loppuun kertyi 0,8 miljoonaa markkaa (kertymäprosentti 0,6), joka jakaantui 86 velalle. Jos tarkastellaan yli 15 vuotta vanhoja ulosottoperusteita (hakijoiden saatavat yhteensä 330 000—390 000 markkaa), aineisto osoittaa, että yksikään kumpanakaan vuonna vireille tulleista asioista ei ollut kertynyt kokonaan vuoden 2000 loppuun mennessä.

Aineistosta käy myös ilmi, että vuonna 1998 ja 1999 vireille tulleissa asioissa, joissa ulosottoperuste on vanha, kertymä perimiskuittien mukaan laskettuna jäi pieneksi. Vuoden 2000 loppuun mennessä saataville, jota koskeva ulosottoperuste oli 10—15 vuotta vanha, kertyi 3,1—4,6 miljoonaa markkaa, joka oli 0,6-0,7 prosenttia kyseisenä vuonna saapuneiden asioiden yhteenlasketusta kertymästä. Yli 15 vuotta vanhoille ulosottoperusteille kertymä jäi mitättömäksi

eli 2 700—25 000 markaksi.

Tutkimuksesta käy myös ilmi, että vuosina 1998 ja 1999 vireille tulleita vanhoja asioita ei 2—3 vuoden kuluttua vireille tulosta ole avoinna käytännössä lainkaan eli niille ei tullut kertymiä toistuvaistulosta. Vuonna 1998 saapuneista yhteensä 253 000 yksityisoikeudellisesta asiasta avoinna vuoden 2000 loppussa oli ainoastaan yksi asia, jossa ulosottoperuste oli 15 vuotta vanhempi. Vuonna 1999 saapuneesta yhteensä 281 000 vastavasta asiasta avoinna oli viisi asiaa.

Vuonna 1998 ja 1999 vireille tulleita yksityisoikeudellisia asioita koskevan selvityksen mukaan voidaan siis todeta, että yli 15 vuotta vanhoja ulosottoperusteita saapui perittäväksi ulosottoon vähän ja kertymä niille jäi olemattomaksi.

Oikeusministeriö teki lisäksi kesä—lokakuussa 2001 täydentävän otantaselvityksen Helsingin, Tampereen, Turun, Jyväskylän ja Vaasan kihlakunnan ulosottovirastoissa sekä Rovaniemen, Pieksämäen ja Kuusamon kihlakunnanviraston ulosotto-osastoissa voimassa olevista palkan ja eläkkeen ulosmittauksen maksukielloista. Selvitys perustuu yhteensä 1 882 maksukieltoon ja arviolta noin 8 000 saatavaan, joten tulosta voidaan pitää ainakin suuntaa-antavana.

Selvityksen mukaan tutkimusaineistoon kuuluvista velallisista noin 15 prosentilla oli ulosottoperusteesta laskettuna yli kymmenen vuotta vanhoja saatavia ulosottoerinnässä. Näistä velallisista noin 60 prosenttia oli palkansaajia ja 40 prosenttia eläkkeensaajia.

Yli kymmenen vuotta vanhoista saatavista yli 15 vuotta tai sitä vanhempia saatavia oli noin 10 prosenttia. Laskettuna kaikista saatavista yli 15 vuotta tai sitä vanhempia saatavia oli noin yksi prosentti.

Kun yksityisoikeudellisille saataville vuosittain kertyvästä 1,0—1,3 miljardista markasta noin neljännes kertyy toistuvaistulon ulosmittauksesta, voidaan velkojien kokonaismenetyksen ehdotetun määrääikaisuutta koskevan säännöksen johdosta ulosoton osalta arvioida vuositasolla olevan 2—4 miljoonaa markkaa.

Suomen Perimistöimistöjen Liitto ry:n vanhentumistöimikunnan mietinnöstä antamassa lausunnossa todetaan, että 10—15 vuotta vanhoista jutuista kertyy vuositasolla

noin 150 miljoonaa. Lausunnossa ei esitetä markkamääräistä lukua, joka koskisi yli 15 vuotta vanhoja ulosottoperusteita. Lisäksi lausunnossa todetaan, että jälkiperinnässä peritystä rahasta 70 prosenttia tulee vapaaehtoisten pitkäaikaisten maksusuunnitelmien kautta.

Perimistöimisto Contant Oy on ilmoittanut oikeusministeriölle, että vuosittain keskimäärin 1,75 prosenttia jälkiperintään perittäväksi saapuvasta rahamäärästä kertyy yli 15 vuotta vanhoista saatavista. Saatavan ikä on laskettu siitä, kun saatava on ensimmäisen kerran saapunut perintään kyseiseen perimistöimistöön. Mainitussa määrässä ovat ulosoton kertymän lisäksi mukana myös velkajärjestelyistä ja vapaaehtoisista sopimuksista kertyneet määrät.

Perimistöimisto Intrum Justitia Oy:stä saadun tiedon mukaan syyskuussa 2001 kertyneestä rahamäärästä 2,1 prosenttia kertyi yli 15 vuotta vanhoista saatavista. Mainitussa määrässä ovat ulosoton ja vapaaehtoisten sopimusten perusteella kertyneet määrät, mutta eivät sen sijaan velkajärjestelyn kertymät.

Pankkiyhdistyksestä saadun tiedon mukaan erääntymisestä laskettuna yli 15 vuotta vanhoja saatavia on tällä hetkellä melko vähän, koska ennen 1980-luvun puoliväliä vain vähäinen määrä saatavia meni jälkiperintään. Sen sijaan 10-15 vuotta sitten erääntyneitä saatavia on laman jäljiltä suuri määrä, joiden kertymä liikkuu vuositasolla 60-80 miljonnassa markassa. Määrässä eivät ole mukana velkajärjestelyt tai vapaaehtoiset järjestelyt.

Kun yhtäältä otetaan huomioon uudistuksen negatiiviset heijastusvaikutukset myös yksityiseen perintään, mutta toisaalta se, että uudistus ei yleensä vähentäisi velkajärjestelyn kertymiä, voidaan karkeasti arvioida, että uudistus aiheuttaisi velkojille vanhojen asioiden nykytasolla vuosittain vahingon, jonka määrä olisi kymmenestä miljoonasta markasta muutamaan kymmeneen miljoonaan markkaan. On tosin mahdollista, että velkojat saisivat osan menetyksestä takaisin siltä osin kuin velalliset palaisivat takaisin kuluttaja- ja luotonottoasiakkaiksi.

Edellä esitetyn perusteella voidaan todeta, että ulosottoperustetta koskevan 15 vuoden määräajan aiheuttamat haitalliset taloudelliset seuraukset velkojille jäisivät suhteellisen

vähäisiksi, joskaan eivät olemattomiksi.

Voidaan tosin ennakoida, että kun edellisen laman aikana syntyneet saatavat tulevat vastaavaan vaiheeseen, silloisten suurten asiämäärien johdosta myös vanhoja saatavia tulee perintään nykyistä tuntuvasti enemmän. Myös perimistöimistöjen lisääntynyt jälkiperintätoiminta saattaa myöhemmin nostaa vanhojen saatavien osuutta.

Toisaalta yllä mainittujen selvitysten aikana maassamme oli melko hyvä työllisyys ja taloudellinen tilanne. Kokonaiskertymä vanhoille saataville ei välttämättä asiämäärien noustessa kasva, jos taloudellinen suhdanne on perinnän kannalta myöhemmin epäedullinen.

Kertymiin vaikuttaa myös velallisten ikääntyminen. Siirtyminen ansiotyöstä eläkkeelle yleensä pienentää kertymää. Toisaalta osa velallisista tulee ulosoton piiriin vasta eläkkeelle siirtymisen jälkeen saatuaan sitä ennen esimerkiksi toimeentuloetuutta, jota ei saa ulosmitata.

Tarkkaa tietoa ei ole saatavissa siitä, mikä on niiden kansalaisten lukumäärä, joiden velkataakka on niin ylivoimainen, että he eivät kykene selviytymään veloistaan edes hyvin pitkän ajan kuluessa. Johtoa voidaan hakea tältä osin eräistä tilastoluvuista. Velkajärjestelyhakemuksia on vuoden 2000 loppuun mennessä hylätty yli 8 000. Viimeisimmän käytettävissä olevan Tilastokeskuksen tulojakotilaston kotitaloustilaston mukaan ylivelkaantuneiksi itsensä kokeneiden kotitalouksien määrä oli vuonna 1998 yhteensä 111 200 (vuonna 1997 yhteensä 128 600 ja vuonna 1996 yhteensä 119 700). Ylivelkaantuneeksi on tutkimuksessa määritelty talous, johon kuuluva vastaaja ilmoitti jossakin vaiheessa vuoden aikana velkojen määrän ylittäneen selviytymisrajan.

Ylivelkaantuneiksi itsensä kokeneissa kotitalouksissa vuonna 1998 velan keskiarvo oli 192 300 markkaa (mediaani 84 000 markkaa). Vuonna 1997 vastaava luku oli 164 100 markkaa (mediaani 60 000 markkaa) ja vuonna 1996 189 000 markkaa (mediaani 90 000 markkaa). Tuntuva ero keskiarvon ja mediaanin välillä kertoo siitä, että osalla ylivelkaantuneeksi itsensä kokeneista kotitalouksista on huomattavan suuri velkamäärä.

Velkajärjestelyssä hylättyjen lisäksi toivot-

tomassa ylivelkatilanteessa on ilmeisesti myös tuntuva määrä muita velallisia, jotka eivät ole tiedossaan olevan esteen, syrjäytymisen tai muun syyn vuoksi hakeneet velkajärjestelyä. Toisaalta kaikki ylivelkaantuneeksi itsensä kotitaloustilaston mukaan kokevat eivät ilmeisesti kuitenkaan ole sellaisessa tilanteessa, että heillä olisi ehdotettujen määräaikojen mittainen ulosottomenettely tai velkavastuu edessään.

Eräiden väestötietopohjaisten kansalaiskyselyjen perusteella on arvioitu, että Suomessa on vaikeassa ylivelkatilanteessa 20 000—30 000 henkilöä.

4.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Esitykseen ei liity välittömiä organisaatio- tai henkilöstövaikutuksia. Uusi tietojärjestelmä tekee mahdolliseksi vähentää pitkällä aikavälillä ulosottohenkilöstöä. Nykyisellä toiminnan tasolla mitattuna henkilöstösupistutus voisi olla useita kymmeniä henkilötyövuosia vuodessa. Toisaalta tähän määrään ei ilmeisesti päästä, koska esimerkiksi velalliskohtainen ulosottoasioiden käsittelymalli sekä säännöllisen henkilökohtaisen kontaktin ylläpitäminen velalliseen lisäävät etenkin avustavien ulosottomiesten työmäärää. Myös häätöihin liittyvä työmäärä lisääntynee.

Siirtyminen valtakunnalliseen ja velalliskohtaiseen ulosottoasian käsittelyyn ei edellytä muutoksia ulosotto-organisaatiossa. Vastaavan ulosottomiehen määräytyminen merkitsee lähinnä hallinnollista työn järjestämistä, joka ei vaikuta esimerkiksi ulosottopiirien kokoon tai rajoihin taikka ulosoton asemaan osana kihlakuntajaotukseen perustuvaa paikallishallintoa. Myöskään lääninhallituksen asemaan ulosoton väliportaan hallintoelimenä uudistuksella ei ole vaikutusta.

Myös vaikutukset muiden viranomaisten työmäärään olisivat vähäisiä. Ehdotetun virka-apusäännöksen ei voida olettaa johtavan runsaisiin virka-apupyntöihin muilta viranomaisilta. Lähinnä kysymykseen tulevat poliisi-, tulli- ja veroviranomaiset, joiden kanssa ulosottoviranomaiset harjoittavat jo nykyisinkin laajasti yhteistyötä. Asunto- ja sosiaaliviranomaisten merkitys häädön jälkeisen tilanteen hoitamisessa jonkin verran ko-

rostuisi nykyiseen verrattuna, joskaan mainituille viranomaisille ei ehdoteta varsinaisesti uusia tehtäviä.

5. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu oikeusministeriössä virkatyönä. Valmisteluun on osallistunut myös oikeusministeriön nimeämiä ulosoton asiantuntijoita.

Esitys muodostaa ulosottolainsäädännön kokonaisuudistuksen toisen vaiheen ja pohjautuu 11 päivänä toukokuuta 2000 valmistuneeseen ehdotukseen. Esityksen taustalla on osaltaan myös Ulosotto 2000-toimikunnan mietintö (komiteamietintö 1998:2). Mainitussa periaatemietinnössä on pohdittu laaja-alaisesti tämän esityksen aihepiiriin kuuluvia kysymyksiä. Lisäksi taustalla on myös marraskuussa 1999 laadittu ulosoton kehittämisen kokonaisuunnitelma. Suunnitelma koskee lähivuosien painopistealueita ulosottoimen kehittämiseksi lainsäädännön ja hallinnon osalta. Suunnitelmaa on käsitelty hallituksen iltakoulussa 8 päivänä joulukuuta 1999.

Toukokuussa 2000 valmistuneesta ehdotuksesta varattiin noin sadalle viranomaiselle, yhteisölle ja järjestölle tilaisuus lausunnon antamiseen. Lausunnoista on laadittu tiivistelmä.

Ehdotusta pidettiin lausunnonantajien kannanotoissa yleisesti tarpeellisenä ja perusteltuna. Käytäntöjen kirjaamisen lakiin katsottiin tuovan lainsäädäntöön selkeyttä ja varmuutta sekä käytäntöihin yhtenäisyyttä. Perusoikeuksien nähtiin ehdotuksessa toteutuvan aiempaa paremmin. Ehdotuksen nähtiin myös parantavan oikeusturvaa. Velkojатаho katsoi yleisesti, että ehdotukset tehostavat ja nykyaikaistavat ulosottomenettelyä. Useat lausunnonantajat pitivät ehdotettuja säännöksiä kuitenkin liian yksityiskohtaisina. Ulosottoviranomaiset katsoivat ehdotuksen merkitsevän työmääränsä lisääntymistä sekä menettelyn monimutkaistumista ja hidastumista muun muassa kuulemista ja tiedoksiantamista koskevien säännösten johdosta. Muutama lausunnonantaja kiinnitti huomiota säännösten suureen lukumäärään.

Ulosottooperusteen täytäntöönpanokelpoisuuden määräaika koskevat säännökset ja

koivat voimakkaasti lausunnonantajien mielipiteitä. Kysymyksestä saatiin kannanotto lähes 50 lausunnonantajalta. Näistä noin 30 kannatti enimmäiskestoajan säätämistä. Osa piti kuitenkin parempana ehdotuksessa esitettyä vaihtoehtoista mallia, jossa määräaika porrastettaisiin velkojan mukaan, osa piti kumpaakin mallia mahdollisena. Kymmenkunta lausunnonantajaa selkeästi vastusti enimmäiskestoajan säätämistä. Osa näistä piti perustellumpana helpottaa ylivelkaantuneiden asemaa velkajärjestelylakia kehittämällä.

Saadun lausuntopalautteen perusteella säännösten yksityiskohtia karsittiin ja lukumäärää vähennettiin. Ulosottooperusteen täytäntöönpanokelpoisuuden määräaika koskevaksi järjestelmäksi esityksessä valittiin malli, joka perustuu pääosin siihen, onko velkojana luonnollinen henkilö vai yhteisö ja että määräaikoja olisi vain kaksi. Esityksessä on otettu huomioon myös vanhentumistoimikunnan mietinnöstä annetut lausunnot. Lausuntopalaute oli saman suuntainen kuin ulosottoehdotuksesta ulosoton enimmäiskeston osalta saatu palaute.

6. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Esityksessä olevat ehdotukset merkitsisivät sitä, että tuomion tai muun ulosottooperusteen täytäntöönpanokelpoisuus lakkaisi 15 tai 20 vuoden määräajassa. Tätä määräaika ei voitaisi katkaista. Erikseen on tarkoitettu harkita sitä, mihin jatkotoimiin vanhentumistoimikunnan mietintö antaa aihetta saatavan lopullisen aineellisen vanhentumisen osalta.

Yhtä aikaa tämän esityksen kanssa eduskunnassa ilmeisesti tullaan käsittelemään myös sähköistä viestintää viranomaistoiminnassa koskevaa hallituksen esitystä, jota valmistellaan parhaillaan oikeusministeriössä. Mainitussa esityksessä tullaan ehdottamaan, että sähköisestä viestinnästä oikeudenkäyntiasioissa annettu laki (594/1993) ja sähköisestä asioinnista hallinnossa annettu laki (1318/1999) kumottaisiin ja säädettäisiin yhteinen tuomioistuimia ja hallintotoimia kos-

keva laki. Kyseisellä esityksellä on vaikutuksia myös tähän esitykseen. Ehdotetussa ulosottolain 1 luvun 1 d §:ssä viitataan kumpaankin edellä mainittuun lakiin. Välillistä merkitystä on myös laeiksi sähköisistä allekirjoituksista ja viestintähallinnosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta annetulla hallituksen esityksellä (HE 197/2001 vp).

Veroulosottolain kokonaisuudistus on tarkoitus käynnistää lähivuosina sen jälkeen kun ulosmittausta, realisointia ja tilitystä koskevat ulosottolain säännökset on uudistettu. Veroulosottolain kokonaisuudistuksen yhteydessä on tarkoitus selvittää, voitaisiinko veroulosottolain säännökset siirtää osaksi ulosottolakia. Tähän esitykseen on otettu vain välttämättömät veroulosottolain muutokset. Esityksellä ei ole tarkoitettu muuttaa verojen ja maksujen perintää koskevaa järjestelmää siltä osin kuin siitä on ulosottolaista poikkeava säännös veroulosottolaissa tai –asetuksessa (367/1961).

Velkajärjestelylain uudistamistarpeen kokonaisarviointi on käynnissä oikeusministeriössä. Uudistustarpeet on kartoitettu laajalla lausunnotmenettelyllä. Ulosottooperusteen määräaikaisuus olisi toissijainen järjestelmä velkajärjestelyyn, sosiaaliseen luototukseen ja vapaaehtoiisiin järjestelyihin nähden.

Oikeusministeriössä on parhaillaan vireillä myös viivästyskoron määrää ja alkamisajan kohtaa koskevien säännösten uudistaminen. Tarkoituksena on panna täytäntöön kaupallisissa toimissa tapahtuvien maksuviivästysten torjumisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2000/35/EY. Lisäksi uudistuksella pyritään yksinkertaistamaan ja yhdenmukaistamaan viivästyskorkoperusteita. Mainitun direktiivin täytäntöönpano aika päättyy elokuussa 2002, joten viivästyskorkoa koskevan uudistuksen tulee olla voimassa sitä ennen. Viivästyskorkouudistus ja sen siirtymäjärjestelyt vaikuttavat ulosoton tietojärjestelmässä tehtäviin teknisiin ratkaisuihin. Vanhoille saataville kertyvien korkeiden viivästyskorkojen alentaminen kohtuulliselle tasolle on sopusoinnussa tämän esityksen tavoitteiden kanssa.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Ulosottolaki

1 luku. Yleiset säännökset

Soveltamisala ja määritelmiä

1 §. *Soveltamisala.* Yleisiä säännöksiä koskevassa ulosottolain 1 luvussa ei ole säännöstä ulosottolain soveltamisalasta. Sen sijaan 3 luvun 1 §:ssä, joka koskee niitä asiakirjoja, jotka kelpaavat ulosoton perusteeksi, on koko ulosottolain soveltamisalaan vaikuttavia säännöksiä.

Ulosottolain soveltamisala liittyykin läheisesti niihin ulosottooperusteisiin, joista ilmenevä velvoite tai määräys voidaan panna ulosottolain mukaisessa järjestyksessä täytäntöön. Esityksessä ehdotetaan selkeyden ja totutun lainkirjoitustekniikan aikaansaamiseksi, että ulosottolain soveltamisala ja toisaalta ulosottooperusteeksi kelpaavat asiakirjat säännellään erikseen. Tämä ei kuitenkaan merkitsisi asiallista muutosta nykytilaan. Ulosottolain 1 luvun 1 §:ään otettaisiin lain soveltamisalaa koskeva säännös uuden väliotsikon *Soveltamisala ja määritelmiä* jälkeen. Ulosottooperusteita koskevat säännökset ovat ehdotetussa 2 luvussa.

Soveltamisalaa koskevan pykälän 1 momentin mukaan ulosottolain mukaisesti pannaan täytäntöön riita- tai rikosasiassa asetettu yksityisoikeudellinen velvoite. Velvoitteen tulee sisältyä tuomioon tai muuhun ulosotto-laissa tarkoitettuun ulosottooperusteeseen. Ehdotettu säännös vastaa asiallisesti voimassa olevaa 3 luvun 2 §:n 1 momenttia. Uudistuksessa omaksutun käsitteistön mukaisesti sanan "tuomio" sijasta käytetään sanaa "ulosottooperuste". Ulosottooperusteita koskevaa terminologiaa käsitellään ehdotetun 2 luvun 2 §:n kohdalla.

Riita-asioita tässä tarkoitettussa mielessä ovat myös ne yksityisoikeudelliset asiat, jotka käsitellään tuomioistuimessa hakemusasi-

oiden käsittelystä säädettyssä järjestyksessä. Rikosasioiden osalta momentti koskee vain rikosasiassa asetettua yksityisoikeudellista velvoitetta, kuten vahingonkorvausvelvollisuutta.

Ulosottooperusteeseen sisältyvän, vastaajalle asetetun velvoitteen tulee olla nimenomainen ja selvästi ilmaistu. Sen sijaan esimerkiksi ulosottooperustetta, jossa vain vahvistetaan, että kantajalla on tietty oikeus vastaajaa kohtaan, ei voida panna ulosottolain mukaisessa järjestyksessä täytäntöön. Sama koskee sellaista ulosottooperustetta, jossa jokin oikeussuhde tai oikeustila perustetaan, kumotaan tai sitä muutetaan.

Momentin 1 kohdan mukaan ulosottolakia sovelletaan pantaessa täytäntöön velvoite raha- tai tavarasuoritukseen (*maksuvelvoite*) ja 2 kohdan mukaan pantaessa täytäntöön velvoite luovuttaa toiselle kiinteää omaisuutta tai määrätty irtain omaisuus. Kohdat vastaavat asiallisesti nykyisen 3 luvun 2 §:n 1 ja 2 kohta. Käytännössä täytäntöön pantavat ulosottooperusteet sisältävät useimmiten rahamaksuvelvoitteen.

Momentin 3 kohdassa mainitaan velvoite luovuttaa toisen hallintaan kiinteää omaisuutta, rakennus, huoneisto, muu tila tai sen osa taikka velvoite muuttaa sieltä pois (*hätötö*). Tämä kohta yhdessä 2 kohdassa mainitun kiinteistön luovuttamisvelvollisuuden kanssa vastaa voimassa olevan 3 luvun 2 §:n 3 kohta. Luetteloon on lisätty sanat "muu tila" säännöksen kattavuuden varmistamiseksi.

Tuomiossa, jolla joku velvoitetaan luovuttamaan toiselle kiinteää omaisuutta, on vahvistettu omistusoikeus kiinteään omaisuuteen. Tällaisen tuomion täytäntöönpanoon liittyy toisinaan myös häätäminen kyseiseltä kiinteistöltä. Myös irtainta omaisuutta, esimerkiksi huoneiston hallintaan oikeuttavia osakekirjoja koskeva luovutustuomio saattaa merkitä häätöä. Sen sijaan varsinaisessa häätötuomiossa joku velvoitetaan poistumaan esimerkiksi vuokrasopimuksen nojalla hallinnassaan pitämistään tiloista. Häätötuomion

täytäntöönpanotapa on häätäminen eli *häätö*. Häädössä se, jota vastaan häätötuomio on annettu, tarvittaessa ulosottomiehen pakko-toimin erotetaan sen omaisuuden hallinnasta, jota häätötuomio koskee.

Momentin 4 kohdan mukaan ulosottolain mukaisesti pannaan täytäntöön velvoite tehdä jotakin ja 5 kohdan mukaan kielto tehdä jotakin ja velvoite sallia, että toinen tekee jotakin. Kohdat vastaavat asiallisesti voimassa olevan 3 luvun 2 §:n 1 momentin 4 ja 5 kohtaa.

Ehdotetun pykälän 2 momentin mukaan ulosottolain 7 luvun mukaisesti pannaan nykyiseen tapaan täytäntöön oikeudenkäymiskaaren 7 luvussa tarkoitettu, ulosottooperusteeseen sisältyvä takavarikko tai muu turvaamistoimi. Turvaamistoimimääräykset on erotettu omaksi momentikseen, koska niissä ei ole kysymys tappiupuolelle asetetusta velvoitteesta. Momentti vastaa pääosin voimassa olevan 3 luvun 2 §:n 1 momentin 6 kohtaa. Tuomioistuimen antama turvaamistoimipäätös mainittaisiin yhtenä ulosottooperusteena 2 luvun 2 §:ssä.

Ulosottomiehen tehtävien selkeyden vuoksi ehdotettuun pykälään ei otettaisi nykyisen 3 luvun 2 §:n 1 momentin 7 kohtaa vastaavaa säännöstä siitä, että ulosottomies panee täytäntöön ulosottooperusteen, jossa määrätään "muu velvoite", jonka täytäntöönpano kuuluu ulosottomiehelle. Mahdolliset ulosottoteitse täytäntöönpantavat velvoitteet sisältyvät ehdotettuun 1 momenttiin. Kuten ehdotetusta 1 a §:stä käy ilmi, ulosottomiehelle voidaan säätää täytäntöönpanotehtäviä myös muissa laeissa.

Yksityisoikeudellisia velvoitteita koskevan säännöksen sijoittamisella pykälän 1 momenttiin on haluttu osoittaa, että siviilitäytäntöönpano on ulosottolain ydinsoveltamisala. Myös 2 momentissa mainitut, oikeudenkäymiskaaren 7 luvussa tarkoitettut turvaamistoimet ovat ulosottolain keskeistä soveltamisalaa. Hallinnossa tehtyjen päätösten täytäntöönpano sen sijaan yleensä kuuluu hallintoviranomaisille. Eräissä tapauksissa hallintopäätösten täytäntöönpano saattaa kuitenkin edellyttää ulosottoviranomaisten toimittamaa täytäntöönpanoa ulosottolaissa säädetyssä järjestyksessä.

Nykyiseen tapaan ulosottolakia voitaisiin

soveltaa myös hallintolainkäyttöpäätöksiin sekä eräisiin hallintopäätöksiin, jos niissä asetettu velvoite on 1 momentissa tarkoitettun luonteinen eli ulosottoteitse täytäntöönpantavissa. Lisäksi täytäntöönpanon tulisi edellyttää ulosottolaissa tarkoitettuja toimia ja velvoitteen tulisi sisältyä ehdotuksen 2 luvun 2 §:n 1 momentin 5 tai 6 kohdassa tarkoitettuun ulosottooperusteeseen. Säännös asiasta otettaisiin pykälän 3 momenttiin. Ehdotus vastaa tältäkin osin asiallisesti voimassa olevaa sääntelyä.

1 a §. *Suhde muuhun lainsäädäntöön.* Ulosottolaki on yksityisoikeudellisten velvoitteiden täytäntöönpanoa koskeva yleinen prosessilaki. Menettelystä, joka koskee 1 §:n mukaisen ja ulosottolaissa säädettyyn ulosottooperusteeseen sisältyvän velvoitteen täytäntöönpanoa, tulee säätää nimenomaan ulosottolaissa. Tästä syystä lakiin ei ehdoteta otettavaksi yleistä toissijaisuuslauseketta. Ulosottolakia ei myöskään voida syrjäyttää sopimuksin tai vakiintuneen tavan tai muun vastaavan perusteella.

Voimassa olevassa 3 luvun 2 §:n 2 momentissa on säännös, jonka mukaan tuomio pannaan täytäntöön niin kuin ulosottolaissa säädetään, jollei täytäntöönpanosta ole tuomiossa eri määräystä tai jollei muualla laissa toisin säädetä. Säännös liittyy kuitenkin asiayhteydensä puolesta lähinnä siihen, millä edellytyksillä lainvoimaa vailla oleva ulosottooperuste voidaan panna täytäntöön. Vastaava säännös on myös ehdotetussa 2 luvun 4 §:ssä. Voimassa olevan 3 luvun 18 a §:n 3 momentin mukaan jos hallintotuomioistuimen tai hallintoviranomaisen määrätynlaisessa asiassa antaman päätöksen täytäntöönpanosta on laissa eri säännös, on sitä noudatettava. Myös tämän säännöksen voidaan katsoa liittyvän lähinnä lainvoimaisuusedellytykseen.

Sen sijaan silloin, kun kysymys on muusta täytäntöönpanosta, ulosottolaki saattaa tulla sovellettavaksi toissijaisesti. Useissa laeissa on viittaus ulosottolain mukaiseen menettelyyn.

Ehdotetussa pykälässä säädettäisiin, että ulosottolain mukaista menettelyä noudatetaan sen mukaan kuin siitä muussa laissa säädetään myös täytäntöönpanossa, joka koskee 1) veroja, julkisia maksuja ja muita julkisoikeudellisia tai niihin rinnastettavia

rahasaamisia, 2) sakkoja sekä eräitä rikosoikeudellisia seuraamuksia ja valtiolle tuomitutuja korvauksia, 3) lapsen huoltoa tai luovuttamista huoltajalleen ja tapaamisoikeutta, 4) ulkomailla annettua tuomiota, välitystuomiota tai muuta ulosottoperustetta, 5) Euroopan unionin eräiden toimielinten tuomioita ja päätöksiä, 6) osamaksukaupalla myytyä irtainta esinettä ja 7) muuta kuin oikeudenkäymiskaaren 7 luvussa tarkoitettua turvaamistointia.

Pykälä kattaa nykyisessä 3 luvun 1 §:n 2 ja 3 momentissa olevan luettelon niistä tärkeimmistä asiaryhmistä, joita koskevissa säädöksissä on viittaussäännös ulosottolakiin.

Pykälään ehdotetaan otettavaksi maininta Euroopan unionin eräiden toimielinten tuomioista ja päätöksistä. Euroopan unionin jäsenyyteen liittyvistä oikeudenhoitoa koskevista säännöksistä annetussa laissa (1554/1994) annetaan EY-tuomioistuimen ja EY:n ensimmäisen asteen tuomioistuimen tuomioille, jotka perustamissopimusten mukaan ovat täytäntöönpanokelpoisia, sama täytäntöönpanokelpoisuus kuin Suomen tuomioistuimen riita-asiassa antamalla lainvoimaisella tuomiolla on. Täytäntöönpanokelpoisia ovat lisäksi tietyt neuvoston, komission, Euroopan keskuspankin ja Euratomin välityslautakunnan päätökset. Täytäntöönpanomääräyksen antaa näissä asioissa oikeusministeriö.

Osamaksukaupasta annetun lain (91/1966), jäljempänä *osamaksukauppain*, 15 §:ssä on toissijainen viittaus ulosottolakiin esineen takaisin ottamisen ja tilityksen osalta. Sen sijaan varsinainen ulosotto tilityspöytäkirjan nojalla toimitetaan ulosottolain mukaisesti. Tilityspöytäkirja lisättäisiin selvyuden vuoksi ulosottoperusteiden luetteloon ehdotettuun 2 luvun 2 §:ään.

Pykälään ehdotetaan otettavaksi lisäksi maininta muista kuin oikeudenkäymiskaaren 7 luvussa tarkoitetuista turvaamistoimista. Tällä tarkoitetaan lähinnä pakkokeinolain (450/1987) mukaista rikosperusteisen saamisen turvaamiseksi asetettavaa hukkaamiskielloa ja vakuustakavarikkoo. Pakkokeinolain 3 luvun 8 §:n mukaan hukkaamiskiellosta ja vakuustakavarikosta on muuten soveltuvin kohdin voimassa, mitä ulosottolaissa ja ulosottoasetuksessa säädetään hukkaamiskiellosta

ja takavarikosta. Vakuutta vahingonkorvauksen varalle ei yleensä kuitenkaan tarvitse asettaa. Viittaussäännös ulosottolakiin on myös muun muassa verojen ja maksujen perimisen turvaamisesta annetun lain (395/1973) 6 §:ssä sekä todistelun turvaamisesta teollis- ja tekijänoikeuksia koskevissa riita-asioissa annetun lain (344/2000) 5 §:ssä.

Pykälää ei ole tarkoitettu tyhjentäväksi, vaan sillä pyritään antamaan kuva tärkeimmistä ulosottolain soveltamisalan ulkopuolelle jäävistä säännöstoista, joissa tavalla tai toisella "lainataan" ulosottolain mukaista menettelyä. Ulosottolainsäädännön kokonaisuudistuksen edetessä ulosottolain suhde verojen ja julkisten maksujen ulosottoon saattaa muuttua, jos mainittuja saatavia koskevat säännökset liitetään osaksi ulosottolakia.

1 b §. *Asianosaiset ja sivullinen*. Hallituksen esityksessä eduskunnalle ulosotonhaltijan lakkauttamista koskevaksi lainsäädännöksi (HE 92/1996 vp), omaksuttiin terminologia, jonka mukaan asianosaisia kuvaavina yleisnimityksinä käytetään ulosottolaissa ilmaisuja hakija ja vastaaja. Silloin kun kysymys on maksuvelvoitteen täytäntöönpanosta, käytetään termejä hakija ja velallinen. Tarkoitettaessa yleensä ulosoton velkojatarha eli asianosaisia, jotka ovat ulosottoperusteen, panttioikeuden tai muun perusteen nojalla oikeutettuja saamaan suorituksen tai jako-osan kertyneistä varoista, käytetään ilmaisua velkoja.

Mainittu terminologia ehdotetaan otettavaksi määritelmäsäännökseksi luvun 1 b §:n 1 momentin 1–4 kohdaksi. *Hakijalla* tarkoitettaisiin sitä, joka on hakenut täytäntöönpanoa ja vastaajalla sitä, jota vastaan täytäntöönpanoa on haettu. *Velkojalla* tarkoitettaisiin maksuvelvoitteen täytäntöönpanossa hakijaa ja muuta henkilöä, jolla on oikeus saada maksu ulosmitatusta omaisuudesta. *Velallisella* vastaavasti tarkoitettaisiin maksuvelvoitteen täytäntöönpanossa vastaajaa.

Velkojana saattaa hakijan lisäksi olla henkilö, jolla on panttioikeus ulosmitattuun kiinteistöön ja joka käyttää oikeuttaan liittyä ulosottomenettelyyn ilman ulosottoperustetta. Velkojana saattaa olla myös henkilö, jolla on muu kuin maksunsaantioikeus ulosmitattuun esineeseen. Esimerkiksi kiinteistön pakkohuutokaupassa liittymisoikeutta voivat

käyttää myös sellaiset henkilöt, joilla on kiinteistöön kirjattu erityinen oikeus, kuten eläke-, vuokra- tai muu käyttöoikeus. Velkojana pidetään myös yritys kiinnityksen haltijaa tai pantinhaltijaa, joka ulosottolain 4 luvun 12 §:n nojalla on oikeutettu saamaan panttiesineen kauppahinnasta suorituksen.

Momentin 5 ja 6 kohta koskevat asianosais-sivullis-erottelua. Momentin 5 kohdan mukaan edellä 1—4 kohdassa tarkoitetut henkilöt ovat ulosoton *asianosaisia*. *Sivullisella* puolestaan tarkoitetaan 6 kohdan mukaan ulosottolaissa muuta henkilöä kuin asianosaista.

Ulosottolaissa omaksuttu muodollinen asianosaiskäsite on suppeampi kuin esimerkiksi julkisuuslain 11 §:n mukainen asianosaisuus. Viimeksi mainitun mukaan asianosaisia ovat hakija, valittaja sekä muu, jonka oikeutta, etua tai velvollisuutta asia koskee. Näin ollen esimerkiksi ulosmittauksen kohteeseen omistusoikeusvaatimuksen esittänyt sivullinen saattaa olla julkisuuslaissa tarkoitettu asianosainen.

Ehdotetun pykälän 2 momentin mukaan henkilöllä tarkoitetaan ulosottolaissa myös yhteisöä, laitosta ja säätiötä. Ilmaisuihin ”henkilö” kattaa siis ulosottolaissa sekä luonnolliset henkilöt että oikeushenkilöt, jollei laissa nimenomaisesti käytetä ilmaisua luonnollinen henkilö.

Momentin mukaan henkilöstä, joka vastaa hakijan saatavasta vain omistamansa esineen arvolla, on soveltuvin osin voimassa, mitä velallisuudesta säädetään. Momentissa tarkoitettu tilanne on käsillä esimerkiksi silloin, kun saatava määrätään tuomiossa maksettavaksi vain sen vakuutena olevasta kiinteästä omaisuudesta. Tällöin omistajaan henkilökohtaisesti ei voida kohdistaa vaatimuksia.

1 c §. *Hakijan saatava*. Vakiintuneesti on katsottu, että ulosottolaissa hakijan saatavasta käytetyt erilaiset ilmaisut, kuten uloshaettu tai tuomittu määrä, tarkoittavat sitä hakijan saatavien yhteismäärää, jonka velallinen on ulosottooperusteissa veloitettu maksamaan, sekä ulosottooperusteen mukaisesti saatavalle tai sen osalle kertyvää korkoa.

Selvyyden vuoksi ehdotetaan, että 1 c §:ksi otettaisiin määritelmäsäännös, jonka mukaan hakijan saatavalla tarkoitetaan ulosottooperusteissa vahvistettua pääomaa, pääomalle

ulosottooperusteen mukaan laskettavaa korkoa sekä ulosottooperusteissa maksettavaksi määrättyjä kuluja korkoineen taikka sitä osaa edellä mainituista, johon hakija on rajoittanut hakemuksensa. Ilmaisuihin ”hakijan saatava” kuvaa kulloinkin ulosottolaitoksen perittävänä olevaa määrää, joka saattaa olla kertyneiden viivästyskorkojen johdosta ulosottooperusteissa mainittua pääomaa suurempi tai maksusuoritusten johdosta siinä mainittua pienempi.

1 d §. *Sähköinen viesti ja varmennettu sähköinen viesti*. Ehdotuksen mukaan ulosottoa voitaisiin hakea sähköisellä viestillä ja tiedoksiannot voitaisiin toimittaa sähköisenä viestinä. Pykälän 1 momentin mukaan sähköisellä viestillä tarkoitetaan ulosottolaissa telekopiota, sähköistä lomaketta, sähköpostia ja muuta sähköisellä tiedonsiirtomenetelmällä lähetettyä ja asiakirjaksi tulostettavissa olevaa informaatiota. Jollei ulosottolaissa muuta säädetä, sähköisen viestin lähettämisestä ja käsittelemisestä on momentin mukaan soveltuvin osin voimassa, mitä sähköisestä viestinnästä oikeudenkäyntiasioissa annetussa laissa säädetään.

Ehdotettu uusien tiedonsiirtotapojen koskeva määritelmäsäännös vastaa pääpiirteissään mainitun sähköisestä viestinnästä oikeudenkäyntiasioissa annetun lain sekä myös sähköisestä asiointista hallinnossa annetun lain vastaavia määritelmiä.

Sähköinen viesti olisi siten esimerkiksi perinteiseen sähköiseen kuvansiirtoon perustuva telekopio tai tietoverkon kautta saapunut viesti. Viimeksi mainittu voi olla esimerkiksi sähköpostisanoma tai muulla televiestinnällä tuotettu viesti, kuten täytetty sähköinen lomake. Myös kiinteä tekninen käyttöyhteys on momentissa tarkoitettu sähköinen tiedonsiirtomenetelmä. Sähköisen viestin käsite on tarkoitettu, tietotekniikan kehittymisen nopeus huomioon ottaen laajaksi käsitteeksi, joka kattaa kaikki sellaiset tavat, joissa tieto välittyy langattomasti tai kaapelia pitkin sähkömagneettisena aaltoliikkeenä lähettäjältä vastaanottajalle.

Viesti voi olla varsinainen sähköpostiviesti tai sen liitetiedosto taikka muu sähköisesti toimitettu informaatio. Edellytyksenä kuitenkin on, että viesti tulee voida tulostaa kirjalliseksi asiakirjaksi. Näin ollen ainakaan nykyi-

sellään matkapuhelimeen lähettyä tekstiviestiä ei voida pitää tässä tarkoitettuna sähköisenä viestinä. Myöskään tavanomainen puhelinkeskustelu ei ole sähköinen viesti.

Sähköistä viestiä koskevana pohjasäännöksenä olisi sähköisestä viestinnästä oikeudenkäyntiasioissa annettu laki, joka sopii hyvin ulosottoasioiden luonteeseen. Viittaussäännös sähköisestä viestinnästä oikeudenkäyntiasioissa annettuun lakiin merkitsee sitä, että mainitun lain mukaan määräytyisi muun muassa sähköisen viestin saapumishetki, vastuu asiakirjojen sähköisenä viestinä toimittamisesta, sähköisessä viestissä esiintyvien puutteellisuuksien poistaminen sekä sähköisen viestin arkistointi.

Ehdotuksen mukaan eri asiayhteyksissä säädettäisiin asiakirjan toimittamisesta ulosottoviranomaiselle sähköisenä viestinä. Tällöin autenttista allekirjoitusta ei vaadittaisi. Momentissa on lisäksi säännös, jonka mukaan ulosottomiehen tulee varmistaa viestin oikeellisuus, jos sähköisen viestin lähettäjältä on epäselvyyttä. Ulosottoviranomaisen koneellisesta allekirjoituksesta säädetään ehdotetussa 3 luvun 27 §:ssä.

Sähköisestä viestinnästä oikeudenkäyntiasioissa annetusta laista puuttuvat varmentettua sähköistä asiointia koskevat säännökset. Siltä osin kuin ulosottolaissa edellytettäisiin varmennetun sähköisen viestin käyttämistä, sovellettaisiin pykälän 2 momentin mukaan sähköisestä asioinnista hallinnossa annetun lain mukaista menettelyä, joka perustuu erityisen varmennusmenetelmän käyttämiseen. Varmentaminen tarkoittaa salaus- tekniikoiden käyttämistä sähköisen asioinnin tietoturvan varmistamiseksi. Täten voidaan varmistua lähettäjän henkilöllisyydestä sekä siitä, että sähköinen viesti säilyy luottamuksellisena ja välittyä lähetetyssä muodossaan.

On ongelmallista, että ulosottoviranomaiset joutuisivat soveltamaan kahta lakia sen mukaan, onko kysymyksessä varmennettu tai muu sähköinen viesti. Tämä kuitenkin voidaan välttää ilmeisesti jo ennen ehdotetun lain voimaantuloa, sillä oikeusministeriössä valmistellaan yhtenäistä lakia, joka koskisi sähköistä viestintää hallintoviranomaisissa ja tuomioistuimissa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin selvyyden vuoksi, että sähköistä viestiä ja varmen-

nettua sähköistä viestiä koskee soveltuvin osin, mitä säädettyjen määräaikain laskemisesta annetussa laissa (150/1930) säädetään. Sähköinen viesti on teknisesti mahdollista lähettää ulosottoviranomaiselle myös viraston aukioloajan jälkeen. Määräaikojen laskemisen suhteen sähköinen viesti ei kuitenkaan saisi olla toisessa asemassa kuin perinteinen paperimuotoinen asiakirja.

Ulosottoviranomaiset

2 §. *Ulosottomies*. Luvun voimassa oleva 1 § siirrettäisiin luvun 2 §:ksi, koska luvun alussa olisivat soveltamisalaa ja määritelmiä koskevat säännökset. Väliotsikko Ulosottoviranomaiset siirrettäisiin tämän pykälän edelle. Pykälän ensimmäisiin virkkeisiin tehtäisiin ainoastaan vähäisiä kielellisiä tarkistuksia.

Pykälästä ehdotetaan poistettavaksi maininta siitä, että ulosottomiehelle kuuluu ulosottoasioiden lisäksi rikostuomioiden täytäntöönpano niin kuin siitä erikseen säädetään. Tarkoitus on, että ulosottomiehelle kuuluvat vapausrangaistuksen täytäntöönpanotehtävät lähiaikoina siirretään ainakin osittain muille viranomaisille.

2 a §. *Tuomioistuin*. Pykälänumeroinnin muuttumisen vuoksi uuteen 2 a §:ään siirrettäisiin muuttamattomana voimassa olevan 2 §:n säännös.

5 §. *Ulosottomiehen yksinomainen toimivalta*. Voimassa oleva 1 luvun 5 § koskee ulosottomiehen ja avustavan ulosottomiehen välistä toimivallanjakoa. Ulosottomiehen yksinomainen toimivalta kuuluu pykälässä luetelluissa tapauksissa kihlakunnanvoudille tai vastaavassa asemassa olevalle nimismiehelle sekä Ahvenanmaan maakunnan maakunnanvoudille. Pykälään ehdotetaan nyt useita muista ehdotetuista säännöksistä johtuvia muutoksia.

Pykälän 1 kohdan mukaan ulosottomiehen tulisi itse päättää 2 luvun 8 §:ssä tarkoitettun lainvoimaa vailla olevan ulosottooperusteen täytäntöönpanosta. Ulosottomies päättäisi myös 2 luvun 15 §:ssä tarkoitetuista peruuttamistoimista sekä 22 ja 23 §:ssä tarkoitettua kuittauksesta samoin kuin 3 luvun 6 §:n 1 momentissa tarkoitettua täytäntöönpanosta saamistodisteen puuttuessa, 43 §:ssä tarkoite-

tun vakuuden hyväksymisestä, 92 §:ssä tarkoitettun suorituskiellon antamisesta ja 108 §:ssä tarkoitettun asiantuntijan käyttämisestä. Lisäksi ulosottomiehen yksinomaiseen toimivaltaan kuuluisi 4 luvun 6 b §:n 3 momentissa ja 9 §:n 4 momentissa tarkoitettusta menettelystä sekä 6 a luvun 12—17 §:ssä tarkoitettusta täytäntöönpanosta päättäminen.

Yksinomainen toimivalta päättää kuittauksesta on perusteltu ottaen huomioon muun muassa velvollisuuden tarkistaa kuittauksen yleisten edellytysten olemassaolo.

Päätösvalta asiantuntijan käyttämisestä on syytä uskoa yksin ulosottomiehelle, koska asiantuntijan käyttämisestä aiheutuu asianosaisten kannettavaksi kustannuksia ja siihen saattaa liittyä myös kysymys asiantuntijan esteettömyydestä.

Täytäntöönpanosta ulosotoperusteen jäljennöksen nojalla voisi päättää myös avustava ulosottomies, koska suhtautuminen jäljennöksiin on käynyt sallivammaksi eikä käytännössä ole väärinkäytöksiä havaittu. Muilta osin ehdotettu kohta vastaa asiallisesti voimassa olevan 1 luvun 5 §:n 1 kohtaa. Päätämällä tarkoitettaisiin kohdassa nykyiseen tapaan päätöstä toimeen ryhtymisestä tai sen edellytyksistä, ei sen sijaan itse toimen, esimerkiksi ulosmittauksen suorittamista.

Pykälän 2 kohdan mukaan ulosottomiehen yksinomaiseen toimivaltaan kuuluisi antaa asianosaiselle 3 luvun 9 §:ssä tarkoitettu ohjaus ulosotoperusteen epäselvyyden johdosta. Tältä osin ehdotettu säännös vastaa voimassa olevaa 2 kohtaa. Kohdasta poistettaisiin maininnat asian siirtämisestä toiselle paikkakunnalle ja virka-avun pyytämisestä. Asioita ei aiemmassa merkityksessä tarvitsisi enää uudessa järjestelmässä siirtää piiristä toiseen, vaan käsittelypaikka määräytyisi hallinnollisesti. Ehdotettu siirtyminen velalliskohtaiseen ja valtakunnalliseen toimintamalliin aiheuttaisi sen, että myöskään virka-avun pyytäminen toiselta ulosottoviranomaiselta ei olisi enää niin merkityksellinen toimi, että se vaatisi aina esimiesasemassa olevan ulosottomiehen päätöksen.

Pykälän 3 kohdan mukaan ulosottomiehen tulisi päättää pakkokeinoista ulosottoselvitykseen saapumisen varmistamiseksi eli 3 luvun 59 §:n 1 momentissa tarkoitettun nou-touhan asettamisesta ja noutamista koskevan

pyynnön tekemisestä poliisille. Voimassa olevasta 3 kohdasta poistettaisiin velallisen määrääminen luovuttamaan kirjanpitokirjat ja -aineisto tarkastettaviksi. Näiltä osin toimivalta voidaan uskoa myös avustaville ulosottomiehille, koska aineiston haltuunot-tamisen edellytyksistä ja aineiston palauttamisesta säädettäisiin nykyistä tarkemmin ehdotetussa 3 luvun 62 §:ssä.

Pykälän ehdotettu 7 kohta koskee ulosotomiehen itsensä asettamaa maksu- tai palautusvelvollisuutta. Ulosottomiehen tulisi kohdan mukaan itse päättää ehdotetussa 2 luvun 16 §:ssä tarkoitettusta palautusvelvollisuudesta tuomion muuttuessa tai kumoutuessa. Säännös täydentäisi 1 kohdassa olevaa säännöstä siitä, että ulosottomiehelle kuuluu myös peruuttamistoimista päättäminen.

Voimassa olevan lain mukaan ulosottomiehen tulee itse päättää maksun ottamisesta vakuudesta. Tätä vastaava viittaus ehdotettuun 3 luvun 46 §:ään otettaisiin puheena olevaan kohtaan. Muilta osin kohtaan ei ehdoteta muutoksia.

Ehdotetun 3 luvun 19 §:n 2 momentin mukaan myös avustava ulosottomies saa kiireellisessä tapauksessa suorittaa väliaikaistoimen ulosottomiehen yksinomaiseen toimivaltaan kuuluvassa asiassa. Luvun ehdotetun 107 §:n 2 momentin mukaan avustava ulosottomies saa pyytää virka-apua muulta viranomaiselta, jos asia on kiireellinen. Muussa tapauksessa virka-apua pyytää ulosottomies.

Pykälään ei ehdoteta otettavaksi nimenomaista säännöstä siitä, että ulosottomiehen yksinomaiseen toimivaltaa kuuluu ulosottoasian vireilletulon edellytysten, muun muassa saatavan vanhentumattomuuden tarkistaminen ja ratkaiseminen. Tämä seuraa muutoinkin nykyisestä järjestelmästä, jossa kaikki avustavan ulosottomiehen hoitamat asiat ovat ulosottomiehen hänen hoidettavikseen luvun 4 §:n mukaisesti määräämiä.

8 §. *Ulosottomiehen esteellisyys.* Pykälä ehdotetaan kumottavaksi, koska uudet ulosottomiehen esteellisyyttä koskevat säännökset sijoitettaisiin luvun 15—18 §:ksi.

Esteellisyys ja asianmukaisuuden vaatimus

Ulosottolain 1 luvun 15—17 §:ssä on eräitä täydentäviä säännöksiä. Niiden sijaan lakiin

ehdotetaan otettaviksi ulosottomiehen esteellisyttä koskevat säännökset. Päiväkirjaa koskevat säännökset korvattaisiin 1 lukuun otettavilla ulosottorekisteriä koskevilla säännöksillä. Toimitustodistajaa koskevat säännökset siirrettäisiin 3 lukuun. Muut täydentävät säännökset sijoitettaisiin uuteen 11 lukuun.

Voimassa oleva ulosottomiehen esteellisyttä koskeva 1 luvun 8 § on vuodelta 1996. Tuolloin merkittäviä asiallisia muutoksia ei kuitenkaan tehty. Hallituksen esityksessä (HE 106/1995 vp) todettiin, että esteellisyyssäännökset on tarkoitus ottaa uudelleen arviotaviksi sen jälkeen, kun tuomarin esteellisyttä pohtivan työryhmän ehdotus valmistuu.

Käsillä olevassa esityksessä on otettu huomioon tuomarin esteellisyttä koskeva uusi lainsäädäntö (laki 441/2001, LaVM 6/2001 vp, HE 78/2000 vp). Ehdotetut ulosottomiehen esteellisyyssäännökset poikkeavat osin tuomarin esteellisyttä koskevista säännöksistä. Eroavuudet johtuvat ennen kaikkea ulosottomenettelyn erityisluonteesta ja ulosottolaitoksen hoidettavana olevien asioiden suuresta lukumäärästä. Valtaosa ulosottoasioista käsitellään nopeassa summaarisessa ja pitkälle automaattisen tietojenkäsittelyn varassa toimivassa menettelyssä. Ulosottomenettelyn luonteeseen kuuluu myös esimerkiksi se, että sama ulosotoperuste voi saapua useaan kertaan saman ulosottomiehen täytäntönpantavaksi. Ulosottomies ei voi olla esteellinen käsittelemään uutta asiaa pelkästään sen vuoksi, että hän on aiemmin käsitellyt ulosottoasiaa, joka perustui samaan ulosotoperusteeseen.

15 §. *Esteellisyyssperusteet.* Ehdotetussa pykälässä on lueteltu seikat, jotka aiheuttavat ulosottomiehen esteellisyyden, eli esteellisyyssperusteet. Voimassa olevassa 1 luvun 15 §:ssä on toimitustodistajaa koskeva säännös. Toimitustodistajasta säädettäisiin ehdotetussa 3 luvun 26 §:ssä.

Ulosottomiehen esteellisyttä koskevat säännökset koskisivat kaikkia niitä ulosottomiehen alaisten virkamiesten toimia, joita tehdessään heihin sovelletaan, mitä ulosottomiehestä säädetään. Näin ollen esteellisyyssäännöksiä sovellettaisiin paitsi itse ulosottomiehiin eli kihlakunnanvouteihin,

ulosottomiehinä toimiviin nimismiehiin ja Ahvenanmaan maakunnanvoutiin, myös avustaviin ulosottomiehiin. Toimistohenkilökuntaan esteellisyyssäännöksiä sovellettaisiin silloin, kun he toimivat 1 luvun 6 §:ssä tarkoitetuissa tehtävissä. Teknisiä toimistotehtäviä säännökset eivät sen sijaan koskisi.

Ehdotettuja säännöksiä ei sovellettaisi myöskään ulosoton hallintoviranomaisiin. Heitä koskisivat nykyiseen tapaan hallintomenettelylain (598/1982) 10 §:n mukaiset esteellisyyssperusteet.

Ulosottomies olisi pykälän *1 momentin* mukaan esteellinen, jos 1) ulosottomies tai hänen läheisensä on ulosottoasiassa asianosainen taikka asiassa väitteen tai vaatimuksen esittänyt sivullinen, 2) ulosottomies toimii hallituksen, hallintoneuvoston tai niihin rinnastettavan toimielimen jäsenenä taikka toimitusjohtajana tai sitä vastaavassa asemassa sellaisessa yhteisössä, säätiössä tai julkisoikeudellisessa laitoksessa tai liikelaitoksessa, joka on asianosainen tai asiassa väitteen tai vaatimuksen esittänyt sivullinen, 3) ulosottomiehellä tai hänen läheisellään on odotettavissa asiasta hyötyä tai vahinkoa, 4) ulosottomies on oikeudenkäynnissä tai viranomaisen käsiteltävänä olevassa asiassa asianosaisen vastapuoli, paitsi jos kysymys on ulosottomiehelle kuuluvasta virka-asiasta tai jos asianosainen on pannut asian vireille aiheuttaakseen esteellisyyden tai muuten selvästi perusteetta, 5) ulosottomies on toiminut asiassa asianosaisen asiamiehenä taikka 6) ulosottomiehen ja asianosaisen välillä on ulosottomiehen virkasuhteen ulkopuolinen palvelus- tai toimeksiantosuhte taikka muu sellainen suhde, joka asian laatu ja olosuhteet kokonaisuutena huomioon ottaen antaa perustellun aiheen epäillä ulosottomiehen puolueettomuutta asiassa.

Momentin *1 kohdassa* tarkoitetun asianosaisen ja sivullisen määritelmä on ehdotetussa 1 b §:ssä sekä läheisten määritelmä 16 §:ssä. Kohta korvaisi voimassa olevan 1 luvun 8 §:n 1 momentin 1 kohdan. Joissakin tilanteissa ulosottomiehen tulisi momentin 3 kohdan mukaisesti pidättäytyä täytäntönpanotoimista myös silloin, kun hänellä tai hänen läheisellään olisi sivullisena intressi tehdä asiassa väite tai vaatimus, mutta sitä ei ole esitetty.

Momentin 2 kohta koskee tilannetta, jossa ulosottomies on esteellinen hänen muodollisen asemansa vuoksi asianosaisena olevassa yhtiössä tai muussa yhteisössä, säätiössä tai laitoksessa. Vastaavaa etuyhteyteen perustuvaa esteellisyyssäännöstä ei ole voimassa olevassa laissa. Asianosaisasemaan rinnastettaisiin se, että yhteisö, säätiö tai laitos on esittänyt väitteen tai vaatimuksen asiassa. Vaikka mahdollista yhteisöllä olevaa intressiä ei ole pyritty toteuttamaan väitteen tai vaatimuksen esittämisellä, ulosottomies saattaisi joissakin tilanteissa olla esteellinen 3 kohdan perusteella.

Ulosottomies ei olisi esteellinen, vaikka hän toimisi asemassa, jossa hän päättää valtion, kunnan tai muun julkisyhteisön puhevalan käyttämisestä asiassa. Tällaista esteellisyyssäännöstä ei sisälly nykyiseen ulosotlakiin. Ulosottomies ei virkansa puolesta valvo valtion puhevaltaa. Kunnallisten luottamustehtävien osalta aihetta yhteisöjäävin laajentamiseen ei myöskään ole. Ottaen huomioon etenkin kuntien saatavien lukumäärän kysymys on pikemminkin massaluonteisesta menettelystä, jossa sillä seikalla, että ulosottomies on mukana toimielimessä, joka on tehnyt päätöksen asiassa, ei olisi asian käsittelyn tai ulosottolaitoksen puolueettomuuskuvan kannalta merkitystä. Myöskään osallistumista kirkon toimielimiin ei voitane pitää sillä tavalla merkityksellisenä, että sen voitaisiin olettaa vaarantavan ulosottomiehen puolueettomuuden hänen periessään seurakunnan saatavaa. Lisäksi ulosotossa pääsääntöisesti tilanne on se, että tällaiset saatavat ovat perinnässä usean muun saatavan kanssa. Jos kuitenkin poikkeuksellisesti esimerkiksi seurakunnan tai kunnallisen toimielimen saatavan osalta ulosottomies olisi sitoutunut päätöksentekijänä asiaan tavalla, joka antaa perustellun aiheen epäillä hänen puolueettomuuttaan asiassa, ulosottomiehen tulisi jäädä itsensä momentin 6 kohdan perusteella.

Kohta ei koskisi ulosottomiehen läheisiä. Näin ollen vaikka ulosottomiehen läheinen olisi velkojana tai velallisenä olevassa yhteisössä kohdassa tarkoitettussa asemassa, esteellisyyttä ei syntyisi. Ulosottomiehen olisi kuitenkin asianmukaista melko herkästi soveltaa tällaisessa tilanteessa 3 kohdassa tarkoitettua esteellisyyserustetta, etenkin puo-

lionsa ja muiden kaikkein läheisempien osalta ja silloin, kun kysymyksessä on pieni yritys, jossa yksittäisten henkilöiden asema korostuu.

Momentin 3 kohta koskee tilannetta, jossa ulosottomiehellä tai hänen läheisellään olisi odotettavissa asiasta hyötyä tai vahinkoa. Tämä niin sanottu intressijäävi perustuu ulosottomiehen ja ulosottoasian suhteeseen. Kohta vastaa voimassa olevan 1 luvun 8 §:n 1 momentin 2 kohdassa olevaa säännöstä, jonka mukaan ulosottomies on esteellinen, jos hän voi toimituksesta odottaa hyötyä tai vahinkoa. Alkuperäinen sanamuoto oli "erinomaista" hyötyä tai vahinkoa. Tämän sanamuodon katsottiin liian voimakkaasti viittaavan siihen, että hyödyn tai vahingon tuli olla huomattavaa, joten määre poistettiin vuonna 1996 muutoksenhaku-uudistuksen yhteydessä.

Ulosottomenettelyssä, jossa pannaan pakotoimin täytäntöön yleensä rahasaamisia, korostuu vaatimus siitä, ettei ulosottomies tai hänen läheisensä saisi saada henkilökohtaista taloudellista hyötyä asiasta. Pienempikin kuin tuntuva taloudellinen etu tai haitta merkitsisi esteellisyyttä. Esteellisyyttä ei kuitenkaan aiheuttaisi niin vähäinen etu tai haitta, että sitä voitaisiin pitää merkityksettömänä.

Momentin 4 kohta vastaa asiallisesti voimassa olevan 1 luvun 8 §:n 1 momentin 4 kohtaa. Ulosottoasiassa saattaa sen luonteesta johtuen syntyä voimakkaita vastakkainasetteluja, kun ulosottomies ryhtyy käyttämään toimivaltuuksiaan. Tästä syystä ehdotetaan säilytettäväksi nykyisessä laissa oleva rajoitus, jonka mukaan esteellisyyttä ei synny, jos vastapuolen asema johtuu ulosottomiehen virka-asiasta tai jos asianosainen on hakeutunut vastapuolen asemaan esteellisyyden aiheuttaakseen tai muuten selvästi perusteetta. Asianosaisen tarkoitus joudutaan päättämään tapauksen olosuhteista.

Momentin 5 kohdan mukaan ulosottomies olisi esteellinen, jos hän on toiminut asiassa asianosaisen asiamiehenä. Kohta vastaa asiallisesti voimassa olevan 1 luvun 8 §:n 1 momentin 3 kohtaa. Riittävää olisi, että kysymys on ollut tosiasiallisesti samasta asiasta.

Momentin 6 kohdan mukainen ulosottomiehen esteellisyys laajenisi jonkin verran

nykyiseen nähden.

Palvelus- tai toimeksiantosuhde aiheuttaisi yleensä esteellisyyden. Tällainen tilanne saattaa olla käsillä, kun ulosottomies toimii asianosaisen palveluksessa tai asianosainen ulosottomiehen palveluksessa, esimerkiksi kotitaloustyöntekijänä. Esteellisyyden aiheuttava toimeksiantosuhde saattaa koskea esimerkiksi yhtiön tiliasioiden ja kirjanpidon hoitoa taikka tilintarkastajana toimimista. Myöskin silloin, kun ulosottomies toimii asianosaisen valtuutettuna tai päinvastoin, esteellisyys yleensä syntyisi, vaikkei valtuutus koske kyseistä asiaa. Valtuutus perustuu erityiseen luottamussuhteeseen, jolloin valtuutuksen osapuolille helposti syntyy tunne yleisestäkin lojaliteettivelvollisuudesta.

Ulosottomiehen ja asianosaisen välillä saattaa olla jokin muukin erityissuhde kuin palvelus- tai toimeksiantosuhde, joka asian laatu ja muut olosuhteet kokonaisuutena huomioon ottaen antaa perustellun aiheen epäillä ulosottomiehen puolueettomuutta. Ulosottomies voi olla tällaisessa asemassa esimerkiksi jo päättyneen palvelus- tai toimeksiantosuhteen vuoksi. Myös kuuluminen asianosaisen kanssa samaan järjestöön, jolle on ominaista voimakas yhteenkuuluvuus tai jossa he ovat toimineet läheisessä yhteistyössä, saattaa aiheuttaa tässä tarkoitettua esteellisyyden. Eriytissuhteen merkitys on arvioitava viime kädessä kussakin yksittäistapauksessa.

Säännöstä sovellettaessa huomioon tulisi ottaa myös asian laatu. Esimerkiksi lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan täytäntöönpanoasian tai häätöä koskevan asian yhteydessä tulisi tavallista tarkemmin harkita sitä, onko ulosottomiehellä asianosaiseen kohdassa tarkoitettu erityissuhde. Sen sijaan silloin kun peritään pienehköä rahamäärää melko yksinkertaisessa asiassa, perusteltua aiheita epäillä puolueettomuutta ei helposti syntyisi.

Pykälän 2 momentin mukaan ulosottomies olisi esteellinen myös, jos jokin muu 1 momentissa tarkoitettuun seikkaan rinnastettava seikka antaa perustellun aiheen epäillä ulosottomiehen puolueettomuutta asiassa. Tällaista yleissäännöstä ei ole voimassa olevassa laissa. Säännös on katsottu tarpeelliseksi, koska mahdollisia esteellisyytilanteita ei voida luetella tyhjentävästi. Säännöksen sa-

namuoto vastaa tuomarin esteellisyyttä koskevan oikeudenkäymiskaaren 13 luvun 7 §:n 3 momenttia. Tosin ulosottomiehen ja tuomarin aseman sekä viitattujen nimenomaisten esteellisyyisperusteiden erilaisuuden vuoksi säännösten asiallinen sisältö ei olisi samanlainen. Myös hallintomenettelylain 10 §:n 1 momentin 6 kohdassa on yleissäännös esteellisyydestä.

Säännöksen tarkoittamaa esteellisyyttä on harkittava kussakin tapauksessa erikseen. Muun perusteen olisi oltava rinnastettavissa pykälän 1 momentissa tarkoitettuihin seikkoihin. Esteellisyyden saattaisi aiheuttaa esimerkiksi ulosottomiehen momentin 4—6 kohdassa tarkoitettu suhde sellaiseen sivulliseen, joka on esittänyt asiassa väitteen tai vaatimuksen. Syntyvien puolueettomuusepäilyjen olisi oltava perusteltuja. Arvio olisi siten tehtävä objektiivisen mittapuun mukaan eikä pelkkä asianosaisen subjektiivinen käsitys riittäisi esteellisyyden syntymiseen. Toisaalta perustellun epäilyksen vuoksi esteellisyys voisi syntyä, vaikka ulosottomies toimisi mielestään puolueettomasti.

Huomioon olisi myös otettava asian ja tehtävän laatu. Silloin, kun ulosottomies joutuu suorittamaan saman tyyppisen lainkäyttötehtävän kuin tuomari, myös häneen kohdistuvat puolueettomuusodotukset muistuttavat tuomariin kohdistuvia. Näissä tilanteissa johtoa voidaan hakea paitsi edellä mainitun tuomaria koskevan yleissäännöksen perusteluista ja soveltamiskäytännöstä, myös muista uuden oikeudenkäymiskaaren 13 luvun tuomarin esteellisyyisperusteista. Sen sijaan yksinkertaisessa asiassa ulosottomiestä ei yhtä helposti voitaisi pitää esteellisenä yleissäännöksen perusteella. Lisäksi ehdotetussa 17 §:ssä on säännös, jonka mukaan ulosottomies ei olisi velvollinen erikseen selvittämään tässä momentissa tarkoitettua esteellisyyttä yksinkertaisessa asiassa, jossa menettely on kaava-

16 §. *Läheiset.* Pykälään ehdotetaan otettavaksi määritelmäsäännös ulosottomiehen läheisistä. Voimassa olevassa 16 §:ssä ovat päiväkirjaa koskevat säännökset. Uudet vastaavat säännökset ehdotetaan otettaviksi ulosoton tietojärjestelmää ja ulosottorekisteriä koskeviin säännöksiin.

Pykälässä tarkoitettu henkilöpiiri muodos-

taisi esteellisyysperusteita koskevassa 15 §:ssä tarkoitetun ulosottomiehen läheispiirin. Jos tällainen henkilö on ulosottoasiassa asianosaisena tai on esittänyt asiassa väitteen tai vaatimuksen taikka jos tällaisella henkilöllä on odotettavissa asiassa hyötyä tai vahinkoa, ulosottomies olisi esteellinen käsittelemään asiaa. Muut tilanteet voisivat joissakin tapauksissa tulla arvioitaviksi 15 §:n 2 momentin yleisen esteellisyysperusteen nojalla.

Pykälän 1 momentin mukaan 15 §:ssä tarkoitetaan läheisellä ulosottomiehen puolisoa ja entistä puolisoa. Läheisellä tarkoitetaan myös ulosottomiehen lasta, lapsenlasta, sisarusta, vanhempaa, isovanhempaa, ulosottomiehelle muuten erityisen läheistä henkilöä ja edellä mainitun henkilön puolisoa sekä ulosottomiehen sisaruksen lasta ja vanhemman sisarusta. Läheisiä olisivat myös ulosottomiehen puolison lapsi, lapsenlapsi, sisarus, vanhempi ja isovanhempi.

Pykälän 2 momentin mukaan puolisoilla tarkoitetaan aviopuolisoita ja avioliitonomaisissa olosuhteissa eläviä. Puolisoita olisivat myös rekisteröidystä parisuhteesta annetussa laissa tarkoitetun rekisteröidyn parisuhteen osapuolet. Läheisiä olisivat myös vastaavat puoliskulaiset.

Ottaen huomioon ulosottomiehen käsittelemien asioiden suuren määrän, menettelyn summaarisen luonteen, asioiden hoitamisen automaattisen tietojenkäsittelyn avulla sekä ehdotetussa suppeassa ulosotossa asioiden nopean kierron, pitemmälle menevä ulosottomiehen läheispiiri aiheuttaisi käytännön ongelmia ja epätietoisuutta. Lisäksi kaukaisempaankin sukulaisuuspiiriin kuuluva henkilö aiheuttaa esteellisyyden, jos hän on ulosottomiehelle erityisen läheinen.

17 §. *Esteellisyyden vaikutus.* Voimassa olevassa pykälässä on tarkempien säännösten antamista koskeva säännös. Vastaava säännös ehdotetaan otettavaksi uuteen 11 lukuun.

Pykälän ensimmäisen virkkeen mukaan ulosottomies ei saisi ryhtyä täytäntöönpanoon, jos hän on 15 §:ssä tarkoitetulla tavalla esteellinen, eikä jatkaa täytäntöönpanoa, jos hän myöhemmin tulee tai havaitsee itsensä esteelliseksi. Säännös vastaisi tältä osin voimassa olevaa säännöstä. Ulosottomiehen on otettava esteellisyytensä viran

puolesta huomioon. Esteellisyysväitteestä säädettäisiin 18 §:ssä.

Jos ulosottomies havaitsee jo asian saapumisvaiheessa olevansa esteellinen, hän ei saa ryhtyä täytäntöönpanotoimiin, vaan hänen sijaansa viipymättä määrätyn esteettömän ulosottomiehen on jatkettava asian käsittelyä. Esteellinen ulosottomies saa kuitenkin kii-reellisissä tapauksissa suorittaa väliaikais-toimen, jos se on tarpeen täytäntöönpanon jatkumisen turvaamiseksi. Tästä säädettäisiin 3 luvun 18 §:ssä.

Jos esteellisyysperuste syntyy tai ulosottomies havaitsee sen vasta myöhemmin, ulosottomies ei saa jatkaa täytäntöönpanoa, vaan hänen sijaansa on määrättävä esteetön ulosottomies. Ulosottomiehen esteellisyydestä huolimatta jo suoritettavat täytäntöönpanotoimet pysyvät kuitenkin voimassa, jollei niitä muusta syystä ole aihetta oikaista.

Ulosottomiehen olisi kaikissa asioissa kontrolloitava, ettei hän ole 15 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla esteellinen. Ehdotettavan pykälän toisen virkkeen mukaan ulosottomies ei olisi velvollinen erikseen selvittämään 15 §:n 2 momentissa tarkoitettua esteellisyyttä yksinkertaisessa asiassa, jossa menettely on kaavamainen. Tällaisissa asioissa, esimerkiksi ulosmittaessa veronpalautuksia automaattisen tietojenkäsittelyn avulla, yleislausekkeen mukaisen esteellisyyden selvittely hidastaisi menettelyä kohtuuttomasti. Esteellisyys on luonnollisesti tällöinkin otettava huomioon, jos se on ulosottomiehen tiedossa. Muunlaisissa asioissa ulosottomiehen olisi selvitettävä myös se, ettei hän ole 15 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla esteellinen.

18 §. *Esteellisyysväite.* Luvun uudessa 18 §:ssä säädettäisiin esteellisyysväitteen esittämisestä ja sen ratkaisemisesta sekä muutoksenhausta esteellisyysväitteen perusteella.

Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että väite ulosottomiehen esteellisyydestä on esitettävä heti, kun esteellisyysperuste on tullut väitteen esittäjän tietoon. Esteellisyysväitteen voi esittää asianosainen tai sivullinen, jolla on tähän intressi. Väitteen esittäjän olisi perusteltava väitteensä. Tällä tavoin esteellisyysväite ja sen perustelut tulisivat mahdollisimman varhaisessa täytän-

töönpanon vaiheessa ulosottomiehen tietoon.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että selvästi perusteettoman esteellisyysväitteen ulosottomies saa itse ratkaista. Muun väitteen ratkaisee se ulosottoviranomainen, joka määrää ulosottomiehelle sijaisen.

Alkuperäisessä ulosottolaissa ulosottomiehen esteellisyys ratkaiseminen rakentui sille, että ulosottomies, jolle "ilmaantui jäävi" ilmoitti siitä esimiehelleen, joka lopullisesti ratkaisi asian ja määräsi sijaisen. 1980-luvulla säännöksen sanamuoto muuttui jossakin määrin siihen suuntaan, että ratkaisuoikeus olisi itsellään ulosottomiehellä, ja ylempi viranomainen vain hallinnollisena toimena määrää sijaisen.

Nyt ehdotetaan nimenomaisesti säädettäväksi, että selvästi perusteettoman esteellisyysväitteen saisi asianomainen avustava ulosottomies tai ulosottomies itse ratkaista. Muunlaisen väitteen sen sijaan ratkaisisi sijaisen määräävä esimies. Se, että avustavalekin ulosottomiehelle annettaisiin ratkaisuoikeus esteellisyyskysymyksessä ei muodostune oikeusturvariskiksi, koska ratkaisuoikeus koskisi vain selvästi perusteetonta väitettä. Jollei avustavan ulosottomiehen ratkaisuun haluta tyytyä, väite olisi mahdollista esittää myös ulosottomiehelle, jolla olisi harkinta-oikeus 7 §:n 2 momentin nojalla hallinnollisesti vaihtaa avustava ulosottomies. Joissakin tapauksissa esteellisyysväitteen ratkaiseminen kuuluisi oikeushallintopäällikölle.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin lisäksi, että jos esteellisyysväite hyväksytään, esteettömän ulosottomiehen tulee jatkaa asian käsittelyä sekä tarkastaa siihen mennessä tehdyt toimet ja suorittaa mahdollinen itseoikaisu. Hyväksytty esteellisyysväite ei siis saisi aikaan taannehtivia vaikutuksia, vaan vaikuttaisi vain siitä eteenpäin. Jo suoritettut toimet pysyisivät esteellisyydestä huolimatta voimassa. Tämän vuoksi olisi tärkeää, että esteellisyysväite esitetään mahdollisimman nopeasti, kun se on tullut asianomaisen tietoon. Toinen asia on, että jos suoritettut toimet ovat virheellisiä, asiassa voitaisiin suorittaa itseoikaisu. Esteettömän ulosottomiehen olisi tässä tarkoituksessa tarkastettava siihen mennessä tehdyt toimet.

Nykyisin esteellisyydestä tehdystä päätök-

sestä ei saa valittaa. Oikeusturvasyistä ehdotetaan 3 momentissa säädettäväksi, että ulosottoviranomaisen päätökseen, jolla esteellisyysväite on hylätty, voidaan hakea muutosta, mutta vain samalla kun valitetaan suoritetusta täytäntöönpanotoimesta. Esteellisyysväitteen hyväksyvistä ratkaisusta ei voitaisi hakea muutosta. Esteellisyysväitteen hylkäävästä ratkaisusta ei saisi hakea erikseen muutosta, vaan ainoastaan samassa yhteydessä, kun valitetaan hylätyn väitteen jälkeen suoritettua toimesta tai päätöksestä. Yleinen tuomioistuin voisi tällöin ulosottovalituksen johdosta kumota toimen tai päätöksen sillä perusteella, että ulosottomies on ollut esteellinen, jos esteellisyys on saattanut vaikuttaa valittajan oikeuteen. Lisäksi olisi mahdollista tehdä hallintokantelu ulosottomiehen esteellisyydestä lääninhallitukselle, oikeusministeriölle tai yleisille laillisuusvalvojille.

Joissakin tapauksissa voi käydä niin, että esteellisyysperuste tulee asianomaisen tietoon vasta toimen tai päätöksen tekemisen jälkeen, mutta ennen valituksen määräajan päättymistä. Toimesta tai päätöksestä voitaisiin tällöinkin valittaa esteellisyysperusteella.

Momentissa ehdotetaan lisäksi säädettäväksi, että sen jälkeen kun ulosottomies on suorittanut täytäntöönpanotoimen, sen toimen osalta ei voida ilman pätevää syytä vedota aiemmin tiedossa olleeseen ehdotetun 15 §:n 2 momentissa tarkoitettuun seikkaan. Asianomainen ei siten voisi säästää tiedossaan olevaa tällaista esteellisyysperustetta vasta valituksessa esitettäväksi, vaan hänen olisi tehtävä heti esteellisyysväite. Säännös on rajattu koskemaan vain yleissäännöksen tarkoittamaa esteellisyysperustetta. Samankaltainen rajaus on tuomarin esteellisyyttä koskevassa oikeudenkäymiskaaren uudessa 13 luvun 8 §:ssä.

Oikeudenmenetysten estämiseksi olisi kuitenkin poikkeuksellisesti mahdollista vedota ennen toimen suorittamista tiedossa olleeseen perusteeseen, jos asianomainen ei esimerkiksi sairastumisensa vuoksi ole voinut tehdä ajoissa esteellisyysväitettä. Muutoksenhajan olisi selvitettävä, milloin esteellisyysperuste tuli hänen tietoonsa, sekä tarvittaessa, miksi hän ei tehnyt esteellisyysväitettä ennen toimen suorittamista.

Jos toimesta tai päätöksestä on valitettu

ulosottomiehen esteellisyyden perusteella, tuomioistuimella olisi mahdollisuus normaaliin tapaan määrätä täytäntöönpano keskeytettäväksi ja näin varmistaa se, ettei täytäntöönpano pääse etenemään loppuun saakka. Valituksen käsittely raukeaisi, jos kertyneet varat on tilitetty.

19 §. *Asianmukaisuuden vaatimus.* Ulosottolakiin ehdotetaan yleisperusteluissa mainituista syistä otettavaksi yleinen säännös asianmukaisesta ulosottomenettelystä. Tällainen kokoava ja asenteitakin muokkaava säännös on tarpeen ulosottoviranomaisten laajentuneiden toimivaltuuksien ja ehdotuksen pakostakin melko väljän lainkirjoitustekniikan vastapainoksi. Esimerkiksi eduskunnan oikeusasiamiehen ja valtioneuvoston oikeuskanslerin ulosottokanteluja koskevassa ratkaisukäytännössä on korostettu hyvän ulosottotavan merkitystä.

Ehdotettu säännös ei ole ilmaus siitä, että olisi havaittu laajamittaista epäasianmukaista toimintaa tai väärinkäytöksiä. Kysymys on pikemminkin ulosottolaitoksen yleisen hyväksyttävyyden varmistamisesta myös tulevaisuudessa. Käsitys siitä, että ulosottoviranomaiset toimivat asianmukaisesti ja puolueettomasti ja että järjestelmä itsessään muutoinkin täyttää nämä vaatimukset, ylläpitää kansalaisten luottamusta ulosottolaitokseen. Ulosottolaitoksen on paitsi toimittava asianmukaisesti ja puolueettomasti, myös siltä näytettävä. Yleissäännöksellä voidaan osaltaan turvata perustuslain 21 §:ssä tarkoitettujen oikeusturvaa koskevien perusoikeuksien toteutumista ulosottokäytännössä. Säännöksellä pyritään myös siihen, että täytäntöönpanossa oikeusturva toteutuisi mahdollisuuksien mukaan ennakkollisilla toimilla eikä vasta ulosottovalituksen tai muun jälkikäteisen oikeussuojakeinon avulla.

Voimassa olevassa laissa ei ole asianmukaista ulosottomenettelyä tai hyvän ulosoton takeita koskevaa yleissäännöstä. Sen sijaan eräitä erityissäännöksiä voidaan mainita. Lain 3 luvun 30 §:ssä edellytetään, että ulosottopakkoa käytettäessä voimakeinojen on oltava oikeassa suhteessa, ja 4 luvun 15 §:ssä kielletään niin sanottu tyhjäksi tekevä ulosmittaus.

Ehdotetun pykälän mukaan ulosottomiehen tulee toimia virkatehtävissään asianmukai-

sesti ja puolueettomasti. Täytäntöönpanotehtävät tulee suorittaa joutuisasti, tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti aiheuttamatta vastaajalle tai sivulliselle suurempaa haittaa kuin täytäntöönpanon tarkoitus vaatii. Lisäksi ulosottomiehen tulee edistää vastaajan omatoimisuutta ja asianosaisten välistä sovinnollisuutta ulosottoasiassa sopivalla tavalla sekä mahdollisuuksien mukaan ja laissa säädetyissä rajoissa ottaa asianosaisten toivomukset huomioon.

Asianmukaisuuden vaatimusta tai hyvää ulosottotapaa ei ole mahdollista yleisellä tasolla tarkoin määritellä. Selvää on, että asianmukaisuuden vaatimus edellyttää yleistä asiallisuutta, joka koskee kaikkia virkamiehiä.

Asianmukaisuus tarkoittaa myös sitä, että harkintavaltaa pyritään käyttämään laissa tarkoitettun tavoitteen toteuttamiseksi yhdenmukaisin kriteerein olennaisesti samalaisissa tapauksissa. Ulosottomiehen tulee toisin sanoen pyrkiä toteuttamaan asianmukaisuutta myös säännöksiä koskevan tulkinnan yhdenmukaisuudella. Lisäksi momentissa lueltelaisiin eräitä keskeisiä asianmukaisuuden elementtejä eli joutuisuus, tehokkuus ja tarkoituksenmukaisuus. Nämä palvelevat erityisesti hakijan perusteltuja odotuksia sekä ulosottolaitoksen yleistä toimintakykyä.

Vastaajan kannalta tärkeä on pykälässä ilmaistu suhteellisuusperiaate: täytäntöönpanolla ei saa aiheuttaa suurempaa haittaa kuin täytäntöönpanon tarkoitus vaatii. Suhteellisuusperiaate suojaa myös sivullista.

Pykälässä ilmentyy se, että täytäntöönpanon tuloksellisuuteen pyritään, mutta ei keinolla millä tahansa. Tavoitteen ja keinon tulee olla oikeassa suhteessa toisiinsa, jotta voitaisiin puhua asianmukaisesta ulosottomenettelystä.

Suhteellisuusperiaate on vakiintunut ulosotto-oikeudessa. Periaatetta halutaan kuitenkin korostaa ottamalla sitä koskeva säännös lakiin. Suhteellisuusperiaate tarkoittaa sitä, että ensinnäkin ulosotossa valittavan täytäntöönpanotoimen tulee olla tarpeellinen ja välttämätön täytäntöönpanon toteuttamiseksi. Useasta valinnaisesta täytäntöönpanokeinosta tulee valita se, joka aiheuttaa pienimmät haittavaikutukset vastaajalle tai sivulliselle.

Toiseksi suhteellisuusperiaate merkitsee,

että täytäntöönpanotoimen on oltava oikeasuhtainen. Tässä riittää usein liiallisen ulosmittauksen kiellon noudattaminen. Toisaalta oikeasuhtaisuuden vaatimus saattaa ilmetä hyvinkin monitahoisena. Esimerkiksi täyden ja nopean suorituksen tavoittelu saattaa edellyttää riidanalaisen omaisuuden ulosmittaamista tai sivullisen asemaan vaikuttavia toimia. Tällöin joudutaan suorittamaan kokonaispunnintaa paitsi keinojen myös tavoitteiden suhteen suhteellisuusperiaatteen näkökulmasta. Jossakin määrin näitä harkintaongelmia helpottavat nimenomaiset säännökset, kuten ulosmittausjärjestystä ja velallisen osoittamisoikeutta koskevat 4 luvun 1—4 §:n säännökset.

Ehdotetun yleissäännöksen lisäksi ehdotuksessa on myös muita säännöksiä, joissa täsmennetään asianmukaisuuden vaatimusta tietyssä toimessa. Tällaisia olisivat muun muassa ehdotetun 3 luvun säännökset, jotka koskevat ulosottomiehen päätöksen perustelemista (28 ja 29 §), henkilöön kohdistuvaa etsimistä (50 §), ulosottoselvityksen toimitamista (61 §) sekä voimakeinojen käyttämistä (82 ja 83 §).

Puolueettomuudella tarkoitetaan ehdotetussa pykälässä sitä, että esteettömänkin ulosottomiehen tulee suhtautua tasapuolisesti toisaalta velalliseen ja velkojaan sekä toisaalta useisiin velkoihin heidän keskinäisessä suhteessaan. Puolueettomuuden tulee olla tosiasiallista eikä pelkästään muodollista. Ulosottomies ei ole sen jälkeen, kun kruununvoin virka lakkauteen 22 päivänä joulukuuta 1944, toiminut valtion asiamiehenä edes valtion saamisissa. Ulosottomies ei ole myöskään yksityisen hakijan tai velallisen asiamies. Ulosottoviranomaiset ovat Suomessa puolueettomia lainkäyttöviranomaisia.

Useissa säännöksissä ulosottomiehelle annetaan melko laaja harkintavalta. Lisäksi ulosottomiehet käyttävät laajaa tosiasiallista harkintavaltaa, koska ulosottomenettelyä ei voida tyhjentävästi säännellä laissa. Puolueettomuusvaatimus edellyttää, että harkintavaltaa ei käytetä perusteettomasti toisen asianosaisen hyväksi.

Pykälän mukaan ulosottomiehen tulee edistää vastaajan omatoimisuutta ja asianosaisten välistä sovinnollisuutta ulosottoasiassa sopivalla tavalla. Tämä saattaa edellyttää esi-

merkiksi tarkoituksenmukaisen maksusuunnitelman laatimista. Maksusuunnitelmaa koskevat nimenomaiset säännökset on tarkoitus ottaa ulosottolakiin seuraavassa osauudistuksessa.

Vastaajan omatoimisuuden edistäminen saattaa ilmetä myös esimerkiksi erottamisetua koskevien säännösten soveltamisessa. Jos velallinen on yhteistyöhaluinen ja luotettava, tulisi ulosottoviranomaisen toimia esimerkiksi niin, että velallinen saa todellisen mahdollisuuden jatkaa elinkeinoaan 4 luvun 5 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettulla tavalla.

Ulosottomiehen tulisi toisin sanoen mahdollisuuksien mukaan käyttää säännösten suomaa harkintavaltaa tavalla, joka on yhdensuuntainen vastaajan näkemyksen kanssa. Aina tähän ei tosin ole mahdollisuutta omaisuuden hukkaamisvaaran tai muun syyn vuoksi. Velallisen tilaisuus toimia omaehtoisesti ylläpitää hänen motivaatiotaan esimerkiksi toimeentulonsa hankkimiseen myös ulosottotilanteessa. Kysymys ei ole vain siitä, että velallisen syrjäytyminen johtaa perinnän epäonnistumiseen, vaan myös tällaisen syrjäytymisen yhteiskunnalle aiheuttamista kustannuksista ja yksilöllisistä inhimillisistä kärsimyksistä.

Asianosaisten välistä sovinnollisuutta voidaan edistää esimerkiksi neuvottelemalla tarvittaessa velkojan kanssa lain vähimmäismäärän ylittävästä vapaakuukausien tai suojaosuuden määrästä. Velallisen taloudellinen toimeentulo saattaa joskus ratkaisevasti riippua velkojan kannalta suhteellisen pienestä helpotuksesta. Helpotuksen saatuaan velallinen saattaa olla valmiimpi välttämään esimerkiksi harmaan talouden piiriin siirtymisen. Ongelmana sovinnollisuuden edistämisessä tosin saattaa olla velkojien suuri lukumäärä ja vaihtuvuus, mikä ei kuitenkaan saisi olla syy olla etsimättä osapuolten kannalta kohtuullisia sovintoratkaisuja.

Sovinnollisuuteen pyrkiminen merkitsisi samalla nykyaikaisessa ulosotossa tiukan virallisperiaatteen hienoista lieventymistä. Vastaajan omatoimisuuden ja asianosaisten välisen sovinnollisuuden edistämisessä olisi kuitenkin otettava aina huomioon ulosottoasian luonne. Kysymys on ulosottooperusteesta jo vahvistetun velvoitteen täytäntöönpanosta julkista valtaa käyttäen.

Sovinnollisuuden edistäminen rajoittuisi tilanteisiin, joissa hakija voi rajoittaa hake-
mustaan taikka joissa ulosottolain säännök-
sen perusteella voidaan asianosaisen suostu-
muksella tai asianosaisten sopimuksin poike-
ta menettelystä. Ulosottomiehen tulee viran
puolesta edelleenkin huolehtia esimerkiksi
siitä, ettei velallisen vähimmäissuojaa koske-
via säännöksiä syrjäytetä. Erottamisedun
alaista omaisuutta tai suojaosuuteen kuuluvaa
määrää ei saa ulosmitata edes asianosaisten
sopimuksin.

Ehdotetun pykälän mukaan ulosottomiehen
tulisi lisäksi mahdollisuuksien mukaan ja
laissa säädetyissä rajoissa ottaa asianosaisten
toivomukset huomioon. Tämä ei merkitse
ulosoton virallisperiaatteesta luopumista,
vaan pikemminkin virallistoiminnan sovitta-
mista käytettävissä olevan harkinnanvaran si-
sällä asianosaisten toivomukset huomioivak-
si. Etenkin vastaajan toivomuksien kuunte-
leminen ja huomioon ottaminen saattaa
edesauttaa täytäntöönpanon onnistumista.
Kun vastaaja tuntee edes jossakin määrin
voivansa vaikuttaa asiansa hoitamistapaan,
hän yleensä myös suhtautuu asiaan myötä-
mielisemmin.

Säännös ei sallisi meneteltävän vastoin lain
pakottavia säännöksiä. Säännösten antamaa
harkinnanvaraa käytettäessä ulosottomies voi
kaikkien asianosaisten suostumuksella men-
nä toiminnan sovittamisessa pitemmälle kuin
jos kysymyksessä ovat sellaiset vain toisen
asianosaisen toivomukset, jotka ovat ristiri-
dassa toisen asianosaisen edun kanssa.

Ehdotetun yleissäännöksen vastainen men-
nettely voisi johtaa virkamieheen kohdistu-
viin kurinpidollisiin seuraamuksiin. Sen si-
jaan yksin sen perusteella täytäntöönpano-
toimi voitaisiin vain poikkeuksellisesti ku-
mota. Toisaalta silloin, kun on toimittu tavalla,
joka ei täytä yleistä asianmukaisuuden
vaatimusta, käsillä saattaa olla myös menet-
telyvirhe eli on toimittu vastoin 3—7 luvussa
olevaa menettelysäännöstä. Tällöin päätös tai
toimi voidaan yleensä kumota ulosottovali-
tuksen johdosta.

20 §. *Avoimuuden vaatimus.* Pykälään eh-
dotetaan otettavaksi yleissäännös, joka kos-
kee avoimuutta ja ulosottomiehen tiedotta-
misvelvollisuutta ulosottoasiassa. Säännös
täsmäntäisi tältä osin ehdotettua 19 §:ää.

Avoimuus tarkoittaa sitä, että asianosaisille
annetaan riittävästi tietoja silloin kuin niiden
antamiselle ei ole estettä. Avoimuudella on
tässä laajempi merkitys kuin asianosaisjulki-
suudella. Ei ole riittävää, että asianosainen
saa pyytäessään tiedon, joka on asianosais-
julkinen, vaan asianosaisten tiedontarvetta
tulee pyrkiä palvelemaan yleisemminkin. In-
formointivelvollisuus ei luonnollisestikaan
koske tietoja, joita asianosaisella ei ole oike-
utta saada.

Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että
ulosottomiehen tulee tiedustelun johdosta ja
havaitessaan tilanteen niin vaativan omatoi-
misesti ilmoittaa velalliselle tämän oikeudes-
ta pyytää ulosoton määrän rajoittamista sekä
antaa asianosaisille tarvittaessa muuta ohja-
usta ulosottoasiassa ja tietoja täytäntöönpan-
non vaiheesta samoin kuin muista asianosai-
sille merkityksellisistä seikoista.

Pykälässä tarkoitettu informaatio olisi an-
nettava ensinnäkin asianosaisen tiedustelun
johdosta. Asianosaisen ei tarvitse tiedustelus-
saan osata käyttää esimerkiksi oikeita terme-
jä, vaan tässäkin on noudatettava palvelupe-
riaatetta. Toiseksi ulosottomiehen olisi in-
formoitava asianosaisia omatoimisesti havai-
tessaan tilanteen niin vaativan. Ulosottomie-
hen olisi siis tarvittaessa tiedotettava aktiivi-
sesti, vaikka asianosainen ei itse osaisi asiaa
tiedustella. Pykälässä tarkoitettu informointi-
velvollisuus voitaisiin täyttää vapaamuotoi-
sesti suullisesti, esimerkiksi puhelimitse.

Asianmukaisuuden vaatimusta edellyttää, et-
tä ulosottomies palveluperiaatteen mukaisesti
antaa asianosaisille tarvittaessa ohjausta
ulosottoasiassa. Ehdotuksessa on pidetty tär-
keänä lähtökohtana, ettei asianosainen saisi
joutua tilanteeseen, jossa hän on tosiasialli-
sesti pakotettu etujaan valvoakseen palkkaa-
maan oikeudellista asiantuntija-apua ulosot-
toasiassa. Etenkään velalliselle tämä ei usein
olisi edes taloudellisesti mahdollista. Muun
muassa näistä syistä on tärkeää, että ulosot-
tomies olisi velvollinen tarvittaessa tekemään
selkoa asianosaisille ulosottolain sisällöstä.
Tarvetta ei luonnollisesti yleensä ole, jos
esimerkiksi hakijaa edustaa lainoppinut hen-
kilö.

Säännöksessä mainittaisiin erityisesti velal-
lisen informointi tämän oikeudesta pyytää
ulosoton määrän rajoittamista. Ulosottomie-

hen olisi esimerkiksi kerrottava velalliselle, joka ottaa häneen yhteyttä ja kertoo taloudellisen tilanteensa olevan erityisen huono, että ulosottolain mukaan tietyin edellytyksin voidaan myöntää velallisen pyynnöstä vapaa-kuukausia tai pienentää ulosmittaukseen menevää osuutta. Ohjausvelvollisuutta ei kuitenkaan saisi toteuttaa tavalla, jossa joudutaan ristiriitaan puolueettomuuden vaatimuksen kanssa. Kysymys on normaalien ulosottolain velallisille ja velkojille antamien mahdollisuuksien hyödyntämisestä eikä poikkeusmenettelyjen etsimisestä.

Ulosottorekisteristä asianosaisille annettavista tiedoista säädettäisiin 34 §:ssä. Sen 2 momentin mukaan asianosaisille tulisi määräjain, esimerkiksi vuosittain tai puolivuositain antaa tietoa asian perintätilanteesta niin kuin valtioneuvoston asetuksella säädetään.

Ulosottomiehen olisi myös muulla tavoin huolehdittava merkityksellisen informaation antamisesta asianosaisille. Tiedon saaminen ulosottoasian vaiheesta on asianosaisten oikeusturvan, asian valvonnan ja yhteistyön edellytysten kannalta tärkeää. Esimerkiksi riita-asian oikeudenkäyntimenettelyn uudistamista koskevassa esityksessä, HE 32/2001 vp, on ehdotettu vastaavan kaltaista säännöstä koskien tuomioistuimen tiedottamisvelvollisuutta riita-asian valmistelussa.

Määräaikaisraportoinnin lisäksi ulosottomiehen tulee antaa asianosaisille tietoja täytäntöpanon vaiheesta samoin kuin muista asianosaisille merkityksellisistä seikoista. Tavoitteena on turvata asianosaisille tilannekohtainen riittävä tietojen saaminen. Määräaikaisraportit eivät ehkä sisällä kaikkea asianosaisen tarvitsemää tietoa tai asianosainen tarvitsee tiedon juuri sen hetkisestä tilanteesta. Tällöin ulosottomiehen tulisi asianosaisen ottaessa yhteyttä ja asioita tiedustellessa sekä myös omatoimisesti tällaisen tiedontarpeen havaitessaan antaa tarvittava tieto.

Tietojen antamisella ei tarkoitettaisi yksinomaan asiaa koskevia numerotietoja, vaan myös muita ja yleisempiä asian etenemistä koskevia tilannetietoja ja ilmoituksia tulevista tapahtumista. Se, mitä kulloinkin voitaisiin pitää merkityksellisinä tietoina, ei ole yleisellä tasolla määriteltävissä. Annettavien tietojen tulee olla riittäviä suhteessa asian-

omaisen tiedon tarpeeseen ulosottomenettelyn siinä vaiheessa. Tiedon intressi voi olla luonnollisesti toinen, jos tietoa tarvitaan esimerkiksi muutoksenhakua tai jonkin oikeuden toteuttamista varten kuin jos tietoa kysytään yleisen asioiden hallinnan vuoksi tai muusta vastaavasta syystä.

Säännös edellyttää, että tietoja annetaan asianosaisille. Asianosaisen käsite määritellään ehdotetussa 1 b §:ssä. Yksittäistapauksessa saattaa olla syytä antaa tietoja myös muulle asianosaiseen rinnastuvalle henkilölle tätä koskevilta osin, esimerkiksi vakuuden asettaneelle henkilölle tämän mahdolliseen vastuuseen vaikuttavista seikoista.

Pykälän mukaista ulosottomiehen yleistä tiedottamisvelvollisuutta täsmentäisivät esimerkiksi säännökset asianosaisille annettavista ilmoituksista. Takaisinsaantiperusteita koskevasta tietojen antamisesta hakijalle säädettäisiin 3 luvun 91 §:ssä.

21 §. *Hyödyn tavoittelun ja sopimattoman menettelyn kieltö.* Pykälän mukaan ulosottomies tai hänen alaisensa ulosottoasioita käsittelevä virkamies ei saa asemaansa tai siinä saatuja tietoja hyväksi käyttäen toimia omaksi tai toisen hyödyksi eikä muutoinkaan sopimattomasti tavalla, joka on vastoin asianosaisen etua tai joka on omiaan horjuttamaan luottamusta ulosottotoimen asianmukaisuuteen tai puolueettomuuteen. Pykälä täydentää asianmukaisuuden vaatimusta koskevaa 19 §:ää sekä useita ehdotetun 3 luvun erityissäännöksiä.

Sopimattoman menettelyn kieltö otettaisiin omaksi säännökseksi erityisesti korostamaan ulosottomiehen ja hänen alaisensa virkamiehen vastuuta hallussaan olevan tiedon suhteen. Ulosottomiehen tietojensaantioikeus on laajentunut huomattavasti. Ulosottoviranomaisten hallussa on runsaasti velallisen taloudellista asemaa koskevia tietoja ja myös yksittäisiä sivullista koskevia tietoja.

Ulosottomies tai muu ulosottoasioita käsittelevä virkamies ei saisi yksityishenkilönä käyttää tietoja omaksi tai toisen hyödyksi esimerkiksi sallitussa elinkeinotoiminnassaan tai vapaa-aikanaan. Ulosoton virkamies ei myöskään saisi toimia sopimattomasti vastoin asianosaisen etua esimerkiksi vaikeuttamalla ulosottoasian ulkopuolella vihjetietoja antamalla asianosaisen luotonsaantia. Ulosot-

toasian käsittelynä pidettäisiin myös esimerkiksi ulosottoasioiden kirjaamista ja varojen tilitystä.

Ulosottomies ei saisi muutoinkaan menettellä sopimattomasti tavalla, joka on omiaan horjuttamaan luottamusta ulosottoitoimen asianmukaisuuteen tai puolueettomuuteen. Tietoja ei saisi esimerkiksi kerätä velallisen taloudellisesta tilanteesta silloin, kun se ei olisi asiassa välttämätöntä, eikä myöskään sellaisista tietolähteistä, joita ei voida pitää perusteltuina. Tältä osin säännös täydentäisi 3 luvun 64 §:ssä asetettuja tiedon keräämistä koskevia edellytyksiä.

Sopimattoman menettelyn kieltoon sisältyisivät myös tilanteet, jossa ulosottomies käyttäisi toimivaltuuksiaan muuhun tarkoitukseen kuin mihin ne on tarkoitettu tai käytäisi jotakin menettelymuotoa väärässä tarkoituksessa. Ulosottomies ei saa esimerkiksi painostaa velallista ilmoittamalla, että hän tulee tiedustelemaan tämän liikekumppaneilta jotakin vähäpätöistä seikkaa tuodakseen siten heidän tietoonsa velallisen ulosottoasian. Jos tietoja kysytään sivulliselta, sen tulee tapahtua yksinomaan siitä syystä, että niiden saaminen on välttämätöntä täytäntönnäpönnän toimittamiseksi.

Eräänä sopimattoman menettelyn ilmentymänä voitaisiin pitää asianosaisen luottamuksen pettämistä. Jos ulosottomies on esimerkiksi sopinut velallisen kanssa maksusuunnitelmasta tai alentanut tietyillä laissa mainituilla perusteilla ulosottoon toistuvaistulosta menevää osaa, hän ei saa ilman muuttuneita olosuhteita tai uusia asiaan vaikuttavia tietoja muuttaa velallisen asemaa huonommaksi. Lähtökohtana on pidettävä, että asianosaisen asemaa aiemmasta ratkaisusta huonontavat muutokset on tehtävä itseoikaisun avulla. Samaan suuntaan vaikuttaisi myös ehdotettu 3 luvun 31 §:n 2 momentti, joka koskee ulosottomiehen päätöksen voimassaoloa.

22 §. *Elinkeinotoimintaa koskevat rajoitukset.* Osa ulosottovirastoissa työskentelevistä virkamiehistä on tietyvästi hoitanut jossakin määrin myös yksityisiä perintätehtäviä esimerkiksi perimistöimistöissä tai tuomioistuimissa. Nykyisessä laissa ei ole erityisiä säännöksiä ulosottomiehen tai hänen alaisensa oikeudesta hoitaa tällaisia perintätehtäviä. Oikeus tähän on käytännössä riippunut siitä,

onko virkamies saanut virkamieslainsäädännön mukaisen luvan sivutoimen hoitamiseen. Säännöksiä, jotka koskevat ulosottotehtäviä hoitavan virkamiehen sivutoimilupaa, on valtion virkamieslain (750/1994) 18 §:ssä, valtion virkamiesasetuksen (971/1994) 18 ja 19 §:ssä sekä ulosottoitoimen hallinnosta annetun asetuksen (319/1996) 11 §:ssä. Sivutoimiluvan myöntää kihlakunnan ulosottoviraston päällikölle lääninhallitus ja muille virkamiehille se virasto, jonka palveluksessa tai alaisia he ovat.

Oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 3 §:n 1 momentissa kielletään virkamiestä toimimasta asiamiehenä tai avustajana oikeudenkäynnissä, jos se on vastoin hänen virkavelvollisuuttaan. Säännös koskee myös ulosoton virkamiestä.

Toiminta, jossa ulosottomies esimerkiksi hankkii ensin velkojan asiamiehenä ulosotto-perusteen tuomioistuimesta ja panee sen siten täytäntöön, olisi ehdotetun 15 §:n mukainen esteellisyysperuste. Ulosoton virkamiesten toiminta perintä- ja asiamiestehtävissä on kuitenkin yksittäistapauksellisia esteellisyys-tilanteita tai sivutoimilupaa laajempi kysymys. Ulosottoon liittyvien taloudellisten intressien ja ulosottoviranomaisten puolueettomuuteen kohdistuvien yleisten odotusten kannalta tällainen toiminta on ongelmallista. Ulosoton virkamiesten toiminta yksityisessä perintätoimessa on omiaan vaarantamaan luottamusta virkamiesten toiminnan tasapuolisuuteen viran hoidossa. Myös ulosottomiesten laajat toimivaltuudet korostavat asianmukaisuuden ja puolueettomuuden vaatimusta. Näiden syiden vuoksi ehdotetaan, että ulosottoasioita käsittelevien virkamiesten oikeutta harjoittaa elinkeinotoimintaa rajoitettaisiin nykyisestä siltä osin kuin kysymys on toimimisesta perintätehtävissä.

Perustuslain 18 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Tämä säännös jättää lainsäätäjälle suhteellisen laajan harkintavallan säännellä elinkeinon harjoittamisen oikeutta. Ehdotettu kielto on pyritty rajoittamaan vain sellaiseen elinkeinotoimintaan, jonka voidaan selvästi katsoa vaarantavan ulosottoitoimen asianmukaisuutta sekä ulosottolaitoksen arvostusta ja puolueettomuutta. Sivutoi-

milupaa koskeva edellytys ei yksin riitä keinoksi saavuttaa näitä tavoitteita.

Pykälän mukaan ulosottomies tai hänen alaisensa ulosottoasioita käsittelevä virkamies ei saa itse tai välikäsen kautta 1) periä yksityisesti saatavia toisen lukuun, jollei kysymyksessä ole 16 §:ssä tarkoitetun läheisen saatava, 2) hankkia perintätarkoituksessa itselleen tai läheiselleen saatavia, 3) eri korvausta vastaan suorittaa sellaisia ulosottoimituksiin liittyviä tehtäviä, jotka voidaan tarkoituksenmukaisesti antaa ulkopuolisten hoidettaviksi eikä 4) hankkia itselleen tai läheiselleen taloudellista etua toisen harjoittamasta 1—3 kohdassa tarkoitetusta toiminnasta.

Pykälä viittaisi yksityisiin perintätoimiin eli esimerkiksi muistutuskirjeiden lähettämiseen, ulosottooperusteen hankkimiseen toimimalla asiamiehenä tai avustajana tuomioistuimessa ja ulosottooperusteen ulosottoon perittäväksi lähettämiseen. Pykälässä tarkoitettuina perintätoiminna ei luonnollisesti pidettäisi ulosoton virkamiehen virkatoimia.

Pykälässä tarkoitettua toimintaa varten ei voitaisi myöntää sivutoimilupaa. Kielto koski kaikkia ulosottotehtävissä toimivia virkamiehiä heidän virka-asemastaan riippumatta. Siten myöskään esimerkiksi pelkkiä ulosoton kirjaamistehtäviä hoitava virkamies ei voisi harjoittaa pykälässä tarkoitettua elinkeinotoimintaa. Kielto ei koski sellaista ulosottovirastossa palvelevaa virkamiestä, kuten vahtimestaria, jonka tehtäviin ei kuulu ulosottoasioiden käsittely.

Kielto koski sekä ulosoton virkamiehen suoranaista omaa yksityistä perintätoimintaa että hänen toimintaansa välikäsen kautta.

Pykälän 1 kohdan mukaan ulosottomies tai hänen alaisensa ulosottoasioita käsittelevä virkamies ei saisi periä yksityisesti saatavia toisen lukuun. Poikkeuksen muodostaa läheispiiri. Virkamies saisi luonnollisesti periä omia saataviaan.

Pykälän 2 kohta rajoittaisi omien tai läheisten saatavien perintää silloin, kun saatava on hankittu perintätarkoituksessa. Säännös vastaa asiallisesti perintätoiminnan luvanvaraisuudesta annetun lain (517/1999) 1 §:ssä olevaa säännöstä. Ehdotetun 2 kohdan tarkoituksena on estää 1 kohdan kiertäminen siirtämällä saatavia perittäväksi itselleen tai läheiselleen.

Avustavat ulosottomiehet ja muut ulosoton virkamiehet saattavat nykyisin hoitaa eri korvausta vastaan erilaisia täytäntöönpanoon liittyviä tehtäviä silloinkin, kun he eivät itse toimita varsinaista täytäntöönpanoa. Esimerkiksi hädässä avustavat ulosottomiehet saattavat toimia niin sanottuina kantomiehinä. Tästä tehtävästä heille usein maksetaan erillinen palkkio. Pykälän 3 kohdan mukaan ulosottomies tai hänen alaisensa ulosottoasioita käsittelevä virkamies ei saisi eri korvausta vastaan suorittaa tällaisia ulosottoimituksiin liittyviä tehtäviä, jotka voidaan tarkoituksenmukaisesti antaa ulkopuolisten hoidettaviksi.

Ulosottoimelta vaadittavan luottamuksen kannalta ei voida pitää asianmukaisena, että ulosotto mahdollistaa sitä toimittaville virkamiehille erilaisten, vaikkapa sinänsä vähäistenkin lisätulojen hankkimisen virka-asemaansa hyväksi käyttäen. Asianosaisten kannalta saattaa lisäksi olla epäselvää, kuka virkamiehistä toimittaa varsinaista täytäntöönpanoa.

Kiellettyjä olisivat vain eri korvausta vastaan suoritettavat tehtävät. Jos tehtävää ei voida antaa ulkopuolisen hoidettavaksi, kyseessä on yleensä tehtävä, jonka suorittamisesta huolehtii ulosottoviranomainen ilman eri korvausta. Kohta mahdollistaisi kuitenkin sen, että tilanteessa, jossa ulkopuolista työväkeä on vaikea saada, ulosoton virkamiehet voisivat suorittaa työn eri korvausta vastaan.

Pykälän 4 kohdassa ulosoton virkamiestä kiellettäisiin hankkimasta itselleen tai 16 §:ssä tarkoitetulle läheiselleen taloudellista etua toisen harjoittamasta 1—3 kohdassa tarkoitetusta toiminnasta. Säännös on tarkoitettu yleissäännökseksi siitä, että ulosottoasioita käsittelevä virkamies ei saa itse tai välikäsen kautta myöskään välillisesti hyötyä taloudellisesti siitä, että joku toinen harjoittaa häneltä itseltään kiellettyä elinkeinotoimintaa. Säännöksellä pyritään välttämään epäasianmukaiset intressikytkennät yksityisen perintätoiminnan ja ulosottoimien välillä. Taloudellisena etuna kohtaa sovellettaessa olisi pidettävä rahan arvoista etuutta, jota virkamiehellä ei ole oikeutta saada virkansa puolesta.

Kielto ulottuisi myös esimerkiksi virkamiehen osakkuuteen yhtiössä. Kieltoa ei näin

ollen voitaisi kiertää siten, että ulosoton virkamies olisi vain osakkaana perintätehtäviä hoitavassa osakeyhtiössä. Osakeomistuksen määrällä, kaupparekisteriin merkityllä yhtiön toimialalla tai vastaavilla seikoilla ei olisi merkitystä, jos yhtiö tosiasiallisesti harjoittaa perintätoiminnan luvanvaraisuudesta annetussa laissa tarkoitettua perintätoimintaa.

23 §. *Oikeus hankkia ulosmitattua omaisuutta.* Lain 5 luvun 53 §:n mukaan se, joka toimittaa ulosmitatun omaisuuden huutokauppaa, ei saa itse siitä mitään ostaa. Eduskunnan apulaisoikeusasiamies on päätöksessään (2.2.1999 dnro 28/2/97) katsonut, että ulosottolain uudistuksen yhteydessä on aiheellista harkita, olisiko ulosottohenkilökunnan oikeutta osallistua ostajana pakkohuutokauppaan syytä rajoittaa niissä tilanteissa, joissa se voi erityisesti vaarantaa luottamuksen ulosotto toiminnan objektiivisuuteen ja ihmisten yhdenvertaiseen kohteluun. Apulaisoikeusasiamies kuitenkin katsoi, etteiosto-oikeuden täydellinen kieltäminen palvele asianosaisten etua mahdollisimman hyvän myyntihinnan saavuttamisessa tai ole välttämätöntä yleisen luottamuksen varmistamiseksi.

Oikeusministeriö on 28 päivänä joulukuuta 1999 lähettänyt ulosottopiireille kirjeen, jossa kielletään pakkohuutokauppatoimituksessa viran puolesta läsnä olevaa ulosottopiirin henkilökuntaa tekemästä ostotarjouksia toimituksessa. Kielto koskee myös ulosmittauksen toimittanutta avustavaa ulosottomiestä tai muutoin täytäntöönpanotoimeen osallistunutta ulosoton virkamiestä. Lisäksi oikeusministeriö apulaisoikeusasiamiehen lausuntoon viitaten on kirjeessä kehottanut ulosottohenkilökuntaa käyttämään harkintaa ja pidättyvyyttä osallistumisessa ostajana pakkohuutokauppaan, mikäli sen voidaan arvioida vaarantavan yleisön luottamusta pakkohuutokaupan puolueettomuuteen.

Mainituista syistä pykälässä säädettäisiin, että ulosottomies ei saa siinä asiassa, jossa hän on suorittanut täytäntöönpanotoimia, itse tai välikäsien kautta hankkia itselleen tai toiselle omaisuutta, joka on ulosmitattu tai muuten täytäntöönpanon kohteena. Lisäksi kielto koskisi ulosottomiestä ja hänen alaisinaan ulosottoasioita käsittelevää virkamiestä, vaikka hän ei olisi suorittanut virkatoimia

siinä asiassa, jos omaisuuden hankkimista voidaan pitää 21 §:ssä tarkoitettulla tavalla sopimattomana. Ehdotettu pykälä kattaa nykyisen 5 luvun 53 §:n sääntelyn, joten viimeksi mainittu ehdotetaan samalla kumottavaksi.

Ehdotetussa pykälässä tarkoitettut ulosottomiehen täytäntöönpanotoimet saattavat liittyä paitsi itse myyntitoimitukseen, myös välikaistoimeen, ulosmittaukseen tai virka-apuun.

Pykälää sovellettaisiin paitsi ulosmitattuun omaisuuteen myös muuhun täytäntöönpanon kohteena olevaan omaisuuteen, esimerkiksi hädän yhteydessä talteen otettuun ja myöhemmin myytävään irtaimistoon. Kiellon rikkomista merkitsisi myös esimerkiksi menettely, jossa irtain omaisuus toimitettaisiin huutokauppamariin myytäväksi sopimuksin, että sitä pidetään tavalla tai toisella syrjässä taikka muutoin normaalin myyntimenettelyn ulkopuolella.

Kielto hankkia täytäntöönpanon kohteena olevaa omaisuutta koskisi lisäksi tilanteita, joissa omaisuuden itselle tai toiselle hankkimista voitaisiin pitää sopimattomana tavalla, joka on vastoin asianosaisten etua tai joka on omiaan horjuttamaan luottamusta ulosotto toimien asianmukaisuuteen tai puolueettomuuteen. Kielto koskisi kaikkia ulosottoasioita käsitteleviä ulosoton virkamiehiä eli myös niitä ulosottomiehiä, jotka eivät ole muodollisesti tai tosiasiallisesti tehneet täytäntöönpanotoimia juuri siinä asiassa, sekä myös muita virkamiehiä, jotka käsittelevät ulosottoasioita, eli esimerkiksi toimistohenkilökuntaan kuuluvia virkamiehiä, joka suorittavat kirjaamis- tai tilitystehtäviä.

Se, milloin kyseinen tilanne on käsillä, jäisi yksittäistapauksittain arvioitavaksi. Tilanteen erityispiirteet saattavat aiheuttaa sen, että ulosoton virkamiehen tulee suhtautua pidättyvästi ulosmitatun tai muun vastaavan omaisuuden hankkimiseen.

Esimerkiksi nopeasti arvossaan alentuvan tai pilaantuvan omaisuuden ulosmittausta ei saa laskea yksinomaan sen varaan, että omaisuuden ostaa ulosottolaitoksen muu ulosottoasioita käsittelevä henkilökunta. Lisäksi on harkittava itseoikaisukeinojen käyttämistä vastaajan eduksi silloin, kun pilaantumisen tai muun syyn vuoksi ei ehditä normaaleilla

kuuluttamis- tai muilla tavoilla varmistamaan riittävää ostajakuntaa.

Myös silloin, kun omaisuuden myynnistä on kuulutettu normaalilla tavalla, tulisi ulosoton virkamiesten käyttää tiettyä harkintaa ostaessaan ulosmittattua omaisuutta. Esimerkiksi kuuluttamisen laajuuteen ei saisi vähäisessäkin määrin vaikuttaa mahdollinen ulosottoviranomaisten kiinnostus myytävään kohteeseen. Muunlainen menettely olisi myös myyntiä toimittavan ulosottomiehen kannalta vastoin 21 §:ssä tarkoitettua kieltoa. Sen sijaan jos ulosottomies osallistuu huutokauppaan samalla tavalla kuin muutkin ostajat käyttämättä hyväkseen virka-asemaansa, estettä omaisuuden hankkimiseen ei olisi.

Ulosottorekisteri

Nykyinen ulosoton tietojärjestelmä on piirikohtainen. Askelta yhteisen tietojärjestelmän suuntaan merkitsi julkisuuslain säätämisen yhteydessä ulosottolain 3 luvun 34 g §:n 2 momenttiin otettu säännös, jonka mukaan tietojärjestelmästä voidaan teknisen käytöyhteyden avulla antaa tietoja ulosottoviranomaiselle myös toisessa ulosottoviranomaisessa vireillä olevista asioista. Kuten edellä yleisperustelujen alajaksossa 3.3. on todettu, ulosoton uusi tietojärjestelmä on tarkoitus ottaa käyttöön 1 päivänä maaliskuuta 2003. Uusi tietojärjestelmä tulee ulosottoviranomaisten yhteiseen valtakunnalliseen käyttöön.

Tietojärjestelmään liittyy myös valtakunnallisen ulosottorekisterin perustaminen. Ulosottorekisteri tulee olemaan pääosin henkilörekisteri, joten yksityisyyden suoja edellyttää rekisteriä koskevaa tarkkarajaista sääntelyä.

24 §. *Ulosoton tietojärjestelmä ja ulosottorekisteri.* Pykälän 1 momentissa on ulosoton tietojärjestelmää koskeva määritelmä. Sen mukaan ulosoton tietojärjestelmä on ulosottoviranomaisille kuuluvien tehtävien hoitamista varten perustettu ja ulosottoviranomaisten valtakunnalliseen käyttöön tarkoitettu automaattisen tietojenkäsittelyn avulla ylläpidettävä tietojärjestelmä.

Tietojärjestelmä on tarkoitettu käytettäväksi varsinaisten täytäntöönpanotehtävien ja muiden ulosottoviranomaisille kuuluvien teh-

tävien hoitamiseen sekä säädettyyn viranomaisyhteistyöhön. Oikeusministeriö vastaa tietojärjestelmän teknisluonteisesta ylläpitämisestä ja kehittämisestä, mutta ei tietojärjestelmään kuuluvan ulosottorekisterin sisällöstä. Oikeusministeriö voi tarvittaessa antaa ulosottoviranomaisille hallinnollisia määräyksiä ja ohjeita tietojärjestelmän teknisiin käyttökysymyksiin liittyvistä seikoista.

Pykälän 2 momentissa määritellään ulosottorekisteri. Momentin mukaan ulosoton tietojärjestelmään kuuluu ulosottorekisteri, jota pidetään ja käytetään ulosottoviranomaisille kuuluvien tehtävien suorittamista varten. Ulosottorekisteri koostuu valtakunnallisesta hakemisto-osasta ja paikallisesti ylläpidetyistä rekisterin osista. Ulosottorekisteri olisi niin sanottu looginen rekisteri eli käyttötarkoituksensa vuoksi yhteen kuuluvista merkinnöistä muodostuva pääosin henkilötietoja sisältävä tietojoukko, joka on järjestetty niin, että tiettyä henkilöä koskevat tiedot ovat siitä helposti löydettävissä. Ulosottorekisterin perustana olisivat hakemistotietoina aluksi vastaajaa koskevat tunnistetiedot ja myöhemmässä vaiheessa mahdollisesti myös tuomioiden tunnistetiedot. Ulosottorekisteri koostuisi näin ollen yhtenäisestä valtakunnallisesta hakemisto-osasta ja paikallisista tietojärjestelmän osajärjestelmistä. Tiedot merkittäisiin paikallisesti niin, että myös valtakunnalliseen osaan kirjautuisi tai kirjattaisiin merkintä siitä, että henkilöä koskevia tietoja on talletettu paikallistasolla.

Pykälän 3 momentin mukaan tietojärjestelmän ja ulosottorekisterin tarkoitus on edistää ulosottoasioiden tarkoituksenmukaista ja velalliskohtaista käsittelyä sekä sähköistä asiointia samoin kuin ulosoton hallinnon johto-, ohjaus-, tarkastus- ja valvontatehtävien sekä tilastoinnin suorittamista.

Ulosottorekisterillä tulee olemaan huomattava merkitys ulosottoimen rationalisoinnin kannalta. Suurten asiamäärien tarkoituksenmukainen käsittely ja luotettava hallinta edellyttävät kehittyntä tietotekniikkaa. Valtakunnallinen tietojärjestelmä edistää myös yhtenäisyyttä tietojen käsittelytekniikoissa. Myös toimintaa koskevien julkisuuskysymysten hallinta on paremmalla pohjalla, kun tietojärjestelmätoiminnot eri osissa maata vastaavat toisiaan.

Ulosottorekisteri merkitsisi sitä, että piirirajoista riippumatta saman velallisen ulosottoasiat voitaisiin keskittää yhdelle ulosottomiehelle ja avustavalle ulosottomiehelle. Velalliskeskeisyys on eräs tämän esityksen keskeisistä lähtökohdista.

Sähköisen asioinnin käyttöala todennäköisesti tulee laajenemaan uuden tietojärjestelmän myötä. Ulosottoasia voidaan panna ehdotuksen mukaan vireille muun muassa tietoverkon välityksellä esimerkiksi sähköisellä lomakkeella tai suoraan tietojärjestelmään tehtävällä hakemuksella. Ulosoton sähköinen määräaikastraportointi on tarkoitus saada käyntiin uuden tietojärjestelmän myötä. Myös sähköiset tiedoksiantotavat tulevat mahdollisiksi.

Tietojärjestelmä ja ulosottorekisteri palvelisivat myös ulosoton oikeushallintoviranomaisia heidän suorittaessaan johto-, ohjaus-, tarkastus- ja valvontatehtäviään sekä tilastointia. Oikeusministeriön mainituista tehtävistä säädetään ulosottolain 1 luvun 10 §:ssä ja lääninhallituksen oikeushallintopäällikön tehtävistä ulosottoimen hallinnosta annetun asetuksen 11 §:ssä. Lääninhallituksen oikeushallintopäällikölle kuuluu viimeksi mainitun pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan vastata ulosottoviraston ja ulosotto-osaston tarkastuksesta sekä 4 kohdan mukaan seurata läänin ulosottokäytännön yhdenmukaisuutta ja ryhtyä tarvittaessa toimenpiteisiin epäkohtien korjaamiseksi. Myös oikeusministeriön hoitama merkittävä tilastointityö helpottuisi ja monipuolistuisi ulosottorekisterin myötä.

Tietojärjestelmän ja ulosottorekisterin tarkoituksena olisi toimia myös kihlakunnan ulosottoviraston tai kihlakunnanviraston ulosotto-osaston päällikön apuvälineenä ulosottoimen hallinnosta annetun asetuksen 8 §:ssä tarkoitetuissa tehtävissä.

25 §. *Rekisterinpitäjät.* Pykälän mukaan ulosottorekisterin pitäjiä olisivat paikalliset ulosottoviranomaiset yhdessä. Henkilötietolain 3 §:n 4 kohdan mukaan rekisterinpitäjinä voi olla myös useampi henkilö, yhteisö, laitos tai säätiö.

Ulosottoviranomaiset tallettaisivat rekisteriin 26 §:ssä säädettyjä tietoja. Tiedot tallettanut viranomainen vastaisi tallettamiensa tietojen virheettömyydestä sekä tallettamisen ja käytön laillisuudesta omien tehtäviensä

hoidossa.

Oikeusministeriö huolehtisi pykälän mukaan rekisterin yleisestä ylläpidosta sekä antaisi määräyksiä tietojen teknisestä tallettamis- ja käsittelytavasta. Oikeusministeriö voisi esimerkiksi antaa määräyksen siitä, mitä 26 §:n 2 momentissa tarkoitettuja tietoja merkitään rekisterin valtakunnalliseen osaan. Oikeusministeriön määräyksiin voitaisiin varmistaa se, että paikalliset ulosottoviranomaiset tallettavat tietoja yhtenäisellä ja luotettavalla tavalla, sekä luoda menettelytavat sille, että talletetut tiedot ovat ajantasaisia ja virheettömiä. Oikeusministeriö osaltaan pyrkisi näin ollen huolehtimaan ulosottoviranomaisten asianmukaisesta rekisterinpitokäytännöstä.

26 §. *Rekisterin tietosisältö.* Pykälässä luetellaan tiedot, joita ulosottorekisteriin saisi kerätä ja tallettaa. Asianosaisten yksityisyyden suoja edellyttää tietojen mahdollisimman tarkkarajaista määrittelyä lain tasoisessa säännöksessä.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan ulosottorekisteriä varten saadaan paikallisiin rekisterin osiin kerätä ja niihin tallettaa tietoja ulosottoasioiden hallintaa varten (*asianhallintatiedot*). Tiedot vastaisivat niitä melko teknisiä tietoja, joita nykyisin merkitään muun muassa diaariin, päiväkirjaan ja tilikirjaan. Tietojärjestelmään voitaisiin ulosottoasioiden hallintaa varten tallettaa asianosaisten ja heidän edustajiensa tunnistetietoja ja yhteystietoja sekä tietoja tilitysoitteesta, täytäntönpäntö tai saamisen laadusta, hakijan saatavasta, ulosottomiehen suorittamista täytäntönpäntötoimista ja niiden ajasta, kertyneistä ja hakijalle tilitetyistä rahamääristä, täytäntönpäntö esteistä, passiivisaatavaksi merkitsemisestä samoin kuin muita vastaavia ulosottoasiaa ja täytäntönpäntötoimituksia koskevia tietoja.

Asianhallintatietojen pääpaino on itse täytäntönpäntötehtäviä koskevilla merkinnöillä eikä asiaosaistiedoissa. Asianhallintatietoihin tehdään merkintöjä suoritetuista toimista eikä niihin talleteta esimerkiksi ulosottomiehen hankkimia taustatietoja.

Ulosottorekisteriä voitaisiin käyttää hyväksi myös viranomaisten keskinäisen toiminnan koordinointiin ja yhteistoimintaan. Momentin 2 kohdan mukaan ulosottorekisteriä varten

saadaan kerätä ja siihen tallettaa viranomaisen yhteistoiminnan järjestämistä varten tietoja tai pyyntöjä saada tietoja velallisen olinpaikasta tai omaisuudesta (*yhteistoimintatiedot*).

Ulosottoviranomaisten keskinäinen tietojenvaihto seuraa jo valtakunnallisesta toimintamallista ja ulosottorekisterin yhteisestä käytöstä. Koska kuitenkin käytännössä esimerkiksi keskinäisistä virka-apupyynnöistä ja epävirallista tietojen pyytämistä saattaa muodostua henkilörekistereitä, nimenomaisia säännöksiä on pidetty perusteltuina.

Tiedonsaanti piiristä toiseen korostuu uudistuksen myötä. Sen ulosottomiehen, joka toimii vastaavana ulosottomiehenä, on tärkeää saada muista piireistä tietoja. Tietojärjestelmän hyväksikäyttö toiminnan koordinoimisissa on tarpeen myös erilaisissa samanaikaisissa täytäntöönpanon tilanteissa.

Kohdassa tarkoitettuja tietoja olisi mahdollista käyttää myös eri viranomaisen välisessä tietojenvaihdossa ja yhteistoiminnassa. Siltä osin kuin yhteistoimintatiedot sisältäisivät salassa pidettäviä tietoja, olisi noudatettava, mitä ulosottolaissa tai muussa laissa säädetään salassa pidettävän tiedon luovuttamisesta.

Momentin 3 kohta koskee erilaisia käytännön ulosottoimessa kertyviä asianosaisilta tai sivullisilta saatuja ja ulosottoviranomaisen muulla tavoin hankkimia ulosottoasiaan liittyviä tietoja (*erityistiedot*). Ulosottorekisteriä varten saadaan kerätä ja siihen tallettaa myös tällaisia tietoja, ei kuitenkaan henkilötietolain 11 §:ssä tarkoitettuja arkaluonteisia henkilötietoja, lukuun ottamatta ulosmittaukseen vaikuttavia tietoja velallisen saamista sosiaalihuollon etuuksista.

Eryyistietoja olisivat muun muassa ulosottoselvitykset, vastaukset pankkitiedusteluihin sekä erilaiset ulosottomiehen muistiinpanot keräämistään tiedoista sekä selvitystoimintaan siltä osin kuin sellaisia tietoja pidetään tarkoituksenmukaisena tallettaa ulosottorekisteriin. Ulosottoselvitysten tekemistä on tarkoitus lisätä. Uudistuksen toteuduttua saatava olla tarkoituksenmukaista menetellä niin, että ulosottoselvityksessä vastaajan antamat tiedot talletetaan tietojärjestelmään, josta annetaan hänelle tuloste tarkistettavaksi. Kun ulosottoselvitys toimitetaan seuraavan ker-

ran, voitaisiin hyödyntää aikaisemman selvityksen tietopohjaa.

Saatujen taustatietojen merkitseminen tietojärjestelmään saattaa myös muissa tilanteissa olla tarpeellista. Esimerkiksi asiassa suoritettua aikaa vaatineen kirjanpitoa koskevan selvitystyön tulokset voitaisiin ainakin joltakin osin säilyttää tietojärjestelmässä silloin, kun voidaan otaksua, että asia tulee uudelleen vireille.

Myös erityistietojen tulee liittyä konkreettiseen vireilläolevaan asiaan tai passiiviasiaan. Velallisesta tai velallisena olleista henkilöistä ei esimerkiksi saisi tallettaa yleisiä tiettyyn ulosottoasiaan liittymättömiä vihjetietoja vastaisen varalle.

Henkilötietolain 11 §:ssä tarkoitetuista arkaluonteisista henkilötiedoista vain tieto saadusta sosiaalihuollon etuudesta voitaisiin tallettaa. Velallisen saamat sosiaalihuollon etuudet ovat osin ulosmittauskelpoisia, ja ulosmittauskeltottomatkin sosiaaliedut saattavat vaikuttaa muusta tulosta ulosmittavaan määrään.

Ehdotetun 3 luvun 65 §:n mukaan ulosottomiehen tulee sivulliselta tietoja hankkiesaan välttää sitä, että hän saa haltuunsa arkaluonteisia henkilötietoja lukuun ottamatta tietoja velallisen saamista sosiaalihuollon etuuksista. Näin ollen vaikka ulosottomiehen saamat arkaluonteiset henkilötiedot poikkeuksellisesti liittyisivät ulosottoasiaan, niitä ei mainittuja etuuksia lukuun ottamatta saisi tallettaa tietojärjestelmään. Myöskään hakijalta peräisin olevia tietoja, esimerkiksi sairaalatai muusta vastaavasta laskusta ilmeneviä arkaluonteisia henkilötietoja, kuten terveystietoja ei saisi tallettaa.

Eryyistietoihin voitaisiin tallettaa työturvallisuuteen liittyviä seikkoja, kuten se, että velallinen on käyttäytynyt väkivaltaisesti ulosottomiestä kohtaan. Velallisen ominaisuuksia kuvaavien tietojen rekisteröinnissä tulisi kuitenkin noudattaa erityisen hyvää harkintaa ja asianmukaisuutta. Rekisteröidyllä olisi ehdotetun 28 §:n mukaisesti tarkastusoikeus myös kaikkiin erityistietoihin.

Pykälän 2 momentti koskisi tietoja, joita voidaan tallettaa rekisterin hakemisto-osaan. Momentin mukaan hakemisto-osaan saadaan tallettaa sellaisia asianhallintatietoja, jotka ovat tarpeen asian löytämiseksi paikallisista

rekisterin osista. Tarkoitus on, että ainakin vastaajan tunnustetietoja ja mahdollisesti myös ulosottooperustetta koskevia tietoja voitaisiin tallettaa hakemisto-osaan.

27 §. *Oikeus käsitellä tietoja.* Pykälän 1 momentin mukaan ulosottorekisteriä varten kerättyjen ja siihen talletettujen henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan henkilötietolakia, jollei ulosottolaissa jäljempänä toisin säädetä. Koska ulosottovelallisista valtaosa ja osa hakijoistakin on luonnollisia henkilöitä, ulosottorekisterin tiedoista merkittävä osa olisi henkilötietoja eli koskisi luonnollista henkilöä tai kuvaisi hänen taloudellisia olosuhteitaan. Ulosottorekisteri sisältää runsaasti myös sellaisia tietoja, jotka eivät ole henkilötietoja, kuten oikeushenkilöitä koskevia tietoja sekä tietoja toimitusten ajasta ja paikasta.

Henkilötietolain 2 §:n mukaan henkilötietolaki on toissijainen. Poikkeamista säädettäessä on kuitenkin otettava huomioon perusoikeudet sekä 24 päivänä lokakuuta 1995 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 95/46/EY yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta, jäljempänä *henkilötietodirektiivi*. Sen mukaisesti määräytyy kansallinen harkintamarginaali tietosuojakysymyksissä.

Ehdotetut ulosottorekisteriä koskevat säännökset merkitsivät muun muassa sitä, että henkilötunnuksen käsittely olisi sallittua. Poikkeuksen muodostaisi ehdotetussa 31 §:ssä tarkoitettu todistus, jolla toteutettaisiin yleisjulkisuus. Todistukseen merkittäisiin vastaajan syntymäaika ja kotikunta, mutta ei henkilötunnusta. Henkilötunnusta ei automaattisesti luovutettaisi myöskään ehdotetun 34 §:n nojalla, joka koskee asianosaisen ja muun siihen rinnastettavan intressitahon tietojensaantia.

Henkilötietolain 11 §:ssä on kielto käsitellä arkaluonteisia tietoja. Ehdotettu 26 §:n 3 kohta olisi erityissäännös suhteessa mainittuun henkilötietolain säännökseen. Henkilötietolain mukaista tarkastusoikeutta voitaisiin lykätä ehdotetun 28 §:n mukaisesti.

Pykälän 2 momentissa lueteltaisiin, kenellä on oikeus käsitellä ulosottorekisteriin talletettuja tietoja. Momentin mukaan ulosottomies ja hänen alaisensa sekä oikeusministeriö, lääninhallituksen oikeushallintopäällikkö ja

hänen alaisensa saavat ulosottoasiassa tai ulosoton hallintoasiassa käsitellä salassapitosäännösten estämättä 26 §:ssä tarkoitettuja tietoja. Momentissa on kuitenkin erityistietoja koskeva rajoitus. Mainittuja tietoja saadaan käsitellä vain asiassa välttämättömin osin. Viimeksi mainittu rajoitus on tarpeen asianosaisten, erityisesti velallisen yksityisyyden suojan kannalta. Käyttöoikeutta määrittäisi myös ehdotettu 24 §, jossa todetaan, missä tarkoituksessa mainitut viranomaiset saavat käyttää ulosottorekisteriä.

28 §. *Rekisteröidyn tarkastusoikeus.* Henkilötietolain 26 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada tietää, mitä häntä koskevia tietoja henkilörekisteriin on talletettu tai ettei rekisterissä ole häntä koskevia tietoja. Tämä on rekisteröidyn perustavaa laatua oleva oikeus. Mainitun pykälän 2 momentin mukaan tarkastusoikeus tulee toteuttaa kolmen kuukauden määräajassa.

Henkilötietodirektiivin 13 artiklan mukaan jäsenvaltiot voivat rajoittaa rekisteröidyn tarkastusoikeutta, jos se on välttämätöntä artiklan 1 kohdassa mainittujen seikkojen varmistamiseksi. Tällaisena mainitaan muun muassa "muiden oikeudet ja vapaudet". Tarkastusoikeuden rajoituksista säädetään henkilötietolain 27 §:ssä. Sen mukaan tarkastusoikeutta ei ole muun muassa silloin, kun tiedon antaminen saattaisi aiheuttaa vakavaa vaaraa jonkun muun oikeuksille.

Tarkastusoikeuden epäminen henkilötietolain nojalla esimerkiksi sillä perusteella, että tarkastusoikeus aiheuttaa vakavaa vaaraa hakijan saamisoikeudelle, saattaisi asettaa ulosottomiehen vaikeaan tulkintatilanteeseen. Edellä todetuista syistä pykälän 1 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan jos henkilötietolain mukainen rekisteröidyn tarkastusoikeus tuntuvasti vaikeuttaisi täytäntöönpanoa, tarkastusoikeutta voidaan tarpeellisin osin lykätä, kunnes tarvittavat ulosmittaukset tai muut täytäntöönpanotoimet on suoritettu ja omaisuus on otettu ulosottomiehen haltuun. Tarkastusoikeutta voitaisiin lykätä enintään kuitenkin kuusi kuukautta tarkastuspyynnön esittämisestä.

Tarkastusoikeuden lykkäämisellä pyritään siihen, ettei velallinen voisi toimillaan tehdä täytäntöönpanoa tyhjäksi. Tarkastusoikeuden

lykkääminen saattaa olla tarpeen erityisesti epäasianmukaisia ulosoton välttelykeinoja käyttävän velallisen kohdalla. Ulosottolaitoksen uskottavuus ja toimintakyky erityisesti monivaiheista selvittelyä vaativissa ja suuria saatavia koskevissa ulosottoasioissa saattaa vaarantua, jos velalliset voisivat avoimesti seurata ulosottoviranomaisten toimia ja sopivalla hetkellä ryhtymällä vastatoimiin aiheuttaa sen, että ulosotto päättyy varattomuus-tetodistuksen antamiseen. Tarkastusoikeutta voitaisiin lykätä esimerkiksi silloin, kun ulosottomies on tehnyt pankki- tai muita sivullistiedusteluja.

Momentti ei merkitsisi ulosottomiehelle oikeutta lykätä tarkastusoikeuden toteuttamista kaikin osin. Sellaiset tiedot, joiden tietoon tuleminen ei tuntuvasti vaikeuttaisi täytäntöönpanoa, tulisi antaa asianomaisen rekisteröidyn tarkistettaviksi. Velallisella olisi myös aina oikeus saada nähtäväkseen antamansa ulosotoselvitys. Tarkastusoikeuden toteuttamista ei saisi lykätä kauempaa kuin on välttämätöntä. Lykkäämisellä tavoitellaan ainoastaan sitä, että ulosottomies saisi taktisista syistä pitää tilannetta "jäädetyttynä" kriittisen ajan, kunnes tarpeelliset täytäntöönpanon jatkumisen varmistavat toimet on ehditty suorittaa, esimerkiksi antaa maksukielto. Poikkeuksellisesti tarkastusoikeutta voitaisiin lykätä myös silloin, kun tarkastusoikeuden toteuttaminen vesittäisi toisen ulosottoasian. Tällaisia sidonnaisuuksia ulosottoasioiden välillä saattaa olla muun muassa samanaikaisen täytäntöönpanon tilanteissa ja silloin, kun velallisella on sekä henkilökoh-taisesti että hallinnassaan olevien yhtiöiden ulosottoasioita vireillä.

Julkisuuslain 11 §:n 2 momentin 5 kohtaan ehdotetaan otettavaksi vastaavasti säännös, jonka perusteella asianosaisjulkisuutta voidaan rajoittaa ennen ulosmittauksen toimitamista ja omaisuuden haltuun saamista, jos tiedon antaminen tuntuvasti vaikeuttaisi täytäntöönpanoa. Tässä tilanteessa ei tarvitsisi antaa myöskään ehdotetussa 34 §:ssä tarkoitettua tulostetta, koska viimeksi mainitussa säännöksessä todettaisiin, ettei se vaikuta asianosaisen oikeuteen saada tietoja julkisuuslain nojalla. Sen sijaan yleisöjulkisen 31 §:n 1 momentissa tarkoitettu tuloste olisi annettava tarkastusoikeuden lykkäämisestä

huolimatta.

Rekisteröidyn oikeusturvan varmistamiseksi pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan tietosuojavaltuutettu voisi tarkistaa rekisteröidyn pyynnöstä rekisterissä olevien rekisteröityä koskevien tietojen lainmukaisuuden. Säännös täydentäisi muutoinkin tietosuojaviranomaisilla henkilötietolain 9 luvun perusteella olevaa tietojensaanti- ja tarkastusoikeutta.

29 §. *Tietojen poistaminen.* Pykälän 1 momentin mukaan ulosottorekisteristä on poistettava 1) asianhallintatiedot 30 vuoden kulluttua asian vireilletulosta, 2) yhteistoimintatiedot, kun niitä ei enää tarvita, kuitenkin viimeistään, kun asian vireilläolo tai passiivirekisteröinnin aika päättyy ja 3) erityistiedot 10 vuoden kuluttua merkinnän tekemisestä tai tätä aikaisemmin, jollei tietoja ilmeisesti enää tarvita.

Asianhallintatietojen ehdotettu tallettamisaika vastaisi momentin 1 kohdan mukaan pisintä ulosottooperusteen täytäntöönpanokelpoisuuden määräaikaa eli 20:tä vuotta lisätyn syyteoikeuden kymmenen vuoden vanhentumisajalla. Oikeusministeriö voisi tarvittaessa ehdotetun 25 §:n nojalla antaa määräyksiä siitä, säilytetäänkö tiedot näkyvillä tietojärjestelmässä vai osin tallennearkistossa.

Asianhallintatietojen säilyttämisaika tulee olla riittävän pitkä, koska uudessa järjestelmässä kertymiä seurataan ulosottorekisterin avulla. Kertymän merkitseminen tuomioon on nykyisinkin epävarma keino estää useampikertainen perintä, koska täytäntöönpanoa voidaan hakea tuomion jäljennöksen perusteella. Ei voida myöskään olettaa, että velallinen vuosikymmeniä säilyttäisi ulosottomieheltä saamansa perimiskuitit.

Veroulosottolain mukaisesti perittävät saavat yleensä vanhentuvat lopullisesti viidesssä vuodessa maksuunpanosta. Koska kuitenkin verosaatavat saattavat muuntua korvaus-saataviksi rikoksen perusteella tai maksuohjelmaan sisältyvinä säilyttää perintäkelpoisuutensa yli mainitun vanhentumisajan, on perusteltua, että myös niitä koskevat asianhallintatiedot säilytetään saman ajan kuin yksityisoikeudellisissa asioissa. Myös käytännön syyt puoltavat tällaista menettelyä.

Yhteistoimintatiedot olisivat momentin 2 kohdassa tarkoitettulla tavalla vain lyhyen

ajan rekisterissä ikään kuin ilmoitustaululla. Joissakin tapauksissa saattaa olla perusteltua pitää tietojärjestelmässä pitempiäaikaisten yhteistoimintapyyntöjä kunhan asia on vireillä tai passiivirekisteröity. Tosin passiiviasiasa yhteistyöpyyntö olisi poikkeuksellinen, koska ulosottomiehellä ei ole tällöin velalliselle kuuluvan omaisuuden etsimisvelvollisuutta.

Erityistiedot eli esimerkiksi ulosotoselvitykset ja muut ulosottomiehen hankkimat taustatiedot voitaisiin momentin 3 kohdan mukaan pitää rekisterissä lähtökohtaisesti 10 vuotta. Tämä aika vastaisi syyteaikaa törkeistä velallisen rikoksista. Toisaalta esimerkiksi pankista saatuja saldotietoja ei useinkaan olisi tarpeen säilyttää mainittua aikaa, koska velallisen taloudellinen tilanne muuttuu koko ajan eikä vanhoista tiedoista ole vastaavaa hyötyä. Säilyttämisaikaa harkittaessa tulisi ottaa huomioon myös se, onko tieto mahdollista saada uudelleen, jos sitä poikkeuksellisesti tarvittaisiin myöhemmin.

Jos siihen olisi perusteltua aihetta, erityistiedot voitaisiin 2 momentin mukaan säilyttää 20 vuotta merkinnän tekemisestä. Aika vastaisi pisintä ulosotoperusteen täytäntöpanokelpoisuuden määräaikaa. Erityistietojen pitkälle säilyttämiselle saattaa olla tarvetta etenkin silloin, kun ulosottomies on monimutkaisessa ja suurta saatavaa koskevassa ulosottoasiassa tehnyt laajoja selvityksiä ja on otaksuttavaa, että tietoja saatetaan tarvita myöhemmässä ulosottoasiassa tai takaisin-saantiasiassa.

Rekisteritietojen julkisuus ja luovuttaminen

30 §. *Rekisteritietojen julkisuus.* Nykyisin ulosoton rekistereiden julkisuus on epäselvä kysymys. Julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 23 kohdan mukaan muun muassa asiakirjat, jotka kuvaavat henkilön taloudellista asemaa, ovat salassa pidettäviä lukuun ottamatta tiettyjä erikseen mainittuja ulosottoasiakirjoja. On syntynyt tulkintaongelmia sen suhteen, miltä osin ulosottomiehet voivat antaa ulosottolain 1 luvun 16 §:n mukaisesti todistuksia päiväkirjarekisteriin merkityistä seikoista.

Ulosottorekisterin perustaminen edellyttää ulosottolaissa selkeää kannanottoa siitä, mikä rekisterin tiedot ovat yleisöjulkisia ja mi-

ten yleisöjulkisuus toteutetaan. Ulosottoasioita saapuu ulosottolaitoksen hoidettavaksi huomattava määrä, esimerkiksi vuonna 2000 yhteensä 2,51 miljoonaa asiaa. Tapauskohtainen harkinta ja menettely julkisuuden toteuttamisessa olisi käytännössä liian työläs. Se aiheuttaisi myös epäyhtenäistä käytäntöä ja saattaisi johtaa siihen, että joissakin tapauksissa julkisuusperiaate joutuisi liiaksi väistymään ja joissakin tilanteissa taas yksityisyyden suoja vaarantuisi.

Ulosottorekisterin tiedot muodostavat yhdessä sellaisen kokonaisuuden, joka kuvaa velallisen taloudellista asemaa kokonaisvaltaisesti, yksityiskohtaisesti ja usein pitkältä ajalta. Täten voidaan pitää selvänä, että ulosottorekisteri ei kokonaisuudessaan voi olla julkinen, kuten eivät ole paikalliset ulosottorekisterit nykyisinkään. Ulosottorekisterissä olevat tiedot saattavat kuvata myös velallisen ammatti- tai liikesalaisuutta ja muita yksityisen elinkeinotoimintaan liittyviä seikkoja sekä sisältää tietoja sosiaalihuollon etuuksista, terveydentilasta, rikoksen uhrista, vapausrangaistuksista, henkilökohtaisista oloista ja salaisista yhteystiedoista.

Edellä todetuista syistä ehdotetaan, että ulosottolakiin otettaisiin säännös, jonka mukaan ulosottorekisteriin talletetut tiedot, joista voidaan antaa 31 §:n 1 momentissa tarkoitettu todistus, ovat julkisia ja muut rekisterin tiedot salassa pidettäviä. Mainittuihin yleisöjulkisiin todistuksiin merkittäisiin tiettyjä laissa säädettyjä keskeisiä asianhallintatietoja. Tällä tavoin voitaisiin välttää tulkintavaikeudet sen osalta, mikä rekisteritieto kuvaa kielletyllä tavalla velallisen taloudellista asemaa.

Julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 23 kohtaan otettaisiin maininta siitä, että luonnollista henkilöä velallisena koskevat tiedot ovat salassa pidettäviä lukuun ottamatta ulosottolain 1 luvun 31 §:n 1 momentissa tarkoitettuja julkisia tietoja. Näin ollen velallisen asianosaistietojen yleisöjulkisuus toteutettaisiin 31 §:ssä tarkoitettujen todistusten muodossa. Paperimuotoiset asiakirjat olisivat velallisena olevaa luonnollista henkilöä koskevia tietoja ja ulosotoselvitystä lukuun ottamatta yleisöjulkisia ja siten julkisen kontrollin alaisia. Mainittua julkisuuslain säännöstä käsitellään lähemmin 4. lakiehdotuksen kohdalla.

Yleisöjulkisuus kytkettäisiin sen toteuttamista koskevaan menettelysääntökseen eli 31 §:ssä tarkoitettuihin jokaiselle halukkaalle annettaviin todistuksiin, joista käy ilmi tiettyä vastaajaa koskevat määrätyt asianhallintatiedot kahdelta vuodelta. Muut ulosotto-rekisterin tiedot olisivat salassa pidettäviä. Tällaisia tietoja olisivat asianhallintatiedot siltä osin kuin niitä ei merkitä mainittuun kahden vuoden todistukseen. Tiettyjä salassa pidettäviä asianhallintatietoja koskisi kuitenkin pykälän 31 §:n 2 momentissa säädetty erityisperusteinen tietojensaantioikeus neljältä vuodelta. Yhteistoimintatiedot ja erityistiedot olisivat salassa pidettäviä.

Asianosaisjulkisuus määräytyisi julkisuuslain mukaisesti. Jos rekisteröidyn tarkastus-oikeutta olisi lykätty, asianosaisjulkisuuskin joutuisi ehdotetun 28 §:n 1 momentin nojalla väistymään yleisöjulkisia 31 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja lukuun ottamatta.

31 §. *Todistus ulosottorekisteristä.* Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada paikalliselta ulosottoviranomaiselta nimeämäänsä henkilöä ulosottoasian vastaajana koskeva todistus ulosottorekisteristä. Todistukseen merkitään pyynnön esittämispäivää edeltäneen kahden vuoden aikana talletetut momentissa erikseen luetellut tiedot. Todistus annettaisiin 2 momentin mukaan paperitulosteena ulosoton tietojärjestelmästä.

Todistusten antamisella toteutettava rekisteritietojen yleisöjulkisuus vastaa voimassa olevaa 1 luvun 16 §:ää. Mainitun pykälän mukaan ulosottomies on velvollinen antamaan päiväkirjasta kirjallisia todistuksia siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään. Ulosottoasetuksen 7 §:n 1 momentin mukaan ulosottomies on velvollinen ulosottoasiassa pyynnöstä antamaan kirjallisen todistuksen päiväkirjakorttiin merkityistä seikoista. Lisäksi ulosottomiehen on pyynnöstä annettava jäljennös ulosottomiehen hallussa olevasta toimituskirjasta ja muusta asiakirjasta. Mainitut asetuksen säännökset ovat perusoikeus-uudistuksen ja julkisuuslain säätämisen jälkeen käyneet ongelmallisiksi. Ulosottolain 1 luvun 16 §:stä tai ulosottoasetuksesta ei käy selkeästi ilmi, onko ulosottomies velvollinen antamaan todistuksen kaikista päiväkirjakorttiin merkityistä tiedoista vai harkintansa mu-

kaan vain osasta niitä. Asetuksen säännös ei myöskään voi antaa oikeutta luovuttaa julkisuuslaissa tarkoitettua salassa pidettävää tietoa. Ehdotetun säännöksen tarkoituksena on poistaa tällaiset tulkintaongelmat.

Kuka tahansa voisi saada mainitun todistuksen nimeämästään henkilöstä. Todistus annetaan henkilöstä vain tämän vastaajaominaisuudessa, eikä esimerkiksi siitä, onko hän ollut velkojana. Todistus voitaisiin pyytää mistä piiristä tahansa. Tietoja annettaisiin kaikista piireistä yhteneväisellä tavalla eikä todistuksen tietosisältö vaihtelisi sen mukaan, mistä piiristä todistus on pyydetty.

Todistuksen tarkoituksena on toteuttaa yleisöjulkisuutta ja toimia eräänlaisena jokamiehen luottotietolähteenä. Myös yksityishenkilöt voivat tarvita toista koskevia luottotietoja suojautuakseen sopimustoiminnassaan tappioilta. Todistusten pyytämistä puhtaasta uteliaisuudesta ei toisaalta estettäisi. On vain huolehdittava siitä, ettei tietoja anneta kovin pitkältä ajalta eikä tavalla, joka yksityisyyden suojan ja julkisuuslain salassapitosäännösten vastaisesti liian laajasti kuvaa henkilön taloudellista asemaa. Jossakin määrin turhien tietojen pyytämistä saattaa hillitä pykälän 4 momentin säännös siitä, että tietojen pyytäjät rekisteröidään ja asianomaiselle velalliselle tai muulle ulosottoasian vastaajalle annetaan hänen pyynnöstään tietoja siitä, kenelle häntä koskeva todistus on annettu.

Jotta henkilön velallishistoria ei tulisi tarpeettoman pitkältä ajalta julkiseksi asiassa, jossa tiedonsaaminen ei ole pyytäjälle 3 momentissa tarkoitettulla tavalla tärkeää, pidetään perusteltuna, että todistuksia annetaan kahden vuoden aikana talletetuista tiedoista. Tämä tarkoittaisi samalla sitä, että henkilöstä, jolla ei ole kahteen vuoteen ollut asioita ulosotossa, annettaisiin sitä koskeva todistus. Saattaa tosin käydä niin, että vaikka velallisella on suuret velat, velkoja ei ole kahteen vuoteen pyrkinyt perimään niitä ulosottoteitse, jolloin tässä tarkoitettu todistus on harhaanjohtava. Jos kuitenkin tietojen pyytäjällä on asiassa huomattava intressi, hän voisi pyytää tietoja 3 momentin nojalla neljältä vuodelta. On lisäksi luultavaa, että passiivisaatavaksi rekisteröinnin mahdollisuus pienentää edellä mainittua riskiä.

Todistukseen merkittäisiin momentin mu-

kaan 1) hakijan ja vastaajan nimi sekä vastaajan syntymäaika ja kotikunta, 2) ulosottoasia, sen vireillöoloaika ja passiivisaataavaksi rekisteröinti, 3) hakijan saatavan määrä ja hakijalle tilitetty määrä sekä 4) estetodistuksen laatu ja päivämäärä. Jollei edellä mainittuja rekisterimerkintöjä ole, siitä annetaan todistus 2 momentin mukaan.

Todistuksiin näin ollen merkittäisiin keskeiset nykyisiä päiväkirjamerkintöjä vastaavat tiedot. Momentissa lueteltaihin annettavat tiedot tyhjentävästi. Velallisen henkilötunnusta tai osoitetta ei esimerkiksi annettaisi. Syntymäaikaa yhdessä kotikuntaa koskevan tiedon kanssa voidaan pitää riittävänä yksilöimään saman nimiset henkilöt.

Edellä mainituilla keinoilla eli yleisöjulkisuuden toteuttamisella ulosottorekisteristä tulostettavilla todistuksilla ja ulosottoviranomaisen asiakirjojen julkisella kontrolloitavuudella pyritään saavuttamaan tasapainoinen ratkaisu julkisuuskysymyksissä tavalla, joka ei aiheuttaisi myöskään ulosottoviranomaisille tulkintaongelmia.

Todistuksesta voitaisiin periä maksu sen mukaan kuin ulosottomaksuista annetussa laissa (34/1995) ja asetuksessa (35/1995) säädetään. Koska tässä tarkoitettu todistus toteuttaa samalla myös yleisöjulkisuutta, voitaneen lähteä julkisuuslain 34 §:stä ilmenevän periaatteen mukaisesti siitä, että henkilö, joka ei halua lunastaa todistusta itselleen, voisi saada sen nähtäväkseen ja tarvittaessa tehdä siitä muistiinpanoja. Tällöinkin 4 momenttia olisi sovellettava.

Joskus tietojen pyytäjällä saattaa olla perusteltu syy saada tietoja kahta vuotta pitemmältä ajalta. Pykälän 3 momentin mukaan todistus voidaan antaa pyyntöä edeltävän neljän vuoden ajalta, jos pyytjä osoittaa, että tieto on tarpeen hänen toimeentulonsa tai muutoin painavan yksityisen etunsa taikka tärkeän yleisen edun turvaamiseksi. Kysymyksessä olisivat 1 momentissa mainitut tiedot, mutta ne voitaisiin antaa kahta vuotta pitemmältä ajalta. Aika olisi tällöin sama kuin henkilötietolain 21 §:n 1 kohdassa mainittu luottotietojen rekisteröintiäika.

Säännöksessä ei tarkemmin ilmaistaisi, minkälaisessa tapauksessa tiedot voitaisiin antaa neljältä vuodelta. Tarkoitus ei kuitenkaan ole, että esimerkiksi tavanomaisessa

huoneenvuokra- tai työhönottotapauksessa käytettäisiin laajennettua tietojensaantioikeutta. Kysymyksessä tulisi olla tiedustelijan kannalta tuntuva intressi, esimerkiksi asunto-kauppa, jossa osa kauppahinnasta jää velaksi.

Tärkeä yleinen etu voisi olla kysymyksessä esimerkiksi silloin, kun merkittävään yhteiskunnalliseen asemaan ollaan valitsemassa henkilöä. Nimittävän viranomaisen tai muun nimittävän tahon lisäksi tietoja tällä perusteella voitaisiin antaa myös muun muassa tiedotusvälineiden edustajille.

Koska kysymyksessä on vain se, annetaanko tietyt laissa säädetyt tiedot kahdelta vai neljältä vuodelta, ulosottoviranomainen voisi rajatapauksessa antaa tiedot neljältä vuodelta. Ehdotetuilla säännöksillä kyettäisiin joka tapauksessa estämään velallishistorian esiintuleminen kohtuuttoman pitkältä ajalta, joten vastaavasti julkisuusperiaatteen toteutumista voitaisiin painottaa laajennettua tietojensaantia koskevassa harkinnassa. Se, että tietojen pyytäjän esittämät perustelut vastaisivat todellisuutta, olisi hänen vastuullaan.

Pykälän 4 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan ennen todistuksen antamista todistuksen pyytäjän nimi, ammatti ja asuinpaikka sekä keskeinen 3 momentissa tarkoitettu perustelu tulee tallettaa ulosoton tietojärjestelmään. Tältä osin säännös palvelisi tietojen luovuttamisen kontrollointia ja valvontaa. Lisäksi rekisteröidyn pyynnöstä hänelle olisi annettava tieto siitä, kenelle on viimeisen kuuden kuukauden aikana annettu häntä koskeva todistus ulosottorekisteristä. Tämä säännös puolestaan ilmentäisi "reiluja pelisääntöjä" myös velallisista kohtaan.

Momenttia vastaava säännös on myös henkilötietolain 26 §:n 2 momentissa, jossa tietojen saanti siitä, kenelle luottotietoja on annettu, luetaan osaksi rekisteröidyn tarkastusaikeutta.

32 §. *Luottotietotoiminnan harjoittajan oikeus tiedonsaantiin.* Nykyinen järjestelmä, jossa ulosottolaitos luovuttaa luottotietotoimintaa varten tietoja, ehdotetaan säilytettäväksi. Myös tämä toiminta perustuu nykyiseen 1 luvun 16 §:ään. Ulosottoasetuksen 7 §:n 2 momentin mukaan ulosottomies saa massaluovutuksena luovuttaa tietoja ulosotossa varattomaksi todetuista velallisista

luottotietotoiminnan harjoittajille luottotietorekisterin pitämistä varten. Ilmaisuu massa- luovutus viittaa henkilötietolain säättämisen yhteydessä kumottuun henkilörekisterilakiin (471/1987), jonka 19 §:ssä olevalla sääntelyllä pyrittiin rajoittamaan tietosuojariskejä sisältäviä luovutuksia. Massaluovutusta ja arkaluonteista otantaa koskevista käsitteistä luovuttiin henkilötietolain säättämisen yhteydessä.

Luottotietotoimintaa koskeva sääntely koskettaa rekisteröidyn yksityisyyden suoja merkittävällä tavalla. Tästä syystä kysymys on syytä säännellä lain tasolla. Pykälän 1 momentin mukaan luottotietotoiminnan harjoittajalla olisi oikeus saada salassapitovelvollisuuden estämättä asianhallintatiedot pyyntöä edeltävän kahden kuukauden ajalta sellaisista maksuvelvoitteen täytäntöönpanoa koskevista ulosottoasioista, joissa on annettu estetodistus.

Ehdotettu pykälä koskee henkilötietolain 20 §:ssä tarkoitettua luottotietotoiminnan harjoittajaa. Mainitun pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan luottotietotoiminnan harjoittaja saa tallettaa tiedon sellaisesta maksun tai suorituksen laiminlyönnistä, joka on todettu ulosottoviranomaisen toimituksella tai jonka johdosta velallinen on ulosmittauksessa todettu varattomaksi. Nykyisin edellä mainittua ulosottoasetuksen 7 §:n 2 momenttia on tulkittu niin, että ulosottoasetuksen 36 §:n 1 momentissa tarkoitettu tuntemattomuuseste ei ole oikeuttanut tekemään ilmoitusta luottotietoihin.

Tilanne tulee kuitenkin uudistuksen johdosta muuttumaan, koska aikaisempaa yksityiskohtaisemmin säänneltäisiin se, mitä toimia ulosottoviranomainen on velvollinen suorittamaan ennen kuin hän saa palauttaa asiakirjat ehdotetun 95 §:n 1 momentin mukaisella tuntemattomuus- ja varattomuusesteellä. Kun ulosottomies on suorittanut nämä toimet ulosottovelallista tai hänelle kuuluvaa omaisuutta löytämättä, voidaan katsoa, että maksun laiminlyönti tai velallisen varattomuus on tullut virkavastuulla todetuksi ulosottomenettelyssä. Näin ollen, koska myös varattomuus- ja tuntemattomuusestetodistus edellyttää velallisen omaisuuden selvittämistä, ehdotuksen mukaan luottotietotoiminnan harjoittajalla olisi oikeus rekisteröidä henki-

lötietolain 20 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaisesti ulosottomieheltä saamansa tiedot.

Tietojen luovuttaminen edeltävän kahden kuukauden ajalta vastaa nykyistä käytäntöä. On ilmeisesti tarpeen, että oikeusministeriö antaisi ohjeet tai määräykset paikallisille ulosottoviranomaisille menettelystä sen varmistamiseksi, että luottotietotoiminnan harjoittajalle luovutettavat tiedot eivät sisällä virheitä. Ulosottolaitoksen luovuttamat tiedot tulisi nykyiseen tapaan poistaa luottotietorekisteristä henkilötietolain 21 §:n 1 kohdan mukaisesti neljän vuoden kuluttua siitä, kun maksuhäiriö on todettu.

Hakija voisi halutessaan tyytyä ehdotetun 3 luvun 104 §:n mukaiseen suppeaan ulosottoon. Koska suppeassa ulosotossa etsitään ainoastaan tietynlaista tuloa ja saatavaa ja vain rajatuista lähteistä, menettelyn tuloksettomuudella ei olisi samaa merkitystä kuin normaalissa ulosottoasiassa. Tästä syystä pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan tiedot suppeaa ulosottoa koskevasta estetodistuksesta saadaan antaa luottotietotoiminnan harjoittajalle vain sillä ehdolla, että hän poistaa merkinnät kokonaan rekisteristä, jos velallinen maksaa sen velan, jota perittiin suppeassa ulosotossa.

Suppeassakin ulosotossa annettaisiin ehdotuksen mukainen vireilletuloilmoitus, jos velallisen osoite tunnetaan. Jollei perintä onnistu, sitä voidaan pitää osoituksena siitä, ettei suppean ulosoton kohteeksi kelpaavaa omaisuutta ole ja muilta osin osoituksena muusta maksukyvyttömyydestä tai -haluttomuudesta. Täten luottotietomerkinän tekemistä voidaan pitää perusteltuna. Kuitenkin siltä varalta, ettei velallisen olinpaikkaa olisi voitu selvittää tai hän ei muusta syystä olisi saanut vireilletuloilmoitusta taikka jos hän myöhemmin voisi muusta varallisuudestaan suorittaa saatavan, velalliselle varattaisiin tilaisuus maksamalla koko saatava saada suppean ulosoton perusteella tehty luottotietomerkinä kokonaan 3 momentin mukaisesti poistetuksi.

Siitä, että velkoja on saanut ehdotetun 3 luvun 98 §:n mukaisen varattomuustodistuksen ilman ulosottoasian vireilletuloa, ei tehtäisi merkintöjä luottotietorekisteriin.

Pykälän 3 momentin mukaan jos saatava, jota on yritetty periä normaalissa tai suppeas-

sa ulosotossa, tulee kokonaan perityksi ulosotossa tietojen luovuttamisen jälkeen, ulosottomiehen tulee velallisen pyynnöstä ilmoittaa siitä luottotietotoiminnan harjoittajalle. Tarkoitus on, että luottotiedoista näkyisi, mikä saatava on suoritettu.

Selvyyden vuoksi momentissa vielä säädettäisiin, että jos ulosotoperuste kumotaan tai ulosotto muusta syystä peruutetaan, ulosottomiehen olisi omasta aloitteestaan ilmoitettava siitä luottotietotoiminnan harjoittajalle rekisterimerkintöjen poistamista varten. Velallisen tulisi tällöin olla samassa asemassa kuin jos ulosottoasia ei olisi tullut lainkaan vireille. Vastaavista muista täytäntöönpanon peruuttamistoimista säädetään ehdotetussa 2 luvun 15 §:ssä ja 10 luvun 8 §:n 2 momentissa.

Toivottavaa olisi, että luottotietojen rekisteröintikäytännössä voitaisiin ottaa huomioon poikkeukselliset tilanteet rekisteröidyn eduksi etenkin niissä tapauksissa, joissa ulosottomies on antanut tiedon varattomuudesta varattomuus- ja tuntemattomuusestodistuksen perusteella. Se, että ulosottomies ei ole saanut selville velallisen osoitetietoja ja vireille-tuloilmoitusta ei ole voitu antaa, on saattanut johtua hyväksyttävästä syystä, esimerkiksi velallisen asunnottomuudesta tai oleskelusta ulkomailla. Jos velallinen tällaisessa tilanteessa maksaa saatavan myöhemmin, olisi aiheellista poistaa rekisterimerkintä kokonaan.

Tiedot tulisi tuomioiden koodaamisella tai muulla merkittävällä pyrkimällä antamaan siinä muodossa, ettei sama saatava rekisteröityisi ilman selventävää merkintää moninkertaisesti luottotietorekisteriin silloin, kun velallinen todetaan toistamiseen varattomaksi saman saatavan johdosta. Nykyisin on käynyt niin, että henkilön velkamäärä saattaa näyttää moninkertaiselta todellisuuteen verrattuna ulosottoyritysten lukumäärästä riippuen.

Pykälän 4 momentin mukaan tiedot voitaisiin luovuttaa sähköisessä muodossa. Nykyisin vastaava säännös on ulosottoasetuksen 7 §:n 2 momentissa.

Pykälässä tarkoitettu tietojen antaminen aiheuttaa ulosottolaitokselle kustannuksia, joiden perimisestä tulee sopia luottotietojen saajan kanssa ennen tietojen luovuttamista. Jos oikeusministeriö ehdotetun 35 §:n nojalla

päätää tietojen luovuttamisesta kiinteän tietoliikenneyhteyden välityksellä, tulisi varmistua siitä, että tietoturvallisuuden vaatimukset täyttyvät.

33 §. *Viranomaisten välinen tietojen luovuttaminen.* Pykälässä säädettäisiin siitä, mitä tietoa ja miltä ajalta toisella viranomaisella tai julkista tehtävää hoitavalla olisi pyynnöstään oikeus saada ulosottorekisteristä. Muiden asiakirjojen kuin ulosottorekisteriin merkittyjen tietojen luovuttamisesta viranomaisille säädettäisiin 3 luvun 69—73 §:ssä.

Pykälän 1 momentin mukaan sen lisäksi, mitä muussa laissa säädetään ulosottoviranomaisen oikeudesta tai velvollisuudesta luovuttaa tietoja, viranomaisella ja muulla julkista tehtävää hoitavalla on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada ulosottorekisteristä tehtäviensä hoitamiseksi tarvitsemansa asianhallintatiedot pyyntöä edeltävän neljän vuoden ajalta sekä yhteistoimintatietoja.

Asianhallintatiedot voitaisiin antaa kokonaisuudessaan momentissa mainitulta ajalta, joten viranomaisen ja julkista tehtävää hoitavan tietojensaanti olisi jonkin verran yleisöjulkisuutta laajempi. Myös yhteistoimintatietoja, jotka sisältävät ulosottoviranomaisen yhteistoimintapyyntöjä, voitaisiin antaa muille viranomaisille ja julkista tehtävää hoitaville. Sen sijaan erityistietoja annettaisiin vain 3 luvun 70 ja 71 §:ssä tarkoitetuille viranomaisille ja julkisia tukia myöntäville tahoille.

Tietojen tulisi olla tarpeen tietojen pyytäjän tehtävien hoitamiseksi. Voidaan lähteä siitä, että viranomaiset tai julkista tehtävää hoitavat omalla vastuullaan pyytävät tietoja. Jos kuitenkin ristiriita tehtävien ja pyydettyjen tietojen välillä olisi ilmeinen, ulosottomiehen tulisi pyytää tehtävistä lähempää yksilöintiä.

Momentin mukaan asianhallintatiedot mainitulta ajalta voidaan luovuttaa sähköisessä muodossa, jos tietojen vastaanottajalla on henkilötietojen suojaa koskevien säännösten mukaan oikeus tallettaa ja käyttää sellaisia henkilötietoja. Vastaava rajoitus seuraisi myös julkisuuslain 16 §:n 3 momentista. Nimenomainen säännös ehdotetaan kuitenkin selkeyssyistä otettavaksi myös ulosottolakiin. Henkilötietolain 8 §:n 1 momentin 4 kohdan nojalla henkilötietoja saadaan käsitellä muun muassa silloin, kun käsittely johtuu rekisterinpitäjälle laissa säädetyistä tai sen nojalla

määrätystä tehtävästä tai velvoitteesta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin siitä, että 1 momentti ei rajoita tietojen antamista ulosottorekisteristä 3 luvun 70 ja 71 §:n nojalla. Viimeksi mainituissa säännöksissä tarkoitetuilla viranomaisilla ja julkisia tukia myöntävillä olisi siten oikeus saada mainituissa pykälissä säädettyihin tarkoituksiin tietoja ulosottorekisteristä muita laajemmin ja sähköisessä muodossa ilman 1 momentissa tarkoitettuja rajoituksia. Tosin 3 luvun 71 §:ssä tarkoitetuille tahoille tietoja tulisi ensisijaisesti antaa puheena olevan pykälän 1 momentin mukaisesti. Jolleivät ne riitä, vasta toissijaisesti annettaisiin muita tietoja.

Lisäksi 3 luvun 70 ja 71 §:ssä tarkoitetuilla viranomaisilla ja julkisia tukia myöntävillä olisi oikeus salassapitosäännösten estämättä saada teknisen käyttöyhteyden avulla tiedot myös ulosoton tietojärjestelmän valtakunnallisesta hakemisto-osasta. Hakemistotietoja voitaisiin käyttää 3 luvun mainituissa pykälissä säädettyihin tarkoituksiin.

Näin ollen viranomaiset ja julkista tehtävää hoitavat jaettaisiin tietojen saantioikeuden osalta kahteen ryhmään eli niihin, joiden tietojensaantioikeus rajoittuu 33 §:n 1 momenttiin, jollei heillä muiden säännösten nojalla ole sitä laajempaa tietojensaantioikeutta, ja niihin, jotka 3 luvun 70 ja 71 §:n nojalla saisivat edellisiä laajemmin tietoja ulosottorekisteristä hakemistoiheen ja myös muista ulosottoviranomaisen asiakirjoista.

Pykälän 3 momenttiin otettaisiin säännös ulosottomiehen oikeudesta oma-aloitteisesti luovuttaa tietoja sekä tietojen luovutusrajoi- tuksista. Myös ulosottorekisteriin talletettuihin tietoihin sovellettaisiin 3 luvun 72 §:ää, jossa ulosottomiehelle annetaan oikeus omasta aloitteestaan antaa tietoja esimerkiksi ulosottomenettelyssä tehdyistä rikoksista. Myös mainitun luvun 73 §:ssä tarkoitettujen luovutusrajoi- tuksien koskisivat ulosottorekisteriin talletettuja tietoja. Ulosottomies ei näin ollen saisi oma-aloitteisesti tai pyynnöstä luovuttaa esimerkiksi sellaisia tietoja, jotka on saatu sivulliselta, joka on oikeutettu tai velvollinen kieltäytymään todistamasta.

34 §. *Asianosaiselle annettava tuloste.* Ulosottoasioiden suuren lukumäärän vuoksi asianosaisjulkisuuskin olisi perusteltua pyrkiä toteuttamaan selkeällä ja yksinkertaisella

tavalla. Tästä syystä ehdotetaan, että myös asianosaisille ja eräille heihin rinnastettaville tahoille annettaisiin pyynnöstä tietoa ulosottoasiasta tietynsisältöisenä tietojärjestelmän tulosteena rajoittamatta kuitenkaan heidän oikeuttaan saada muullakin tavoin asianosaisena tietoa julkisuuslain mukaisesti. Lisäksi käyttöön otettaisiin palveluperiaatetta ilmentävä määräaikaisraportointi asianosaisille.

Pykälän 1 momentin mukaan henkilölle, joka on tai on ollut vastaajana tai hakijana ulosottoasiassa, tulee pyynnöstä antaa muut kuin henkilötunnusta ja yhteystietoja sekä tilitysosoitetta koskevat asianhallintatiedot sisältävä tietojärjestelmän tuloste. Tuloste annettaisiin ensisijaisesti edeltävän neljän vuoden ajalta ja tarvittaessa myös tätä pitemmältä ajalta. Takaajalla ja muulla, jonka maksuvelvollisuuteen tietyn saatavan vanhentumisella ja määrällä saattaa olla merkitystä, olisi momentin mukaan vastaava oikeus saada mainittu tuloste kyseisen saatavan osalta.

Ehdotettu säännös ei kuitenkaan rajoittaisi asianosaisen oikeutta saada ulosottorekisteristä ja muista ulosottoviranomaisen asiakirjoista muuta tietoa, jos hänellä on siihen julkisuuslain 11 §:n nojalla oikeus. Toisaalta, jos henkilöllä ei ole julkisuuslain mainitun pykälän mukaan oikeutta saada tietoa, hänellä ei siltä osin olisi oikeutta saada myöskään ehdotetussa momentissa tarkoitettua tulostetta. Tarkoitus kuitenkin on, että tuloste voitaisiin maksuvelvoitetta koskevassa täytäntöönpanossa antaa, jollei kysymyksessä ole julkisuuslain 11 §:n 2 momentin 5 kohdassa mainittu tilanne ulosoton vaarantumisesta.

Käytännön toiminnan helpottamiseksi asianosaiselle annettaisiin siten momentissa tarkoitettu tuloste, jollei hän ilmoita haluavansa myös muuta tietoa. Tarvittaessa ryhdyttäisiin erikseen selvittämään, onko hänellä oikeus saada muita tietoja. Julkisuuslain 24 §:n 1 momentin ehdotetun 23 kohdan mukaan ulosottoviranomaisen asiakirjoissa olevat luonnollista henkilöä velallisena koskevat asianosaistiedot olisivat salassa pidettäviä. Julkisuuslain 11 §:n nojalla voidaan kuitenkin julkisuuslaissa tarkoitettulle asianosaiselle antaa tietoa muunkin kuin julkisen asiakirjan sisällöstä, joka voi tai on voinut vaikuttaa hänen asiansa käsittelyyn. Vastapuolen osoite- tai muut yhteystiedot taikka tilitysoi-

ta koskevat tiedot eivät yleensä ole sellaisia tietoja, jotka ovat voineet vaikuttaa asian käsittelyyn. Niitä ei siten vastapuolelle tarvitsisi pääsääntöisesti antaa. Eri asia on, että hakijalla on usein muutoinkin tiedossaan mainitut vastaajaa koskevat tiedot.

Takaajan ja esimerkiksi yhteisvelallisen tietojensaantioikeus rajoittuisi juuri siihen saatavaan, josta he itse saattavat joutua vastaamaan. Sen sijaan 31 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettua laajemmin ei voitaisi antaa tietoja velallisen muista veloista.

Pykälän 2 momentin mukaan asianosaisille tulee määräajoin antaa tietoa ulosoton tietojärjestelmästä ulosottoasiassa kertyneistä ja perimättä olevista määristä sekä muista vastaavista seikoista niin kuin valtioneuvoston asetuksella säädetään. Raportointia ei kuitenkaan tarvitsisi järjestää, jos se on asiassa ilmeisen tarpeetonta. Tiedot voitaisiin antaa sähköisesti.

Tarkoitus on, että säännöllisin väliajoin eli esimerkiksi kerran tai kaksi vuodessa ulosottolaitos lähittäisi asianosaisille tietoa saatavan perinnän siihenastisista vaiheista ja senhetkisestä perintätilanteesta. Tämä on tärkeää etenkin pitkäkestoisessa toistuvaistulon ulosmittauksessa. Velallinen voisi näin muutoinkin kuin perimiskuiteista seurata kertymiä ja suoritusten kohdentamista eri saataville. Vastaavasti velkoja voisi kootusti seurata täytäntöönpanon kertymiä. Jos hakija katsoo, ettei tarvitse määräaikaisraportteja, hän voisi ulosottomiehen kanssa sopia, ettei niitä lähetetä edes sähköisesti.

Jos ulosottoviranomaisilla on käytettävissään siihen sopiva laitteisto, asianosaisille tulisi momentin mukaan lisäksi antaa mahdollisuus seurata tietojärjestelmästä 31 §:n 1 momentissa tarkoitettujen tietojen avulla asiansa käsittelyä. Ulosottovirastossa voisi esimerkiksi olla yleisön käytössä pääte, jonka avulla asianosainen voisi hänelle ilmoitetun salasanan tai koodin kautta seurata ulosottoasiansa vaiheita. Tietojärjestelmähakijoille voitaisiin mahdollisuuksien mukaan järjestää vastaava lukuoikeus.

35 §. *Tietojen luovuttaminen teknisen käyttöyhteyden avulla.* Pykälässä annettaisiin oikeusministeriölle toimivalta päättää teknisen käyttöyhteyden perustamisesta ja tietojen luovuttamisesta sen avulla ulosottorekisteris-

tä, jos tietojen vastaanottajalla lain mukaan on oikeus saada tietoja ulosottoviranomaiselta sähköisessä muodossa.

Säännös tarkoittaa sitä, että niissä tapauksissa, joissa tietoja ulosottolain tai muun lain nojalla voidaan luovuttaa sähköisesti, oikeusministeriö voisi harkita, perustetaanko luovuttamista varten kiinteä tekninen käyttöyhteys. Esimerkiksi 3 luvun 70 ja 71 §:ssä tarkoitetuilla viranomaisilla on oikeus saada salassa pidettäviä tietoja myös sähköisesti, joten tekninen käyttöyhteys olisi mahdollista perustaa. Muilla viranomaisilla ja julkista tehtävää hoitavilla olisi 33 §:n mukainen tietojensaantioikeus. Tekninen käyttöyhteys voitaisiin perustaa, jos vastaanottajalla on henkilötietojen suojaa koskevien säännösten mukaan oikeus tallettaa ja käyttää sellaisia tietoja.

2 luku. Ulosottoperusteet

Ulosottoperuste täytäntöönpanon edellytyksenä

1 §. *Yleinen säännös.* Ehdotetun pykälän 1 momentissa olisi selventävä ja lain rakennetta havainnollistava säännös, jossa kytketään toisiinsa lain soveltamisalaa koskevassa 1 luvun 1 §:ssä tarkoitettu velvoite ja puheena olevassa luvussa tarkoitettu ulosottoperusteasiakirja. Momentin mukaan ulosottoasian vireilletulo ja täytäntöönpano edellyttävät, että hakijalla on luvun 2 §:ssä tarkoitettu ulosottoperuste, jossa vastaajalle on asetettu 1 luvun 1 §:ssä tarkoitettu velvoite tai määrätty turvaamistoimi.

Ulosottohakemuksessa nimetyn vastaajan täytyy olla ulosottoperuste mukainen tappiopuoli. Esimerkiksi pelkästään avointa yhtiötä vastaan annettu maksutuomio ei oikeuta ulosottoon yhtiömiestä vastaan, vaikka tämä onkin materiaalisesti vastuussa yhtiön veloista.

Siitä, onko ulosottoperuste täytäntöönpanokelpoinen vasta lainvoimaisena vai jo lainvoimaa vailla olevana, säädettäisiin puheena olevassa luvussa jäljempänä. Ulosottoasian vireilletulon ajankohdasta säädettäisiin ehdotetussa 3 luvun 8 §:ssä.

Ehdotetun momentin mukaan ulosottoasian vireilletulo ja täytäntöönpano edellyttäisivät

lisäksi, ettei ulosottooperusteessa tarkoitettu oikeus ole lakannut maksun, vanhentumisen tai muun syyn vuoksi. Tällä tarkoitetaan luonnollisesti vain ulosottooperusteen antamisen jälkeen tapahtunutta maksua, vanhentumista tai muuta lakkaamista. Ulosottomenettelyssä ei voida arvioida itse ulosottooperusteen oikeellisuutta.

Momentissa säädettäisiin vielä, että ulosottomiehen on tarkistettava, ettei saatava ole vanhentunut tai ulosottooperusteen täytäntöönpanokelpoisuuden määräaika kulunut, sekä pyydetävä asianosaisilta selvitystä, jos oikeuden lakkaamisesta tai määräajan päättymisestä on epäselvyyttä. Ulosoton virallistoimintoisuuden mukaisesti oikeuden lakkaaminen otettaisiin huomioon ilman velallisen väitettäkin. Menettelyn summaarisuuden vuoksi oikeuden mahdollista lakkaamista ei kuitenkaan voida yleensä ryhtyä erikseen selvittämään, ellei siihen ilmene aihetta.

Voimassa olevassa ulosottolaissa ei ole säännöksiä saatavan vanhentuneisuuden huomioon ottamisesta ulosotossa. Oikeuskirjallisuudessa ja -käytännössä on yleensä katsottu, että ulosottomiehen tulee ottaa viran puolesta huomioon se, onko yleinen tai erityinen vanhentumisaika kulunut ja saatava vanhentunut. Nyt ehdotetaan laissa nimenomaisesti mainittavaksi ulosottomiehen velvollisuus huolehtia siitä, ettei vanhentunutta saatavaa peritä ulosottoteitse. Ulosottomies olisi velvollinen kontrolloimaan myös sen, ettei ehdotetun 24 ja 25 §:n mukainen ulosottooperusteen täytäntöönpanokelpoisuuden ehdoton määräaika ole päättynyt.

Ulosottomiehen olisi ratkaistava jo ulosottohakemuksen saavuttua kysymys saatavan vanhentuneisuudesta. Myöskään varsinaisia täytäntöönpanotoimia edeltäviin toimiin, kuten maksukehotuksen antamiseen, ei saisi ryhtyä ennen vanhentumiskysymyksen tarkistamista. Jos on epäselvää, onko saatava vanhentunut, hakijalle olisi varattava tilaisuus antaa selvitys asiasta. Myös velallista tulisi tarvittaessa kuulla. Edes ehdotetussa 3 luvun 18 §:ssä tarkoitettua väliaikaistointia ei saisi suorittaa, jos on todennäköistä, että velallisen maksuvelvollisuus on lakannut vanhentumisen tai muun syyn vuoksi. Jos saatava katsotaan vanhentuneeksi, asiasta olisi tehtävä kirjallinen päätös. Itseoikaisumahdol-

lisuutta tulisi käyttää, jos saatavan vanhentuneisuus tulee ilmi vasta myöhemmin.

Nykyisin saatava voi vanhentua myös ulosottoasian vireilläolon aikana, jollei ulosmittausta tai sen yritystä ole toimitettu. Esitykseen sisältyy ehdotus vanhentumisasetuksen muuttamiseksi niin, että jo ulosottoasian vireillepano aikaansaisi vanhentumisen katkeamisen. Tällöin saatava ei voisi vanhentua ulosottomenettelyn aikana. Sen sijaan ulosottooperusteen täytäntöönpanokelpoisuuden määräaika ei voitaisi katkaista.

Ulosottomiehen olisi viran puolesta selvittävä myös se, ettei oikeus ole muusta syystä, esimerkiksi maksun vuoksi lakannut, mikäli tähän ilmenee aihetta. Tarvittaessa asianosaisilta olisi pyydetävä selvitystä kysymyksestä.

Pykälän 2 momentissa olisi selventävä säännös siitä, että vakuusoikeuden haltijan oikeudesta saada maksu ilman ulosottooperustetta säädetään 4 ja 5 luvussa. Tämä viittaa siihen, että irtainta ja kiinteää omaisuutta koskevassa täytäntöönpanossa vakuusoikeuden haltijalla saattaa olla menettelyyn liittymis- tai maksunsaantioikeus ilman ulosottooperustetta esimerkiksi 4 luvun 12 §:n tai kiinteistön pakkohuutokauppaa koskevien säännösten perusteella.

Momentissa olisi lisäksi selventävä säännös siitä, että ulosottomies saa ilman eri ulosottooperustetta panna täytäntöön ulosottomenettelystä johtuvia velvoitteita niin kuin ulosottolaissa säädetään. Säännöksessä viitataan eräisiin ulosottomenettelystä aiheutuviin täytäntöönpanotilanteisiin, joissa ulosottomies itse asettaa velvoitteen. Momentti ei merkitsisi muutosta nykytilaan.

Lain 5 luvun 45 §:ssä esimerkiksi säädetään menettelystä silloin, kun kiinteistön pakkohuutokauppaostaja ei täytä maksuvelvollisuuttaan. Jos kiinteistö tällöin uudessa huutokaupassa myydään aikaisempaa kauppasummaa sekä sille laskettavaa korkoa pienemmästä hinnasta, aikaisemman ostajan on korvattava erotus. Korvaukset saadaan ulosottaa ostajalta uudessa huutokaupassa laaditun pöytäkirjan nojalla. Myös 3 luvun 20 a §:ssä säädettyssä järjestyksessä ulosottomies voi ilman eri ulosottooperustetta ottaa korvauksen pantista tai takausmieheltä. Viimeksi mainittua vastaava säännös on ehdotuksen 3

luvun 46 §:ssä. Lain 8 luvun 3 §:ssä puolestaan ulosottomies oikeutetaan ulosottamaan maksuvelvoitetta koskevaa tuomiota täytäntöönpannassa samalla myös asiassa syntyneet ulosottokulut.

Näissä tapauksissa kyseessä ovat ulosotto-perustetta täytäntöönpannassa syntyvät lisävelvoitteet. Tällaiset lisävelvoitteet ulosottomies voisi momentin mukaan panna ilman eri ulosotto-perustetta täytäntöön sen mukaan kuin ulosottolaissa erikseen säädetään.

Velkojalle voitaisiin ehdotetussa 3 luvun 98 §:ssä säädetyn edellytyksin antaa varatomuustodistus, vaikka hänellä ei ole ulosotto-perustetta. Velkojan tulisi kuitenkin saattaa todennäköiseksi, että hänellä on saatava velalliselta.

2 §. *Ulosotto-perusteiden luettelo.* Pykälään ehdotetaan otettavaksi luettelo niistä asiakirjoista, joiden nojalla ulosottoon voidaan ulosottolain mukaisesti ryhtyä. Ulosotto-perusteasiakirja voitaisiin ehdotetun 3 luvun 5 §:n mukaisesti liittää hakemukseen paitsi paperimuodossa, myös sähköisenä viestinä.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan ulosotto-perusteita olisivat tuomioistuimen riita- tai rikosasiassa antamat tuomiot. Sanalla tuomio tarkoitetaan ehdotetun 2 momentin mukaisesti paitsi niitä ratkaisiasiakirjoja, joista käytetään nimitystä tuomio, myös tuomioistuimen riita- tai rikosasiassa antamaa päätöstä, määräystä ja väliaikaista määräystä sekä tuomioistuimen vahvistamaa sovintoa. Sanalla tuomioistuin viitataan yleisiin tuomioistuihin sekä riita- ja rikosasioita käsitteleviin erityistuomioistuihin, sen sijaan hallintotuomioistuinta koskisi ehdotettu 5 kohta. Riita-asiat kattavat myös hakemusasioissa annetut päätökset. Myös yksipuolinen tuomio olisi ulosotto-peruste.

Konkurssisäännön 96 §:stä seuraa, että konkurssituomio ei nykyisin ole ulosotto-peruste, vaan sen merkitys rajoittuu konkurssipesään kuuluvaan omaisuuteen. Mainittu säännös on vuodelta 1993. Tätä ennen voimassa olleiden säännösten mukaan katsottiin, että konkurssituomio toimi ulosotto-perusteena myös konkurssipesän ulkopuoliseen varallisuuteen nähden. Velkajärjestelylain 42 §:n 2 momentin mukaan maksuohjelma voi tietyn edellytyksin olla ulosotto-perusteena.

Puheena oleva kohta vastaa voimassa ole-

van 3 luvun 1 §:n 1 momentin 1 kohtaa yhdessä 2 kohdan kanssa. Se, että rikosasiassa kysymyksessä tulee olla korvaus tai muu suoritusvelvollisuus, seuraa lain soveltamisalaa koskevasta 1 luvun 1 §:stä. Kohdasta on poistettu maininta aiemmin lakkautetusta maksamismääräysmenettelystä.

Momentin 2 kohdassa säädettäisiin selvyyden vuoksi, että tuomioistuimen antama turvaamistoimipäätös on ulosotto-peruste. Turvaamistoimipäätöksen lainvoimaisuuden merkityksestä säädettäisiin luvun 18 §:ssä.

Momentin 3 kohdassa mainitaan ulosotto-perusteeksi välitystuomio, joka on annettu välimiesmenettelystä annetussa laissa (967/1992), jäljempänä *wälimesmenettelylaki*, tai muussa laissa säädettyssä välimiesmenettelyssä, ja sellaisella välitystuomiolla vahvistettu sovinto. Kohta vastaa asiallisesti voimassa olevan 3 luvun 1 §:n 1 momentin 4 kohtaa.

Ehdotetusta kohdasta ilmenee, että menettelyssä annetun ratkaisun täytyy olla välimiesmenettelylain tai muun lain nojalla täytäntöönpanokelpoinen välitystuomio. Esimerkiksi yksityisen sovittelijan antama ratkaisusuositus ei ole täytäntöönpanokelpoinen. Luvun ehdotetusta 19 §:stä puolestaan ilmenee, että välitystuomion täytäntöönpano edellyttää lisäksi aina tuomioistuimen antamaa täytäntöönpanomääräystä. Välimiesten asianosaisten pyynnöstä vahvistama sovinto rinnastuu kohdan mukaan välitystuomioon.

Välimiesmenettelylain mukaan myös vieraassa valtiossa annettu välitystuomio määrätään täytäntöönpantavaksi ja pannaan täytäntöön vastaavassa menettelyssä kuin kotimainen välitystuomio. Ulkomaisen välitystuomion täytäntöönpantavuus ulosottolain mukaisessa menettelyssä on mainittu ehdotuksen 1 luvun 1 a §:ssä.

Välimiesmenettelyllä, josta on säädetty muussa kuin välimiesmenettelylaissa, tarkoitetaan ehdotuksessa samaa kuin nykyisinkin eli lähinnä suoraan lakiin perustuvaa niin sanottua legaalista välimiesmenettelyä. Tällaista menettelyä koskevia säännöksiä on useissa laeissa, esimerkiksi osakeyhtiölain (734/1978) 16 luvun 5 §:ssä, osuuskuntalain (247/1954) 19 luvun 196 §:ssä, vesilain (264/1961) 5 luvun 86 §:ssä ja säästöpankkilain (1270/1990) 6 luvun 80 §:ssä. Mainitut

säännökset koskevat erilaisia lunastusta, palkkiota ja aiheutunutta vahinkoa koskevia riitoja, ja niissä on viitattu täytäntöönpanon osalta ulosottolain 3 luvun 16 §:ään. Viimeksi mainittua vastaava säännös on ehdotetussa 19 §:ssä.

Momentin 4 kohdassa mainittaisiin osamaksukauppaa koskeva ulosottomiehen tilityspöytäkirja, vahvistettu elatusapusopimus sekä sellainen sitoumus tai saamistodiste, jonka täytäntöönpanosta ulosottolain mukaisessa järjestyksessä säädetään muussa laissa. Kohta vastaa asiallisesti voimassa olevan 3 luvun 1 §:n 1 momentin 9 kohtaa ja pykälän 3 momentissa olevaa säännöstä. Kohdassa on mainittu erikseen käytännössä tärkeät sosiaaliviranomaisen vahvistama elatusapusopimus ja ulosottomiehen tilityspöytäkirja. Näiden lainvoimaisuusedellytystä koskeva säännös on luvun ehdotetussa 20 §:ssä.

Ehdotetut 5 ja 6 kohta koskevat hallintotuomioistuimia ja hallintoviranomaisia. Kohdat korvaisivat voimassa olevan 3 luvun 1 §:n 1 momentin 6 ja 7 kohdan.

Momentin 5 kohdan mukaan ulosottooperusteena voisi olla hallintotuomioistuimen päätös ja muun viranomaisen päätös hallintolainkäyttöasiassa. Toisin kuin voimassa olevassa laissa, kohdassa rinnastettaisiin hallintotuomioistuimiin muun viranomaisen hallintolainkäyttöasiassa antama päätös. Hallintolainkäyttölain (586/1996) 1 §:n 2 momentin mukaan hallintolainkäyttöasioita käsitellään myös erilaisissa lautakunnissa ja muissa erityisviranomaisissa. Sitä, että kysymyksessä tulee olla muutoksenhakuasia, voidaan pitää suhteellisen selväpiirteisenä perusteena. Jollei asiakirjoista käy ilmi, onko kyseinen hallintoviranomainen toiminut muutoksenhakuviranomaisena vai ensiasteen hallintoviranomaisena, hakijalta olisi pyydettävä selvitystä asiasta.

Momentin 6 kohdassa mainittaisiin nykyiseen tapaan valtioneuvoston, ministeriön ja lääninhallituksen päätökset. Lisäksi kohdassa mainittaisiin valtion keskushallintoon kuuluvan viraston päätökset. Valtion hallinto-organisaation kehityksen vuoksi nykyisessä säännöksessä käytetyn termin keskushallinto sijasta käytettäisiin tätä lähinnä vastaavaa käsitettä. Tarkoitus on, että sellaiset keskushallintoviranomaiset, joiden päätökset on

nykyisinkin pantu täytäntöön ulosottolain mukaisesti, voisivat kääntyä jatkossakin ulosottomiehen puoleen. Valtion keskushallintoon kuuluvia virastoja ovat esimerkiksi kilpailu-, kuluttaja- ja ulkomaalaisvirasto sekä patentti- ja rekisterihallitus ja opetushallitus. Hallintoviranomaisen päätöksen täytäntöönpanokelpoisuus edellyttää joka tapauksessa, että kysymyksessä on osapuolia sitova ratkaisu eikä vain toisen osapuolen kannanotto asiaan.

Perustuslain 21 §:n takaaman oikeusturvan kannalta olisi ongelmallista laajentaa eri hallintoviranomaisten päätösten suoraa ulosotokelpoisuutta nykyisestä yleisellä tasolla ulosottolaissa. Ulosottolain mukaisessa täytäntöönpanossa ei myöskään tunneta perustevalitusjärjestelmää toisin kuin verulosottolain mukaisessa täytäntöönpanossa. Lainsäädännössä onkin ratkaistava erikseen, voidaanko määrätynlaisessa hallintoasiassa annetulle hallintopäätökselle myöntää ulosotokelpoisuus.

Edellä olevan mukaisesti 6 kohdan perusteella voitaisiin panna täytäntöön myös muu hallintopäätös, jos täytäntöönpanosta ulosottolain mukaisessa järjestyksessä säädetään muussa laissa. Muun kuin kohdassa luetellun hallintoviranomaisen hallintopäätöksen täytäntöönpano ulosottolain mukaisessa menettelyssä edellyttäisi siis aina erityissäännöstä. Tämä ei merkitse asiallista muutosta ulosottolain nykyisen 3 luvun 1 §:n 1 momentin 7 kohtaan nähden.

Ehdotetusta 1 luvun 1 §:n 3 momentista ilmenee, että hallintolainkäyttöpäätöksen ja hallintopäätöksen täytäntöönpano ulosottolain mukaisesti edellyttää lisäksi, että päätöksessä on asetettu tuon pykälän 1 momentissa tarkoitettu velvoite ja että sen täytäntöönpano edellyttää ulosottolain mukaisia toimia. Tämän vuoksi voimassa olevan 3 luvun 1 §:n 1 momentin 6 kohdassa olevaa viittausta päätöksen sisältöön ei ole tarpeen säilyttää ulosottooperustetta koskevassa säännöksessä. Lainvoimaisuuden merkityksestä säädettäisiin ehdotetussa 21 §:ssä.

Pykälän 2 momentin mukaan mitä ulosottolaissa säädetään tuomiosta, koskisi soveltuvin osin myös tuomioistuimen riita- tai rikosasiassa antamaa päätöstä, määräystä ja väliaikaista määräystä sekä tuomioistuimen

vahvistamaa sovintoa. Momentti merkitsee, että jos ulosottolaissa käytetään ilmaisua tuomio, se tarkoittaa tuomioistuimen riita-asiassa antamaa ratkaisua sekä myös sellaista ratkaisua rikosasiassa, joka ehdotuksen 1 luvun 1 §:n mukaan voi tulla ulosottolain mukaisesti pantavaksi täytäntöön.

Nykyisin ulosottolaissa tuomiolla tarkoitetaan kaikkia ulosottoperusteita. Lain 3 luvun 1 §:n 4 momentin mukaan tuomiolla tarkoitetaan kaikkia pykälän 1 momentin mukaisesti täytäntöönpanon perusteeksi kelpaavia asiakirjoja. Tässä ehdotuksessa tuomiolla tarkoitettaisiin vain osaa ulosottoperusteista eli riita- tai rikosasioita käsittelevien yleisten ja erityistuomioistuinten antamia ratkaisuasikirjoja. Toisaalta tuomiolla tarkoitettaisiin muitakin tuomioistuimen antamia ratkaisuja ja määräyksiä kuin tuomio-nimisiä asiakirjoja. Tuomiolla ei kuitenkaan tarkoitettaisi turvaamistoimipäätöstä.

Sanaa tuomio ei juuri käytetä muissa ehdotetuissa säännöksissä kuin kysymyksessä olevan luvun 3—17 §:ssä. Ehdotetusta 21 §:stä puolestaan ilmenee, että mainittuja säännöksiä sovelletaan eräin osin myös hallintolainkäyttöpäätökseen.

Yleisen tuomioistuimen pääasiallinen riita- ja rikosasiassa on nimeltään tuomio ja muu ratkaisu päätös. Hakemusasia ratkaistaan tekemällä päätös tai muu toimenpide. Eri laeissa olevien säännösten nojalla tuomioistuin voi antaa väliaikaisen määräyksen ennen asian lopullista ratkaisemista. Väliaikaisella määräyksellä tarkoitettaisiin myös oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 7 §:ssä tarkoitettua määräystä.

Tuomioistuimen vahvistama sovinto mainitaan voimassa olevan 3 luvun 1 §:n 1 momentin 3 kohdassa erikseen. Ehdotuksessa se rinnastettaisiin tuomioon puheena olevan säännöksen avulla. Asiallisesti ehdotus vastaa voimassa olevaa lakia.

Tuomion lainvoimaisuus

Uuden väliotsikon alla 3—12 §:ssä säädettäisiin lainvoimaisuuden merkityksestä tuomion täytäntöönpanossa. Siitä, mitä tuomiolla tarkoitetaan, on määritelmäsäännös 2 §:n 2 momentissa. Lainvoimaisuudella tarkoitetaan sitä, ettei tuomioon voida enää hakea muu-

tosta varsinaisin muutoksenhakukeinoin.

3 §. *Lainvoimainen tuomio.* Pykälään ehdotetaan otettavaksi selventävä säännös lainvoimaisen tuomion täytäntöönpanosta. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että lainvoimainen tuomio pannaan täytäntöön hakijalta vakuutta vaatimatta eikä vastaaja voi vakuudella estää täytäntöönpanoa. Momentista kävisi ilmi, että lainvoimainen tuomio pannaan täytäntöön ilman ehtoja.

Muussa laissa saattaa tosin olla erityis-säännös, jonka mukaan edes lainvoimainen tuomio ei ole täytäntöönpantavissa suoraan ulosottomiehen puoleen kääntymällä. Käytännössä tärkein kaksiportainen täytäntöönpanojärjestelmä koskee lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevaa päätöstä. Lainvoimainenkin mainittu päätös tulee panna uutta huoltopäätöstä lukuun ottamatta täytäntöön lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetun lain (619/1996) mukaisesti vasta tuomioistuimen antaman täytäntöönpanomääräyksen nojalla.

Lainvoimaisen tuomion täytäntöönpano saattaa estyä myös kuolinpesässä. Voimassa olevassa 3 luvun 7 §:n 3 momentissa on perunkirjoituksen rauhoitusaikaan liittyvä ulosmitatun omaisuuden myyntirajoitus. Vastaava säännös ehdotetaan otettavaksi 4 luvun uudeksi 3 a §:ksi.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, ettei ylimääräinen muutoksenhaku estä lainvoimaisen tuomion täytäntöönpanoa. Ylimääräistä muutoksenhakemusta käsittelevä tuomioistuin voisi kuitenkin kieltää tai keskeyttää täytäntöönpanon noudattaen soveltuvin osin, mitä 9 luvun 14—17 §:ssä säädetään. Momentti vastaa eräin kielellisin muutoksin voimassa olevaa ulosottolain 3 luvun 13 §:n 3 momenttia. Saatuaan ilmoituksen keskeytysmääräyksestä ulosottomiehen olisi ehdotetun 13 §:n 2 momentin mukaisesti noudatettava, mitä 9 luvun 18 §:ssä säädetään.

4 §. *Lainvoimaa vailla oleva tuomio.* Pykälän ensimmäisessä virkkeessä olisi yleinen ja lain systematiikkaa selventävä säännös lainvoimaa vailla olevan tuomion täytäntöönpanosta. Sen mukaan, jollei muualla toisin säädetä, lainvoimaa vailla oleva tuomio pantaisiin muutoksenhaun estämättä täytäntöön niin kuin luvun 5—10 §:ssä säädetään.

Alkuperäisessä ulosottolaissa oli pääsään-

tönä, että täytäntöönpanoon ei saanut ryhtyä ennen kuin tuomio on lainvoimainen. Ajan myötä tästä pääsäännöstä oli säädetty niin runsaasti poikkeuksia, että vuoden 1996 uudistuksessa asetettiin pääsäännöksi täytäntöönpanoon ryhtyminen ennen tuomion lainvoimaiseksi tulemista. Tämä pääsääntö säilytettäisiin.

Ehdotetusta pykälästä ilmenee, että jos muussa laissa on säännös määrätyssä asiassa annettun tuomion täytäntöönpanosta ennen lainvoimaa, tällaista erityissäännöstä olisi noudatettava eli ulosottolain säännökset olisivat tällöin toissijaisia.

Lainvoimaa vailla olevan tuomion nojalla kertyneiden varojen tilittämisestä vakuutta vastaan säädetään 6 luvun 1 §:ssä. Lainvoimaa vailla olevan turvaamistoimipäätöksen sekä hallintolainkäyttö- ja hallintopäätöksen täytäntöönpanosta ehdotetaan otettaviksi säännökset 2 luvun 18 ja 21 §:ään. Lainvoimaa vailla olevan uhkasakon tuomitsemispäätöksen täytäntöönpanosta säädettäisiin ehdotetussa 3 luvun 81 §:ssä.

Pykälän toinen virke koskee tilannetta, jossa tuomioistuin on antanut siihen oikeuttavan säännöksen nojalla määräyksen tuomionsa täytäntöönpanosta ennen sen lainvoimaiseksi tulemista. Tällaista tuomiossa olevaa täytäntöönpanomääräystä olisi noudatettava. Säännös vastaa asiallisesti voimassa olevan 3 luvun 3 §:n loppuosaa. Selvyyden vuoksi säännökseen on lisätty maininta siitä, että tuomioistuimen oikeuden antaa täytäntöönpanomääräyksiä tulee perustua lakiin eli tuomioistuimilla ei ole yleistä oikeutta antaa täytäntöönpanomääräyksiä. Ehdotetun 9 luvun 15 §:n 3 momentin mukaan tuomioistuin voisi kieltää tai keskeyttää täytäntöönpanon peruuttamisen antamansa lainvoimaa vailla olevan ratkaisun johdosta.

5 §. *Käräjäoikeuden maksutuomio.* Ehdotetuissa pykälissä on selvyyden vuoksi säännelty tuomion lainvoimaisuuden merkityksestä erikseen eri oikeusasteiden osalta. Ehdotettu pykälä koskee lainvoimaa vailla olevaa käräjäoikeuden tuomiota, jossa on asetettu maksuvelvoite. Maksuvelvoite määritellään ehdotetun 1 luvun 1 §:ssä. Tällainen tuomio saadaan panna pykälän 1 momentin mukaan täytäntöön, jollei velallinen aseta vakuutta hakijan saatavasta sekä ulosotto-

maksusta ja mahdollisista täytäntöönpanokuluista. Hovioikeuden ensimmäisenä oikeusasteena antaman tuomion osalta olisi 10 §:n 2 momentissa viittaussäännös tähän säännökseen.

Momenttia asiallisesti vastaava säännös on voimassa olevan 3 luvun 7 §:n 1 momentin alkuosassa. Siinä käytetään ilmaisua "haetaan muutosta". Ehdotuksen mukaan ei olisi merkitystä sillä, johtuuko lainvoimaisuuden puuttuminen siitä, että valituksen määräaika on vielä auki, vai siitä, että muutosta on haettu. Merkittävää asiallista muutosta tämä ei kuitenkaan merkitse.

Pykälässä käytettäisiin omaksutun terminologian mukaisesti ilmaisua vakuus, jolla tarkoitetaan panttia ja takausta. Vakuuden määrä ilmaistaisiin nykyistä täsmällisemmin. Velallisen vakuus olisi asetettava hakijan saatavasta, ulosottomaksusta ja mahdollisista täytäntöönpanokuluista. Hakijan saatavaa koskevan, ehdotetussa 1 luvun 1 c §:ssä olevan määritelmän mukaan sillä tarkoitetaan pääoman lisäksi muun muassa korkoa. Näin ollen ulosottomiehen olisi arvioitava, mikä on käräjäoikeuden tuomion mukaisen saatavan määrä korkoineen muutoksenhaun päättyessä. Selvää on, että arvio jää jossakin määrin summittaiseksi. Käytännössä on jo nykyisin menetelty vakiintuneesti niin, että myös muutoksenhaun aikana juoksevan viivästyskoron määrä otetaan huomioon vakuutta hyväksyttäessä. Ulosottomiehen ei kuitenkaan tule arvioida koron määrää liialliseksi, koska velkojan korkovahinko silloin, kun hän ei saa suoritusta jo alioikeuden tuomion nojalla, on suuruudeltaan yleensä tuottokoron määräinen.

Lisäksi huomioon olisi otettava ulosottomaksun eli lähinnä taulukkomaksun määrä. Myös täytäntöönpanokulujen määrä tulisi ottaa huomioon, jos vakuutena on esimerkiksi realisointia edellyttävä panttiesine.

Toisinaan ulosottokäytännössä on käynyt niin, että velallinen on pystynyt asettamaan vakuuden osasta saatavaa, muttei koko määrästä. Ulosottomiehen mahdollisuus hyväksyä tällainen osittaistorjunta on epäselvä. Koska torjuntavakuusjärjestelmä on merkittävä velallisen oikeusturvan kannalta, ehdotetaan, että velallisella olisi mahdollisuus torjua ulosotto siltä osin kuin hän kykenee aset-

tamaan vakuuden. Huomioon tulisi tässäkin ottaa myös ulosottomaksu sekä vakuuden mahdollisesta realisoinnista aiheutuvat täytäntöönpanokulut. Vakuuden tulisi yhdessä ulosmitatun omaisuuden arvon kanssa kattaa momentissa mainittu määrä.

Jos maksutuomio tulee lainvoimaiseksi, suoritus voitaisiin tarvittaessa ottaa vakuudesta. Menettelystä säädettäisiin 3 luvun 46 §:ssä.

Pykälän 2 momentissa sallittaisiin lainvoimaa vailla olevan käräjäoikeuden maksutuomion nojalla ulosmitatun omaisuuden myynti vain velallisen suostumuksella sekä silloin, kun omaisuus on arvossaan nopeasti alentuvaa tai sen hoitokustannukset ovat korkeat. Tällaisen säilytyskelvottoman omaisuuden myynti edellyttää momentin mukaan lisäksi, että hakija asettaa vakuuden myynnin mahdollisesti aiheuttamasta vahingosta ja kuluista. Jollei hakija tässä tapauksessa aseta vakuutta, ulosmittaus voitaisiin peruuttaa.

Momentti vastaa pääosin voimassa olevaa 3 luvun 7 §:n 1 momentin loppuosaa. Ilmaisua arvossaan nopeasti alentuva käsittää myös pilaantuvan ja nopeasti häviävän omaisuuden. Sanamuodon vähäisellä muutoksella on pyritty ilmaisemaan sitä, että nykyisin etenkin ulosmitattu arvokas irtain omaisuus on usein senlaatuista, että se melko nopeasti menettää arvoaan. Esimerkiksi uutta mallia oleva arvokas henkilöauto menettää jo vuodessa tai kahdessa tuntuvasti arvoaan. Myös kalliit venet säilytysongelmineen ovat tässä tarkoitettua omaisuutta. Silloin, kun vene on senlaatuinen, että sen kunnossa pysyminen lisäksi vaatisi luontaista käyttöä eli vesilläoloa, pitäisi se saada melko nopeasti realisoiduksi. Jos myynnistä aiheutuisi vahinkoa, hakija olisi siitä vastuussa 17 §:n mukaisesti.

Voimassa olevassa laissa ei ole säännöstä siitä, miten on meneteltävä, jollei velkoja aseta vakuutta säilytyskelvottoman omaisuuden myymisen aiheuttamista vahingoista. Koska tilanteesta riippuen säilyttämisen jatkaminen saattaa aiheuttaa velalliselle tuntuvat vahingot, ehdotetaan säädettäväksi, että ulosmittaus voitaisiin tällöin peruuttaa. Tämä olisi oikeudenmukaista ottaen huomioon, että täytäntöönpantava tuomio ei ole lainvoimainen.

Hakijan korvausvelvollisuudesta säädettäi-

siin 2 luvun 17 §:ssä. Tuomitun vahingonkorvauksen ottamisesta pantista säädettäisiin 3 luvun 47 §:ssä.

Pykälän 3 momentin mukaan lainvoimaa vailla olevan käräjäoikeuden maksutuomion täytäntöönpanosta, joko ilman myyntiä tai 2 momentissa tarkoitettusta myynnistä kertyneet varat saataisiin nostaa vakuutta vastaan. Säännös korvaisi voimassa olevan 3 luvun 7 §:n 4 momentin viittaussäännöksen, joka on sanamuodoltaan tulkinnanvarainen. Käytännössä on vakiintuneesti menetely siten, että kun lainvoimaa vailla olevan tuomion nojalla on ulosmitattu rahaa tai toistuvaistuloa, jolloin realisointia ei tarvita, varat on tilityetty vakuutta vastaan noudattaen 6 luvun 1 §:n säännöstä.

Lainvoimaa vailla olevan käräjäoikeuden maksutuomion osalta täytäntöönpano siten voisi, jollei velallinen aseta torjuntavakuutta, edetä myyntiä edellyttävän omaisuuden osalta ulosmittaukseen ja muun omaisuuden osalta tilitykseen vakuutta vastaan paitsi jos muutoksenhakutuomioistuimien antama keskeytysmääräyksen ehdotetun 13 §:n nojalla.

6 §. *Häätöä edellyttävä käräjäoikeuden tuomio.* Häätötuomiosta säädetään nykyisin 3 luvun 9 §:ssä. Mainitun säännöksen mukaan häätötuomio voidaan panna täytäntöön, vaikka se ei olisi lainvoimainen. Edellytyksenä kuitenkin on, että hakija asettaa pantin tai takauksen vahingonkorvauksesta, johon hänet ehkä veloitetaan, jos tuomio muuttuu.

Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan lainvoimaa vailla oleva käräjäoikeuden häätötuomio saadaan panna täytäntöön, jos hakija asettaa vakuuden tuomion kumoamisesta tai muuttamisesta aiheutuvan korvausvelvollisuuden, kulujen ja täytäntöönpanon peruuttamistointien varalta. Momentti vastaa asiallisesti voimassa olevaa 3 luvun 9 §:ää sillä erotuksella, että ehdotuksen mukaan hakijan tulisi asettaa vakuus myös kulujen ja täytäntöönpanon peruuttamistointien varalta. Häätö määriteltäisiin ehdotetussa 1 luvun 1 §:n 1 momentin 3 kohdassa.

Hakijan korvausvelvollisuudesta säädettäisiin puheena olevan luvun 17 §:ssä. Tuomitun vahingonkorvauksen ottamisesta pantista säädettäisiin 3 luvun 47 §:ssä.

Avioliittolain (234/1929) 24 §:n 1 momentin mukaan tuomioistuimien voi hakemuksesta

päätää, että se puolisoista, joka on enemmän asunnon tarpeessa, saa jäädä asumaan yhteiseen kotiin, ja velvoittaa toisen puolison muuttamaan yhteisestä kodista. Tällainen tuomioistuimen antama päätös voidaan avioliittolain 24 §:n 2 momentin nojalla panna heti täytäntöön, vaikka se ei ole saanut lainvoimaa, jollei päätöksessä ole toisin määrätty. Tällöin hakijan ei tarvitse asettaa myöskään vakuutta.

Pykälän 2 momentin mukaan mitä 1 momentissa säädetään, koskisi myös lainvoimaa vailla olevaa käräjäoikeuden tuomiota, jossa vastaaja velvoitetaan luovuttamaan hakijalle kiinteää omaisuutta taikka osakekirja tai muu asiakirja, joka oikeuttaa asuin- tai muiden tilojen hallintaan, jos täytäntöönpano edellyttää häätöä.

Voimassa olevan lain mukaan kiinteän omaisuuden luovutustuomio pannaan ennen lainvoimaiseksi tuleamista täytäntöön 3 luvun 3 §:n mukaisesti. Mainittu säännös velvoittaa ulosottomiehen vakuuden vaatimisen lisäksi harkitsemaan, tuleeko muutoksenhaku täytäntöönpanon vuoksi hyödyttömäksi. Käytännössä kiinteän omaisuuden luovutustuomion täytäntöönpano edellyttää häätöä. On jossakin määrin keinotekoisia asettaa luovutustuomioon perustuva häätö eri asemaan kuin esimerkiksi vuokrasopimuksen päätymisen vuoksi toimitettava häätö. Vaaraa omaisuuden katoamisesta ei kiinteän omaisuuden osalta myöskään ole. Tämän vuoksi ei ole estettä sille, että tavallisen häätötuomion tapaan myös kiinteistön luovutustuomio voitaisiin panna täytäntöön, kunhan hakija asettaa vakuuden mahdollisen vahingon ja peruuttamiskulujen varalta.

Yllä esitetyt perustelut puoltavat sitä, että myös irtaimen omaisuuden luovutustuomion osalta noudatettaisiin vastaavaa edellytystä silloin, kun tuomion täytäntöönpano tosiasiallisesti edellyttää häätöä. Toisaalta oikeusturvaväyistä säännöstä ei voida ulottaa kaikenlaiseen irtaimen omaisuuteen. Muun kuin momentissa mainitun irtaimen omaisuuden luovutustuomion osalta noudatettaisiin ehdotettua 7 §:ää, jonka mukaan hakijan on asetettava vakuus omaisuuden takaisin antamisesta ja kuluista.

Ehdotetuilla säännöksillä ei olisi vaikutusta hakijan kiinteää tai irtainta omaisuutta kos-

kevaan luovutuskompetenssiin. Se, että kiinteän tai irtaimen omaisuuden luovutustuomio on pantu täytäntöön, ei laajenna alioikeudessa voittaneen oikeutta määrätä riidan kohteesta. Onkin tärkeää, että ulosottomies ottaa välittömästi esimerkiksi asunto-osakeyhtiön osakekirjat haltuunsa silloin, kun pannaan täytäntöön alioikeuden tuomio, jossa joku on velvoitettu luovuttamaan omistusoikeusriidan voittaneelle osakekirjat. Osakekirjoja tulee säilyttää ulosottomiehen hallussa kunnes asia saa lopullisen ratkaisunsa. Tällaisessa tilanteessa olisi tarpeetonta, että omistusriidan voittanut joutuisi hankkimaan lisäksi häätötuomion hävinnyttä vastaan. Ulosottomies tavallaan antaa luovutustuomioon liittyvää välttämätöntä virka-apua häädön muodossa. Sen sijaan vuokralaisen tai muun sivullisen osalta tilanne saattaa olla toinen.

Itse häätömenettelyä koskevat säännökset ovat ehdotuksen 6 a luvussa.

7 §. *Irtaimen omaisuuden luovutusveloitetta koskeva käräjäoikeuden tuomio.* Sellaisen lainvoimaa vailla olevan tuomion täytäntöönpanosta, jossa vastaaja on velvoitettu luovuttamaan hakijalle määrätty irtaimen omaisuus, säädetään voimassa olevan 3 luvun 8 §:ssä. Säännöksen mukaan tällainen tuomio voidaan panna täytäntöön, jos voittopuoli asettaa vakuuden omaisuuden takaisin antamisesta. Jollei tämä voi hankkia vakuutta, ulosottomiehen on voittopuolen pyynnöstä asetettava omaisuus takavarikkoon.

Ehdotetussa pykälässä säilytettäisiin edelleen se sääntö, että lainvoimaa vailla oleva irtaimen omaisuuden luovutustuomio voidaan panna täytäntöön hakijan asettamaa vakuutta vastaan. Säännökseen tehtäisiin kielellisiä tarkistuksia, ja siinä edellytettäisiin, että vakuus kattaa myös kulut. Vakuuden tarkoituksena on turvata nimenomaan saman esineen takaisin antaminen. Tämä tulee ottaa huomioon vakuutta hyväksyessä.

Jollei hakija kykenisi tai haluaisi asettaa vakuutta, ulosottomiehen olisi pykälän nojalla hakijan pyynnöstä varmistettava omaisuuden säilyminen, kunnes tuomio on lainvoimainen noudattaen soveltuvin osin, mitä irtaimen omaisuuden takavarikosta säädetään 7 luvussa. Irtaimen takavarikosta säädetään mainitun luvun 2 §:ssä.

Ehdotetun pykälän mukaisessa menettelys-

sä ei olisi kysymys varsinaisesta ulosottomiehen määräämistä takavarikosta. Näin ollen hakijan mahdollinen korvausvastuu määräytyisi ehdotetun 17 §:n mukaisesti.

Viittaus 7 lukuun merkitsisi, että omaisuus otetaan haltuun ja säilytetään noudattaen soveltuvien osin irtaimen omaisuuden ulosmittaamista koskevia säännöksiä. Koska säännöksessä ei edellytetä varsinaista säilyttämistä, vaan säilymisen varmistamista, voitaisiin omaisuus myös jättää merkittynä vastaajan haltuun, jollei ole aihetta olettaa, että se katoaa. Ulosottomies voisi vaatia kuluennakkoa hakijalta 8 luvun 6 §:n nojalla.

Säilymisen varmistaminen kestäisi kunnes tuomio on lainvoimainen. Kun tuomio tulee lainvoimaiseksi, omaisuus luovutettaisiin pyynnöstä sille, jolla on siihen tuomion mukaan oikeus. Jos omaisuus on jätetty vastaajan haltuun, jatkotoimissa noudatettaisiin tarvittaessa ehdotetun 6 a luvun 9—11 §:ssä tarkoitettua menettelyä.

8 §. *Muuta velvoitetta koskeva käräjäoikeuden tuomio.* Ehdotettu pykälä koskisi muuta ulosottolain mukaan täytäntöönpanovissa olevaa velvoitetta kuin maksu-, häätö- tai luovutusvelvoitetta. Sen pääasialliseksi soveltamisalaksi muodostuisi siten tekemistä ja kieltovelvoitteiden täytäntöönpano. Pykälän mukaan lainvoimaa vailla oleva käräjäoikeuden tuomio, joka koskee muuta kuin 5—7 §:ssä tarkoitettua velvoitetta, saadaan panna täytäntöön, jollei muutoksenhaku tule täytäntöönpanon vuoksi hyödyttömäksi ja hakija asettaa vakuuden tuomion kumoamisesta tai muuttamisesta aiheutuvan korvausvelvollisuuden, kulujen ja täytäntöönpanon peruuttamistointien varalta.

Pykälä vastaa voimassa olevan 3 luvun 3 §:n ensimmäistä virkettä sillä erotuksella, että lainvoimaa vailla olevan kiinteän omaisuuden luovutustuomion täytäntöönpano muuttuisi häätöä koskevan ehdotetun 6 §:n mukaiseksi. Näin ollen lähinnä vain tekemistä ja kieltovelvoitteen täytäntöönpano lainvoimaa vailla olevana edellyttäisi muutoksenhaun hyödyttömyysarviointia.

Toinen muutos voimassa olevaan lakiin nähden olisi se, että pykälän mukaan vakuus olisi asetettava myös kulujen ja peruuttamistointien varalta. Peruuttamistointien merkitys saattaa olla tekemistä ja kieltotuomioissa

merkittävä, jos on annettu teettämislupa tai on ryhdytty toimiin käytön estämiseksi. Muutos vastaa häätöä koskevaan 6 §:ään ehdotettua.

9 §. *Yksipuolinen tuomio.* Pykälän mukaan lainvoimaa vailla oleva yksipuolinen tuomio pantaisiin täytäntöön kuten lainvoimainen tuomio. Yksipuolinen tuomio siis pantaisiin täytäntöön hakijalta vakuutta vaatimatta eikä vastaaja voisi vakuudella estää täytäntöönpanoa. Kertyneet varat saisi myös nostaa ilman vakuutta siitä riippumatta, onko takaisinsaantihakemus vireillä. Keskeytysmääräyksen antamisesta säädettäisiin 13 §:ssä.

Momentti vastaa asiallisesti voimassa olevan 3 luvun 13 §:n 1 momenttia, jossa tosin ei nimenomaisesti säädetä, että yksipuolinen tuomio pannaan täytäntöön kuten lainvoimainen tuomio. Siinä säädetään, että oikeudenkäymiskaaren 12 luvun mukaan nostettu takaisinsaantikanne ei estä täytäntöönpanoa ja että tuomioistuimissa, jossa takaisinsaantikanne on vireillä, voi kieltää tai määrätä täytäntöönpanon keskeytettäväksi. Ulosottolain 6 luvun 1 §:n 2 momentissa on säännös, jonka mukaan vakuutta ei vaadita, milloin kysymyksessä olevasta asiasta on erikseen säädetty, että siinä annettu tuomio pannaan täytäntöön muutoksenhausta huolimatta tai kuten lainvoimainen tuomio. Mainittua kahta säännöstä on vakiintuneesti tulkittu siten, että yksipuolinen tuomio voidaan panna täytäntöön ja varat voidaan nostaa ilman vakuutta siitä riippumatta, onko yksipuolinen tuomio lainvoimainen. Vaikka kanta on vakiintunut, on perusteltua ottaa asiasta lakiin aikaisempaa selkeämpi säännös.

Yksipuolisen tuomion tiedoksiannosta ulosottomenettelyssä säädettäisiin oikeudenkäymiskaaren lisäksi ehdotetussa 3 luvun 42 §:ssä.

10 §. *Hovioikeuden tuomio.* Oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 22 §:n mukaan hovioikeuden ratkaisu, jonka osalta muutoksenhaakuun tarvitaan valituslupa, pannaan täytäntöön niin kuin lainvoimaisen tuomion täytäntöönpanosta on säädetty. Säännöksessä on lisäksi viittaus ulosottolain 6 luvun 1 §:n 2 momenttiin. Viimeksi mainitun säännöksen mukaan hakija saa nostaa kertyneet varat vain panttia tai takausta vastaan, jollei tuomio tai päätös, jonka nojalla ulosmittaus on

tehty, ole saanut lainvoimaa. Pantti tai takaus vaaditaan myös pantaessa täytäntöön lainvoimaa vailla olevaa hovioikeuden tuomiota, jonka osalta muutoksenhakuun tarvitaan valituslupa. Oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 23 §:n mukaan korkeimmalla oikeudella on oikeus ennen muutoksenhakemuksen ratkaisemista kieltää tai keskeyttää hovioikeuden ratkaisun täytäntöönpano.

Valituslupaa edellyttävän hovioikeuden tuomion täytäntöönpanosta säädetään myös ulosottolain voimassa olevassa 3 luvun 13 §:n 2 momentissa. Sen mukaan hovioikeuden tuomio voidaan panna täytäntöön siitä huolimatta, että valituslupaa on pyydetty. Korkein oikeus voi kuitenkin kieltää tai keskeyttää täytäntöönpanon. Myös mainitussa momentissa on viittaus edellä mainittuun 6 luvun 1 §:n 2 momenttiin.

Ehdotetun pykälän 1 momentti koskee hovioikeuden toisena oikeusasteena antamaa tuomiota. Sen mukaan lainvoimaa vailla oleva hovioikeuden tuomio, jonka osalta muutoksenhakuun tarvitaan valituslupa, pannaan täytäntöön kuten lainvoimainen tuomio. Kertyneet varat saadaan kuitenkin nostaa vain vakuutta vastaan. Säännös koskisi sekä tilannetta, jossa muutoksenhaun määräaika on auki, että tilannetta, jossa valituslupaa on pyydetty tai se on myönnetty. Säännös vastaa voimassa olevaa oikeutta. Säännös olisi osin päällekkäinen oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 22 §:n kanssa, joka koskee myös rikosasioita.

Ehdotetun 2 momentin mukaan hovioikeuden ensimmäisenä oikeusasteena antamasta lainvoimaa vailla olevasta tuomiosta olisi voimassa, mitä luvun 5—8 §:ssä säädetään. Voimassa olevassa 3 luvun 7 §:ssä rinnastetaan maksuvelvoitteen osalta alioikeuden ja hovioikeuden ensimmäisenä asteena antama tuomio. Sen sijaan muunlaisten velvoitteiden osalta vastaavaa säännöstä ei ole. Koska kuitenkin ei ole poissuljettua, että hovioikeus voisi ensimmäisenä asteena antaa muunkinlaisen tuomion, ehdotettu momentti koskisi myös muuta velvoitetta kuin maksuvelvoitetta.

Korkein oikeus voisi antaa täytäntöönpanon keskeytysmääräyksen oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 23 §:n ja ehdotetun 13 §:n nojalla sekä puheena olevan pykälän 1 mo-

mentissa että 2 momentissa tarkoitettussa tilanteessa.

11 §. *Tuomioistuimen antama väliaikaismääräys.* Oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 7 § koskee väliaikaismääräystä, jonka tuomioistuimien voi antaa käsitellessään hallinnan tai rikkoutuneen olosuhteen palauttamista koskevaa asiaa. Tällöin tuomioistuimien voi kantajan pyynnöstä väliaikaisesti määrätä, että hallinta tai rikkoutunut olosuhde tulee heti palauttaa tai että tulee tehdä jokin muu tilanteen korjaava toimenpide, kunnes toisin määrätään. Vastapuolelle ei tarvitse varata tilaisuutta tulla kuulluksi.

Ehdotetun pykälän mukaan oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 7 §:ssä tarkoitettu hallinnan tai rikkoutuneen olosuhteen palauttamista taikka muun toimenpiteen tekemistä koskeva väliaikaismääräys pantaisiin täytäntöön vaatimatta hakijalta vakuutta. Vastaja ei voisi vakuudella estää täytäntöönpanoa.

Rikkoutuneen olosuhteen palauttamista koskeva summaarinen prosessi kuului ennen alioikeusuudistusta ulosotonhaltijalle ulosottolain 7 luvun 14 §:n mukaisesti. Tuolloin vakuutta ei tarvinnut asettaa. Oikeuskirjallisuudessa katsottiin, että olisi epäoikeudenmukaista pakottaa toisen omavaltaisuudesta kärsinyt asettamaan vakuuden oikeuksiinsa päästäkseen.

Mainittu perustelu pitää yhä paikkansa kuitenkin sillä edellytyksellä, että tässä tarkoitettuja väliaikaismääräyksiä ei anneta muissa kuin selvästi hallinnan tai rikkoutuneen olosuhteen palauttamista koskevissa asioissa. Vakuuden vaatimisen kannalta on eri asia, onko kysymyksessä esimerkiksi talon valtuuksen johdosta nostettu hallinnan palauttamista koskeva asia vai vuokrasopimukseen tai muuhun vastaavaan sopimukseen perustuva häätö. Yhtenä mahdollisuutena on harkittu myös sitä, voitaisiinko tuomioistuimelle antaa mahdollisuus määrätä yksittäistapauksessa vakuuden asettamisesta. Tämä olisi kuitenkin poikkeuksellinen järjestely, ja on perustellumpaa, että epäselvässä asiassa väliaikaismääräystä ei lainkaan anneta.

12 §. *Tuomioistuimen vahvistama sovinto.* Ehdotetun pykälän mukaan sovinto, jonka tuomioistuimien on vahvistanut, pannaan täytäntöön kuten lainvoimainen tuomio. Täytäntöönpano voidaan siten saattaa esteettä lop-

puun. Pykälä vastaa vähäisin kielellisin muutoksin voimassa olevaa 3 luvun 15 §:ää. Välimiesoikeuden vahvistamasta sovinnosta ehdotetaan säädettäväksi 19 §:ssä.

Keskeytysmääräys ja täytäntöönpanon peruuttaminen

13 §. *Keskeytysmääräys.* Muutoksenhaku-tuomioistuimen oikeudesta ulosottooperustetta koskevan muutoksenhaun johdosta kieltää tai keskeyttää lainvoimaa vailla olevan tuomion täytäntöönpano säädetään voimassa olevan 3 luvun 12 §:n 2 momentissa. Säännöksen mukaan ylempi tuomioistuin voi muutoksenhaun johdosta kieltää lainvoimaa vailla olevan tuomion täytäntöönpanon tai määrätä sen keskeytettäväksi. Jos täytäntöönpano kielletään tai keskeytetään, asiassa toimitettu ulosmittaus on peruutettava, milloin ylempi tuomioistuin niin määrää. Jos omaisuus on pilaantuvaa tai arvossaan nopeasti alentuvaa tai jos sen hoitokustannukset ovat korkeat, on täytäntöönpano peruutettava, mikäli velkoja ei ennalta maksa hoitokuluja sekä aseta vakuutta vastapuolelle ehkä aiheutuvista kuluista ja vahingosta. Muilta osin säännöksessä viitataan 9 luvun 14 §:ään, 15 §:n 1 momenttiin ja 16—18 §:ään, jotka koskevat täytäntöönpanon keskeyttämistä itseoikaisun, täytäntöönpanoriidan ja ulosottovalituksen johdosta.

Voimassa olevan 3 luvun 13 §:n 1 momentin mukaan tuomioistuin, jossa on vireillä takaisinsaantikanne, voi kieltää yksipuolisen tuomion täytäntöönpanon tai määrätä sen keskeytettäväksi noudattaen soveltuvin osin 9 luvun 14—18 §:n säännöksiä.

Mainitut keskeiset periaatteet ehdotetaan säilytettäväksi. Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan tuomioistuin voi käsittelemänsä valituksen tai takaisinsaantihakemuksen johdosta kieltää lainvoimaa vailla olevan tuomion tai yksipuolisen tuomion täytäntöönpanon tai määrätä sen keskeytettäväksi (*keskeytysmääräys*). Tuomioistuin voi samalla tarvittaessa määrätä, että jo suoritettu täytäntöönpanotoimi on peruutettava. Toimitettu häätö voidaan määrätä peruutettavaksi vain painavasta syystä. Keskeytysmääräyksen antamisesta olisi momentin mukaan muutoin soveltuvin osin voimassa, mitä 9 luvun 14—

17 §:ssä säädetään.

Ehdotettu momentti koskisi tuomioistuimen keskeytysmääräystä ulosottooperustetta koskevan varsinaisen muutoksenhaun johdosta. Keskeytysmääräyksestä ylimääräisen muutoksenhaun johdosta säädettäisiin 3 §:n 2 momentissa. Keskeytysmääräys voitaisiin siten aina antaa jommankumman säännöksen nojalla.

Toisin kuin ulosottolain 9 luvun säännöksissä, jotka koskevat keskeyttämistä ulosoton oikeussuojakeinojen käyttämisen johdosta, ulosottooperustetta koskevassa muutoksenhaussa saattaa tilanne olla se, että ulosottomenettelyä ei vielä ole edes aloitettu. Momentissa määriteltäisiin keskeytysmääräys niin, että se käsittäisi myös täytäntöönpanon kieltämistä koskevan määräyksen. Keskeytysmääräys pysäyttää täytäntöönpanon senhetkiseen vaiheeseensa, kieltomääräys estää täytäntöönpanon aloittamisen.

Momentissa ehdotetaan nykyistä selkeämmin ilmaistavaksi se, että peruuttamista koskeva maininta koskee nimenomaan tuomioistuinta. Ulosottomiehen toimista tuomioistuimen antaman määräyksen johdosta säädettäisiin 2 momentissa. Ulosottooperustetta koskevaa muutoksenhakua käsittelevä tuomioistuin voisi peruuttaa jo suoritettua täytäntöönpanotoimen tarvittaessa. Häädön peruuttaminen edellyttäisi kuitenkin painavaa syytä.

Pykälän 2 momentin mukaan saatuaan ilmoituksen keskeytysmääräyksestä ulosottomiehen olisi noudatettava, mitä 9 luvun 18 §:ssä säädetään. Keskeytysmääräyksellä tarkoitetaan tässä pykälän 1 momentin mukaisesti tuomioistuimen määräystä täytäntöönpanon kieltämisestä, keskeyttämisestä ja peruuttamisesta. Säännös koskisi myös tuomioistuimen ylimääräisen muutoksenhaun johdosta 3 §:n 2 momentin nojalla antamaa määräystä.

Voimassa olevassa 9 luvun 18 §:n 1 momentissa säädetään, että ulosottomiehen on keskeytettävä täytäntöönpano saatuaan ilmoituksen siitä keskeytysmääräyksen antajalta. Keskeytysmääräyksen antajalla on 9 luvun 17 §:n mukaan ilmoitusvelvollisuus. Jos kuitenkin keskeytyksen ehdoksi on määrätty vakuuden asettaminen, ulosottomiehen ei tule keskeyttää täytäntöönpanoa ennen kuin vakuus on asetettu. Asianomaiselle tulee varata

mahdollisuuksien mukaan kohtuullinen aika vakuuden asettamiselle.

Vastaavasti olisi meneteltävä kieltomääräyksen johdosta. Jos kieltomääräys on annettu vakuuden asettamista edellyttävänä, ulosottomiehen on huolehdittava siitä, että hakijan vastapuoli asettaa vakuuden ulosottomiehelle halutessaan torjua täytäntöönpanon aloittamisen.

Jos ulosottomies saa ilmoituksen annetusta keskeytysmääräyksestä, täytäntöönpanossa jo suoritettut toimet pysyvät viitatus 9 luvun 18 §:n 2 momentin mukaan voimassa, jollei keskeytyspäätöksessä ole määräystä niiden peruuttamisesta. Jos täytäntöönpanotoimi on määrätty peruutettavaksi, ulosottomiehen on ryhdyttävä määräyksen edellyttämiin toimiin.

Lain 9 luvun 18 §:ään ehdotetun uuden 3 momentin mukaan jos ulosottomies havaitsee ulosmitatun omaisuuden olevan säilytyskelvotonta, hänen tulee tarvittaessa ilmoittaa tästä keskeytysmääräyksen antaneelle tuomioistuimelle. Tuomioistuin voisi tällöin muuttaa keskeytysmääräystä 9 luvun 15 §:n 1 momentin ja 16 §:n 2 momentin mukaisesti. Jollei tuomioistuin katso aiheelliseksi muuttaa määräystä, tilanne jää ulosotossa ennalleen.

14 §. *Asian palauttaminen.* Asian palauttamisen ja siirtämisen vaikutuksesta täytäntöönpanoon säädetään nykyisin 3 luvun 14 §:n 3 momentissa. Säännöksen mukaan asian alempana asteeseen palauttava tai siirtävä tuomioistuin saa antaa määräyksen jo tapahtuneen täytäntöönpanon pysymisestä voimassa kunnes alempi aste on käsitelty ja ratkaisut asian ja uusi tuomio saatetaan täytäntöönpantavaksi. Erityisistä syistä voi alempi tuomioistuin ennen asian ratkaisemista määrätä täytäntöönpanon peruutettavaksi. Jos alempi tuomioistuin asianosaisen poissaolon tai muun syyn vuoksi jättää jutun silleen, täytäntöönpano on peruutettava.

Ehdotettu pykälä vastaa asiallisesti nykyistä säännöstä. Pykälän 1 momentin mukaan muutoksenhakutuomioistuin voi palauttaessaan tai siirtäessään asian alempana tuomioistuimeen määrätä, että jo toimitettu täytäntöönpano pysyy voimassa, kunnes alempi tuomioistuin on ratkaissut asian ja uuden ulosottoperusteen nojalla haetaan täytäntöönpanoa. Siirtämisellä tarkoitetaan tässä

asian siirtämistä toiseen alempaan tuomioistuimeen kuin missä asia on alunperin käsitelty. Jollei muutoksenhakutuomioistuin ole tällaista määräystä antanut, ulosottomiehen on peruutettava täytäntöönpano ehdotetun 15 §:n mukaisesti.

Pykälän 2 momentin mukaan tuomioistuin, johon asia on palautettu tai siirretty, voi erityisestä syystä ennen asian ratkaisemista määrätä täytäntöönpanon peruutettavaksi. Jos asia jää silleen, täytäntöönpano olisi määrätävä peruutettavaksi. Momentissa on voimassa olevaan säännökseen nähden pyritty selvittämään sitä, että täytäntöönpanon peruuttamisesta päättää nimenomaan tuomioistuin. Jos asia saa uudessa käsittelyssä alemmassa tuomioistuimessa hakijalle kielteisen lopputuloksen, ulosottomiehen olisi peruutettava täytäntöönpano ehdotetun 15 §:n mukaisesti.

15 §. *Peruuttamistoimet ulosottoperusteen kumoamisen johdosta.* Ulosottomiehen olisi noudatettava tuomioistuimen antamaa täytäntöönpanon peruuttamismääräystä 13 §:n 2 momentin mukaisesti. Puheena olevassa pykälässä säädettäisiin täytäntöönpanon peruuttamisesta suoraan lain nojalla ulosottoperusteen kumoamisen tai muuttamisen johdosta.

Voimassa olevan 3 luvun 14 §:n 1 momentin mukaan kun tuomio, jonka nojalla ulosmittaus, takavarikko tai muu täytäntöönpano on tapahtunut, muutetaan tai kumotaan, on täytäntöönpano, vaikka myöhemmästä päätöksestä valitetaankin, peruutettava, jos se käy päinsä. Pykälän 2 momentin mukaan häätötuomion täytäntöönpano ei kuitenkaan peräänny ennen kuin myöhemmin annettu päätös on saanut lainvoiman tai lopullinen tuomio asiasta on annettu. Pykälä koskee varsinaisen muutoksenhaun lisäksi myös ylimääräistä muutoksenhakua. Pykälää on oikeuskirjallisuudessa katsottu voitavan soveltaa eräissä tapauksissa myös silloin, kun ulosottoperuste muusta syystä menettää täytäntöönpanokelpoisuutensa, esimerkiksi raukeaa veloitteen lakkaamisen tai suorituksen mahdottomuuden vuoksi.

Ehdotettuun pykälään otettaisiin voimassa olevaa 3 luvun 14 §:ää vastaava säännös. Pykälän 1 momentin mukaan jos ulosottoperusteena oleva tuomio kumotaan tai se raukeaa, ulosottoasian vireilläolo päättyy. Ulosottomiehen tulee tällöin suorittaa mahdollisuuk-

sien mukaiset peruuttamistoimet, vaikka myöhemmästä tuomiosta haetaan muutosta, jollei tuomioistuimien ole kieltänyt peruuttamista tai määrännyt sitä keskeytettäväksi. Häätö peruuntuu kuitenkin vasta, kun myöhempi tuomio on lainvoimainen.

Ehdotetun momentin mukaan ulosottoasian vireilläolo päättyisi samalla kun ulosottoperuste kumotaan tai se raukeaa kokonaan. Säännös perustuu siihen periaatteeseen, että jos ulosottoperusteesta asetettu velvoite on poistettu, myöskään sitä koskeva ulosottoasia ei voi olla enää vireillä. Ulosottomies menettäisi toimivaltansa suorittaa uusia täytäntöönpanotoimia siinä asiassa, ja hänen tulisi huolehtia jo suoritettujen täytäntöönpanotoimien peruuttamisesta. Nämä toimet olisivat ulosottoasian vireilläolon päättymisestä johtuvia korjaavia toimia.

Jos ulosottoperusteen kumonneesta ratkaisusta tehdään jatkovalitus, se ei oikeuttaisi jättämään peruuttamatta täytäntöönpanoa, mikä vastaa voimassa olevaa lakia. Siten heti kun ulosottomies saa tiedon siitä, että hovioikeus on kumonnut ulosottoperusteena olevan käräjäoikeuden tuomion, hänen tulisi ryhtyä peruuttamistoimiin.

Täytäntöönpanoa ei kuitenkaan saisi peruuttaa, jos tuomioistuin on kieltänyt peruuttamisen tai määrännyt sen keskeytettäväksi. Ehdotetun 13 §:n 1 momentin ja 9 luvun 15 §:n 3 momentin mukaan tällaisen määräyksen voisi antaa paitsi ylempi tuomioistuin, myös ulosottoperusteen kumoavan ratkaisun antanut tuomioistuin itse. Puheena olevan luvun 14 §:n 1 momentin mukaisesti vastaava määräys voitaisiin antaa myös palauttamispäätöksen yhteydessä.

Se, että tuomioistuin on lykännyt peruuttamistoimien aloittamista, ei jatkaisi ulosottoasian vireilläoloa. Ulosottomies ei tällöinkään saisi suorittaa uusia täytäntöönpanotoimia. Kysymys olisi siitä, että vireilläolon päättymisen jälkeisiin korjaamistoimiin ei heti ryhdyttäisi, vaan velallisen omaisuuteen jäisi tuomioistuimen määräyksen johdosta kohdistumaan takavarikon tyyppinen tila.

Toimitettu häätö peruutettaisiin joka tapauksessa vasta, kun kumoava tuomio on lainvoimainen. Säännös vastaa asiallisesti voimassa olevaa 3 luvun 14 §:n 2 momenttia. Koska sellaisen kiinteän ja irtaimen omai-

suuden luovutusvelvoitteen täytäntöönpano, joka edellyttää häätöä, noudattaa ehdotuksessa häätöä koskevia säännöksiä, myös puheena oleva säännös koskisi sellaisia luovutusvelvoitteita. Tuomioistuimen ei siten tarvitsisi lausua mitään hädän osalta, vaan peruuttamisen lykkääminen seuraisi suoraan laista. Sen sijaan muissa tapauksissa peruuttamisen lykkääminen edellyttäisi tuomioistuimen nimenomaista määräystä.

Ulosottomiehen olisi suoritettava ne peruuttamistoimet, jotka ovat kyseisessä tilanteessa tarpeellisia ja mahdollisia, esimerkiksi peruutettava ulosmittaus. Palautettavien varojen perimisestä ja omaisuuden noutamisesta säädettäisiin 16 §:ssä.

Pykälän 2 momentin mukaan jos ulosottoperusteena olevaa tuomiota muutetaan hakijan vahingoksi, ulosottomiehen tulee ryhtyä asiassa tarpeellisiin peruuttamistoimiin. Toisin kuin silloin, kun ulosottoperuste kumotaan kokonaan, sen muuttaminen ei päättäisi ulosottoasian vireilläoloa. Säännös soveltuisi myös tilanteeseen, jossa ulosottoperuste raukeaa osittain. Jatkomuutoksenhaun osalta olisi noudatettava, mitä pykälän 1 momentissa säädetään. Tuomioistuin voisi kieltää tai keskeyttää myös osittaisen täytäntöönpanon peruuttamisen.

Voimassa olevan 1 luvun 5 §:n 1 kohdan nojalla toimivalta päättää täytäntöönpanon peruuttamisesta kuuluu yksin ulosottomiehelle. Vastaava säännös ehdotetaan säilytettäväksi mainitussa pykälässä.

16 §. *Velkojan palautusvelvollisuus.* Pykälään ehdotetaan otettavaksi nimenomainen säännös maksu- tai luovutusvelvoitteen sisältävän ulosottoperusteen nojalla toimitetun täytäntöönpanon peruuttamistoimista. Pykälän 1 momentin ensimmäisen virkkeen mukaan jos ulosottoperusteena oleva tuomio kumotaan tai sitä muutetaan, hakijan tai velkojan, joka on nostanut varoja tai saanut omaisuutta haltuunsa, on palautettava varat korkoineen ja omaisuus tuottoineen ulosottomiehelle. Säännös vastaa voimassa olevaa 3 luvun 14 §:n 1 momentissa olevaa säännöstä. Jos tuomio muuttuu hakijan vahingoksi, varat tai omaisuus olisi palautettava muutosta vastaavilta osin. Velkojalla viitataan ehdotetussa säännöksessä muuhun kuin hakijana olevaan velkojaan, joka on saanut varoja liit-

tymisoikeutensa perusteella esimerkiksi kiinteistön pakkohuutokaupasta.

Tuotolla tarkoitettaisiin kaikkea sitä, mikä omaisuudesta säännönmukaisesti taloudellisenä etuna kertyy, kuten saadut osingot ja metsän kasvu. Tuotoksi katsottaisiin nettotuotto. Palautettava omaisuus olisi palautettava alkuperäisessä muodossaan. Jollei se ole mahdollista, kysymykseen tulisi vahingonkorvaus, jota voitaisiin vaatia ehdotetun 17 §:n mukaisesti.

Ehdotetun momentin toisen virkkeen mukaan jollei varoja tai omaisuutta palauteta, ulosottomiehen tulee vastaajan pyynnöstä periä varat ne nostaneelta tai hänen asettamastaan vakuudesta ulosottolain mukaisesti taikka noutaa haltuun saatu omaisuus. Menettelystä otettaessa suoritusta vakuudesta säädetäisiin 3 luvun 46 §:ssä. Vastaava säännös on voimassa olevassa 3 luvun 20 a §:ssä.

Ulosottomiehen olisi asetettava asianomaiselle palautusvelvollisuuden täyttämiseksi kohtuullinen määräaika, jonka ajan ulosotto toimista pidättäydytään. Sopiva määräaika olisi yleensä yksi kuukausi, jolloin maksuaika ja ehdotetun 2 momentin mukainen viivästyskoron määräytymisaika olisivat sopusoinnussa keskenään.

Varojen tai omaisuuden ja niiden tuoton palautusvelvollisuutta koskeva täytäntöönpanoriita olisi käytettävissä, jos tilanne on sellainen kuin 9 luvun 6 §:n 1 momentissa säädetään.

Voimassa olevassa 3 luvun 14 §:n 1 momentissa on myös säännös palautettaville rahoille maksettavasta korosta. Säännöksen mukaan rahat nostanut on velvollinen maksamaan korkoa kuusi prosenttia vuodessa siitä päivästä lukien, jona rahat ulosottomiehelle tulivat. Oikeuskäytännössä (KKO 1987:50) on katsottu, että palautusvelvollisuuteen voidaan soveltaa korkolain 4 ja 6 §:n viivästyskorkoa koskevia säännöksiä siitä lukien kun palautus on viivästynyt.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös nostetuille rahavaroille lasketavan koron määrästä. Momentin mukaan nostetulle rahamäärälle on maksettava korkoa korkolain (633/1982) 3 §:n 2 momentin mukaisesti. Korko lasketaan siitä päivästä, jona varat tulivat ulosottomiehelle, siihen asti kun kuukausi on kulunut myöhemmän tuo-

mion antopäivästä tai varat on tätä ennen palautettu. Mainitun ajan jälkeen korkoa on maksettava korkolain 4 §:n 3 momentin mukaisesti.

Momentin ensimmäinen virke perustuu siihen, että hakija tai muu velkoja on saanut varat aikoinaan haltuunsa täytäntöönpanokelpoisen ulosotto-perusteen nojalla. Kysymyksessä on voinut olla esimerkiksi lainvoimaa vailla oleva kärjäoikeuden maksutuomio, jonka perusteella on ulosmitattu varallisuutta, jota ei tarvitse realisoida, kuten rahavaroja tai palkka. Tällöin velkoja on voinut nostaa varat vakuutta vastaan. Poikkeuksellisesti kysymys saattaa olla esimerkiksi siitä, että varat on vakuutta vaatimatta tilitetty lainvoimaisen tuomion nojalla, joka myöhemmin kumotaan ylimääräisen muutoksenhaun johdosta.

Koska velkojalla on joka tapauksessa ollut hyväksyttävä peruste nostaa varat, ei olisi oikeudenmukaista, jos hän joutuisi viivästyskorkoseuraamuksen kohteeksi heti siitä lukien, kun hän on nostanut varat. Korkokannaksi ehdotetaan nykyisen kiinteän kuuden prosentin sijaan korkolain 3 §:n 2 momentin mukaista valtiovarainministeriön vahvistamaa viitekorkoa. Tällainen vahvistettu viitekorko on voimassa kalenterivuoden kerrallaan ja määräytyy kolmen kuukauden markkinakoron vuosikeskiarvon mukaisesti. Vuonna 2001 viitekorko on 4 prosenttia.

Korkolain 3 §:n 2 momentissa tarkoitettua korkoa on oikeuskäytännössä katsottu voitavan soveltaa varojen palautustilanteissa. Lainsäädännössä tätä korkokantaa on käytetty muun muassa takaisinsaannista konkurssipesään annetun lain 17 §:n 2 momentissa.

Ministeriön vahvistaman viitekoron suuruista korkoa olisi maksettava siitä päivästä, jona varat tulivat ulosottomiehelle. Tällöin ne ovat olleet pois velallisen käytöstä. Käytännössä varat ovat saattaneet olla tätä kauemminkin eli tilisiirtoihin kuluvan ajan pois velallisen käytöstä. Varojen ulosottomiehen virkatilille tai ulosottovirastoon saapumista voidaan kuitenkin pitää sellaisena riidattomana ajankohtana, johon koronmaksuvelvollisuus voidaan kytkeä. Se on myös ensimmäinen hetki, jolloin hakija tai muu velkoja on voinut saada varat haltuunsa.

Yleensä tilittämiseen kuuluu kuitenkin joitakin päiviä, joten hakija tai muu velkoja saat-

taa joutua maksamaan korkoa myös sellaisilta päiviltä, jolloin varat ovat olleet ulosottomiehen virkavarojen tilillä. Ulosottoasetuksen 34 §:n 1 momentin mukaan ulosottomiehen on viipymättä talletettava hänelle kertyneet varat virkavarain tililleen. Mainitun pykälän 2 momentin mukaan jollei toisin säädetä, ulosottomiehen tulee lähettää kertyneet varat hakijalle kahden viikon kuluessa siitä, kun hän on ne perinyt tai vastaanottanut. Koska tilitysaika on normaalitilanteessa pimmillään kaksi viikkoa, ei ole pidetty käytännön syistä tarpeellisenä ehdottaa viivästyskorosta tehtäväksi vähennystä tältä ajalta hakijan tai muun varojen palauttajan hyväksi.

Sen jälkeen kun velkojaan kohdistetaan palauttamisvaatimus ulosottooperusteiden kumoamisen tai muuttamisen perusteella, koron luonteen voidaan katsoa muuttuvan. Velkojalla ei enää ole oikeudellista perustetta pitää varoja hallussaan. Jos hän laiminlyö varojen palauttamisen, häntä tulee koskea vastaavat viivästysseuraamukset kuin velallisia yleensäkin. Palautusvelvollisuuden syntymisen ajankohtana ja eräänymiseen rinnasteisena tapahtumana voidaan perustellusti pitää ulosottooperusteiden kumoamisen tai muuttamisen hetkeä.

Jollei eräpäivästä ole velallista sitovasti sovittu, viivästyskorkoa on korkolain 6 §:n mukaan maksettava siitä lähtien, kun kuukausi on kulunut päivästä, jona velkoja lähetettiin velalliselle laskun tai muutoin vaati määrätyn rahamäärän suorittamista sekä ilmoitti koronmaksuvelvollisuudesta. Oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 §:n 2 momentin mukaan oikeudenkäyntikulujen korvaukselle on vaadittaessa määrättävä viivästyskorkoa siitä lähtien, kun kuukausi on kulunut korvauksen tuomitsemispäivästä.

Voidaan pitää kohtuullisena, että velkoja saa palautettaviin varoihin nähden maksuaikaa tuottokorolla. Näistä syistä ehdotetaan, että kuukauden kuluttua laskettuna myöhemmän tuomion antamisesta korkokanta muuttuisi tuottokorosta viivästyskoroksi. Jos varojen nostaja palauttaa varat ennen kuin kuukausi on kulunut, hän maksaa koron luonnollisesti vain palautuspäivään saakka.

Koska momentissa tarkoitettu viivästyskorko perustuisi ulosottooperusteiden kumoamiseen tai muuttamiseen, korkokanta määräy-

tyisi korkolain 4 §:n 3 momentin mukaisesti. Palautettavalle määrälle olisi suoritettava vuotuista viivästyskorkoa, joka ylittää seitsemällä prosenttiyksiköllä kulloinkin voimassa olevan vahvistetun viitekoron. Vuonna 2001 viivästyskorko on 11 prosenttia.

Momentissa tarkoitetaan viivästyskoron maksamista palauttamatta olevalle pääomalle. Viivästyskorkoa ei laskettaisi korolle, joka palautusvelvollisen on korkolain 3 §:n 2 momentin mukaisesti maksettava.

Ehdotettua pykälää olisi noudatettava soveltuvien osin myös silloin, kun tuomioistuimien antaa täytäntöönpanon peruuttamiseen liittyvän määräyksen. Jos esimerkiksi hovioikeus on kieltänyt täytäntöönpanon peruuttamisen, velkojan olisi maksettava viivästyskorkoa siitä lukien, kunnes kuukausi on kulunut tämän määräyksen voimassaolon päättymisestä.

17 §. *Hakijan korvausvelvollisuus ja korvausoikeudenkäynti.* Voimassa olevan 3 luvun 14 §:n 1 momentin mukaan hakijan on täytäntöönpanon peruuttamistilanteissa korvattava kaikki vahinko. Säännöstä on oikeuskäytännössä (esimerkiksi KKO 1979 II 53 ja 1984 II 13) tulkittu siten, että kysymyksessä on tuottamuksesta riippumaton eli ankara korvausvastuu. Tällainen vastuu käsittää hyvityksen myös sellaisesta taloudellisesta vahingosta, joka ei ole yhteydessä henkilö- tai esinevahinkoon.

Ankaran vastuunkin määrää on oikeuskäytännössä katsottu mahdolliseksi eräissä tapauksissa vähentää esimerkiksi vahingonkärsijän oman toiminnan perusteella (KKO 1998:59). Oikeuskäytännössä tässä tarkoitettuun korvausvastuuseen on yleensä suhtauduttu samoin kuin aiheettoman turvaamistoimen pyytämisen tapauksessa. Viimeksi mainitusta säädetään oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 11 §:ssä. Oikeuskirjallisuudessa on viitattu myös vahingonkorvauslain 5 luvun mukaiseen vahinkoon (*Halila, Jouko — Havansi, Erkki: Ulosotto-oikeuden oppikirja*. Helsinki 1986).

Ehdotetun pykälän 1 momentissa on pyritty löytämään oikeudenmukainen ratkaisu ottaen toisaalta huomioon sen, että hakijalla on oikeutettu tarve täytäntöönpanoon jo lainvoimaa vailla olevan ulosottooperusteiden nojalla, ja toisaalta sen, että vastaajan oikeussuojan näkökulmasta ulosottooperusteiden muuttuessa

täytäntöönpanoon on ryhdytty liian aikaisin. Momentin mukaan jos täytäntöönpano peruutetaan tuomion kumoamisen tai muuttamisen vuoksi, hakijan olisi korvattava vastaajalle kaikenlainen täytäntöönpanosta ja sen peruuttamisesta aiheutunut vahinko. Korvaus määrättäisiin noudattamalla soveltuvin osin, mitä vahingonkorvauslaissa (412/1974) säädetään.

Momentissa säilytettäisiin nykyinen periaate, että kaikenlaatuinen täytäntöönpanosta aiheutunut vahinko on korvattava. Korvausvelvollisuus koskisi siten myös puhdasta varallisuusvahinkoa. Myös täytäntöönpanon peruuttamisesta aiheutunut vahinko olisi korvattava. Vahingonkorvausvelvollisuus kattaisi myös ulosottoasiassa vastaajalle aiheutuneet mahdolliset kulut.

Tällaisessa tilanteessa hakija olisi vastuussa myös niistä täytäntöönpanokuluista ja täytäntöönpanon peruuttamisesta aiheutuneista kuluista, joita vastaaja ei ole suorittanut ja jotka eivät näin ollen sisälly tälle aiheutuneeseen vahinkoon.

Toisaalta momentissa on otettu huomioon, että joissakin tilanteissa vahingonkorvausta tulisi voida sovittaa, etenkin jos vahinkoa kärsinyt on myötävaikuttanut vahingon syntymiseen. Tältä osin momentissa on haluttu tehdä hienoinen ero ennakkoturvaavan toimen ja lainvoimaa vailla olevan ulosottoperusteen täytäntöönpanon välillä. Takavarikossa ja muussa saatavaa ennakoita turvaavassa toimessa ei ole yleensä perusteena lainkaan tuomioistuimen päätöstä, joten hakijan korvausvastuun kuuluu olla suhteellisen ankara. Sen sijaan nyt tarkoitetuissa tilanteissa ulosotto on perustunut vähintään yhden oikeusasteen päätökseen. Toisaalta koska korvausvastuuta myös takavarikossa voidaan jossakin määrin alentaa, eroavaisuus turvaamistoimiin ei muodostune kovin suureksi.

Pykälän 2 momentissa säilytettäisiin se aikaisempi periaate, että ulosottomies ei ole toimivaltainen määrittelemään peruuntuneesta täytäntöönpanosta aiheutuneen vahingon määrää, vaan sitä koskeva kanne on nostettava tuomioistuimessa.

Momentin mukaan korvausta koskeva kanne olisi nostettava siinä kärjäoikeudessa, jonka tuomiopiirin alueella täytäntöönpanotoimi on suoritettu. Kanne olisi nostettava

vuoden kuluessa siitä, kun ulosottooperustetta koskevassa asiassa annettu tuomio on saanut lainvoiman ja täytäntöönpano on peruutettu. Kantajan olisi lisäksi viipymättä annettava ulosottomiehelle tieto kanteen vireillepanosta. Momentti vastaa asiallisesti voimassa olevan 3 luvun 37 §:ää. Jos täytäntöönpanotoimia on suoritettu usean kärjäoikeuden tuomiopiirin alueella, kanne on pantava vireille jossakin niistä. Kanneaika laskettaisiin tuomion lainvoimaiseksi tulosta tai mahdollisesta tätä myöhemmästä peruuttamistoimesta.

Vastaajan olisi siten saatava korvausvelvollisuudesta ulosottoperuste, jonka ulosottomies panee täytäntöön. Tuomittu vahingonkorvaus voitaisiin ottaa mahdollisesta pantista ehdotetun 3 luvun 47 §:n mukaisesti. Mahdollista takaajaa vastaan olisi käynnistettävä normaali ulosottomenettely tuomitun korvauksen perimiseksi.

Muun ulosottoperusteen täytäntöönpanokelpoisuus

Ehdotettuun 18—21 §:ään otettaisiin säännökset lainvoimaisuuden merkityksestä pantaessa täytäntöön muuta ulosottooperustetta kuin tuomioistuimen riita- tai rikosasiassa antamaa tuomiota. Nämä ulosottoperusteet luetellaan ehdotetun 2 §:n 1 momentin 2—6 kohdassa.

18 §. *Turvaamistoimipäätös.* Ehdotetussa 2 §:n 1 momentin 2 kohdassa mainitaan ulosottoperusteena tuomioistuimen antama turvaamistoimipäätös. Puheena olevaan pykälään otettaisiin selventävä säännös lainvoimaisuuden merkityksestä ja täytäntöönpanon peruuttamisesta turvaamistoimipäätöksen osalta.

Pykälän 1 momentissa olisi viittaussäännös, jonka mukaan lainvoimaa vailla olevan turvaamistoimipäätöksen täytäntöönpanosta säädetään oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 14 §:ssä. Momentissa todettaisiin edelleen, että mitä ulosottolain 7 luvussa säädetään vakuudesta, koskee turvaamistoimipäätöstä sen lainvoimaisuudesta riippumatta. Momentista ilmenisi, että ehdotetussa 2 luvussa olevat säännökset tuomion lainvoimaisuudesta ja edellytetystä vakuudesta eivät koske turvaamistoimipäätöstä.

Viitatus oikeudenkäymiskaaren 7 luvun

14 §:n mukaan turvaamistointa koskevaan päätökseen, väliaikaista ratkaisua lukuun ottamatta, voidaan hakea muutosta erikseen. Muutoksenhaku ei estä täytäntöönpanoa, ellei muutoksenhakemusta käsittelevä tuomioistuimien kiellä tai keskeytä sitä.

Ulosottolain 7 luvun 16 §:n mukaan turvaamistoimipäätöstä ei saa panna täytäntöön, ellei hakija aseta ulosottomiehelle panttia tai takausta vahingosta, mikä sellaisesta toimenpiteestä voi syntyä vastapuolelle. Oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 7 §:n mukaan tuomioistuimien voi tietyin edellytyksin vapauttaa hakijan asettamasta vakuusta. Vastaaaja voi torjua täytäntöönpanon asettamalla vakuuden ulosottolain 7 luvun 12 §:n mukaisesti.

Ehdotetun 2 momentin mukaan turvaamistoimipäätöksen täytäntöönpanon peruuttamisesta olisi voimassa, mitä 13—15 §:ssä sekä 7 luvussa säädetään. Ehdotetut säännökset, jotka koskevat muutoksenhakutuomioistuimen määräystä täytäntöönpanon peruuttamisesta ja peruuttamisen kieltämisestä tai keskeyttämisestä sekä ulosottomiehen peruuttamistoimia ulosotoperusteen kumoamisen tai muuttamisen johdosta, soveltuisivat siten myös turvaamistoimipäätöksen täytäntöönpanoon. Turvaamistoimipäätöksen täytäntöönpanon peruuttamisesta säädetään myös ulosottolain 7 luvun 13 §:ssä.

Hakijan korvausvelvollisuudesta ja korvausoikeudenkäynnistä turvaamistoimen osalta säädetään oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 11 ja 12 §:ssä.

Tässä yhteydessä ei ehdoteta muutosta turvaamistoimipäätöksen täytäntöönpanoa koskevaan 7 luvun 1 §:n viittaussäännökseen. Selvänä kuitenkin voitaneen pitää sitä, että turvaamistoimipäätöksen täytäntöönpanoon soveltuu siinä nimenomaisesti viitatus 3 ja 4 luvun lisäksi ainakin ulosoton oikeussuojakeinoja koskeva 9 ja 10 luku.

19 §. *Välitystuomio*. Ehdotetussa 2 §:n 1 momentin 3 kohdassa mainitaan ulosotoperusteena välitystuomio, joka on annettu välimiesmenettelylaissa tai muussa laissa säädettyssä välimiesmenettelyssä.

Välimiesmenettelylain 43 §:n mukaan Suomessa annetun välitystuomion täytäntöönpanosta päättää hakemuksesta yleinen alioikeus. Lain 45 §:n mukaan välitystuomion täytäntöönpanossa on tuomioistuimen

annettua siitä määräyksen noudatettava, mitä ulosottolain 3 luvun 16 §:ssä säädetään. Lain 54 ja 55 § koskevat vieraassa valtiossa annetun välitystuomion täytäntöönpanoa. Myös sellainen ulkomainen välitystuomio, joka on voimassa Suomessa, pannaan täällä täytäntöön yleisen alioikeuden määräyksestä.

Välitystuomion täytäntöönpanomääräyksen antamisen edellytyksistä säädetään välimiesmenettelylaissa ja itse täytäntöönpanon edellytyksistä ulosottolain 3 luvun 16 §:ssä. Mainitun pykälän 1 momentti koskee Suomessa välimiesmenettelylain nojalla annettuja välitystuomioita ja 3 momentti ulkomailla annettuja välitystuomioita sekä niin sanotussa legaalissa välimiesmenettelyssä annettuja välitystuomioita. Pykälän 2 momentti koskee tilannetta, jossa välitystuomio on kumottu. Ehdotettu pykälä vastaa asiallisesti voimassa olevaa sääntelyä.

Pykälän 1 momentin mukaan välitystuomio, jonka käräjäoikeus on määrännyt pantavaksi täytäntöön, pannaan täytäntöön kuten tuomioistuimen lainvoimainen tuomio. Ylempi viranomaisen tai tuomioistuimen, jossa on vireillä kanne välitystuomion kumoamisesta tai mitättömäksi julistamisesta, voisi kuitenkin painavasta syystä kieltää täytäntöönpanon tai määrätä sen keskeytettäväksi noudattaen soveltuvien osin, mitä 9 luvun 14—17 §:ssä säädetään.

Momentista ilmenee, että välitystuomio ei ole suoraan täytäntöönpanokelpoinen, vaan sen täytäntöönpano edellyttää aina tuomioistuimen antamaa täytäntöönpanomääräystä. Jo käräjäoikeuden antaman määräyksen jälkeen välitystuomio pantaisiin täytäntöön kuten lainvoimainen tuomio. Hakijalta ei vaadita vakuusta eikä vastaaaja voi vakuudella estää täytäntöönpanoa.

Täytäntöönpanon keskeytysmääräyksen antaminen edellyttäisi ehdotuksen mukaan välitystuomion osalta nykyisestä poiketen painavaa syytä. Välitystuomio on lähtökohtaisesti lopullinen eikä siihen yleensä voida hakea muutosta. Ehdotuksen tavoitteena on se, ettei keskeytysmääräystä annettaisi tarpeettoman helposti, kuten käytännössä on joissakin tapauksissa saattanut tapahtua. Jo suoritettujen täytäntöönpanotoimen määrääminen peruutettavaksi edellyttäisi 9 luvun 15 §:n 2 momentin mukaisesti erityistä syytä. Ulosotto-

miehen olisi saamansa keskeytysmääräyksen johdosta meneteltävä 9 luvun 18 §:n mukaisesti.

Jos välitystuomio kumotaan tai julistetaan mitättömäksi, pykälän 2 *momentin* mukaan on noudatettava, mitä ehdotetussa 15—17 §:ssä säädetään. Vastaava viittaus on myös voimassa olevan 3 luvun 16 §:n 2 momentissa. Edellytyksistä, joiden nojalla välitystuomio voidaan asianosaisen kanteesta kumota tai julistaa mitättömäksi, säädetään välimiesmenettelylain 40 ja 41 §:ssä.

20 §. *Eräät muut asiakirjat.* Pykälän mukaan ehdotetun 2 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitetun tilityspöytäkirjan, elatusapusuomuksen, sitoumuksen ja saamistodisteen täytäntöönpanokelpoisuudesta olisi voimassa, mitä muussa laissa erikseen säädetään. Kysymyksessä on toteava säännös, joka on tarpeen kattavan ulosottoerusteita koskevan sääntelyn aikaansaamiseksi.

Sosiaalilautakunnan vahvistama lapsen elatusapua koskeva sopimus on käytännössä tärkein tässä tarkoitettu ulosottoeruste. Elatuslain 8 §:n 3 momentin mukaan elatusavusta tehty sopimus, jonka sosiaalilautakunta on vahvistanut, voidaan panna täytäntöön niin kuin lainvoimainen tuomio. Vastaava säännös on avioliittolain 50 §:n 3 momentissa puolisolle suoritettavaa elatusapua koskevista sopimuksesta.

Ulosottomiehen tilityspöytäkirjan täytäntöönpanokelpoisuudesta säädetään osamaksukauppain 16 §:ssä. Jollei tilitys ole lainvoimainen, sen täytäntöönpanokelpoisuudesta olisi voimassa, mitä ehdotetussa 2 luvun 5 §:ssä säädetään käräjäoikeuden lainvoimaa vailla olevasta maksutuomiosta. Osamaksukauppain 13 §:n mukaan tilityspöytäkirjan täytäntöönpanon keskeyttämisestä on voimassa, mitä ulosottolain 9 luvussa säädetään.

21 §. *Hallintolainkäyttöpäätös ja hallintopäätös.* Ehdotetussa 1 luvun 1 §:n 3 momentissa säädetäisiin ulosottolain soveltamisalasta hallintolainkäyttöpäätösten ja hallintopäätösten täytäntöönpanossa. Ehdotetussa 2 luvun 2 §:n 1 momentin 5 kohdassa mainitaan ulosottoerusteena hallintolainkäyttöpäätökset sekä 6 kohdassa eräät hallintopäätökset. Puheena olevassa pykälässä säädetäisiin lainvoimaisuuden merkityksestä tällaisen hallintolainkäyttöpäätöksen ja hal-

lintopäätöksen täytäntöönpanossa.

Voimassa olevassa 3 luvun 18 a §:ssä ovat säännökset hallintotuomioistuinten ja hallintoviranomaisten päätöksiä koskevista täytäntöönpanon edellytyksistä. Mainitun pykälän 1 momentin mukaan täytäntöönpanokelpoiset hallintotuomioistuimen ja hallintoviranomaisen antamat päätökset pannaan täytäntöön ulosottoin niin kuin riita-asiassa annettu tuomio. Pykälän 2 momentin mukaan jos mainittuun päätökseen haetaan muutosta ja kysymyksessä on maksuvelvoite tai irtaimen esineen luovutusvelvoite, noudatetaan, mitä riita-asiassa annetusta lainvoimaa vailla olevasta alioikeuden tuomiosta säädetään. Muunlainen hallintopäätös pannaan momentin mukaan täytäntöön vasta lainvoimaisena, jollei muutoksenhausta hallintoasioissa annetun lain (154/1950) 14 §:n 2 momentin nojalla ole määrätty, että päätös pannaan täytäntöön muutoksenhausta huolimatta. Mainittu laki on kumottu vuonna 1996. Pykälän 3 momentissa on vielä säännös, jonka mukaan jos hallintotuomioistuimen tai muun 1 momentissa tarkoitetun hallintoviranomaisen määrätynlaisessa asiassa antaman päätöksen täytäntöönpanosta on laissa eri säännös, on sitä kuitenkin noudatettava.

Pykälän 1 *momentin* mukaan lainvoimaa vailla oleva 2 §:n 1 momentin 5 tai 6 kohdassa tarkoitettu hallintolainkäyttöpäätös tai hallintopäätös, jossa on asetettu maksuvelvoite, saadaan panna täytäntöön noudattaen, mitä 5 §:ssä säädetään. Jos päätöksessä on asetettu muu velvoite, päätös saadaan panna täytäntöön vasta kun se on tullut lainvoimaiseksi. Jos kuitenkin päätöksessä on hallintolainkäyttölain 31 §:n 2 momentin nojalla määrätty, että päätös voidaan panna täytäntöön lainvoimaa vailla olevana, noudatetaan soveltuvien osien, mitä 6—8 §:ssä säädetään. Jos muussa laissa on lainvoimaisuutta koskeva eri säännös määrätynlaisessa asiassa annetun hallintolainkäyttö- tai hallintopäätöksen täytäntöönpanosta, on sitä noudatettava.

Ehdotettu momentti vastaa pääosin voimassa olevaa 3 luvun 18 a §:ää. Sen korostaminen, että mainitunlainen hallintolainkäyttö- tai hallintopäätös pannaan täytäntöön kuten tuomio, ei ole enää ehdotetun 1 luvun 1 §:n 3 momentin säännöksen vuoksi tarpeen. Sellainen käytännössä harvinainen hal-

lintolainkäyttö- tai hallintopäätös, joka koskee määrätyn irtaimen omaisuuden luovutusvelvoitetta, pantaisiin ehdotetun momentin mukaan nykytilasta poiketen täytäntöön yleensä vasta lainvoimaisena.

Hallintolainkäyttölaki on korvannut kumotun muutoksenhausta hallintoasioissa annetun lain. Hallintolainkäyttölain 31 §:n 1 momentti merkitsee, että lainvoimaa vailla olevan hallintopäätöksen ja hallintolainkäyttö päätöksen täytäntöönpano ei yleensä ole mahdollinen. Mainitun pykälän 2 momentin mukaan päätös voidaan kuitenkin panna täytäntöön ennen lainvoimaa, jos laissa tai asetuksessa niin säädetään. Lisäksi täytäntöönpanoon voidaan ryhtyä, jos päätös on luonteeltaan sellainen, että se on pantava täytäntöön heti, tai jos päätöksen täytäntöönpanoa ei yleisen edun vuoksi voida lykätä. Mainitussa pykälässä täytäntöönpanolla tarkoitetaan yleisesti täytäntöönpanoa eli myös hallinto-oikeudellista täytäntöönpanoa.

Jos ulosottolain mukaisesti täytäntöönpanotavassa hallintoasiassa poikkeuksellisesti tarvitaan muutoksenhakuun valituslupa, muutoksenhaku ei hallintolainkäyttölain 31 §:n 3 momentin mukaan estä täytäntöönpanoa. Tällainen päätös rinnastuu ulosottomenettelyn kannalta hovioikeuden toisena asteen antamaan tuomioon ja sen täytäntöönpanossa olisi noudatettava, mitä ehdotetussa 10 §:n 1 momentissa säädetään. Kertyneet varat saataisiin nostaa vain vakuutta vastaan. Ehdotetun 1 luvun 1 §:n 3 momentin ja voimassa olevan 1 luvun 1 §:n 2 momentin säännökset huomioon ottaen nimenomaista säännöstä asiasta ei ole pidetty ehdotuksessa tarpeellisena.

On selvää, ettei ulosottomies voi arvioida hallintolainkäyttölain 31 §:n 2 momentissa mainittuja harkinnallisia kriteereitä. Tämän vuoksi ehdotetaan nykytilan mukaisesti säädettäväksi, että tällaisen päätöksen täytäntöönpano ulosottolain mukaisesti lainvoimaa vailla olevana edellyttää, että päätöksen antanut viranomais on tästä nimenomaisesti määrännyt. Täytäntöönpanossa noudatettaisiin tällöin soveltuvin osin, mitä 6—8 §:ssä säädetään.

Muuta kuin maksuvelvoitetta koskeva hallintolainkäyttö- tai hallintopäätös voi olla täytäntöönpanokelpoinen lainvoimaa vailla

olevana myös erityissäännöksen perusteella. Tällöinkin olisi noudatettava soveltuvin osin, mitä ehdotetussa 6—8 §:ssä säädetään, jollei toisin erikseen säädetä.

Ehdotetussa 2 momentissa olisi viittaus säännös, jonka mukaan keskeytysmääräyksen ja muun vastaavan täytäntöönpanoa koskevan määräyksen antamisesta on voimassa, mitä hallintolainkäyttölain 32 ja 66 §:ssä säädetään. Mainitussa hallintolainkäyttölain 32 §:ssä säädetään valitusviranomaisen täytäntöönpanomääräyksestä. Ulosotossa noudatettavan muun täytäntöönpanomääräyksen olisi rinnastuttava ulosottolain tuntemiin kielto-, keskeytys- tai peruuttamismääräyksiin. Määräys voi olla myös sellainen, jossa valitusviranomaisen määrää päätöksen pantavaksi täytäntöön lainvoimaa vailla olevana.

Viitattu hallintokäyttölain 66 § puolestaan koskee ylimääräistä muutoksenhakua käsittelevän viranomaisen täytäntöönpanomääräystä. Saatuaan ilmoituksen keskeytysmääräyksestä ulosottomiehen olisi ehdotetun 13 §:n 2 momentin mukaisesti noudatettava, mitä 9 luvun 18 §:ssä säädetään.

Ehdotetussa momentissa säädettäisiin edelleen, että jos hallintopäätös tai hallintolainkäyttöpäätös kumotaan tai sitä muutetaan, on voimassa, mitä ehdotetussa 15—17 §:ssä säädetään. Ulosottomiehen peruuttamistoimet, velkojan palautusvelvollisuus sekä haki- ja korvausvelvollisuus ja korvausoikeudenkäynti noudattaisivat siten tuomiota koskevia säännöksiä myös hallintolainkäyttö- ja hallintopäätöksen osalta.

Kuittaus

22 §. *Velallisen kuittausvaatimus.* Pykälään ehdotetaan otettavaksi säännös velallisen kuittausvaatimuksesta ulosotossa. Säännöksellä ei puututtaisi kuittauksen aineellisoikeudellisiin edellytyksiin, vaan pykälässä säädettäisiin vain niistä lisävaatimuksista, joita kuittaus ulosotossa edellyttää.

Kuittausta koskevat säännökset ovat lain- ja säännössämme niukat. Kuittauksen yleisinä aineellisoikeudellisina edellytyksinä pidetään saatavien samanlaisuutta, vastasaatavan perimiskelpoisuutta ja saamista vastakkaisuutta. Lisäksi on voimassa erityistilanteita koskevia kuittauskieltoja ja -rajoituksia.

Esimerkiksi työsopimuslain (55/2001) 2 luvun 17 §:n 1 momentin mukaan työnantaja ei saa kuitata työntekijän palkkasaamista vastasaamisellaan siltä osin kuin palkka on ulosottolain ja suojaosuudesta palkan ulosmittauksessa annetun asetuksen (1031/1989) mukaan jätettävä ulosmittaamatta (KKO 1994:76). Kuittauskielto saattaa johtua myös sosiaalisista syistä. Esimerkiksi lapsen elatusapusaatavan on katsottu olevan tällä perusteella suojattu kuittaukselta.

Ulosoton kannalta voidaan tehdä ero kuittausväitteen ja kuittausvaatimuksen välillä. Kuittausväite tarkoittaa, että velallinen väittää velkojan saatavan lakanneen ulosottoperusteen antamisen ja ulosoton vireilletulon välisenä aikana velallisen toimittaman kuittauksen vuoksi. Tällainen saamisosoikeuden lakkaamisväite ratkaistaan attraktioperiaatteen nojalla ulosottomenettelyssä tai mahdollisessa täytäntöönpanoriidassa. Velallisen kuittausvaatimus puolestaan sisältää pyynnön siitä, että ulosotossa toimitettaisiin kuittaus.

Velallisen kuittausosoikeudesta ulosotossa ei ole säännöksiä voimassa olevassa ulosotto-laissa. Oikeuskäytännössä ja -kirjallisuudessa on lähdetty siitä, että kuittauksia koskevat aineellisoikeudelliset edellytykset koskevat sinänsä myös ulosotossa tapahtuvaa kuittauksia. Lisäksi kuittaukseen käytettävän vastasaatavan tulee täyttää tietyt ulosoton luonteesta johtuvat lisäedellytykset. Vastasaatavan tulee olla ulosotollisesti selvä. Ulosotto on summaarista menettelyä, jossa todistelun esittäminen vastasaatavan oikeellisuudesta voi käydä vain rajoitetusti päinsä.

Oikeuskäytännössä ja -kirjallisuudessa on edellytetty, että velallisen kuittausvaatimuksen tulee perustua lainvoimaiseen tuomioon tai siihen verrattavaan päätökseen, jonka perusteella voitaisiin välittömästi ryhtyä ulosottoon ja suorittaa se loppuun asti. Vastasaatavasta on siten oltava lainvoimainen ulosottoperuste tai ainakin sellainen ulosottoperuste, joka voidaan panna täytäntöön kuten lainvoimainen tuomio. On kuitenkin katsottu, että hakijan suostumuksin lainvoimaisuusvaatimuksesta voidaan poiketa. Kuittausvaatimus on voitu esittää vasta muutoksenhakuasteessakin.

Voimassa olevassa ulosottolaissa ei ole säännöstä myöskään vastakkaisten saatavien

samanaikaisesta täytäntöönpanosta, jolloin myös ulosottovelallinen on hakenut ulosottoa velkojaansa vastaan. Samanaikaisessa täytäntöönpanossa saatavien vastakkaisuus voidaan todeta viran puolesta eikä se edellytä ulosottoerusteen lainvoimaisuutta. Samanaikainen täytäntöönpano muistuttaa kuittauksista siinä, että ulosottomies toteaa saatavat lakanneiksi siltä osin kuin ne peittävät toisensa. Jos jommallekummalle jää tämän jälkeen ylijäämää, tämän saatavan osan ulosottoa jatketaan normaalisti. Kyseessä on ulosottokäytännössä luotu prosessikumulaation muoto eikä sitä koskevia nimenomaisia säännöksiä ole tarpeen ottaa ulosottolakiin.

Pykälän 1 momentin mukaan täytäntöönpanoa ei saisi toimittaa siltä osin kuin velallinen vaatii hakijan saatavan kuittauksista sellaisen vastasaatavansa perusteella, josta hänellä oli ennen ulosmittausta lainvoimainen tuomio tai muu ulosottoeruste, joka voidaan panna täytäntöön kuten lainvoimainen tuomio, ja kuittauksen edellytykset muutoin täytyivät ennen ulosmittausta. Kuittaus tulisi 2 momentin mukaan voimaan, kun velallinen ilmoittaa kuittausvaatimuksensa ulosottomiehelle. Ilmoitus olisi tehtävä viimeistään silloin, kun velallinen on saanut tiedon toimitetusta ulosmittauksesta. Ulosottomiehen tulisi antaa kuittausvaatimus hakijalle tiedoksi.

Pykälä koski niin sanottua pakollista kuittauksista ulosotossa eikä estäisi asianosaisia sopimasta kuittauksesta niissä tapauksissa, joissa se muutoin on lain mukaan mahdollista. Kuittausvaatimuksella tarkoitetaan velallisen esittämää pyyntöä siitä, että ulosotossa toimitettaisiin kuittaus. Ulosottoon ei tällöin hakijan ulosottoerusteesta huolimatta ryhdyttäisi, vaan molemminpuoliset saamisosoikeudet todettaisiin lakanneiksi siltä osin kuin ne kattavat toisensa. Kuittausvaatimuksessa ei ole kysymys siitä, että velallinen kiistää velkojan saatavan, vaan päinvastoin kuittaus on yksi saatavan suoritustapa. Hyväksytyt kuittausvaatimus merkitsisi täytäntöönpanon estettä vain siltä osin kuin kuittausvaatimuksen tarkoittama velallisen vastasaatava kattaa hakijan saatavan.

Velallinen voisi käyttää kuittaukseen ulosotossa vastasaatavaa, josta hänellä on lainvoimainen tuomio. Kuittaukseen kelpaisi myös muu ulosottoeruste, joka voidaan

panna täytäntöön kuten lainvoimainen tuomio. Tämän mukaisesti kuittausvaatimus voisi perustua esimerkiksi yksipuoliseen tuomioon hakijaa vastaan. Velallisen ulosotoperusteen ei tarvitsisi olla tuomioistuimen antama, vaan kysymykseen tulisivat myös muut ulosotoperusteet, esimerkiksi ulosottomiehen lainvoimaisen osamaksukauppattilityksen pöytäkirja.

Se, mitä vaatimuksia hakijan saatavalle on asetettava, ratkeaisi ulosotoperusteen täytäntöönpanokelpoisuutta koskevien säännösten mukaan. Jos ulosotoperuste kumotaan tai sitä muutetaan, ulosottomiehen olisi ryhdyttävä peruuttamistoiimiin ehdotetun 15 §:n mukaisesti.

Kuittausvaatimuksen hyväksyminen edellyttäisi pykälän mukaan lisäksi, että kuittauksen aineellisoikeudelliset edellytykset eli muun muassa saamisten vastakkaisuus olisi käsillä. Aineellisoikeudellisten edellytysten olemassaolon ratkaisee ulosottomies attraktioperiaatteen mukaisesti. Ulosottomiehen päätökseen saadaan hakea muutosta valittamalla käräjäoikeudelta.

Pykälän mukaan kuittauksen edellytysten olisi täytyttävä ennen ulosmittausta. Tämä merkitsisi muutosta nykyiseen käytäntöön. Menettelyn selkeyden vuoksi on tarpeellista määritellä tietty ajankohta, jolloin kuittausten edellytysten täytyy ulosotossa olla käsillä. Ulosmittauksen jälkeen täytäntöönpano on jo edennyt varsin pitkälle kuittausvaatimuksen tutkimisen kannalta.

Vallitsevan käsityksen mukaan kuittauksen oikeusvaikutukset syntyvät eli kuittaus tulee voimaan silloin, kun kuittausilmoitus esitetään vastapuolelle. Ulosoton osalta pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että kuittaus tulee voimaan, kun velallinen ilmoittaa kuittausvaatimuksensa ulosottomiehelle. Velallinen on tällöin täyttänyt toimimisvelvollisuutensa. Ajankohta on myös kuittauksen toimittavan ulosottomiehen kannalta yksiselitteinen. Kuittattavien saatavien määrä laskettaisiin siten ulosotossa tämän ajankohdan mukaisena.

Pykälässä säädettäisiin edelleen, että ulosottomiehen tulee antaa kuittausvaatimus hakijalle tiedoksi. Tieto olisi toimitettava viipymättä. Koska käytettävissä olisi aina hakijan tiedoksianto-osoite, tiedoksiantoon ei kuluisi pitkää aikaa.

Kauppakaaren 9 luvun 5 §:n optio-oikeutta koskevista säännöksistä seurannee, että silloin, kun hakijan uloshaettuja saatavia on useita, kuittausta haluava velallinen saisi valita, minkä saatavan hän haluaa kuittaussin lakkauttaa. Ulosotokäytännössä lienee myös vakiintuneesti lähdetty siitä, että mainitusta säännöksestä ilmenevää korkovelan etusijaa pääomaan nähden sovelletaan myös ulosotossa tapahtuvassa kuittauksessa, jollei toisin ole säädetty.

Nykyisen käytännön mukaan kuittausvaatimus voidaan esittää niin kauan kuin ulosottoasia on vireillä ja myös muutoksenhakuasteessa. Nyt ehdotetaan säädettäväksi, että velallisen olisi ilmoitettava kuittausvaatimuksensa ulosottomiehelle viimeistään silloin, kun velallinen on saanut tiedon toimitetusta ulosmittauksesta. Ilmoitus olisi tehtävä viipymättä tiedon saannin jälkeen. On perusteltua edellyttää, että velallinen reagoi viimeistään tässä vaiheessa, jos hän haluaa, että hakijan saatavan suorittamiseen käytetään hänen vastasaatavaansa eikä ulosmitattua omaisuutta. Velallinen ei voisi lykätä ilmoitusta esimerkiksi ulosmitatun omaisuuden myynnin jälkeen esitettäväksi.

Kuittausvaatimuksen luonne huomioon ottaen ulosottomiehen olisi yleensä tehtävä siitä ehdotetun 3 luvun 28 ja 29 §:n mukainen perusteltu päätös. Jos hakijan saatava on määrältään velallisen saatavaa suurempi, ulosottomies tekisi tästä eräänlaisen välitilityksen. Ylijäämän osalta ulosotto jatkuisi normaalisti. Jos taas velallisen kuittaukseen käyttämä vastasaatava on määrältään hakijan saatavaa suurempi, kuittaus voi luonnollisesti tapahtua vain viimeksi mainitun saatavan määrään asti. Ylijäämän osalta velallisen olisi itsensä tarvittaessa haettava ulosottoa.

Kuittaukseen liittyvien oikeudellisten kysymysten vaikeuden vuoksi kuittausvaatimuksen ratkaiseminen kuuluisi ehdotetun 1 luvun 5 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaisesti ulosottomiehen yksinomaiseen toimivaltaan.

23 §. *Sivullisen kuittausvaatimus.* Kuittaus ulosotossa on aiheuttanut ongelmia erityisesti niissä tapauksissa, joissa on ollut kyse sivullisen oikeudesta kuittaukseen vastasaatavallaan silloin, kun ulosotovelallisen sivulliselta oleva saatava on ulosmitattu. Nykyisin joudutaan lähinnä yleisten periaatteiden va-

rassa ratkaisemaan, voiko kuittaus tapahtua ulosmittauksen estämättä. Oikeuskäytännössä ulosmittaus on rinnastettu saamisoikeuden luovutukseen. Ulosmitatun saatavan velallisella on siten yleensä katsottu tietyin edellytyksin olevan oikeus kuitata ulosottovelalliselta olevalla vastasaatavallaan (KKO 1982 II 25 ja KKO 1986 I 1 vrt. KKO 1959 II 22). Oikeusohjeina ratkaisuihin on viitattu velkakirjalain (622/1947) 10 ja 28 §:stä sekä konkurssisäännön (31/1868) 33 §:stä ilmenevään periaatteeseen. Yleensä ei ole edellytetty, että sivullisella olisi vastasaatavastaan ulosotto-peruste, ja kuittaus on voitu suorittaa huolimatta siitä, että hakija on ollut sivullista paremmassa etuoikeusasemassa.

Puheena olevaan pykälään ehdotetaan otettavaksi nimenomainen säännös sivullisen kuittausvaatimuksesta ulosotossa. Säännös koskisi tapauksia, joissa ulosmitataan ulosottovelallisella sivulliselta eli velallisen velalliselta oleva saatava ja tämä haluaa kuitata vastasaatavallaan. Säännöstä sovellettaisiin myös tilanteissa, jossa ulosmitataan velallisen tilillä luottolaitoksessa olevia varoja ja luottolaitos haluaa käyttää tilillä olevia varoja vastasaatavansa kuittaamiseen. Etenkin niin sanottu käyttelytili poikkeaa tosiasiallisesti selvästi muun tyyppisistä saatavista. Saattaisi olla perusteltua erikseen selvittää, tulisiko lakiin ottaa erityisiä kuittausrajoituksia sen osalta.

Pykälän *1 momentissa* säädettäisiin sivullisen kuittausoikeuden edellytyksistä. Momentin mukaan jollei muualla laissa toisin säädetä, sivullisella, jolle on annettu tiedoksi saatavan ulosmittausta koskeva maksukiello, on oikeus kuitata velallisen saatava vastasaatavallaan, josta hänellä tällöin oli lainvoimainen tuomio tai muu ulosotto-peruste, joka voidaan panna täytäntöön kuten lainvoimainen tuomio, ja kuittauksen edellytykset muutoin täytyivät ennen maksukiellon tiedoksisaantia. Kuittauksella ei kuitenkaan saisi suorittaa paremmassa etuoikeusasemassa olevan velkojan vahingoksi.

Säännöstä sovellettaisiin myös silloin, kun ulosottomies on antanut sivulliselle saatavan maksukiellon ehdotetun 3 luvun 18—20 §:ssä tarkoitettuna väliaikaistoimena. Tällaisella toimella on sama vaikutus kuin ulosmittauksella.

Säännös olisi toissijainen mahdollisiin kuittausta ulosotossa koskeviin erityissäännöksiin nähden. Esimerkiksi veronkantolain (611/1978) 11 §:n mukaan veronpalautuksen saajan konkurssi tai veronpalautuksen ulosmittaus eivät estä veronkuittauksen toimittamista. Ulosmittauksesta huolimatta veronpalautus voidaan siis kuitata verojäämän suorituksiksi, jos mainitun lain 2 luvussa säädetyt kuittauksen edellytykset ovat olemassa.

Toisaalta pykälässä säädettäisiin vain niistä lisäedellytyksistä, joita saatavan ulosmittaus kuittaukselle asettaa. Säännöksestä ilmenee, että kuittauksen aineellisten edellytysten olisi täytyttävä ennen kuin sivullinen saa tiedon maksukiellosta. Kuittauksen yleisten edellytysten osalta viitataan 22 §:n kohdalla todettuun.

Sivullisen kuittaus voi estyä kokonaan tai osittain myös erityisen kuittauskiellon tai -rajoituksen vuoksi. Pankin kuittausoikeudesta säädetään luottolaitostoiminnasta annetun lain (1607/1993) 54 §:n 1 momentissa. Sen mukaan talletuspankki ei saa vastasaatavallaan kuitata sellaisia yksityishenkilön tilillä olevia tai hänelle maksettavaksi osoitettuja varoja, joita ei saa lain mukaan ulosmitata. Koska tämä kuittauskielto on kytketty ulosmittauskieltoon, se ei aktualisoidu ulosmitattujen tilivarojen osalta.

Ehdotetun säännöksen mukainen sivullisen kuittausoikeus ei koskisi palkan ulosmittausta, vaan ainoastaan jo syntyneen saatavan ulosmittausta. Korkeimman oikeuden ratkaisua KKO 1979 II 136 vastaavasti ehdotuksessa tarkoitetaan, ettei työnantajalla, joka on saanut tiedon työntekijänsä palkan ulosmittausta koskevasta maksukiellosta, ole sen jälkeen oikeutta kuitata palkkasaatavaa vastasaatavallaan, lukuun ottamatta maksukiellon tiedoksisaantihetkellä jo erääntynyttä palkan määrää.

Pykälässä ehdotetaan nykytilasta poiketen säädettäväksi, että myös sivullisen kuittausvaatimuksen hyväksyminen ulosotossa edellyttäisi, että vastasaatavasta on lainvoimainen tuomio tai siihen rinnastuva ulosotto-peruste. Ulosotto-peruste on tarpeen, jottei ulosottomies joutuisi ratkaisemaan ulosottovelallisen ja hänen velallisensa välisen velkasuhteen oikeellisuutta. Ulosotto-perustetta koskevalla edellytyksellä voidaan myös ehkäistä tekais-

tuihin vastasaataviin perustuvia kiittäuksia. Täytäntöönpanon ei myöskään tulisi viivästyä sen vuoksi, että sivullinen vaatisi kiittäusta lainvoimaa vailla olevan ulosottoperusteen nojalla.

Kiittäusvaatimuksen esittäjän ei tarvitsisi velallisen muihin velkoihin nähden tyytyä velkojien maksunsaantijärjestyksestä annetun lain (1578/1992), jäljempänä *maksunsaantilaki*, 2 §:n mukaiseen suhteelliseen jako-osuuteen, vaan hän saisi kiittäuksen kautta suorituksen koko saatavalleen siltä osin kuin saatavat ovat vastakkaisia. Sivullisen kiittäusoikeus kuitenkin ehdotetun momentin mukaan väistyisi siltä osin kuin hakijan saatavalla on sivullisen saatavaa parempi etuoikeus. Tällainen parempisijainen saatava voisi lähinnä olla lapsen elatusapusaatava. Ehdotus merkitsisi muutosta nykyiseen käytäntöön.

Voidaan toisaalta kysyä, pitäisikö etuoikeusjärjestyksestä noudattaa myös kiittäustilanteessa niin, että kiittäusvaatimuksen esittäjä joutuisi tyytymään siihen jako-osaan, jonka hän ulosoton hakijana olisi saanut. Sivullinen pääsee ehdotuksen mukaan muita velkojia parempaan asemaan vastasaatavansa perusteella. Tätä voidaan kuitenkin perustella sillä, että melko laajan kiittäusoikeuden säilyttämisellä on merkitystä luotonannossa ja etenkin sellaisessa kaupankäynnissä, joka perustuu vakiintuneeseen liikesuhteeseen ja jossa osapuolten kesken on jatkuvasti vastakkaisia saatavia. Kiittäusoikeus toimii tällöin vakuuden tavoin.

Ehdotetun pykälän 2 momentin mukaan kiittäus tulisi voimaan, kun sivullinen ilmoittaa kiittäusvaatimuksensa ulosottomiehelle. Tältä osin viitataan edellisen pykälän kohdalla todettuun. Ilmoitus olisi tehtävä viipymättä maksukiellon tiedoksisaannin jälkeen. Ulosottomiehen tulisi antaa sivullisen kiittäusvaatimus edelleen ulosottovelalliselle tiedoksi. Myös hakijaa tulisi tarvittaessa informoida asiasta.

Jos saatava joudutaan poikkeuksellisesti myymään ulosottoimin, sivullisella ei olisi pykälän 3 momentin mukaan kiittäusoikeutta ostajaan nähden, ellei sivullinen ole ilmoittanut kiittäusvaatimustaan ulosottomiehelle ennen ulosottomyyntiä. Vastasaatavan olisi lisäksi täytettävä ehdotetussa 1 momentissa

säädetyt edellytykset.

Pakkohuutokauppaostajan oikeusasema on nykyisin epäselvä suhteessa velallisen velallisen vastasaamiseen perustuvaan kiittäusoikeuteen. Sivullisella ilmeisesti olisi eräiden velkakirjalain periaatteiden nojalla oikeus, senkin jälkeen kun ulosmittattu saatava on myyty ulosottolain mukaisessa järjestyksessä, käyttää tietyin edellytyksin ulosmittausvelalliselta oleva saamisensa kiittäukseen, mikä saattaisi yksittäistapauksessa muodostua ostajan kannalta kohtuuttomaksi.

Saatavia myytäneen varsin harvoin ulosottoimin. Tämä johtuu ennen kaikkea siitä, että huutokaupassa saatavalle kertyvä hinta muodostuu etukäteen arvioiden usein niin alhaiseksi, ettei huutokauppaan siitä aiheutuvien kustannusten vuoksi ryhdytä. Voidaankin olettaa, että ehdotetun 3 momentin käytännön merkitys jää varsin vähäiseksi.

Täytäntöönpanokelpoisuuden määräaikaisuus

24 §. *Määräaika.* Pykälään otettaisiin säännös ulosottooperusteen täytäntöönpanokelpoisuuden määräaikaaisuudesta. Kysymyksessä olisi uudenlainen sääntely, jonka tarpeellisuutta on käsitelty edellä yleisperustelujen alajaksossa 3.2. Siirtymäsäännöksiä käsitellään lakiehdotuksen voimaantulo- ja siirtymäsäännöksen kohdalla. Jaksossa 4 käsitellään säätämisenjärjestyksestä. Ilmaisua ulosottooperusteen täytäntöönpanokelpoisuus käytetään ehdotetussa 2 luvussa myös lainvoimaisuusedellytyksen osalta.

Pykälässä säädettäisiin ulosottooperusteen täytäntöönpanokelpoisuuden lakkaamisesta ajan kulumisen vuoksi. Ehdotus merkitsee, että oikeusjärjestyksemme omaksuttaisiin periaate, jonka mukaan ulosottooperuste voi menettää täytäntöönpanokelpoisuutensa sen tarkoittamaan saamisenoikeuteen nähden periaatteessa itsenäisesti. Tuomiolle ja muulle ulosottooperusteelle tulisi prosessuaalinen voimassaoloaika.

Ulosottolaissa säädettäisiin ulosottooperusteen täytäntöönpanokelpoisuuden päättymisen ulosotto-oikeudellisista oikeusvaikutuksista ja konkurssisäännössä oikeusvaikutuksista konkurssin osalta.

Ulosottoperusteen täytäntöönpanokelpoisuus saattaa lakata jo ennen sen määräajan kulumista katkaistavissa olevan aineellisen vanhentumisajan kulumisen johdosta. Ulosottoperusteen saamisen jälkeen saatavan vanhentuminen tulee nykykäsitteen mukaan katkaista viimeistään kymmenen vuoden kulluttua siitä, kun lopullinen ulosottoperuste on annettu. Saatavan vanhentuminen voitaisiin vanhentumisasetusta koskevan ehdotuksen mukaan keskeyttää panemalla ulosottoasia vireille. Ulosottoperusteen täytäntöönpanokelpoisuus saattaa lakata myös esimerkiksi maksun, anteeksiannon tai kuittauksen perusteella. Saamisen lakkaaminen on yleensä ratkaistavissa ulosottovalituksen lisäksi täytäntöönpanoriidassa, kuten ulosottolain 9 luvun 6 §:n 1 momentin 1 kohdasta käy ilmi.

Ulosottoperusteen määräaikaisuus ei poistaisi velkojan velvollisuutta huolehtia saatavan vanhentumisen katkaisemisesta edellä mainituin tavoin. Katkaistavissa oleva saatavan vanhentumisaika ja ulosottoperusteen lopullinen määräaika kuluisivat siten samanaikaisesti.

Pykälän 1 momentin mukaan ulosottolaissa tarkoitettu ulosottoperuste, jossa luonnolliselle henkilölle on asetettu maksuvelvoite, on täytäntöönpanokelpoinen 15 vuoden ajan. Määräaika olisi 20 vuotta, jos ulosottoperusteessa tarkoitettu velkoja on luonnollinen henkilö tai jos korvaussaatava perustuu rikokseen, josta velallinen on tuomittu vankeuteen tai yhdyskuntapalveluun.

Ulosottoperusteen määräaikaisuus koskisi ainoastaan luonnollisten henkilöiden maksuvelvoitteita. Ulosottoperuste olisi täytäntöönpanokelpoinen säädetyn määräajan ulosottoperusteessa nimettyä luonnollista henkilöä vastaan. Yleisperusteluissa mainituista syistä sääntelyä ei ehdoteta ulotettavaksi yhteisöjen tai muiden oikeushenkilöiden velvoitteisiin. Siten esimerkiksi ulosottoperuste, jossa on asetettu maksuvelvoite avoimelle yhtiölle, ei menettäisi täytäntöönpanokelpoisuuttaan ajan kulumisen vuoksi. Sen sijaan ulosottoperuste, jossa yhtiömiehelle on asetettu maksuvelvoite, kuuluisi ehdotettujen määräaikäsääntösten soveltamisalaan. Yhtiömies voisi vapautua ulosotosta ja konkurssiuhasta, vaikka saatavaa voitaisiin edelleen periä yhtiöltä ulosotossa tai konkurssissa.

Määräaikaisuus koskisi luonnollisen henkilön henkilökohtaista velkavastuuta. Tuomio, jolla saaminen on määrätty maksettavaksi sen vakuutena olevasta omaisuudesta, voitaisiin panna vakuuden osalta täytäntöön määräajasta riippumatta.

Maksuvelvoitteella tarkoitetaan ehdotetun 1 luvun 1 §:n määritelmäsäännöksen mukaan velvoitetta raha- tai tavarasuoritukseen. Muunlaisten velvoitteiden osalta täytäntöönpanokelpoisuuden ajalliseen rajoittamiseen ei ole perusteita. Esimerkiksi jos hakija häätötuomion jälkeen sallii häädettävän jatkaa asumistaan, uuden vuokrasopimuksen katsotaan syntyneen tietyn ajan jälkeen. Vastavasti tekemis- ja kieltotuomioissa täytäntöönpanosta luopuminen vuosikausiksi tulkitaan usein sovinnoksi tai esimerkiksi käyttösopimukseksi. Luovutusvelvoitetta koskevat ulosottoperusteet eivät velvoitteen esineidellisen luonteen vuoksi menettäisi täytäntöönpanokelpoisuuttaan.

Määräaikaisuus koskisi kaikkia ehdotetussa 2 luvun 2 §:ssä tarkoitettuja ulosottoperusteita. Toisaalta jos itse aineellinen saatava muun lain mukaan vanhentuu lopullisesti ulosottoperusteen määräaikaa lyhyemmässä ajassa, säännös ei tulisi sovellettavaksi. Esimerkiksi lapselle tuleva elatusapusaatava vanhentuu lopullisesti eräntymisvuoden lopusta laskettuna viiden vuoden kuluttua.

Merkitystä ei olisi sillä, missä menettelyssä ulosottoperuste on syntynyt. Maksuvelvoitteen on voinut vahvistaa yleinen tuomioistuimien riita- tai rikosasiassa, hallintotuomioistuimien hallintolainkäyttömenettelyssä tai hallintoviranomainen hallintomenettelyssä. Ratkaisevaa olisi se, että kysymyksessä on maksuvelvoitetta koskeva, ulosottolaissa tarkoitettu ulosottoperuste. Tällainen on myös esimerkiksi osamaksukauppaa koskeva ulosottomiehen tekemä tilityspöytäkirja. Samoin velkajärjestely- ja yrityssaneerausmenettelyssä vahvistettu maksuohjelma on tuomioon rinnastuva ulosottoperuste.

Ulosottoperusteen määräaikaisuus koskisi myös välitystuomioita. Välitystuomion täytäntöönpano ulosoton avulla edellyttää tuomioistuimen täytäntöönpanomääräystä. Välitystuomiota koskeva ulosottomenettely ei poikkea muusta virallistoimintoisesta ulosotosta, vaan välitystuomio rinnastuu tuomio-

istuimen tuomioon. Käytännössä välimiesmenettelyn asianosaiset ovat oikeushenkilöitä, joten välitystuomion määräaikaisuus tulisi vain harvoin kysymykseen.

Määräaikaisuutta koskevia säännöksiä ei sovellettaisi täytäntöönpanossa, johon ryhdytään ilman 2 luvussa tarkoitettua ulosottoperustetta. Yleensä tällaista saatavaa koskee veroulosottolain 11 §:ssä tarkoitettu lopullinen viiden vuoden vanhentumisaika. Tilanne on ongelmallinen niissä harvinaisissa tapauksissa, joiden osalta säädetään, että saatava perittään veroulosottolain mukaisessa järjestyksessä lukuun ottamatta vanhentumisaikaa koskevaa sääntelyä. Tällöin on perusteltua katsoa, että saatavaa koskisi ehdotettu ulosottolain sääntely niin, että jokaisen perittävän erän erääntyminen vastaisi ulosottoperusteen antamista määräajan laskemisen kannalta. Veroulosottolaissa tarkoitettut saatavat olisivat näin jommankumman vanhentumissääntöni piirissä.

Erityisvanhentumisajat koskevat myös sakkoa ja menettämisseuraamusta. Rikoslain 8 luvun 11 ja 12 §:ssä säädetään, että tuomitun sakon täytäntöönpano raukeaa viiden vuoden kuluttua ja menettämisseuraamuksen täytäntöönpano kymmenen vuoden kuluttua lainvoiman saaneen tuomion antamispäivästä. Näin ollen esimerkiksi vankeusrangaitukseen tuomittu rikoksenteijä, joka tuomitaan sekä taloudellisen hyödyn menettämiseen valtiolle että vahingonkorvaukseen asianomistajille, vapautuisi ensin mainitusta velvoitteesta kymmenessä vuodessa ja jälkimmäisen täytäntöönpanosta 20 vuodessa.

Ulosottoperusteella tarkoitetaan ulosottolaissa kotimaista ulosottoperustetta. Kuten ehdotetusta 1 luvun 1 a §:stä ilmenee, ulosottolain mukaista menettelyä noudatetaan sen mukaan kuin siitä muussa laissa säädetään myös täytäntöönpanossa, joka koskee ulkomailla annettua tuomiota, välitystuomiota tai muuta ulosottoperustetta sekä Euroopan unionin eräiden toimielinten tuomioita ja päätöksiä. Ulkomaisen ulosottoperusteen voimassaolo ja täytäntöönpano täällä perustuu aina nimenomaiseen säännökseen. Yleisperustelujen jaksossa 3.2. mainituista syistä tuomion, joka antamismaassa on täytäntöönpanokelpoinen, täytäntöönpanosta ei voitaisi kieltäytyä pelkästään sillä perusteella, että

vastaava suomalainen tuomio ei enää olisi ajan kulumisen vuoksi täytäntöönpanokelpoinen.

Yllä todettuun liittyy periaatteessa se ongelma, että velkoja voisi yrittää hankkia ulosottoperusteen velallista vastaan ulkomailta määräaikaisuuden välttääkseen. Ongelma ei kuitenkaan liene käytännössä merkittävä, koska sääntely koskisi vain luonnollisten henkilöiden velvoitteita ja määräajat olisivat varsin pitkiä. Lisäksi Suomessa asuvaa kuluttajaa vastaan kanne on nostettava Suomessa, kuten muun muassa tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 44/2001 15—17 artiklassa säädetään.

Pykälässä säädettäisiin myös ulosottoperusteen täytäntöönpanokelpoisuuden määräaikojen pituudesta ja niiden määräytymisperusteista. Ehdotuksessa omaksuttua mallia on perusteltu edellä yleisperusteluissa. Määräajan alkamisajankohdasta säädettäisiin 25 §:ssä.

Puheena olevan momentin mukaan täytäntöönpanokelpoisuuden määräaika olisi yleensä 15 vuotta. Tämä määräaika koskisi oikeushenkilön saatavaa luonnolliselta henkilöltä jäljempänä selostettavin poikkeuksin. Määräaika tulisi sovellettavaksi silloin, kun ulosottoperusteesta nimettynä velkojana on oikeushenkilö, mikä olisi helppo todeta ulosottoperusteesta. Ulosottoperusteen myöhempi siirtäminen luonnolliselle henkilölle ei pidentäisi määräaikaa. Siirronsaaaja ei siten pääsisi alkuperäistä velkojaa parempaan asemaan.

Silloin kun ulosottoperusteesta nimetty velkoja on luonnollinen henkilö, määräaika olisi edellä mainittua pidempi eli 20 vuotta. Tavoitteena on suojata luonnollista henkilöä velkojana yleisperusteluissa mainituista syistä. Ulosottoperusteen siirtäminen sen antamisen jälkeen oikeushenkilölle ei lyhentäisi määräaikaa. Tätä voidaan pitää perusteltuna henkilövelkojan aseman turvaamiseksi ja koska velallisen asema ei toisaalta heikkenisi alkuperäisestä.

Määräaika olisi 20 vuotta myös silloin, kun kysymyksessä on korvaussaatava, joka perustuu rikokseen, josta velallinen on tuomittu vankeuteen tai yhdyskuntapalveluun. Mainit-

tua rikosperusteista määräaika noudatettaisiin silloinkin, kun velkojana on oikeushenkilö. Pidempi määräaika tulisi täten sovellettavaksi aina silloin, kun suhteellisen vakavalla rikoksella on aiheutettu vahinkoa. Jos asianomistajana on luonnollinen henkilö, korvaussaatavaa koskisi tuomitun rangaistuksen ankaruudesta riippumatta aina 20 vuoden määräaika.

Korvaussaatavalla tarkoitetaan momentissa kaikkea rikoksen perusteella tuomittua korvausta. Korvaussaatava voisi siten käsittää paitsi asianomistajalle tuomitun vahingonkorvauksen myös oikeudenkäyntikulujen korvauksen.

Pidemmän määräajan soveltuminen oikeushenkilön korvaussaatavaan edellyttäisi, että velallinen on tuomittu kyseisestä teosta vankeusrangaistukseen tai yhdyskuntapalveluun. Vankeusrangaistus voisi olla ehdoton tai ehdollinen. Pidempää määräaika ei sovellettaisi oikeushenkilön korvaussaatavaan esimerkiksi silloin, kun velallinen on jätetty syyntaikkeettomana tai seuraamusluonteisesti tuomitsematta taikka kun hänet on tuomittu vain sakko- tai nuorisorangaistukseen.

Jos velallinen on tuomittu useammasta teosta yhteiseen vankeusrangaistukseen, korvausvelvollisuus olisi kaikkien tekojen osalta pidemmän määräajan piirissä. Tätä kautta myös sellainen teko, josta olisi erillisenä seurannut sakkorangaistus, voi tulla pidemmän määräajan alaiseksi. Ongelma ei kuitenkaan liene käytännössä kovin merkittävä eikä se tulisi ajankohtaiseksi kuin oikeushenkilöön kohdistuvan teon osalta.

Yleensä sekä tuomittu rangaistus että korvausvelvollisuus ilmenevät samasta rikosasian tuomiosta. Jos vahingonkorvaus on tuomittu erillisessä oikeudenkäynnissä, oikeushenkilövelkojan olisi esitettävä selvitys myös tuomitusta rangaistuksesta saadakseen pidemmän määräajan hyväkseen.

Ulosottomiehen tehtäviin kuuluisi selvittää, onko täytäntöönpanokelpoisuuden määräaika päättynyt. Toinen vaihtoehto olisi ollut velvoittaa tuomari merkitsemään tuomion voimassaoloaika antamaansa tuomioon. Merkin-tä jäisi kuitenkin valtaosassa asioista turhaksi. Ehdotetut määräaikojen määräytymisperusteet ovat lisäksi helposti todettavissa ulosotto-perusteesta.

Ulosottomiehen olisi luvun 1 §:n 1 momentin mukaisesti tarkistettava viran puolesta, ettei saatava ole vanhentunut tai ulosotto-peruste menettänyt täytäntöönpanokelpoisuutensa. Jos vanhentumisesta ja määräajan päättymisestä on epäselvyyttä, asianosaisilta olisi pyydettävä tarvittavaa selvitystä. Epäselvässä tapauksessa hakijan olisi selvitettävä, ettei saatava ole vanhentunut tai ulosotto-perusteen määräaika kulunut. Toisaalta myös velalliselle tulisi tarvittaessa varata tilaisuus esittää vastaväitteensä asiassa.

Jos ulosottomies kieltäytyy panemasta ulosotto-perustetta täytäntöön tai jos hän hylkää velallisen väitteen täytäntöönpanokelpoisuuden päättymisestä, hänen tulisi yleensä tehdä asiassa ehdotetun 3 luvun 28 §:n mukaisesti perusteltu kirjallinen päätös.

Ulosotto-perusteen määräaikaisuutta ei voitaisi kiertää hankkimalla samasta saatavasta uusi ulosotto-peruste velallista vastaan. Jo yleiset tuomion tai muun ulosotto-perusteen oikeusvoimaa koskevat periaatteet estäisivät tällaisen menettelyn. Korosta, vaikka se olisi erääntynyt välittömästi ennen määräajan päättymistä, ei voitaisi hankkia uutta ulosotto-perustetta. Myöskään esimerkiksi yhtiömiestä vastaan ei voitaisi hankkia uutta ulosotto-perustetta, vaikka kyseinen avoin yhtiö olisi edelleen vastuussa velasta.

Käytännössä saattaa käydä niin, että velallinen ulosoton välttelemiseksi ryhtyy täytäntöönpanokelpoisuuden määräaikana toimiin, joiden voidaan epäillä täyttävän jonkin, esimerkiksi rikoslain 39 luvussa tarkoitetun velallisen rikoksen tunnusmerkistön. Velallinen saattaa esimerkiksi kätkeä omaisuuttaan tai siirtää sitä ulkomaille. Jos velallinen ryhtyy tällaisiin toimiin, velkoja voisi vaatia häneltä vahingonkorvausta. Oikeusvoimavaikutuksen ei ole katsottu estävän tuomioistuinta tutkimasta vaatimusta saatavaa koskevan vahingon korvaamisesta velallisen tekemän rikoksen perusteella. Vaatimuksen hyväksymistä ei ole estänyt myöskään se, että saatava on teon jälkeen vanhentunut (esimerkiksi KKO 1998:82). Joissakin tapauksissa vahingonkorvausvelvollisuus voisi vahingonkorvauslain mukaan perustua myös muuhun kuin rikokseen. Vahingonkorvaussaatavaa koskeva uusi ulosotto-peruste olisi vuorostaan täytäntöönpanokelpoinen tilanteesta riippuen 15 tai

20 vuotta. Vahingonkorvaussaatavaa koskevan ulosottoasian yhteydessä voitaisiin myös nostaa takaisinsaantikanne sivullista vastaan, jos velallinen on luovuttanut tälle omaisuuttaan velkojan vahingoksi.

Pykälän 2 momentti koskee saatavan siirtämistä. Momentin mukaan jos velallinen osoittaa, että saatava on ennen ulosottoperusteen antamista siirretty luonnolliselle henkilölle muulta kuin toiselta luonnolliselta henkilöltä, 1 momentissa tarkoitettu määräaika on 15 vuotta. Tällä pyritään estämään lyhyempää määräaikaa koskevan sääntelyn kiertäminen. Koska mainitunlainen siirto ei yleensä ilmene ulosottoperusteesta, velallisen olisi esitettävä siitä tarvittaessa selvitys. Säännös ei luonnollisesti koskisi 1 momentissa tarkoitettuun rikokseen perustuvaa korvaussaatavaa, jota koskisi aina 20 vuoden määräaika.

Jos saatava siirretään luonnolliselta henkilöltä oikeushenkilölle ennen ulosottoperusteen antamista, se on 1 momentin mukaisesti 15 vuoden määräajan piirissä. Velkoja ei saa pidempää määräaikaa hyväkseen, vaikka osoittaisi, että alkuperäisenä velkojana on ollut luonnollinen henkilö. Toinen asia on, että oikeushenkilö voi toki edustaa luonnollista henkilöä viimeksi mainitun nimissä käytävässä velkomusprosessissa, jolloin määräaika olisi 20 vuotta. Pykälän 1 momentista seuraa myös, että ulosottoperusteen saamisen jälkeisillä saatavien siirroilla ei olisi merkitystä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua määräajan päätyttyä ulosottoperusteen täytäntöönpanokelpoisuus lakkaisi kaikilta osin. Myöskään korkoa, joka on erääntynyt ennen täytäntöönpanokelpoisuuden lakkaamista, ei enää voitaisi periä. Pykälän 3 momentissa kuitenkin säädettäisiin, että jos 1 momentissa tarkoitettua määräajan kuluessa saatavan perimiseksi on toimitettu ulosmittaus tai saatava on ilmoitettu 5 luvussa tarkoitettussa myynnissä eli nykyisin lähinnä kiinteistön ja siihen rinnastettavan omaisuuden pakkohuutokaupassa, määräajan umpeen kuluminen ei estäisi maksun saamista ulosmitatuista varoista. Vastaava säännös konkurssin osalta otettaisiin konkurssisääntöön.

Momentti on tarpeen velkojan suojaamiseksi tilanteessa, jossa täytäntöönpano on jo ehtinyt pitkälle ulosottoperusteen täytän-

töönpanokelpoisuuden päättyessä. Säännös merkitsisi, että velkojalla on oikeus saada ennen määräajan päättymistä toimitettu ulosmittaus loppuun saatetuksi. Velkoja ei sen sijaan saisi oikeussuojaa pelkästään ulosottihakemuksen tekemisellä. Velkojan maksunsaantioikeus rajoittuisi kyseiseen ulosmittattuun omaisuuteen. Palkan ja siihen rinnastettavan toistuvaistulon ulosmittauksessa ulosottolain 4 luvun 18 b §:n 4 momentin mukaan ulosmittaus katsotaan kunkin erän osalta toimitetuksi, kun ulosottomies on saanut varat haltuunsa tai ne on hänelle maksettu. Näin ollen toistuvaistulon ulosmittaus ei voisi jatkua kuin yhden erän verran ulosottoperusteen määräajan umpeen kulumisen jälkeen.

Yllä todetulta osin ehdotus vastaa eräissä erityisvanhentumisaikoja koskevissa sääntelyissä omaksuttua periaatetta. Tällaisia säännöksiä ovat esimerkiksi veroulosottolain 11 §:n 3 momentti, elatuslain 16 c §:n 3 momentti sekä elatusturvalain 16 §:n 3 momentti.

25 §. *Määräajan laskeminen.* Pykälä koskee täytäntöönpanokelpoisuuden määräajan alkamishetkeä. Pykälän 1 momentin mukaan 24 §:ssä tarkoitettu määräaika lasketaan siitä, kun yksipuolinen tuomio taikka lainvoimaiseksi tullut tuomio tai muu lopullinen ulosottoperuste on annettu.

Yksipuolinen tuomio rinnastetaan ulosotto-laissa lainvoimaiseen tuomioon. Lainvoimaisen tuomion tai muun lopullisen ulosottoperusteen edellyttäminen on selkeyssyistä perusteltua. Näin määräaika voitaisiin laskea siitä ulosottoperusteesta, jonka perusteella ulosotto toimitetaan eikä muusta asiakirjasta. Ehdotettua ratkaisua puoltaa myös se, että ennen kuin ulosottoperuste on lainvoimainen, hakija on korvausvastuussa vahingosta, joka aiheutuu ulosottoperusteen kumoamisen tai muuttamisen vuoksi aiheettomaksi tulleesta ulosotosta.

Yksipuolisen tuomion osalta määräaika laskettaisiin aina tuomion antamisesta. Jos käräjäoikeuden maksutuomio luonnollista henkilöä vastaan jää lainvoimaiseksi, sen täytäntöönpanokelpoisuuden määräaika laskettaisiin tuomion julistamis- tai antamispäivästä. Jos jompikumpi asianosainen hakee tuomioon muutosta, määräaika laskettaisiin ho-

vioikeuden tuomion päivämäärästä, jos se puolestaan tulee lainvoimaiseksi. Tarkoitus on, että määrällisillä muutoksilla hovioikeudessa ei olisi merkitystä, vaan määräaika laskettaisiin yhtenäisesti koko tuomion osalta. Tämä olisi tarpeen järjestelmän yksinkertaisuuden vuoksi, koska osittaisen lainvoiman tilanteiden selvittäminen jälkikäteen 15 tai 20 vuoden kuluttua olisi hankalaa. Tarkempaan erittelyyn ei liene käytännössäkään merkittävää tarvetta.

Muiden ulosottoerusteiden osalta määräaika laskettaisiin siitä, kun lopullinen ulosottoeruste on annettu. Tällöin myös menettelyn vireilläolo päättyy. Esimerkiksi tuomioistuimen vahvistaman sovinnon osalta määräaika laskettaisiin vahvistamispäivästä. Välytystuomion osalta määräaika laskettaisiin lainvoimaiseksi tulleen täytäntöönpanomääräyksen antamisesta. Hallintolainkäyttö- tai hallintopäätöksen osalta määräaika laskettaisiin siitä, kun lainvoimaiseksi tullut päätös on annettu.

Täytäntöönpanokelpoisuuden määräaika määräytyisi kunkin ulosottoerusteen osalta erikseen. Jos esimerkiksi samasta saatavasta on annettu erilliset yksipuoliset tuomiot yhteisvelallisia vastaan, jokainen tuomio olisi täytäntöönpanokelpoinen kyseisen tuomion antamispäivästä laskettavan määräajan.

Pykälän 2 momentin mukaan jos suoritusvelvollisuus alkaa vasta 1 momentissa tarkoitettua ajankohdan jälkeen, määräaika lasketaan suoritusvelvollisuuden alkamisesta. Mainittu poikkeus ei kuitenkaan koskisi tuomioistuimen vahvistamaa maksuohjelmaa.

Saatavaa ei voida periä ennen suoritusvelvollisuuden alkamista, jolloin myöskään ulosottoerusteen täytäntöönpanokelpoisuuden määräaika ei kuluisi. Säännöksellä ei tarkoiteta korkoa, jota erääntyy säännönmukaisesti vasta ulosottoerusteen antamisen jälkeen. Esimerkiksi ehdollisen maksutuomion osalta määräaika laskettaisiin siitä, kun tuomion mukainen velallisen suoritusvelvollisuus on alkanut. Hakijan olisi tarvittaessa esitettävä selvitys suoritusvelvollisuuden alkamisesta. Jos takaaja perii takauslain 36 §:n 3 momentin nojalla velkaa ulosotossa, määräaika laskettaisiin siitä, kun takaaja on itse suorittanut päävelkaa ja takautumissaatava

on siten syntynyt.

Toistuvaissuorituksissa jokainen erä voidaan periä saman ulosottoerusteen nojalla. Täytäntöönpanokelpoisuuden määräaika laskettaisiin jokaisen erän erääntymisestä erikseen. Tällainen saatava on esimerkiksi puolisolle tuleva elatusapu, jota koskevan sopimuksen sosiaalilautakunta on vahvistanut. Järjestelmä ei koskisi lapsen elatusapua ja muita sellaisia toistuvaissuorituksia, joita koskeva saatava vanhentuu lopullisesti jo ennen tässä ehdotettua määräaika.

Velkajärjestely- tai yrityssaneerausmenettelyssä vahvistetun maksuohjelman osalta määräaika laskettaisiin momentin mukaisesta pääsäännöstä poiketen siitä, kun lainvoimaiseksi tullut maksuohjelma on vahvistettu, vaikka maksuohjelman mukaiset suoritukset erääntyvät myöhemmin. Ehdotettua ratkaisua voidaan perustella selkeyssyillä ja sillä, että alkuperäinen velvoite on tällöin yleensä jo kertaalleen erääntynyt ennen maksuohjelmaa ja velallisen maksuvelvollisuus on syntynyt. Eroa maksuohjelman mukaisen ja eräkohtaisen laskusäännön välillä pienentää se, että suoritusten laiminlyönti merkitsee koko ohjelmalle tulevan kertymän erääntymistä kerralla velkajärjestelylain 42 §:n 2 momentin mukaisesti.

Maksuohjelman mukaista saatavaa voitaisiin periä ulosotossa lainvoimaisen maksuohjelman mukaan laskettava määräaika siitä riippumatta, oliko velkojalla saatavasta aikaisempi ulosottoeruste, jonka täytäntöönpanokelpoisuuden määräaika olisi päättynyt aikaisemmin. Tätä voidaan pitää kohtuullisena, koska maksuohjelmassa vahvistettu maksuvelvoitteen määrä on yleensä alkuperäistä tuntuvasti alhaisempi.

Jos tuomioistuin määrää maksuohjelman raukeamaan, aikaisemman ulosottoerusteen osalta noudatettaisiin alkuperäistä määräaika. Velkajärjestelyaikaa ei siten vähennettäisi alkuperäistä ulosottoerustetta koskevasta määräajasta. Saatavalle on tänäkin aikana yleensä kertynyt suorituksia. Lisäksi velkoja voi ottaa nämä näkökohdat huomioon harkitessaan sitä, hakeeko hän velkajärjestelyn raukeamista vai periikö maksuohjelman mukaista saatavaa.

3 luku. Yleiset menettelysäännökset

Ulosottoasian vireillepano

1 §. *Ulosoton hakeminen.* Voimassa oleva 3 luvun 21 § on perinteinen oikeuspaikka- eli forum-säännös. Säännös on melko monimutkainen ja sisältää velallisen asuin- tai kotipaikan lisäksi eräitä omaisuuslajeja koskevia erityisiä forumeja sekä toissijaisia oikeuspaikkoja. Ulosoton uuden tietojärjestelmän käyttöönoton mahdollistaa forum-säännöksistä luopumisen. Lähtökohtana on, että oikeussuojan saaminen ulosotossa ei saisi vaarantua oikeuspaikkasäännösten vuoksi. Forum-säännöksistä luopuminen on sopusoinnussa myös velalliskohtaisen ulosottoasioiden käsittelemisen ja sähköisen asioinnin kanssa.

Oikeuspaikkasäännöksistä luopuminen tai velalliskohtainen ulosottoasioiden käsittely ei merkitsi muutosta suomalaisilla ulosottoviranomaisilla olevaan yleiseen toimivaltaan ulosmittata Suomen valtion alueella olevaa tai täällä maksettavaa saatavaa tai toistuvaistuloa. Kysymys on siitä, miten valtion sisäisesti perintäorganisaatio järjestetään.

Ulosottoa haetaan pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan kirjallisella hakemuksella, joka toimitetaan vastaajan asuinpaikan ulosottomiehelle tai muulle paikalliselle ulosottoviranomaiselle.

Merkittävä muutos olisi se, että ulosottoa voitaisiin hakea miltä paikalliselta ulosottoviranomaiselta tahansa. Säännöksessä on kuitenkin mainittu erikseen myös vastaajan asuinpaikka. Sen toivotaan menettelyn nopeuttamiseksi ohjaavan hakemuksia suoraan vastaajan asuinpaikan tai oikeushenkilön kotipaikan ulosottomiehelle silloin, kun velkoja tietää vastaajan asuin- tai kotipaikan. Kun hakemus on saapunut, sen ohjautumisesta oikeaan piiriin huolehdittaisiin hallinnollisesti. Asian käsittelypaikka säänneltäisiin valtioneuvoston asetuksella 14 §:n 1 momentin nojalla. Asetuksessa tulee ottaa huomioon velallisen asuinpaikka tai hänen muu tosiasiallinen mahdollisuutensa valvoa etuaan.

Uudistuksen tarkoituksena on, että velkojat, joilla on runsaasti saatavia ulosotossa, asioisivat sähköisesti. Siltä varalta, että perinteisiä paperihakemuksia saapuisi tiettyihin

piireihin runsaasti, kirjaamis- ja muita alkutoimia koskeva 13 §:n 2 momentti on muotoiltu joustavaksi, jotta asioiden ruuhkaantuminen voitaisiin välttää.

Nykyisin ulosottoa voidaan hakea myös suullisesti. Kuitenkaan esimerkiksi puhelimessa esitettyä hakemusta ei nykyisinkään hyväksytä. Ulosottovirastoon saapuneet velkojat opastetaan vakiintuneesti tekemään kirjallinen hakemus. Näin ollen kirjallisen hakemuksen vaatimusta ei voida pitää olennaisena tiukennuksena nykyiseen verrattuna. Kirjallinen hakemus myös edistää täytäntöönpanon varmuutta muun muassa suppeaa ja tavallista ulosottoa koskevan valinnan ja samanaikaisen täytäntöönpanon osalta. Ulosottohenkilöstön koulutuksessa on tarpeen korostaa neuvonnan merkitystä etenkin silloin, kun velkojana on luonnollinen henkilö.

Hakemuksen ei tarvitsisi olla määrämuotoinen. Oikeusministeriössä laadittuja hakemuslomakkeita olisi kuitenkin jatkossakin virastoissa saatavilla. Lomakkeen käyttäminen vähentää tarvetta myöhemmin täydennettyä hakemusta. Lomake tai vapaamuotoinen hakemus voitaisiin momentin 2 kohdan nojalla toimittaa myös telekopiona.

Kirjallinen vireillepanotapa sopinee parhaiten hakijoille, joilla on vain satunnaisesti asioita ulosotossa. Postitse lähettäminen on käytännöllistä myös, kun ulosottoperusteeseen on liitettävä paperimuotoisia asiakirjoja, esimerkiksi juoksevia velkakirjoja.

Momentin 2 kohdan mukaan ulosottoa voidaan hakea myös sähköisellä viestillä toimittamalla se sellaiselle paikalliselle ulosottoviranomaiselle, jolla on käytössä sähköisen viestin vastaanottamiseen soveltuva järjestelmä.

Sähköisellä viestillä tarkoitetaan kohdassa muun muassa sähköistä lomaketta ja sähköpostia, jotka lähetetään tietoverkon kautta. Sähköisen viestin ei tarvitsisi olla varmennettu.

Kohdan perusteella hakemuksen toimittaminen telekopiona olisi sallittua. Jos telekopion tai muun sähköisen viestin lähettäjistä syntyy epäselvyyttä, ulosottomiehen on ehdotetun 1 luvun 1 d §:n 1 momentin mukaisesti varmistettava viestin oikeellisuus. Ulosottomies voisi esimerkiksi vaatia hakijaa toimittamaan allekirjoituksensa sisältävän

kirjallisen hakemuksen tai edellyttää, että muu sähköinen viesti lähetetään varmennettuna. Jos herää epäily väärinkäytöksistä, on syytä tarkistaa, vastaako hakijan nimi ilmoitettua tilitysosoitetta.

Säännöksessä on otettu huomioon se, että kaikilla paikallisilla ulosottoviranomaisilla ei välittömästi lain voimaan tulon jälkeen ole mahdollisuutta vastaanottaa sähköisesti tehtyjä hakemuksia. Lisäksi joustava sanamuoto on tarpeen, jotta mahdollisiin väärinkäytöksiin voidaan reagoida nopeasti ja poistaa käytöstä oikeusturvaa vaarantavat järjestelmät.

Kohdassa tarkoitettu menettely soveltuisi sellaisille hakijoille, esimerkiksi yrittäjille, jotka tekevät vähäistä enemmän ulosottohakemuksia, mutta ei kuitenkaan siinä määrin, että 3 kohdassa tarkoitettu tekninen käyttöyhteys olisi tarkoituksenmukainen.

Momentin 3 kohdan mukaan ulosottoa voidaan hakea sähköisellä viestillä, joka toimitetaan teknisen käyttöyhteyden avulla ulosoton valtakunnalliseen tietojärjestelmään. Edellytyksenä on, että oikeusministeriö tai sen määräämä on myöntänyt hakijalle siihen luvan. Tällaista hakijaa nimitetään ehdotuksessa *tietojärjestelmähakijaksi*. Tietojärjestelmähakija pääsisi teknisen käyttöyhteyden avulla kirjaamaan hakemuksensa suoraan ulosoton tietojärjestelmään.

Kohdassa tarkoitettu menettely on tarkoitettu lähinnä viranomaisille, pankeille, rahoituslaitoksille, vakuutuslaitoksille ja perimistöimistoille sekä muille velkojille, jotka panevat runsaasti ulosottoasioita vireille. Luvan myöntäjän harkintaan jäisi luvan voimassaolo, luvan ehdot sekä järjestelmien teknisen yhteensopivuuden määrittäminen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että kirjallinen hakemus on hakijan, tai jollei hän itse ole sitä laatinut, sen laatijan allekirjoitettava. Jos hakija ei ole täysivaltainen, lakimääräisen edustajan tulee allekirjoittaa hakemus. Jos hakemuksen on laatinut asiamies tai avustaja, hänen on se myös allekirjoitettava.

Pykälän 3 momentin mukaan ulosottohakemuksen lähettämisestä postitse tai jättämisestä ulosottoviranomaiselle lähetin välityksellä olisi edelleenkin voimassa, mitä asiakirjain lähettämisestä annetussa laissa (74/1954) säädetään asiakirjan lähettämisestä valtion

hallintoviranomaiselle. Säännös säilytettäisiin ulosottolaissa selvyysyistä.

2 §. *Ulosottohakemuksen sisältö*. Ulosottolaissa ei ole yksityiskohtaista säännöstä hakemuksen sisällöstä. Ulosottoasetuksen 1 §:n mukaan ulosottomiehen on merkittävä päiväkirjaan muun muassa hakija, asiamies ja tilitysosoite, velallisen nimi ja osoite, täytäntöönpanoasiakirja, täytäntöönpanon tai saamisen laatu ja perittävä rahamäärä. Ulosottomiehen tulee näin ollen tiedustella hakijalta näitä seikkoja, jolleivät ne ilmene hakemuksesta. Myös veroulosottoasetuksen 2 §:ssä on asetettu eräitä hakemusta koskevia vaatimuksia.

Käytännössä hakemusten suhteen ei ole esiintynyt huomattavia ongelmia, koska ulosottoa satunnaisesti hakevat käyttävät yleensä hakemuslomaketta. On kuitenkin perusteltua, että ulosottolaista käy ilmi, mikälaisella hakemuksella ulosottoasian saa vireille. Ehdotetusta 4 §:stä käy ilmi, että kaikki hakemuksen sisältöä koskevat vaatimukset eivät olisi ehdottomia asian vireillesaannin edellytyksiä.

Ulosottohakemuksessa on pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan ilmoitettava hakijan nimi, henkilö- tai yritys- ja yhteisötunnus, 38 §:ssä tarkoitettu tiedoksianto-osoite ja puhelinnumero. Jos haetaan maksuvelvoitteen täytäntöönpanoa, myös tilitysosoite on ilmoitettava. Momentin 2 kohdan mukaan on ilmoitettava asiamiehen nimi, osoite ja puhelinnumero, jos hakija käyttää asiamiestä. Jos asiamiehellä on oikeus nostaa varoja tai ottaa omaisuutta haltuunsa, hakemuksessa tulisi ilmoittaa lisäksi asiamiehen henkilö- tai yritys- ja yhteisötunnus. Momentin 3 kohdan mukaan vastaajan nimi sekä hakijan tiedossa oleva vastaajan henkilö- tai yritys- ja yhteisötunnus, osoite ja puhelinnumero.

Momentin 1—3 kohdassa tarkoitettut tiedot ovat melko yksiselitteisiä. Asianosaisten henkilötunnuksen avulla kyetään erottamaan samannimiset henkilöt. Vastaajan henkilötunnuksen tai yhteystietojen ilmoittaminen ei kuitenkaan olisi vireillesaannin edellytys. Ulosottomiehen tulee tarvittaessa pyrkiä selvittämään, kenestä vastaajasta on kysymys. Ennen kuin vastaaja on selvinnyt, asiassa ei luonnollisesti voida ryhtyä täytäntöönpanoon. Yritys- ja yhteisötunnuksella tarkoi-

tettaisiin yritys- ja yhteisölain (244/2001) mukaista tunnusta, joka koostuu yksilöivästä järjestysnumerosta ja tarkistusnumerosta. Tilitysosoite olisi yleensä hakijan pankkiyhteystieto, jollei varoja poikkeuksellisesti tilitetä postiosoituksena. Hakijan oikeudesta ja velvollisuudesta käyttää asiamiestä säädettiin 10—12 §:ssä.

Momentin 4 kohdan mukaan hakemuksessa on ilmoitettava hakijan saatavan määrä. Hakija saa rajoittaa hakemuksensa vain osaan tuomitusta määrästä taikka pyytää esimerkiksi vain pääomaa tai korkoa. Yleensä velkoja hakee koko saatavansa pääomaa korkoineen sekä tuomittuja oikeudenkäyntikuluja.

Lisäksi olisi ilmoitettava koron laskemista varten ulosottoperusteen antamisen tai edellisen ulosottokerran jälkeisten lyhennysten määrät ja ajankohdat. Hakijan ei tarvitsisi itse laskea viivästyskorkoa. Tarkoitus on, että ulosottomies nykyiseen tapaan laskisi tietojärjestelmän avulla koron täytäntöönpanovaiheessa. Hakijan korkolaskelmassa olevan mahdollisen virheellisuuden jättäminen yksin velallisen väitteen varaan olisi kohtuutonta ottaen huomioon nykyisin käytössä olevat toisistaan poikkeavat ja hyvin monimutkaiset viivästyskoron laskemisperusteet. Yhtenäistä viivästyskorkojärjestelmää tosin valmistellaan parhaillaan oikeusministeriössä. Korkoperusteiden tulee käydä ilmi ulosottoperusteesta. Elatuslain 16 b §:n 1 momentin mukaan viivästyskoron laskee elatusturvalain 15 §:ssä tarkoitettu kunnan toimielin, jolle oikeus elatusavun perimiseen on siirtynyt, ja yksityisen hakijan osalta ulosottomies.

Momentin 5 kohdan mukaan hakemukseen tulee liittää myös ulosottoperusteen tunnistetiedot, jos ulosottoperuste jätetään 5 §:n 2 momentin nojalla liittämättä hakemukseen. Säännös koskee tältä osin tuomiota ja turvaamistoimipäätöstä. Tarkoitus on, että tulevaisuudessa tuomiot ja turvaamistoimipäätökset olisivat ulosottomiehen saatavissa sähköisessä muodossa tuomiorekisteristä. Hakijan tulisi ilmoittaa sellaisesta tuomiosta tai turvaamistoimipäätöksestä, jossa olevan merkinnän mukaan kyseistä asiakirjaa ei tarvitse liittää ulosottohakemukseen, ainoastaan siitä ilmenevä tunnistetieto, jollei ulosottomies muuta määrää.

Tunnistetiedon ilmoittaminen riittäisi myös

silloin, kun saman tuomion tai turvaamistoimipäätöksen nojalla ulosottoasia on ollut aiemmin vireillä. Tarkoitus on, että uudistuksen jälkeen vireille tulevissa asioissa ulosottoperusteena olevat tuomiot ja turvaamistoimipäätökset koodattaisiin, jolloin pantaessa asia uudelleen vireille riittäisi yleensä ulosottomiehen antaman koodin ilmoittaminen. Tätä mahdollisuutta voitaisiin ehdotetun siirtymäsäännöksen mukaan käyttää vasta 1 päivästä tammikuuta 2004 lukien.

Ulosottoperusteen tunnistetiedot tulee kohdan mukaan ilmoittaa myös silloin, kun ulosottoperuste toimitetaan 7 §:n nojalla jälkikäteen. Tunnistetiedot ovat tarpeen, jotta niiden avulla myöhemmin toimitettava ulosottoperuste voidaan liittää oikeaan asiaan. Tunnistetiedoista tulisi käydä ilmi ainakin tuomioistuimen tai muun ulosottoperusteen antajan nimi, ratkaisun antopäivä ja diaarinumero.

Tarkoitus on, että ulosottohakemusta koskevissa sähköisissä ja paperimuotoisissa lomakkeissa olisi ohje siitä, millä tavalla edellä mainitut tunnistetiedot tulee merkitä. Tarvittaessa tulisi turvautua hakemuksen täydentämismenettelyyn.

Veroulosottolain 3 §:ään ehdotetaan otettavaksi säännös siitä, että saamisen perusteena olevaa asiakirjaa ei tarvitse liittää hakemukseen. Asiakirja, esimerkiksi lasku, tulee kuitenkin yksilöidä hakemuksessa.

Pykälän 2 momentissa on säännös niin sanotusta samanaikaisesta ulosotosta. Siinä tapauksessa, että usea velallinen vastaa hakijan saatavasta tai sen osasta ja saatavaa koskeva toinen ulosottoasia on jo aikaisemmin tullut vireille tai pannaan samalla kertaa vireille, hakemuksessa olisi ilmoitettava, kuka on toisessa asiassa vastaavana avustavana ulosottomiehenä tai missä asiaa käsitellään taikka kuka on siinä velallisena. Säännöksellä pyritään varmistamaan se, että samanaikaista ulosottoa edellyttävissä tilanteissa toiminta pystytään koordinoimaan myös silloin, kun ulosottoasia pannaan eri velallisia vastaan vireille eri aikoina. Säännös liittyy ehdotettuun 17 §:ään, jonka tarkoituksena on varmistaa, ettei velalliselta peritä hänen maksuvelvollisuuttaan ylittävää määrää.

Jos taas sama hakemus koskee useita velallisia, ei olisi estettä sille, että hakija osoittaa

velallisen, jonka mukaan samanaikainen ulosotto koordinoidaan. Asiasta ei ole pidetty tarpeellisena ottaa nimenomaista säännöstä. Jos hakija on toimittanut hakemuksen yhden velallisen asuinpaikkakunnalle, voitaisiin sitä yleensä pitää osoituksena hakijan toivomasta koordinoinnista. Muussa tapauksessa koordinoiva ulosottomies määräytyisi hallinnollisesti.

Pykälän 3 momentin mukaan hakijan, joka haluaa tyytyä 104 §:ssä tarkoitettuun suppeaan ulosottoon, tulee pyytää sitä hakemuksessa nimenomaisesti. Ulosottoasioiden valtava määrä huomioon ottaen on poissuljettua, että ulosottomies erikseen tiedustelisi velkojalta, pyytääkö tämä normaalia vai rajoitettua ulosottoa. Jollei asiasta ole mainintaa hakemuksessa, ryhdytään normaaliin ulosottoon. Päinvastainen olettama saattaisi johtaa hakijan oikeusturvan kannalta ongelmallisiin tilanteisiin. Ehdotetusta 104 §:n 1 momentista seuraa, että suppeaan ulosottoon ei voida ryhtyä samanaikaisen täytäntöönpanon tilanteissa.

Momentissa on lisäksi säännös, jonka mukaan muu kuin suppeaa ulosottoa hakenut voi hakemuksessaan tai myöhemmin asian vielä vireillä ollessa pyytää saatavansa passiivirekisteröintiä siltä varalta, että täytäntöönpano ei tuota täyttä kertymää. Ehdotetussa 101 §:n 2 momentissa olisi vastaava säännös. Hakija voisi halutessaan myöhemmin peruuttaa passiivirekisteröintiä koskevan pyyntönsä. Hakija voisi myös vasta myöhemmin pyytää passiivirekisteröintiä ehdotetun 101 §:n mukaisesti.

Momentissa asetettaisiin hakijalle lisäksi velvollisuus ilmoittaa säännös, johon hakemus perustuu silloin, kun täytäntöönpanavana on 2 luvun 2 §:n 6 kohdassa tarkoitettu sellainen hallintopäätös, jonka täytäntöönpanosta ulosottolain mukaisessa järjestyksessä säädetään muussa laissa. Vastaava säännös on nykyisin luvun 21 §:n 2 momentissa. Ulosottomies ei olisi velvollinen selvittämään erityissäännöstä, joka oikeuttaa ulosottolain mukaiseen täytäntöönpanoon. Tarvittaessa tulisi pyytää hakemuksen täydentämistä.

Momentissa on vielä säännös siitä, että hakija voi hakemuksessaan ilmoittaa, että hänen yhteystietonsa ovat salaisia. Säännös on

lähinnä informatiivinen ja sillä halutaan kiinnittää huomiota hakijan yhteystietojen suojaan erityisesti lapsen huolto- ja tapaamisoi-keutta koskevassa täytäntöönpanossa sekä elatusavun, rikosperusteisen korvaussaatavan ja muun vastaavan saatavan perinnässä. Asianosaistiedot eivät ole ehdotuksen mukaan ulosottoasiassa yleisöjulkisia lukuun ottamatta 1 luvun 31 §:ssä tarkoitettuun todistukseen merkittäviä tietoja. Asianosaisten yhteystietoja ei myöskään automaattisesti merkittäisi asianosaisille annettaviin 1 luvun 34 §:ssä tarkoitettuihin ulosottorekisterin tulosteisiin, vaan niiden luovuttaminen harkittaisiin erikseen tapauskohtaisesti. Silloinkin, kun yhteystiedot ovat salaisia julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 31 kohdan mukaisesti, ne ovat asianosaisjulkisia mainitun lain 11 §:n 1 momentin nojalla, jos ne voivat tai ovat voineet vaikuttaa asian käsittelyyn. Asianosaisjulkisuutta rajoittavat kuitenkin mainitun pykälän 2 momentissa olevat poikkeukset, esimerkiksi se, että tiedon antaminen vastapuolelle on vastoin erittäin tärkeää yleistä etua taikka lapsen etua tai muuta erittäin tärkeätä yksityistä etua. Vastaava koskee myös vastaajan yhteystietoja.

Pykälän 4 momenttiin otettaisiin viittaus siihen, että velkojalla on oikeus ilman ulosottohakemusta ja asian vireillepanoa saada 98 §:ssä tarkoitettu tilanteessa velallisen varattomuutta koskeva todistus. Se, onko velkojalla saatavastaan myös ulosottooperuste, ei vaikuttaisi todistuksen antamiseen.

3 §. *Hakijan velvollisuus ilmoittaa muuttuneista tiedoista.* Jos jokin hakemuksessa ilmoitettu tieto myöhemmin muuttuu, hakijan on pykälän 1 momentin mukaan viipymättä ilmoitettava muuttuneesta seikasta ulosottomiehelle. Tämä tarkoittaa sitä, että hakija vastaa itse ilmoittamiensa tietojen ajantasaisuudesta, esimerkiksi tiedoksi-osoitteen paikkansapitävyydestä.

Hakija olisi pykälän 2 momentin mukaan velvollinen ilmoittamaan ulosottomiehelle, jos hän saa maksusuorituksen muutoin kuin ulosoton kautta. Tällainen suoritus voi tulla esimerkiksi velallisen niin sanottuna ohimaksuna taikka takaajalta tai yhteisvelalliselta. Pääoman ja sille ulosotossa laskettavan koron kannalta on tärkeää, että ulosottomies saa tiedon saldomuutoksista. Jollei hakija huo-

lehti mainitusta velvollisuudestaan, ulosottomies saa pykälän mukaan keskeyttää tai peruuttaa ulosoton.

4 §. *Neuvonta ja hakemuksen täydentäminen.* Pykälässä asetetaan ulosottoviranomaiselle velvollisuus tarvittaessa antaa hakijalle neuvoja siitä, miten ulosottoasia pannaan vireille. Neuvontavelvollisuus seuraisi myös 1 luvun 19 ja 20 §:n mukaisesta asianmukaisuuden ja avoimuuden vaatimuksesta. Velvollisuutta kuitenkin korostettaisiin, koska suullista hakemusta ei voitaisi hyväksyä. Neuvonnalla pyritään siihen, että myös tavallinen kansalainen saisi asian vireille ilman asiantuntija-apua.

Jos hakemus on puutteellinen, hakijaa tulisi pykälän mukaan kehottaa määräajassa täydentämään hakemustaan, jos täydentäminen on asian käsittelyn kannalta tarpeellista. Tarpeellisuus ratkaistaisiin yksittäistapauksittain. Näin ollen hakemuksen sisältöä koskeva 2 § ei olisi sillä tavalla ehdoton, että jonkin tiedon puuttuminen johtaisi hakemuksen tutkimatta jättämiseen tai edes täydennyttämiseen. Jos ulosottomies voi itse helposti hankkia puuttuvan tiedon, on tarpeetonta vaatia täydennystä. Myös vähäinen puutteellisuus tulisi jättää huomiotta, jollei se vaikuta asiaan. Ulosottomiehen tulee ilmoittaa hakijalle, miltä osin hakemusta on täydennettävä, ja tarvittaessa neuvoa, miten hakemusta tulee täydentää. Ulosottoasian vireilletulon kannalta puuttuvien tietojen täydennyttämällä ei yleensä olisi merkitystä, joskin käsittelyn aloittaminen saattaa estyä. Puuttuvan liiteasiakirjan myöhässä toimittaminen siirtäisi vireilletuloa 8 §:n 2 momentin mukaisesti.

5 §. *Ulosottoperusteen liittäminen hakemukseen.* Voimassa olevan 3 luvun 21 §:n 2 momentin mukaan hakemukseen on liitettävä asiakirja, johon täytäntöönpano perustuu. Täytäntöönpano riita- ja rikosasiassa tapahtuu luvun 23 §:n 1 momentin mukaan kärjäoikeuden tuomion jäljennöksen tai pöytäkirjan jäljennöksen perusteella.

Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan ulosottoperusteen liittäminen säilyisi pääsääntönä, vaikka uudistuksessa pyritään kohti paperitonta ulosottoa. Momentin mukaan ulosottihakemukseen on liitettävä 2 luvun 2 §:ssä tarkoitettu ulosottoperuste alkuperäisenä tai viranomaisen antamana jäljennökse-

nä, jos hakija on saanut jäljennöksen toimituskirjana. Esimerkiksi oikeudenkäymiskäärin 24 luvun 13 §:n 1 momentin ja oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 11 luvun 12 §:n 1 momentin mukaan asianosaiselle annetaan toimituskirjana jäljennös kärjäoikeuden tuomiosta. Täytäntöönpano toimitetaan tällaisen jäljennöksen nojalla.

Joustavuuden lisäämiseksi ehdotetaan, että täytäntöönpano voitaisiin toimittaa myös muun jäljennöksen tai telekopion perusteella, jos ulosottomies katsoo, ettei useampikertaisen perinnän vaaraa ole. Vastaajaa tulisi tarvittaessa kuulla. Yleensä useampikertaisen perinnän vaaraa uudessa järjestelmässä ei olisi, koska ulosottorekisteriin jäisi niin sanottu sähköinen kertymäleima eli merkintä ulosottoperusteelle jo kertyneestä määrästä. Kertymä voitaisiin merkitä myös ulosottoperusteasiakirjaan tai sen jäljennökseen, mutta tällaisella merkinnällä ei olisi enää samaa merkitystä kuin nykyisessä järjestelmässä. Jos telekopion lähettäjistä tai viestin oikeellisuudesta syntyy epäselvyyttä, ulosottomiehen tulisi varmistaa viestin oikeellisuus ehdotetun 1 luvun 1 d §:n 1 momentin mukaisesti.

Momentissa on lisäksi säännös, jonka mukaan 1 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettu tietojärjestelmähakija saisi toimittaa ulosottoperustetta koskevat tiedot sähköisenä viestinä, jos se sallitaan oikeusministeriön tai sen määräämän antamassa luvassa. Luvassa määriteltäisiin lähemmin, miten ja miltä osin tiedot toimitetaan. Lähinnä säännöksessä tarkoitetaan kiinteän tietoyhteyden avulla toimitettavia tietoja, mutta myös esimerkiksi telekopiota tai sähköpostia voitaisiin käyttää luvan mukaisesti.

Oikeusministeriössä käynnistyneenä lähivuosina tuomiorekisterihanke. Tarkoituksena on koota ainakin kärjäoikeuksien ratkaisuisista valtakunnallinen rekisteri. Tarkoituksenmukaisin menettely tulevaisuudessa olisi se, että ulosottoviranomaiset noutaisivat sähköisessä muodossa olevan tuomion tuomiorekisteristä. Tällaista mahdollisuutta ei vielä ole, mutta tulevan ennakoimiseksi ulosottolakiin otettaisiin menettelystä säännös. Pykälän 2 momentin mukaan hakemukseen ei tarvitse liittää tuomiota, jossa on siitä merkintä. Sen jälkeen kun tuomiorekisteri on perustettu ja yh-

teys ulosoton tietojärjestelmään on avattu, annettaviin tuomioihin voitaisiin tuomioistuimessa tehdä merkintä siitä, että kyseistä tuomiota ei tarvitse liittää ulosottohakemukseen. Tarvittaessa ulosottomies voisi kuitenkin määrätä, että tuomio tulee liittää hakemukseen.

Momentissa säädettäisiin edelleen, että myöskään tuomiota, jonka perusteella ulosottoasia on aiemmin ollut vireillä ei tarvitsisi liittää hakemukseen, jollei ulosottomies toisin määrää. Uuden valtakunnallisen tietojärjestelmän avulla tulee mahdolliseksi seurata saatavalle kertyneitä määriä siitä riippumatta, missä piirissä asiaa käsitellään. Tarkoitus on, että uudistuksen jälkeen perintään tulevat tuomiot koodattaisiin ulosoton tietojärjestelmään, jolloin perittäessä saatavaa uudelleen tuomiota ei tarvitsisi liittää hakemukseen.

Tuomiota koskeva määritelmä on ehdotuksessa 2 luvun 2 §:n 2 momentissa. Momentti koskisi tuomioiden lisäksi tuomioistuimen antamaa turvaamistoimipäätöstä. Muissa tapauksissa hakijan tulisi liittää ulosottoperuste 1 momentin mukaisesti joko paperimuotoisena tai sähköisessä muodossa siitä riippumatta, onko asia ollut aikaisemminkin saman ulosottoperusteen nojalla vireillä.

Jos hakemukseen ei liitetä tuomiota, hakijan tulisi 2 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaisesti ilmoittaa hakemuksessaan tuomion tunnistetiedot.

Koska uuden tietojärjestelmän käyttöönottamiseen liittyy riskitekijöitä ja kun kertymämerkintöjen luotettavuus on velallisen oikeusturvan kannalta tärkeää, vuoden 2003 aikana hakijoiden tulisi varmuuden vuoksi liittää myös sellainen tuomio tai turvaamistoimipäätös, jonka nojalla asia olisi aiemmin ollut vireillä lain voimaantulon jälkeen. Ehdotetun voimaantulo- ja siirtymäsäännöksen 4 momentin mukaan puheena olevaa momenttia sovelletaan 1 päivästä tammikuuta 2004. Jos sen sijaan asia on edellisen kerran ollut vireillä ennen lain voimaan tuloa, ulosottoperusteena oleva tuomio tai turvaamistoimipäätös tulisi liittää 1 momentin mukaisesti.

Pykälän 3 momentissa on säännös siitä, että sitä osaa tuomiosta, joka tuomioistuimen päätöksen mukaan on pidettävä salassa, ei tarvitse liittää hakemukseen, ellei ulosotto-

mies toisin määrää. Oikeudenkäynnin julkisuudesta annetun lain (945/1984) 9 §:n 2 momentin mukaan tuomioistuin voi päättää, että osa oikeudenkäyntiaineistosta on sovellettuja lainkohtia ja tuomiolauselmaa lukuun ottamatta pidettävä salassa määräjän. Oikeudenkäyntiaineiston julkisuutta koskeva uudistustyö on parhaillaan vireillä oikeusministeriössä.

Hakijasta saattaa tuntua kiusalliselta antaa ulosottomiehelle esimerkiksi korvaussaatan perimiseksi tuomio tai se liite, josta ilmenee arkaluonteisia hakijan yksityiselämää koskevia seikkoja. Kun ulosottomies ei lähtökohtaisesti tarvitse tuomiosta muut kuin ne osat, joista riidattomasti ilmenevät asianosaiset ja vastaajalle asetettu velvoite, hakijan ei tarvitsisi liittää salassa pidettäviä tuomion osia hakemukseensa. Poikkeuksellisesti ulosottomies saattaa kuitenkin tarvita myös salassa pidettäviä osia, jolloin hakijan olisi ulosottomiehen määräyksestä liitettävä ne hakemukseensa.

Vastaavia periaatteita tulisi noudattaa myös silloin, kun tuomioita ryhdytään noutamaan ulosoton tietojärjestelmän avulla tuomiorekisteristä.

6 §. *Saamistodisteen liittäminen hakemukseen.* Voimassa olevan 3 luvun 22 §:n 1 momentin mukaan silloin, kun maksuvelvollisuus on määrätty tuomioissa tai päätöksessä, ja saamisesta on velkakirja tai muu kirjallinen saamistodiste, alkuperäinen todiste on annettava ulosottomiehelle. Saamistodisteen haltuun ottaminen ja kertymämerkinnän tekeminen siihen estää saamistodisteen siirtämisen sivulliselle ja suojaa velallista liikämääräiseltä ulosottoerinnältä. Siitä, minkälaista asiakirjaa pidetään säännöksessä tarkoitettuna saamistodisteena, on oikeuskirjallisuudessa ja -käytännössä esiintynyt epäselvyyttä.

Pykälän 1 momentin mukaan juokseva velkakirja, vekseli tai shekki, johon ulosottoerusteessa määrätty maksuvelvollisuus perustuu, on liitettävä ulosottohakemukseen alkuperäisenä. Tavallista velkakirjaa ei siten tarvitsisi liittää hakemukseen. Kuitenkin jos täytäntöönpanon luotettavuus sitä edellyttää tai velallinen sitä pyytää, ulosottomiehen tulisi ottaa haltuunsa myös tavallinen velkakirja. Momentissa on pyritty tasapainoiseen rat-

kaisuun yhtäältä paperittoman ulosoton ja toisaalta oikeusturvatekijöiden välillä.

Ehdotettu pykälä koskisi vain siinä mainittuja saamistodisteita, ei sen sijaan muita asiakirjoja, esimerkiksi kauppakirjaa. Ulosottomies saattaa kuitenkin vaatia kauppakirjan tai muun vastaavan asiakirjan esittämistä ehdotetun 31 §:n 1 momentin, 62 §:n tai 66 §:n 3 momentin nojalla.

Toisin kuin juoksevat sitoumukset eli haltija- ja määrännäispaperit, tavallista eli nimetyille henkilölle asetettua velkakirjaa ei olisi välttämätöntä ottaa ulosottomiehen haltuun. Tietojärjestelmähakijoiden, jotka ovat saaneet luvan olla liittämättä tavallisia velkakirjoja, voidaan lähtökohtaisesti olettaa toimivan asianmukaisesti. Muissa tapauksissa tavallisen velkakirjan vaatiminen jäisi ulosottomiehen harkintaan yksittäistapauksittain. Jos hakija on tunnettu ja luotettava, ulosottomies voisi toimittaa täytäntöönpanon ilman tavallisen velkakirjan haltuunottamista. Jos asiaan liittyy vaara myöhemmistä epäselvyyksistä, esimerkiksi eri asemassa olevia velallisia, on ulosottomiehen syytä vaatia tavallisetkin velkakirjat haltuunsa, vaikka hakijana olisi tunnettu hakija. Jos velkakirja on jätetty velkojan haltuun, tämän tulee merkitä saamansa kertymät velkakirjaan tai ainakin pitää kertymistä tarkkaa velkakirjakohtaista kirjanpitoa.

Velallisen oikeusturva edellyttää, että hänellä tulisi aina olla oikeus vaatia, että hakija luovuttaa hallussaan olevan velkakirjan ulosottomiehelle. Tätä koskeva vaatimus tulisi esittää ennen varojen tilittämistä. Epäselvissä tilanteissa ulosottomiehen tulee joko vaatia velkakirjat itselleen tai ainakin tiedustella velalliselta, miten tämä haluaa meneteltävän.

Momentin mukaan ulosottomies voi toimittaa täytäntöönpanon, vaikka tavallinen velkakirja on kadonnut tai sitä ei ole muusta syystä mahdollista liittää hakemukseen. Velallista on kuitenkin tällöin kuultava ennen täytäntöönpanoa, jollei se ole tarpeetonta. Säännös pääosin vastaa voimassa olevassa 3 luvun 22 §:n 1 momentissa olevaa säännöstä.

Momentti koskisi vain tavallista velkakirjaa, jossa velkakirjaan perustuvien oikeuksien käyttäminen ei välttämättä edellytä velkakirjan hallintaa. Sen sijaan jos juokseva sitoumus on kadonnut, se on ennen täytän-

töönpanoa kuolettava siinä järjestyksessä kuin asiakirjain kuolettamisesta annetussa laissa (34/1901) säädetään.

Täytäntöönpanosta päättäminen momentin tarkoittamassa tilanteessa kuuluisi ehdotetun 1 luvun 5 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan ulosottomiehen yksinomaiseen toimivaltaan.

Hakemuslomaketta koskevilla ja muilla käytännön ratkaisuilla voitaisiin pyrkiä varmistamaan se, että ulosottomies saisi ajoissa tietoonsa velkakirjan katoamisen. Jos se, että velkakirjaa ei löydy, havaitaan vasta myöhemmin, tilitystä tulisi lykätä, kunnes ulosottomies on kuullut velallista, jollei kuuleminen ole tarpeetonta.

Pykälän 2 momentin mukaan kun velallinen on täyttänyt maksuvelvollisuutensa, ulosottomiehen hallussa oleva saamistodiste jää hänen haltuunsa. Velallisella olisi kuitenkin pyynnöstään oikeus saada saamistodiste itselleen. Tämä vastaa nykyistä 3 luvun 22 §:n 1 momentin säännöstä ja ulosottokäytäntöä.

Jos tavallinen velkakirja on hakijan hallussa, hakijan tulee toimittaa se velalliselle, kun velkakirjan määrälle on tullut täysi suoritus. Ulosottomies voisi tarvittaessa muistuttaa hakijaa tästä. Se, että hakija on saanut pitää hallussaan tavalliset velkakirjat, ei saa johtaa väärinkäytöksiin. Velkakirjaa hallussaan pitävä hakija ei esimerkiksi saa jollakin perusteella kohdentaa saamansa varat muulle saatavalle ja kieltäytyä antamasta velkakirjaa hallustaan. Ulosottomiehen tulisi tilityksensä selkeästi ilmoittaa, mille velkakirjasaatavalle kertymä on kohdennettu. Jos velkakirjan velalliselle luovuttamisessa ilmenee niskoittelua, ulosottomies saisi lykätä tilitystä. Jollei hakija tunne velallisen yhteystietoja tai voi muusta syystä toimittaa velkakirjaa velalliselle, velkakirja tulisi lähettää ulosottomiehelle.

7 §. *Ulosottooperusteen ja saamistodisteen toimittaminen jälkikäteen.* Lähinnä niitä tilanteita varten, joissa täytäntöönpanoa on haettu sähköisesti joko tietoverkon välityksellä tai suoraan ulosoton tietojärjestelmään toimitetulla sähköisellä viestillä, ehdotetaan säädettäväksi, että ulosottooperuste tai saamistodiste voidaan toimittaa jälkikäteen. Tulevaisuudessa tilanteet, joissa paperimuotoinen ulosottooperuste joudutaan liittämään hake-

mukseen, vähentynevät. Kysymystä on käsitelty edellä 2 §:n 1 momentin 5 kohdan ja 5 §:n 2 momentin kohdalla. Saamistodisteista juoksevat sitoumukset tulee jatkossakin toimittaa ulosottomiehelle.

Puuttuva asiakirja tulee pykälän 1 momentin mukaan toimittaa vastaavalle ulosottomiehelle tai muulle paikalliselle ulosottoviranomaiselle kolmen viikon kuluessa asian vireilletulosta. Myöhästymisen seuraamuksesta säädetään ehdotetussa 8 §:n 2 momentissa. Toimitettaessa asiakirja jälkikäteen samalla tulee ilmoittaa, mihin hakemukseen asiakirja liittyy. Tällöin tulee ilmoittaa ainakin asianosaiset ja saatavan määrä sekä tarvittaessa ulosottooperusteen tunnistetiedot, jolleivät ne käy ilmi toimitettavasta asiakirjasta.

Jos ulosottooperuste toimitetaan jälkikäteen, hakemuksessa tulee ehdotetun 2 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaisesti ilmoittaa ulosottooperusteen tunnistetiedot. Sähköisissä hakemuslomakkeissa tulisi olla kohta, jossa hakijan on mainittava, mitä asiakirjoja hän toimittaa jälkikäteen.

Joutuisan käsittelyn varmistamiseksi puuttuva asiakirja kannattaisi toimittaa suoraan 13 §:ssä tarkoitettulle vastaavalle avustavalle ulosottomiehelle, jos hänen nimensä on hakijan tiedossa. Asiakirja voidaan toimittaa myös muulle paikalliselle ulosottoviranomaiselle, jonka tulee selvittää ulosoton tietojärjestelmästä, kuka asiaa hoitaa vastaavana avustavana ulosottomiehenä, ja toimittaa asiakirjat hänelle tai sopia muusta menettelystä.

Myöskään silloin, kun hakemus saapuu telekopiona, siihen ei ole mahdollista liittää ulosottooperustetta alkuperäisenä tai viranomaisen antamana jäljennöksenä. Ehdotetussa 5 §:n 1 momentissa mahdollistetaan ulosottooperusteen toimittaminen telekopiona, jollei liikaperinnän vaaraa katsota olevan. Näin ollen sekä hakemus että ulosottooperuste voisivat saapua ulosottoviranomaiselle useissa tapauksissa telekopiona. Jos ulosottomies edellyttää, että telekopiona tulleeeseen hakemukseen tulee liittää alkuperäinen ulosottooperuste tai viranomaisen oikeaksi todistama jäljennös siitä, voidaan käyttää hakemuksen täydentämismenettelyä. Telekopiona saapuneeseen hakemukseen ei myöskään voida

liittää saamistodisteena olevaa juoksevaa sitoumusta, joten siltä osin on käytettävä puheena olevassa pykälässä ehdotettua menettelyä tai hakemuksen täydentämistä.

Jos perinteisestä paperimuotoisesta hakemuksesta jostain syystä puuttuu ulosottooperuste tai saamistodiste, on käytettävä hakemuksen täydentämismenettelyä.

Pykälän 2 momentin mukaan ennen kuin asiakirja on saapunut, asiassa ei saisi suorittaa muita kuin 18 ja 19 §:ssä tarkoitettuja väliaikaisia toimia. Rajoitus perustuu siihen, että asia, johon on liitettävä ulosottooperuste tai saamistodiste, olisi ennen asiakirjan saapumista vain ehdollisesti vireillä. Maksuvelvoitteen täytäntöönpanossa väliaikaistoimi saattaa olla tarpeen esimerkiksi omaisuuden piilottamisvaaran torjumiseksi. Väliaikaistoimiakaan ei tulisi suorittaa, jos on syytä epäillä, ettei puuttuvaa asiakirjaa tulla toimitamaan.

8 §. *Vireilletulon ajankohta.* Ulosottolaissa ei ole nykyisin säännöstä siitä, milloin ulosottoasia tulee vireille. Ulosotokäytännössä ja -kirjallisuudessa on katsottu, että ulosottoasia tulee vireille aikaisintaan, kun täytäntöönpanopyynnön sisältävä asianmukainen hakemus on jätetty ulosottoviranomaiselle. Ehdotetussa pykälässä määritettäisiin ulosottoasian vireilletulon hetki. Esityksessä ulosottoasian vireilletuloon liitettäisiin oikeusvaikutuksia, kuten vanhentumisen katkeaminen, josta ehdotetaan otettavaksi säännös vanhentumisasetukseen.

Pykälän 1 momentissa säädetäisiin, että ulosottoasia tulee vireille, kun ulosottohakemus saapuu paikalliselle ulosottoviranomaiselle tai ulosoton tietojärjestelmään. Vireilletuloa ei kuitenkaan katsota tapahtuneen, jos myöhemmin käy ilmi, ettei vireilletulon edellytyksiä ollut.

Postitse lähetetyn asiakirjan saapumisajankohta on asiakirjain lähettämisestä annetun lain 1 §:n 2 momentin mukaisesti päivä, jona asiakirjan sisältävä postilähetys tai ilmoitus lähetyksen saapumisesta postin osoitetoimipaikkaan on annettu viranomaiselle. Jos ulosottoa on haettu suoraan tietojärjestelmästä, asia kirjautuisi vireille reaaliaikaisesti ilman eri kirjaamistointia.

Momentti tarkoittaisi sitä, että asia voisi tulla vireille jo ennen kuin se on ohjautunut

vastaavalle ulosottomiehelle. Vastaava ulosottomies tutkisi vireilletulon edellytykset. Jos hän toteaisi, ettei vireilletulon edellytyksiä ole, hän tekisi asiassa päätöksen. Itseoikaisupäätöstä ei tarvittaisi. Mahdolliset hakemuksessa olevat puutteellisuudet tulisi korjata hakemuksen täydentämismenettelyllä, jolla ei olisi vaikutusta asian vireilletuloajankohtaan, jos hakemusta myöhemmin täydennetään.

Silloin, kun ulosottooperuste tai saamistodisteena oleva juokseva sitoumus toimitetaan jälkikäteen, vireilletulo on ehdollinen. Toimittamalla puuttuvat asiakirjat ehdotetun 7 §:n 1 momentin mukaisessa kolmen viikon määräajassa hakija säilyttää hakemuksen saapumispäivän mukaisen vireilletulon. Jos määräaika ylittyy, ulosottoasia tulee pykälän 2 momentin mukaan vireille asiakirjan saapumispäivänä, paitsi jos hakemusasiakirjat on jo ehditty palauttaa takaisin hakijalle. Viimeksi mainitussa tapauksessa hakijan tulee tehdä uusi hakemus.

Jos jo ennen kolmen viikon määräajan kulumista käy ilmi, ettei puuttuvia asiakirjoja tulla toimittamaan, päätös siitä, ettei vireilletuloa ole tapahtunut, tulisi tehdä välittömästi. Tällainen tilanne on käsillä esimerkiksi silloin, kun juokseva saamistodiste on kadonnut tai tuhoutunut.

Jos vireilletuloa koskeva kysymys on ehdotetussa 28 §:ssä tarkoitettulla tavalla epäselvä tai tulkinnanvarainen, ulosottomiehen tulee tehdä asiassa perusteltu päätös.

9 §. *Ulosottooperusteen epäselvyys.* Pykälän 1 momentti koskee tilannetta, jossa ulosottoasiaa käsittelevä ulosottomies havaitsee, että täytäntöön pantava tuomio on niin epäselvä tai epätäydellinen, ettei siitä käy selville, mihin vastaaja on velvoitettu. Tällöin ulosottomiehen olisi ohjattava asianosainen kantelemaan tuomiosta. Jos kysymyksessä on muu ulosottooperuste, ulosottomiehen olisi ohjattava asianosainen kääntymään ulosottooperusteen antajan puoleen.

Ehdotettu säännös vastaa pääosin nykyistä 3 luvun 19 §:n 1 momenttia. Oikeudenkäymiskaaren 31 luvun 6 §:n mukaan kantelua käsittelevä tuomioistuin voi poistaa tuomion kokonaisuudessaan tai tarpeellisilta kohdilta ja osoittaa jutun uudelleen käsiteltäväksi siihen oikeuteen, missä tuomiovirhe on tapahtunut.

Kantelua käsittelevän tuomioistuimen on katsottu voivan myös itse välittömästi oikaista kantelun kohteena olevaa tuomiota.

Ohjauksen antaminen koskisi myös hallintoasiassa annettua lainvoimaista päätöstä. Ylimääräisenä muutoksenhakukeinona käytettävää kantelua koskevan hallintolainkäyttölain 59 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan päätös voidaan kantelun johdosta poistaa, jos päätös on niin epäselvä tai puutteellinen, ettei siitä käy selville, miten asia on ratkaistu. Lain 67 §:n mukaan päätös voidaan kantelun johdosta poistaa, ja kanteluviranomainen voi välittömästi oikaista päätöstä, jos asia havaitaan selväksi.

Ehdotetun 1 luvun 5 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan momentissa tarkoitettua ohjauksen antamista kuuluisi nykyiseen tapaan ulosottomiehen yksinomaiseen toimivaltaan.

Jos tuomio sisältää kirjoitus- tai laskuvirheen, ulosottomiehen tulisi ohjata asianosainen pyytämään ulosottooperusteen antajalta virheen korjaamista. Tästä otettaisiin säännös pykälän 2 momentiksi. Säännös vastaa nykyistä 3 luvun 19 §:n 2 momenttia. Esimerkiksi oikeudenkäymiskaaren 24 luvun 10 §:n ja oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 11 luvun 9 §:ssä ovat säännökset tällaisen virheen korjaamisesta. Hallintoasioiden osalta kirjoitus- tai laskuvirheen korjaamisesta säädetään hallintomenettelylain 26 ja 27 §:ssä sekä hallintolainkäyttölain 56 §:ssä.

Hakijan oikeusturva saattaisi vaarantua, jollei hän pykälän 1 tai 2 momentissa tarkoitettua tapauksessa pystyisi turvaamaan etujaan. Tästä syystä pykälän 3 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan ohjauksen antanut ulosottomies saisi tarvittaessa hakijan pyynnöstä määrätä turvaamistoimen 7 luvun 11 a §:n mukaisesti. Jos maksuvelvollisuus olisi epäselvä, edellytyksiä ulosottomiehen määräämälle takavarikolle ei mainitun säännöksen tarkoitus huomioon ottaen olisi. Tällöin hakijan oikeusturva saattaa edellyttää, että hän voisi pyytää oikeudenkäymiskaaren 7 luvun mukaista takavarikkoa aikaisemman ulosottooperusteen estämättä.

Jollei tuomio ole lainvoimainen, hakija joutuisi hakemaan siihen muutosta varsinaisen muutoksenhakukeinoin. Jos sekavuus tai epätäydellisyys johtuu siitä, että tuomioistuin ei ole antanut ratkaisua asianosaisen vaatimuk-

sesta, voisi asianosainen pyytää myös tuomion täydentämistä oikeudenkäymiskaaren 24 luvun 11 ja 12 §:n tai oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 11 luvun 10 ja 11 §:n mukaisesti. Toimivalta määrätä turvaamistoimesta kuuluisi näissä tapauksissa tuomioistuimelle. Ulosottomiehen olisi aiheellista tehdä ulosottooperusteen sekavuudesta tai epätäydellisyydestä näissä tapauksissa kirjallinen perusteltu päätös.

Asiamies ja avustaja

10 §. *Oikeus käyttää asiamiestä ja avustajaa.* Ulosottolaissa ei ole nimenomaisia säännöksiä asianosaisen oikeudesta käyttää ulosottoasiassa asiamiestä tai avustajaa. Ulosotokäytännössä on sovellettu pitkälti samoja periaatteita kuin oikeudenkäynnissä. Oikeus käyttää asiamiestä tai avustajaa on siten ollut pääsääntö. Henkilökohtaista läsnäoloa on kuitenkin edellyttänyt esimerkiksi ulosotoselvityksen toimittaminen.

Aikaisempaa käytäntöä vastaten ehdotetaan, että pykälän 1 momentissa säädettäisiin nimenomaisesti, että asianomaisella on oikeus käyttää ulosottoasiassa asiamiestä ja avustajaa, jollei ulosottolain muussa säännöksessä toisin säädetä. Esimerkiksi ulosotoselvitystä ei voitaisi toimittaa asiamiehen välityksellä. Asiamiehen on oltava luonnollinen henkilö kuten oikeudenkäynnissäkin. Säännöksellä ei ole tarkoitettu vaikuttaa muuhun lainsäädäntöön. Säännöstä ei siten ole tarkoitettu kannanotoksi esimerkiksi veroulosottoasetuksen 2 §:ssä olevaan asiamieskieltoon nähden. Tarkoitus on, että veroulosottolain mukainen järjestelmä uudistetaan myöhemmin omana kokonaisuutenaan.

Silloin, kun asianomainen on kutsuttu toimitukseen, hän voi halutessaan ottaa avustajan mukaansa. Silloinkin, kun toimitus pidetään ehdotetun 34 §:n nojalla kutsua antamatta, vastaajalla tulisi olla mahdollisuus avustajan käyttämiseen. Tällöin momentin mukaan vastaajan pyynnöstä hänelle on varattava tilaisuus pyytää avustajansa paikalle, jos avustaja voi saapua viivytyksettä. Avustajan saapumista odotettaessa voidaan tarvittaessa suorittaa väliaikaistoimi.

Pykälän 2 momentissa on esteellisyyttä koskeva säännös. Momentin mukaan asia-

miehenä tai avustajana ei saa toimia se, joka on ulosottomiehen 1 luvun 16 §:ssä tarkoitettu läheinen. Oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 3 §:n 3 momentissa on vastaava säännös tuomarin ja asianosaisen asiamiehen tai avustajan suhteesta.

11 §. *Asiamiehen valtakirja.* Asianajaja, yleinen oikeusavustaja sekä tietojärjestelmähakijan hakemuksessaan ilmoittama asiamies saisivat pykälän 1 momentin mukaan edustaa päämiestään ilman valtakirjaa. Ulosottomies voisi kuitenkin harkintansa mukaan määrätä valtakirjan esitettäväksi. Ehdotettu säännös vastaisi tietojärjestelmähakijaa lukuun ottamatta asiallisesti oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 4 §:n 1 momenttia. Kiinteä tekninen käyttöyhteys varmistaisi, että hakijana on nimenomaan luvan saanut tietojärjestelmähakija. Lähtökohtaisesti voidaan näin ollen luottaa ilmoitukseen, jossa tietojärjestelmähakija nimeää asiamiehensä.

Muun asiamiehen on momentin mukaan esitettävä päämiehensä allekirjoittama valtakirja, jollei asiamiehen oikeutta edustaa päämiestään voida pitää epäilyksettömänä. Jos asiamiehenä on muu kuin asianajaja, yleinen oikeusavustaja tai tietojärjestelmähakijan nimeämä asiamies, asiamiehen tulisi lähtökohtaisesti esittää valtakirja, esimerkiksi avoin asianajovaltakirja. Oikeutta edustaa voitaisiin tilanteesta riippuen pitää epäilyksettömänä, esimerkiksi jos edustusvalta perustuu pitkäaikaiseen asiamiessuhteeseen, asemavaltuutukseen tai prokuraan.

Kertyneiden varojen nostamiseen ulosotokäytännössä on vakiintuneesti edellytetty yksilöityä valtakirjaa ja tältä pohjalta on syytä lähteä tulevaisuudessakin. Momentissa säädettäisiin, että varojen nostamiseen tai omaisuuden haltuun ottamiseen kaikilla asiamiehillä on oltava siihen nimenomaisesti oikeuttava valtakirja. Velvollisuus esittää nimenomaisesti varojen nostamiseen oikeuttava valtakirja koskisi myös asianajajaa ja yleistä oikeusavustajaa samoin kuin muita valtuutukseen tai prokuraan edustusvaltansa perustavia asiamiehiä. Jos kysymyksessä on tietojärjestelmähakija, olisi riittävää, että hakija nimetessään asiamiehen samalla ilmoittaa, että tällä on oikeus myös nostaa varat tai ottaa omaisuus haltuunsa.

Pykälän 2 momentin mukaan valtakirja voi-

taisiin toimittaa ulosottoviranomaiselle myös varmennetulla sähköisellä viestillä. Valtakirja voitaisiin antaa myös telekopiona, ei kuitenkaan varojen nostamiseen tai omaisuuden haltuun ottamiseen oikeuttavaa valtakirjaa. Jos telekopion lähettäjistä syntyy epäselvyyttä, ulosottomiehen tulee ehdotetun 1 luvun 1 d §:n 1 momentin mukaan varmistaa viestin oikeellisuus. Lähinnä epäselvyys voisi koskea telekopiona tullutta valtakirjaa.

Pykälän 3 momentissa mahdollistettaisiin nykyaikainen julkisesti tiedotetun valtuutuksen muoto. Oikeusministeriö tai sen määräämä voisi velkojan pyynnöstä päättää, että valtakirja talletetaan ulosoton tietojärjestelmään asiamiehen edustusvallan osoittamiseksi, jos on ilmeistä, ettei täytäntöönpanon luotettavuus siitä kärsi. Asiamiehen ei tällöin tarvitsisi esittää muuta valtakirjaa, ellei ulosottomies toisin määrää. Valtakirjan antajan pyynnöstä oikeusministeriön tai sen määräämään tulisi välittömästi peruuttaa tietojärjestelmään talletettu valtakirja.

Myös varojen nostamiseen ja omaisuuden haltuun ottamiseen oikeuttava nimenomainen valtuutus voitaisiin tiedottaa momentissa tarkoitetulla tavalla. Ehdotetulla säännöksellä pyritään edistämään sähköistä asiointia ulosotossa. Tarkoitus on, että oikeusministeriöllä olisi laaja harkintavalta valtakirjan tallettamismenettelyn käyttööntöönottamisen ja laajuuden suhteen.

12 §. *Muualla kuin Suomessa asuvan hakijan asiamies.* Pykälän mukaan jos hakija asuu ulkomailla eikä hän ole ilmoittanut tiedoksianto-osoitetta Suomessa tai ulkomailla, hakijalla tulee olla Suomessa asuva asiamies, jolla on oikeus hänen puolestaan ottaa vastaan täytäntöönpanoa koskevat tiedoksiannot.

Pykälä pääosin vastaa voimassa olevaa 3 luvun 21 §:n 3 momenttia. Ehdotetun 2 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan hakijan tulee ulosottihakemuksessa ilmoittaa 38 §:ssä tarkoitettu tiedoksianto-osoite. Tiedoksianto-osoite voi olla hakijan oma tai esimerkiksi asiamiehen osoite. Tiedoksianto-osoite voi olla myös toisessa valtiossa oleva osoite.

Asumisella tarkoitettaisiin tosiasiallista asumista. Ulkomailla asuvan tai sinne muuttavan hakijan tulisi siten huolehtia siitä, että hänellä on joko suomalainen tai ulkomainen postiosoite, joka toimii tiedoksianto-

osoitteena, tai että hänellä on täällä asiamies.

Haasteiden tiedoksiantamisessa, esimerkiksi täytäntöönpanoriidassa, noudatettaisiin oikeudenkäymiskaaren 11 luvun säännöksiä.

Velalliskohtainen ulosottoasioiden käsittely

13 §. *Vastaava ulosottomies.* Ehdotetun pykälän 1 momentissa on yleinen säännös velalliskohtaisesta ulosottoasioiden käsittelystä. Nykyisestä piirikohtaisesta toiminnasta siirryttäisiin yleisperusteluissa mainituista syistä samaa vastaajaa koskevien ulosottoasioiden keskitettyyn ja valtakunnalliseen hoitamiseen. Muutos ei useimmissa tapauksissa olisi huomattava, koska pääosin ulosottoasiat keskittyvät nykyinkin velallisen kotipaikalle. Käytännössä on kuitenkin myös tilanteita, joissa ulosoton oikeuspaikkasäännöksistä johtuen saman velallisen ulosottoasioita on vireillä useilla paikkakunnilla. Voimassa olevien säännösten mukaan ulosottomies on kiiretapauksessa voinut toimia piirinsä ulkopuolella.

Vastaavan ulosottomiehen järjestelmä koskisi vastaajan kaikkia ulosottoasioita ja myös muuta kuin maksuvelvoitteen täytäntöönpanoa. Silloinkin, kun saman ulosottooperusteen tai saamistodisteen nojalla haetaan täytäntöönpanoa eri velallisia vastaan, määrättäisiin jokaiselle velalliselle oma vastaava ulosottomies.

Ehdotetussa momentissa säädettäisiin, että sama ulosottomies käsittelee kaikki samaa vastaajaa koskevat ulosottoasiat (*vastaava ulosottomies*). Hänen alaisenaan vastaajan asioita käsittelee keskitetysti yksi vastaava avustava ulosottomies. Heidän keskinäisestä toimivallastaan olisi voimassa, mitä 1 luvun 5 §:ssä säädetään.

Vastaavalla ulosottomiehellä ja avustavalla ulosottomiehellä olisi käsiteltävinään olevissa asioissa toimivalta koko maassa. Vastaava ulosottomies harkitsisi, suorittaako hän täytäntöönpanotoimen itse vai pyytääkö hän toiselta ulosottomieheltä virka-apua. Alueellista toimivaltaa koskeva säännös koskisi luonnollisesti vain Suomen aluetta.

Vastaava ulosottomies tai vastaava avustava ulosottomies ei olisi virkanimike, vaan ilmaisisi sen, että kyseisellä virkamiehellä on

yksinomainen toimivalta hoitaa tiettyä velallista koskevat asiat. Vastaava ulosottomies määräytyisi ehdotetun 14 §:n mukaisesti, ja vastaava avustava ulosottomies puolestaan kyseisen piirin sisäisen työjärjestyksen mukaisesti. Estettä ei olisi sille, että määrääjain piirin sisäisellä hallinnollisella päätöksellä vaihdetaan työnjakoa tietynlaisen kierron ja kontrollin ylläpitämiseksi.

Ulosottoa voitaisiin luvun 1 §:n mukaan hakea vastaajan asuin- tai kotipaikkakunnan ulosottomiehen lisäksi keneltä tahansa paikalliselta ulosottoviranomaiselta. Hakemus voi siten saapua muullekin kuin vastaavalle ulosottomiehelle. Tällöin asia olisi ehdotetun 2 momentin mukaan ohjattava mahdollisimman pian tarpeellisten alkutointen suorittamisen jälkeen vastaavalle ulosottomiehelle.

Kysymys ei olisi varsinaisesta asian siirtämisestä, vaan pikemminkin tosiasiallisesta ohjaamisesta vastaavalle ulosottomiehelle. Alkutoimien suorittamista koskevalla sanamuodolla on tavoiteltu joustavaa menettelyä. Hakemuksen vastaanottaneessa piirissä tarvitsisi suorittaa asioiden ruuhkautuessa vain aivan välttämättömin sisäänkirjaustyö. Vähimmäisvaatimus olisi vireilletulopäivän merkitseminen tietojärjestelmään tai hakemukseen. Hakemuksen vastaanottanut ulosottomies voisi tarvittaessa suorittaa väliaikaisen täytäntöönpanotoimen ehdotetun 18 §:n nojalla. Tarkoitus on, että työnjako hakemuksen vastaanottaneen ja vastaavan ulosottomiehen välillä saisi kehittyä käytännössä tarkoituksenmukaisella tavalla.

14 §. *Vastaavan ulosottomiehen määräytyminen.* Pykälän 1 momentin mukaan perusteista, joiden mukaisesti vastaava ulosottomies määräytyy, säädetään valtioneuvoston asetuksella. Perusteissa tulee ottaa huomioon vastaajan asuin- tai kotipaikka tai hänen muu tosiasiallinen mahdollisuutensa valvoa etuaan ulosottomenettelyssä. Jos on useita vaihtoehtoisia perusteita, jotka täyttävät asuin- tai kotipaikkaa tai etujen valvontamahdollisuutta koskevat kriteerit, vastaava ulosottomies määräytyy sen mukaisesti, missä ulosotto voidaan tarkoituksenmukaisimmin toimittaa. Momentissa nimenomaisesti mainittaisiin myös se, että erityistoimia edellyttävät ulosottoasiat voidaan keskittää tietyille ulosottomiehille, joka toimivat silloin vastaavina

ulosottomiehinä.

Vastaavan ulosottomiehen määräytymisen perusteilla tarkoitetaan niitä kriteerejä, joiden mukaisesti ulosottoasia ohjataan tiettyyn piiriin. Esityksessä ei ole pidetty tarkoituksenmukaisena määritellä perusteita yksityiskohteisesti laissa, vaan niistä säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Vastaajan oikeusturva kuitenkin edellyttää, ettei perusteita jätetä täysin avoimiksi ja asetuksenvaraisiksi. Tästä syystä ehdotetaan, että laissa ilmaistaisiin vastaajan kannalta tärkeät käsittelypaikan edellytykset eli asuinpaikan ja vaikuttamismahdollisuuksien huomioon ottaminen. Säännöstä ei siten voitaisi käyttää esimerkiksi käsiteltävien asiamäärien tasaamiseen piirien kesken.

Käsittelypaikkaa koskeva valinta saattaa nousta esiin esimerkiksi silloin, kun velallisella on säännöllistä toimintaa asuinpiirin ulkopuolella. Tällöin voitaisiin valita ulosoton kannalta tarkoituksenmukaisin käsittelypaikka. Jos velallinen ottaa yhteyttä ja esittää toivomuksen asian käsittelypaikasta, ehdotettu 1 luvun 19 § huomioon ottaen toivomukseen yleensä tulisi suostua. Myös silloin, kun sekä velallisella että sellaisella yhtiöllä, jonka toiminta ja omistus on keskittynyt velalliselle, on asioita ulosotossa, voisi sama vastaava ulosottomies käsitellä ne. Jos velallinen käytännössä yksin tai lähes yksin päättää yhtiön asioista, yhtiötä koskevan ulosottoasian käsitteleminen esimerkiksi velallisen asuinpaikalla mahdollistaa myös yhtiön etujen valvomisen.

Momentissa tarkoitetuilla erityistoimia edellyttävillä ulosottoasioilla tarkoitetaan esimerkiksi nykyistä erikoisperintätoimintaa. Tulevaisuudessa osa ulosottomiehistä mahdollisesti erikoistuu tiettyihin toimituksiin, kuten ulosmitatun omaisuuden myyntiin. Erityistoimia edellyttävien asioiden osalta voitaisiin tehdä tavallista pitemmälle menevä poikkeaminen asuin- tai kotipaikasta tai etujen valvontapaikasta. Kuitenkin näissäkin tapauksissa mainitut kriteerit tulee ottaa huomioon siten, että asia siirretään lähimmälle tällaisiin asioihin erikoistuneelle ulosottomiehelle.

Jos ulosottomiehen määräytymisestä syntyy eri toimialueiden ulosottomiesten kesken epäselvyyttä, tulisi asianomaisten piirien

päälliköiden viipymättä ratkaista asia tai saattaa se lääninhallituksen oikeushallintopäällikön ratkaistavaksi. Jos epäselvyys koskee eri läänien alueella olevia piirejä, asian ratkaiseminen kuuluisi lähinnä oikeusministeriölle. Näistä hallinnollisista kysymyksistä ei ole pidetty tarpeellisenä ottaa säännöksiä ulosottolakiin.

Vastaava avustava ulosottomies ja hänen yhteystietonsa on ehdotetun 33 §:n mukaan ilmoitettava vastaajalle vireilletuloilmoituksessa. Jollei vireilletuloilmoitusta poikkeuksellisesti anneta, vastaava ulosottomies ja hänen yhteystietonsa tulisi ilmoittaa välittömästi esteen poistuttua. Vireilletuloilmoitus annetaan myös hakijalle silloin kun on tarpeen ilmoittaa, missä piirissä asiaa käsitellään.

Pykälän 2 momentin mukaan vastaavan ulosottomiehen tai vastaavan avustavan ulosottomiehen määräytymiseen ei saisi hakea muutosta. Vastaavanlainen sääntely on omaksuttu myös voimassa olevassa 10 luvun 1 §:n 3 momentissa.

Vastaaja, joka katsoo, että vastaava ulosottomies on määräytynyt valtioneuvoston asetuksen vastaisesti, voisi saattaa kysymyksen hallintokanteluihin lääninhallituksen oikeushallintopäällikön, oikeusministeriön tai yleisen laillisuusvalvojan tutkittavaksi.

15 §. *Vastaavan ulosottomiehen vaihtuminen.* Vastaavan ulosottomiehen järjestelmällä pyritään velallisen ulosottoasioiden keskitettyyn hoitamiseen. Toisaalta olosuhteiden muuttuminen on otettava huomioon. Tästä syystä pykälän 1 momenttiin otettaisiin säännös, jonka mukaan vastaavan ulosottomiehen on siirrettävä asia uudelle vastaavalle ulosottomiehelle, jos 14 §:n 1 momentissa tarkoitettussa valtioneuvoston asetuksessa tarkoitettu olosuhde, jonka perusteella vastaava ulosottomies määräytyy, muuttuu. Aikaisemman vastaavan ulosottomiehen tulisi kuitenkin virka-apuna huolehtia keskeneräisen toimituksen tai muutoin pian päättyvän täytäntöönpanon loppuunsaattamisesta, jollei sitä ole tarkoituksenmukaisempaa siirtää uudelle vastaavalle ulosottomiehelle.

Säännöksessä mainitulla olosuhteiden muutoksella tarkoitetaan sitä, että niissä valtioneuvoston asetuksessa tarkoitetuissa olosuhteissa, joiden mukaan vastaava ulosottomies määräytyy, tapahtuu sellainen muutos,

että uudessa ulosottoasiassa vastaavaksi ulosottomieheksi ei voitaisi määrätä tehtävää siihen asti hoitanutta ulosottomiestä. Jos velallinen esimerkiksi muuttaa pois paikkakunnalta, jossa hän käy päivittäin töissä, ei olisi välttämätöntä vaihtaa vastaavaa ulosottomiestä. Tällaisissa tilanteissa tulisi antaa merkitystä myös velallisen toivomuksille, jollei niitä ole esitetty selvästi ulosoton välttämistarkoituksessa.

Ulosottoasioissa noudatettaisiin niin sanottua jatkuvuusperiaatetta, jonka mukaan ulosottomies voi suorittaa täytäntöönpanotehtävän loppuun, vaikka velallinen muuttaisi toiseen ulosotopiiriin. Koska kuitenkin on tärkeää, että velallisella on aina vain yksi vastaava ulosottomies ja avustava ulosottomies, hoidettaisiin tällainen toiseen piiriin jäljelle jäänyt toimitus tai toimi, kuten pakkohuuto-kauppa tai lainvoimaisuutta odottavien varojen tilitys, suoraan lakiin perustuvana virka-apuasiana. Näissä erityistyyppisissä virka-apuasioissa virka-avun antaja voisi myös tilittää kertyneet varat. Uudelta vastaavalta ulosottomieheltä tulisi kuitenkin ennen tilitystä pyytää tarpeelliset tiedot, kuten hakijan saatavan sen hetkinen määrä.

Palkan tai muun toistuvaistulon ulosmittauksessa asia tulisi nopeasti siirtää uudelle vastaavalle ulosottomiehelle, koska jokaisen toistuvaistuloerän ulosmittaus on erillinen ulosmittaus.

Pykälän 2 momentin mukaan jos vastaaja tai hakija esittää perustellun pyynnön vastaavan avustavan ulosottomiehen vaihtamisesta, ulosottomies voi siirtää velallista koskevat asiat toiselle avustavalle ulosottomiehelle tai käsitellä asian itse.

Mainittua mahdollisuutta on tarkoitettu käytettäväksi melko säästeliäästi, koska jatkuvasta avustavan ulosottomiehen vaihtamisesta saattaa seurata perinnän tehottomuutta ja muita ongelmia. Toisaalta jos asianosainen esittää perustellun pyynnön ja on odotettavissa, että vaihdoksen myötä vastaajan myötävaikutus ja omatoimisuus lisääntyisi, olisi perusteltua tehdä vaihdos. Jos vastaaja pyytää vastaavan kihlakunnanvoudin tai muun pääulosottomiehen vaihdosta, siihen voitaisiin piirin päällikön harkinnan mukaan suostua, jos piirissä on useampia ulosottomiehiä. Jos vastaajan pyyntöä ei hyväksytty, hän voisi

kannella asiasta lääninhallituksen oikeushallintopäällikölle, oikeusministeriölle taikka yleisille laillisuusvalvojille. Esteellisyysväitteen ratkaisemisesta säädetäisiin 1 luvun 18 §:ssä.

Ulosottomiesten yhteistoiminta

Ulosottopiirien välinen yhteistyö ja alueellisen toimivallan kattavuus hoidetaan nykyisin 3 luvun 21 b §:n mukaisin virka-apupyynnöin. Virka-apu on koskenut yksittäisiä toimia tai toimituksia, kuten maksukiellon tiedoksiantamista tai kiinteistön pakkohuutokauppaa, silloin kun velallisen omaisuutta on eri paikkakunnilla. Virka-apua on käytetty myös samanaikaisen ulosoton toteuttamiseksi silloin, kun eri velallisia vastaan on annettu yksi ulosottoeruste. Virka-apusäännös on annettu aikana, jolloin tuomio tai muu ulosottoeruste tuli liittää hakemukseen alkuperäisenä. Alkuperäinen asiakirja saattoi kerrallaan olla vain yhden ulosottomiehen hallussa, joka huolehti keskitetysti perinnästä myös muiden velallisten osalta. Tilanne on sittemmin muuttunut, koska täytäntöönpanoa voidaan hakea myös ulosottoerusteen jäljennöksen nojalla. Virka-apusäännöksen avulla on kuitenkin huolehdittu siitä, että eri velallisilta ei yhteensä peritä enempää kuin ulosottoerusteessa vahvistettu määrä.

Samanaikainen ulosotto joudutaan järjestämään myös silloin, kun saman saamistodisteen perusteella on annettu useita tuomioita eri velallisista vastaan. Tätä tilannetta ei kuitenkaan hoideta voimassa olevien säännösten mukaan virka-apuna, vaan ulosottoa haetaan kutakin velallista vastaan erikseen. Ulosottoain 3 luvun 22 §:n 3 momentin mukaan saamistodisteen saaneen ulosottomiehen tulee huolehtia ohjein, ettei liikaperintää tapahdu. Hakijan on ilmoitettava muille ulosottomiehille se ulosottomies, jolle alkuperäinen saamistodiste on annettu. Samanaikaista ulosottoa koskevia tarkempia menettelysääntönsä on ulosottoasetuksen 1 b ja 1 c §:ssä.

16 §. *Keskinäinen virka-apu.* Valtakunnallisesta toimivaltuudesta huolimatta vastaavan ulosottomiehen olisi jatkossakin usein tarkoituksenmukaisempaa pyytää toiselta ulosottomieheltä virka-apua kuin toimia itse toisel-

la paikkakunnalla. Ehdotetun pykälän mukaan muiden ulosottomiesten olisi pyynnöstä annettava vastaavalle ulosottomiehelle virka-apua ja tämän tarvitsemia tietoja. Ulosottoviranomaisen oikeudesta saada virka-apua muulta viranomaiselta säädetäisiin 107 §:ssä.

Vastaavan ulosottomiehen tulisi virka-apupyynnössään yksilöidä virka-apuna suoritettavat täytäntöönpanotehtävät. Pykälässä tarkoitettuja tietoja olisivat esimerkiksi velallisen olinpaikkaa tai varallisuutta koskevat tiedot. Säännöksellä korostetaan ulosottoviranomaisten keskinäisen tiedonkulun merkitystä, joka on tärkeää ehdotetussa keskitetyssä perintäjärjestelmässä.

Keskitetyllä järjestelmällä päästään virka-aputilanteissakin siihen, että vastaava ulosottomies voi "pitää lankoja käsissään". Kokonaisvastuu täytäntöönpanosta olisi vastaavalla ulosottomiehellä. Hän vastaisi myös virka-apupyynnössään antamiensa tietojen oikeellisuudesta. Virka-apua antava ulosottomies vastaisi sen sijaan itse niistä toimenpiteistä, joihin hän on virka-apupyynnön johdosta ryhtynyt.

Virka-avun pyytäminen olisi vastaavan ulosottomiehen harkinnassa. Muun ulosottomiehen olisi annettava virka-apua, jos vastaava ulosottomies sitä pyytää. Pyydetävän virka-avun olisi kuitenkin oltava täytäntöönpanon toimittamiseksi tarkoituksenmukaista. Pykälän mukaan tässä tarkoituksenmukaisuusharkinnassa tulisi ottaa huomioon ulosoton tuloksellisuus, paikkakuntien väliset etäisyydet ja muut vastaavat seikat.

Jos jonkin täytäntöönpanotehtävän suorittamisella virka-apuna voidaan saada aikaan säästöä työmäärässä, pienentää täytäntöönpanosta aiheutuvia kustannuksia, saada suurempi myyntihinta tai muu kertymä taikka nopeuttaa tai muutoin joustavoittaa täytäntöönpanoa, virka-apua on tarkoituksenmukaisempaa pyytää. Täytäntöönpanossa voi joissakin tapauksissa olla merkitystä myös hyvällä paikallistuntemuksella. Muilla vastaavilla seikoilla viitataan siihen, että virka-avun tarkoituksenmukaisuuteen voivat vaikuttaa myös monet muut vaikeasti yksilöitävät seikat ja kokonaisharkinta sekä asianosaisten oikeusasema ja oikeusturva.

Pykälässä olisi virka-apua koskeva rajoitus,

jonka mukaan vastaavan ulosottomiehen on itse huolehdittava virka-aputoimin kertyneiden varojen tilittämisestä. Riittävän koordinoinnin varmistamiseksi varoja ei virka-apuna voitaisi tilittää muussa kuin 15 §:n 1 momentissa tarkoitettussa erityistilanteessa. Virka-avun pyytäjän tulee momentin mukaan valvoa, ettei peritty määrä ylitä velallisten maksuvelvoitetta, ja antaa sitä varten muita sitovat ohjeet. Asiasta kokonaisvastuun kantava vastaava avustava ulosottomies seuraisi virka-apupiireistä tulleita kertymisiä ja valvoisi, ettei liikaperintää tapahdu.

Ehdotukseen ei sisälly säännöstä siitä, miten mahdollinen erimielisyys vastaavan ulosottomiehen ja virka-apua antavan ulosottomiehen välillä ratkaistaan. Oikeusministeriön tai lääninhallituksen oikeushallintopäällikön tulisi tarvittaessa ratkaista se hallinnollisena asiana.

17 §. *Samanaikainen ulosotto.* Samanaikaisen ulosoton tilanteet ehdotetaan koottavaksi yhteen pykälään. Myös saman ulosottooperusteen nojalla tapahtuva ulosotto toimitettaisiin jokaista velallista vastaan itsenäisesti eikä nykyiseen tapaan virka-apuna. Jokaiselle velalliselle määräytyisi normaaliin tapaan vastaava ulosottomies, ja menettely koordinoitaisiin heidän kesken.

Pykälän mukaan jos ulosottooperuste tai saamistodiste koskee useaa velallista, sen ulosottomiehen, jolle yhteinen ulosottooperuste ensin saapuu täytäntöönpantavaksi tai jolla on hallussaan saamistodiste, tulee valvoa, ettei peritty määrä ylitä velallisen maksuvelvoitetta. Tällaisen koordinoivan ulosottomiehen tulee antaa muita sitovat ohjeet liikaperinnän estämiseksi. Toisin kuin virka-aputilanteessa, kukin ulosottomies itse tilittäisi perimänsä varat. Vastaavat ulosottomiehet toimisivat itsenäisesti lukuun ottamatta kontrollia liikaperinnän estämiseksi.

Säännös koskisi sekä saman ulosottohakemuksen perusteella että eri aikoina vireilletulleita asioita. Jos ulosottoa haetaan yhdellä hakemuksella ja samanaikainen täytäntöönpano johtuu yhteisestä ulosottooperusteesta, hakija voi esittää toivomuksen siitä, missä piirissä perintä koordinoidaan. Samalla tavalla hakija voisi menetellä, jos samanaikainen täytäntöönpano perustuu yhteiseen saamistodisteeseen. Jollei hakija ole esittänyt tällaista

toivomusta, koordinoiva ulosottomies järjestyisi hallinnollisesti. Tällöin se ulosottomies, joka ryhtyy koordinoimaan perintää, pitäisi hallussaan myös saamistodisteen.

Jos samanaikaista ulosottoa useaa velallista vastaan haetaan samalla kertaa, mutta eri hakemuksilla, hakija ei vielä tiedä, missä piirissä toinen ulosottoasia tulee vireille. Tällöin hänen tulee ehdotetun 2 §:n 2 momentin mukaisesti jokaisessa hakemuksessa ilmoittaa, ketkä ovat toisessa samaan ulosottooperusteseen tai saamistodisteeseen perustuvassa asiassa velallisina.

Jos taas hakemukset saapuvat eri aikoina, hakijan tulee 2 §:n 2 momentin mukaisesti ilmoittaa hakemuksissaan, ketkä toimivat muissa samaa saatavaa koskevissa asioissa vastaavina avustavina ulosottomiehinä tai missä saatavaa koskevat muut ulosottoasiat ovat vireillä taikka, jollei hakija tiedä edellä mainittuja seikkoja vielä siinä vaiheessa, ketkä ovat muissa saatavaa koskevissa asioissa velallisina. Tällöin koordinoivaksi ulosottomieheksi tulee se ulosottomies, jolle asia on saman ulosottooperusteen nojalla ensin saapunut perittäväksi tai jolla on saamistodiste hallussaan. Ulosoton tietojärjestelmään on tarkoitus lisäksi rakentaa varmistusjärjestelmä, joka ilmoittaa, jos saman ulosottooperusteen nojalla ulosottoasia on jo vireillä.

Samanaikainen ulosotto joudutaan koordinoimaan myös silloin, kun samasta saatavasta on annettu eri ulosottooperusteet eikä yhteistä saamistodistetta ole. Tällaisia tilanteita saattaa syntyä esimerkiksi eri rikosoikeudenkäynneissä tuomittujen yhteisvastuullisten korvausten osalta. Koordinointi on näissä tilanteissa pitkälle sen varassa, että hakijan ilmoittaa ehdotetun 2 §:n 2 momentin mukaisesti hakemuksessaan samaa saatavaansa koskevasta toisesta vireillä olevasta ulosottoasiasta.

Säännös koskisi sekä juoksevia sitoumuksia että tavallisia velkakirjoja. Ehdotetusta 6 §:n 1 momentista seuraa, ettei tavallista velkakirjaa ole välttämätöntä liittää hakemukseen. Hakemuslomaketta koskevilla käytännön ratkaisuilla tulisi pyrkiä varmistamaan se, että hakija ilmoittaisi, onko hän hakenut toista velallista vastaan täytäntöönpanoa saman tavallisen velkakirjan nojalla. Koordinoiva ulosottomies huolehtisi siitä, et-

tä hakijan haltuun jäänyt velkakirja palautetaan velalliselle, jos saatava kertyy eri velallisilta täyteen määräänsä. Käytännössä usean velallisen tilanteessa velkakirjan palauttamiseen yhdelle heistä on vaadittu valtakirja muilta. Tätä käytäntöä on oikeusturvaväyistä perusteltua jatkaa. Jollei valtakirjaa esitetä hakijalle tai ulosottomiehelle, ulosottomiehen tulisi pyytää velkakirja hakijalta itselleen ja säilyttää sitä velallisten yhteiseen lukuun.

Väliaikaistoimi

Voimassa olevassa ulosottolaissa ei ole yleistä säännöstä ulosottomiehen oikeudesta kohdistaa vastaajaan täytäntöönpanotoimia ennen varsinaista ulosmittausta. Turvaamistoimissäännökset eivät lähtökohtaisesti ole ulosottomiehen myöntämää ulosottolain 7 luvun 11 a §:n mukaista turvaamistointia lukuun ottamatta käytettävissä vastaajaa vastaan ulosottooperusteen saamisen jälkeen. Viimeksi mainitun säännöksen soveltamisalan muuttamista yleiseksi väliaikaistomisäännökseksi ei ole tässä pidetty tarkoituksenmukaisena.

Ulosottokäytännössä on tietyvästi sovellettu ulosottolain 4 luvun 17 §:ssä olevaa vartiointisäännöstä myös esimerkiksi pankkietiedustelujen yhteydessä tilillä mahdollisesti olevien varojen "jäädettämiseen".

Ehdotetussa 18—20 §:ssä ovat nimenomaiset säännökset, joiden nojalla ulosottomies voisi vireillä olevassa asiassa ennen ulosmittausta ryhtyä tiettyihin väliaikaisiin ja rajoitettuihin toimiin. Väliaikaistoimi olisi mahdollinen vain maksuvelvoitteen täytäntöönpanossa, ja sillä pyrittäisiin turvaamaan ulosmittausta. Väliaikaistoimilla pyritään saavuttamaan nopean ja toimintakykyisen menettelyn etu, mutta toisaalta varmistamaan se, että toimet eivät jää epävarmalle pohjalle pitkäksi aikaa. On asianmukaisempaa, että toimen jossakin määrin epäselvä perusta myönnetään ja lyhyessä määräajassa pyritään selvittämään tilanne kuin että toimitetaan ulosmittaus siihen perustuen, että se voidaan myöhemmin peruuttaa itseoikaisulla. Kynnys suorittaa itseoikaisu on todennäköisesti korkeampi kuin kynnys luopua lopullisesta ulosmittauksesta väliaikaistoimen jälkeen.

18 §. *Väliaikaistoimen edellytykset.* Pykä-

län 1 momentin mukaan jollei ulosmittausta voida heti toimittaa esteellisyyden, kuulemisen, asiakirjan puuttumisen, omistusta koskevan epäselvyyden tai muun seikan johdosta, ulosottomies saa suorittaa väliaikaisen toimen, jos se on tarpeen täytäntöönpanon jatkumisen turvaamiseksi. Väliaikaistointia ei momentin mukaan kuitenkaan saa suorittaa, jos on todennäköistä, että velallisen maksuvelvollisuus on lakannut. Väliaikaistoimi voidaan suorittaa sekä vireillä olevassa että passiivirekisteriin merkityssä asiassa.

Tyypillisiä väliaikaistoimen käyttötilanteita olisivat tapaukset, joissa täytäntöönpano vaatii nopeita toimia omaisuuden hukkaamisvaaran vuoksi, mutta varsinaisen ulosmittauksen suorittamiselle on este. Esteen tulisi olla sen luonteinen, että sen voidaan odottaa poistuvan melko nopeasti selvityksen hankkimisen jälkeen ja joka tapauksessa 20 §:ssä tarkoitetussa määräajassa.

Väliaikaistoimea ei ole tarkoitettu käytettäväksi silloin, kun velallisen maksuvelvollisuus on esimerkiksi maksu- tai kuittausväitteen taikka vanhentumisen johdosta tullut niin epäselväksi, että se on todennäköisesti lakannut. Jos lakkaaminen koskee vain osaa maksuvelvollisuudesta, muilta osin voidaan suorittaa väliaikaistoimi. Kuittauksen edellytyksiä koskeva epäselvyys voisi olla peruste suorittaa väliaikaistoimi, koska hyväksytykään kuittausvaatimus ei merkitse sitä, että maksuvelvollisuus olisi lakannut. Pelkästään se, että maksuvelvoite on muutoksenhaku- tuomioistuimen tutkittavana ei estä väliaikaistointia, jollei keskeytysmääräystä ole annettu.

Väliaikaistoimi edellyttäisi asian vireilläoloa normaalissa tai suppeassa ulosotossa taikka asian passiivirekisteröintiä. Ennen asian vireilletuloa väliaikaistointia ei voitaisi suorittaa, vaikka velalliselle kuuluvaa omaisuutta tavattaisiin. Väliaikaistoimen suorittaminen passiivisaatavan perimiseksi merkitäisi ehdotetun 102 §:n 1 momentin mukaan asian vireille tuleamista.

Väliaikaistoimen käyttöala ja edellytykset on muotoiltu suhteellisen väljiksi ja joustaviksi. Kun väliaikaistoimi kuitenkin merkitsee samantapaista puuttumista velallisen ja mahdollisesti myös sivullisen määräysvaltaan kuin ulosmittauskin, tulisi toimelle olla

objektiivisesti katsoen hyväksyttävät perusteet. Sen, että asiassa tulisi myöhemmin toimitettavaksi myös varsinainen ulosmittaus, tulisi siten olla sangen todennäköistä myös tilannetta jälkikäteen arvioiden.

Ulosottomiehen esteellisyys selviää yleensä nopeasti. Väliaikaistoimi saattaa kuitenkin olla tarpeen, jos esteetöntä ulosottomiestä ei heti saada sijaan. Väliaikaistointia voidaan käyttää omaisuuden hukkaamisen estämiseksi kuulemisen aikana. Kuulemisesta on yleissäännös ehdotetussa 32 §:ssä. Lisäksi lukuisissa muissa säännöksissä edellytetään asianosaisten tai sivullisen kuulemistä. Ulosotto-peruste tai saamistodiste voitaisiin 7 §:n nojalla toimittaa jälkikäteen kolmen viikon määräajassa. Väliaikana olisi mahdollista suorittaa väliaikaistoimi.

Ulosotossa sivullinen esittää toisinaan väitteen siitä, että omaisuus kuuluu hänelle. Jos tällöin on perusteita katsoa, että omaisuus kuuluu velalliselle, voitaisiin suorittaa väliaikaistoimi, vaikka omaisuuden kuulumisesta velalliselle ei olisi riittävää näyttöä vielä tuolla hetkellä. Jollei lisäselvityksen jälkeen omistusta koskeva kysymys tule selväksi, olisi meneteltävä ulosottolain 4 luvun 9 §:n 4 ja 5 momentissa tai 10 §:ssä tarkoitetulla tavalla.

Muulla seikalla momentissa tarkoitetaan esimerkiksi epäselvyyttä siitä, mihin velalliselle kuuluvaan omaisuuteen ulosmittaus voidaan kohdistaa. Muun muassa velallisen erottamisedun tai ulosmittausjärjestyksen määrittäminen saattaa edellyttää lisäselvitystä. Myös sinä väliaikana, kun asia ohjautuu vastaavalle ulosottomiehelle, saattaa syntyä tarve toimittaa väliaikaistoimi. Ehdotetun 19 §:n 2 momentin nojalla myös muulla ulosottomiehellä kuin vastaavalla ulosottomiehellä tai avustavalla ulosottomiehellä olisi toimivalta suorittaa väliaikaistoimi.

Väliaikaistoimi voidaan momentin mukaan määrätä myös ehdollisena etsittäessä velalliselle kuuluvaa omaisuutta, jos toimeen on perusteltua aihetta. Ehdollinen väliaikaistoimi tarkoittaisi sitä, että esimerkiksi maksu-kielto voitaisiin antaa sillä ehdolla, että se on voimassa, jos maksukiellon saajalla on velalliseen nähden suoritusvelvollisuus. Tarve käyttää ehdollista väliaikaistointia olisi etenkin tehtäessä sivulliselle velallisen saatavaa

tai tuloa koskevia tiedusteluja. Väliaikaistoimi voisi tällaisessa tilanteessa estää omaisuuden hukkaamisen silloin, jos velallinen saatuaan tiedon etsiskelystä ryhtyisi vaikeuttamaan ulosottoa. Tarkoitus ei kuitenkaan ole, että esimerkiksi pankkitiedustelujen yhteydessä automaattisesti käytettäisiin tätä mahdollisuutta. Jos kuitenkin velallisen käyttäytymisestä voidaan päätellä omaisuuden hukkaamisriski ja jos intressi asiassa on suuri, ehdollista väliaikaistointia voitaisiin käyttää.

Pykälän 2 momentin mukaan toimella ei saisi tarpeettomasti vaikeuttaa velallisen tai sivullisen elinkeinoa tai toimeentuloa. Suoritusta toimesta ja sen peruuttamisesta olisi ilmoitettava sille, jota toimi koskee.

Koska väliaikaistoimi perustuu jossakin määrin epävarmalle pohjalle, momentissa korostettaisiin suhteellisuusperiaatetta. Jos se on mahdollista, väliaikaistoimi tulisi esimerkiksi pyrkiä kohdistamaan sellaiseen omaisuuteen, jota koskevasta vallintarajoituksesta olisi yrityksen toiminnalle vähiten haittaa. Jos mahdollista, yrityksen käyttövaroja ei tulisi jäädyttää siihen määrään, että se johtaa nopeasti maksukriisiin. Luonnolliselle henkilölle perheineen tulee jättää käyttöönsä vähintään erottamisetuna turvattu määrä.

Koska etukäteiskuulemista ei tarvittaisi eikä sitä usein ehdittäisikään suorittaa, väliaikaistointimesta ja sen peruuttamisesta tulisi ilmoittaa sille, jota toimi koskee. Ilmoitusta ei tarvitsisi tehdä, jos asianomainen on toimesta muutoin tietoinen. Nopea ilmoittaminen olisi tärkeää, jotta se, jota toimi koskee, voisi mahdollisimman varhaisessa vaiheessa esittää oman näkemyksensä ja selvityksensä sekä pyrkiä pienentämään toimen aiheuttamaa mahdollista haittaa. Sen jälkeen kun omaisuus on turvaavasti otettu ulosottomiehen haltuun tai vartiointi taikka muu omaisuuden säilymisen varmistustoimi on tehty, ei pääsääntöisesti olisi perustetta olla välittömästi ilmoittamatta toimesta vastaajalle tai sivulliselle. Kuitenkin esimerkiksi silloin, kun vain osa aiotuista väliaikaistointimista on tehty, voitaisiin ilmoittamista lykätä.

Jos väliaikaistoimen kohteena oleva omaisuus myöhemmin ulosmitataan, toimii väliaikaistointia koskeva ilmoitus ulosmittauksen ennakoilmoituksena ja toisaalta ulosmit-

tausta koskeva jälki-ilmoitus ilmoituksena väliaikaistoimen peruuttamisesta.

Ilmoitusvelvollisuus ei samalla tavalla koski vasta ehdollisesti määrättyä kuin jo suoritettua väliaikaistointia. Esimerkiksi pankkietiedustelusta ei tarvitsisi ilmoittaa. Tällainen ilmoitus usein tekisikin tyhjäksi täytäntöönpanon. Sen sijaan kun ulosottomies on saanut myönteisen vastauksen tiedusteluunsa ja väliaikaistoimi on siten toteutunut, siitä tulisi ilmoittaa momentin mukaisesti. Käytännössä tällöin useimmissa tapauksissa lähetetään ulosmittauksen ennakoilmoitus. Joka tapauksessa, kun ulosottomies esimerkiksi saa tiedon siitä, että varat ovat "jäädetytynä" velallisen pankkitilillä, ulosottomiehen tulisi korostetun nopeasti esimerkiksi ensin puhelimitse ilmoittaa asiasta velalliselle. Muutoin saattaa käydä niin, että velallinen joutuu vaikeuksiin yrittäessään suorittaa maksuja kyseiseltä tililtä.

19 §. *Väliaikaistoimen suorittaminen.* Pykälän 1 momentissa luetellaan, minkälaisia toimia voidaan suorittaa väliaikaisena täytäntöönpanotoimena. Ulosottomies voi ottaa omaisuutta haltuunsa, antaa velalliselle tai sivulliselle kiellon luovuttaa omaisuutta, maksukiellon tai muun vastaavan kiellon, pyytää tarvittavan merkinnän tekemistä rekisteriin, järjestää omaisuuden vartiointin taikka suorittaa muun vastaavan toimen.

Sen sijaan esimerkiksi omaisuuden myyntiin ei saisi ryhtyä. Väliaikaistoimi ei saisi johtaa sellaiseen tilanteeseen, jota ei voida tosiasiallisesti peruuttaa. Omaisuutta ei voitaisi myydä, vaikka se olisi arvossaan nopeasti alentuvaa tai sen hoitokustannukset olisivat korkeat. Kohdistettaessa väliaikaistoimi tällaiseen omaisuuteen tulisikin käyttää erityistä harkintaa ja pyrkiä joko peruuttamaan täytäntöönpanotoimi tai toimittamaan lopullinen ulosmittaus korostetun nopeasti.

Väliaikaistoimet olisivat pääosin samat kuin ulosmittauksen varmistamistoimet. Ulosottomies voisi esimerkiksi pyytää merkinnän tekemistä rekisteriin sen osoittamiseksi, että omaisuuteen kohdistuu väliaikaistoimi. Väliaikaistoimella olisi 3 momentin mukaan sama oikeusvaikutus kuin ulosmittauksella. Rekisterillä tarkoitettaisiin tässä julkista rekisteriä, josta sivullinen voi saada tietoja. Tällaisia ovat esimerkiksi lainhuuto- ja

kiinnitysrekisteri. Kysymys siitä, minkälainen julkisuusvaikutus rekisterimerkintään liittyy, ratkeaisi asianomaista rekisteriä koskevan lainsäädännön perusteella.

Pykälän 2 momentti koskee ulosottomiesten toimivaltaa. Momentin mukaan väliaikaistoimen saa suorittaa muukin kuin vastaava ulosottomies tai avustava ulosottomies. Silloin kun asia 1 luvun 5 §:n mukaan kuuluu ulosottomiehen yksinomaiseen toimivaltaan, sen saisi väliaikaistoimena suorittaa myös avustava ulosottomies. Momentissa tarkoitettu toimivallan laajentuminen edellyttää, että kysymyksessä tulee olla kiireellinen asia. Tämä vaatimus seuraa jo ehdotetusta 18 §:n 1 momentista, jossa edellytetään, että toimen tulee olla tarpeen täytäntöönpanon jatkumisen turvaamiseksi.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin toimen oikeusvaikutuksista. Momentin mukaan toimella olisi sama vaikutus kuin ulosmittauksella. Näin ollen samalla tavalla kuin ulosmittaus, tuottaisi myös väliaikaistoimi 4 luvussa tarkoitettua vallintarajoituksen toimen voimassaolon ajaksi.

Momentissa säädettäisiin myös muutoksenhakukielto. Muutoksenhakukielto johtuu lähinnä väliaikaistoimen lyhyestä kestosta. Vastaava ratkaisu on omaksuttu myös 7 luvun 17 §:n 3 momentissa lyhytkestoisen ulosottomiehen määräämän takavarikon osalta. Oikeusturvan kannalta valitusmahdollisuudella ei olisi käytännössä vaikutusta, koska valitusta ei ehdittäisi käsitellä ennen kuin toimi on joka tapauksessa peruutettava tai suoritettava lopulliseksi tarkoitettu ulosmittaus. Hallintokantelu sen sijaan olisi käytettävissä samoin kuin vahingonkorvausvaatimus valtiota vastaan, jos toimesta aiheutuu vahinkoa.

20 §. *Väliaikaistoimen peruuttaminen.* Pykälän mukaan väliaikaistoimi on peruutettava välittömästi, kun toimeen ei ole enää aihetta ja viimeistään kolmen viikon kuluttua sen tekemisestä. Näin ollen jos esimerkiksi päivän tai kahden kuluttua toimen suorittamisesta ulosottomies on hankkinut aikomansa selviytyksen, ratkaisu olisi tehtävä nopeasti sen perusteella. Väliaikaistointia ei ole tarkoitettu käytettäväksi ensisijaisesti vaikeiden oikeudellisten ongelmien harkitsemiseen vaan selviytyksen hankkimiseen. Mainitut asiat tosin

usein kietoutuvat yhteen.

Väliaikaistoimella olisi erilainen luonne silloin, kun se on määrätty ehdollisena velalliselle kuuluvan omaisuuden etsiskelyssä. Tällöin ulosmittauksen estää puuttuva tieto ulosmittauksen kohteesta. Kun tieto saadaan, ulosmittaus voidaan toimittaa yleensä välittömästi. Pykälän mukaan jos väliaikaistoimi on määrätty ehdollisena, toimi on peruutettava viimeistään viikon kuluttua siitä, kun ulosottomies sai tiedon velalliselle kuuluvasta saatavasta tai muusta omaisuudesta. Esimerkiksi pankkietustelun käsittelemisen edellyttämä aika vaihtelee luottolaitoksittain ja kyselyn laajuuden mukaisesti. Ulosottolaitoksen tulee myös tulevaisuudessa pyrkiä erilaisin järjestelyin huolehtimaan siitä, että esimerkiksi pankkeja ei tarpeettomasti rasiteta runsailla tiedusteluilla. Pitämällä tiedustelujen määrä sopivissa rajoissa voidaan edesauttaa sitä, ettei vastausaika muodostuisi kovin pitkäksi. Vastauksen antajan olisi erityisen tärkeää nopeasti ilmoittaa ulosottomiehelle siitä, että varoihin ehdollisesti kohdistettu väliaikaistoimi on toteutunut.

Vielä pykälässä olisi se käytännön toimintaa helpottava säännös, että erillistä peruuttamispäätöstä ei tarvitsisi tehdä silloin, kun asiassa päädytään lopullisen ulosmittauksen toimittamiseen. Ehdotetun 18 §:n 2 momentin mukaan väliaikaistoimen peruuttamisesta on ilmoitettava asianomaiselle, jollei tämä ole peruuttamisesta muutoin tietoinen. Ilmoitus peruuttamisesta voidaan suorittaa antamalla ilmoitus siitä, että omaisuuden on kohdistettu lopulliseksi tarkoitettu ulosmittaus.

Täytäntöönpanotoimitus

Otsikon alla ovat täytäntöönpanotoimitusta koskevat yleiset säännökset. Ne on muotoiltu käytännön tilanteiden ja olosuhteiden moninaisuuden vuoksi joustaviksi. Säännöksiin jäävää harkintavaltaa tulee käyttää asianmukaisuuden vaatimukset täyttävällä tavalla. Ehdotetun 1 luvun 19 §:n mukainen asianmukaisuuden ja 20 §:n mukainen avoimuuden vaatimus koskee ilman nimenomaista viittaustakin ulosottomiehen muiden toimien tavoin myös varsinaista täytäntöönpanotoimitusta.

21 §. *Toimituksen pitäminen.* Yhä alkupe- räisessä muodossaan olevan 3 luvun 29 §:n mukaan täytäntöönpanotoimitusta ei ilman erittäin pakottavaa syytä saa suorittaa kello 21:n ja kello 5:n välisenä aikana eikä sunnuntai- tai juhlapäivänä. Säännöksen säätämisen aikoina täytäntöönpanotoimitukset suoritettiin säännönmukaisesti vastaajan kotona, ja soveliaisuusyyt vaativat, ettei täytäntöönpanoon yleensä ryhdytä yöaikaan.

Toimitusten pitäminen velallisen kotona on vähentynyt ratkaisevasti. Lakiin ei ole enää tarpeellista ottaa toimituksen kellonaikaa koskevaa säännöstä. Selvänä voidaan jo yleisen asianmukaisuuden vaatimuksen johdosta pitää sitä, ettei velallisen tai muun vastaajan kotiin mennä yöaikaan muutoin kuin erittäin pakottavasta syystä. Täytäntöönpanon ajankohta olisi valittava siten, ettei siitä aiheudu asianosaiselle tarpeetonta tai kohtuutonta haittaa.

Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan täytäntöönpanotoimitus on pidettävä ilman aiheutonta viivytystä. Täytäntöönpanoa saadaan kuitenkin lykätä, jos sitä voidaan pitää vastaajan edun mukaisena, eikä lykkääminen aiheuta vähäistä suurempaa haittaa hakijalle. Lykkäämismahdollisuus ei koske toimitusta, jolle on säädetty määräaika.

Ulosottoasetuksen 32 §:n 1 momentin mukaan ulosottoasiat on toimeenpantava joutuisasti. Sääntelyn nostaminen lain tasoiseksi on asian tärkeys huomioon ottaen perusteltua. Asetuksen mainitun pykälän 2 momentissa asetetaan lisäksi maksuvelvoitteen osalta pääsäännöksi vuoden enimmäiskäsittelyaika. Tällaista määräaika ei ehdoteta otettavaksi lakiin, koska sen vaikutus saattaa olla myös päinvastainen joutuisuuspyrkimyksen kanssa ja aiheuttaa sen, että vuoden määräaika koetaan sallituksi ja normaaliksi käsittelyajaksi. Kyseinen asetuksen säännös on tarkoitus kumota. Erityisesti ehdotetussa suppeassa ulosotossa pyritään korostetun nopeaan menettelyyn. Keskimääräinen ulosottoasian käsittelyaika on viime vuosina ollut noin 7 kuukautta. Toisaalta toistuvaistulon ulosmittaukset saattavat jatkua vuosikausia. Ulosottovalitusasia, jossa on annettu keskeytysmääräys, aiheuttavat usein kokonaiskäsittely-

ajan tuntuva pitenemisen. Myös silloin, kun vasta myöhemmin löydetään lisää ulosmittauskelpoista omaisuutta, saattaa asia olla tavallista pitempään vireillä.

On tärkeää, että ulosotto-toimen hallinto seuraa ulosottoasioiden käsittelyaikoja. Täytäntöönpanoasian hidas käsittely saattaa muodostua hakijan ihmisoikeuksien loukkaukseksi. Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklassa tarkoitetun oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin on katsottu tarkoittavan myös viivytyksetöntä täytäntöönpanovaihetta.

Kun yksittäistapauksessa harkitaan, voidaanko toimitusta lykätä vastaajan edun perusteella, tulisi suhteellisuusperiaatteelle antaa erityistä merkitystä. Jos ulosmittaus kohdistuu esimerkiksi velallisen kesäasuntoon, josta voidaan perustellusti olettaa saatavan keväällä tai kesällä parempi hinta kuin talvella, täytäntöönpanon lykkääminen olisi perusteltua. Täytäntöönpanon lykkäämisestä ei kuitenkaan ole tarkoitettu muodostuvan yleistä keinoa pyrkiä maksimoimaan huutokauppahintaa, vaan sen tulisi perustua johonkin todennäköiseen ja olennaiseen olosuhteen muutokseen.

Täytäntöönpanoa voitaisiin luonnollisesti lykätä myös silloin, kun siitä on laissa säännös. Esimerkiksi hädässä muuttopäivää olisi rajoitetussa määrin mahdollista siirtää ehdotetun 6 a luvun 4 §:n nojalla. Voimassa olevassa ulosottolaissa ei ole säännöksiä velalliselle viran puolesta myönnettävästä maksuajasta. Säännökset on tarkoitus ottaa seuraavaan ulosottolakia koskevaan hallituksen esitykseen.

Säännöksessä ei tarkoiteta jo alkaneen toimituksen lykkäämistä. Etenkin silloin, kun toimitus perustuu yleisölle annettuun kutsuun, varsinainen lykkääminen ei olisi yleensä mahdollista. Pakkokuutokaupan osalta kysymykseen voisi lähinnä tulla lyhyt toimitustauko, jos sen voidaan olettaa edistävän täytäntöönpanon lopputulosta. Jos taas kysymyksessä on ulosmittaustoimitus, ulosottomies voisi yksinkertaisesti luopua ulosmittaamisesta sillä kertaa ja toimittaa tarvittaessa myöhemmin kyseiseen tai muuhun omaisuuteen kohdistuvan ulosmittauksen.

Selvyyden vuoksi pykälän 2 momentissa on säännös siitä, että toimitukseen kutsutun poisjäänti ei estä toimitusta. Toimitukseen

kutsuttu ei siten voisi poisjäämisellään aikaansaada toimituksen lykkäämistä. Toisaalta jos ulosottomies saa tietää, että kutsutulla on ylivoimainen este saapua toimitukseen ja kysymys on ulosmittauksesta tai muusta toimituksesta, johon yleisöä ei ole kutsuttu, voitaisiin toimitusta lykätä 1 momentissa säädettyillä edellytyksillä. Ulosmittaus tai väliaikaistoimi tulisi kuitenkin suorittaa välittömästi, jos on aihetta olettaa, että täytäntöönpano saattaa muuten vaarantua. Säädettyjä määräaikoja tulee aina noudattaa.

Silloin, kun toimitus edellyttää kutsutun henkilökohtaista osallistumista, kuten ulosotoselvitys, toimitusta ei luonnollisesti voida pitää, jos kutsuttu jää saapumatta.

Ehdotukseen ei sisälly säännöstä niin sanotusta sijaiseduksesta. Voimassa olevan 3 luvun 25 §:n mukaan silloin kun vastaaja ei ole läsnä, ulosottomiehen tulee kehottaa vastaajan vaimoa tai talonväkeensä kuuluvaa, hänen omaisuutensa hoitajaa tai haltijaa taikka, jollei ketään edellä mainituista ole, jokin läheistä naapuria olemaan läsnä toimituksessa. Jollei kutsuttu sijaisedustaja saavu paikalle, toimitus voidaan silti pitää.

Sijaiseduksesta ei ole pidetty tarpeellisenä ottaa nimenomaisia säännöksiä. Jos toimitus pidetään vastaajan asunnossa hänen poissa ollessaan, ulosottomiehellä tulee ehdotetun 26 §:n 1 momentin mukaan olla mukanaan toimitustodistaja. Ehdotetun 23 §:n 3 momentin sanamuodosta ilmenee, että vastaajan perheenjäsenillä on kaikissa tilanteissa oikeus olla läsnä vastaajan asunnossa pidettävässä toimituksessa. Asianmukainen menettely silloin, kun vastaajan täysi-ikäinen tai lähes täysi-ikäinen perheenjäsen on halukas valvomaan vastaajan etua toimituksessa on, että hänelle varataan tilaisuus antaa tietoja. Sen sijaan ulosottomies ei voisi kutsua naapuria vastaajan asuntoon. Naapureiden läsnäolo toimituksessa ei nykyaikana ole mitenkään välttämätön täytäntöönpanon toimittamiseksi, eikä siitä yleensä ole hyötyä myöskään vastaajan edun valvomisessa. Päinvastoin menettely saattaisi joutua ristiriitaan vastaajan ja hänen perheensä yksityisyyden suojaan ja kotirauhan turvaan nähden. Jos toimitus pidetään vastaajan liikehuoneistossa, ei ole estettä sille, että esimerkiksi liikkeen työntekijä, joka on siihen halukas, antaa tar-

vittavia tietoja tarkoituksenaan valvoa työnantajansa etua. Varsinaisena edustuksena tällaisia tilanteita ei kuitenkaan pidettäisi, jollei kysymyksessä ole asemavaltuutus.

22 §. *Toimituspaikka.* Voimassa olevan lain mukaan lähtökohtana on, että täytäntöönpano toimitetaan velallisen luona. Jos täytäntöönpano voidaan toimittaa muualla, esimerkiksi ulosottomiehen virkahuoneessa, siitä säädetään erikseen. Palkkaa ja veron ennakon palautusta koskeva ulosmittaus voidaan ulosottolain 4 luvun 18 e §:n mukaan toimittaa virkahuoneessa.

Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan jollei toisin säädetä, täytäntöönpanotoimitus pidetään ulosottomiehen virkahuoneessa, omaisuuden sijaintipaikalla, toimituksen kohteena olevassa paikassa tai ulosottomiehen sopivaksi katsomassa muussa tilassa tai paikassa. Momentissa on rajoitus, jonka mukaan ulosmittaus-toimitus voidaan pitää velallisen tai sivullisen suostumuksetta tämän asunnossa sen mukaan kuin ehdotetussa 49 ja 51 §:ssä säädetään omaisuuden ja selvitysaineiston etsimisestä. Muu kuin ulosmittaus-toimitus voitaisiin pitää vastaajan tai sivullisen asunnossa, jos se olisi välttämätöntä täytäntöönpanon toimittamiseksi.

Toimituspaikkaa koskevat säännökset olisivat toissijaisia ja väistyisivät silloin, kun toimituspaikasta säädetään erikseen. Esimerkiksi ulosottolain 5 luvussa on realisoitua koskevia toimituspaikkasäännöksiä.

Ehdotetuilla säännöksillä pyritään tilannekohtaiseen joustavuuteen toimituspaikan valinnassa. Toimitus voitaisiin aina pitää ulosottomiehen virkahuoneessa, jos se on täytäntöönpanon luonteen puolesta mahdollista. Jos kuitenkin ulosmittaus-toimitus edellyttää omaisuuden arviointia tai ulosmittauksen varmistustoimia, jouduttaisiin toimitus kokonaan tai tarpeellisin osin pitämään paikan päällä. Vastaavasti on meneteltävä, jos toimitus tarkoittaa ulosottomiehen toimenpiteitä tietyssä paikassa. Esimerkiksi velvoite luovuttaa omaisuutta pannaan täytäntöön siellä missä omaisuus on ja häätö ulosottooperusteissa tarkoitetuissa tiloissa.

Toimitus voitaisiin, lähinnä virkahuoneen sijasta, pitää myös muussa ulosottomiehen sopivaksi katsomassa tilassa tai paikassa. Tämä voi olla tarpeen esimerkiksi asian-

osaiskeskustelussa suuren osallistujamäärän vuoksi. Asianmukaisuuden vaatimus edellyttää, että toimituspaikkaa ei valita siten, että siitä aiheutuu asianosaisille merkittävästi haittaa tai ylimääräisiä kustannuksia.

Momentissa on otettu huomioon myös kotirauhan turva. Säännökset eivät estäisi toimituksen pitämistä vastaajan tai sivullisen asunnossa, jos tämä siihen suostuu. Ulosmittaus-toimituksen pitäminen asunnossa olisi mahdollinen samoin edellytyksin kuin sieltä omaisuuden ja selvitysaineiston etsimien. Tältä osin viitataan, mitä ehdotetun 49 §:n ja 51 §:n kohdalla ja jäljempänä alajaksossa 4.2. todetaan.

Muu kuin ulosmittaus-toimitus voitaisiin pitää asianomaisen asunnossa, jos se on välttämätöntä täytäntöönpanon toimittamiseksi. Häätö koskee usein juuri asuntoa. Poikkeuksellisesti myös ulosotto selvitys voitaisiin toimittaa velallisen asunnossa vastoin hänen suostumustaan. Tämä kuitenkin yleensä edellyttäisi, että velallinen on piileskellyt tilanteessa, jossa kysymyksessä on suuri intressi ja ulosotto selvityksen toimittaminen on välttämätöntä. Tällöinkin on asianmukaista, että velalliselle annetaan ensin tilaisuus tulla ulosottomiehen mukana tämän virkahuoneeseen. Toinen vaihtoehto olisi noutaa velallinen selvitykseen, joka merkitsee hänen henkilökohtaisen vapautensa rajoittamista. Se, kumpaa näistä viimekätistä keinoista käytettäisiin, riippuisi yksittäistapauksesta. Ulosotto selvitystä ei pitäisi toimittaa asunnossa, jos siellä on esimerkiksi lapsia tai vanhuksia, jotka saattavat järkyttyä asiasta taikka jos olosuhteet ovat sellaiset, ettei tietojenanto-velvollinen pysty keskittymään tietojen antamiseen.

Jos velallisena on oikeushenkilö, toimitus voitaisiin pitää oikeushenkilön liike-, konttori- tai tuotantotiloissa. Tällöinkin olisi otettava huomioon ehdotetun asianmukaisuutta koskevan 1 luvun 19 §:n vaatimukset ja vältettävä esimerkiksi asiakkaiden tai liikekumppaneiden nähden tai kuullen tapahtuvaa selvitystä.

Pykälän 2 momentissa määritellään toimituspaikka. Toimituspaikkana pidettäisiin 1 momentissa tarkoitettua tilaa tai paikkaa siihen välittömästi liittyvine alueineen täytäntöönpanon asianmukaisen toimittamisen

edellyttämässä laajuudessa. Toimituspaikan määrittäminen on siinä mielessä merkityksellistä, että ulosottomies saa ehdotetussa 23 §:ssä säädetyllä tavalla pitää järjestystä toimituspaikalla ja siellä oleskelevalla on velvollisuus ilmoittaa nimensä ja osoitteensa.

Jos täytäntöönpanotoimitus pidetään ulosottomiehen virkahuoneessa, voidaan koko viraston aluetta pitää toimituspaikkana. Muussa tapauksessa toimituspaikka ja sen välittömän liitännäisalueen laajuus ratkeaisi yksittäistapauksellisesti. Liitännäisalue saa olla niin laaja kuin täytäntöönpanotoimen asianmukainen suorittaminen edellyttää. On yleensä tärkeämpää säilyttää asianmukaisuuden vaatimus kuin supistaa toimituspaikkaa. Toisaalta toimituspaikkaa määritettäessä ulosottomiehen toimivaltapiiriä ei saisi tulkita laajentavasti, jos se johtaa ristiriitaan jonkun perusoikeuksien kanssa.

Jos toimitus pidetään vastaajan asuntonaan käyttämässä kiinteistössä, kuuluisi myös kiinteistön pihamaa-alue toimituspaikkaan ja maatiloilla myös ulkorakennukset. Jos on tarpeen kuljettaa omaisuutta pois paikalta, myös kerrostalon rappukäytävää ja pihamaata voidaan pitää toimituspaikkana kulkuväylän osalta. Jos taas toimitus pidetään kokonaisuudessaan yleisellä paikalla esimerkiksi ulosmittaessa autoa ja siellä olevaa omaisuutta pysäköintipaikalla, muiden oikeus liikkua vapaasti alueella on otettava huomioon. Ulosottomiehen tulee aina kuitenkin voida määrittää toimituspaikka siten, että toimitus on mahdollista häiriötä ja turvallisesti suorittaa. Yleinen järjestyksen ylläpitäminen kuuluu poliisin tehtäviin.

23 §. *Julkisuus, läsnäolo ja järjestyksenpito.* Oikeuskirjallisuudessa on katsottu, että ulosottoimitukset eivät ole julkisia eli yleisöllä ei ole oikeutta olla niissä läsnä. Tämä pääsääntö ehdotetaan säilytettäväksi. Ulosottoimitusten luonne on yleensä sellainen, että yleisön läsnäolo ei ole tarpeellinen, vaan päinvastoin saattaa aiheuttaa ongelmia vastaajan yksityisyydensuojan kannalta. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että täytäntöönpanotoimitus ei ole julkinen, ellei toisin säädetä. Ulosottomies voisi estää ylimääräisten henkilöiden saapumisen toimituspaikalle. Momentin sanamuodossa on otettu huomioon, että tietyt toimitukset on jo luonteensa

puolesta säädetty julkisiksi. Esimerkiksi huutokauppa nimenomaisesti edellyttää yleisön läsnäoloa.

Pykälän 2 momentin mukaan vastaajalla, toimitukseen kutsutulla ja sivullisella, jonka oikeutta toimitus saattaa koskea, on oikeus olla toimituksessa läsnä. On tärkeää, että vastaajalle annetaan tilaisuus olla läsnä silloin, kun hänen omaisuuteensa kohdistetaan täytäntöönpanotoimia. Sama koskee esimerkiksi sellaista sivullista, jonka hallusta ulosmittaan velalliselle kuuluvaa omaisuutta tai joka väittää omistavansa ulosmittauksen kohteen. Eri asia on, että ehdotetun 34 §:n mukaan ennakoilmoitusta ja kutsua ei kaikissa tapauksissa anneta. Jos kuitenkin vastaaja tai sivullinen on läsnä, voidaan hänen läsnäolonsa estää vain ehdotetun 3 momentin nojalla. Hakijalla olisi läsnäolo-oikeus silloin, kun hänet on kutsuttu toimitukseen 34 §:n 2 momentin nojalla.

Asianomaisilla olisi 10 §:n mukaan oikeus käyttää asiamiestä tai avustajaa, joten myös heillä on läsnäolo-oikeus, jollei toisin säädetä.

Pykälän 3 momentti koskee ulosottomiehen toimivaltuuksia toimituspaikalla oleviin 2 momentissa tarkoitettuihin ja ulkopuolisiin henkilöihin nähden. Toimituspaikalla, esimerkiksi asunnossa, saattaa ulosottomiehen sinne saapuessa olla vastaajan sukulaisia tai tuttavuuksia. Yleisellä paikalla pidettävässä toimituksessa voi paikalla olla myös ohikulkijoita. Ulosottomiehellä tulee tällöin olla tietynasteinen järjestyksenpito-oikeus toimituspaikalla sen varmistamiseksi, että täytäntöönpano voidaan asianmukaisesti toimittaa.

Momentin mukaan jos toimituksessa läsnä oleva estää täytäntöönpanon asianmukaisen toimittamisen, ulosottomies saa kehottaa häntä poistumaan toimituspaikalta. Ketään ei kuitenkaan voida kehottaa poistumaan häätöä lukuun ottamatta vakituisesta asunnostaan. Jollei kehotusta noudateta, ulosottomies voi pyytää poliisilta virka-apua tai ohjata itsekin henkilön pois paikalta. Lisäksi momentissa olisi viittaus voimakeinoja koskevaan 83 §:ään.

Kysymyksessä ei tarvitse olla virkatoimen täydellinen estäminen, vaan se, että tointa ei voida tehdä lain vaatimalla tavalla tai muuten asianmukaisesti. Ulkopuolisten toimet toimi-

tuspaikalla eivät saisi johtaa esimerkiksi siihen, että toimituspaikalla olevat lapset järkytyvät tai että ulosottomies joutuu menettelemään suhteellisuusperiaatteen vastaisesti tai esimerkiksi tutkimaan ja ratkaisemaan sivullisomistusta, erottamiseta tai ulosmittausjärjestystä koskevan kysymyksen hyvin hätäisesti tai puutteellisin selvityksin.

Ensin olisi käytettävä kehotusta poistua paikalta. Jollei painokaskaan kehotus auta, ulosottomies voi pyytää virka-apua poliisilta tai ohjata henkilön pois toimituspaikalta. Jos ulosottomies ohjaa asianomaisen kulkua pois toimituspaikalta ja poistettava ryhtyy vastarintaan, ulosottomies voi kutsua poliisin paikalle tai käyttää 83 §:ssä tarkoitettuja voimakeinoja.

Jos toimitus pidetään sen henkilön asunnossa, joka häiritsee toimitusta, ulosottomiehen tulee pyytää poliisi paikalle rauhoittamaan tilanne. Häätöä lukuun ottamatta ei voida pitää perusteltuna, että ulosottomies poistaisi jonkun omasta asunnostaan rappukäytävään tai pihamaalle. Paikalle saapuneen poliisin harkintaan jää, minkälaisiin jatko toimiin asia antaa aiheutta esimerkiksi virkamiehen vastustamista tai haitantekoa virkamiehelle koskevan tunnusmerkistön täytymisen osalta.

24 §. *Henkilötietojen ilmoittamisvelvollisuus.* Käytännön ulosottotyössä käy toisinaan niin, että esimerkiksi velallisen kotona tai liikepaikalla pidettävässä toimituksessa on läsnä useita henkilöitä, eikä kukaan ulosottomiehen sitä tiedustellessa ilmoita olevansa velallinen. Tällöin joudutaan usein pyytämään poliisi paikalle. Poliisilain (493/1995) 10 §:n 1 momentin mukaan poliisimiehellä on yksittäisen tehtävän suorittamiseksi oikeus saada jokaiselta tiedot tämän nimestä, henkilötunnuksesta ja paikasta, josta hän on tavoitettavissa.

Ulosottomiehen ja poliisin toimivaltuuksien selventämiseksi ehdotetaan, että henkilötietojen ilmoittamisvelvollisuudesta otettaisiin ulosottolakiin nimenomainen säännös. Pykälän mukaan jokainen, joka on toimituspaikalla, on ulosottomiehen sitä tiedustellessa velvollinen ilmoittamaan nimensä ja osoitteensa. Jollei mainittuja tietoja ilmoiteta, ulosottomies voi pyytää poliisilta virka-apua toimituspaikalla olevan henkilöllisyyden sel-

vittämiseksi. Kun pykälässä tarkoitettu velvollisuus on toimituspaikalla oleville asetettu, myös poliisin oikeus antaa virka-apua on riidaton. Sen sijaan uhkasakkomenettelyä tai erillistä rikosoikeudellista seuraamusta ei ole katsottu tarpeelliseksi ehdottaa henkilötietojen selvittämiseksi.

Ulosottomiehellä ei olisi toimivaltaa vaatia muiden henkilötietojen, esimerkiksi henkilötunnuksen ilmoittamista. Ulosottomies ei saa estää ketään poistumasta toimituspaikalta ulosottoselvitystä koskevaa 61 §:n 2 momentissa tarkoitettua poikkeustilannetta lukuun ottamatta.

25 §. *Pöytäkirja.* Voimassa olevan 3 luvun 32 §:n mukaan ulosottomiehen tulee pitää pöytäkirjaa kaikesta toimittamastaan täytäntöönpanosta. Luvun 32 a §:n 1 momentin mukaan ulosottomiehen tekemä väitepäätös voidaan merkitä pöytäkirjaan tai erilliseen asiakirjaan. Luvun 34 c §:ssä on säännös pöytäkirjan laatimisesta ulosottoselvityksessä. Ulosmittauspöytäkirjaan merkittävistä seikoista on säännöksiä useissa 4 luvun pykälissä, kuten 6 a §:n 1 momentissa ja 18 d §:n 2 momentissa. Ulosottolain 5 luvun 45 § koskee ostajan korvattavaksi tulevan summan merkitsemistä huutokauppapöytäkirjaan. Itseoikaisupäätöksen merkitsemisestä pöytäkirjaan säädetään 9 luvun 2 §:n 2 momentissa. Pöytäkirjaan liitettävästä valitusosoituksesta säädetään 10 luvun 11 §:n 2 momentissa ja pöytäkirjan lähettämisestä ulosottovalitusta käsittelevälle käräjäoikeudelle luvun 12 §:n 2 momentissa.

Ulosottolaissa ei ole säännöstä niistä seikoista, jotka pöytäkirjaan on merkittävä. Huutokaupassa pidettävään pöytäkirjaan tehtävistä merkinnöistä on melko yksityiskohtaisia säännöksiä ulosottoasetuksen 20 §:ssä. Käytännössä yhdenmukaisuutta pöytäkirjoihin on tuonut se, että pöytäkirja laaditaan usein lomakkeelle.

Ehdotetussa pykälässä olisi yleinen säännös siitä, milloin ulosottomiehen tulee pitää pöytäkirjaa ja mitä seikkoja pöytäkirjaan merkitään. Säännöstä täydentäisivät muualla ulosottolaissa olevat pöytäkirjaa koskevat asiakohdat säännökset. Pykälän 1 momentin mukaan toimituksesta tulee pitää pöytäkirjaa, jos toimituksessa esitetään väitteitä tai vaatimuksia taikka jos siihen muutoin ilme-

nee aihetta.

Selvää on, että esimerkiksi pakkohuuto-kaupasta tulee jatkossakin pitää pöytäkirjaa. Sen sijaan ulosmittaustoimituksesta pöytäkirjan pitäminen olisi harkinnanvaraista. Säännöksellä pyritään turvaamaan se, että toimituksessa asianosaisten esittämät väitteet ja vaatimukset tulisivat kirjatuiksi. Merkitystä ei tällöin olisi sillä, missä ulosmittaus on toimitettu. Pöytäkirjan pitäminen saattaa myös muulloin olla aiheellista, esimerkiksi silloin, kun toimituksessa joudutaan turvautumaan ulosottopakkoon.

Momentin mukaan muissa tapauksissa toimituksesta tulee tehdä tarpeellisia muistiinpanoja. Jos toimituksessa on läsnä asianosaisia tai sivullinen, mutta väitteitä tai vaatimuksia ei esitetä, voitaisiin muistiinpanoihin merkitä läsnäolijat ja muita tarpeellisia huomioita. Etenkään silloin, kun toimitus pidetään virkahuoneessa eikä paikalle ole kutsuttu tai saapunut ketään, edes muistiinpanoja ei tarvitsisi tehdä. Jos taas toimitus pidetään muualla kuin virkahuoneessa, esimerkiksi ulosmitataan omaisuutta velallisen asunnossa tai säilytystilassa, olisi aiheellista tehdä tarpeellisia muistiinpanoja vastaisen varalle toimituksen kulusta, vaikka väitteitä tai vaatimuksia ei esitettäisi eikä varsinaisen pöytäkirjan pitämiseen olisi aihetta. Muistiinpanot ovat avuksi, jos asiassa joudutaan myöhemmin antamaan lausunto tai selvitys esimerkiksi ulosottovalituksen johdosta.

Pykälän 2 momentin mukaan pöytäkirjaan merkitään väitteet, vaatimukset, vastapuolen lausunto ja vastaanotettu selvitys siten, että keskeiset asianosaisten ja sivullisen oikeuksiin vaikuttavat seikat käyvät siitä ilmi. Muilta osin pöytäkirjaan tulisi momentin mukaan tehdä asian laatu huomioon ottaen tarpeellisina pidettävät merkinnät.

Momentissa säädettäisiin tärkeimmistä pöytäkirjamerkinnöistä. Muista, lähinnä teknisluonteisista merkinnöistä, kuten toimitusaikaa ja -paikkaa, läsnä olevia ja muiden vastaavien tietojen sisällyttämisestä pöytäkirjaan ei ole pidetty tarpeellisena säätää nimenomaisesti. Tarkoitus on, että oikeusministeriö kehittää sopivia pöytäkirjapohjia ulosottomiesten käyttöön. Toimitusmiehen tulisi huolehtia siitä, että pöytäkirjaa pidetään momentissa tarkoitetulla tavalla.

Pöytäkirjaan olisi aina merkittävä oikeudellista kannanottoa edellyttävät väitteet ja vaatimukset. Väitteen tai vaatimuksen esittäjällä ei olisi merkitystä, kunhan väitteen tai vaatimuksen on esittänyt sellainen henkilö, jonka oikeutta toimitus saattaa koskea. Väite tai vaatimus tulisi kirjata, vaikka ehdotetun 28 §:n mukaan ulosottomiehen ei tarvitsisi tehdä sen osalta perusteltua päätöstä. Merkitystä ei olisi myöskään sillä, onko vaatimus tai väite esitetty kirjallisesti tai suullisesti. Pöytäkirjaan olisi merkittävä vastapuolen mahdollinen lausunto, koska ulosottomies joutuu ottamaan sen huomioon omaa kantansa muodostaessaan. Myös vastaanotettu selvitys tulisi lyhyesti merkitä muistiin siten, että esimerkiksi annettu asiakirja tulee yksilöidyksi.

Pöytäkirjamerkintöjen laajuuden osalta on tärkeää, että niistä ilmenevät keskeiset asianomaisen oikeuksiin vaikuttavat seikat. Tämä koskee erityisesti suullisia lausumia. Kaikkea ulosottomies ei voi kirjata muistiin. Usein olosuhteet esimerkiksi ulkosalla pidettävissä toimituksissa ovat sellaiset, että joudutaan tyytymään melko niukkoihin pöytäkirjamerkintöihin. Lausumien ydinsisällön eli sen, mitä toinen vaatii tai vastustaa, tulisi kuitenkin käydä ilmi. Kirjallisesti esitettyjen lausumien osalta, jotka liitetään asiakirja-aineistoon, olisi riittävää, että lausumaan viitataan pöytäkirjassa. Ulosottomiehellä ei kuitenkaan olisi oikeutta vaatia asianomaisia ilmaisemaan lausumaansa kirjallisesti.

Momentin mukaan olisi mahdollista myös kokonaan tai osittain äänittää lausumat. Äänittämisestä olisi ilmoitettava asianomaisille läsnäolijoille ennen sen aloittamista. Tilanteesta riippuen äänittäminen saattaa olla tarkoituksenmukaista, jos suullisia lausumia esitetään runsaasti. Menettely muistuttaisi käräjäoikeuden suullisissa käsittelyissä käytettävää toimintatapaa. Äänittämisessä voitaisiin käyttää lähinnä äänitallennetta. Asianomaisen suostumuksella voitaisiin käyttää myös kuvatallennetta. Esimerkiksi kiinteistön pakkohuutokauppaa edeltävässä 5 luvun mukaisessa asianosaiskeskustelussa erilaisten nykyaikaisten talletustekniikoiden käyttäminen voisi olla käytännöllistä. Myös ulosottoselvityksessä äänitallenteen käyttäminen paperimuotoisen asiakirjan lisänä voisi olla

toimiva ratkaisu.

Momentissa on vielä säännös, jonka mukaan yksinkertaisessa asiassa pöytäkirjamerkinnot voidaan tehdä myös ulosmittauspöytäkirjään tai muuhun asiakirjaan. Ehdotetun 28 §:n 3 momentin mukaan yksinkertaisessa asiassa voidaan toisaalta menetellä myös päinvastoin eli että kirjallinen päätös merkitään pöytäkirjaan.

Nykyisin ulosmittausasiassa tehtävä päätös sulautuu yleensä osaksi ulosmittauspöytäkirjaa. Tarkoitus kuitenkin on, että uudistettaessa ulosottolain 4 lukua ulosmittaus säädettäisiin tehtäväksi kirjallisella ulosmittauspöytäkirjällä. Jatkossa ulosottomiehen päätös ja toisaalta pöytäkirja olisivat periaatteessa erillisiä. Yksinkertaisessa asiassa ei kuitenkaan ole aina tarkoituksenmukaista laatia erillistä päätöisasiakirjaa ja pöytäkirjaa. Tärkeätä on se, että päätösosa selkeästi erottuu pöytäkirjasta. Näin asianosaiset ja sivullinen näkisivät, mihin muutosta voidaan tarvittaessa hakea. Lyhyet pöytäkirjamerkinnot voitaisiin ottaa ulosottomiehen päätöksen yhteyteen. Toisaalta lyhyt päätös voitaisiin kirjoittaa pöytäkirjaan, kunhan se väliotsikoin erotetaan pöytäkirjasta.

Pöytäkirjan allekirjoittamisesta säädetään ehdotetussa 27 §:ssä. Pöytäkirja laadittaisiin itse toimituksessa. Jos pöytäkirja vaatii puhtaaksikirjoittamisen, se voidaan laatia lopulliseen muotoonsa myös toimituksen jälkeen. Ehdotetussa 35 §:ssä säädetään pöytäkirjan toimittamisesta toimituksessa tai sen jälkeen.

26 §. *Toimitustodistaja*. Voimassa olevan 1 luvun 15 §:n mukaan ulosottomiehellä tulee olla toimituksessa mukanaan esteetön todistaja. Toimitus voidaan kuitenkin pitää ilman todistajaa, jos velallinen on toimituksessa läsnä ja antaa siihen kirjallisen suostumuksensa. Lisäksi 3 luvun 32 §:n 4 momentissa säädetään, että tämä suostumus on merkittävä pöytäkirjaan ja ulosmittausilmoitukseen ja että velallisen tulee nimikirjoituksellaan vahvistaa merkintä.

Toimitustodistajan läsnäolovelvollisuutta koskevia säännöksiä ehdotetaan osittain lievennettäviksi. Ehdotetussa pykälässä merkitystä saa myös se, pidetäänkö toimitus vastaajan asunnossa.

Pykälän 1 momentin mukaan ulosottomies voi kutsua toimitukseen todistajan, jos katsoo

sen tarpeelliseksi. Muussa tapauksessa toimitus saadaan pitää ilman todistajaa, jollei läsnä oleva vastaaja pyydä, että todistaja kutsutaan paikalle. Momentissa on rajoitus, jonka mukaan vastaajan poissa ollessa ulosottomies ei saa mennä tämän asuntoon ilman todistajaa. Mitä momentissa säädetään vastaajasta, soveltuisi myös sivulliseen, jonka oikeutta toimitus saattaa koskea.

Lähtökohtana olisi, että ulosottomies yksittäistapauksellisesti harkitsisi, onko todistajan kutsuminen tarpeen. Todistajan läsnäolo saattaa olla perusteltua ainakin niissä tilanteissa, joissa jo ennakolta on nähtävissä, että toimitukseen tullaan hakemaan muutosta tai että siitä kannellaan. Erityisesti silloin, jos toimituksessa voidaan joutua turvautumaan voimakeinoin, todistajan läsnäololla on todistelu varten merkitystä ja se voi vähentää voimankäytön tarvetta.

Jos ulosottomies katsoo, ettei todistaja ole esimerkiksi virkahuoneessa pidetyssä toimituksessa tarpeen, mutta läsnä oleva vastaaja pyytää todistajan paikalle, on todistaja pyydetty paikalle. Sama oikeus olisi myös sivullisella. Epäselvässä tilanteessa olisi asianmukaista, että ulosottomies kysyy läsnä olevalta, haluaako tämä todistajan paikalle. Vastaajalla oleva oikeus vaatia toimitustodistajan läsnäoloa tulisi ennakoita etenkin silloin, kun toimitus pidetään paikassa, jonne on vaikea jälkikäteen kutsua todistajaa. Toimitustodistajan tulisi olla läsnä koko toimituksen ajan.

Toimitustodistajan tulee olla ulosottomiehen kutsuma. Vastaajan tai sivullisen paikalle kutsumaa henkilöä pidettäisiin lähinnä hänen avustajanaan.

Silloin kun toimituspaikkana on vastaajan asunto, toimituksessa tulee lähtökohtaisesti olla paikalla todistaja ainakin silloin, kun vastaaja ei ole paikalla. Tämä korostaa tarvetta asettaa kotirauhan piirissä tapahtuvalle täytäntöönpanolle tavanomaista tiukempi kontrolloituavuus. Ei voida pitää asianmukaisena, että ulosottomies menisi yksin vastaajan asuntoon ilman, että olisi jälkikäteen mahdollista selvittää, mitä toimia siellä on suoritettu. Todistajan läsnäolo tällaisissa tapauksissa lienee myös ulosottomiehen itsensä edun mukaista.

Pykälän 2 momentin mukaan toimitustodis-

tajan tulee olla esteetön. Todistajan esteellisyysperusteet määräytyisivät yleisten toimitustodistajan esteellisyyttä koskevien säännösten eli oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 43 §:n mukaisesti.

Toimituksesta laadittavassa pöytäkirjassa tai muussa asiakirjassa on momentin mukaan mainittava, kuka on ollut toimitustodistajana. Toimitustodistajan allekirjoitusta ei vaaditaisi. Ulosottomiehen virallinen pöytäkirja ei tuota ehdotonta todistusvoimaa eikä nauti sellaista julkista luotettavuutta, että siitä ilmenevää seikkaa ei voitaisi riitauttaa. Toimitustodistajan läsnäololla on kuitenkin oma merkityksensä, jos asioiden kulkua joudutaan jälkikäteen selvittämään.

27 §. *Asiakirjan allekirjoittaminen.* Pykälän mukaan ulosottomiehen tulee allekirjoittaa laatimansa pöytäkirja sekä antamansa päätökset, kehotukset ja ilmoitukset. Allekirjoitusvaatimus korostaa asiakirjan luotettavuutta ja sen huolellista laatimista.

Allekirjoitus voi pykälän mukaan olla koneellinen. Tämä on käytännössä välttämätöntä asiakirjojen suuren lukumäärän ja tietojärjestelmän avulla valmistamisen johdosta. Automaattisen tietojenkäsittelyn avulla valmistettuun asiakirjaan merkitään tällöin asianomaisen virkamiehen nimi, virka-asema ja yhteystiedot.

Ulosottomiehen päätös

Ulosottomies joutuu ulosottoasian eri vaiheissa tekemään useita täytäntöönpanon kulkuun vaikuttavia ratkaisuja. Osa niistä on luonteeltaan tosiasiallisia päätöksiä, jotka voivat koskea esimerkiksi omaisuuden varastointia. Ne eivät välittömästi vaikuta asianosaisten oikeuksiin tai velvollisuuksiin, joskin saattavat esimerkiksi täytäntöönpanon viivästymisen tai kulujen lisääntymisen kautta saada siinäkin suhteessa merkitystä.

Eräissä ulosottolain säännöksissä edellytetään, että ulosottomies tekee ratkaisustaan nimenomaisen päätöksen. Esimerkiksi 3 luvun 4 §:n mukaan teettotuomion täytäntöönpanossa vastaajalle on annettava tiedoksi luvan myöntämistä koskeva päätös, jossa ulosottomies on antanut hakijalle luvan työn tekemiseen tai teettämiseen. Lain 3 luvun 23 §:n 2 momentin mukaan ulosottomies voi

vastatajaa tarvittaessa sopivalla tavalla kuuluaan päättää täytäntöönpanosta jäljennöksen nojalla. Lain 3 luvun 20 a §:n 2 momentin mukaan ulosottomies voi päättää, että asianomaiselta perittävä määrä ulosotetaan takaus sitoumuksen nojalla takausmieheltä. Esitetyn väitteen tai vaatimuksen ratkaisemisesta päätöksellä säädetään 3 luvun 32 a §:ssä. Toisaalta esimerkiksi ulosmittauksesta ei ole säädetty tehtäväksi päätöstä.

Ulosottolain 10 luvun 1 §:n mukaan täytäntöönpanotoimeen tai ulosottomiehen päätökseen ulosottoasiassa saa hakea muutosta se, jonka oikeutta toimi tai päätös koskee. Muutoksenhakumahdollisuutta ei ole kytketty yksinomaan asioihin, joissa ulosottomies on tehnyt nimenomaisen päätöksen, vaan mahdollisuus koskee kaikkia täytäntöönpanotoimia ja toimituksia. Tosiasiallista oikeusturvaa kuitenkin edistää se, että keskeisistä ulosottomiehen ratkaisuksista tehdään kirjallinen päätös, joka annetaan tiedoksi siihen valitusosoitus liitettynä.

Myös ulosotossa tulee pyrkiä laadukkaaseen päätöksentekoon silloin, kun epäselvyys tai tulkinnanvaraisuus on havaittu. Eri asia on, että summaarisessa ulosottomenettelyssä läheskään kaikkia asioita ei voida viran puolesta selvittää mahdollisen epäselvyyden tai tulkinnanvaraisuuden toteamiseksi. Esimerkiksi toistuvaistulon ja veronpalautusten ulosmittauksessa on välttämätöntä säilyttää lähtökohtana summaarinen menettelytapa.

Voimassa olevassa ulosottolaissa ei ole yleistä säännöstä ulosottomiehen päätöksentekovelvollisuudesta. Se, onko päätös tehtävä kirjallisessa muodossa vai onko myös suullisesti tehty päätös riittävä, ilmenee usein vain välillisesti. Joissakin tapauksissa, kuten itseoikaisun suorittamatta jättämistä koskevassa 9 luvun 3 §:n 2 momentissa, nimenomaisesti sallitaan myös suullisesti ilmaistu päätös.

Lain 3 luvun 28—31 §:ksi ehdotetaan otettaviksi säännökset, jotka koskevat ulosottomiehen kirjallista päätöstä. Silloin, kun näiden tai muiden säännösten mukaan kirjallisen päätöksen tekemistä ei asiassa edellytetä, ulosottomiehen päätös voi olla suullinen tai käydä välillisesti ilmi hänen tekemistään toimista.

28 §. *Velvollisuus tehdä kirjallinen ja pe-*

rusteltu päätös. Pykälän 1 momentin mukaan ulosottomiehen tulee tehdä asiassa kirjallinen päätös, jos niin erikseen säädetään. Tämä viittaa ennakoivasti myöhemmissä esityksissä ulosottolakiin otettaviin säännöksiin, joissa säädetään kirjallisen päätöksen tekemisestä esimerkiksi ulosmittauksesta. Lisäksi ulosottomiehen tulee momentin mukaan tehdä asiasta kirjallinen päätös, kun hän asettaa jollekin maksu- tai palautusvelvoitteen tai uhan, hyväksyy vakuuden taikka jos asian luonne sitä muutoin edellyttää. Päätöksen tulee olla paitsi kirjallinen, myös ehdotetun 29 §:n mukaisesti perusteltu, jos asia on epäselvä tai tulkinnanvarainen.

Ulosottomiehellä on oikeus useiden ulosottolain säännösten nojalla asettaa asianosaiselle tai sivulliselle maksu- tai palautusvelvoitteita suoraan ulosottomenettelyssä. Mainita voidaan suorituksen ottaminen vakuudesta ehdotetun 46 §:n nojalla ja ostajan korvausvelvollisuus kauppahintojen erotuksesta 5 luvun 45 §:n 3 momentin perusteella. Muita vastaavia tilanteita luetellaan ulosottomiehen yksinomaista toimivaltaa koskevassa 1 luvun 5 §:n 7 kohdassa. Ulosottomies saisi ehdotetun 2 luvun 1 §:n 2 momentin nojalla ilman eri ulosotoperustetta panna täytäntöön itse asettamansa velvoitteet. Velvoitetun oikeusturva edellyttää, että ulosottomies tekee tällaisissa asioissa kirjallisen päätöksen.

Oikeusturvasyistä myös silloin, kun ulosottomies asettaa sakon uhan, noutamisuhan, teettämishuhan tai muun mahdollisen säännökseen perustuvan uhan, kirjallinen päätös on tehtävä.

Vakuuden hyväksyminen on erityisen vaativa tehtävä varsinkin silloin, kun mahdollisen vahingon määrästä ei ole tarkkaa tietoa tai kun tarjottu vakuus on ensin arvioitava. Vakuuden hyväksyminen kuuluu nykyisinkin ulosottomiehen yksinomaiseen toimivaltaan. Myös vakuuden hyväksyminen edellyttäisi kirjallista päätöstä.

Kirjallinen päätös olisi ulosottomiehen yksittäistapauksellisen harkinnan mukaisesti tehtävä muissakin kuin erikseen säädetyissä tai edellä mainituissa tilanteissa, jos asian luonne sitä edellyttää. Momentista käy ilmi, että kirjallinen päätös tulee tehdä, kun asia on epäselvä tai tulkinnallinen. Tällöin päätöksen tulee olla lisäksi perusteltu. Niissäkin tapauk-

ssa, joissa ulosottomies ei pidä asiaa epäselvänä tai tulkinnallisena, mutta kuitenkin esimerkiksi sen tyyppisenä, että muutoksenhakuoikeutta saatetaan tulla käyttämään, päätös on aiheellista tehdä kirjallisena, vaikka väitettä tai vaatimusta ei siinä vaiheessa olikaan esitetty. Sivullisen ja velallisen oikeusturva edellyttäisi muun muassa, että 4 luvun 9 §:n 4 momentissa tarkoitettua keinotekoisia varallisuusjärjestelyä koskeva sivuuttamispäätös olisi pääsääntöisesti kirjallinen. Myös tällainen päätös kuuluu ulosottomiehen yksinomaiseen toimivaltaan. Jos kysymys on lisäksi epäselvä tai tulkinnallinen, niin kuin yleensä näissä tapauksissa on asianlaita, päätöksen tulisi olla myös perusteltu.

Perustellun päätöksen tekemistä kaikissa niissä tapauksissa, joissa päätöksen tulee olla kirjallinen, ei voida asettaa ulosottomenettelyssä pääsäännöksi valtavien asiamäärien vuoksi. Kuitenkin silloin, kun päätös on ulosottomiehenkin mielestä epävarmalla pohjalla, perusteltu päätös tulisi tehdä, vaikka väitettä tai vaatimusta ei ole asiassa esitetty. Usein päätös annetaan asianomaiselle tiedoksi, jolloin hänen oikeusturvansa edellyttää, että hän saa samalla tietoonsa päätöksen perustelut asiassa, jota ulosottomies on pitänyt epäselvänä tai tulkinnanvaraisena. Perustelujen laajuus voi kuitenkin useimmissa tapauksissa olla suppeampi kuin 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa, joissa ulosottomies joutuu ottamaan kantaa esitettyihin väitteisiin ja vaatimuksiin.

Momentin säännökset laajentaisivat ulosottomiehen velvollisuutta tehdä perusteltu päätös silloin, kun väitettä tai vaatimusta ei ole esitetty. Tämä merkitsee, että ulosottomiesten työ määrä jonkin verran lisääntyisi.

Pykälän 2 momentti koskee tilannetta, jossa asianosainen tai sivullinen on esittänyt ulosottomiehelle väitteen tai vaatimuksen. Ulosottomiehen velvollisuus tehdä perusteltu päätös väitteen tai vaatimuksen johdosta on ilmaistu myös voimassa olevassa 3 luvun 32 a §:n 1 momentissa. Säännöstä ehdotetaan täsmennettäväksi suullisen ja kirjallisen päätöksen osalta.

Momentin mukaan perusteltu kirjallinen päätös on tehtävä, kun esitetty väite tai vaatimus hylätään ja asia on epäselvä tai tulkinnanvarainen. Muussa tapauksessa päätökses-

tä on ilmoitettava suullisesti väitteen tai vaatimuksen esittäjälle. Jos kuitenkin väite tai vaatimus esitetään kirjallisesti ja ulosottomieheltä pyydetään siihen päätöstä, ulosottomiehen tulee tehdä asiassa perusteltu kirjallinen päätös.

Asianomaisen oikeusturva edellyttää perustellun päätöksen saamista, jos päätös on hänelle vastainen epäselvässä tai tulkinnanvaraisessa asiassa. Tämä yhdessä 36 §:n 2 ja 3 momentissa ehdotetun nopean jälki-ilmoituksen kanssa varmistaa sen, että päätökseen voidaan haluttaessa hakea muutosta mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Joskus ulosottomiehen ja väitteen tai vaatimuksen esittäjän kesken saattaa vallita eri näkemys siitä, onko asia tosiasioiden puolesta epäselvä tai oikeudellisesti tulkinnanvarainen. Jos ulosottomies tällöin katsoo, ettei asia ole epäselvä tai tulkinnanvarainen, hän voi ilmoittaa hylkäävästä päätöksestään suullisesti. Asianomaisella olisi kuitenkin oikeus väitteen tai vaatimuksen kirjallisella esittämisellä ja nimenomaisella pyynnöllä saada ulosottomieheltä perusteltu päätös. Jos asianomainen saadessaan ulosottomieheltä suullisesti tiedon kielteisestä päätöksestä kysyy ulosottomieheltä perusteluja eikä tyydy päätökseen, olisi asianmukaista, että ulosottomies oma-aloitteisesti kysyisi, vaatiiko asianomainen kirjallisen perustellun päätöksen.

Jos väite tai vaatimus hyväksytään ja vaikka asia olisi oikeudellisesti tai tosiasioiden puolesta jossakin määrin epäselvä, kirjallista päätöstä ei tarvitsisi tehdä. Usein joudutaan esimerkiksi tekemään päätös puhelimesta esitetystä vapaakuukausipyynnöstä. Jos ulosottomies hyväksyy vaatimuksen kokonaan, kirjallista päätöstä ei tarvitsisi tehdä, vaikka täyttä selvyyttä vapaakuukausien perusteista ei olisi. Tällöin olisi riittävää, että ulosottomies johonkin asiakirjaan merkitsee tekemänsä ja suullisesti ilmoittamansa päätöksen. Jos kysymyksessä on kuitenkin huomattava intressi ja vaatimus tai väite on hyväksytty varsin epäselvässä asiassa, saattaa vastapuolen oikeusturva edellyttää, että kirjallinen perusteltu päätös tehtäisiin 1 momentissa tarkoitettulla "asian luonne sitä edellyttää" perusteella. Tällöin vastapuolelle tulisi antaa asiasta myös jälki-ilmoitus ehdotetun 36 §:n 2 momentin mukaisesti.

Ennen kuin päätös väitteen tai vaatimuksen johdosta tehdään, väitteen esittäjää ja hänen vastapuoliaan tulisi ehdotetun 32 §:n mukaisesti kuulla. Kuuleminen olisi aiheellista suorittaa siinä vaiheessa, kun väitteen tai vaatimuksen esittäjän tai ulosottomiehen hankkima selvitys on saatu. Tällöin väitteen esittäjän vastapuoli saa tilaisuuden lausua selvityksen luotettavuudesta ja riittävydestä. Väitteen tai vaatimuksen esittäjälle tulisi pyrkiä antamaan tilaisuus uudelleen lausua ulosottomiehen viran puolesta hankkimasta selvityksestä. Kuulemiskierrosten laajuus ja lukumäärä jäisi ratkaistavaksi yksittäistapauksittain.

Lain 10 luvun 11 §:n 1 momentin mukaan ulosottomiehen on suorittaessaan ulosmittauksen tai muun täytäntöönpanotoimen taikka tehdessään päätöksen ulosottoasiassa samalla ilmoitettava, saako asiassa hakea muutosta ja mitä valituksen osalta on noudatettava. Viitattu säännös siis velvoittaa ulosottomiehen tässä tarkoitettun ratkaisun tehdessään samalla ratkaisemaan, voidaanko asiassa hakea valittamalla muutosta. Mainitun pykälän 2 momentin mukaan asianosaiselle annettavaan ulosmittausilmoitukseen, otteeseen tai jäljennökseen ulosottomiehen pöytäkirjasta tai päätöksestä taikka muusta toimituskirjasta on liitettävä valitusosoitus.

Pykälän 3 momentin mukaan kirjallinen päätös tulee merkitä erilliseen päätöksiakirjaan taikka yksinkertaisessa asiassa pöytäkirjaan tai muuhun täytäntöönpanossa laadittavaan asiakirjaan. Säännös on pyritty muotoilemaan joustavasti, jotta ulosottomies voisi tilanteen mukaan valita käytännöllisimmän tavan joko laatia pöytäkirja ja päätös erikseen tai yhdistää ne samaan asiakirjaan. Viimeksi mainitussa tapauksessa itse päätöksen perusteluineen tulee selkeästi erottua muusta tekstistä.

29 §. *Perustellun päätöksen sisältö.* Esityksessä on lähdetty siitä, että ulosottomiehen päätösten tasokkuus heijastuu asianosaisten oikeusturvaan. Hyvin perusteltu päätös myös ennalta ehkäisee virheitä ja jälkikäteisten oikeussuojakeinojen käyttämisen tarvetta. Jos oikeussuojakeinojen käyttämiseen kuitenkin syntyy tarvetta, asianomainen voi perustaa muutoksenhakemuksensa, täytäntöönpanoriitakanteensa tai itseoikaispyyntönsä suoraan

ulosottomiehen päätöksen perusteluihin tarvitsematta arvailla, mihin seikkoihin ulosottomiehen päätös perustuu. Tästä syystä on pidetty tarpeellisena, että ulosottomiehen perustellun päätöksen vähimmäisisällöstä säädetään nimenomaisesti. Tuomioistuineläytöksessä on etenkin 1990-luvulla kiinnitetty erityistä huomiota perustelujen tasoon. Myös valtion hallinnossa on viime aikoina yhä voimakkaammin korostettu perustelujen merkitystä.

Pykälän mukaan ulosottomiehen perustellun päätöksen tulee sisältää asiassa hankitut ja saadut lausumat ja selvitykset, päätöksen perusteena olevat tosiseikat ja säännökset, riittävä perustelu ottaen huomioon asian laatu ja merkitys asianosaisille sekä lopputulos.

Lausumat eli esitetyt väitteet ja vaatimukset sekä niihin annetut vastaukset olisi merkittävä päätökseen siinä laajuudessa, että niiden olennainen sisältö välittyy oikein. Jos väite, vaatimus tai vastaus on riittävällä täsmällisyydellä kirjattu pöytäkirjaan, voidaan siihen viitata. Tärkeää olisi se, että ulosottomies viran puolesta toimisi lausumien saamisen ja kirjaamisen osalta siten, ettei asianomaiselle tai sivulliselle muodostu tosiasiallista tarvetta turvautua oikeudelliseen asiantuntija-apuun. Toisaalta menettely ei saisi joutua puolueettomuusvaatimuksen kanssa ristiriitaan. Vastaavan tyyppisiä tilanteita koskevia säännöksiä on myös oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 19 §:ssä ja 21 §:n 3 momentissa sekä 6 luvun 2 a §:n 2 momentissa.

Päätökseen tulisi merkitä näkyviin myös asiassa hankitut ja saadut selvitykset. Velvollisuus koskisi siten myös ulosottomiehen viran puolesta hankkimaa selvitystä. Näkyviin tulisi kirjata ne seikat, joilla on ollut päätöksen lopputuloksen kannalta keskeistä merkitystä. Erilaisten kenttätutkimusten tai ulosottorutiineihin kuuluvien tiedustelujen sisältöä ei yleensä olisi tarpeen merkitä päätökseen, jollei voida olettaa, että kyseisillä toimilla on ollut asiassa olennaista merkitystä.

Päätöksessä tulisi mainita ne seikat, joiden ulosottomies katsoo tulleen tosiseikkoina selvitettyiksi. Tosiseikkojen selvittäminen perustuu ulosottomenettelyssä eri lähtökohdille kuin esimerkiksi dispositiivisessa riita-asiassa, jossa tuomioistuin ei voi yleensä vaatia näyttää sellaisista oikeudellisesti mer-

kityksellisistä tosiseikoista, joihin kumpikaan asianosainen ei ole nojautunut. Ulosottoasiassa annettavan päätöksen perusteeksi asetettavat tosiseikat ja näytön punninta perustuvat ulosottomiehen virallistoimintoiseen harkintaan. Tosin myös asianosaiset saattavat esittää asiassa näyttöä.

Päätöksestä tulisi ilmetä myös ne säännökset, joihin päätös perustuu. Ulosottomenettely on nykyisellään melko aukollisesti säännelty. Toisinaan jouduttaisiin viittaamaan esimerkiksi ulosotto- tai oikeuskäytäntöön taikka oikeuskirjallisuudessa esitettyihin kannanottoihin. Tällainen menettely saattaa kuitenkin olla hyvin työlästä, jolloin joudutaan tyytymään melko ylimalkaisiin oikeusohjetta koskeviin viittauksiin. Merkitykseltään huomattavassa asiassa sovellettavan oikeusohjeen ilmoittamiseen tulisi kuitenkin pyrkiä. Ulosottolainsäädäntö kehittyi koko ajan siihen suuntaan, että asianosaisten oikeusasemaan keskeisesti vaikuttavat kysymykset tulevat aikaisempaa kattavammin säännellyiksi. Myös ratkaisijan itsensä kannalta sovellettavan lainkohdan tai oikeusohjeen merkitseminen päätökseen merkitsee sitä, että hän varmistuu ratkaisunsa lainmukaisuudesta. Sovellettavan säännöksen ilmoittamisella on erityistä merkitystä, kun päätös on väitteen tai vaatimuksen esittäjälle kielteinen.

Sitä, milloin perustelua voidaan pitää riittävänä, ei ole mahdollista yleisesti määritellä. Momentin mukaan perustelujen riittävyttä arvioitaessa tulisi ottaa huomioon asian laatu ja merkitys asianosaisille. Perustelujen tarve korostuu, mitä epäselvemmästä ja tulkinnanvaraisemmasta sekä asianosaisille tai sivulliselle tärkeämmästä asiasta on kysymys. Esimerkiksi keinoitekoisen varallisuusjärjestelyn sivuuttamisessa ulosottomiehen tulisi huolellisesti ja myös vasta-argumentit mainiten kertoa, mihin konkreettisiin seikkoihin hän päätöksensä perustaa. Perustelut, joiden mukaan olosuhteista on pääteltävissä järjestelyn keinoitekoisuus, ei olisi riittävä, vaan tarkoitettujen olosuhteiden tulisi selostaa konkreettisesti. Yksistään perustelut, joiden mukaan tietty seikka "katsotaan näytetyksi", eivät riittäisi.

30 §. *Päätöksen tekemisen ajankohta.* Pykälän 1 momentin mukaan väitteen tai vaatimuksen johdosta tehtävä päätös tulee tehdä viipymättä sen jälkeen, kun väite tai vaati-

mus on esitetty. Jos väite tai vaatimus koskee tiettyä täytäntöönpanotointa tai toimitusta, ulosottomies voi lykätä päätöksen antamisen sen yhteyteen. Jos päätös annetaan ennakolta, siihen ei momentin mukaan saa erikseen hakea muutosta.

Ehdotettu momentti koskee väitteen tai vaatimuksen johdosta annettavaa päätöstä. Jos ulosottomies tekee päätöksen 28 §:n 1 momentissa tarkoitetussa tapauksessa, on noudatettava ehdotetusta 1 luvun 19 §:stä ja puheena olevan luvun 21 §:stä ilmeneviä joutisuusvaatimuksia. Säännös ei koskisi sellaisen väitteen tai vaatimuksen esittämistä, joka ulosottolain mukaan on esitettävä tietys-ä toimituksessa, kuten asianosaiskeskustelussa.

Momentin säännöksillä pyritään varmistamaan se, että väitteen tai vaatimuksen esittäjä saa vastauksen viipymättä. Esimerkiksi jos velallinen pyytää vapaakuukausia, ulosottomiehen tulisi ratkaista asia samantien, jollei asiassa tarvita lisäselvitystä.

Ulosottomiehelle esitetään toisinaan ennakkollisia väitteitä, sivullinen esimerkiksi saattaa väittää tiettyä omaisuutta omakseen jo ennen ulosmittaustoimitusta. Tällöin ulosottomies voisi harkintansa mukaan antaa väitteestä joko ennakkollisen ratkaisun tai lykätä ratkaisun antamisen ulosmittauspäätöksen yhteyteen. Ensin mainitussa tapauksessa päätös sisältäisi perustelut ja lopputuloksena sen, katsooko ulosottomies omaisuuden kuuluvan ulosmittauskelpoiseen varallisuuteen. Tällaisesta ennakkollisesta päätöksestä ei oikeussuojantarpeen puuttumisen johdosta voitaisi hakea erikseen muutosta. Vastaava säännös on voimassa olevassa 3 luvun 32 a §:n 1 momentissa. Jos omaisuus on jo väliaikaistoimen kohteena tai muutoin on nähtävissä, että ulosmittauspäätös tulee tehtäväksi nopeasti, erillisen ennakkopäätöksen antamiseen ei olisi yleensä tarvetta. Tällöin vastaus väitteeseen muodostaisi kyseisen täytäntöönpanotointa koskevan päätöksen perustelut. Sellainen päätös olisi normaaliin tapaan valituskelpoinen. Muutosta haettaisiin siitä täytäntöönpanotoimesta, joka väitteestä tai vaatimuksesta huolimatta on suoritettu. Jos taas ulosmittaus kohdistuu kuin muuhun kuin väitteen alaiseen omaisuuteen, erillistä päätöstä omistusväitteestä ei tarvitsisi antaa oikeus-

suojan tarpeen puuttumisen vuoksi. Asiasta olisi suositeltavaa tällöinkin ilmoittaa väitteen esittäneelle.

Jos väite koskee koko menettelyn perustaa, kuten saamisoikeuden lakkaamista esimerkiksi maksun tai vanhentumisen johdosta, vastauksen antamista ei voitaisi lykätä tietyn ulosottoimen tai toimituksen yhteyteen. Yleinen, koko menettelyn perustaa koskeva väite ei liity esimerkiksi siihen, mitä omaisuutta valitaan ulosmittauksen kohteeksi. Tällöin ulosottomiehen tulisi tehdä asiasta päätös viipymättä, ja päätös olisi myös valituskelpoinen normaaliin tapaan.

Pykälän 2 momentissa todettaisiin, että väitteestä tai vaatimuksesta, joka koskee jo tehtyä päätöstä, tointa tai toimitusta, on perusteluvelvollisuuden lisäksi voimassa, mitä itseoikaisupyynnön ratkaisemisesta säädetään 9 luvussa. Momentti tarkoittaa tilannetta, jossa väite tai vaatimus esitetään jälkikäteen, jolloin se voidaan samalla ymmärtää suoritetua toimea koskevaksi itseoikaisuvaatimukseksi. Tällöin noudatetaan, mitä itseoikaisua koskevan päätöksen tekemisestä säädetään kuitenkin niin, että kun kysymys itseoikaisusta on herännyt esitetyn väitteen tai vaatimuksen johdosta, ulosottomiehellä olisi perusteluvelvollisuus. Itseoikaisu voidaan tehdä vain, jos toimi perustuu selvästi virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen taikka ilmeisen väärään lain soveltamiseen.

31 §. *Selvityksen hankkiminen ja päätöksen voimassaolo.* Voimassa olevan 3 luvun 32 a §:n 2 momentin mukaan väitteen tai vaatimuksen esittäjän tulee esittää ne asiakirjat ja muut todisteet, joihin hän viittaa perusteinaan, ja ulosottomiehen on myös viran puolesta hankittava selvitystä, jos se ulosottomenettelyssä sopivasti käy päinsä.

Ulosotossa noudatettava virallistoimintoisuuden periaate näkyy siinä, että sen jälkeen kun ulosottoasia on tullut vireille, asian käsittely etenee yleensä lähes yksinomaan ulosottomiehen toimin. Asianosaisilla on vain poikkeuksellisesti oikeus määrätä menettelyä. Virallistoimintoisuus näkyy myös siinä, että ulosottomiehellä itsellään on päävastuu selvityksen hankkimisesta. Ulosottomies ei voi jättäytyä passiiviseksi ja odottaa, mitä selvitystä asianosaiset asiassa esittävät, ja ratkaista asiaa ainoastaan näin kertyneen ai-

neiston pohjalta.

Virallistoimintoisuuden periaatetta ilmaisi myös ehdotetun pykälän *1 momentti*, jonka mukaan ulosottomiehen on hankittava viran puolesta päätöksen tekemistä varten selvitystä. Tämä koskee momentin mukaan selvitystä, joka on kohtuudella saatavissa ulosottomenettelyssä. Selvitystä hankittaisiin käsiteltävän asian edellyttämässä laajuudessa. Toisaalta momentin mukaan väitteen tai vaatimuksen esittäjän tulee esittää ne asiakirjat ja muut todisteet, joihin hän vetoaa perusteina.

Momentti sääntelisi ulosottomiehen ja asianosaisten välistä tehtävänjakoa selvityksen hankkimisessa. Se puolestaan, mistä ja millä tavalla ulosottomies voisi selvitystä etsiä, säänneltäisiin muissa luvun pykälissä, kuten 51 ja 62 §:ssä sekä 66 §:n 3 momentissa. Selvänä voidaan pitää, että ulosottomiehen velvollisuutena on viran puolesta tuntea tapaukseen sovellettavat säännökset, oikeuskäytäntö ja oikeuskirjallisuus. Jos näyttötaakan jaosta ulosottomiehen ja sivullisen tai asianosaisten kesken on säännös, kuten 4 luvun 10 §:n 1 momentissa tai keinotekoisia varallisuusjärjestelyjä koskevassa ulosottoain 4 luvun 9 §:n 5 momentissa, on sitä sovellettava.

Ulosottomiehen tarvitsisi hankkia vain kohtuudella saatavissa oleva selvitys viran puolesta. Merkitystä tulisi muun ohella antaa ratkaistavan kysymyksen luonteelle, selvityksen hankkimiskustannusten määrälle ja sille, missä vaiheessa täytäntöönpanomenettely on.

Ulosottomenettelyssä saatavilla olevalla selvityksellä viitataan siihen, että ulosottomenettelyssä ei ole käytettävissä samanlaisia näytön hankkimistapoja kuin tuomioistuimissa. Ulosottomies ei voi esimerkiksi kuulla tietojenantovelvollista sivullista valan tai vakuutuksen nojalla. Sivullisilla on lisäksi velvollisuus antaa ulosottomiehelle tietoja vain erikseen säädetyissä tapauksissa. Estettä muiden kuin tietojenantovelvollisten sivullisten kuulemiseen ei ole, jos asianomainen suostuu tietoja antamaan. Tällöin on välttävä synnyttämästä mielikuvaa, että sivullinen olisi tietojenantovelvollinen. Osassa tapauksista ulosottomies joutuu antamaan osoituksen täytäntöönpanoriitakanteen nostamiseen

epäselviksi jääneiden kysymysten selvittämiseksi.

Toisaalta myös väitteen tai vaatimuksen esittäjän tulee esittää momentin mukaan ne asiakirjat ja muut todisteet, joihin hän vetoaa perusteina. Velvollisuus aineiston esittämiseen koskisi asianomaisen hallussa olevaa aineistoa. Asianmukaisuuden vaatimuksesta seuraa, että ulosottomiehen tulee ottaa huomioon väitteen tai vaatimuksen esittäjän tosiasiallinen mahdollisuus hankkia selvitystä. Ulosottomiehellä saattaa esimerkiksi olla pääsy rekisteriin, josta kyseinen tieto ilmenee. Asianosaisella ei tällaista pääsyä välttämättä ole tai tieto on asianosaisten vain vaikeuksien saatavissa. Jos vaadittava selvitys on jo esitetty ulosottomiehelle aikaisemman ulosottoasian yhteydessä, ulosottomiehen tulisi hankkia selvitys arkistostaan, jos se on sieltä vaikeuksitta löydettävissä. Selvästi epäasianmukaista olisi, että helposti hankittavissa oleva tieto jätettäisiin hankkimatta väitteen tai vaatimuksen esittäjän näyttötaakaan vedoten ja kysymys ratkaistaisiin puutteellisen selvityksen perusteella.

Pykälän *2 momentti* koskee ulosottomiehen päätöksen voimassaoloa. Momentin mukaan ulosottomiehen päätös olisi voimassa siinä ulosottoasiassa, jossa se on annettu. Momentissa on vielä viittaus siihen, että päätöstä voidaan oikaista niin kuin 9 luvussa säädetään.

Momentin tarkoitus on kahtalainen. Se sääntelee ensinnäkin, etteivät ulosottoasiassa annetun päätöksen oikeusvaikutukset heijastu kyseisen ulosottoasian ulkopuolelle. Ulosottomiehen ratkaisuilla ei ole negatiivista eikä positiivista oikeusvoimavaikutusta tuomioistuimiin nähden, mutta ei myöskään toiseen tai uuteen ulosottoasiaan nähden.

Toiseksi sääntelyn tarkoitus on selventää sitä, että ulosottomiehen ulosottoasiassa tekemä lopullinen asiaratkaisu saa eräänlaisen ulosottoasian sisäisen oikeusvoimavaikutuksen. Päätös sitoo myös ulosottomiestä itseään ja tuo sitä kautta tietynlaista oikeusvarmuutta ja edistää asianosaisten luottamuksensuojaa. Pykälässä tarkoitettu päätöksen sitovuus koskisi ulosottomiehen nimenomaisia päätöksiä niiden suullisuudesta tai asiakirjamuodosta riippumatta. Merkitystä pysyvyyden kannalta ei olisi myöskään sillä, onko kysymyksessä

ennakollinen päätös vai ulosottoimen tai toimituksen yhteydessä tehty valituskelpoinen päätös.

Ulosottomies voi korjata aikaisempaa samassa ulosottoasiassa antamaansa päätöstä asiavirheen itseoikaisulla 9 luvun mukaisesti, mutta olisi muussa tapauksessa itsekkin velvollinen noudattamaan kerran tekemäänsä päätöstä ja asettamaan sen perusteeksi myöhemmille toimilleen siinä asiassa. Myös asianosaisella tai sivullisella olisi oikeus vedota ulosottomiehen päätökseen siinä ulosottoasiassa. Jos ulosottomies on esimerkiksi katsonut saatavan vanhentuneeksi, velallinen voi lähteä siitä, että ulosottomies ei ryhdy täytäntöönpanoon, taikka jos ulosottomies on myöntänyt velalliselle vapaakuukausia, tämä voi siihen luottaa, jollei itseoikaisua suoriteta.

Ulosottomiehenä, jota siinä ulosottoasiassa annettu päätös sitoo, pidettäisiin kaikkia kyseistä asiaa käsitteleviä ulosottomiehiä, ja myös siinä tilanteessa, että asia siirtyy toisen piiriin ulosottomiehelle esimerkiksi velallisen asuinpaikan vaihdoksen johdosta.

Kuuleminen ja ilmoitukset

32 §. *Kuuleminen.* Kuulemisesta ei ole voimassa olevassa ulosottolaissa yleistä säännöstä. Asiakohtaisia kuulemissäännöksiä on sen sijaan lukuisia, muun muassa teettämisen- ja kieltotuomion täytäntöönpanoa koskevassa 3 luvun 4 ja 5 §:ssä, jäljennöksen nojalla tapahtuvaa täytäntöönpanoa koskevassa 3 luvun 23 §:ssä, luotonantoon liittyvää suorituskieltoa koskevassa 3 luvun 36 a §:ssä, uhkasakkoa koskevassa 3 luvun 41 §:ssä, luontoisetuja koskevassa 4 luvun 6 b §:ssä, keinotekoista varallisuusjärjestelyä koskevassa 4 luvun 9 §:n 5 momentissa ja vastikkeetonta työn tekemistä koskevassa 4 luvun 9 b §:ssä.

Ehdotettuun pykälään otettaisiin yleinen säännös kuulemisesta ulosottoasiassa. Säännöksellä pyritään osaltaan toteuttamaan oikeusturvaa perustuslain 21 §:n 2 momentissa edellytetyllä tavalla ja lähentämään ulosottomenettelyä kuulemisperiaatteen osalta Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan vaatimuksiin nähden. Kuulemisella on usein merkitystä myös perusteluvollisuuden

täyttämisen näkökulmasta. Kuulemisen merkitys korostuu silloin, kun ulosottomies asettaa oikeuksia ja velvollisuuksia ulosottomenettelyssä, ratkaisee attraktioperiaatteen nojalla riitaisuuksia ja valitsee ulosmittauksen kohdetta. Sen sijaan teknisemmissä menettelykysymyksissä kuulemisella ei ole samaa merkitystä. Massaluonteisissa toimituksissa kuulemisvelvoite heikentäisi ratkaisevasti ulosoton tehokkuutta. Kuitenkin silloin, kun yksittäistapauksessa nousee esille edellä mainittuja kysymyksiä, kuulemisvelvoite tulee täyttää.

Itseoikaisumahdollisuus on ulosotossa melko laaja. Tämä lievittää sitä, että yleistä ja ehdotonta kuulemisvelvoitetta ei voida asettaa ulosotossa. Tilanne on toinen esimerkiksi tuomioistuimissa, joissa tehtyjä päätöksiä voidaan yleensä muuttaa vain valitusteitse.

Pykälän mukaan ulosottomiehen tulee muissakin kuin erikseen säädetyissä tilanteissa varata asianosaiselle tai sivulliselle tilaisuus tulla ennakolta sopivalla tavalla kuulluksi, jos asialla arvioidaan olevan tälle huomattava merkitys eikä kuulemiselle ole estettä. Asianomaiselle on pykälän mukaan varattava tilaisuus tulla uudelleen kuulluksi, jos asiassa saadaan olennaista uutta selvitystä.

Ehdotuksessa on nykyiseen tapaan lähtökohtana, että tärkeimmistä kuulemisvelvoitteista säädetään asiakohtaisesti ulosottolaissa. Yleinen kuulemissäännös täydentäisi muita kuulemissäännöksiä ja varmistaisi tietyn minimitason muun säännöksen puuttuessa.

Riittävää olisi, että asianomaiselle varataan tilaisuus tulla kuulluksi. Se, että kuultava ei käytä kuulemiselle varattua tilaisuutta, ei estäisi täytäntöönpanoa.

Ensimmäinen tilaisuus tulla kuulluksi olisi pääsääntöisesti varattava ehdotetun 33 §:n mukaisessa vireilletuloilmoituksessa. Joskus kuuleminen jo tätä ennen saattaa olla tarpeen harkittaessa vireilletulon edellytyksiä. Väli-aikaistointa koskevan 18 §:n 1 momentin sanamuodosta käy ilmi, että väliaikaistoimi voitaisiin tehdä asianomaista kuulematta.

Jos kuulemisella saattaa olla vaikutusta siihen, tuleeko tietty toimi tehtäväksi tai toimitus pidettäväksi, kuuleminen tulisi toimittaa tätä ennen. Jos taas kuuleminen koskee lä-

hempää menettelyä tai harkintaa toimituksessa, voidaan tilaisuus tulla kuulluksi varata samassa yhteydessä kun annetaan ennakkoilmoitus toimituksesta ja kutsu toimitukseen. Mitä tärkeämmästä intressistä on kysymys, sitä aikaisemmaksi kuuleminen on perusteltua ajoittaa.

Se, milloin asialla olisi asianomaiselle huomattavaa merkitystä, joudutaan ratkaisemaan asiakohtaisesti. Maksuvelvoitteen osalta tulisi ottaa huomioon muun muassa saatavan määrä ja tiedossa olevat asianomaisen taloudellista asemaa koskevat seikat. Rajatapauksissa on asianmukaisempaa toimittaa kuuleminen kuin jättää se tekemättä.

Kuulemista ei tarvitsisi suorittaa, jos sille on este. Esteenä saattaa olla esimerkiksi se, että asianomaisen yhteystietoja ei ole saatu selville. Siitä, millä tavalla vastaajan olinpaikkaa tulisi selvittää, säädettäisiin 48 §:n 2 momentin nojalla valtioneuvoston asetuksella. Myös se, että kuuleminen vaikeuttaisi täytäntöönpanoa, saattaa joissakin tilanteissa muodostua esteeksi. Jos kuitenkin väliaikais-toimella ulosoton jatkuminen on pystytty turvaamaan, kuulemiselle ei voitaisi katsoa olevan täytäntöönpanosta johtuvaa estettä. Kuuleminen olisi toimitettava heti esteen poistuttua. Jos asiassa on tehty jo lopulliseksi tarkoitettuja ulosotto toimia, kuten ulosmittaus, tulisi tarvittaessa käyttää itseoikaisua, jos esteen poistumisen jälkeen suoritettu kuuleminen antaa siihen aihetta.

Tarpeellisen vuoropuhelun aikaansaamiseksi momentissa vielä edellytettäisiin uudelleen kuulemista olennaisesta uudesta selvityksestä. Tärkeää on, että ulosottomies antaisi väitteen tai vaatimuksen esittäjälle tilaisuuden lausua olennaisesta uudesta selvityksestä, jonka ulosottomies on itse hankkinut tai saanut vastapuolelta, jollei kuuleminen vaikeuta täytäntöönpanoa. Jos ulosmittaus on jo toimitettu ja omaisuus saatu haltuun, ulosottomies ei saisi muutoksenhakua tai täytäntöönpanoriitaa varten "säätää" olennaista selvitystä, vaan siitä tulisi antaa väitteen tai vaatimuksen esittäjälle. Tämä saattaa toisinaan johtaa tekaistun vastanäytön eli esimerkiksi valeasiakirjojen laatimiseen. Ulosottomiehen tulisi varautua tällaiseen tiedustelemalla ajoissa, mitä asiakirjoja asiaan liittyy.

Kuulemisvelvoitteen laajentumisesta huo-

limatta ulosotossa joudutaan olennaisesti useammin kuin tuomioistuimissa tekemään ratkaisuja ilman, että vastapuolta on väitteen tai vaatimuksen johdosta kuultu. Vastapuoli saisi tällöin mahdollisuuden lausua asiasta vasta jälkikäteen. Tarvittaessa olisi käytettävä itseoikaisua. Tarkoituksenmukainen saat-taisi olla menettely, jossa sen jälkeen kun ulosottomies on koonnut selvitystä, hän ennen lopullisen ulosmittauksen toimittamista suorittaisi väliaikaisen täytäntöönpanotoimen ja sen voimassa ollessa varaisi asianomaiselle tilaisuuden tulla kuulluksi tai uudelleen kuulluksi.

Kuulemisen tapa on säännöksessä tarkoituksellisesti muotoiltu joustavaksi. Kuuleminen tulee suorittaa sopivalla tavalla. Jos asianomaiselle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi, ulosottomiehen on huolehdittava siitä, että kuultava voi olosuhteet huomioon ottaen mahdollisimman vaivattomasti ottaa yhteyttä ulosottomieheen. Mahdollista olisi myös järjestää vapaamuotoinen keskustelu kuultavien kesken. Keskustelusta olisi syytä tehdä muistintapanoja.

Kuuleminen ei edellyttäisi siitä todisteellista tiedoksiantoa eikä muutakaan määrämutoista menettelyä. Ulosottoasioiden lukumäärä ja tehokas hoitaminen edellyttävät, että tilaisuus tulla kuulluksi varataan kulloiseenkin tilanteeseen parhaiten sopivalla ja joustavalla tavalla vireilletuloilmoituksessa tai esimerkiksi puhelimitse.

Tärkeintä on se, että ulosottomies pyrkii aidosti saamaan asianomaiselle perille viestin siitä, että tälle on varattu tilaisuus tulla kuulluksi ja että kuulemistapa ei aseta turhia kynnyksiä asianomaiselle. Suositeltavaa olisi antaa muutama vaihtoehto, joista kuultava voisi valita itselleen sopivan, esimerkiksi puhelinyhteyden, sähköpostin, telekopion ja viraston käyntiosoitteen. Jos kuultava oleskelee toisella paikkakunnalla, ei olisi estettä sillekään, että hän menisi lähimpään ulosoton toimipisteeseen kertomaan näkemyksensä, jossa se tulisi kirjata ja välittää asiaa hoitavalle vastaavalle ulosottomiehelle. Käytännössä useimmiten toimittaneen niin, että ulosottomies ottaa kuultavaan puhelimitse yhteyttä ja kuulee häntä samantien.

33 §. *Vireilletuloilmoitus.* Ulosottolaissa ei ole nimenomaisia säännöksiä ulosottoasian

vireilletulosta ilmoittamisesta. Maksuvelvoitteen täytäntöönpanossa velalliselle vakiintuneen käytännön mukaan annetaan maksukehotus.

Voimassa olevan 3 luvun 26 §:n 1 momentin mukaan tuomion nojalla, joka ei ole saanut lainvoimaa, ei saa toimittaa ulosmittausta velallisen poissa ollessa, ellei velalliselle ole ilmoitettu virkakirjeellä, että saamista on uloshaettu. Läsnäoloa ei myöskään edellytetä, jos on syytä luulla, että velallinen ulosmittausta välttääkseen piileskelee tai on matkustanut pois. Mainitun pykälän 2 momentissa on vastaava sääntely kuolinpesän omaisuuden ja muualla kuin velallisen kotipaikkakunnalla olevan omaisuuden osalta. Jollei velallisella ole vakituista asuntoa Suomessa eikä asiamiestä ulosmittauspaikkakunnalla, ennakoilmoitusta ei pykälän 3 momentin mukaan tarvitse antaa. Mainittu pykälä on yhä alkuperäisessä muodossaan. Sen säätämisaikana ulosotto lainvoimaa vailla olevan tuomion nojalla oli poikkeus ja vaati erityisen menettelyn. Nykyisin ulosotto lainvoimaa vailla olevan tuomion nojalla on käytännössä pääsääntö.

Ehdotuksen lähtökohta on, että velallisen tarve saada tietoonsa ulosottoasian vireilletulo, asiaa hoitava avustava ulosottomies ja mahdollisuus valvoa toimituksessa etuaan, ei riipu keskeisesti ulosottooperusteen lainvoimaisuudesta. Myös lainvoimaisen ulosottooperusteen täytäntöönpanossa velallisen tulisi mahdollisimman aikaisessa vaiheessa saada tietoonsa nämä asiat. Vastaavasti kiiretapauksissa ulosmittaus tai väliaikaistoimi on voitava suorittaa ennakkollisia ilmoituksia antamatta, vaikka ulosottooperuste ei ole lainvoimainen. Tulee kuitenkin huolehtia siitä, että ulosmittauksesta annetaan nopeasti jälkilmoitus ehdotetun 36 §:n 3 momentin mukaisesti, jotta velallinen voi hakea keskeytysmääräystä ulosottooperustetta käsittelevältä tuomioistuimelta tai valittaa toimesta ja hakea keskeytysmääräystä ulosottovalituksen yhteydessä.

Ennakollisia ilmoituksia ei myöskään ole enää tarpeen kytkeä siihen, millä paikkakunnalla ulosmittaus toimitetaan. Vastaaja saisi tiedon vastaavasta avustavasta ulosottomiehestä. Kun tällä on toimivalta koko valtakunnan alueella, velallinen voi keskitetysti sel-

vittää taloudellista tilannettaan.

Vireilletuloilmoitusta koskevalla säännöksellä korvattaisiin 3 luvun 26 §:n 1 momentin mukainen ilmoitus siitä, että "saamista on ulosmittavaksi pyydetty". Varsinaista ulosmittauksen ennakoilmoitusta koskeva säännös on ehdotetussa 34 §:ssä. Keskeisten asianhallintatietojen ja maksukehotuksen lisäksi vastaajalle on tarpeen antaa muutakin informaatiota ulosottoasian alkuvaiheessa. Informaatio koottaisiin vireilletuloilmoitukseen. Koska tietojensaannilla on keskeinen merkitys vastaajan oikeusturvan kannalta, lain tasoista sääntelyä on pidetty perusteltuna.

Pykälän 1 momentin mukaan kun hakemus on saapunut vastaavalle ulosottomiehelle, vastaajalle on viipymättä annettava vireilletuloilmoitus. Ilmoitusta ei momentin mukaan tarvitse antaa, jos vastaajan olinpaikkaa ei ole saatu selville tai on aihetta olettaa, että ilmoitus tuntuvasti vaikeuttaa täytäntöönpanoa.

Ulosottoasia tulisi usein muodollisesti viireille jo ennen kuin se on ohjautunut vastaavalle ulosottomiehelle. Tarkoitus on, että vireilletuloilmoitus annettaisiin viipymättä sen jälkeen, kun asia on määrätty tietyn avustavan ulosottomiehen hoidettavaksi.

Ehdotetun 48 §:n 2 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella säädetään niistä vähimmäistoimista, jotka ulosottomiehen tulee tehdä vastaajan olinpaikan selvittämiseksi. Jollei osoitetta saada selville, vireilletuloilmoitusta ei voida antaa.

Täytäntöönpanon tuntuva vaikeutuminen saattaa olla käsillä esimerkiksi vastapuolta kuulematta määrätyn väliaikaisen takavarikon täytäntöönpanossa, joka usein edellyttää korostetun nopeaa menettelyä. Myös ulosmittaus tai väliaikaistoimi saatetaan joutua toimittamaan kiireellisesti hukkaamisvaaran vuoksi. Jos ulosmittaus on toimitettu vireilletuloilmoitusta ja ennakoilmoitusta antamatta, velallisen oikeusturvasta tulee huolehtia jälkeenpäin. Hänelle tulee ehdotetun 36 §:n 3 momentin mukaan varata jälkikäteen tilaisuus osoittaa muuta omaisuutta ulosmittavaksi.

Vaikka vireilläoloilmoitusta ei anneta, vastaaja saa halutessaan tiedon asian vireilläolosta ehdotetun 1 luvun 34 §:n 1 momentin

ja julkisuuslain 11 §:n nojalla, paitsi jos asianhallintatietoja kieltäydytään antamasta esimerkiksi viimeksi mainitun pykälän 2 momentin 5 kohdan perusteella. Myös tarkastusoikeutta voidaan lykätä ehdotetun 1 luvun 28 §:n nojalla. Sen sijaan yleisöjulkisen 1 luvun 31 §:n 1 momentissa tarkoitettu todistus olisi annettava. Asian vireilletulo näkyisi siitä niin pian kuin tarpeelliset kirjaamistoimet on ennätetty suorittaa.

Momentissa säädetään myös vireilletuloilmoituksen sisällöstä. Ilmoitukseen merkitään: 1) vireilletulopäivä ja tarpeelliset asianhallintatiedot, 2) vastaava avustava ulosottomies ja hänen yhteystietonsa, 3) velallisen lain mukainen oikeus estää vakuudella täytäntöönpano, 4) maksukehoitus, muuttokehoitus tai muu ulosottooperusteessa asettua velvoitetta koskeva noudattamiskehoitus, 5) yhteydenottokehoitus ja tilaisuus tulla kuulluksi, 6) ilmoitus siitä, että muun kuin toistuvaistulon ulosmittaus voidaan toimittaa ennakkoilmoitusta antamatta, ja velallisen oikeus osoittaa omaisuuttaan ulosmittavaksi taikka mahdollinen ulosmittauksen ennakkoilmoitus ja kutsu toimitukseen sekä 7) muut tarpeelliseksi katsotut tiedot ja ilmoitukset.

Vireilletuloilmoitukseen merkittäviä asianhallintatietoja ei ole pidetty aiheellisena tarkemmin säännellä. Sellaiset asianhallintatiedot tulisi luonnollisesti ilmoittaa, joiden avulla vastaaja saa oikean kuvan, minkälainen ulosottoasia on tullut vireille. Hakija olisi mainittava samoin hakijan saatava tai muun velvoitteen laatu ja ulosottooperuste.

Tarkoitus on, että velalliselle ilmoitettaisiin, jos hakija on hakemuksessaan pyytänyt saatavan passiivirekisteröintiä. Ehdotetun 101 §:n mukaan saatava voitaisiin rekisteröidä estetodistukseen päätyneessä ulosotossa kahden vuoden ajaksi passiiviasiksi, jona aikana voitaisiin toimittaa esimerkiksi veronpalautuksen ulosmittaus. Jollei hakija ole pyytänyt hakemuksessaan passiivirekisteröintiä, velalliselle annettaisiin tieto siitä, että rekisteröintiä voidaan pyytää myöhemmäsäkin vaiheessa asian vireilläolon aikana. Velalliselle tulisi myös ilmoittaa, että hänellä on oikeus pyynnöstään saada asian vireilläolon päättymistä koskeva todistus ehdotetun 99 §:n nojalla. Todistukseen tehtäisiin merkintä myös siitä, onko saatava merkitty passiivire-

kisteriin. Asianosaisella olisi lisäksi mahdollisuus saada täydentäviä tietoja 1 luvussa säädetyllä tavalla.

Vastaajan sitä tiedustellessa hänelle tulisi ilmoittaa myös vastaava ulosottomies eli avustavan ulosottomiehen esimiehenä toimiva kihlakunnanvouti, nimismies tai maakunnanvouti.

Velallisella on oikeus torjuntavakuudella estää maksuvelvoitteen täytäntöönpano lainvoimaa vailla olevan tuomion perusteella, jollei kysymyksessä ole yksipuolinen tuomio. Jotta velallinen saisi mahdollisimman varhaisessa vaiheessa siihen tilaisuuden, vireilletuloilmoituksessa tulisi olla maininta siitä, missä tilanteessa lain mukaan tällainen oikeus on ja että ulosottomiehen tulee ensin hyväksyä vakuus.

Maksukehotuksen antaminen on vakiintunut käytäntö. Seuraavassa ulosottolakia koskevassa uudistuksessa on tarkoitus ottaa lain 4 lukuun asiasta säännökset. Myös häättöä koskeva ehdotetussa 6 a luvun 2 §:ssä tarkoitettu muuttokehoitus voitaisiin antaa vireilletuloilmoituksessa. Muulla noudattamiskehottuksella tarkoitettaisiin muun muassa 6 a luvun 9 §:n 2 momentissa tarkoitettua luovutusvelvoitetta koskevaa kehotusta, 12 §:n 2 momentissa tarkoitettua tekemisvelvoitetta koskevaa kehotusta ja 16 §:n 2 momentissa tarkoitettua kieltovelvoitetta koskevaa kehotusta.

Vireilletuloilmoituksessa annettaisiin aina myös yhteydenottokehoitus ja varattaisiin tilaisuus tulla kuulluksi. Yhteydenottokehotuksen tarkoituksena on, että velallinen voisi yhdessä vastaavan avustavan ulosottomiehen kanssa suunnitella, miten ulosotto voitaisiin toteuttaa ehdotetussa 1 luvun 19 §:ssä tarkoitettujen tavoitteiden mukaisesti. Maksusuunnitelmaa koskevat säännökset on maksuaikaa koskevien säännösten tavoin tarkoitus ottaa ulosottolakiin seuraavassa osauudistuksessa. Maksusuunnitelman laatiminen ja toteuttaminen edellyttäisi, että myös velallinen on asiassa aktiivinen. Yhteydenottokehotuksen avulla ulosottomies voi myös saada tietoja esimerkiksi velallisen tarpeesta sairauskulunjensa tai työttömyysaikansa huomioonottamiseen toistuvaistulon ulosmittauksessa.

Jos vireilletuloilmoitus on annettu, lopulliseksi tarkoitettua tointa ei tulisi suorittaa

kuulemiselle varattuna tai siihen kohtuudella tarvittavana aikana. Väliaikaistoimi olisi sen sijaan mahdollinen. Jos muussa säännöksessä edellytetään kuulemista tai jos kuuleminen on tarpeen ehdotetun 32 §:n nojalla, tilaisuus tulla kuulluksi voitaisiin varata vireilletuloilmoituksessa. Jollei vireilletuloilmoitusta poikkeuksellisesti anneta tai jos tarve kuulemiseen tulee myöhemmin, kuuleminen tulee järjestää erikseen.

Vireilletuloilmoitus toimii samalla yleisenä ennakkoilmoituksena. Sen jälkeen kun velalliselle on annettu vireilletuloilmoitus, erillistä 34 §:n mukaista ulosmittauksen ennakkoilmoitusta ei tarvitsisi antaa, mutta se voidaan antaa. Toistuvaistulon ulosmittauksessa ei kuitenkaan voitaisi tyytyä yleisluonteiseen ennakkoilmoitukseen, vaan esimerkiksi palkan, eläkkeen ja elinkeinotulon ulosmittauksessa tulisi aina antaa varsinainen ennakkoilmoitus joko vireilletuloilmoituksen yhteydessä tai ehdotetun 34 §:n mukaisesti erikseen, jotta velallinen voisi antaa ulosmittauksen määrään vaikuttavat tiedot esimerkiksi huollettavistaan.

Vaikka vireilletuloilmoituksessa olisi myös yhteydenottokehoitus, erikseen tulisi vielä ilmoittaa siitä, että velallisella on oikeus osoittaa omaisuuttaan ulosmitattavaksi. Ulosottoain 4 luvun 4 §:n mukaan velallisen osoittama omaisuus tulee ensisijaisesti ulosmitata, jos se sopivasti käy päinsä eikä siitä aiheudu velkojalle haittaa eikä se ole vastoin ulosmittausjärjestystä. Velallisen erottamisetu otetaan huomioon viran puolesta, mutta aiheellista on, että velallinen kiinnittää ulosottomiehen huomiota erottamisedun perustaviin seikkoihin.

Jos ulosmitattava omaisuus on jo selvillä, vireilletuloilmoituksessa voidaan antaa myös ulosmittauksen ennakkoilmoitus. Näin voitaisiin menetellä esimerkiksi veronpalautuksen tai toistuvaistulon ulosmittauksessa. Velallisella on silti oikeus osoittaa muuta omaisuutta ulosmitattavaksi 4 luvun 4 §:n mukaisesti. Jos kutsu toimitukseen tulee 34 §:n mukaan antaa, myös se voidaan antaa vireilletuloilmoituksen yhteydessä.

Vireilletuloilmoitukseen voitaisiin liittää lisäksi muita tapauskohtaisia tarpeelliseksi katsottuja tietoja ja ilmoituksia.

Pykälän 2 momentissa on eräitä 1 moment-

tia täydentäviä säännöksiä. Momentissa mukaan pykälän 1 momentin 1, 2 ja 7 kohdassa tarkoitetut tiedot sisältävä vireilletuloilmoitus annetaan myös hakijalle, jos asia käsitellään muussa kuin siinä paikallisessa ulosottoviranomaisessa, jonne hän on hakemuksensa toimittanut. Tietojärjestelmähakijalle annetaan vireilletuloilmoitus tai muu vastaava ilmoitus asianomaisen luvan mukaisesti. Näin hakija ei jäisi tietämättömäksi asiansa käsittelypaikasta ja käsittelijästä ehdotetussa keskitetyssä ja valtakunnallisessa ulosottojärjestelmässä. Osa hakijoista ei ehkä halua, että vireilletuloilmoituksia lähetetään, vaan mieluummin erikseen tarvittaessa selvittävät asian käsittelijän. Näin voitaisiin hakijan ilmoituksesta menetellä, koska vireilletuloilmoitus olisi hakijalle palvelutyypinen etu.

34 §. *Ulosmittauksen ennakkoilmoitus ja kutsu toimitukseen.* Ehdotetun pykälän 1 ja 2 momentti koskisivat ulosmittaustoimituksen ennakkoilmoitusta. Muuta toimitusta koskeva viittaussäännös on pykälän 3 momentissa.

Pykälän 1 momentin mukaan ulosmittausta ei saisi toimittaa antamatta velalliselle ennakkoilmoitusta. Ilmoitusta ei kuitenkaan tarvitse antaa, jos vireilletuloilmoitus on annettu eikä kysymys ole toistuvaistulon ulosmittauksesta tai jos velallinen on ulosmittaustoimituksessa läsnä. Ilmoitusta ei momentin mukaan myöskään tarvitse antaa, jos velallisen olinpaikkaa ei ole saatu selville tai jos on aihetta olettaa, että ilmoitus tuntuvasti vaikeuttaa täytäntöönpanoa.

Erillisen ennakkoilmoituksen käyttöalaa kuuluisi lähinnä toistuvaistulon ulosmittaus niissä tapauksissa, joissa ennakkoilmoitusta ei ole annettu vireilletuloilmoituksen yhteydessä. Jos toistuvaistuloa koskeva ennakkoilmoitus on annettu vireilletuloilmoituksessa tai jos ulosmittauksen kohteena on muuta omaisuutta kuin toistuvaistulo, erillistä ennakkoilmoitusta ei tarvitsisi antaa. Vireilletuloilmoituksessa varataan tilaisuus tulla kuulluksi, annetaan yhteydenottokehoitus ja kehoitus osoittaa omaisuutta ulosmitattavaksi. Uutta ennakkollista ilmoitusta ei tällöin tarvita ulosmittauksesta, vaikka velallinen ei ottaisi yhteyttä. Tilanteesta riippuen erillinen ennakkoilmoitus kuitenkin voidaan antaa.

Velallisen läsnäolo ulosmittaustoimituksessa korvaisi ennakkoilmoituksen ja vireilletu-

loilmoituksen. Ulosmittaus on vanhastaan voitu toimittaa, kun velallinen tavataan. Tätä lähtökohdasta ei ehdoteta luovuttavaksi. Ulosmittaustilanne saattaa tulla eteen melko yllättäen ja tilaisuuden ohi päästäminen saattaa merkitä sitä, ettei omaisuutta enää myöhemmin saada ulosmitatuksi. Läsä oleva velallinen saa asiasta tiedon samantien ja voi käyttää osoittamisoikeuttaan ja esittää väitteensä tai vaatimuksensa asiassa heti. Asianmukaisuuden vaatimus kuitenkin edellyttää, ettei ulosmittausta saa pyrkiä tekemään ennakoilmoitusta antamatta.

Vastaavasti kuin vireilletuloilmoituksen osalta ehdotetaan säädettäväksi, ennakoilmoitusta ei tarvitsisi antaa, jollei velallisen olinpaikkaa ole saatu selville tai jos on aihetta olettaa, että ilmoituksen antaminen tuntuvasti vaikeuttaa täytäntöönpanoa. Ehdotetussa 48 §:n 2 momentissa säädetään velallisen olinpaikan selvittämistä koskevista vähimmäistoimista. Olinpaikan selviämättä jääminen saattaa johtua esimerkiksi asunnottomuudesta, mutta toisinaan on kysymys siitä, että velallinen välttelee pakoilemalla täytäntöönpanoa.

Täytäntöönpanon tuntuva vaikeutuminen saattaa olla käsillä esimerkiksi silloin, kun velalliselle ei samasta syystä ole annettu myöskään vireilletuloilmoitusta ja on pelättävissä, että velallinen piilottaa omaisuuttaan. Huomioon tulisi ottaa myös hakijan intressin suuruus. Tällöin omaisuutta voitaisiin ulosmitata tavattaessa. Jos vireilletuloilmoitus on jätetty antamatta ja asiassa on suoritettu väliaikaistoimi, ennakoilmoitus ulosmittauksesta tulisi pääsääntöisesti antaa.

Lakiin ei ole pidetty tarpeellisena ottaa säännöstä siitä, koska ennakoilmoitus tulee antaa. Vireilletuloilmoitus korvaisi useimmissa tapauksissa ennakoennakoilmoituksen. Vireilletuloilmoituksessa annettava tilaisuus tulla kuulluksi ja yhteydenottokehottus tarkoittaa sitä, että toimitusta ei väliaikaisesti lukuun ottamatta tulisi suorittaa välittömästi vireilletuloilmoituksen antamisen jälkeen. Jos toistuvaistulon ulosmittauksessa annetaan erillinen ennakoilmoitus, se tulisi luonnollisesti antaa niin hyvissä ajoin, että velallisella on tilaisuus ottaa ulosottomieheen ennen ulosmittausta yhteyttä. Selvää on, että ulosmittauspäivänä annettu ennakoilmoitus

ei ole sellainen ennakkollinen ilmoitus, mitä pykälässä tarkoitetaan.

Ennakoilmoituksen sisällöstä säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Etenkin toistuvaistulon ulosmittausta koskevassa ennakoilmoituksessa olisi tärkeää ilmoittaa, mitkä ulosmitattavan tulon määrään vaikuttavat seikat on otettu huomioon. Myös luontoisetujen vaikutus olisi tarvittaessa ilmoitettava. Jos velallinen on ottanut ulosottomieheen jo aiemmin yhteyttä ja esittänyt esimerkiksi sairauskulujen perusteella palkan ulosmittauksen osaa alennettavaksi, ennakoilmoituksessa tulisi ilmoittaa, miltä osin vaatimus on hyväksytty. Tarkoitus on, että toistuvaistulon osalta asetuksen säännökset pääosin vastaisivat voimassa olevaa 4 luvun 18 e §:n 1 momenttia.

Ulosottokäytännössä on toisinaan käynyt niin, että palkan ulosmittauksessa ei jostakin syystä ole huomioitu kaikkia velallisen elatuksen varassa olevia henkilöitä. Asianmukainen menettely tämän välttämiseksi olisi, että ulosottomies ennakoilmoituksessa ilmoittaisi, ketkä henkilöt tullaan ottamaan huomioon ulosmittausmäärässä, jollei velallinen esitä muuta selvitystä. Näin velallinen voisi jo heti alkuunsa oikaista väävät tai puutteelliset tiedot.

Momentissa olisivat vielä säännökset kutsusta ulosmittaustoimitukseen. Kutsu annettaisiin vain silloin, kun ennakoilmoitus annetaan. Momentin mukaan velallinen on samalla kutsuttava toimitukseen paitsi jos toimitus pidetään virkahuoneessa tai jos toimituksen aikaa tai paikkaa ei voida ennakolta määrätä. Esimerkiksi toistuvaistulon ja veronpalautuksen ulosmittaus toimitettaisiin säännönmukaisesti virkahuoneessa. Tällöin velallinen voi ottaa yhteyttä ulosottomieheen ja keskustella ulosottomiehen kanssa tai tulla häntä tapaamaan ilman, että tällaista yhteydenpitoa tarvitsee järjestää toimituksen puitteisiin.

Kutsua ei voitaisi antaa, jos ulosottomies ei ole vielä löytänyt ulosmitattavaa omaisuutta. Hän saattaa esimerkiksi rekistereistä havaita, että velallisella on tiettyä omaisuutta, mutta on vasta selvittämässä sen olinpaikkaa. Jos tällaisessa tilanteessa on kysymys omaisuuden piilottelusta, ennakoilmoitustakaan ei välttämättä annettaisi.

Ennakoilmoitusta ja kutsua ei tarvitsisi antaa todisteellisesti tiedoksi, vaan nykyistä virkakirjemenettelyä voidaan pitää riittävänä. Ennakoilmoitus ja kutsu voitaisiin näin ollen antaa tiedoksi ehdotetussa 39 §:ssä säädettyllä tavalla. Ehdotetun 39 §:n 2 momentin mukaan päivä, jona asiakirja on annettu postin kuljetettavaksi tai jätetty postilähetyksille varattuun paikkaan eli esimerkiksi postilaitokseen tai -luukkuun, on merkittävä asiakirjaan.

Pykälän 2 momentti koskee hakijan ja sivullisen kutsumista ulosmittaustoimitukseen. Hakija kutsutaan ulosmittaustoimitukseen, jos se on tietojen saamiseksi tai muusta syystä tarpeen, vastaajan asuntoon kuitenkin vain, jos se on täytäntöönpanon toimittamiseksi välttämätöntä.

Edellä 30 §:n kohdalla on todettu, että vastaajalla ja kutsutulla hakijalla on läsnäolo-oikeus toimituksessa. Hakijaa ei kuitenkaan yleensä ole tarpeen tai edes toivottavaakaan kutsua toimitukseen. Hakijalla ei ole lain mukaan samanlaista osoittamisoikeutta kuin velallisen eikä hakijan läsnäolo ole myöskään ulosoton virallistoimintoisuuden johdosta yleensä tarpeellista.

Ulosmittaessa erityislaatuisia kohteita saattaa hakijan asiantuntemuksesta olla keskeistä hyötyä. Tällöinkin on huolehdittava siitä, ettei hakijan läsnäolo muodostu vastaajan edun vastaiseksi esimerkiksi liike- ja ammattisalaisuuden paljastumisen johdosta. Sen vuoksi saattaa olla asianmukaisempaa hankkia ulkopuolista asiantuntija-apua ehdotetun 108 §:n nojalla.

Lähtökohtana on pidettävä sitä, että vastoin vastaajan suostumusta hänen asuntoonsa ei ole pääsyä muulla kuin ulosottoviranomaisella, toimitustodistajalla ja tarvittaessa ulosottomiehen kutsumalla asiantuntijalla. Yleensä jos jonkin erityislaatuisen omaisuuden ulosmittaaminen tai luovutustuomiossa tarkoitettujen esineiden hakeminen asunnosta tulee kysymykseen, se voidaan kuljettaa asunnosta pois väliaikaistoimen perusteella hakijan nähtäväksi. Jollei tällainen ole mahdollista, saattaa aivan poikkeuksellisesti olla välttämätöntä kutsua hakija vastaajan asuntoon.

Jollei estettä ole, toimitukseen tulee momentin mukaan kutsua myös sivullinen, joka on esittänyt väitteen tai vaatimuksen tai jon-

ka oikeutta toimituksen muutoin havaitaan koskevan. Täysin perusteeton väite tai vaatimus ei oikeuttaisi saamaan kutsua toimitukseen. Esteellä tarkoitettaisiin esimerkiksi ulosmittauksen vaikeutumista tai sitä, että sivullisen yhteystietoja ei tunneta. Vastaavat velallisen kotirauhan turvaa suojaavat rajoitukset koskisivat myös sivullisen kutsumista.

Ilmaisulla "havaitaan koskevan" tarkoitetaan sitä, että ulosottomies ei ulosottoasioiden summaarisuudesta johtuen voi ryhtyä ennen toimitusta erikseen selvittämään, kenen oikeutta toimitus saattaa koskea. Toisaalta kuitenkin, jos tällainen seikka on tavalla tai toisella tullut ulosottomiehen tietoon, hänen tulisi huolehtia siitä, että sivullinen saa kutsun ja pääsee valvomaan etuaan.

Pykälän 3 momentissa on viittaussäännös, jonka mukaan kutsusta muuhun kuin ulosmittausta koskevaan toimitukseen säädetään erikseen. Esimerkiksi pakkohuutokauppaa koskevia vastaavia säännöksiä on lain 5 luvussa.

35 §. *Pöytäkirjan toimittaminen.* Pykälän mukaan jäljennös pöytäkirjasta on annettava toimituksessa tai jälkikäteen, jos asianosainen tai sivullinen, jonka oikeutta toimitus saattaa koskea, sitä pyytää. Jos jäljennös annetaan jälkikäteen, se on toimitettava viipymättä ja hyvissä ajoin ennen valitusajan päättymistä. Momentti vastaa tältä osin asiallisesti voimassa olevaa 3 luvun 32 §:n 1 momenttia.

Jos toimituksesta ei ole tarvinnut laatia pöytäkirjaa, ulosottomiehen tulee pykälän mukaan antaa sitä vastaavat tiedot. Tämän tilanteen varalta ehdotetussa 25 §:ssä säädetäisiin, että toimituksissa, joissa ei pidetä pöytäkirjaa, tulee tehdä tarpeellisia muistiinpanoja.

Pöytäkirjan jäljennöksestä asianomainen voi nähdä, mitä toimituksessa on tapahtunut ja miten ulosottomies on tapahtumat kirjannut pöytäkirjaan. Ulosottovalituksen johdosta ulosottomiehen tulee viran puolesta lähettää 10 luvun 12 §:n 2 momentin mukaisesti pöytäkirjan jäljennös käräjäoikeudelle.

Pöytäkirjan jäljennös annettaisiin sivulliselle, jonka oikeutta toimituksen havaitaan koskevan, ilman pyyntöä eli viran puolesta. Ilmaisun "havaitaan koskevan" osalta viitataan edellisen pykälän kohdalla todettuun.

Jos voidaan katsoa, että toimitus koskee sivullisen oikeutta, sivullisella on oikeus saada pöytäkirja julkisuuslain asianosaisjulkisuutta koskevien säännösten mukaisesti. Muussa tapauksessa sivullinen saa pöytäkirjan siinä muodossa kuin se voidaan antaa kenelle tahansa ulkopuoliselle henkilölle. Kysymystä käsitellään lähemmin 4. lakiehdotuksen kohdalla.

36 §. *Jälki-ilmoitus.* Pykälän 1 momentti koskee tietojen antamista toimituksesta jälkikäteen. Momentin mukaan ulosmittauksesta ja muusta toimituksessa tehdystä päätöksestä on toimitettava päätöisasiakirjan jäljennös tai sitä vastaavat tiedot sisältävä jälki-ilmoitus asianosaiselle ja sivulliselle, jonka oikeutta päätöksen havaitaan koskevan. Jälki-ilmoitusta ei kuitenkaan anneta, jos päätöisasiakirjan jäljennös on annettu toimituksessa. Momentti vastaa pääpiirteissään voimassa olevan 3 luvun 32 §:n 2 momentissa olevaa sääntelyä. Esimerkiksi toistuvaistulon ulosmittauksessa jälki-ilmoitus voitaisiin antaa perimiskuitin toimittamisen yhteydessä.

Toimituksen jälkeenkään ulosottomiehelle ei voida summaarisessa menettelyssä asettaa kovin ankaraa selvitysvelvollisuutta sen suhteen, koskeeko toimitus sivullisen oikeutta. Sanamuoto "jonka oikeutta päätöksen havaitaan koskevan" tarkoittaisi käytännössä lähinnä sellaisia tilanteita, joissa sivullinen on esittänyt väitteen tai vaatimuksen. Johtoa jälki-ilmoituksen antamiseen voidaan saada muutoksenhakuoikeutta koskevista periaatteista.

Pykälän 2 momentin mukaan muusta kuin toimituksessa tehdystä päätöksestä tai toimesta annetaan jälkikäteinen ilmoitus, jos niin erikseen säädetään tai kun kirjallinen perusteltu päätös on tehty väitteen tai vaatimuksen johdosta taikka jos ulosottomies muutoin pitää sellaista ilmoitusta tarpeellisena.

Ulosottolakiin jäisi edelleen yksittäisiä päätöksiä koskevia jälki-ilmoitussäännöksiä. Ulosottomiehen tulee ehdotetun 76 §:n mukaan antaa ilmoitus päätöksestään hakea uhkasakon tuomitsemista ja 6 a luvun 12 §:n 3 momentin mukaan ilmoittaa teettämisluvan myöntämisestä.

Väitteen tai vaatimuksen esittäjän oikeusturva edellyttää, että epäselvässä tai tulkin-

nanvaraisessa asiassa tehty perusteltu päätös annetaan hänelle tiedoksi. Merkitystä ei olisi sillä, onko päätös valituskelpoinen. Jos asiassa ei tehdä perusteltua kirjallista päätöstä, päätös tulee ehdotetun 28 §:n 2 momentin mukaisesti ilmoittaa suullisesti väitteen tai vaatimuksen esittäjälle.

Jälki-ilmoitus voitaisiin tarvittaessa tehdä myös muissa tapauksissa, jos ulosottomies pitää tiedon antamista päätöksestään tarpeellisenä. Oikeusturvaseikoilla olisi tällöin ratkaiseva merkitys. On tärkeää, ettei täytöntöönpanoa saateta loppuun sellaisen henkilön vahingoksi, jonka oikeuksiin se vaikuttaa ilman, että asianomainen on saanut siitä tiedon.

Silloin, kun menettelyn jatkovaiheiden tai asianosaisen kannalta on merkityksellistä, että päätöksen tai toimen lainvoimaisuus on riidaton tai ratkeaa nopeasti, jälki-ilmoitus voitaisiin antaa todisteellisesti tiedoksi ehdotetun 40 §:n 1 momentin nojalla.

Jälkikäteisellä ilmoituksella saattaa olla merkitystä sen suhteen, milloin kyseinen ulosotto toimi tulee lainvoimaiseksi. Jollei toimituksesta ollut asianomaiselle etukäteen ilmoitettu eikä hän myöskään ollut toimituksessa läsnä, alkaa valitusaika voimassa olevan 10 luvun 4 §:n 2 momentin mukaan kuluu päivästä, jona hän on saanut toimituksesta tiedon. Poikkeuksen muodostavat saman luvun 5 §:ssä tarkoitetut toimitukset, kuten huutokauppa, joista valitusaika alkaa aina toimituksesta.

Pykälän 3 momentti koskee tilannetta, jossa asianomaisen oikeusturva on jäänyt jälki-ilmoituksen varaan. Momentin mukaan jollei velalliselle ole annettu vireilletuloilmoitusta eikä ennakoilmoitusta, hänelle on jälki-ilmoituksen yhteydessä tai muuten jälkikäteen varattava tilaisuus osoittaa muuta omaisuutta ulosmitattavaksi tai asettaa mahdollinen torjuntavakuus.

Jollei velalliselle ole voitu antaa tilaisuutta toteuttaa osoittamisoikeuttaan, sellainen tilaisuus tulee varata jälkikäteen. Jos velallinen silloin osoittaa omaisuutta, joka 4 luvun 4 §:n mukaan tulee ulosmitata, on suoritettava itseoikaisu. Jos taas ulosottomies on tehnyt väliaikaistoimen, siitä tulee ehdotetun 18 §:n 2 momentin mukaan ilmoittaa asianomaiselle, jolloin hän saa tilaisuuden osoittaa muuta

omaisuutta.

Vireilletuloilmoituksessa mainittaisiin 33 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaisesti velallisen oikeus asettaa torjuntavakuus. Jollei vireilletuloilmoitusta ole annettu, velallisen oikeudesta asettaa torjuntavakuus tulisi huolehtia jälkikäteen. Ulosmitatun omaisuuden myymistä tai tilittämistä ei tässä tapauksessa tulisi kiirehtiä, vaan velalliselle tulisi varata kohtuullinen aika, tilanteesta riippuen esimerkiksi viikko, vakuuden asettamiseen.

Momentissa on oikeusturvan kannalta vielä se tärkeä säännös, että jälki-ilmoitus tulee toimittaa viipymättä siten, että asianosainen tai sivullinen saa tilaisuuden mahdollisimman varhaisessa täytäntöönpanon vaiheessa pyytää tuomioistuimelta keskeytymääräystä tai hakea muutosta. Jos jälki-ilmoituksen antamisessa viivytellään, saattaa käydä niin, että kertyneet varat ehditään tilittää, jolloin valituskaan ei enää ole mahdollinen. Olisi hyvin epäasianmukaista sellainen menettely, että samalla kun jälki-ilmoituksen tiedoksi antamisessa viivytellään, täytäntöönpanoa kiirehditään loppuun. Jos kuitenkin esimerkiksi asianomaisen yhteystietoja ei saada selville, estettä täytäntöönpanon loppuunsaattamiselle ei olisi.

Asiakirjan antaminen tiedoksi

Voimassa olevan 3 luvun 27 §:n mukaan ulosottoasioissa tehtävät ilmoitukset ja muut tiedoksiannot annetaan asianomaiselle tiedoksi siinä järjestyksessä kuin tiedoksiannosta hallintoasioissa annetussa laissa säädetään erityistiedoksiannosta, jollei toisin ole säädetty tai määrätty. Tiedoksiannosta hallintoasioissa annetun lain (232/1966), jäljempänä *hallintotiedoksiantolaki*, 4 §:n mukaan erityistiedoksianto tapahtuu siten, että asiakirja toimitetaan asianomaiselle postitse kirjatussa tai kirjaamattomassa kirjeessä tai postitse saantitodistusta vastaan, luovutetaan asianomaiselle haastetiedoksiannolla tai viranomaisen toimesta luovutetaan asianomaiselle tai tämän lähetykselle taikka lähetetään asiakirjan vastaan ottamisesta annettavaa kirjallista todistusta vastaan lähetin välityksellä asianomaiselle.

Oikeusministeriössä on vireillä hallintomenettelylain uudistaminen. Tarkoitus on, että

hallintotiedoksiantoa koskevat säännökset siirretään osaksi säädettävää hallintolakia ja hallintotiedoksiantolaki kumotaan. Ulosottoain tiedoksiantosäännökset joudutaan mahdollisesti myöhemmin sovittamaan yhteen hallintotiedoksiantoa koskevia uusien säännösten kanssa.

Toinen vaihtoehto olisi ollut oikeudenkäymiskaaren 11 luvun säännösten varaan rakentava ulosoton tiedoksiantomenettely. Haasteen tiedoksiantosäännösten vuoksi ne eivät kuitenkaan luontevasti sovellu ulosottoasioihin.

Ehdotettujen tiedoksisaantisäännösten tarkoituksena on joustava tiedoksiantomenettely. Oikeusturvan varmistamiseksi ulosottomiehen tulisi tiedoksiannossakin soveltaa ehdotetussa 48 §:n 2 momentissa tarkoitettuja säännöksiä tiedoksiannon vastaanottajan olinpaikan selvittämiseksi.

37 §. *Yleinen säännös.* Pykälän 1 momentissa ilmaistaisiin se, että ulosoton tiedoksiantojärjestelmä rakentuu hallintotiedoksiantolain pohjalta, jollei ulosottoaisissa toisin säädetä. Asiakirja annetaan momentin mukaan ulosottoasiassa tiedoksi niin kuin mainitussa laissa säädetään erityis- ja sijaistiedoksiannosta. Lisäksi momentissa olisi säännös siitä, että tiedoksiannossa tulee pyrkiä huolehtimaan salassa pidettävän tiedon pysymisestä salassa.

Hallintotiedoksiantolain mukaista yleistiedoksiantoa ei käytettäisi. Voimassa olevassa 3 luvun 27 §:ssä oleva viittaussäännös on tältä osin hiukan epäselvä, mutta käytännössä ulosottoasioissa yleistiedoksiantoja ei ole juurikaan käytetty. Tiedoksiantoon asiamiehelle sovellettaisiin, mitä hallintotiedoksiantolaisissa säädetään. Ehdotetussa uhkasakon asettamispäätöstä koskevassa 75 §:n 2 momentissa on hallintotiedoksiantolakiin nähden erityissäännös tiedoksi antamisesta asiamiehelle.

Koska uusia esimerkiksi sähköpostiosoitteeseen tai telekopioon perustuvia tiedoksiantomenetelmiä otettaisiin käyttöön, pykälässä muistutettaisiin salassa pidettävän tiedon suojaamisesta tiedoksiannossa. Jos salassa pidettävää tietoa lähetetään sähköpostilla, olisi perusteltua käyttää varmennettua sähköistä viestiä, jollei vastaanottajan kanssa ole sovittu muusta turvallisesta menettelystä

taikka vastaanottaja, jonka yksityisyyden suojasta on kysymys, ole antanut muuhun menettelyyn suostumustaan. Telekopion käyttö on ongelmallinen, jollei vastaanottajalla ole yksityistä tulostinta. Tietojärjestelmähakijaa koskevassa luvassa voidaan tarvittaessa määrittää, millä ehdolla myös salassa pidettävää tietoa voidaan antaa teknisen käyttöyhteyden välityksellä.

Pykälän 2 momentti koskee tiedoksiantoa eräissä erityistilanteissa. Momentin mukaan tiedoksi annettava asiakirja tulee antaa tiedoksi suullisesti tai muulla sopivalla tavalla, jos tiedetään, että vastaanottaja ei näkövamma tai muun vamman vuoksi kykene vastaanottamaan muuta tiedoksiantoa.

Säännöksessä ei olisi yksityiskohtaisia ohjeita menettelystä. Tärkeintä olisi se, että vammaisille henkilöille valittaisiin sopiva tiedoksiantotapa. Esimerkiksi vaikeasti liikuntavammaista henkilöä ei pitäisi velvoittaa noutamaan tiedoksiantoa postista saantitodistusta vastaan.

38 §. *Tiedoksianto-osoite.* Lain 3 luvun 21 §:n 4 momenttiin otettiin vuonna 1996 säännös, jonka mukaan hakijan sekä kuuluvan tulee ilmoittaa ulosottomiehelle niin sanottu prosessiosoite, johon tiedoksiannot saa lähettää. Säännöksellä on ollut ulosottokäytännössä tuntuva merkitys. Ulosottolaitoksen hoitamat suuret asiamäärät huomioon ottaen on tärkeää, että valtaosa tiedoksiannoista voidaan hoitaa tavallisena virkakirjeenä asianomaisen ilmoittamaan osoitteeseen.

Pykälän 1 momentissa ehdotetaan otettavaksi käyttöön nimike "tiedoksianto-osoite", jotta voitaisiin ilmaista ero ulosottomiehen itsensä selvittämiin osoitteisiin nähden. Momentin mukaan hakijan, vakuuden antajan sekä väitteen tai vaatimuksen esittäjän tulee ilmoittaa ulosottomiehelle kotimaassa tai ulkomailla oleva postiosoite ja halutessaan mahdollinen sähköposti- tai muu osoite, johon kaikki ulosottoasiaa ja ulosottovalitusasiaa koskevat asiakirjat saa hänelle lähettää. Jos tiedoksianto-osoite muuttuu, mainittujen henkilöiden tulee ilmoittaa siitä ulosottomiehelle.

Momentti vastaa pääosin voimassa olevaa sääntelyä. Selvyyden vuoksi säännöksessä mainittaisiin kuuluvan sijasta vakuuden antaja ja väitteen tai vaatimuksen esittänyt si-

vullinen. Vakuuden antajalla tarkoitettaisiin sekä esinevakuuden antajaa, esinevakuuden omistajaa että vakuussitoumuksen antajaa eli esimerkiksi takaajaa.

Uutta olisi se, että myös muu kuin postiosoite voisi olla tiedoksianto-osoitteena, mutta vain perinteisen postiosoitteen rinnalla. Esimerkiksi sähköpostiosoite tai telekopionumero voisi olla tiedoksianto-osoitteena, jos asianomainen on sen ulosottomiehelle nimenomaisesti ilmoittanut. Pykälän 2 momentissa tarkoitettu epäsuorasti ilmoitettu osoite voi sen sijaan olla ainoastaan postiosoite. Tietojärjestelmähakija ei tarvitse erillistä tiedoksianto-osoitetta, vaan tiedoksiannot hoidetaan luvassa tarkoitetun teknisen käyttöyhteyden avulla.

Tiedoksianto-osoite ei sellaisenaan olisi voimassa täytäntöönpanoriidassa. Ulosottomiehen tulisi kuitenkin käytännössä huolehtia siitä, että ulosoton tiedoksianto-osoitteet olisivat tuomioistuimen käytettävissä helpottamaan esimerkiksi oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 3 §:n mukaista tiedoksiantoa.

Tiedoksianto-osoite voisi olla myös ulkomailla oleva postiosoite tai sähköpostiosoite. Käytännön ulosottotoimessa on usein havaittu olevan tarvetta antaa muutoinkin kuin todisteellisesti asiakirjoja tiedoksi ulkomaille. Sen sijaan, että hakija asettaisi ehdotetun 12 §:n mukaisesti asiamiehen ottamaan vastaan tiedoksiantoja Suomessa, on usein tarkoituksenmukaisempaa, että hänelle itselleen lähetetään tiedoksiannot ulkomaille. Jos hakija asuu ulkomailla, hänen olisi siten annettava tiedoksianto-osoitteekseen joka oma tai asiamiehensä osoite ulkomailla tai asiamiehen osoite kotimaassa.

Voimassa olevassa ulosottolaissa ei ole säännöksiä siitä, voidaanko myös vastaajalta pyytää tiedoksianto-osoite. Tällainen tarve saattaa olla etenkin pitkäkestoisessa ulosotossa. Toisaalta voidaan pitää selvänä, ettei vastaajaa ole syytä hakijan tavoin velvoittaa ilmaisemaan osoitettua, jonne tulevaa postia hän sitoutuu seuraamaan sillä uhalla, että asiakirjan oletetaan tulleen hänelle tiedoksi. Myöskään väestökirjanpidosta ilmenevää osoitetta ei voitaisi automaattisesti pitää vastaajan tiedoksianto-osoitteena.

Momentin mukaan vastaajan ilmoittamaa osoitetta voidaan käyttää tiedoksianto-

osoitteena hänen suostumuksellaan. Suostumus edellyttää, että ulosottomies pyytäänsä tiedoksianto-osoitetta selvittäisi vastaajalle tiedoksianto-osoitteen merkityksen. Estettä ei ole sille, että vastaajaa ilmoittaa tiedoksianto-osoitteeseen postilokeron tai poste restanten. Tällöin on syytä korostuneen selkeästi tehdä selväksi, että laiminlyönti postin seuraamisessa saattaa koitua vastaajan vahingoksi.

Pykälän 2 momentissa on säännös siitä, että 1 momentissa tarkoitettun henkilön ulosottomiehelle toimittamassa kirjoituksessa olevaa merkintää postiosoitteesta ja tietojärjestelmähakijaa koskevassa luvassa tarkoitettua teknistä käyttöyhteyttä pidetään tiedoksianto-osoitteena. Säännös vastaa tietojärjestelmähakijaa lukuun ottamatta nykyistä sääntelyä.

Voimassa olevan säännöksen tavoin myös vastaajan ulosottomiehelle lähettämässä kirjoituksessa olevaa merkintää postiosoitteesta pidettäisiin tiedoksianto-osoitteena. Etenkin yksityishenkilöiden osalta tässä suhteessa tulee kuitenkin olla melko varovainen. Yksityisen vastaajan oikeusturva edellyttää, että jollei kirjoituksessa olevaa merkintää ole tarkoitettu selvästi osoiteilmoitukseksi ulosottomiehelle, tulisi oikea osoite pyrkiä varmistamaan.

39 §. *Tavallinen tiedoksianto.* Pykälässä säänneltäisiin ulosottoasioissa käytettävä säännönmukainen tiedoksiantotapa, jota voitaisiin aina käyttää, jollei asiassa edellytetä 40 §:n mukaan todisteellista tiedoksiantoa.

Pykälän 1 momentin mukaan asiakirja annetaan tiedoksi antamalla se vastaanottajalle tai lähettämällä se tiedoksianto-osoitteeseen. Asiakirja lähetettäisiin ensisijassa 38 §:ssä tarkoitettuun tiedoksianto-osoitteeseen. Asiakirjan saisi nykyiseen tapaan myös antaa asianomaiselle tai hänen lähetilleen taikka asiakirjalle.

Jollei tiedoksianto-osoitetta ole, asiakirja lähetettäisiin väestötietojärjestelmään merkittyyn osoitteeseen, paitsi jos on tiedossa, ettei tiedoksiannon vastaanottaja asu siinä osoitteessa. Tämä osoite olisi käytännössä usein se osoite, johon velalliselle menevät tiedoksiannot lähetettäisiin.

Jollei väestötietojärjestelmään merkittyä osoitetta ole tai tiedetään, ettei vastaanottaja asu siellä, asiakirja lähetetään mahdolliseen

muuhun 48 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla selvitettyyn tai tiedossa olevaan osoitteeseen kotimaassa tai ulkomailla. Ehdotetun 48 §:n 2 momentin mukaan toimista, jotka ulosottomiehen tulee suorittaa vastaajan olinpaikan selvittämiseksi säädetään valtioneuvoston asetuksella. Osoite saattaa olla ulosottomiehen tiedossa esimerkiksi asianomaisen ilmoituksesta hänelle tai muulle viranomaiselle tai aikaisemmasta ulosottoasiasta.

Tavallinen tiedoksianto voidaan toimittaa myös ulkomaiseen osoitteeseen, joka on ulosottomiehelle annettu tai muutoin hänen tiedossaan.

Momenttiin otettaisiin käytännön tarpeen mukainen säännös, että lähettämisen sijasta asiakirja voitaisiin jättää postilähetyksille varattuun paikkaan eli pudottaa postiluukusta tai jättää postilaatikkoon.

Asiakirja voidaan momentin mukaan antaa tiedoksi suullisesti, jos tiedoksianto ei muulla tavoin onnistu. Etenkin silloin, kun tiedoksianto tapahtuu asianomaisen omassa intressissä, on perusteltua, että edes suullinen tiedoksianto pyritään toimittamaan. Käytännössä saattaa käydä esimerkiksi niin, että velallisen matkapuhelimen numero on tiedossa, mutta hänen olinpaikkaansa ei saada selville. Tällöin tiedoksianto voitaisiin tehdä puhelimitse. Suullinen tiedoksianto voitaisiin tehdä myös tavattaessa. Eri asia on se, että tällaisten ilmoitustapojen todistusvoima saattaa olla heikko esimerkiksi valituksen määräaikaa laskettaessa. Jos ulosottomies äänittää esimerkiksi puhelinkeskustelun, siitä tulee ilmoittaa ehdotetusta 25 §:n 2 momentista ilmenevän periaatteen mukaisesti.

Pykälän 2 momentti koskee tiedoksisääntelyn ajankohtaa. Jollei muuta näytetä, tiedoksiannon katsotaan tapahtuneen silloin, kun sähköinen viesti on lähetetty, tai seitsemäntenä päivänä sen jälkeen, kun asiakirja on annettu postin kuljetettavaksi tai jätetty postilähetyksille varattuun paikkaan.

Ehdotettu sääntely pääosin vastaa postitse tapahtuneen tiedoksiannon osalta voimassa olevaa 3 luvun 27 §:n 3 momenttia. Sähköinen viesti katsottaisiin tiedoksi saadun heti, kun se on lähetetty. Sähköistä viestiä voitaisiin käyttää tiedoksiannossa vain asianomaisen nimenomaisesta ilmoituksesta, joten voidaan

lähteä siitä, että asianomainen on sitoutunut säännöllisesti seuraamaan viestien saapumista.

Postinkulkuun ei kulu aikaa, jos asiakirja jätetään postilähetysille varattuun paikkaan. Yhdenmukaisuuden vuoksi tiedoksianto aika kuitenkin laskettaisiin kuten asiakirja olisi annettu postin kuljetettavaksi.

Asiakirjan katsottaisiin tulleen heti tietoon silloin, kun asiakirja on annettu asianomaiselle, hänen lähettilleen tai asiamiehelle.

Päivä, jona asiakirja on annettu postin kuljetettavaksi tai jätetty postilähetysille varattuun paikkaan, on momentin mukaan merkittävä asiakirjaan. Myös ulosottoviranomaiselle jäävään asiakirjaan tai tietojärjestelmään tulisi tehdä vastaava merkintä. Merkinnät ovat tarpeen mahdollisen tiedoksiantojen kulumista koskevan todistelun helpottamiseksi.

40 §. *Todisteellinen tiedoksianto.* Pykälän 1 momentin mukaan tiedoksiannossa on käytettävä 41 §:n mukaista todisteellista tiedoksiantotapaa, jos muualla ulosottolaissa niin säädetään ja tiedoksiannon vastaanottaja tietävästi asuu Suomessa. Todisteellinen tiedoksianto voidaan harkinnan mukaan toimittaa muissakin tilanteissa, jos täytäntöönpanon myöhempien vaiheiden tai asianosaisten kannalta on merkityksellistä, että päätöksen tai toimituksen lainvoimaisuus on riidaton tai ratkeaa nopeasti.

Voimassa olevassa lainsäädännössä ei ole selkeästi säännelty sitä, milloin tiedoksiannon ulosottoasiassa tulee olla todisteellinen ja milloin käy esimerkiksi virkakirje. Tarkoitus on, että vaatimus tietyn asiakirjan todisteellisesti tiedoksi antamisesta ilmaistaisiin kussakin asiayhteydessä. Puheena olevassa pykälässä ilmaistaisiin lisäksi yleissäännös todisteellisesta tiedoksiannosta.

Jos tiedoksianto on toimitettava todisteellisesti, tiedoksianto-osoitetta ei voitaisi käyttää. Kysymykseen voisivat tulla ainoastaan 41 §:ssä mainitut tiedoksiantotavat.

Ulosotossa on käytännössä mahdotonta, että jokaista täytäntöönpanon vaihetta koskeva ennakko- tai jälki-ilmoitus annettaisiin todisteellisesti tiedoksi. Momentin toisen virkkeen mukainen yleissäännös harkinnanvaraisesta todisteellisesta tiedoksi antamisesta asettaisi kuitenkin ulosottomiehelle velvollisuuden

harkita, tulisiko todisteelliseen tiedoksiantoon ryhtyä muissakin kuin erikseen säädettyissä tilanteissa.

Esimerkiksi ulosmittauksesta, josta velalliselle ei ole annettu ennakoilmoitusta eikä hän ole ollut toimituksessa läsnä, valitusaika alkaa kulua seitsemäntenä päivänä siitä, kun velalliselle on lähetty tavallisena virkakirjeenä jälki-ilmoitus. Jos velallinen kiistää saaneensa kirjeen, saattaa käydä niin, että valitusajan katsotaan alkaneen kulua jostakin myöhemmästä ajankohdasta, esimerkiksi siitä hetkestä, kun tiedoksisääntöä kiistäminen on esitetty. Epävarmuudella tiedoksiannon ajankohdasta ei kuitenkaan ole ulosoton kannalta olennaista merkitystä, koska menettely voi jatkua ja on suuri todennäköisyys siitä, että velallinen on tiedossa olevaan osoitteen lähetetyn virkakirjeen saanut.

Ulosmittauksen lainvoimaisuuden nopea ratkeaminen saattaa kuitenkin olla tärkeää esimerkiksi, jos on pelättävissä, että asianomainen vasta suuritöisen omaisuuden realisoinnin jälkeen valittaa ulosmittauksesta. Tällöin jälki-ilmoitus voitaisiin antaa todisteellisesti tiedoksi jatkotoimen perustaksi. Myös silloin, kun asiassa on huomattavan suuri intressi ja epävarmuustekijöitä, olisi asianosaisten ja mahdollisen sivullisen oikeusturvan kannalta merkityksellistä, että heille annettaisiin ulosmittauksen jälki-ilmoitus todisteellisesti tiedoksi. Poissuljettua ei olisi sekään, että yllä mainituista syistä jo ennakoilmoitus ja kutsu annettaisiin todisteellisesti tiedoksi. Tällöin olisi riidatonta, että valitusaika on alkanut kulua ulosmittaustoimituksesta.

Yleissäännöksen perusteella toimitettava todisteellinen tiedoksianto olisi harkinnallinen. Harkinnassa voitaisiin ottaa huomioon myös todennäköisyys, jolla todisteellinen tiedoksianto onnistuu ilman sijaistiedoksiantoa sekä tiedoksiannon aiheuttamat kustannukset.

Pykälän 2 momentti koskee sijaistiedoksiantoa. Momentin mukaan jollei 41 §:ssä tarkoitettu tiedoksianto onnistu asia huomioon ottaen kohtuullisena pidettävässä ajassa, asiakirja annetaan toissijaisesti tiedoksi sijaistiedoksiantona. Momentissa laajennettaisiin jonkin verran hallintotiedoksiantolain mukaista sijaisvastaanottajien joukkoa. Mo-

mentin mukaan sen lisäksi, mitä tiedoksiantosta hallintoasioissa annetun lain 18 §:n 1 momentissa säädetään, asiakirja voidaan luovuttaa vastaanottajan työnantajalle tai työnantajan edustajalle, jollei tiedoksiannon vastaanottajaa ole voitu tavoittaa työpaikalta tavanomaisena työaikanaan, tai vastaanottajan harjoittaman liikkeen palveluksessa olevalle, jos he suostuvat ottamaan tiedoksiannon vastaan.

Hallintotiedoksiantolain 18 §:n mukaan sijaistiedoksianto annetaan, jollei henkilöä, jolla on vakinainen asuinpaikka, tai hänen asiamiestään tavata. Tällöin asiakirja tai sen sisältävä postilähetys voidaan luovuttaa tiedoksianto- tai saantitodistusta vastaan sijaisvastaanottajalle. Tällaisena vastaanottajana voi toimia aviopuoliso tai muu asianomaisen kotiväkeen kuuluva vähintään 15-vuotias. Toissijaisesti sijaistiedoksianto voidaan toimittaa samassa talossa asuvalle vuokraisännälle, isännöitsijälle, talonmiehelle, muulle henkilölle, jonka hoidossa talo tai asunto on taikka sille, joka hoitaa asianomaisen poissa ollessa tämän liikettä. Sijaistiedoksiantosta on ilmoitettava viimeistään kolmantena päivänä asianomaiselle postin välityksellä.

Oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 7 §:ssä on hallintotiedoksiantolaista jossakin määrin poikkeavat sijaistiedoksianto koskevat säännökset. Tiedoksianto voidaan antaa muun muassa tiedoksiannon vastaanottajan liikkeen palveluksessa olevalle.

Tiedoksianto-ongelmat ovat jokapäiväisiä ulosotossa ja muodostavat suurista asiamääristä johtuen helposti toiminnan pullonkauloja. Riittävän joustavuuden aikaansaamiseksi ehdotetaan, että sijaistiedoksiantotapoja jonkin verran monipuolistettaisiin nykyisestä. Uutta olisi asiakirjojen luovuttaminen työnantajalle tai vastaanottajan harjoittaman liikkeen palveluksessa olevalle. Mainitut sijaisvastaanottajat rinnastuisivat muihin hallintotiedoksiantolain 18 §:n 1 momentissa tarkoitettuihin toissijaisiin sijaistiedoksiannon vastaanottajiin, ja tiedoksianto edellyttäisi heidän suostumustaan.

Ulosottokäytännössä ei ole harvinaista, että ulosottomies on yrittänyt tavoittaa asianomaista useamminkin kerran tämän vakituisesta työpaikasta työaikana siinä onnistumatta. Tällaisissa tilanteissa, jos ei ole epäsel-

vyyttä siitä, työskenteleekö velallinen kyseisessä työpaikassa, tiedoksianto voitaisiin jättää työnantajalle. Työnantaja on ehdotetun 66 §:n 1 momentin 4 kohdan perusteella velvollinen ilmoittamaan velallisen työaikaa koskevat tiedot.

Pykälän 3 momentissa säädetään viimesijaisesta menettelystä todisteellisessa tiedoksiantossa. Momentin mukaan jollei todisteellisesti tiedoksi annettavan asiakirjan tiedoksianto onnistu sijaistiedoksiantonakaan, jäljennös asiakirjasta lähetetään vastaanottajan osoitteeseen, jos sellainen tunnetaan. Muuhun tiedoksiantoon, kuten yleistiedoksiantoon, ei tarvitsisi ryhtyä. Tiedoksi annettavat asiakirjat säilytetään tämän jälkeen vastaavan ulosottomiehen kansliassa vastaanottajan saatavilla.

Toinen vaihtoehto olisi ollut, että oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 7 §:n 1 momentissa säädetyllä tavalla paikallinen poliisiviranomainen säilyttäisi asiakirjoja. Koska tiedoksiannon vastaanottaja voi velallistietojen avulla selvittää mistä tahansa ulosotopiiristä, kuka asiassa on toiminut vastaavana ulosottomiehenä ja siten saada tietoonsa, missä asiakirjat ovat, ehdotettua sääntelyä on pidetty tarkoituksenmukaisempana.

41 §. *Todisteelliset tiedoksiantotavat.* Hallintotiedoksiantolain 8 § koskee päätöstä, joka tullakseen voimaan on annettava tiedoksi tai jonka tiedoksisääntelystä alkaa kulua määräaika. Tällainen päätös annetaan tiedoksi luovuttamalla asiakirja asianomaiselle tai lähettämällä asiakirja postitse saantitodistusta vastaan tai, milloin viranomainen katsoo siihen olevan aihetta, haastetiedoksiantolla.

Pykälän 1 momentissa on seuraava luettelo todisteellisista tiedoksiantotavoista ulosottoasiassa: 1) toimitetaan postitse saantitodistusta vastaan, 2) lähetetään kirjeenä, jos voidaan olettaa, että vastaanottaja saa tiedon asiakirjasta ja määräpäivään mennessä palauttaa todistuksen tiedoksiannon vastaanottamisesta, 3) annetaan vastaanottajalle tai hänen asiamiehelleen taikka näiden lähettämälle henkilökohtaisesti vastaanottamista koskevaa allekirjoitusta vastaan, 4) annetaan vastaanottajalle henkilökohtaisesti tiedoksi haastetiedoksiantona taikka 5) toimitetaan vastaanottajan suostumuksella varmennetulla sähköisellä viestillä.

Luettelossa mainitaan hallintotiedoksiantolakiin nähden uutena muotona varmennettu sähköinen viesti ja kirjeellä tapahtuva vastaanottotodistusmenettely. Viimeksi mainittu tiedoksiantotapa on mainittu myös oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 3 §:ssä.

Varmennetulla sähköisellä viestillä tarkoitettaisiin 1 luvun 1 d §:n 2 momentissa mainitun lain mukaista varmennusmenettelyä. Varmennetun sähköisen viestin käyttäminen todisteellisessa tiedoksiannossa edellyttäisi aina asianomaisen suostumusta. Pelkästään se, että ulosottohakemus on tullut esimerkiksi sähköisellä lomakkeella tietoverkon välityksellä ei vielä merkitsisi tällaista suostumusta. Toisaalta ulosottoviranomaisella ei olisi velvollisuutta käyttää tällaista tiedoksiantotapaa, jos muuta menettelyä pidetään sopivampana tai jollei tarkoitukseen sopivia laitteistoja tai ohjelmistoja ole käytössä.

Varmennetun sähköisen viestin käyttö perustuu siihen, että tiedoksiannon lähettänyt viranomaisen ilmoittaa päätöksen olevan noudettavissa viranomaisen osoittamalta palvelimelta tiettyjen asiakirjan yksilöintitietojen perusteella. Asiakirjan noutajan on tunnistauduttava käyttämällä varmennetta. Kun asiakirja on noudettu ulosoton tietojärjestelmästä, järjestelmään jäisi siitä päivitysmerkintä, eräänlainen vastaanottokuitaus, josta voitaisiin nähdä, että asiakirja on noudettu ja noutamisajankohta. Päivitysjärjestelmä myös tarvittaessa merkitsisi esimerkiksi muutoksenhaun määrääjän siitä päivästä lukien, jona päätös on noudettu, päätöstä seuraavaan sähköiseen valitusosoitukseen. Tiedoksisaannin katsottaisiin tapahtuneen, kun asiakirja on noudettu palvelimelta. Tietojärjestelmään rakennettu seurantajärjestelmä kertoisi asianomaiselle ulosottomiehelle, jollei asiakirjaa ei ole noudettu. Tällöin ulosottomiehen tulisi käyttää muita ulosottolaissa säädettyjä todisteellisen tiedoksiannon menetelmiä. Määräaika ei tällöin olisi alkanut kulua.

Oikeusministeriössä on valmisteilla tuomioistuimissa ja hallintoviranomaisissa sovellettava yhteinen sääntely sähköisestä asioinnista. Mainittu sääntely tulee myöhemässä vaiheessa sovittaa yhteen käsillä olevan ehdotuksen kanssa.

Pykälän 2 momentissa on säännös, jonka mukaan postille on ilmoitettava, milloin tie-

doksi antamisen saantitodistusta vastaan on viimeistään tapahduttava. Säännös liittyy kyseisen tiedoksiantotavan tekniikkaan ja vastaa oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 3 §:n 2 momenttia.

Tiedoksianto voidaan momentin mukaan toimittaa vastaanottotodistusta vastaan vastaanottajan suostumuksella myös telekopiona. Tiedoksisaannin katsotaan tapahtuneen silloin, kun vastaanottotodistus on palautettu telekopiona tai muulla tavoin.

Käyttökelpoinen menettely voisi olla esimerkiksi sellainen, että ulosottoviranomainen lähettää asiakirjan telekopiona vastaanottajalle ja pyytää tätä toimittamaan takaisin telekopion, johon hän on allekirjoituksellaan merkinnyt saaneensa asiakirjasta tiedon. Näin ulosottoviranomaiselle jäisi dokumentti tiedoksisaannista.

Jos asianosainen tai sivullinen on ollut läsnä toimituksessa, hänen katsotaan tuolloin saaneen kaikesta toimituksessa tapahtuneesta todisteellisesti tiedon. Asiasta olisi säännös pykälän 3 momentissa.

Jos toimituksessa läsnä olevan tiedoksisaannista vallitsee epäselvyyttä, asianmukainen menettely olisi, että ulosottomies toimituksessa toteaisi asian tulleen läsnä olleiden tietoon todisteellisesti. Ulosottomiehen tulee huolehtia, että paikalla on toimitustodistaja, jos on pelättävissä, että tiedoksisaanti jälkikäteen kiistetään. Oikeudesta saada pöytäkirjan tai päätöksen jäljennös säädetään 35 ja 36 §:ssä.

42 §. *Yksipuolisen tuomion tiedoksianto.* Velkojat eivät läheskään aina huolehdi siitä, että yksipuolinen tuomio annetaan velalliselle tiedoksi, koska yksipuolisen tuomion lainvoimaisuus ei ole täytäntöönpanon edellytyksenä. Merkittävä osa yksipuolisista tuomioista pannaan täytäntöön lainvoimaa vailla olevina. Velallinen on tosin alioikeusvaiheessa saanut haasteen tiedokseen. Kun yksipuolinen tuomio voidaan ulosotossa panna täytäntöön kuten lainvoimainen tuomio, velallinen ei haasteen tiedoksiannon jälkeen ehkä tule tietoiseksi ulosottomenettelystä. Nykyisin edes ulosmittauksen ennakoilmoitusta ei edellytetä, tosin käytännössä maksukehotus vakiintuneesti annetaan. Vireilletuloilmoitusta koskeva 33 § korjaisi tilannetta sikäli, että myös yksipuolisen tuomion täytäntöönpanos-

sa velallinen säännönmukaisesti saisi vireille-tuloilmoituksen.

Lisäksi tiedoksiantomenettelyä ehdotetaan tehostettavaksi eräänlaisena liitännäispalveluna, mutta yksipuolisen tuomion ehdotonta todisteellista tiedoksiantoa ei edellytettäisi. Muutoin ilmeisenä vaarana olisi se, että ulosottolaitoksen toimintaan aiheutuisi vakava pullonkaula ja ulosoton kustannukset nousisivat tuntuvasti.

Yllä todetuista syistä ehdotetaan, että silloin, kun ulosottooperusteena on yksipuolinen tuomio, jota ei ole annettu tiedoksi, ja ulosottomies tapaa velallisen ulosottoasiassa, ulosottomiehen tulee mahdollisuuksien mukaan huolehtia yksipuolisen tuomion tiedoksi antamisesta. Tiedoksisaannin katsotaan pykälän mukaan tapahtuneen, jos tiedoksiannon vastaanottaja on ollut läsnä ulosmittaustoimituksessa. Jos ulosottoasiassa tulee toimitettavaksi 41 §:ssä tarkoitettu todisteellinen tiedoksianto, yksipuolinen tuomio tulee samalla antaa tiedoksi.

Ajatuksena olisi siten se, että jos yksipuolisen tuomion tiedoksiannosta voidaan huolehtia samalla kun ulosottoasiaa hoidetaan, tiedoksianto toimitettaisiin. Jos ulosottoasiassa tulee käytettäväksi ulosottolain mukainen todisteellinen tiedoksi antaminen, tulisi yksipuolinen tuomio liittää tiedoksi annettaviin asiakirjoihin.

Oikeudenkäymiskaaren 12 luvun 15 §:n 1 momentin mukaan takaisinsaannin määräaika lasketaan siitä, kun takaisinsaannin hakija on hänen läsnä ollessaan toimitetussa ulosmittauksessa taikka muulla tavoin todisteellisesti saanut tiedon yksipuolisesta tuomiosta. Koska yhä useammin ulosmittaukset toimitetaan ulosottomiehen virkahuoneessa, velallinen ei niissä ole useinkaan läsnä. Jos kuitenkin velallinen on läsnä, tiedoksianto olisi tapahtunut. Asiasta otettaisiin varmuuden vuoksi säännös myös puheena olevaan pykälään.

Se, mitä oikeudenkäymiskaaren 12 luvun 15 §:n 1 momentissa tarkoitettu "muulla tavoin todisteellisesti" edellyttää tiedoksiantomenettelyltä, on hieman epäselvää. Ehdotuksessa on lähdetty siitä, että 41 §:ssä säädetty menettely täyttää todisteellisuuden vaatimukset. Sen sijaan tavallista kirjettä tiedoksianto-osoitteeseen ei voitaisi käyttää.

Koska vain harvoin ulosoton asiakirjoja

annetaan todisteellisesti tiedoksi, mutta velallinen toisinaan muutoin tavataan, ulosottomiehen tulee mahdollisuuksien mukaan samalla antaa tiedoksi yksipuolisen tuomion. Ulosottomiehet ovat usein epävirallisesti näin menettelleetkin.

Vakuus

Voimassa olevat vakuuden asettamista koskevat ulosottolain säännökset ovat pääosin vuodelta 1973. Säännökset ovat toimineet pääpiirteissään hyvin, joskin vakuuskäytäntö on muotoutunut melko yksipuoliseksi. Ulosottokäytännössä takausvakuutena on käytetty pääasiassa pankkitakausta ja panttivakuutena on käytetty lähinnä pankin määräaikaistalletustilejä koskevia talletustodistuksia. Tähän on ilmeisesti johtanut muunlaisten vakuuksien arvioinnin vaikeus.

Ehdotetussa 43—47 §:ssä ovat yleiset säännökset ulosottoasiassa asetettavasta vakuudesta. Asiakohtaisia vakuussäännöksiä on esimerkiksi 2 luvussa, jotka koskevat lainvoimaa vailla olevaa ulosottooperustetta. Lain 5 luvussa on säännöksiä ostajalta vaadittavasta vakuudesta. Turvaamistoimiasiassa asetettavasta vakuudesta säädetään lain 7 luvussa.

43 §. *Vakuuden hyväksyminen.* Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan jos jonkun on ulosottolain mukaan asetettava vakuus eikä vastapuoli ole sitä hyväksynyt, ulosottomiehen on tehtävä päätös vakuuden hyväksymisestä. Säännös vastaisi asiallisesti nykyistä 3 luvun 20 §:n 1 momentin ensimmäistä virkettä.

Vastapuoli voi hyväksyä myös sellaisen vakuuden, jonka määrää ulosottomies ei pitäisi riittävänä. Sen sijaan asianosaiset eivät voisi sopia siitä, että vakuus on muunlaatuinen kuin pykälän 2 momentissa säädetään. Vakuuden hyväksymistä koskevaan ulosottomiehen päätökseen saa hakea muutosta 10 luvun 1 §:n mukaisesti.

Jotta vakuuden antajalle voitaisiin joustavasti ja luotettavasti lähettää tiedoksiantoja, myös hänen tulisi 38 §:n 1 momentin mukaan ilmoittaa ulosottomiehelle tiedoksianto-osoitteensa. Osoitetiedon ilmoittaminen olisi osa vakuuden asettamisen menettelyä ja täten vakuuden hyväksymisen ehto.

Pykälän 2 momentissa on voimassa olevaa lakia vastaavasti säännös siitä, että vakuus voi olla pantti tai takaus. Takauksen on oltava omavelkainen. Jos takaajia on useita, takauksen tulee olla lisäksi yhteisvastuullinen.

Pantilla tarkoitettaisiin sellaista panttia, joka olisi mahdollista realisoida suoraan ehdotetun 46 §:n nojalla 5 luvun mukaisesti. Tästä vaatimuksesta seuraa, että pantiksi ei voitaisi hyväksyä esimerkiksi kiinteistön kiinnityksestä annettua panttikirjaa. Tämä vastaa nykyistä vakiintunutta ulosottokäytäntöä. Kiinteistön omistaja voi sen sijaan käyttää kiinteistön vakuusarvoa hyväkseen saadakseen pankkitakauksen, joka kelpaa ulosottovakuudeksi.

Ulosottomiehelle asetettu pantti asetetaan vastapuolen hyväksi esimerkiksi vahingonkorvauksen varalta tai saatavan maksamisen taikka nostettujen varojen palauttamisen turvaamiseksi. Ulosottomies on lähinnä pantin tekninen säilyttäjä. Momenttiin otettaisiin selvytyden vuoksi maininta siitä, että ulosottomiehelle asetettu pantti on samassa asemassa kuin vastapuolelle annettu pantti. Säännös koskisi esimerkiksi pantin antajan konkurssia.

Takauslaissa takauksella tarkoitetaan sitoumusta, jolla sitoumuksen antaja ottaa vastatakseen velkojalle toisen henkilön velvoitteesta. Takauksen muotoa ei ole laissa säännelty. Ulosoton varmuuden voidaan kuitenkin katsoa edellyttävän, että takaussitoumus annetaan kirjallisesti.

Takauksen omavelkaisuudella ja yhteisvastuullisuudella tarkoitettaisiin ehdotuksessa samaa kuin takauslaissa. Takauslain 2 §:n 3 kohdan mukaan omavelkaisella takauksella tarkoitetaan takausta, jonka mukaan takaaja vastaa päävelasta niin kuin henkilökohtaisesti vastuussa oleva velallinen. Lain 22 §:n mukaan velkoja saa omavelkaisen takauksen perusteella vaatia takaajalta suoritusta, kun päävelka on erääntynyt.

Takauslain 3 §:n 3 momentin mukaan taas silloin, jos samasta päävelasta on annettu useita takauksia eikä muuta ole sovittu, kukin takaaja vastaa velkojalle koko päävelasta. Takauksen yhteisvastuullisuutta koskeva säännös vastaa aiemmin voimassa ollutta kauppakaaren 10 luvun 11 §:ää. Yhteisvastuullisuus merkitsee sitä, että kukin takaaja

vastaa koko takaamansa velan maksamisesta sekä omasta että toisten takaajien puolesta.

Yhteisvastuullisuuden vaatimus on tarpeen, koska ulosottomenettelyssä takaajan vastuun tulee olla mahdollisimman selväpiirteinen ja yksiselitteinen siltä varalta, että täytäntöönpano jouduttaisiin ulosottomiehen päätöksen nojalla kohdistamaan takaajaan. Yhteisvastuullisessa takauksessa mahdolliset takauskumppanien keskinäiset kiistat jäävät heidän keskenään ratkaistaviksi takautumisoikeutta koskevien takauslain 6 luvun säännösten mukaisesti eikä niitä tarvitsisi selvittää esimerkiksi täytäntöönpanoriidassa.

44 §. *Poikkeukset vakuuden asettamisvelvollisuudesta.* Vakuuden asettamisesta vapaita velkojia koskeva luettelo otettiin ulosottolakiin vuonna 1973. Tuolloin säännöstä perusteltiin sillä, että samat julkisoikeudelliset yhdyskunnat olivat vapaat vakuuden asettamisesta myös konkurssissa. Luetteloon lisättiin vuonna 1995 valtion vakuusrahastosta annetussa laissa (379/1992) tarkoitettu omaisuudenhoito-yhtiö. Voimassa olevan 3 luvun 20 §:n 3 momentin mukaan vakuutta ei vaadita, jos velkojana on valtio tai sen laitos, valtion vakuusrahastosta annetun lain mukainen omaisuudenhoito-yhtiö, kansaneläkelaitos, Suomen Pankki, muu julkisen valvonnan alainen pankkilaitos, Helsingin yliopisto, kunta, kuntayhtymä, Ahvenanmaan maakunta taikka evankelis-luterilainen kirkko, ortodoksinen kirkkokunta tai niihin kuuluva seurakunta.

Konkurssisäännön 75 §:n 2 momentin mukaan ennakon maksamisessa muutoin vaadittavaa vakuutta ei vaadita julkisyhteisöltä eikä julkisoikeudelliselta laitokselta tai yhdistykseltä. Muultakin velkojalta vakuus voidaan jättää vaatimatta esimerkiksi silloin, jos valvotusta saatavasta on lainvoimainen tuomio tai se on muutoin täysin riidaton ja varojen riittävyys on täysin ilmeistä. Tällöin myös velkojan vakavaraisuudelle voidaan antaa merkitystä.

Ehdotettu pykälä koskee poikkeuksia velvollisuuteen asettaa velkojana vakuus ulosottoasiassa. Vakuuden tarkoituksella ei olisi merkitystä. Kysymyksessä voisi olla muun muassa varojen nostovakuus, myyntivakuus taikka vakuus vahingonkorvauksen tai täytäntöönpanokulujen varalta. Sen sijaan velal-

lisena asetettavasta vakuudesta ei säädettäisi poikkeuksia. Tämä vastaa nykyistä lainsäädäntöä.

Pykälässä vapautettaisiin vakuuden asettamisesta velkojana oleva julkisyhteisö tai julkisoikeudellinen laitos, valtion vakuusrahastosta annetussa laissa tarkoitettu omaisuudenhoito-yhtiö, Eläketurvakeskus ja sellainen luotto- tai vakuutuslaitos, jonka vakavaraisuus on Suomessa tai muussa Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa julkisen valvonnan alainen.

Ilmaisu julkisyhteisö tai julkisoikeudellinen laitos kattaisi muut voimassa olevassa säännöksessä luetellut tahot kuin omaisuudenhoito-yhtiön ja pankkilaitoksen. Nykyistä vastaavasti vapautus vakuuden asettamisesta ei koskisi julkisoikeudellista yhdistystä sellaisten yhdistysten moninaisuuden vuoksi. Myös valtion liikelaitokset jäisivät soveltamisalan ulkopuolelle. Vapautus ei koskisi myöskään valtion tai muun julkisyhteisön yhtiömuotoisesti harjoittamaa toimintaa.

Voimassa olevaa oikeutta vastaavasti luottolaitokset olisivat vapaita vakuuden asettamisesta. Nykyistä selkeämmin kuitenkin todettaisiin, että kysymyksessä voi olla myös ulkomainen luottolaitos, kunhan sen vakavaraisuus on ETA-alueen valtiossa julkisen valvonnan alainen. Luottolaitoksella tarkoitettaisiin luottolaitostoinnasta annetun lain (1607/1993) 2 §:n 1 momentissa tarkoitettua luottolaitosta, mutta ei sen sijaan mainitun lain 3 §:ssä tarkoitettua rahoituslaitosta. Näin selkeyttäisiin voimassa olevan säännöksen ilmaisua pankkilaitos.

Luottolaitosten valvonnasta säädetään rahoitustarkastuslaissa (503/1993). Lain 1 §:n mukaan rahoitusmarkkinoita ja niillä toimivia valvoo Suomen pankin yhteydessä oleva rahoitustarkastus. Rahoitustarkastuksen valvottaviin kuuluvat muun ohella luottolaitokset. Ulkomaisen talletuspankin toiminnasta säädetään ulkomaisen luotto- ja rahoituslaitoksen toiminnasta Suomessa annetussa laissa (1608/1993).

Pankkitoiminnan tavoin julkisen valvonnan alaista on myös vakuutustoiminta. Tästä syystä pykälän soveltamisala laajenisi koskemaan myös Eläketurvakeskusta ja sellaisia vakuutuslaitoksia, joiden talous on julkisen valvonnan alainen Suomessa tai muussa

ETA-alueen valtiossa. Eläketurvakeskus toimii yksityisten alojen työeläkejärjestelmän yhteiselimenä. Sen edustajiston asettaa asianomainen ministeriö ja sen taloudellinen valvonta kuuluu Vakuutusvalvontavirastolle. Suomessa toimivasta ulkomaisesta vakuutusyhtiöstä säädetään ulkomaisista vakuutusyhtiöistä annetussa laissa (398/1995).

Ilmaisu vakuutuslaitos tarkoitettaisiin muun muassa vakuutusyhtiöyhtiölaissa (1062/1979) tarkoitettuja vakuutusyhtiöitä, vakuutusyhdistyslaissa (1250/1987) tarkoitettuja vakuutusyhdistyksiä, työeläkevakuutusyhtiöistä annetussa laissa (354/1997) tarkoitettuja työeläkevakuutusyhtiöitä sekä sellaisia lailla perustettuja eläkelaitoksia, joiden vakavaraisuus on julkisen valvonnan alainen. Suomessa vakuutusalan vakavaraisuuden valvonta kuuluu vakuutuslainsäädännössä olevien säännösten mukaan Vakuutusvalvontavirastolle. Ulosottomiehen ei voida edellyttää erikseen selvittävän säännöksen soveltamista esimerkiksi lukuisten erityisryhmien eläkekassoihin. Velkoja olisi velvollinen itse osoittamaan säännöksessä tarkoitettua lain, jolla eläkekassa on perustettu ja että se on julkisen valvonnan alainen. Toisinaan tähän menettelyyn jouduttaisiin turvautumaan myös silloin, kun kysymys on ulkomailta tapahtuvasta valvonnasta.

Ulosottomiehellä olisi pykälän mukaan oikeus tarvittaessa vaatia vakuus luotto- tai vakuutuslaitokselta. Lähinnä tältä osin on tarkoitettu tilanteita, joissa mainitun laitoksen valvonnasta syntyy epätietoisuutta tai vakavaraisuudesta epävarmuutta. Luotto- ja vakuutuslaitosten vapautus vakuuden asettamisesta olisi siten ehdollinen, että ulosottomiehellä olisi oikeus vaatia laitokselta vakuutta epäselvässä tilanteessa myös jälkikäteen.

Pykälässä tarkoitettu oikeus koskisi vain vapautusta vakuuden asettamisesta. Muutoin tässä tarkoitettu hakija olisi samojen palautus- ja koronmaksuvelvoitteiden alainen kuin muutkin velkojat. Myöskään eri ulosotto-perustetta ei tarvitsisi hankkia esimerkiksi velvollisuudesta palauttaa nostetut varat. Palautusvelvollisuutta koskeva ehdotetun 46 §:n mukainen ulosottomiehen päätös riittäisi takaisinperintään, jos kävisi niin, ettei nostettu- ja varoja suostuta maksamaan takaisin.

45 §. *Vakuuden säilyttäminen ja palautta-*

minen. Pykälän mukaan pantti on luovutettava ulosottomiehelle tai talletettava hänen määräyksestään luottolaitokseen tai luotettavan henkilön säilytettäväksi ja hoidettavaksi. Talletuksesta annettu todistus ja takaussitoutumus on luovutettava ulosottomiehen säilytettäväksi. Pykälä vastaa tältä osin asiallisesti nykyistä 3 luvun 20 §:n 2 momenttia.

Pantti tai takaussitoutumus on pykälän mukaan palautettava sen antajalle, kun se oikeus tai vaatimus, jonka turvaamiseksi vakuus on annettu, on toteutettu taikka tuomiolla hylätty tai muuten lakannut. Pykälä vastaa vähäisin sanonnallisoin muutoksin voimassa olevaa 3 luvun 20 a §:n 1 momenttia.

46 §. *Suorituksen ottaminen vakuudesta.* Voimassa olevan 3 luvun 20 a §:n 2 momentin mukaan jos ulosottoviranomaiselle on asetettu pantti vakuutta vastaan nostettujen varojen palauttamisesta, lainvoimaa vailla olevaan tuomioon perustuvan maksuvelvollisuuden täyttämisestä tai huutokauppasummasta, palautettava tai suoritettava määrä saadaan ulosottaa suoraan pantista siinä järjestyksessä kuin ulosmitatusta omaisuudesta säädetään. Edellytyksenä on, että tätä ennen ulosottomiehen on kehotettava asianomaista maksuvelvollista ja pantin omistajaa palauttamaan varat tai täyttämään maksuvelvollisuutensa vapaaehtoisesti. Jollei panttiesine ole velallisen omistama, suorituksen ottamisesta pantista on ilmoitettava omistajalle. Säännöksen nojalla ulosottomies voi myös päättää, että asianomaiselta perittävä määrä ulosotetaan takaussitoutumuksen nojalla takausmieheltä maksukehotuksen ja kuulemisen jälkeen. Lisäksi säännöksessä on vanhentunut viittaus lailliseen takaukseen.

Nykyiset säännökset edellyttävät, että ulosottomies tekee pantin omistajan tai takaajan suoritusvelvollisuudesta erillisen päätöksen. Jos suoritus otetaan pantista, pantin erillistä ulosmittausta ei tarvita, vaan pantti muutetaan rahaksi niin kuin ulosmitatusta omaisuudesta säädetään.

Ehdotetut säännökset rakentuvat olennaisilta osiltaan nykyisen sääntelyn varaan. Pykälän 1 momentin mukaan jos 1) velkoja, joka on asettanut vakuuden nostamiensa varojen tai haltuunsa saaman omaisuuden palauttamisesta, 2) velallinen, joka on asettanut vakuuden lainvoimaa vailla olevan maksuvelvoit-

teen täyttämisestä, 3) ostaja, joka on asettanut vakuuden kauppahinnasta, taikka 4) muu, joka on asettanut ulosottolaissa säädetyn vakuuden, tulee ulosottolain tai lainvoimaisen tuomion mukaan palautus- tai maksuvelvolliseksi, ulosottomiehen on tehtävä palautus- tai maksuvelvoitteesta päätös. Päätös on annettava tiedoksi velvoitetulle sekä hänen puolestaan vakuuden antaneelle. Ennen päätöksen tekemistä heille on tarvittaessa varattava tilaisuus tulla kuulluiksi.

Momentin 1—3 kohdan soveltamisala olisi sama kuin nykyisen 3 luvun 20 a §:n 2 momentin. Kyseeseen tulisi siten velkojan asettama nostovakuus, josta on säännöksiä muun muassa 2 luvun 5, 7 ja 10 §:ssä, ja vakuus hakijan palautusvelvollisuudesta, josta on säännös 2 luvun 16 §:ssä. Jos sen sijaan hakija on asettanut vakuuden vahingon varalle, sovellettaisiin ehdotettua 47 §:ää. Momentti koskee myös velallisen asettamaa 2 luvun 5 §:ssä tarkoitettua torjuntavakuutta sekä ostajan 5 luvun mukaisesti asettamaa vakuutta kauppahinnasta. Kattavan sääntelyn aikaansaamiseksi ja myös myöhempien uudistusten varalle momenttiin otettaisiin lisäksi viittaus muihin mahdollisiin tilanteisiin, joissa joku on asettanut ulosottolaissa tarkoitettua vakuuden. Viimeksi mainituilla tarkoitetaan muita kuin vahingonkorvauksen varalle asetettuja vakuuksia, joita koskee ehdotettu 47 §.

Ulosottomiehen päätös korvaisi edellä mainituissa tilanteissa ulosottooperusteen. Kysymyksessä olisi 2 luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitettu ulosottomenettelystä johtuva velvoite, jonka ulosottomies saisi panna täytäntöön ilman eri ulosottooperustetta. Tässä yhteydessä ei ole pidetty tarpeellisena ehdottaa muutettavaksi 5 luvun 45 §:n 3 momentissa olevaa säännöstä siitä, että täytäntöönpano tapahtuu uudessa huutokaupassa laaditun pöytäkirjan nojalla. Myös viimeksi mainituksa tapauksessa ostajan maksuvelvoitteesta tehtäisiin nimenomainen päätös. Jos palautus- tai maksuvelvoite on epäselvä tai tulkin- nanvarainen, asiassa tulisi tehdä ehdotetun 28 ja 29 §:n mukainen perusteltu päätös.

Jos velkoja on vapaa vakuuden asettamisesta, tässä tarkoitettu päätös silti tehtäisiin ja mahdolliset ulosottoimet käynnistettäisiin tarvittaessa sen nojalla. Poikkeukset vakuuden asettamisvelvollisuudesta on ehdotetussa

44 §:ssä pyritty määrittelemään niin, ettei tällaista riskiä pitäisi olla, vaan palautuspäätöstä noudatetaan vapaaehtoisesti.

Palautus- tai maksupäätös olisi annettava tiedoksi velvoitetulle. Todisteellista tiedoksiantoa ei edellytetäisi, koska asianomaisen on vakuuden asettaessaan varauduttava mahdolliseen palautus- tai maksuvelvoitteen. Tiedoksianto voitaisiin ensin toimittaa velvoitetulle hakijalle, velalliselle tai ostajalle, jos on ilmeistä, että hän itse täyttää velvoitteen, ja vasta toissijaisesti mahdolliselle hänen puolestaan vakuuden asettaneelle. Tiedoksiannon helpottamiseksi 38 §:n 1 momentissa säädettäisiin, että vakuuden antaja on velvollinen ilmoittamaan ulosottomiehelle tiedoksianto-osoitteen.

Ennen momentissa tarkoitettua päätöksen tekemistä maksu- tai palautusvelvolliselle sekä siitä vakuuden antaneelle olisi tarvittaessa varattava tilaisuus tulla kuulluksi. Usein etenkin velkojaa ei tarvitsisi kuulla nostettujen varojen palauttamista koskevassa asiassa, koska yleensä palautettava määrä ja palautusvelvollisuus ovat riidattomia. Jos kuitenkin takaisinmaksettavasta tai palautettavasta määrästä tai muusta asianomaisen velvollisuuteen liittyvästä kysymyksestä vallitsee epäselvyyttä, kuuleminen tulisi toimittaa.

Nykyiseen tapaan kysymys, joka koskee palautettavan tai suoritettavan määrän ulosottamista pantista tai takaajan maksuvelvollisuutta, voitaisiin saattaa myös täytäntöönpanoriitana tuomioistuimen ratkaistavaksi. Eri säännöistä ei ole pidetty tarpeellisenä, koska asia käy selvästi ilmi 9 luvun 6 §:n 1 momentin 2 kohdasta.

Ehdotetun 8 luvun 8 §:n uuden 2 momentin mukaan asetetusta pantista saadaan ulosottomiehen päätöksen nojalla periä myös maksamatta olevat täytäntöönpanokulut ja täytäntöönpanon peruuttamisesta aiheutuneet kulut, jos pantti on myös niistä asetettu.

Pykälän 2 momentin mukaan ulosottomiehen on kehotettava 1 momentissa tarkoitettua henkilöä täyttämään palautus- tai maksuvelvollisuutensa. Jollei velvoitetta täytetä, ulosottomies saa myydä pantin 5 luvun mukaisesti ja maksuun oikeutetun pyynnöstä periä saatavan takaajalta tämän lain mukaisesti.

Momentti vastaa nykyisinkin noudatettua periaatetta, että vakuuden asettajaa olisi en-

nen pantin realisointia tai takaajaan kohdistuvaa perintää kehotettava suorittamaan saatava. Kehotukseen voitaisiin soveltaa myöhemmin ulosottolakiin otettavia maksukehotusta koskevia säännöksiä. Jollei velvoitetta kehotuksenkaan jälkeen täytetä, pantti myytäisiin 5 luvun säännösten mukaisesti. Ulosottomiehen ei tarvitsisi ensin muodollisesti ulosmitata panttia.

Jos kysymyksessä on takaus, täytäntöönpano edellyttäisi maksuun oikeutetun pyyntöä. Takaajaa koskeva ulosotoperintä voi kestää pitkäänkin eikä ole asianmukaista, että ulosottoviranomainen viran puolesta käynnistää ulosoton. Kiireellisessä tilanteessa väliaikais-toimi voitaisiin suorittaa heti pyynnön jälkeen, vaikka maksukehotusta ei olisi vielä annettu.

47 §. *Tuomitun vahingonkorvauksen ottaminen pantista.* Ehdotetun pykälän mukaan jos joku on asettanut pantin täytäntöönpanosta vastapuolelle aiheutuneesta kulusta ja vahingosta ja hänet on tuomiolla velvoitettu maksamaan niistä korvausta, korvaus voidaan korvauksensaajan pyynnöstä ottaa asetetusta pantista noudattaen, mitä 46 §:ssä säädetään.

Vastaava säännös on voimassa olevan 3 luvun 20 a §:n 3 momentissa. Ehdotettu säännös koskisi, kuten voimassaolevakin, vain tuomittua korvausta. Korvausta koskevan kanteen nostamista koskee ehdotettu 2 luvun 17 §:n 2 momentti.

Hakija on velvollinen asettamaan vakuuden vahingon varalle useiden 2 luvun ehdotettujen säännösten mukaan. Joissakin tapauksissa vakuuden vahingonkorvauksen ja kulujen varalta voi joutua asettamaan myös muu kuin hakija. Ulosottolain 9 luvun 15 §:n 1 momentin mukaan täytäntöönpanoa keskeyttäessä keskeytyksen ehdoksi voidaan määrätä, että vaatimuksen esittäjä asettaa vakuuden keskeytyksestä aiheutuvista kuluista ja vahingosta. Mainittuja keskeytyssäännöksiä sovelletaan myös ulosotoperustetta koskevassa muutoksenhaussa.

Ennen kuin vahingon määrä on tuomiolla vahvistettu, pantin realisointiin ei voitaisi ryhtyä. Ulosottomies ei saisi luovuttaa panttia hallustaan ennen kuin kysymys suorituksen ottamisesta pantista on ratkennut. Ulosottomies pitää panttia hallussaan tai määräys-

vallassaan mainittuun ajankohtaan asti joko korvaukseen oikeutetun tai pantin asettajan lukuun. Jos kysymyksessä on vierasvelkapannti, myös tällainen pantinasettaja tulisi haastaa vastaajaksi korvausoikeudenkäyntiin, jotta korvaus voitaisiin ottaa pantista.

Sen jälkeen, kun kysymys vahingonkorvauksen määrästä on ratkennut, vastapuolelle tuomittu korvaus voitaisiin ottaa pantista myymällä se 5 luvussa säädetyssä järjestyksessä.

Pykälää ei sovellettaisi, jos vakuutena on takaus. Tällöin kysymykseen tulee ainoastaan normaali täytäntöönpanomenettely takaajaan nähden häntä vastaan annetun ulosottoperusteen nojalla. Kanteet korvausvelvollista ja takaajaa vastaan voidaan käsitellä samassa oikeudenkäynnissä oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 7 a §:n ja 18 luvun 2 §:n nojalla. Takaajalla olisi takauslain mukaisesti mahdollisuus vedota oikeudenkäynnissä päävelallisesta riippumatta itsenäisesti erinäisiin seikkoihin, jotka saattavat vähentää takaajan vastuuta tai alentaa tuomittavan korvauksen määrää.

Jos se, jonka hyväksi vakuus on asetettu, on maksanut ulosottomiehelle täytäntöönpanokuluja, myös niistä voidaan vaatia korvausta. Maksamatta olevat kulut saadaan ottaa vakuudesta ehdotetun 8 luvun 8 §:n nojalla.

Omaisuu den ja selvitysaineiston etsiminen

Voimassa olevassa ulosottolaissa ei ole säännöksiä ulosottomiehen velvollisuudesta etsiä ulosmittattavaa omaisuutta. Alunperin ulosmittaus on ymmärretty konkreettiseksi toimiksi, jotka suoritettiin velallisen kotona. Yhteiskunnan monimuotoistuessa tällaisen menettelyn merkitys on vähentynyt. Ulosmittauskelpoisen omaisuuden selvittäminen edellyttää nykyisin tiedusteluja velalliselta ja muista tietolähteistä. Lainsäädäntömuutosten ja tietotekniikan kehittymisen johdosta ulosottomiehen mahdollisuudet tiedon saantiin ovat olennaisesti parantuneet. Ulosottokäytäntö on kuitenkin epäyhtenäinen sen suhteen, mitä voidaan pitää riittävinä etsimistoimina.

48 §. *Omaisuu den etsimisvelvollisuus ja velallisen olinpaikan selvittäminen.* Pykälän

1 momentissa on yleinen säännös omaisuuden etsimisvelvollisuudesta maksuvelvoitteen täytäntöönpanossa. Ulosottomiehen tulee momentin mukaan etsiä olosuhteiden edellyttämässä laajuudessa velalliselle kuuluvaa omaisuutta. Momentti koskisi tavallista ulosottoasiaa. Suppeaa ulosottoa koskevat säännökset ovat ehdotetussa 104 §:n 2 momentissa.

Etsimistöinten tarkoituksena on täysimääräisen ja mahdollisimman nopeasti kertyvän suorituksen saaminen hakijalle. Lisäksi tulee ottaa huomioon ulosmittauskelpoisuutta, ulosmittauskieltoja ja ulosmittausjärjestystä koskevat säännökset. Tosin usein vasta omaisuuden löytymisen jälkeen voidaan lopullisesti arvioida edellä mainittuja seikkoja.

Momentti ilmaisisi etsimisessä noudatettavaa suhteellisuusperiaatetta. Omaisuuden etsimisessä tulee ottaa huomioon yksittäinen täytäntöönpanotilanne kokonaisuudessaan. Liiallisiin etsimistöimiin ei tule ryhtyä, esimerkiksi pankkitiedusteluihin silloin, kun saatava nopeasti kertyy toistuvaistulosta tai veronpalautuksesta.

Pykälän 2 *momentissa* olisi valtuussäännös säätää etsimistöimistä asetuksella. Momentin mukaan omaisuuden etsimistä ja vastaajan olinpaikan selvittämistä koskevista vähimmäistöimistä säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Vähimmäistöimien määrittely on perusteltua yhdenmukaisuuden lisäämiseksi estotodistuksen antamisessa. Ulosottomies saisi suhteellisuusperiaatteen rajoissa suorittaa vähimmäistason laajempiakin etsimistöimiä, jos niitä voidaan pitää tarkoituksenmukaisina. Se, että velallinen on aiemmin pyrkinyt välttelemään ulosottoa, korostaisi etsimistöinten merkitystä.

Lisäksi momentissa olisi viittaussäännös ehdotettuun 57 §:ään, joka koskee ulosottomiehen velvollisuutta toimittaa ulosottoselvitys. Esityksessä on lähdetty siitä, että ulosottoselvityksen tekemisestä tulisi nykyistä säännönmukaisempi toimi.

Myös vastaajan olinpaikan selvittämisestä säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Asetuksen säännökset vastaajan olinpaikan selvittämisestä koskisivat maksuvelvoitteen lisäksi myös muuta täytäntöönpanoa. Tarkoitus on, että ulosoton tietojärjestelmään ra-

kennetaan automaattiset toiminnot muun muassa väestörekisterissä ja kaupparekisterissä olevien tietojen tarkistamisesta.

Pykälän 3 momentissa on säännös muuta kuin maksuvelvoitetta koskevasta etsimisestä eli lähinnä luovutustuomion täytäntöönpanosta. Momentin mukaan täytäntöönpanon kohdetta tulee tällöin etsiä siinä laajuudessa, kuin sitä asia kokonaisuutena arvioiden voidaan pitää kohtuullisena. Kohteen etsimisessä noudatettaisiin soveltuvien osin, mitä maksuvelvoitteen täytäntöönpanosta jäljempänä luvussa, muun muassa 49 ja 50 §:ssä säädetään.

Jollei täytäntöönpanon kohdetta löydetä kohtuullisena pidettävien etsintöjen jälkeen, asiakirjat palautettaisiin hakijalle ehdotetun 96 §:n mukaisin estemerkinnöin. Hakijalla olisi kuitenkin oikeus panna ulosottoasia uudelleen vireille esimerkiksi saatuaan itse vihjetiedon esineen mahdollisesta sijaintipaikasta.

49 §. *Paikkaan kohdistuva etsiminen.* Pykälän 1 momentin mukaan omaisuutta saadaan ulosmittauksen toimittamiseksi etsiä velalliselle kuuluvassa tai hänen käytössään olevassa rakennuksessa, säilytyspaikassa, kulkuneuvossa taikka muussa sisä- tai ulkotilassa. Mitä momentissa säädetään velallisesta koskisi myös sivullista, jos on aihetta olettaa, että hänelle kuuluvissa tai hänen käytössään olevissa tiloissa on velalliselle kuuluvaa omaisuutta. Momentissa olisi viittaus voimakeinoja koskevaan 82 §:ään. Asuntoon kohdistuvista etsimistoimista säädettäisiin pykälän 2 momentissa.

Ehdotettu momentti vastaa yhdessä 82 §:n kanssa asiallisesti voimassa olevan 3 luvun 30 §:ää. Säännös koskisi 48 §:n 3 momentin nojalla myös muuta tiettyyn omaisuuteen kohdistuvaa menettelyä, kuten irtaimen omaisuuden luovutustuomion täytäntöönpanoa.

Momentissa lueteltaisiin tilat, joista omaisuutta voitaisiin etsiä. Laaja etsimisalue on ulosottomenettelyssä välttämätön. Toisaalta myös omaisuuden etsimisessä olisi otettava huomioon ehdotetussa 1 luvun 19 §:ssä asetetut asianmukaisuuden vaatimukset. Etsintää ei tule suunnata paikkoihin, joihin meneminen aiheuttaa vahinkoa tai muuta haittaa velalliselle, jos muita samanarvoisia paikkoja

on olemassa.

Myös sivullinen joutuisi momentin mukaan sallimaan etsimistoimet itselleen kuuluvassa tai käytössään olevissa tiloissa, jos on aihetta olettaa, että siellä on velalliselle kuuluvaa omaisuutta. Joskus saattaa olla epäselvää, onko sivulliselle kuuluva tila velallisen käytössä momentissa tarkoitettulla tavalla. Varsinaista vuokra- tai muuta sopimusta tilojen käytöstä ei edellytetä. Jos velallisella olisi tiloihin avaimet tai muutoin sivullisesta riippumaton pääsy taikka jos hän siellä muutoin säilyttää omaisuuttaan, tilojen voitaisiin katsoa olevan velallisen käytössä.

Momentissa tarkoitettuja sivullisia olisivat luonnollisten henkilöiden lisäksi myös oikeushenkilöt, muun muassa luottolaitokset. Jos ulosottomies on esimerkiksi saanut velallisen hallusta tallelokeron avaimen, mutta ei tiedä, mihin lokeroon se kuuluu, pankin tulisi sallia tiloissaan avaimen kokeilu tallelokeroihin.

Peruste, jolla sivullinen pitää omaisuutta hallussaan, tulisi ottaa huomioon pykälää sovellettaessa. Jos irtain esine on sivullisen hallinnassa käteispanntina, ulosottolain 4 luvun 12 §:stä seuraa rajoituksia pantinhaltijan velvollisuuteen luovuttaa omaisuus hallustaan.

Pykälän 2 momentti koskee omaisuuden etsimistä velallisen tai sivullisen asunnosta. Asuntoon kohdistuvat etsimistoimet ovat josakin määrin ongelmallisia perustuslain 10 §:n 3 momentissa olevan lakivarauksen sanamuodon vuoksi. Tässä esityksessä on kuitenkin lähdetty siitä, että ulosottoimet voisivat ulottua myös kotirauhan piiriin. Kysymystä käsitellään jäljempänä alajaksossa 4.2.

Omaisuutta saisi momentin mukaan etsiä myös velallisen asunnossa tämän suostumuksetta, jos on aihetta olettaa, että siellä on ulosmittauskelpoista omaisuutta, eikä riittävästi velalliselle riidattomasti kuuluvaa muuta omaisuutta ole ulosottomiehen tiedossa. Ulosottomies saisi suorittaa etsimistoimia vastoin sivullisen suostumusta tämän asunnosta, jos on perusteltu syy olettaa, että siellä on velalliselle kuuluvaa omaisuutta eikä riittävästi velalliselle kuuluvaa muuta omaisuutta ole ulosottomiehen tiedossa. Sivulliselle olisi kuitenkin ensin varattava tilaisuus luovuttaa velalliselle kuuluva omaisuus, jollei välittömiä etsimistoimia voida pitää välttä-

mättöminä.

Ulosottomies voisi mennä velallisen ja sivullisen asuntoon tämän suostumuksella. Sen sijaan suostumuksetta velallisen asuntoon voitaisiin mennä vain kun jokin peruste antaa aiheen olettaa, että siellä on velalliselle kuuluvaa omaisuutta, joka mahdollisesti voidaan ulosmitata. Jos on hyvin todennäköistä, että velallisen asunnossa on vain erottamisedun alaista omaisuutta, sinne ei tulisi mennä. Sivullisen osalta edellytys olisi vielä tiukempi. Ulosottomiehellä tulisi olla perusteltu syy olettaa, että sivullisen asunnossa on velalliselle kuuluvaa omaisuutta. Tällöin edellytettäisiin melko konkreettista tietoa siitä, että tietty esine tai tietyntyyppistä velalliselle kuuluvaa omaisuutta on sivullisen asunnossa.

Jos on muita samanarvoisia etsintäpaikkoja, joista olisi löydettävissä riittävästi riidattonta omaisuutta, asuntoon ei tulisi mennä, vaikka olisi oletettavaa, että myös siellä on ulosmittauskelpoista omaisuutta. Toisinaan asuntoon jouduttaisiin kuitenkin menemään, vaikka toistuvaistuloakin ulosmitataan, jos hakijan saatava kertyy siitä hitaasti.

Tässä tarkoitettu rajoitus ei estä asunnon ulosmittaamista vaan koskee muun omaisuuden etsimistä asunnosta. Asuntoa on tarkoitus suojata myöhemmin uudistettavilla ulosmittausjärjestystä koskevilla säännöksillä.

Asuntoa ei voida kokonaan rauhoittaa etsimistöimiltä ulosottoasiassa. Muutos, jonka ehdotettu säännös aikaansaisi, olisi kuitenkin periaatteessa huomattava. Alkuperäisessä ulosottolaissa lähtökohtana olivat juuri koti-toimitukset. Nyt pääsääntö muuttuisi päinvastaiseksi. Olennaista on, ettei ulosmittauskelpoista omaisuutta säännönmukaisesti etsittäisi ensisijaisesti velallisen kotoa eikä silloin, kun velallisen olosuhteet huomioon ottaen voidaan olettaa, ettei siellä ole muuta kuin erottamisedun alaista omaisuutta. Tämä vastaa pitkälti nykyistä ulosottokäytäntöä.

Kotirauhan turvan ydinalueena on perustuslakien perusoikeussäännösten muuttamisesta annetussa hallituksen esityksessä, HE 309/1993 vp, pidetty henkilön asuntoa, joskin suoja sinänsä ulottuu laajemmallekin. Velallisen asunnolla tarkoitettaisiin tässä ehdotuksessa sellaista asuntoa, jossa velallinen tosiasiallisesti asuu. Esimerkiksi myös niin sanottua kakkosasuntoa työskentelypaikka-

kunnalla pidettäisiin momentissa tarkoitettuna asuntona. Sen sijaan kesämökki tai muu loma-asunto eivät kuuluisi säännöksen soveltamisalaan, jollei velallinen asu siellä tuntuvaa osaa vuodesta.

Ehdotuksessa ei ole pidetty mahdollisena määritellä ulosotossa kotirauhan piiriä yhtä laajaksi kuin rikoslain 24 luvun 11 §:ssä, jonka mukaan kotirauhan suojaamia paikkoja ovat asunnon ja loma-asunnon lisäksi muut asumiseen tarkoitettut tilat, kuten hotellihuoneet, teltat, asuntovaunut ja asuttavat alukset. Mainittuja tiloja voidaan kuitenkin ulosotosakin jossakin määrin suojata yleistä asianmukaisuutta koskevan ehdotetun 1 luvun 19 §:n 1 momentin mukaisesti. Täytäntöönpanolla ei saa aiheuttaa velalliselle suurempaa haittaa kuin täytäntöönpanon tarkoitus vaatii. Koska asumiskäytössä oleviin tiloihin meneminen säännönmukaisesti aiheuttaa velalliselle haittaa, tulisi ulosottomiehen ennen tiloihin menemistä suhteuttaa näin aiheutuva haitta täytäntöönpanon tarkoitukseen.

Asunnossa tapahtuvan täytäntöönpanon osalta korostuvat 1 luvun 19 §:n mukaiset asianmukaisuuden vaatimukset. Voimakkeisiin asuntoon pääsemiseksi tulisi turvautua vain poikkeuksellisesti ja tilanteen sitä välttämättä edellyttäessä. Asuntoon kohdistuvaa etsimistä ei saisi suorittaa tavalla, joka tarpeettomasti järkyttää siellä olevia henkilöitä, esimerkiksi velallisen perheenjäseniä. Tämä olisi otettava huomioon muun ohella toimituksen aikaa valittaessa.

Ennen asuntoon kohdistuvia etsimistöimiä ulosottomiehen tulee antaa velalliselle 33 §:n mukainen vireilletuloilmoitus tai 34 §:ssä tarkoitettu ulosmittauksen ennakkoilmoitus, paitsi jos on aihetta olettaa, että sen antaminen tuntuvasti vaikeuttaa täytäntöönpanoa.

Sivulliselle tulisi momentin mukaan ennen etsimistöimiä varata tilaisuus itse luovuttaa hallussaan oleva velalliselle kuuluva omaisuus ulosottomiehelle. Etsintätoimiin voitaisiin kuitenkin välittömästi ryhtyä, jos on välttämätöntä esimerkiksi hukkaamisvaaran vuoksi.

Ulosottomies saa ulosmitata velalliselle kuuluvan omaisuuden, vaikka se olisi sivullisen hallussa. Ulosottomies saa lisäksi ulosottolain 4 luvun 10 §:n 1 momentin nojalla ulosmitata myös sellaisen irtaimen omaisuus-

den, joka on sivullisen hallussa, mutta joka olosuhteista päätellen todennäköisesti kuuluu velalliselle. Tällöin omistuskysymys tulee kuitenkin tutkia täytäntönpäntöriidassa.

50 §. *Henkilöön kohdistuva etsiminen.* Voimassa olevassa laissa ei ole säännöksiä henkilöön kohdistuvasta omaisuuden etsimisestä. Sen sijaan esimerkiksi pakkokeinolisissa on tällaisia säännöksiä. Oikeuskirjallisuudessa katsottu, että ulosottomiehellä on ainoastaan oikeus ottaa henkilön kädestä tai taskusta esine, esimerkiksi lompakko. Tätä ennen asianomaista on kehotettava toimimaan vapaaehtoisesti. Jos pakkoon joudutaan turvautumaan, aluksi on yritettävä selviytyä mahdollisimman lievillä menetelmillä ja siirtävä tarpeen mukaan asteittain ankarampiin keinoihin. Nämä periaatteet on omaksuttu myös ulosottokäytännössä.

Ehdotettu pykälä perustuu mainittujen periaatteiden varaan. Pykälän *1 momentin* nojalla ulosottomies saa kehottaa velallista luovuttamaan yllään tai vaatteissaan olevan vähäistä arvokkaamman omaisuuden. Jollei tällaista kehotusta noudateta, ulosottomies saisi ottaa ulosmittauksen toimittamiseksi omaisuuden haltuunsa, jos hän tietää tai on perusteltua aihetta olettaa, että velallisella on sellaista omaisuutta yllään tai vaatteissaan. Lisäksi edellytettäisiin, että haltuun ottaminen voi tapahtua puuttumatta loukkaavalla tavalla velallisen henkilökohtaiseen koskemattomuuteen. Vielä edellytyksenä on, ettei ulosottomiehen tiedossa ole riittävästi velalliselle riidattomasti kuuluvaa muuta omaisuutta. Vaihtoehtoisesti ulosottomies saisi velvoittaa velallisen luovuttamaan momentissa tarkoitettua omaisuuden sakon uhalla. Momentissa olisi vielä viittaus siihen, että voimakeinoista säädetään ehdotetussa 83 §:ssä.

Ennen henkilöön käyviä etsimistoimia olisi aina annettava kehoitus toimia itse. Etsiminen edellyttäisi varmuutta taikka näköhavainnon tai saadun, vaikkakin jossain määrin epävarman tiedon perusteella aihetta olettaa, että siten voidaan löytää vähäistä arvokkaampaa omaisuutta. Etsimiseen ei tulisi siltikään ryhtyä, jos saatava suhteellisen nopeasti kertyisi toistuvaistulosta tai tulossa olevasta veronpaukuksesta.

Usein velallisen yllä tai vaatteissa olevat henkilökohtaiset esineet ovat erottamisedun

alaisia. Ulosottomies ei aina kuitenkaan voi tätä arvioida ennen kuin on nähnyt esineen. Esimerkiksi tavanomainen rannekello kuuluu erottamisetuun, mutta huomattavan arvokas kello ei. Lompakon haltuun ottaminen saattaa olla perusteltua rahavarojen ja mahdollisen pankkikortin haltuun saamiseksi. Ulosottomiehen on kuitenkin huolehdittava, että velalliselle jää erottamisedun turvaama määrä käyttöönsä joko käteis- tai tilivaroja.

Ulosottomies ei saisi loukkaavalla tavalla puuttua asianomaisen henkilökohtaiseen koskemattomuuteen. Tilanteet on harkittava tapauskohtaisesti ottaen huomioon 1 luvun 19 §:n mukainen asianmukaisuuden vaatimus. Jos velallisella on "yllään" näkyvässä paikassa omaisuutta, se voitaisiin häneltä ottaa. Sen sijaan jos omaisuutta on "vaatteissa", esimerkiksi taskuissa, tulisi toimia tarkoin harkiten. Etenkin vastakkaiseen sukupuoleen koskeminen tulisi rajoittaa vähimpään mahdolliseen määrään. Velallisen laukku tai asiakirjasalkku voitaisiin periaatteessa tutkia ehdotetun 49 §:n 1 momentin mukaisesti, joskin sellaisen esineen henkilökohtainen luonne tulisi ottaa huomioon ainakin niin, että asianomaiselle ensin annettaisiin tilaisuus toimia itse.

Tilanteissa, joissa ulosottomies ei ole varma, voidaanko toimia pitää loukkaavina, on parempi, että paikalle kutsutaan poliisi tai että asianomaiselle asetetaan uhkasakko esineen luovuttamiseksi. Pienen saatavan perimisellä ei ole velkojallekaan suurta merkitystä. Tällöin ei ole syytä mennä kovin lähelle sitä rajaa, jolloin voidaan katsoa meneteltävän loukkaavalla tavalla.

Toisaalta ulosottomiehen toimia jälkikäteen arvioitaessa on aiheellista huomata, että pykälässä tarkoitettu tilanne saattaa tulla ulosottomiehen eteen melko yllättäen. Ulosottomiehelle ei ehkä jää juurikaan harkinta-aikaa, jolloin ulosottomiehen toimia ei tule jälkikäteen arvioida myöskään liian ankarasti.

Jos ulosottomies kohtaa tilanteessa vastarintaa, olisi noudatettava ehdotetussa 83 §:ssä olevia säännöksiä. Jos etsimisessä jouduttaisiin käyttämään vähäistä ankarampia voimakeinoja, olisi aiheellista kutsua paikalle poliisi. Poliisimiehellä on ulosottomiestä paremmat yleiset valmiudet arvioida voimakeino-

jen tarvetta ja käyttää niitä turvallisella tavalla. Jos velallinen kehotuksesta huolimatta kieltäytyisi luovuttamasta omaisuutta ja aktiivisesti toimien vastustaisi ulosottomiehen toimenpiteitä, ulosottomiehen ei yleensä tulisi ryhtyä vastarinnan murtamiseen, koska seurauksena saattaa olla vammojen aiheutuminen. Toisaalta yhtä lailla selvänä voidaan pitää sitä, että velallinen ei voi välttyä täytäntöönpanolta pelkästään sillä, että hän vastustaa ulosottomiestä tämän suorittaessa virkatoimintaan, vaan täytäntöönpano on tarvittaessa toimitettava poliisiin virka-avun turvin.

Pykälän 2 momentti koskee sivullista. Momentin mukaan jos ulosottomies tietää, että sivullisella on yllään tai vaatteissaan velalliselle kuuluvaa omaisuutta, sovelletaan 1 momentissa säädettyä menettelyä. Ulosottomies ei voisi pelkän olettaman nojalla ryhtyä etsimään omaisuutta sivullisen yltä tai vaatteista. Etsiminen edellyttää varmuutta siitä, että omaisuutta on sivullisella eli että ulosottomies on esimerkiksi itse nähnyt, kuinka sivullinen on laittanut velalliselle kuuluvaa omaisuutta taskuunsa. Uhkasakkomenettely olisi myös mahdollinen.

51 §. *Selvitysaineiston etsiminen ja haltuun ottaminen.* Ulosottomiehellä on voimassa olevan 3 luvun 32 a §:n mukaan velvollisuus hankkia väitettä tai vaatimusta koskevassa asiassa selvitystä, jos se sopivasti käy päinsä. Sen sijaan varsinaista omaisuuden etsimiseen liittyvää selvityksen hankkimissäännöstä ei ole. Ulosmittattava omaisuus on yhä lisääntyvässä määrin muuttunut konkreettisista esineistä tuloksi ja saataviksi. Usein olennaisinta on löytää selvitys, joka osoittaa mainitunlaisen varallisuuden olemassaolon. Ulosottokäytännössä on usein noudatettu selvityksen hankkimisessa samoja säännöksiä kuin itse ulosmittauksessa.

Pykälän 1 momentin mukaan mitä paikkaan kohdistuvaa etsimistä koskevassa 49 §:ssä säädetään, koskisi soveltuvin osin myös ulosottoasiassa tarpeellisen selvitysaineiston etsimistä. Myös selvitysaineiston hankkimisessa olisi noudatettava 1 luvun 19 §:n mukaista suhteellisuusperiaatetta. Jos ulosottomies saa riittävästi selvitystä asiassa esimerkiksi rekisteritiedusteluilla, velallisen hallussa oleviin tiloihin ei tulisi kohdistaa etsintätoimia. Etsintätoimissa asunto olisi 49 §:n 2

momentissa säädettävällä tavalla erityisasetelmassa. Myös sivullinen joutuisi sallimaan mainitussa pykälässä säädetyillä edellytyksillä etsintätoimet itselleen kuuluvissa tai käytössään olevissa tiloissa.

Tarkoitus ei ole, että ulosottomiehestä muodostuisi "siviilipoliisi". Toisaalta ulosottolaitos, jossa ulosottomiehellä ei ole toimivaltaa hankkia selvitystä velallisen omaisuudesta, ei olisi toimiva. Pykälä ei koskisi todisteiden etsimistä esimerkiksi velallisenrikköä koskevaa oikeudenkäyntiä varten. Kysymys on siitä selvityksestä, jonka varassa ulosottomies voi tehdä ulosmittauspäätöksensä. Sallittuna voitaisiin kuitenkin pitää sitä, että ulosottovalitusasiassa tuomioistuimelle annettavaa lausuntoa tai muuta selvitystä varten ulosottomies hankkii selvitystä ulosmittauksen jälkeenkin. Selvää kuitenkin on, että ulosottomies ei saisi vasta jälkikäteen ryhtyä hankkimaan ulosmittausta tukevaa selvitystä, vaan ulosmittaukselle täytyy olla sen toimittamishetkellä riittävästi perusteita.

Henkilökohtainen koskemattomuus on tärkeä perusoikeus. Tästä syystä esityksessä katsotaan, että henkilöön kohdistuvaa etsimistä ei tulisi sallia yksinomaan selvityksen hankkimisen tarkoituksessa.

Pykälän 2 momentin mukaan ulosottomies saa ottaa löytämänsä aineiston haltuunsa noudattaen soveltuvin osin, mitä ulosmittauksesta säädetään. Aineisto on kuitenkin palautettava heti, kun sitä ei enää tarvita ulosottoasiassa. Aineiston haltuun ottamisella ei myöskään saisi tarpeettomasti vaikeuttaa velallisen tai sivullisen elinkeinoa tai toimeentuloa. Myös tämä momentti ilmentäisi suhteellisuusperiaatetta. Elinkeinon tai toimeentulon vaikeuttamisen osalta viitataan siihen, mitä väliaikaistoimen osalta on todettu 18 §:n 2 momentin kohdalla. Sivulliselle kuuluvaa asiakirjaa ja aineistoa koskee ehdotettu 66 §:n 3 momentti.

Velallisen tietojenantovelvollisuus

Ehdotettuihin 52—63 §:ään sisältyvät säännökset velallisen tietojenantovelvollisuudesta. Säännökset on jaoteltu kahden osikon alle. Ensimmäisessä ryhmässä ovat yleiset säännökset tietojenantovelvollisuuden laajuudesta ja tietojenantovelvollisesta henki-

löstä. Toiseen ryhmään on koottu ulosotonselvityksen toimittamista koskevat säännökset. Koska tietojen hankkiminen kuuluu osana omaisuuden etsimistöihin, voitaisiin myös edellä mainittuja säännöksiä soveltaa soveltuvin osin esimerkiksi luovutusveloitetta koskevaan täytäntöönpanoon ehdotetun 48 §:n 3 momentin nojalla.

Ehdotus rakentuu peruseriaateiltaan nykyisen sääntelyn varaan. Ehdotuksessa kuitenkin täsmennettäisiin tietojenantovelvollisuutta sääntelemällä annettavien tietojen sisältö ja tiedonhankkimistapa aiempaa yksityiskohtaisemmin. Eräissä suhteissa ehdotus myös laajentaisi nykyistä tietojenantovelvollisuutta.

52 §. *Ulosottomiehelle annettavat tiedot.* Pykälään otettaisiin velallisen tietojenantovelvollisuuden laajuutta koskeva säännös, jota sovellettaisiin siitä riippumatta, millä tavalla ulosottomies tietoja pyytää. Pykälässä lueteltaisiin seikat, joista velallinen on velvollinen antamaan tietoja. Velallinen olisi velvollinen ilmoittamaan tiedot ulosottomiehelle totuudenmukaisesti. Totuudessa pysymistä korostava säännös on myös muun muassa oikeudenkäymiskaaren 14 luvun 1 §:ssä, jonka mukaan riita-asiassa asianosaisen on tehdessään selkoa niistä seikoista, joihin hän vetoaa jutussa, ja lausudessaan mielipiteensä vastapuolen esittämistä seikoista sekä vastatessaan tehtyihin kysymyksiin pysyttävä totuudessa. Tässä esityksessä ei ehdoteta muutoksia rikoslakiin.

Tietojenantovelvollisuuden yleisenä edellytyksenä olisi se, että tietoa pyytää ulosottomies ja että pyydetty tieto on täytäntöönpanon kannalta tarpeellinen. Arviointi siitä, onko tieto täytäntöönpanon kannalta tarpeellinen, kuuluisi ulosottomiehelle.

Tietojenantovelvollisuus kestäisi niin kauan kuin ulosottoasia on vireillä tai merkittynä passiivisaatavaksi ulosottorekisteriin. Tietojensaantioikeutta ei saisi käyttää yksinomaan edistämään muulle viranomaiselle kuuluvan tehtävän suorittamista. Vaikka esimerkiksi poliisi-, vero-, tulli- ja ulosottoviranomaisten välistä yhteistoimintaa harmaan talouden torjumiseksi onkin pidettävä tärkeänä, eri viranomaisten tehtäväalueet eivät saisi hämärtyä. Kun ulosottomies ryhtyy hankkimaan tietoja, niiden tulee liittyä tiettyyn ulosottoasiaan. Eri

asia on, että ulosottomies voi pyynnöstä luovuttaa 69—73 §:ssä säädetyllä tavalla jo hankittuja tietoja muille viranomaisille.

Pykälän 1 kohdan mukaan velallinen olisi velvollinen ilmoittamaan henkilö- ja yhteystietonsa sekä ulosottoasiassa tarpeelliset tiedot perhesuhteistaan sekä elatuksensa varassa olevista henkilöistä. Henkilötietoja vastaavat tunnistetiedot olisi annettava myös oikeushenkilönä olevasta velallisesta.

Esimerkiksi palkan ulosmittauksessa tarvitaan tieto, ketkä ovat velallisen elatuksen varassa. Myös useat erottamisetua koskevat säännökset edellyttävät kannanottoa siihen, kuka voidaan katsoa velallisen perheenjäseneksi. Silloin kun perhesuhteet eivät vaikuta ulosottoasiaan, niitä ei tule tiedustella.

Pykälän 2 kohdan mukaan velallisen tulisi ilmoittaa tiedot omaisuudestaan ja muusta varallisuudestaan, tuloistaan ja veloistaan sekä osakkuudestaan yhtiössä tai jäsenyydestään muussa hänen varallisuusasemaansa vaikuttavassa yhteisössä. Omaisuudella tarkoitettaisiin myös esimerkiksi oikeutta osuuteen jakamattomassa kuolinpesässä ja muita varallisuusarvoisia etuuksia.

Tietojenantovelvollisuus koskisi sellaistakin omaisuutta tai tuloa, jota lain mukaan ei voida ulosmitata esimerkiksi turhan ulosmittauksen kiellon tai erottamisedun vuoksi. Kokonaisvaltaisten varallisuustietojen saamisella on merkitystä esimerkiksi arvioitaessa 4 luvun 7 §:n 2 momentin perusteella ulosmittaamatta jätettävää palkan tai eläkkeen osaa sekä mahdollisuuksia saada vapaakuukausia 4 luvun 6 a §:n 2 momentin nojalla. Usein vasta omaisuuden selville saamisen jälkeen ulosottomies voi arvioida, onko se ulosmittauskelpoista tai erottamisedun alaista.

Tulon osalta olisi ilmoitettava paitsi tulo, myös tulon lähde ja erääntyminen. Tietojenantovelvollisuus koskisi kaikkea sellaista oikeutta tuloon ja velvollisuutta suorittaa velka, joka on velallista sitovalla tavalla syntynyt silloin, kun tietoa pyydetään. Velkana pidettäisiin myös esimerkiksi takaus- tai esinevastuuta. Osakkuus yhtiössä ja yhtiömiehen asema olisi varallisuusarvosta riippumatta ilmoitettava. Muiden yhteisöjen kuin yhtiöiden osalta tieto olisi annettava vain silloin, kun jäsenyys vaikuttaisi velallisen varallisuusasemaan. Vaikutus voisi olla velallisen

omaisuutta tai varoja lisäävä tai hänen velkojaan vähentävä taikka päinvastoin. Esimerkiksi pelkkä jäsenyys aatteellisessa yhdistyksessä ei vaikuta velallisen varallisuusasemaan. Jos jäsenyyteen kuitenkin liittyy myös henkilökohtainen vastuu, kuten esimerkiksi rekisteröimättömässä yhdistyksessä, tieto jäsenyydestä olisi pyydettäessä annettava.

Velallisen olisi *3 kohdan* mukaan ilmoitettava myös tiedot muutoksista, joita seuraavan vuoden aikana on todennäköisesti odotettavissa 2 kohdassa tarkoitetuissa seikoissa. Tällainen tiedonsaanti palvelee paitsi vireillä olevaa täytäntöönpanoasiaa myös ehkä tulevaisuudessa vireille tulevia asioita tai passivasioita. Koska arvio esimerkiksi tulevaisuudessa ehkä saatavista tuloista on riippuvainen monista epävarmuustekijöistä, velalliselle ei saisi asettaa liian tiukkoja täsmällisyysvaatimuksia tältä osin. Kysymys on arviosta, joskin myös se on annettava velvollisuuksiin pysyä totuudessa. Sen sijaan lähitulevaisuudessa tapahtuvat huomattavat varallisuusaseman muutokset ovat yleensä hyvin velallisen tiedossa.

Muutosten tulisi olla ainakin jossakin määrin todennäköisiä tietoja annettaessa. Täysin spekulatiivisten arvailujen esittämistä velalliselta ei voitaisi edellyttää. Ehdotetun säännöksen pääasialliseksi soveltamisalueeksi muodostunevatkin tilanteet, joissa ulosottomiehellä on jo perusteltu epäily siitä, että muutoksia on odotettavissa. Säännös voisi soveltua myös esimerkiksi erilaisiin varallisuusjärjestelyihin, joissa velallisen oikeus on tavalla tai toisella "odotustilassa". Erilaiset viime vuosina yleistyneet optio-ohjelmat kuuluisivat säännöksen alaan.

Pykälän *4 kohdan* mukaan velallisen olisi annettava tieto siitä, miten palkka- tai muu toistuvaistulo määräytyy, sekä tieto työpaikastaan ja työnantajan tai muun tulon maksajan yhteystiedot. Muulla toistuvaistulolla tarkoitettaisiin esimerkiksi eläketuloa ja ulosmittauskelpoista työttömyys- tai sairauspäivärahaa sekä elinkeinotuloa. Tulon määräytymisellä tarkoitettaisiin esimerkiksi tietoa siitä, minkälaisista työsuorituksista ja eristä tulo muodostuu. Tiedoilla on merkitystä määritettäessä ulosmitattavan tulon määrää tai arvioitaessa palkan määrä 4 luvun 9 b §:n nojalla. Tieto työpaikasta ja työnantajan tai

muun tulon maksajan yhteystiedot ovat tarpeen erityisesti maksukiellon tiedoksi antamista varten.

Pykälän *5 kohdan* mukaan velallisen tulee ilmoittaa, missä luovutusvelvoitteen kohteena oleva tai ulosottomiehelle lain mukaan annettava esine tai asiakirja on. Tieto luovutusvelvoitteen kohteen sijainnista on välttämätön tällaisen ulosotoperusteen täytäntöönpanossa. Muusta ulosottomiehelle lain mukaan annettavasta objektista säädetään esimerkiksi 4 luvun 23 §:n 1 momentissa, jonka mukaan ulosottomiehen on otettava haltuunsa velallisen hallussa mahdollisesti olevat, ulosmitattuun omaisuuteen kiinnitetyt velkakirjat.

Pykälän *6 kohdan* mukainen tietojenanto-velvollisuus koskee muun muassa erilaisia keinotekoisia järjestelyjä, ja se täydentäisi mainittujen järjestelyjen estämistä koskevaa 1 päivänä kesäkuuta 1999 voimaan tullutta uudistusta. Velallisen olisi kohdan mukaan kerrottava tiedot varallisuusasemaansa vaikuttavista sopimuksista ja sitoumuksista sekä omaisuudesta, joka on hänen määräysvallansa tai käytössään valtuutuksen tai muun vastaavan perusteen, järjestelyn tai sopimuksen nojalla.

Käytännön tilanteiden moninaisuuden vuoksi säännöksessä ei pyritäisi määrittelemään, mitä velallisen varallisuusasemaan vaikuttavilla sopimuksilla ja sitoumuksilla tarkoitetaan. Lähtökohtaisesti kaikki sellaiset sopimukset ja sitoumukset, jotka lisäävät tai vähentävät velallisen omaisuuden arvoa, kuuluvat tietojenanto-velvollisuuden piiriin.

Määräysvallalla tarkoitetaan tässä tosiasiallista valtaa päättää omaisuuden käytöstä. Määräysvalta voi muodollisesti perustua esimerkiksi valtuutukseen, mutta omaisuuden tosiasiallisesta hallinnasta ja vastaavista seikoista voidaan päätellä, että valtuutus on olemassa vain velallisen intressissä ja ulosoton välttämiseksi. Usein tällaisessa tapauksessa velallinen hallitsee myös valtuuttajana toiminutta tahoja. Omaisuus voi olla velallisen käytössä myös esimerkiksi vuokrasopimuksen perusteella.

Pykälän *7 kohta* koskee mahdollisia takaisinsaantiperusteita. Velallisen tulisi mainittu kohdan mukaan ilmoittaa tiedot vastikkeellisesti tai vastikkeetta luovuttamastaan

omaisuudesta, suorittamistaan maksuista ja tekemistään oikeustoimista, jos tiedot ovat tarpeen sen selvittämiseksi, voidaanko omaisuutta takaisinsaantikantein peräyttää ulosottoon. Säännös vastaisi tältä osin nykyistä 3 luvun 33 §:n 2 momenttia. Vastaavuuden aikaansaamiseksi takaisinsaantilain kanssa ehdotetaan, että velallisen tulisi antaa tiedot myös menettelystä, järjestelystä tai muusta toimenpiteestä, joka on vaikutukseltaan takaisaantiperusteen alaiseen oikeustoimeen rinnastettava.

Käytännön oikeuselämästä saatujen kokemusten perusteella pidetään perusteltuna sitä, että ehdotettu luettelo ei olisi tyhjentävä. Tyhjentävän luettelon säätäminen johtaisi vain lain aukkojen etsimiseen ja säännöksen muuttamistarve saattaisi tulla piankin ajankohtaiseksi.

Olennaista on, että ulosottoviranomaisella tulee olla oikeus saada velalliselta kaikki selaiset velallisen taloudellista asemaa ja toimintaa koskevat tiedot, jotka tavalla tai toisella ovat tarpeen täytäntöönpanon toimittamiseksi. Tätä koskeva maininta otettaisiin pykälän 8 kohdaksi. Sen sijaan muunlaisia kuin taloudelliseen asemaan ja toimintaan vaikuttavia tietoja tietojenantovelvollisuus ei koskisi.

Toinen mahdollisuus olisi ollut ehdottaa pykälä jätettäväksi 8 kohdassa ilmaistun yleisen säännöksen varaan. Luettelolla on kuitenkin arvioitu olevan selvittävä ja informatiivinen merkitys sekä kysymysten esittäjän että tietojenantovelvollisen kannalta.

On tärkeää, että ulosottomies yksilöi kysymyksensä riittävän selvästi eli kertoo tietojenantovelvolliselle, mitä tietoja velallisen tietojenantovelvollisuus koskee. Asialla on merkitystä myös mahdollisen rikosoikeudellisen vastuun kannalta. Ehdotettu säännös rakentuu sille periaatteelle, että ulosottomies esittää velalliselle kysymyksiä. Velallisen ei voida odottaa omatoimisesti kuvaavan koko varallisuusasemaansa. Kuitenkaan ei edellytetä, että ulosottomiehen tulisi konkreettisesti kysyä, omistaako velallinen määrätyn omaisuuden. Esimerkkejä antamalla ulosottomiehen tulisi ilmaista, minkä tyyppistä omaisuutta kysymys koskee. Mainittuja seikkoja käsitellään myös 60 §:n 1 momentin kohdalla.

Pykälän 6—8 kohdassa tarkoitettujen tieto-

jen ilmoittaminen saattaa johtaa siihen, että esille tulee seikkoja, joista ulosottomies voi päätellä velallisen mahdollisesti syyllistyneen rikolliseen menettelyyn, esimerkiksi velallisen epärehellisyyteen. Jotta ei jouduttaisi ristiriitaan sen kanssa, että kenelläkään ei ole velvollisuutta myötävaikuttaa syytteen vaaraan joutumiseensa, 73 §:n 1 momentin 3 kohtaan otettaisiin rajoituksia ulosottomiehen oikeuteen luovuttaa mainituissa kohdissa tarkoitettuja tietoja. Sen sijaan pelkästään se tieto, omistaako velallinen tietyn omaisuuden, ei yleensä johda häntä syytteen vaaraan.

53 §. *Tietojenantovelvollinen luonnollinen henkilö.* Pykälässä olisivat säännökset siitä, kuka antaa tietoja silloin, kun velallisena on luonnollinen henkilö. Pykälää sovellettaisiin tietojen hankkimistavasta riippumatta, siis myös ulosottoselvityksessä.

Pykälän 1 momentin mukaan jos velallisena on luonnollinen henkilö, hän on itse velvollinen antamaan 52 §:ssä tarkoitettut tiedot. Velallisella ei siten ole oikeutta käyttää asiamiestä, vaan tietojenantovelvollisuus on henkilökohtainen. Oikeudesta käyttää avustajaa ulosottoselvityksessä säädetään ehdotuksessa 60 §:n 1 momentissa. Jos velallisella on tai hänelle on määrätty holhoustoimesta annetussa laissa (442/1999) tarkoitettu edunvalvoja, tällainen edunvalvoja olisi velvollinen antamaan tiedot siltä osin kuin velallisen omaisuutta on hänen hoidossaan. Säännös vastaa asiallisesti voimassa olevaa 3 luvun 34 b §:n 2 momenttia.

Lisäksi tietojenantovelvollinen luonnollisen henkilön puolesta olisi momentin mukaan se, joka tosiasiallisesti johtaa tai on johtanut velallisen elinkeinotoimintaa taikka hoitaa tai on hoitanut velallisen omaisuutta. Vastaava säännös on konkurssisäännön 17 §:n 2 momentissa, jota tosin sovelletaan tuomioistuimen määräyksestä. On painavia käytännössä esiin tulleita syitä sille, että tietojenantovelvollisuuden tulisi koskea myös sitä, joka hoitaa velallisen omaisuutta.

Pykälän 2 momentissa on kuolinpesää koskeva säännös, jonka mukaan kuolinpesän osalta tietojenantovelvollinen on se, jolla on pesä hallussaan. Selvyyden vuoksi säädettäisiin, että jos pesä on osakkaiden yhteishallinnossa, jokainen pesäosakas on tietojenantovelvollinen.

Yhteishallintoa koskevaa tarkennusta lukuun ottamatta momentti vastaa nykyistä 3 luvun 34 b §:n 3 momenttia. Säännös tarkoittaisi sekä kuolinpesän lakiin perustuvaa että sopimusperusteista hallintoa. Jos kuolinpesä on osakkaiden hallinnassa, tietojenantovelvollisuus koskisi jokaista osakasta itsenäisesti, joskin tietoja tässäkin tapauksessa tulisi tiedustella ensisijaisesti siltä, jolla on pesän asioista paras tieto. Jos kuolinpesä olisi luovutettu viralliselvitykseen, tietojenantovelvollinen olisi pesänselvittäjä tai kuolinpesän konkurssissa konkurssihallinto.

54 §. *Tietojenantovelvollinen yhteisön puolesta.* Pykälässä säädettäisiin, kuka luonnollinen henkilö on velvollinen antamaan 52 §:ssä tarkoitettuja tietoja oikeushenkilön puolesta. Pykälässä tarkoitettu tietojenantovelvollisuus koskisi sekä vapaamuotoisia ulosottomiehen tiedusteluja että ulosottoselvitystä. Kirjanpitoaineiston luovuttamisesta säädettäisiin 62 §:ssä.

Jos velallinen on yhteisö tai säätiö, sen puolesta tiedot olisi pykälän 1 momentin mukaan velvollinen antamaan: 1) henkilö, joka toimii hallituksen tai sitä vastaavan toimielimen jäsenenä taikka on toimitusjohtaja tai sitä vastaavassa asemassa, 2) henkilö, joka on henkilökohtaisesti vastuussa yhteisön velvoitteista; 3) henkilö, jolla on oikeus kirjoittaa yksin tai yhdessä toisen kanssa yhteisön tai säätiön toiminimi ja 4) henkilö, joka olosuhteista päätellen tosiasiallisesti johtaa yhteisön tai säätiön toimintaa taikka hoitaa sen hallintoa tai omaisuutta.

Jos toimintaa on harjoitettu ennen yhtiön syntymistä, tietojenantovelvollisia siltä osin olisivat toimintaa harjoittaneet henkilöt ehdotetun 53 §:n mukaisesti.

Momentin 1 kohta koskee tietojenantovelvollisuutta, joka perustuu henkilön muodolliseen asemaan yhteisössä. Kohta korvaisi voimassa olevan 3 luvun 34 b §:n 1 momentissa olevan säännöksen, jonka mukaan tietojenantovelvollinen ulosottoselvityksessä on yhteisön tai säätiön hallituksen tai sitä vastaavan toimielimen jäsen.

Tietojenantovelvollinen olisi kohdan mukaan ensinnäkin yhteisön tai säätiön hallituksen tai sitä vastaavan toimielimen, esimerkiksi johtokunnan jäsen. Hallituksen ja muun vastaavan toimielimen tehtävänä on toimia

yhteisön tai säätiön valmistelevana ja toimeenpanevana elimenä, joka johtaa ja valvoo yhtiön liiketoimintaa. Hallituksen tai vastaavan elimen jäsenyyteen liittyy yleisesti paitsi mahdollisuus saada tietoa yhtiön asioista, myös velvollisuus olla niistä yleisesti ottaen selvillä.

Kohdassa tarkoitettun toimielimen asema voisi perustua lainsäädäntöön, yhtiösopimukseen taikka yhtiöjärjestyksessä tai säännöissä olevaan määräykseen. Esimerkiksi avoimen tai kommandiittiyhtiön osalta lainsäädäntö ei edellytä hallituksen olemassaoloa. Yhtiösopimukseen voidaan kuitenkin ottaa määräyksiä muun muassa yhtiön hallinnon organisoimisesta. Velvollisuus tietojen antamiseen olisi kaikilla toimielimen jäsenillä. Tietojenantovelvollisuus koskisi varsinaisen jäsenen lisäksi myös varajäsentä, jos hän on toiminut hallituksessa tai muussa toimielimessä.

Toiseksi kohdan mukaan tietojenantovelvollisuus koskisi yhteisön tai säätiön toimitusjohtajaa ja häneen rinnastettavassa asemassa olevaa henkilöä. Tällainen henkilö olisi esimerkiksi asunto-osakeyhtiölain (809/1991) 52 §:ssä tarkoitettu isännöitsijä tai osuuskuntalain (247/1954) 75 §:ssä tarkoitettu osuuskunnan hallinnon hoitaja. Toimitusjohtajan tai vastaavan tehtäviin kuuluu yleensä jo lain mukaan yhteisön tai säätiön juoksevien asioiden hoito, mihin voidaan perustaa myös velvollisuus tietojen antamiseen.

Erityisesti pieniä yrityksiä koskevat rekisterimerkinnot eivät ole aina ajan tasalla. Näin ollen esimerkiksi kaupparekisterimerkintää ei voida pitää täysin luotettavana selvityksenä siitä, että henkilö on tosiasiallisesti edelleen rekisterimerkinnot osoittamassa asemassa. Jos rekisterimerkintä puuttuu tai sen paikkansapitävyys on epäselvä, ulosottomies voisi lähteä siitä, että jos henkilö yhteisön asiakirjojen mukaan toimii esimerkiksi hallituksen jäsenenä, kyseinen henkilö olisi tietojenantovelvollinen.

Momentin 2 kohdassa tarkoitettu yhteisön velvoitteista henkilökohtaisesti vastuussa olevan tietojenantovelvollisuus vastaa voimassa olevaa 3 luvun 34 b §:n 1 momentin säännöstä. Henkilökohtaisesti vastuussa olevia ovat esimerkiksi avoimen yhtiön yhtiömies ja kommandiittiyhtiön henkilökohtaisesti vastuunalainen yhtiömies.

Säännöstä voitaisiin soveltaa myös niissä tapauksissa, joissa yhteisöllä sinänsä on hallitus tai sitä vastaava toimielin, mutta joissa vastuu yhteisön velvoitteista kuitenkin kuuluu henkilökohtaisesti sen puolesta toimineille. Tällainen säännös koskee esimerkiksi rekisteröimätöntä yhdistystä. Yhdistyslain (503/1989) 58 §:n 2 momentin mukaan rekisteröimättömän yhdistyksen puolesta tehdystä toimesta aiheutuneesta velvoitteesta vastaavat toimeen osallistuneet tai siitä päättäneet henkilökohtaisesti ja yhteisvastuullisesti.

Kohdassa tarkoitettaisiin henkilökohtaista vastuuta, joka perustuu henkilön asemaan yhteisössä. Säännös ei koskisi esimerkiksi henkilöä, joka on antanut yhteisön puolesta sitoumukseen perustuvan takauksen tai esinevakuuden.

Momentin 3 kohdan mukaan tietojenantovelvollisuus koskisi henkilöä, jolla on oikeus kirjoittaa joko yksin tai yhdessä toisen kanssa yhteisön tai säätiön toiminimi. Säännös korvaisi voimassa olevan 3 luvun 34 b §:n 1 momentin säännöksen.

Nimenkirjoitusoikeus merkitsee, että henkilöllä on oikeus edustaa yhteisöä. Oikeus toiminimen kirjoittamiseen liittyy usein juuri toimintaan yhteisön talouteen liittyvissä asioissa. Toiminimen kirjoittajalla voidaan siten yleensä edellyttää olevan asemassaan tietoa, jolla voi olla merkitystä myös ulosotossa.

Momentin 4 kohdan mukainen yhteisön tai säätiön toimintaa tosiasiallisesti johtavan taikka sen hallintoa tai omaisuutta hoitavan tietojenantovelvollisuus liittyy pyrkimykseen estää erilaisten välikäsijärjestelyjen avulla tapahtuva täytäntöönpanon kiertäminen. Säännös oikeuttaisi ulosottomiehen tekemään täytäntöönpanoa koskevia kysymyksiä myös henkilölle, jonka toimista tai olosuhteista muutoin käy ilmi, että hän käyttää normaalisti toimitusjohtajalle, hallitukselle tai vastaavalle yhteisön operatiivisesta toiminnasta vastaavalle taholle kuuluvaa valtaa.

Ulosottokäytännössä tavataan toisinaan velallisia, joilla on yhtiölle kuuluvaa omaisuutta hallussaan tai luottokortti käytössään, mutta selvitystä ei ole siitä, että velallinen toimisi muodollisesti yhtiössä tai olisi myöskään sen palveluksessa. Näissä tilanteissa voitaisiin katsoa, että velallinen hoitaa yhtiön omaisuutta ainakin siltä osin kuin sitä on hänen

hallussaan tai tosiasiallisessa määräysvallassaan. Etenkin jos kysymys on niin sanotuista yhden miehen yhtiöistä, jonka velallinen suoraan tai välikäsien kautta omistaa, taikka velallisen perheenjäsenille kuuluvasta yhtiöstä, yleisen elämäkokemuksen mukaista on olettaa, että velallisen hallussa oleva omaisuus on säännöksessä tarkoitettulla tavalla myös hänen hoidossaan.

Pykälän 2 momentissa tietojenantovelvollisuus ulotettaisiin myös henkilöön, joka on ollut 1 momentissa tarkoitettussa asemassa tietojen pyytämistä edeltäneen vuoden aikana. Käytännössä tietojen saaminen esimerkiksi omaisuuden luovutuksista henkilöltä, joka on eronnut yhtiön hallituksesta, on merkityksellistä. Vastaavantyyppinen säännös on myös konkurssisäännön 17 §:n 1 momentissa.

Momentin nojalla voitaisiin vaatia vain asianomaisen toimikautta koskevia tietoja, jollei hän yhä toimi yhtiössä esimerkiksi 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettulla tavalla.

Pykälän 3 momentti koskee tilannetta, jossa yhtiössä tai säätiössä ei enää ole muodollisesti tai tosiasiallisesti toimivaa johtoa tai toimielimiä. Momentin mukaan tässä tilanteessa tietojenantovelvollinen on henkilö, joka viimeksi on ollut vastaavassa asemassa.

Ulosotossa velallisina on toisinaan yhtiöitä, joista kukaan ei enää vastaa. Jotta tällöinkin voitaisiin saada tietoja yhtiön asioista ja etenkin tapahtuneista oikeustoimista ja järjestelyistä, on välttämätöntä, että viimeksi toimineet henkilöt ovat tietojenantovelvollisia. Joskus tällaisia yhtiöitä käytetään tai on käytetty talousrikosten välikappaleena. Yhtiö voi jäädä tässä tarkoitettuun tilaan myös varojen puutteessa rauenneen konkurssin johdosta.

Käytännössä yhtiöitä on käytetty hyväksi siten, että yhtiö on kannattavuusongelmien ilmetessä luovutettu henkilöille, joiden tarkoituksena on hankkia juuri ennen konkurssia varallisuutta yhtiöön, josta varallisuus siten siirretään pois konkurssihallinnon ulottuville. Ehdotetun momentin tarkoituksena on selvittää nykyistä oikeustilaa ulottamalla tietojenantovelvollisuus myös tällaisiin henkilöihin.

55 §. *Velallisen palveluksessa oleva ja tilintarkastaja.* Pykälä koskisi toissijaisia tietojenantovelvollisia. Pykälän mukaan velallisen palveluksessa oleva sekä yhteisön tai sää-

tiön tilintarkastaja olisivat velvollisia kysytessä antamaan tehtävänsä alaan kuuluvia 52 §:ssä tarkoitettuja tietoja, jos ulosottomies katsoo, että tiedot ovat välttämättömiä täytäntöönpanoa varten. Lisäedellytyksenä on, ettei tietoja ole muulla tavoin saatavissa.

Yhteisön tai säätiön palveluksessa olevan fyysisen henkilön tietojenantovelvollisuudesta säädetään nykyisin 3 luvun 34 b §:ssä. Heillä oleva tietojenantovelvollisuus on hyvin laaja ja rinnastuu esimerkiksi yhteisön hallituksen jäsenen vastaavaan velvollisuuteen. Nyt yhteisön tai säätiön palveluksessa olevan tietojenantovelvollisuuden sisältöä ehdotetaan muutettavaksi siten, että tietojenantovelvollisuuden laajuus pysyisi lähtökohtaisesti ennallaan, mutta tällaisen henkilön velvollisuus antaa tietoja olisi 53 ja 54 §:ssä tarkoitettuihin nähden toissijainen. Lisäksi 56 §:n 1 momentissa olisi vastaava ulosotto selvitystä koskeva rajoitus.

Momentissa tarkoitettun henkilön tietojenantovelvollisuus rajoittuisi hänen tehtävänsä alaan eli hänen pääasiallisiin työtehtäviinsä. Lähinnä kysymykseen tulisi taloushallinnon, varainhoidon tai sopimussuhteiden hoidon tehtävissä toimiva. Mitä kauempana henkilön toimenkuva on yhteisön tai säätiön hallinnosta, sitä selvemmin hän myös jäisi tietojenantovelvollisuuden ulkopuolelle. Tietojenantovelvollisuuden ratkaisisi ulosottomies. Jos henkilön muodollinen asema yhteisössä tai säätiössä esimerkiksi työntekijänä ei vastaa hänen tosiasiallista asemaansa, voitaisiin tietoja saada 54 §:n nojalla, jos siinä tarkoitettut edellytykset täyttyvät. Jollei henkilöä voida pitää velallisen palveluksessa olevana, saattaa tietojenantovelvollisuus syntyä ehdotetun 66 §:n nojalla.

Pykälässä tarkoitettujen henkilöiden tietojenantovelvollisuus ajankohtaistuisi vain harvoin ottaen huomioon se, että ensisijaisesti tietojenantovelvollisten joukko on pyritty sääntelemään suhteellisen kattavaksi. Alemmiltä toimihenkilöiltä ja työntekijöiltä tietojen pyytämiseen tulisi suhtautua erityisen pidättyvästi.

Toisaalta säännös ei asettaisi estettä kääntä suoraan esimerkiksi yhtiön palveluksessa olevan tilitoimiston puoleen silloin, kun on selvää, ettei johonkin kirjanpidon yksityiskohtaan kuuluvaa tietoa ole saatavissa ensi-

jaiselta tietojenantovelvolliselta.

Tietojenantovelvollinen olisi myös luonnollisen henkilön palveluksessa oleva. Esimerkiksi, jos velallinen harjoittaa liiketoimintaa toiminimellä, olisi hänen palveluksessaan olevalla toissijainen tietojenantovelvollisuus. Tällaista mahdollisuutta on tarkoitettu kuitenkin käytettäväksi säästeliäästi, sillä työntekijän riippuvuus työnantajastaan on usein tällaisissa tilanteissa erityisen voimakas. Toisinaan kuitenkin toiminimellä harjoitetussa toiminnassa työntekijän asemassa oleva velallisen läheinen tosiasiassa osallistuu sillä tavalla yrityksen hallintoon ja asioiden hoitoon, että tietojenantovelvollisuutta voidaan pitää perusteltuna. Sen sijaan jos kysymys on selkeästi ulkopuolisesta työntekijästä, joka hoitaa sellaisia tehtäviä, jotka eivät liity yrityksen taloudellisiin olosuhteisiin, tietojenantovelvollisuutta ei olisi.

Myös tilintarkastaja olisi tehtävänsä alaan kuuluvissa asioissa tietojenantovelvollinen. Tilintarkastajan tietojenantovelvollisuuteen tulee kuitenkin suhtautua pidättyväisesti. Tilintarkastusta voidaan pitää eräänlaisena luottamussuhteena osakkeenomistajien ja tilintarkastajien välillä. Vähäpätöisissä asioissa ei olisi syytä kääntyä tilintarkastajien puoleen, vaikka tietoa ei muualta saataisikaan. Tilintarkastajan erityisasemaa kuvastaa myös tilintarkastuslain (936/1994) 37 §:n 1 momentin mukainen salassapitovelvollisuus. Toisaalta mainitun salassapitopykälän 2 momentin mukaan tilintarkastajan salassapitovelvollisuus ei estä tietojen antamista valvontaelimelle tai esitutkintaviranomaiselle taikka muulle lain mukaan tiedon saantiin oikeutetulle viranomaiselle niiden tehtävien hoitamista varten.

56 §. *Tietojen hankkimistapa.* Pykälän 1 momentissa todettaisiin, että ulosottomies saa hankkia tietojenantovelvolliselta tietoja vapaamuotoisesti tai toimittamalla ulosotto selvityksen. Ulosotto selvitystä koskee ehdotettu 57—63 §.

Ulosottolaissa ei ole tarpeen säännellä muun kuin ulosotto selvityksessä hankittavien tietojen hankkimistapaa. Ohjeena toimisi asianmukaista ulosottomenettelyä edellyttävä 1 luvun 19 §. Ei olisi asianmukaista esimerkiksi se, että tietoja kysytään tietojenantovelvollisen kannalta kiusallisessa tilanteessa tai

vastoin hänen suostumustaan perheenjäsenen, työntekijöiden tai ulkopuolisten kuullen. Jos kuitenkin tietojenantovelvollinen on pakoillut ulosottomiestä ja hänet tavataan sattumalta, tulisi tietoja voida kysyä samantien.

Momentin mukaan 55 §:ssä tarkoitettu toissijainen tietojenantovelvollinen voitaisiin velvoittaa ulosottoselvitykseen vain erityisestä syystä. Jos hänellä esimerkiksi olisi toimeensa nähden laajasti tietoja yhtiön taloudellisista asioista eikä 54 §:ssä tarkoitettua ensisijaista tietojenantovelvollista ole tai löydetä, voitaisiin toimittaa ulosottoselvitys. Tällöin käytössä olisivat myös ulosottoselvitystä koskevat 59 §:ssä tarkoitettut pakkokeinot. Jollei erityisiä syitä toimittaa ulosottoselvitystä ole, tietoja voitaisiin niskoittelu-tilanteessa pyytää sakon uhalla.

Pykälän 2 momentti koskee totuusvelvollisuudesta muistuttamista. Momentin mukaan ulosottomiehen on muistutettava tietojenantovelvollista ulosottoselvityksessä ja tarvittaessa myös vapaamuotoisesti tietoja hankittaessa totuusvelvollisuudesta ja ilmoitettava, että väärän tiedon antamisesta tai tiedon salaamisesta saattaa seurata rangaistus.

Ulosottomies voisi ilmoittaa esimerkkeinä rikoksista, jotka saattavat täytyä, rikoslain 39 luvun 2, 3, 4 tai 5 §:ssä säädetty rikokset eli velallisen petos, törkeä velallisen petos, velallisen vilpillisyys ja velallisrikkomus. Nämä ovat rikoksia, jotka tunnusmerkistönsä mukaan nimenomaisesti voivat täytyä sillä, että ulosottomenettelyssä annetaan väärää tai harhaanjohtavia tietoja tai salataan tietty seikka. Antamalla väärää tietoja tai salaamalla oikeita tietoja tekijä voi syyllistyä tilanteesta riippuen myös muuhun rikokseen.

Ulosottoselvitys

Käytännössä ulosottoselvityksiä toimitetaan nykyisin suhteellisen harvoin. Ehdotuksessa on lähdetty siitä, että ulosottoselvitys ei olisi poikkeuksellinen toimi, vaan olisi säännönmukainen osa ulosottomenettelyä. Ehdotetun 60 §:n 3 momentin mukaan ulosottoselvitys voitaisiin tehdä myös "kevennetyssä muodossa" esimerkiksi puhelimitse. Säännöllinen henkilökohtainen kontakti velalliseen on perintätuloksen kannalta tärkeä. Huomattaviakin muutoksia velallisen varalli-

suusasemassa saattaa tapahtua niiden näkyvästä rekistereistä. Verotustiedot ovat ulosottomiehen käytettävissä vasta jälkikäteen.

Toisaalta vastaavan ulosottomiehen järjestelmän yksi perusajatus on, että ulosottomies kokonaisvaltaisesti valvoisi ulosottomenettelyn asianmukaisuutta juuri kyseisen velallisen kannalta. Aikaisempaa yksilöllisempi asioidenhoito edellyttää muun muassa vapaakuukausien ja toistuvaistulon ulosmittauksen määrän tilannekohtaista sopeuttamista. Näitä koskevan päätöksenteon perustaksi voitaisiin saada tietoja myös ulosottoselvityksistä.

57 §. *Velvollisuus toimittaa ulosottoselvitys.* Pykälän 1 momentin ensimmäisessä virkkeessä olisi yleinen säännös ulosottomiehen velvollisuudesta toimittaa ulosottoselvitys. Sen mukaan ulosottomiehen tulee toimittaa ulosottoselvitys, jollei velkojan saatava kerry täyteen määrään eikä velallisen taloudellista tilannetta ole muulla tavoin luotettavasti selvitetty. Jos saatava esimerkiksi palkan ulosmittauksesta kertyisi hitaasti, ulosottoselvitys voitaisiin toimittaa muun omaisuuden selvittämiseksi. Jos muilla 48 §:ssä tarkoitetuilla keinoilla on jo luotettavalla tavalla selvitetty velallisen taloudellinen tilanne, ulosottoselvityksen toimittaminen ei olisi tarpeellista.

Momentissa olisi lisäksi tarkentavat säännökset siitä, koska ulosottomies on velvollinen toimittamaan ulosottoselvityksen, jos luotettavaa kuvaa velallisen senhetkisestä taloudellisesta tilanteesta ei ole. Sen sijaan sitä ei säänneltäisi, kuinka usein ulosottomiehellä on oikeus toimittaa ulosottoselvitys. Selvää kuitenkin on, ettei ulosottoselvitystä saa toimittaa tarpeettomasti eikä epäasianmukaisesti. Kuitenkin silloin, kun velallisen asemaan tai yritystoimintaan liittyvät nopeat ja huomattavat varallisuusaseman muutokset, ulosottoselvitys voitaisiin toimittaa niin usein kuin tarve vaatii.

Momentissa porrastettaisiin ulosottoselvitysten toimittaminen sen mukaan, milloin ulosottoselvitys on toimitettu edellisen keran. Edelliseksi ulosottoselvityskerraksi luetaisiin myös 60 §:n 3 momentissa tarkoitettu yksinkertainen ulosottoselvitys.

Momentin 1 kohdan mukaan ulosottoselvitystä ei tarvitse toimittaa, jos edellisestä

ulosottoselvityksestä on ennen asian vireilletuloa kulunut enintään kuusi kuukautta, jollei tiedossa ole, että olosuhteet ovat sen jälkeen muuttuneet. Ulosottoselvityksessä on rikosoikeudellisen vastuun alaisena tehty selkoa velallisen omaisuudesta ja muutoksista, jotka ovat odotettavissa seuraavan vuoden aikana. Näin ollen voitaisiin lähteä oletuksesta, että velallisen varallisuusaseman olennainen muuttuminen tavalla, jota ei voitu ennakoita puolta vuotta aikaisemmin, on epätodennäköistä.

Ulosottomies voi tarvittaessa ulosottoselvitystä toimittamatta tiedustella velalliselta vapaamuotoisesti esimerkiksi, onko hän saanut työpaikan. Velallinen olisi velvollinen 52 §:n mukaisesti antamaan tiedot ulosottomiehelle totuudenmukaisesti. Ehdotetussa 48 §:n 2 momentissa annetaan valtuus säätää valtioneuvoston asetuksella vähimmäistoimista, jotka tulisi suorittaa ennen kuin varattomuustodistus voidaan antaa.

Jos edellisen ulosottoselvityksen toimittamisesta ennen asian vireilletuloa on kulunut yli kuusi kuukautta, mutta enintään vuosi, ulosottoselvitys tulee momentin 2 kohdan mukaan toimittaa, jos sitä olosuhteet huomioiden ottaen voidaan pitää aiheellisena. Ulosottoselvityksen toimittaminen riippuisi ulosottomiehen tilannekohtaisesta harkinnasta.

Jos taas edellisen ulosottoselvityksen toimittamisesta on kulunut asian vireille tullessa yli vuosi, ulosottomiehen tulee 3 kohdan mukaan toimittaa ulosottoselvitys, jollei se ole ilmeisen aiheetonta. Lähtökohtana on, että vuodessa velallisen olosuhteissa saattaa tapahtua olennaisia muutoksia. Säännönmukaisella henkilökohtaisella yhteydenpidolla on oma merkityksensä perintätuloksen ja siten velkojan intressien kannalta.

Ulosottoselvitys olisi ilmeisen aiheeton esimerkiksi silloin, kun velallisen yksinomainen tulo on jo pitkään muodostunut ulosmittauskelvottomasta toistuvaistulosta tai sosiaalietuudesta. Jos velallisen alhainen tuloaso johtuu väliaikaiseksi katsottavasta syystä, esimerkiksi opiskelusta tai työttömyydestä, ulosottoselvitys tulisi yleensä toimittaa, tarvittaessa puhelimitse tai muutoin 60 §:n 3 momentissa tarkoitettulla yksinkertaisella tavalla.

Pykälän 2 momentti koskisi velvollisuutta

toimittaa ulosottoselvitys, kun velallisen palkka tai muu toistuvaistulo on ulosmitattu. Tällöin ulosottoselvitys tulee toimittaa, jos siihen uusien hakemusten tai muun syyn vuoksi on aihetta. Lisäksi momentissa säädettäisiin, että ulosottomiehen tulee vähintään kerran vuodessa tarkistaa velalliselle maksettavan toistuvaistulon määrä, jollei se ole ilmeisen tarpeetonta.

Jos uusien hakemusten johdosta toistuvaistulosta kertyvät jako-osat olennaisesti pienentyisivät tai kertymän saaminen kestäisi olennaisesti pitempään, ulosottoselvitys tulisi muun omaisuuden löytämiseksi toimittaa 1 momentin mukaisesti. Jollei muuta omaisuutta löydy, jouduttaisiin sellaiselle hakijalle, jonka saatavalle ei toistuvaistulosta kerry puolella vuodessa valtioneuvoston asetuksella säädettyä vähimmäismäärää eli nykyistä 200 markkaa vastaavaa euromäärää, ehdotetun 95 §:n 1 momentin nojalla antamaan varattomuusestetodistus.

Ulosottokäytännössä on toisinaan käynyt niin, että palkan ulosmittaus on jatkunut pitkään ennen kuin on huomattu, että työnantaja on toimittanut väärin ulosottopidätyksen esimerkiksi luontoisetujen osalta. Virheen huomaaminen pitkän ajan kuluttua saattaa aiheuttaa hankalasti selvitettäviä korvausvaateita. Ulosottomiehen tulisikin momentin mukaan vähintään kerran vuodessa tarkistaa toistuvaistulon määrä. Samalla tulisi tarkistaa se, että ulosottopidätys on tehty oikein. Toistuvaistulon määrä voitaisiin tilanteesta riippuen tarkistaa työnantajalta tai velalliselta. Ilmeisen tarpeetonta tulon määrän tarkistaminen olisi esimerkiksi silloin, kun henkilö saa palkkaa kiinteän palkkaluokan mukaan sellaiselta työnantajalta, joka ei maksa luontoisetuja, ja kyseisen palkanmaksajan palkanlaskentaa voidaan pitää luotettavana.

58 §. *Kutsu ulosottoselvitykseen.* Pykälä koskee kutsun antamista normaaliin ulosottoselvitykseen. Ehdotetun 60 §:n 3 momentissa mahdollistettaisiin myös yksinkertainen ulosottoselvitys, joka voitaisiin toimittaa esimerkiksi puhelimitse.

Ulosottomiehen olisi pykälän 1 momentin mukaan annettava tietojenantovelvolliselle kutsu ulosottoselvitykseen viimeistään kaksi päivää ennen selvitystä. Selvyden vuoksi momentissa todettaisiin nimenomaisesti, että

tietojenantovelvollisen on saavuttava henkilökohtaisesti selvitykseen.

Kutsua ei tarvitsisi antaa todisteellisesti tiedoksi. Jos tietojenantovelvollinen pakoilee ulosotto selvitystä eikä hänen yhteystietojaan tunneta, voitaisiin käyttää ehdotetun 59 §:n mukaisia pakkokeinoja. Tietojenantovelvollisella tarkoitetaan 53—55 §:ssä tarkoitettuja henkilöitä. Velallisen palveluksessa oleva tai tilitarkastaja voidaan 56 §:n mukaan kutsua ulosotto selvitykseen vain erityisestä syystä.

Kahden päivän valmistautumisaikaa ulosotto selvitykseen on pidettävä vahvana pääsääntönä ja 2 momentissa tarkoitettua selvitystä kutsua antamatta poikkeuksena.

Pykälän 2 momentin mukaan selvitys voidaan toimittaa kutsua antamatta tietojenantovelvollisen suostumuksella tai jos siihen on perusteltu syy. Tietojenantovelvolliselle on tällöinkin varattava tilaisuus asianmukaisesti varmistautua annettavien tietojen oikeellisuudesta.

Perusteltuna syynä voitaisiin pitää esimerkiksi sitä, että tietojenantovelvollista on yritetty tavoittaa siinä onnistumatta ja vaihtoehtona heti pidettävälle ulosotto selvitykselle olisi henkilön noutaminen ulosotto selvitykseen tai uhkasakon asettaminen. Myös silloin, kun henkilö asuu ulkomailla ja on vain lyhyen ajan Suomessa, ulosotto selvitys voitaisiin tehdä tavattaessa. Toisinaan myös ulosotto selvityksessä tarvittava yllätysmomentti saattaa edellyttää esimerkiksi asiakirjojen hävittämistä tai kätkemisvaaran vuoksi ulosotto selvityksen toimittamista saman tien esimerkiksi velallisen toimitiloissa.

Tavattaessa toimitettavassa ulosotto selvityksessäkin on tietojenantovelvolliselle annettava tilaisuus varmistua antamiensa tietojen oikeellisuudesta. Tämä saattaa tarkoittaa joidenkin asiakirjojen noutamista esimerkiksi yrityksen tiloista, tilitoimistosta, asianajalta tai tallelokerosta.

Jos tietojenantovelvollinen sitä ulosottomieheltä pyytää ja toimitus pidetään tavattaessa, tietojenantovelvolliselle tulee ehdotetun 10 §:n 1 momentin mukaisesti antaa tilaisuus pyytää avustajansa paikalle, jos avustaja voi saapua viivytyksettä. Avustajana voi olla esimerkiksi kirjanpitäjä tai tilitoimiston työntekijä, jolla on tietoja yrityksen taloudellisesta tilanteesta, mutta myös esimerkiksi asian-

ajaja, joka tulee paikalle valvomaan, että ulosotto selvitys toimitetaan laissa säädetyllä tavalla ja muutoinkin asianmukaisesti. Jos kuitenkin avustajan saapuminen viivyttäisi vähäistä enemmän toimitusta, hänen saapumistaan ei tarvitsisi jäädä odottamaan. Tällaisessa tilanteessa olisi asianmukaista ensin käydä läpi niitä osa-alueita, joissa tietojenantovelvollinen vähiten tarvitsee avustajaa. Jos tietojenantovelvollinen on aidosti sen tiedon varassa, joka hänen avustajallaan on, ulosotto selvitystä ei voida siltä osin toimittaa avustajan läsnä olematta. Toisaalta, jos on ilmeistä, että tietojenantovelvollinen pystyy itsekin vastaamaan edes summittaisesti, voidaan hänet siihen velvoittaa.

59 §. *Pakkokeinot saapumisen varmistamiseksi.* Voimassa olevan 3 luvun 34 §:n mukaan silloin, jos velallinen ei noudata kutsua saapua ulosotto selvitykseen, ja on todennäköistä syytä epäillä, että hänen tarkoituksenaan on pakoilla ulosottoa, poliisin on ulosottomiehen kirjallisesta pyynnöstä noudettava hänet.

Ehdotettu pykälä rakentuu olennaisilta osiltaan nykyiselle sääntelylle. Ennen tietojenantovelvollisen noutamista edellytetään lisäksi välttämättömysedellytystä koskevaa harkintaa ja todisteellista tiedoksiantoa.

Pykälän 1 momentin mukaan jos on perusteltua aihetta epäillä, että tietojenantovelvollinen ei muuten noudata kutsua ja ulosotto selvityksen toimittaminen on täytäntöönpanon tarkoituksen kannalta välttämätöntä, ulosottomies saa velvoittaa hänet saapumaan ulosotto selvitykseen noutamisen uhalla. Noutamisuhkaa koskeva päätös on momentin mukaan annettava tiedoksi todisteellisesti eli 40 ja 41 §:ssä säädetyllä tavalla tiedoksi. Jollei muu tiedoksianto onnistu, tiedoksianto voitaisiin momentin mukaan toimittaa mahdolliselle asiamiehelle, jos tämä on käyttänyt siinä asiassa puhevaltaa.

Noutamisen perusteeksi ei riittäisi yksin se, että ehdotetun 57 §:n mukaisesti "olisi aika" toimittaa ulosotto selvitys. Noutaminen edellyttäisi, että ulosotto selvityksen toimittaminen asiassa on välttämätöntä. Kysymyksessä tulisi olla huomattava intressi asiassa, jossa on välttämätöntä saada vastauksia 52 §:ssä tarkoitettuihin kysymyksiin eli että ulosottomies ei omin avuin saa vastaavaa tietoa muu-

alta.

Todisteellinen tiedoksianto pienentäisi riskiä siitä, että noutaminen tulisi yllätyksenä tietojenantovelvolliselle. Tosin sijaistiedoksiantoa voitaisiin käyttää, jollei todisteellinen tiedoksianto tietojenantovelvolliselle itselleen ole onnistunut kohtuullisena pidettäväsä ajassa. Viimesijaisena keinona olisi tiedoksianto asiamiehelle, jos hän on siinä asiassa esimerkiksi esittänyt velallisen puolesta väitteitä ulosottomiehelle.

Ehdotetun 1 luvun 5 §:n 3 kohdan mukaan ulosottomiehen eli kihlakunnanvoudin, nimismiehen ja maakunnanvoudin yksinomaiseen toimivaltaan kuuluu päättää puheena olevassa momentissa tarkoitetun noutouhan asettamisesta ja tehdä poliisille pykälän 2 momentissa tarkoitettu noutamista koskeva pyyntö. Säännös vastaa tältä osin voimassa olevaa 1 luvun 5 §:n 3 kohtaa.

Pykälän 2 momentissa on säännös sitä tilannetta varten, että tietojenantovelvollinen ei noutouhkaisen kutsun saatuaan saavu ulosottoselvitykseen. Tällöin poliisiin tulisi ulosottomiehen kirjallisesta pyynnöstä noutaa tietojenantovelvollinen ulosottoselvitykseen. Kirjallista pyyntöä edellytettäisiin nykyiseen tapaan asian vakavuuden johdosta.

Eräissä muissa laeissa on säännöksiä siitä, että henkilö, joka on velvoitettu noudon uhalli saapumaan, voidaan tarvittaessa ottaa säilöön noudon varmistamiseksi. Tällainen säännös on esimerkiksi oikeudenkäymiskaa-ren 12 luvun 33 §:ssä. Ulosottoselvityksen toimittaminen ja sen onnistuminen palvelee velkojien intressiä ja myös ulosottolaitoksen yleistä uskottavuutta. Näiden tärkeiden intressien toteuttaminen ei kuitenkaan välttämättä edellytä tietojenantovelvollisen liikkumisvapauden rajoittamista etukäteisellä säilöönnotolla ulosottoselvityksen turvaamiseksi. Sen sijaan tulee menetellä niin, että ulosottoselvitys järjestetään nopeasti, kun poliisi on tavoittanut noudettavan. Tällöin voidaan käyttää tarvittaessa ulosottoviranomaisen välistä virka-apumenettelyä.

Voimassa olevassa laissa ei ole selkeitä säännöksiä uhkasakkomenettelyn käyttämisestä ulosottoselvitykseen saapumisen varmistamiseksi. Toisinaan ulosottoselvitykseen saapumiseen ei liity niinkään pakoilemista vaan niskoittelua. Tällöin saattaa olla tarpee-

tonta pyytää poliisia noutamaan tietojenantovelvollista, vaan voidaan olettaa, että hän saapuu ulosottoselvitykseen uhkasakon asettamisen jälkeen. Tämä mahdollisuus otettaisiin pykälän 3 momenttiin. Jäisi ulosottomiehen tilannekohtaiseen harkintaan, kumpaa pakkokeinoa hän katsoo perustelluksi käyttä.

Uhkasakko voitaisiin asettaa, vaikka sitä ennen ei olisi annettu kutsua ilman uhkasakkoa. Toisaalta kun myös uhkasakkoa koskisi pykälän 1 momentissa oleva edellytys siitä, että tulee olla perusteltua aihetta epäillä, ettei tietojenantovelvollinen muuten noudata kutsua ja kun suhteellisuusperiaate olisi voimassa tässäkin, normaaliksi menettelyksi uhkasakolla tehostetut kutsut eivät saisi muodostua.

60 §. *Ulosottoselvityksen toimittamistapa.* Pykälän 1 momentin mukaan ulosottoselvitys toimitettaisiin laatimalla pöytäkirja vastauksista, jotka tietojenantovelvollinen antaa ulosottomiehen kysymyksiin. Vastausten antamisen lisäksi tietojenantovelvollinen voidaan velvoittaa laatimaan luettelo velallisen omaisuudesta ja varallisuudesta, tuloista ja veloista tai antamaan sellaista luetteloa varten tarpeelliset tiedot. Pykälä vastaa pääpiirteissään nykyistä ulosottoselvityksen toimitamista koskevaa sääntelyä.

Asianmukaisuuden vaatimus korostuu ulosottoselvityksessä. Lain 1 luvun 19 §:ssä olevan asianmukaisuutta koskevan yleisen säännöksen lisäksi johtoa voidaan saada esimerkiksi esitutkintalain (449/1987) 24 §:ssä kuulusteltavan kohtelemiselle asetetuista periaatteista. Velallinen on kuitenkin toisin kuin rikosasian vastaaja velvollinen antamaan tietoja. Tietojen saamiseksi ulosottoselvityksessäkin saa kuitenkin käyttää vain yleisesti hyväksyttäviä keinoja.

Kuten 52 §:n kohdalla on todettu, ulosottomiehen tulisi esimerkkejä antamalla ilmaista, minkä tyyppisiä tietoja tietojenantovelvollisen odotetaan antavan. Vastuuta siitä, että varallisuusselvitys tulee kattavasti suoritetuksi, ei oikeusturvasyistä voida asettaa tietojenantovelvolliselle, vaan ulosottomiehen tulee esittää riittävän tarkkoja kysymyksiä.

Etenkin ehdotetun 52 §:n 6—8 kohdan osalta korostuu se, että ulosottomiehen tulisi itse ensin ilmaista, minkä tyyppistä tietoa

tarkoitetaan. Kohdissa tarkoitettu tieto koskee usein oikeudellisesti tulkinnanvaraisia toimia ja järjestelyjä. Ulosottomiehen tulisi esimerkiksi takaisinsaantiperusteita ja keino-tekoisia varallisuusjärjestelyjä koskevia säännöksiä selostamalla selvittää, minkälaisista asioista on kysymys. Kysymysten avoimeksi tai epäselväksi jättäminen olisi epäasianmukaista eikä sellaisiin kysymyksiin voitaisi edellyttää täsmällisiä vastauksia. Kysymykset tulisi esittää arkikielellä. Jos ulosottomies esimerkiksi kysyy, onko velallinen tehnyt sellaisen oikeustoimeen rinnastuvan järjestelyn, joka saattaa peräytyä takaisinsaantilain nojalla, tietojenantovelvolliselta ei yleensä voida edellyttää täsmällistä vastausta. Sen selittäminen tietojenantovelvolliselle, mitä kysymykset tarkoittavat, on merkityksellistä paitsi oikean, luotettavan ja mahdollisimman yksityiskohtaisen tiedon saamiseksi, myös tietojenantovelvollisen oikeusturvan ja rikosoikeudellisen vastuun kannalta.

Ulosottoselvityksen toimittaisi pääsääntöisesti vastaava ulosottomies, mutta estettä sen toimittamiselle virka-apuna ei myöskään olisi. Tietojenantovelvollisuuden täyttämiseksi tai ulosottoselvityksen toimittamiselle ei ole pidetty tarpeellisena asettaa erityisiä muotomääräyksiä. Toimituspaikkaa koskisi ehdotettu 22 §. Tärkeää olisi, että toimituspaikka valittaisiin niin, etteivät velallisen antamat tiedot tule ulkopuolisten tietoon ja että velallinen saa rauhassa keskittyä tietojen antamiseen.

Kysymykset ja vastaukset merkittäisiin pöytäkirjaan. Tarvittaessa ulosottoselvitys voitaisiin ehdotetun 25 §:n 2 momentin nojalla äänittää, kunhan siitä ensin ilmoitetaan tietojenantovelvolliselle. Joka tapauksessa tällöinkin tulisi huolehtia siitä, että myös pöytäkirja laaditaan ja se annetaan tietojenantovelvollisen tarkistettavaksi joko heti tai pöytäkirjan valmistuttua. On tärkeää myös myöhempien toimien ja hakijan kannalta, että ulosottoselvityksestä valmistetaan paperimuotoinen asiakirja.

Kysymysten esittämisen lisäksi tietojenantovelvollinen voitaisiin tarvittaessa velvoittaa laatimaan erillinen luettelo velallisen omaisuudesta, tuloista ja veloista. Säännös vastaa nykyistä 3 luvun 33 §:n 3 momenttia. Nykyiseen tapaan myös ulosottomies voisi laatia

luettelon tietojenantovelvollisen antamien tietojen perusteella.

Nykyisin ulosottolaissa ei ole säännöstä oikeudesta käyttää avustajaa ulosottoselvityksessä. Ulosottokäytännössä on yleensä myönnetty oikeus käyttää avustajaa. Se, että avustaja voi olla läsnä ulosottoselvityksessä, seuraa ehdotetusta 10 §:stä. Pääsääntöisesti voitaisiin pitää riittävänä, että läsnä on yksi avustaja. Jos kysymyksessä on poikkeuksellisen laaja ja monitahoinen asia, voidaan useammankin avustajan läsnäoloa pitää perusteltuna.

Avustajan läsnäolo voitaisiin momentin nojalla kieltää tai asettaa sille ehtoja. Momentissa tarkoitettua tuntuvaa vaikeuttamista olisi esimerkiksi se, että avustajan läsnäolon tarkoitus ilmeisesti on, että hän voi tarvittaessa poistua kesken ulosottoselvityksen ja ryhtyä ulosottoa vaikeuttaviin toimiin. Läsnäolon ehdoksi voidaan asettaa esimerkiksi se, että avustaja sitoutuu olemaan läsnä koko ulosottoselvityksen ajan. Avustajan läsnäolo voitaisiin kieltää silloin, kun havaitaan, että hän kielloista huolimatta pyrkii neuvoillaan selvästi sotkemaan toimituksen kulkua. Avustaja voitaisiin poistaa ulosottoselvityksestä myös silloin, kun hän muutoin häiritsevällä käyttäytymisellään tuntuvasti vaikeuttaa selvitystä.

Ulosottoselvityksessä saatujen tietojen kirjaaminen ja tarkistuttaminen tietojenantovelvollisella on tämän oikeusturvan kannalta tärkeää. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että pöytäkirja tai luettelo on annettava tietojenantovelvollisen tarkistettavaksi, ja siihen on merkittävä hänen pyytämänsä korjaukset ja lisäykset. Tämän jälkeen tietojenantovelvollisen tulee allekirjoittaa pöytäkirjaan ja luetteloon otettava lausuma antamiensa tietojen oikeellisuudesta. Tarkistamisen tarkoitus on se, että tietojenantovelvollinen voisi varmistua siitä, että hän on ymmärtänyt kysymykset oikein ja että pöytäkirjatut vastaukset vastaavat hänen tahtoaan ja tarkoitustaan.

Pöytäkirja laadittaisiin esitettyjen kysymysten ja annettujen vastausten perusteella. Pöytäkirja voitaisiin nykyiseen tapaan laatia lomakkeelle tai tekstinkäsittelyn avulla. Mahdollisesti käytettävä äänitallenne täydentäisi pöytäkirjaa. Kaikkea keskustelua ei tällöin tarvitsisi kirjata pöytäkirjaan, vaan sii-

hen voitaisiin merkitä keskeiset tiedot. Pöytäkirjassa tulisi tällöin olla merkintä siitä, että siihen liittyy äänite.

Allekirjoitusvaatimus korostaisi tietojenantovelvollisen totuudessa pysymisen merkitystä. Se, että tietojenantovelvollinen kieltäytyisi allekirjoittamasta tietoja ei vähentäisi hänen velvollisuuttaan antaa tiedot totuudenmukaisesti. Totuudessapysymisvelvollisuus seuraa jo ehdotetusta 52 §:stä.

On otaksuttavissa, että ehdotettujen säännösten perusteella ulosotto selvitysten määrä tulee jonkin verran lisääntymään. Riittävän joustavuuden aikaansaamiseksi ehdotetaan kevennettyä menettelyä yksinkertaisiin asioihin. Pykälän 3 momenttiin otettaisiin säännös, jonka mukaan yksinkertaisessa asiassa ulosotto selvitys voidaan toimittaa esittämällä tietojenantovelvollisen vastattavaksi kysymyksiä puhelimitse tai muulla sopivalla tavalla. Ulosotto selvityksestä tulee tällöin tehdä tarpeelliset merkinnät asiakirjaan.

Yksinkertaisena voitaisiin pitää esimerkiksi asiaa, jossa ulosottomies voi jo etukäteen olettaa, ettei tietojen saannin suhteen ilmene ongelmia eikä kysymyksessä ole laaja varalisku selvitys. Yksinkertainen ulosotto selvitys voisi koskea esimerkiksi luonnollista henkilöä, joka ei ole kirjanpito velvollinen. Kysymys voisi olla myös yksittäisten ulosottomiehen hankkimien tietojen oikeellisuuden tarkistamisesta.

Yksinkertaisen ulosotto selvityksen toimitamistapa on tarkoituksenmukaista jättää ulosottomiehen harkintaan tehtäväksi yleisen asianmukaisuuden vaatimuksen mukaisesti. Todennäköistä on, että suuressa osassa ulosotto asioista tietojen pyytäminen puhelimitse olisi riittävää. Ulosottomiehen tulee tällöin laatia muistiinpanot ja tehdä tarpeelliset merkinnät asiakirjaan. Jos ulosottomies haluaisi äänittää puhelun, siitä tulisi ilmoittaa etukäteen 25 §:n 2 momentista ilmenevällä tavalla. Poissuljettua ei myöskään olisi sähköpostin käyttäminen. Tällöin on kuitenkin huolehdittava siitä, että salassa pidettävä tieto pysyy salassa.

61 §. *Ulosotto selvityksen kesto ja lykkääminen.* Ulosotto selvitys ei pykälän 1 momentin mukaan saa kestää pitempään kuin on välttämätöntä tarpeellisten tietojen saamiseksi eikä ilman tietojenantovelvollisen suostu-

musta yhtäjaksoisesti yli kuutta tuntia. Tilanteet ulosotto selvityksessä vaihtelevat huomattavasti, mutta yli kuutta tuntia selvitys ei saisi kestää muutoin kuin tietojenantovelvollisen suostumuksella. Tämä aika vastaa esitutkintalain 21 §:n 2 momentissa asettua enimmäisaikaa. Ulosotto selvityksen toimitaminen ei saa merkitä tosiasiallista vapauttamista.

Jos ulosotto selvitystä olisi poikkeuksellisesti tarvetta jatkaa myöhemmin, siihen ei olisi estettä. Ulosotto selvitykseen saapumisvelvollisuudesta ei kuitenkaan saisi muodostua tietynlaista useamman päivän kestävä ulosottomiehelle ilmoittautumisjärjestelmää.

Ulosotto käytännössä on esiintynyt erilaisia käsityksiä ja epäselvyyttä siitä, voidaanko ulosotto selvitykseen saapuneen tai noudetun henkilön poistuminen kesken toimituksen estää. Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan ulosotto selvitykseen noudetun tai noudon uhalla saapuneen poistuminen ulosotto selvityksestä saadaan estää, jos ulosotto selvityksen toimittaminen on täytäntöönpanon tarkoituksen kannalta välttämätöntä. Myös muun tietojenantovelvollisen poistuminen saadaan estää, jos siihen on täytäntöönpanon toimittamiseen liittyvä erittäin painava syy. Poistumista ei tällöinkään saa estää, jos poistumisen estämistä voidaan olosuhteet huomioon ottaen pitää kohtuuttomana.

Ehdotetun momentin tarkoituksena on varmistaa se, että tietojenantovelvollinen ei poistuisi ulosotto selvityksestä ennen kuin hänelle on ennätetty tehdä tarpeelliset kysymykset ja hän on allekirjoittanut lausuman ja luettelon. Sen sijaan säännös ei sinällään takaisi sitä, että tietojen antamiseen haluton tietojenantovelvollinen antaisi pyydetty tiedot. Viimeksi mainitussa tilanteessa voidaan tarvittaessa asettaa uhkasakko 63 §:n mukaisesti.

Henkilökohtainen vapaus on eräs keskeisimmistä perusoikeuksista. Sen rajoittamisen perusteiden tulee olla painavat. Ehdotettua säännöstä voidaan perustella sillä, että noutamisen uhalla paikalle saapunut on saanut ulosotto selvityksestä todisteellisen tiedon ja on jo voinut varautua siihen, että pakkokeinoja saatetaan käyttää. Lisäksi edellytyksenä olisi välttämättömyysarviointi samalla tavalla

kuin noutamista koskevassa 59 §:n 1 momentissa. Ulosottomiehellä olisi mahdollisuus määrätä selvityksestä poistunut välittömästi noudettavaksi, joten lopputulos olisi käytännössä sama kuin poistumisen estämisellä. Lisäksi säännöstä voidaan perustella sillä, että toisin kuin konkurssisäännön 18 §:n mukaan on mahdollista, ulosottoasiassa velallista ei voida määrätä vankeuteen niskoittelutilanteessa. Ehdotettu säännös on tarpeen ulosottoselvitystä koskevien säännösten tehokkuuden säilyttämiseksi. Ulosottomiehellä olisi vastarintaa kohdatessaan oikeus saada poliisilta virka-apua ja itsekin käyttää ehdotetun 83 §:n rajoissa voimakeinoja.

Sen sijaan muissa tapauksissa tietojenantovelvollisen poistuminen tilaisuudesta voitaisiin estää vain hyvin poikkeuksellisesti. Tietojenantovelvollisen henkilökohtaista vapautta ei voitaisi rajoittaa muutoin kuin siinä tapauksessa, että täytäntöönpanon toimittamiseen liittyvä erittäin painava syy sitä vaatii. Tilanne saattaa olla tällainen esimerkiksi silloin, kun vaikeasti selvitettävässä asiassa, jossa on poikkeuksellisen suuri intressi, täytäntöönpano tulisi velallisen poistumisen johdosta epäonnistumaan ilman, että hän olisi asiassa joutunut antamaan edes ulosottoselvitystä. Harkinnassa olisi annettava erityistä merkitystä ehdotetun 1 luvun 19 §:n mukaiselle suhteellisuuspäätökselle.

Vaikka olisi yllä mainittuja erittäin painavia syitä estää tietojenantovelvollisen poistuminen, mutta tietojenantovelvollinen poistaisi uskottaviin seikkoihin, joiden perusteella liikkumisvapauden rajoittaminen muodostuisi kohtuuttomaksi, täytäntöönpanon intressin tulee väistyä. Mainitunlaisia syitä voisivat olla esimerkiksi tietojenantovelvollisen välttämätön tarve saada lääkitystä tai huolehtia toisesta henkilöstä, joka on hänen hoitonsa varassa.

Pykälän 3 momentti koskee tilannetta, jossa tietojenantovelvollinen ei juuri silloin kykene täyttämään tietojenantovelvollisuuttaan. Jos ulosottomies arvioi, ettei tietojenantovelvollinen sairauden tai muun vastaavan syyn vuoksi kykene kohtuudella täyttämään tietojenantovelvollisuuttaan, toimitus on siirrettävä osittain tai kokonaan myöhempään ajankohtaan.

Kenenkään edun mukaista ei ole, että ulos-

ottoselvitykseen ryhdyttäisiin tietoisena siitä, että tavoiteltu lopputulos ei ole sillä kertaa saavutettavissa. Esimerkiksi sairaan henkilön kuuleminen olisi myös inhimillisistä syistä kohtuutonta. Myös päihtymystila saattaa estää asianmukaisen kuulemisen. Muun vastaavan syyn osalta voitaisiin johtoa hakea myös oikeudenkäymiskaaren laillista estettä koskevasta tulkintakäytännöstä.

62 §. *Velvollisuus luovuttaa kirjanpitoaineistoa.* Kirjanpitoaineiston tarkastamisesta säädetään nykyisin 3 luvun 34 a §:ssä, jonka mukaan kirjanpitovelvollisen velallisen on ulosottomiehen kehotuksesta luovutettava kirjanpitonsa tarkastettavaksi.

Ehdotettu pykälä perustuu eräin täsmennyksin nykyiseen sääntelyyn ja ulosottokäytäntöön. Pykälässä lueteltaisiin aineisto, jonka ulosottomies olisi oikeutettu ottamaan haltuunsa. Pykälän mukaan kirjanpitovelvolliselle velalliselle kuuluvaa aineistoa hallussaan pitävä tai siitä määräämään oikeutettu henkilö on velvollinen ulosottoselvityksen toimittamista varten ulosottomiehen kehotuksesta luovuttamaan: 1) kirjanpitokirjat, tositteet ja muun kirjanpitoaineiston, 2) yhteisön tai säätiön hallintoa ja sopimuksia koskevat asiakirjat ja muut tallenteet sekä 3) muut velallisen liike- tai ammattitoimintaan liittyvät asiakirjat ja tallenteet.

Ehdotetussa 53—55 §:ssä tarkoitettun tietojenantovelvollisen lisäksi velvollisuus luovuttaa velalliselle kuuluvaa aineistoa koskisi jokaista, jolla on tällaista aineistoa hallussaan. Olisi ulosottomiehen asia arvioida, onko aineisto tarpeen ulosottoselvityksen toimittamista varten.

Pykälän 1 kohdassa sanaa kirjanpitoaineisto käytetään laajassa merkityksessä. Tältä osin johtoa voidaan saada kirjanpitolain (1336/1997) 2 ja 3 luvun säännöksistä.

Pykälän 2 kohdassa tarkoitetuilla asiakirjoilla ja tallenteilla tarkoitettaisiin esimerkiksi hallintoelinten kokousten pöytäkirjoja sekä yhteisön kirjeenvaihtoa, sitoumuksia ja sopimuksia. Pykälän 3 kohdan mukaisilla muilla asiakirjoilla tarkoitettaisiin esimerkiksi yhteisön sisäisen kirjanpidon aineistoa sekä erilaisia toimintaan liittyviä rekistereitä, kuten asiakasrekisteriä.

Säännöksen soveltamisen kannalta ei olisi merkitystä sillä, missä muodossa aineisto on.

Aineistoa voi olla myös sähköisessä muodossa. Jollei velallinen suostu esimerkiksi tulostamaan tietokoneen muistissa olevaa aineistoa, ulosottomies voi käyttää ehdotetun 108 §:n nojalla asiantuntijaa tai asettaa uhkasakon 63 §:n nojalla.

Voimassa olevan 1 luvun 5 §:n 3 kohdan mukaan ulosottomiehen yksinomaiseen toimivaltaan kuuluu määrätä velallinen luovuttamaan kirjanpito- ja -aineisto tarkistettavaksi. Tällaisen määräyksen voisi ehdotuksen mukaan antaa myös avustava ulosottomies. Aineiston haltuun ottaminen ei vaadi sellaista juridista arviointia, etteikö sitä voitaisi uskoa avustavalle ulosottomiehelle, joka useimmissa tapauksissa muultakin osin toimittaisi ulosotto selvityksen.

Ulosottomies saisi ehdotetun 51 §:n 2 momentin nojalla ottaa 1 momentissa tarkoitettua aineiston haltuunsa noudattaen soveltuvin osin, mitä ulosmittauksesta säädetään. Aineisto on mainitun momentin mukaan palautettava heti kun sitä ei enää tarvita ulosottoasiassa. Lisäksi momentissa on säännös, jonka mukaan aineiston haltuun ottamisella ei saa tarpeettomasti vaikeuttaa velallisen tai sivullisen elinkeinoa tai muuta toimeentuloa.

Ulosottomiehellä olisi oikeus paikan päällä, esimerkiksi tilitoimistossa, tutustua aineistoon. Jollei se sopivasti käy päinsä, ulosottomiehellä olisi myös oikeus kuljettaa aineisto pois, esimerkiksi virkahuoneeseensa tarkastamista varten. Kirjanpitoaineistoa ei saisi pitää ulosottomiehen hallussa, jollei sitä tarvita ulosottoasiassa.

Jos myös velallinen tarvitsee aineistoa esimerkiksi liiketoimissaan, ulosottomiehen tulisi kopioida aineistoa käyttöönsä. Etenkin asiakasrekisterin takaisinsaaminen on tärkeää velallisen yritystoiminnan jatkumisen kannalta. Velallisella saattaa joskus olla tarve saada käyttöönsä päättäneiden tilivuosien aineistoa esimerkiksi vireillä olevaa verovalitusta varten. Ulosottomiehen tulisi huolehtia siitä, että velallinen saa aineiston tai kopioita siitä tarpeellisin osin etujensa valvomista varten.

63 §. *Uhkasakko ulosotto selvityksessä.* Ehdotettu pykälä koskee pakkokeinoja ulosotto selvityksessä. Pakkokeinoista ulosotto selvitykseen saapumisen varmistamiseksi säädettäisiin 59 §:ssä.

Pykälän mukaan, jos tietojenantovelvollinen kieltäytyy ulosotto selvityksessä antamista tietoja tai 62 §:ssä tarkoitettu henkilö kieltäytyy luovuttamista siinä tarkoitettua aineistoa, ulosottomies saa velvoittaa hänet siihen heti tai määrääjässä sakon uhalla. Ehdotettu sääntely vastaa voimassa olevan 3 luvun 34 d §:ää sillä erotuksella, että myös ulosotto selvityksen johdosta annetun tuomitsemispäätöksen täytäntöönpanossa sovellettaisiin oikeusturva- ja yhdenmukaisuussyistä ehdotetusta 81 §:stä ilmenevää myyntirajoitusta ennen päätöksen lainvoimaisuutta. Uhkasakon asettamisessa ja tuomitsemisessa sovellettaisiin 74—80 §:n säännöksiä.

Uhkasakkomenettelyyn erityisesti tietojenantovelvollisuuden osalta saattaa liittyä oikeusturvaongelmia, joita ei kuitenkaan voida olennaisesti lievittää ensi asteen menettelyssä vesittämättä uhkasakon tarkoitusta. Etenkin tilanne, jossa asianomaiselle on asetettu juokseva uhkasakko tai määrältään korkea kertauhkasakko, mutta on epäselvyyttä siitä, kuuluuko kyseinen seikka tietojenantovelvollisuuden piiriin, on ongelmallinen. Tästä syystä uhkasakon tuomitsemista koskevaan 79 §:n 1 momenttiin otettaisiin säännös, jonka mukaan tuomioistuimen tulee omasta aloitteestaan tutkia ulosottomiehen asettaman uhkasakon oikeellisuus.

Sivullisen ja viranomaisen tietojenantovelvollisuus

64 §. *Yleinen säännös.* Pykälän säännökset koskisivat 66 §:ssä tarkoitettua sivullisen ja 67 §:ssä tarkoitettua viranomaisen ja julkista tehtävää hoitavan tietojenantovelvollisuutta. Nykyisin vastaavat säännökset ovat 3 luvun 34 e ja f §:ssä.

Sen lisäksi, mitä ulosottomiehen oikeudesta saada tietoja muun lain nojalla säädetään, pykälässä annettaisiin ulosottomiehelle oikeus salassapitosäännösten estämättä maksutta saada säädetyt tiedot, asiakirjat ja aineistot, jos hän katsoo niiden olevan yksittäisessä ulosottoasiassa välttämättömiä täytäntöönpanoa varten. Säännös antaisi ulosottomiehelle oikeuden saada 66 ja 67 §:ssä tarkoitettut tiedot sekä muut tiedot, jotka ulosottomies on mahdollisen muun säännöksen nojalla oikeutettu saamaan.

Voimassa olevia säännöksiä vastaavasti momentista ilmenisi, että salassapitosäännökset, perustuivatpa ne julkisuuslakiin tai erityislainsäädäntöön, eivät estäisi ulosottomiestä saamasta 66 ja 67 §:ssä tarkoitettuja tietoja. Oikeus saada tietoja koskisi yksittäistä vireillä olevaa tai passiivirekisteriin merkittyä ulosottoasiaa.

Kuten nykyisinkin, ulosottomiehen oikeus saada salassa pidettäviä tietoja rajoittuisi täytäntöönpanoa varten välttämättömiin tietoihin. Välttämättömyys tarkoittaisi sitä, että ilman kyseistä tietoa ulosotto ei olisi mahdollinen. Välttämättömyyden ratkaisisi ulosottomies virkavastuullaan. Ratkaisu voitaisiin saattaa tuomioistuimen arvioitavaksi muutoksenhaun tai uhkasakon tuomitsemisasian yhteydessä. Myös hallintokantelu olisi käytettävissä. Nämä keinot olisivat kuitenkin jälkikäteisiä, jos ulosottomies on katsonut, että tiedot tulee antaa välittömästi ja on asettanut tehosteeksi uhkasakon. Tuomioistuimen tulisi viran puolesta tutkia uhkasakon asettamispäätöksen oikeellisuus ehdotetun 79 §:n 1 momentin mukaisesti.

Tietojen saannin maksuttomuutta on laajasti perusteltu vuoden 1997 uudistuksen yhteydessä. Samat perustelut pätevät yhä. Nykyiseen tapaan maksuttomuus ei koskisi teknistä käyttöyhteyttä. Jos tiedot annetaan sitä varten perustetun tai ylläpidettävän teknisen käyttöyhteyden avulla, oikeusministeriö voi pykälän mukaan maksaa korvausta käyttöyhteydestä aiheutuvista kustannuksista. Kuten nykyisinkin, tarkoitus on, että oikeusministeriö sopii teknisen käyttöyhteyden perustamisesta ja sen aiheuttamista kustannusten korvaamisesta erikseen tietojen luovuttajan kanssa.

65 §. *Arkaluonteiset henkilötiedot ja ulkopuolista koskevat tiedot.* Pykälän 1 momenttiin otettaisiin voimassa olevaa 3 luvun 34 f §:n 2 momenttia vastaava säännös, jonka mukaan tietoja hankittaessa on vältettävä sitä, että ulosottomiehen haltuun joutuu ulosottoasiaan kuulumattomia henkilötietolain 11 §:ssä tarkoitettuja arkaluonteisia henkilötietoja lukuun ottamatta tietoja velallisen saamista sosiaalihuollon etuuksista. Säännös koskisi lähinnä 66 ja 67 §:ssä tarkoitettua tiedon hankkimista, mutta sitä tulisi pitää yleisempänäkin periaatteena, jos ulosotto-

miehellä on oikeus saada tietoja muun lain nojalla, jollei kyseisestä erityislaista muuta johdu. Myös tässä tarkoitettu rajoitus kuuluisi ulosottomiehen virkavastuullaan päätettäviin asioihin.

Arkaluonteisia tietoja ovat muun muassa rotua, vakaumusta, rikollista tekoa, terveydentilaa ja seksuaalista suuntautumista koskevat tiedot. Sen sijaan velallisen saamat sosiaalihuollon etuudet saattavat liittyä ulosottoasiaan. Ulosottolain 4 luvun 7 §:n 2 momentin mukaan myös ulosmittauskeltvottomat eläke- tai sosiaalilainsäädännön nojalla saadut toimeentuloetuudet vaikuttavat muusta tulosta toimitettavan ulosmittauksen määrään.

Ulosottokäytännössä syntyy toisinaan tilanteita, joissa velallista koskevia tietoja ei voida saada ilman, että samalla paljastuu ulkopuolista koskevia tietoja. Jos velallisella on esimerkiksi käyttöoikeus toisen pankkitiliin, paljastuu etenkin maksuliikettä tiedusteltaessa myös tilinomistajan tilitietoja. Pykälän 2 momentin mukaan ulosottomiehellä on oikeus saada säädetyt tiedot, vaikka samalla paljastuu tietoja myös ulkopuolisen taloudellisesta asemasta, jollei tietoja ei ole muulla tavoin saatavissa.

Ulkopuolisella ei tarkoiteta tässä tietojenantovelvollista itseään, vaan häneen nähden ulkopuolista henkilöä. Tietojenantovelvollisen on lähdettävä siitä, että myös häntä koskevia tietoja saattaa paljastua samalla kun hän tekee selkoa velallisen kanssa tekemistään sopimuksista ja järjestelyistä.

Tietojen hankkiminen sellaisesta tietolähteestä, josta paljastuu ulkopuolisen varallisuustietoja olisi toissijainen, jos jotain muuta kautta samat tiedot on saatavissa sellaisten tietojen paljastumatta.

66 §. *Sivullisen tietojenantovelvollisuus.* Vuonna 1997 voimaan tullessa uudistuksessa velallisen sopimusosapuolelle asetettiin tietojenantovelvollisuus, joka koskee sitä sopimusta tai järjestelyä, jonka hän on velallisen kanssa tehnyt. Säännökset ovat olleet käytännön ulosottotyössä erittäin merkityksellisiä ja toimineet tiettävästi suhteellisen hyvin. Ehdotettu pykälä rakentuu keskeisesti nykyiselle sääntelylle. Sivullisella olisi nykyiseen tapaan tietojenantovelvollisuus vain kysyttäessä. Säännökset muun muassa siitä,

että tietojen tulee olla välttämättömiä ulosottoasiassa ja koskea yksittäistä ulosottoasiaa, ovat ehdotetussa 64 §:ssä.

Pykälän *1 momentissa* on seuraava luettelo niistä seikoista, jotka tietojenantovelvollinen on kysyttäessä ilmoitettava ulosottomiehelle: 1) onko hänellä velalliselle kuuluvaa omaisuutta hallussaan tai muutoin määräysvallassaan ja omaisuuden laatu, 2) onko velallisella häneltä tai hänellä velalliselta saatavia ja saatavien peruste ja määrä sekä saatavia koskevien tilien maksuliike ja velallisella olevat tilin käyttöoikeudet, 3) onko hän tehnyt velallisen kanssa tai tämän hyväksi sellaisen oikeustoimen, jolla saattaa olla merkitystä etsittäessä velallisen omaisuutta, ja oikeustoimen sisältö, 4) velallisen saamaa tuloa ja luontoisetuja koskevat tiedot, työaikaa koskevat tiedot, tulon maksamisen perusteet sekä velallisen yhteystiedot, jotka hänellä on tiedossaan työnantajana tai tulon maksajana sekä 5) velallisen osoite- ja puhelintiedot samoin kuin muut yhteystiedot, jotka hänellä on tele-tai postitoiminnan harjoittajana.

Momentin *1 kohta* vastaa voimassa olevaa 3 luvun 34 e §:n 1 momentin 1 kohtaa. Momentin *2 kohta* vastaa mainitun momentin 2 kohtaa. Säännökseen on kuitenkin lisätty sivullisen velvollisuus ilmaista myös se, onko sivullisella saatavia velalliselta. Ne vaikuttavat velallisen varallisuusasemaan ja saattavat aiheuttaa esimerkiksi kuittausvaatimuksen. Molemmipuoliset saamisoikeudet saattavat liittyä myös samaan oikeustoimeen. Lisäksi säännöstä ehdotetaan täydennettäväksi tilien maksuliikettä ja käyttöoikeutta koskevalla säännöksellä. Käytännössä ulosottomies on nykyisin tällaisia tietoja varsin laajasti saanut. Tietojenantovelvollisen kannalta mahdollisimman selkeät säännökset ovat kuitenkin tärkeitä.

Momentin *3 kohta* vastaa voimassa olevaa 3 luvun 34 e §:n 1 momentin 3 kohtaa lisättyinä ilmaisulla "tai tämän hyväksi". Ilmaisulla tarkoitetaan, että tietojenantovelvollinen voi olla myös ulkopuolinen, joka on tehnyt yksipuolisen oikeustoimen velallisen hyväksi tai kaksi ulkopuolista, jotka ovat tehneet velallisen hyväksi oikeustoimen. Kun velallisen hyväksi tehty oikeustoimi vaikuttaa tämän varallisuusasemaan, voidaan tällaista tietojenantovelvollisuutta pitää perusteltuna.

Voimassa olevan 3 luvun 34 e §:n 1 momentin 4 kohdan mukainen tietojenantovelvollisuus koskee velallisen työsuhdetta ja palkkaa koskevia tietoja. Palkkaa koskevia säännöksiä sovelletaan ulosottolaisissa myös eräisiin muihin tulon lajeihin. Ehdotetun momentin *4 kohdassa* käytettäisiin yleisempää ilmaisua "tulo". Säännös koskisi näin ollen myös esimerkiksi elinkeinotuloa. Varmuuden vuoksi erikseen mainittaisiin myös luontoisedut. Tulonmaksajan olisi esimerkiksi ilmoitettava kuinka paljon ja miltä ajalta tuloa on maksettu sekä miten velallisen tulo lasketaan ja minkälaisiin sopimuksiin tulon maksaminen perustuu. Nykyiseen tapaan tulonmaksajan olisi ilmoitettava myös velallisen yhteystiedot.

Momentin *5 kohtaan* otettaisiin tele- ja postitoiminnan harjoittajaa koskeva säännös osoite- ja puhelintietojen antamisesta. Toisin kuin voimassa olevassa laissa, säännös sijoitettaisiin yksityisiä sivullisia koskevaan pykälään nopean yksityistämiskehityksen johdosta. Viranomaisen ja julkista tehtävää hoitavan tulee antaa yhteystiedot ehdotetun 67 §:n 1 momentin 3 kohdan nojalla.

Pykälän *2 momenttiin* ehdotetaan otettaviksi eräitä täydentäviä ja selventäviä säännöksiä. Momentin mukaan mitä 1 momentin 2 kohdassa säädetään, koskee myös vastaisuudessa erääntyvää saatavaa, jos sitä koskeva sitoumus annettu tai muu oikeusperuste syntynyt, samoin kuin saatavaa, jonka peruste tai määrä on epäselvä tai ehdollinen. Säännöksen perusteella ulosottomies olisi esimerkiksi oikeutettu saamaan tiedon siitä, onko velallisella vakuutuskorvausta koskeva hakemus viireillä. Olisi riittävää, että vahinkotapahtuma on sattunut ja korvaushakemus tehty.

Momentissa olisi lisäksi säännös, jonka mukaan mitä 1 momentin 3 kohdassa säädetään, koskee myös menettelyä, järjestelyä tai muuta toimenpidettä, joka on vaikutukseltaan oikeustoimeen rinnastettava. Järjestelyn rinnastamista sopimukseen koskeva säännös on myös voimassa olevassa 3 luvun 34 e §:n 1 momentin 3 kohdassa. Ehdotettua ilmaisua käytetään myös takaisinsaantilaissa sekä ulosoton takaisinsaantia koskevassa ehdotetussa 84 §:ssä.

Pykälän *3 momentissa* olisi tietojenantovelvollisuutta täydentävä säännös siitä, että

tietojenantovelvollinen sivullinen on ulosottomiehen kehotuksesta velvollinen esittämään 1 momentissa tarkoitettua seikkaa koskevan sopimus- tai muun asiakirjan sekä siihen välittömästi liittyvän muun aineiston. Ulosottomiehellä on oikeus ottaa asiakirjasta ja aineistosta jäljennös.

Toisin kuin muun selvitysaineiston haltuun ottamista koskevassa 51 §:n 2 momentissa säädetään, ulosottomies ei voisi muutoin kuin kopiaintia varten ottaa ulkopuolisen asiakirjaa tai aineistoa haltuunsa. Kopiointi tarkoittaa myös sähköisen tiedon kopiaintia.

Nykyisinkin käytännössä ulosottomiehet ovat saaneet yleensä nähtäväkseen sen asiakirjan, joka koskee seikkaa, josta sivullinen on tietojenantovelvollinen. Epäselvyyttä on sen sijaan toisinaan ilmennyt siitä, missä laajuudessa ulosottomies saa tutkia muuta sivullisen aineistoa. Ehdotetussa säännöksessä edellytetään, että tällaisen muun aineiston tulee välittömästi liittyä tietojenantovelvollisuutta koskevaan seikkaan. Tarkoitus on esimerkiksi, että ulosottomiehellä olisi oikeus katsoa, miten tietty sopimusasiakirja on kirjattu yhteisön hallintoa koskeviin asiakirjoihin tai kirjanpitoon. Sen sijaan ulosottomiehellä ei olisi oikeutta ryhtyä tätä laajemmin tutkimaan tietojenantovelvollisen sivullisen yhtiön hallinnon asiakirjoja tai kirjanpitoa.

Momentissa olisi vielä hukkaamis- tai kätkemisvaaran torjumiseksi säännös siitä, että luotto-, rahoitus- tai vakuutuslaitos ei saa muulle kuin viranomaiselle ilmaista, onko ulosottomies tehnyt tässä pykälässä tarkoitettua tiedustelun. Ei voida pitää asianmukaisena, että esimerkiksi luottolaitos ilmoittaa asiakkaalleen vihjetietona, että ulosottomies on tiedustellut tilin saldoa. Jotta myöskään ei kävisi niin, että vain aktiivisesti toimivat velalliset voisivat kysyessään saada luottolaitoksesta tällaisen tiedon, pidetään perusteltuna, ettei momentissa tarkoitettu laitos saisi lainkaan vastata tämän tyyppiin tiedusteluihin. Ehdotettu momentti saattaa myös vähentää tarvetta käyttää ehdotetussa 18 §:n 1 momentissa tarkoitettua ehdollista väliaikaista maksukieltoa.

67 §. *Viranomaisen ja julkista tehtävää hoitavan tietojenantovelvollisuus.* Pykälän 1 momentin mukaan viranomaisen ja sen, joka

hoitaa julkista tehtävää, on pyydettyessä ilmoitettava ulosottomiehelle kaikki tiedossaan olevat 1) velallisen omaisuutta ja varallisuutta, tuloja, velkoja ja muuta taloudellista asemaa sekä maksuyhteyksiä koskevat tiedot, 2) velallisen työ- ja palvelussuhteita, eläkkeitä ja taloudellista toimintaa koskevat tiedot sekä 3) velallisen osoite- ja puhelintiedot samoin kuin muut yhteydenottoon tarvittavat tiedot. Momentti vastaa vähäisin sanonnallisin muutoksien nykyistä 3 luvun 34 f §:n 1 momenttia. Selvytyden vuoksi mainittaisiin myös maksuyhteyksiä koskevat tiedot, vaikka nekin voidaan lukea voimassa olevassa laissa tarkoitettuihin varallisuustietoihin. Jotta työ- tai palvelussuhteen muoto ei saisi liiaksi merkitystä, säännökseen on lisätty taloudellista toimintaa koskeva ilmaus.

Kuten voimassa olevassa laissa, momentissa on tarkoitettu laajaa ulosottomiehen tietojensaantioikeutta toiselta viranomaiselta tai julkista tehtävää hoitavalta. Yhteydenottoon tarvittavia tietoja lukuun ottamatta tietojen tulee kuitenkin koskea velallisen taloudellisiin olosuhteisiin liittyviä seikkoja.

Voimassa olevaa säännöstä vastaavasti säädettäisiin, että jos pykälän 1 momentissa tarkoitettu tietojenantovelvollinen on velalliseen 66 §:ssä tarkoitettu suhteessa, hän on velvollinen antamaan tietoja myös mainitun pykälän mukaisesti. Säännös tästä otettaisiin pykälän 2 momenttiin.

68 §. *Sivulliselle asetettava uhkasakko.* Ulosottomies voi voimassa olevan 3 luvun 34 e §:n 4 momentin mukaan velvoittaa yksityisen tietojenantovelvollisen, joka kieltäytyy antamasta häneltä pyydettyjä tietoja, antamaan tiedot määräajassa sakon uhalla.

Pykälän mukaan jos 66 §:ssä tarkoitettu sivullinen kieltäytyy antamasta tietoja, ulosottomies saa velvoittaa hänet antamaan tiedot heti tai määräajassa sakon uhalla. Pykälässä on toissijainen säännös siitä, että jollei tietoja saada sivulliselta muulla tavalla, ulosottomies saa velvoittaa hänet sakon uhalla saapumaan ulosottomiehen virkahuoneeseen tai muuhun sopivaan paikkaan antamaan tiedot. Sen sijaan 67 §:ssä tarkoitettu tietojenantovelvollinen antaisi ulosottomiehen pyytämät tiedot virkavastuulla.

Tietojenantovelvollinen saattaa kiistää tietojenantovelvollisuutensa. Koska kuitenkin

tietojenantovelvollisuuden etukäteinen laillisuuskontrolli pitkälti vesittäisi tietojensaannin, on lähdettävä siitä, että ulosottomiehellä on oikeus virkavastuullaan velvoittaa asianomainen antamaan tiedot ja asettaa uhkasakko sen tehosteeksi. Vastapainoksi uhkasakon tuomitsemista koskevaan 79 §:n 1 momenttiin otettaisiin säännös, jonka mukaan tuomioistuimen tulee omasta aloitteestaan tutkia ulosottomiehen asettamispäätöksen oikeellisuus.

Ulosottokäytännössä on toisinaan käynyt niin, että ulosottomies ei ole saanut välttämättömiä tietoja, koska ei ole ollut pakkokeinoa sen varmistamiseksi, että sivullinen saapuu antamaan tietoja. Sen vuoksi ehdotetaan, että sivullinen voitaisiin velvoittaa saapumaan antamaan tietoja. Ruotsin ulosotto-kaaren 2 luvun 11 §:ssä on samanlainen säännös. Sen mukaan ulosottomies saa velvoittaa laissa säädetyn suuruisen sakon uhalla sivullisen saapumaan. Ruotsissa ulosottomies saa viran puolesta tuomita asettamansa uhkasakon. Toinen vaihtoehto olisi ollut ehdottaa ulosottoniskoittelua koskevaa rangaistussäännöstä. Uhkasakkoa voidaan kuitenkin pitää nopeasti etenevään ulosottomenettelyyn paremmin sopivana ja riittävänä pakkokeinona.

Ulosottoviranomaisen oikeus luovuttaa tietoja

Julkisuuslain 26 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan muussa laissa voidaan säätää salassa pidettävän tiedon antamisesta. Ehdotettu 69—73 § olisivat tällaisia erityissäännöksiä, joissa säädetään ulosottoviranomaisen oikeudesta luovuttaa salassa pidettävää tietoa.

69 §. *Yleinen säännös.* Pykälän mukaan ulosottoviranomaisen asiakirjan julkisuudesta on voimassa, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään. Sen lisäksi, mitä mainitussa tai muussa laissa säädetään ulosottoviranomaisen oikeudesta tai velvollisuudesta luovuttaa tietoja, ulosottoviranomaisella on oikeus salassapitosäännösten estämättä luovuttaa salassa pidettäviä tietoja niin kuin 70—73 §:ssä säädetään. Tietoja voidaan pykälän mukaan luovuttaa myös toiselle ulosottoviranomaiselle ulosottoasian hoitamista varten sekä oikeusministeriölle,

lääninhallituksen oikeushallintopäällikölle ja hänen alaiselleen hallintotehtävien hoitamista varten. Pykälässä on lisäksi viittaussäännös, jonka mukaan ulosottorekisteriin talletettujen tietojen julkisuudesta ja luovuttamisesta säädetään 1 luvussa.

Pykälässä on siten julkisuuden osalta viittaussäännös kahtaalle eli julkisuuslakiin ja 1 luvun ulosottorekisteriä koskeviin säännöksiin. Lain 1 luvun 30 §:n mukaan ulosottorekisteriin talletetut tiedot ovat julkisia siltä osin kuin niistä voidaan antaa luvun 31 §:ssä tarkoitettuja todistuksia. Muita ulosottoviranomaisen asiakirjoja kuin rekisteritietoja koskevat salassapitosäännökset olisivat julkisuuslaissa, sen 24 §:n 1 momentin 23 kohdassa. Salassa pidettävyyttä tarkastellaan julkisuuslain osalta 4. lakiehdotuksen perusteilla.

Ulosottorekisteriä koskevat säännökset olisivat myös tietojen luovuttamisen osalta koostusti lain 1 luvussa. Mainitun luvun 33 § koskee ulosottorekisterin osalta viranomaisten välistä tietojen luovuttamista. Pykälän 3 momentissa olevan säännöksen mukaan puheena olevan luvun 72 §:ää oma-aloitteisesta luovuttamisesta ja 73 §:ää luovuttamisrajoituksista sovelletaan myös ulosottorekisteriin talletettuihin tietoihin.

Ulosottoviranomaisella tarkoitettaisiin paikallisia ulosottoviranomaisia eli ulosottomiestä ja hänen alaisiaan. Ulosoton hallintoviranomaisella olisi oikeus saada salassa pidettäviä tietoja, jos niitä tarvitaan hallintotehtävään eli esimerkiksi piirin tarkastuksen toimittamiseksi tai kanteluasian ratkaisemiseksi. Vastaavasti 1 luvun 27 §:n 2 momentin mukaan ulosoton hallintoviranomaisella olisi oikeus käsitellä ulosottorekisteriin merkittävät tietoja. Sen sijaan jos muu viranomainen haluaa salassa pidettäviä tietoja, niitä tulee pyytää paikalliselta ulosottoviranomaiselta eikä ulosoton hallintoviranomaiselta.

Ehdotettu 70 ja 71 § oikeuttaisi ulosottomiehen luovuttamaan ainoastaan vastaajan tunnistetietoja ja yhteystietoja sekä tietoja hänen taloudellisesta asemastaan ja toiminnastaan. Ulosottoviranomaisilla on tällaisia tietoja yleensä maksuvelvoitteen täytäntöönpanoa koskevista asioista ja vain poikkeuksellisesti muissa ulosottoasioissa. Muita tietoja voitaisiin antaa viranomaisille ja julkista tehtävää

hoitaville ulosottorekisteristä ehdotetun 1 luvun 33 §:n rajoissa. Jos tietoja pyydetään edellä mainittua laajemmin, pyytäjän tulee osoittaa muussa laissa oleva säännös, joka oikeuttaa tietojen saamiseen.

Ehdotetussa 70 ja 71 §:ssä tarkoitetuilla viranomaisilla olisi laajempi tietojensaantioikeus kuin mitä muilla viranomaisilla on 1 luvun 33 §:n nojalla. Ensin mainitut viranomaiset saisivat 70 ja 71 §:ssä tarkoitettut tiedot silloinkin, kun ne on talletettu ulosottorekisteriin. Tästä olisi selventävä säännös 1 luvun 33 §:n 2 momentissa. Lisäksi mainituilla viranomaisilla olisi oikeus saada teknisen käyttöyhteyden avulla tietoja ulosottorekisterin valtakunnallisesta hakemisto-osasta.

70 §. *Esitutkinta- ja eräät muut viranomaiset sekä tuomioistuimet.* Ulosottomiehen oikeudesta antaa tietoja toiselle viranomaiselle säädetään vuonna 1997 voimaan tulleessa 3 luvun 34 g §:ssä. Tietosuojan osalta vaatimukset ovat mainitun pykälän säätämisen jälkeen selkiintyneet johtuen etenkin siitä, että perusoikeusuudistus on saanut ilmaisensa vuonna 1999 ensin henkilötietolaissa ja sitten julkisuuslaissa. Tästä seuraa aikaisempaa täsmällisemmän sääntelyn tarve myös ulosotolain osalta.

Pykälän 1 momentin mukaan ulosottoviranomainen saa yksittäistapauksessa antaa pyydettyä ulosottoviranomaisen asiakirjasta vastaajan tunniste- ja yhteystietoja sekä vastaajan taloudellista asemaa ja toimintaan koskevia tietoja momentin 1—7 kohdassa säädetyille viranomaisille mainituissa kohdissa säädettyyn käyttötarkoitukseen.

Ehdotetusta 69 §:stä seuraa, että ulosottoviranomainen saa antaa edellä mainitut tiedot salassapitosäännösten estämättä ja sen lisäksi, mitä julkisuuslaissa tai muussa laissa säädetään salassa pidettävien tietojen luovuttamisesta tai oikeudesta saada salassa pidettäviä tietoja ulosottoviranomaiselta. Ehdotettu säännös ei siten rajoittaisi sitä tietojen luovuttamista, joka voi tapahtua julkisuuslain tai jonkin erityislain, esimerkiksi poliisilain perusteella.

Pyydetty tieto annettaisiin yksittäistapauksittain. Tämä tarkoittaa sitä, että jokainen tietojen saantia koskeva pyyntö ratkaistaisiin asianomaisen vastaajan osalta erikseen ja harkittaisiin, täytyvätkö tietojen antamisen

edellytykset. Viranomaiset eivät ehdotettujen säännösten nojalla voi esimerkiksi sopia automaattisesta menettelystä, jossa toiselle viranomaiselle annettaisiin tieto edeltä yksilöimättömissä tapauksissa. Tilanteista, joissa ulosottoviranomainen voi antaa tiedon pyytämättä, säädetään ehdotetussa 72 §:ssä.

Vastaajan tunniste- ja yhteystiedoilla tarkoitetaan tietoja, jotka ovat tarpeen henkilön yksilöimiseksi ja hänen asuin-, koti- tai olinpaikkansa selvittämiseksi. Myös henkilö- tai vastaava liiketunnus voitaisiin luovuttaa. Näiden tietojen lisäksi puheena olevan pykälän nojalla voidaan luovuttaa tietoja vain vastaajan taloudellisesta asemasta ja toiminnasta. Tietoja voitaisiin luovuttaa esimerkiksi ulosottoselvityksestä. Asianhallintatiedot saadaan luovuttaa ehdotetun 1 luvun 33 §:n nojalla siitä riippumatta, mitä seikkoja ne koskevat. Hakijasta voitaisiin antaa tietoja ulosottorekisteristä ehdotetun 1 luvun 33 §:n 1 momentin ja julkisuuslain nojalla.

Vastaajaa koskevilla tiedoilla tulisi olla pyytävän viranomaisen toiminnan kannalta pykälässä säädetty merkitys eli tietoja voitaisiin pyytää vain säädettyä tarkoitusta varten. Kun pyytävä viranomainen toimii virkavastuulla, hänen itsensä tulisi pitää huolta siitä, että tietoja pyydetään säädettyyn tarkoitukseen. Epäselvässä tilanteessa ulosottoviranomaisen olisi kuitenkin aiheellista tiedustella käyttötarkoitusta.

Ehdotettu 70 § ei merkitse tietojenvaihdon olennaista laajenemista, koska useimmilla pykälässä mainituilla viranomaisilla on oikeus jo nykyisinkin toimintaansa koskevien säännösten nojalla saada ulosottoviranomaiselta tietoa. Kysymys on enemmänkin kokoavasta, mutta ei muita tiedonsaantisäännöksiä rajoittavasta sääntelystä.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan tieto voitaisiin antaa syyttäjä- ja esitutkintaviranomaiselle rikosten selvittämistä, esitutkintaa, syyteharkintaa ja tuomioistuinkäsittelyä varten sekä törkeiden rikosten ennalta estämistä varten. Kohta vastaa eräin täsmennyksin voimassa olevassa 3 luvun 34 g §:n 1 momentissa olevaa säännöstä.

Esitutkintalain mukaan esitutkinnan suorittaa poliisi tai muu esitutkintaviranomainen. Muita esitutkintaviranomaisia ovat erityislakien mukaan muun muassa tietyt tulliviran-

omaiset, rajavartiolaitoksen viranomaiset ja puolustusvoimien viranomaiset heidän suorittaessaan rikoksen esitutkintaa. Lisäksi sisäasiainministeriö voi poliisilain 8 §:n 2 momentin nojalla antaa määrätylle virkamiehelle valtuudet esitutinnan toimittamiseen.

Rikosten ennalta ehkäiseminen ja selvittäminen ovat poliisilain 1 §:n mukaan poliisille kuuluvia tehtäviä. Rikosten ennalta estämisen laajan ja osin epäselvän merkityssisällön vuoksi on pidetty perusteltuna, että ehdotetussa pykälässä tietojensaantioikeus rajataan vain törkeiden rikosten ennalta estämiseen. Törkeä rikos olisi 2 momentin mukaan teko, jonka rangaistusminimi on neljä kuukautta vankeutta.

Momentin 2 kohdan mukaan tieto voitaisiin antaa rahanpesun selvittelykeskukselle laissa säädettyjen tehtävien hoitamista varten. Rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä annetun lain (68/1998) 12 §:n 1 momentin mukaan rahanpesun selvittelykeskuksella on oikeus saada tietoja viranomaisilta. Asian merkittävyyden vuoksi on pidetty perusteltuna ottaa myös ulosottolakiin säännös salassa pidettävien tietojen luovuttamisesta rahanpesun selvittämistä varten.

Ulosottomies saa salassapitovelvollisuuden estämättä antaa 3 kohdan mukaan tietoja syyttäväviranomaiselle sakon muuntorangaistuksen harkintaa varten. Sakonmuuntorangaistusta koskeva maininta lisättiin voimassa olevaan 3 luvun 34 g §:n 1 momenttiin vuonna 1999 sakon muuntorangaistusta koskevan uudistuksen johdosta.

Momentin 4 kohdan nojalla ulosottomies saisi antaa tietoja suojelupoliisille ja pääesikunnalle turvallisuusselvityksistä annetussa laissa säädetyn laajan turvallisuusselvityksen tekemistä varten. Hallituksen esitys laiksi turvallisuusselvityksistä ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi, HE 43/2001 vp on tätä esitystä annettaessa eduskunnan käsiteltävänä. Mainittuun esitykseen sisältyy nyt ehdotettua vastaava ehdotus ulosottolain 3 luvun 34 g §:n 1 momentin muuttamiseksi.

Momentin 5 kohdan mukaan ulosottoviranomainen voisi antaa tietoja syyttäjä- ja esitutkintaviranomaiselle liiketoimintakiellon määräämistä tai pidentämistä koskevaa tutkintaa varten ja poliisille liiketoimintakiellon noudattamisen valvontaa varten. Vastaavaa

säännöstä ei ole voimassa olevassa laissa.

Liiketoimintakiellosta annetun lain (1059/1985) 6 §:n mukaan liiketoimintakiellon määrää yleinen tuomioistuin syyttäjän vaatimuksesta. Jos liiketoimintakieltoa rikotaan eikä rikkomista voida pitää vähäisenä, tuomioistuin voi lain 17 §:n 1 momentin mukaan syyttäjän vaatimuksesta pidentää kieltoa enintään viidellä vuodella.

Liiketoimintakiellon määräämistä tai pidentämistä koskeva tutkinta tapahtuu useimmiten sen epäillyn rikosasian esitutinnan yhteydessä, jonka perusteella kiellon määräämistä tai pidentämistä koskeva vaatimus myöhemmin tullaan esittämään. Tutkinta voi kuitenkin tapahtua myös erillisenä poliisitutkintana sen mukaan kuin poliisilain 4 luvussa säädetään.

Liiketoimintakiellosta annetun lain 21 a §:n mukaan kiellon noudattamista valvoo poliisi. Kiellon valvonta on poliisin lakisääteinen tehtävä, joten poliisilla olisi ilmeisesti jo poliisilain 35 §:n nojalla oikeus saada ulosottoviranomaiselta tarpeellinen tieto valvontaa varten. Selvyyden vuoksi tiedonsaantioikeutta koskeva säännös ehdotetaan kuitenkin sisällytettäväksi myös ulosottolakiin.

Tulliviranomaisella olisi momentin 6 kohdan nojalla oikeus saada pykälässä tarkoitettuja salassa pidettäviä tietoja tullilaisissa (1466/1994) säädetyn tehtävän hoitamista varten. Tullilain mukaan tulliviranomaisille kuuluu tulliverotuksen ja tullivalvonnan tehtäviä sekä eräitä muita erikseen säädettyjä tehtäviä. Jossakin määrin epäjohdonmukaista on, että tulliviranomainen saisi myös tulliverotusta toimittaessaan tiedot puheena olevan pykälän eikä ehdotetun 71 §:n nojalla. Usein kuitenkin tulliverotuksen erottaminen käytännössä tullivalvonnasta on ulosottoviranomaisen kannalta ongelmallista, joten on selkeämpää, että tulliviranomainen saa tietoja puheena olevan kohdan nojalla kaikissa sille tullilain mukaan kuuluvissa tehtävissä.

Tulliviranomainen voisi saada tietoja ulosottoviranomaiselta esimerkiksi tilanteessa, jossa epäillään, että omaisuutta ollaan laittomasti tuomassa maahan tai viemässä maasta.

Momentin 7 kohta koskee konkurssiasiamiestä. Voimassa olevan 3 luvun 34 g §:n mukaan ulosottomies saa antaa tarpeellisia tietoja konkurssiasiamiehelle havaitse-

mistaan velallisen väärinkäytöksistä. Sen sijaan ulosottolaissa ei nykyisin nimenomaisesti säädetä ulosottoviranomaisen oikeudesta antaa konkurssiasiamiehelle yleisesti tietoa hänelle laissa säädettyjen tehtävien hoitamista varten.

Konkurssipesän hallinnon valvonnasta annetun lain (109/1995) 4 §:n 2 momentin mukaan konkurssiasiamiehellä on salassapitosäännösten estämättä samanlainen oikeus kuin velallisella tai konkurssipesällä saada velallisen tai konkurssipesän toimintaa ja taloudellista asemaa koskevat tiedot. Säännös oikeuttaa siten konkurssiasiamiehen saamaan myös ulosottoviranomaiselta tiedon samassa laajuudessa kuin velallisella olisi siihen oikeus.

Konkurssiasiamiehen tehtävien ja ulosoton yhteys huomioon ottaen on perusteltua, että hänellä olisi oikeus saada säädettyjen tehtäviensä hoitamista varten tieto ulosottoviranomaiselta suoraan ulosottolain nojalla.

Pykälän 2 momentin mukaan ulosottomies saa ilmaista tuomioistuimelle 1 momentissa tarkoitettua asian, ulosottovalituksen, täytäntöönpanoriidan ja takaisinsaantiasian käsittelyä varten tarpeelliset ulosottoasiaan liittyvät tiedot salassapitovelvollisuuden estämättä. Ehdotetussa 73 §:ssä säädettyjä tietoja ulosottomies ei kuitenkaan saisi ilmaista edes tuomioistuimelle.

Käsiteltäessä 1 momentin 1—7 kohdassa tarkoitettua asiaa esitutkinta- ja syyttäjäviranomaisilla sekä muilla mainituilla viranomaisilla olisi oikeus saada tietoja ulosottoviranomaisilta. Näin ollen tuomioistuimen oma tietojensaanti ei useinkaan tulisi ajankohtaiseksi. Ulosottomiestä voitaisiin tarvittaessa kuitenkin esimerkiksi kuulla todistajana. Myös ulosottovalitus-, täytäntöönpanoriita- ja takaisinsaantiasiaissa ulosottomies voisi ilmaista tuomioistuimelle esimerkiksi antamassaan lausunnossa salassa pidettävää tietoa. Tietojen ei tarvitsisi 1 momentissa säädetyllä tavalla rajoittua velallisen taloudelliseen asemaan ja toimintaan. Tietojen tulisi kuitenkin olla tarpeen mainitun asian tuomioistuinkäsittelyssä, ja tietojen tulisi liittyä tiettyyn ulosottoasiaan. Oikeudenkäyntiaineiston julkisuus määräytyisi oikeudenkäynnin julkisuudesta annetun lain perusteella.

Ulosottolain 10 luvun 9 §:n 1 momentin ja

12 §:n 3 momentin mukaan ulosottomiehen on annettava ulosottovalituksen johdosta lausuntonsa ja toimitusmiehen selvityksensä, jotka on toimitettava käräjäoikeuteen. Näissä voitaisiin tarvittaessa ilmaista myös salassa pidettävää tietoa. Käytännössä tuomioistuin yleensä pyytää ulosottomieheltä lausunnon myös täytäntöönpanoriidassa. Asiasta ehdotetaan otettavaksi nimenomainen säännös 9 luvun 11 §:ään. Ulosottomies voi esiintyä takaisinsaantiasiaissa todistajana.

Pykälän 3 momentissa määriteltäisiin 1 momentissa tarkoitettu törkeä rikos. Momentin mukaan törkeänä rikoksena pidettäisiin rikosta, josta ei ole säädetty lievempää rangaistusta kuin neljä kuukautta vankeutta. Määrittely vastaa sitä rikoslaissa omaksuttua rajaa, jossa yleensä rikoksen tekemuotoa pidetään törkeänä.

Pykälän 4 momentissa olisi säännös, jonka mukaan pykälässä tarkoitettulle viranomaiselle voidaan luovuttaa säädetyt tiedot myös sähköisessä muodossa. Käytettäessä sähköistä tiedonsiirtoa tulee kiinnittää erityistä huomiota siihen, etteivät salaiset tiedot tule ulkopuolisten tietoon.

Tekninen käyttöyhteys voidaan perustaa 1 luvun 33 ja 35 §:n nojalla ulosottorekisterin asianhallintatietojen ja hakemistotietojen luovuttamista varten. Samaa teknistä käyttöyhteyttä voitaisiin käyttää puheena olevassa pykälässä tarkoitettujen tietojen luovuttamiseen kuitenkin niin, että tietoja pyydetäisiin yksittäistapauksittain ulosottoviranomaiselta, joka voisi ennen tietojen antamista tarkistaa, kuka tietoja pyytää ja tarvittaessa varmistua siitä, mihin tarkoitukseen tietoja pyydetään.

71 §. *Veroviranomaiset ja julkisia tukia myöntävät.* Pykälän 1 momentin mukaan ulosottoviranomainen saa yksittäistapauksessa antaa pyydettyä ulosottoviranomaisen asiakirjasta vastaajan tunniste- ja yhteystietoja sekä vastaajan taloudellista asemaa ja toimintaa koskevia tietoja, jos tiedot ovat tarpeen 1) veroviranomaisille verotusta koskevan asian käsittelyä varten taikka 2) työttömyyspäivärahaa tai muita julkisia avustuksia, tukia tai muita etuuksia myöntävälle tai valvovalle viranomaiselle, julkisyhteisölle taikka muulle yhteisölle tai säätiölle sellaisen asian käsittelyä varten.

Ehdotettu 69 § tarkoittaisi, että myös puheena oleva pykälä täydentäisi mahdollisia muualla olevia säännöksiä veroviranomaisen ja julkisia tukia myöntävän oikeudesta saada tietoja. Tällaisia säännöksiä on muun muassa verotusmenettelystä annetun lain (1558/1995) 18 ja 20 §:ssä. Ehdotettu säännös ei rajoittaisi myöskään sitä viranomaisten välistä tietojen vaihtoa, joka voi tapahtua julkisuuslain nojalla.

Tietojen antamisesta yksittäistapauksittain sekä siitä, mitä tunniste- ja yhteystiedoilla sekä tiedoilla vastaajan taloudellisesta asemasta ja toiminnasta tarkoitetaan, viitataan 70 §:n kohdalla todettuun.

Momentin 1 kohdassa tarkoitettu verotusta koskeva asia määräytyisi lähinnä verohallintolain (1557/1995) 2 §:n mukaisesti. Pykälän mukaan verohallinnon tehtävänä on verotuksen toimittaminen, verojen ja maksujen kanto, perintä, verovalvonta sekä veronsaajien oikeuden valvonnan järjestäminen sen mukaan kuin erikseen säädetään.

Se, millä veroviranomaisella olisi oikeus tiedon saantiin, ratkaistaisiin verohallintolain 1 §:n perusteella. Säännöksen mukaan valtiovarainministeriön alaiseen verohallintoon kuuluvat verohallitus ja verovirastot. Siihen voi kuulua myös muita yksiköitä sen mukaan kuin niistä erikseen säädetään.

Tulliviranomainen saisi tulliverotusta koskevassa asiassa tietoja ehdotetun 70 §:n 1 momentin 6 kohdan nojalla.

Momentin 2 kohta on laaja-alainen säännös, jossa tietojensaantioikeus on ulotettu julkisten etuuksien myöntäjille, vaikka myöntäjänä olisi muu kuin viranomainen tai julkisyhteisö. Julkisia etuuksia olisivat säännöksessä mainitun työttömyyspäivärahan lisäksi muun muassa toimeentulotuki, asumistuki sekä muut henkilökohtaiseen kulutukseen joko lain nojalla tai harkinnallisesti ja yleensä sosiaalisin perustein maksettavat tuet. Julkinen tuki maksetaan julkisista varoista tai muista varoista lakisääteisesti.

Julkisella etuudella tarkoitettaisiin myös rikoslain 29 luvun 9 §:n 2 momentissa tarkoitettua avustusta, joka myönnetään joko lakisääteisesti tai harkinnanvaraisesti muuhun kuin henkilökohtaiseen kulutukseen valtion, kunnan tai muun julkisyhteisön, taikka, sen mukaan kuin siitä lailla erikseen säädetään,

muun yhteisön tai säätiön varoista. Taloudellisenä tukena pidetään myös lainaa, korkotukea ja lainan vakuutta. Tässä tarkoitettuja tukia olisivat esimerkiksi erilaiset yritys-, elinkeino- ja maataloustuet.

Pykälän 2 momentissa on tietojen luovuttamista rajoittava säännös. Sen mukaan 1 momentissa tarkoitettuja tietoa ei ilman erityistä syytä saa luovuttaa, jos asiakirjan laatimisesta on tietoa pyydettyä kulunut yli neljä vuotta. Ensisijaisesti tieto tulisi lisäksi luovuttaa 1 luvussa säädettyllä tavalla ulosottorekisteristä. Tiedot voidaan luovuttaa 1 momentissa tarkoitettulle sähköisessä muodossa.

Neljän vuoden rajoitus perustuu siihen, että tätä vanhemmilla tiedoilla on vain poikkeuksellisesti merkitystä tiedon pyytäjälle. Koko velallishistoriaa ei annettaisi automaattisesti. Neljän vuoden raja olisi sama kuin ulosottorekisteriä koskevassa ehdotetussa 1 luvun 31 §:n 2 momentissa, 33 §:n 1 momentissa ja 34 §:n 1 momentissa. Ratkaisevaa olisi ulosottoasiakirjan, esimerkiksi ulosmittauspäätöksen tai ulosottoselvityspöytäkirjan allekirjoittamisen ajankohta. Erityisen syyn olemassaolo jouduttaisiin harkitsemaan yksittäistapauksittain. Kun julkisuuslain yhtenä perustavoitteena on se, ettei viranomaisten keskinäistä tietojenvaihtoa perusteettomasti rajoitettaisi, erityisen syyn olemassaololle ei tulisi asettaa kovin korkeaa kynnystä. Pyytäjän tulisi kuitenkin pystyä perustelevaan tarve saada vanhoja tietoja hoidettavanaan olevaan asiaan liittyvillä konkreettisilla syillä.

Momentissa asetettaisiin ensisijaiseksi 1 luvussa, lähinnä sen 33 §:ssä tarkoitettu tietojen luovuttaminen ulosottorekisteristä. Ulosoton tietovarmuuden, velallisten yhdenvertaisuuden ja ulosottoviranomaisten työmäärän kannalta on perusteltua pyrkiä antamaan pyydetty tiedot yhdenmukaisesti rekisteritietona. Käytännössä voitaisiin menetellä niin, että kun esimerkiksi verottajalta tai työviranomaiselta tulee tiedustelu, vastaus lähtisi tietojärjestelmästä koskien neljän vuoden asianhallintatietoja. Viimeksi mainitut tiedot voidaan 1 luvun 33 §:n 1 momentin ja 35 §:n nojalla antaa myös kiinteän käyttöyhteyden avulla ulosoton tietojärjestelmästä. Jolleivät näin luovutetut tiedot riitä, ulosottoviranomaiselta voitaisiin pyytää tarkentavia tai

täydentäviä tietoja. Ne voitaisiin antaa myös sähköisessä muodossa. Kiinteän tietoyhteyden käyttämistä niiden osalta koskee, mitä edellä on todettu 70 §:n yhteydessä.

72 §. *Oma-aloitteinen tietojen antaminen.* Voimassa olevan 3 luvun 34 g §:n mukaan ulosottomies saa, jos on syytä epäillä, että velallinen on saattanut syyllistyä rikokseen, julkisuuslain mukaisen salassapitovelvollisuuden estämättä antaa tarpeellisia tietoja syyttäjä- ja esitutkintaviranomaiselle. Säännös on osoittautunut tarpeelliseksi johtuen erityisesti ulosottoviranomaisten ja muiden viranomaisten kasvaneesta yhteistoiminnasta sekä ulosoton erikoisperintätoiminnasta. Säännöstä on kuitenkin tarpeen täsmentää.

Ehdotetusta 1 luvun 33 §:n 3 momentista seuraa, että oma-aloitteinen tietojenantooikeus koskisi myös ulosottorekisteriin merkityjä tietoja. Tiedot voisivat vastaajan lisäksi koskea sivullista. Väärinkäytöstapauksissa vastaaja on usein toiminut yhteisymmärryksessä sivullisen kanssa. Pykälä koskisi kuitenkin myös itsenäisesti toiminutta sivullista, jos väärinkäytös tulee ulosottomiehen tietoon ulosottoasian yhteydessä. Tietojen luovuttamista rajoittaisivat 73 §:ssä olevat säännökset, joilla pyritään aikaansaamaan asianmukainen menettely ja luottamuksen suoja muun muassa vastaajalta ja sivulliselta itseltään saatujen tietojen suhteen.

Pykälässä täsmennettäisiin voimassa olevaan lakiin nähden sitä, missä tilanteessa tietoja voidaan oma-aloitteisesti luovuttaa, mitä tietoja voidaan luovuttaa ja mihin tarkoitukseen tietoja saa luovuttaa. Pykälässä ei asetettaisi ulosottomiehelle velvollisuutta luovuttaa oma-aloitteisesti tietoja, vaan hänellä olisi siihen mahdollisuus säädetyissä tilanteissa. Pykälässä ei tarkoitettaisi varsinaisen rikosilmoituksen tekemistä, joskin myös siihen olisi mahdollisuus. Etenkin silloin, kun tiedot koskevat sivullista eikä kysymys ole esimerkiksi avunannosta velallisen rikokseen, tulisi tietojen oma-aloitteiseen luovuttamiseen suhtautua pidättyväisesti, jollei käsillä ole selkeästi törkeä väärinkäytös. Tarkoitus ei ole, että ulosottomies ryhtyisi erityistoimiin tässä tarkoitettujen tietojen saamiseksi, vaan kysymys olisi normaalien täytäntöönpanotehtävien yhteydessä havaittujen seikkojen ilmoittamisesta.

Pykälän 1 momentti koskee tilannetta, jossa ulosottomiehen mielestä on syytä epäillä, että vastaaja tai sivullinen on saattanut syyllistyä virallisen syytteen alaiseen ulosottomenettelyssä tehtyyn tai täytäntöönpanon tuloksen muutoin olennaisesti vaarantavaan rikokseen, kirjanpitorikokseen taikka sellaiseen muuhun rikokseen, josta ei ole säädetty lievempää rangaistusta kuin neljä kuukautta vankeutta. Tällöin ulosottomies saa ilman pyyntöäkin omasta aloitteestaan luovuttaa tietoja syyttäjä- ja esitutkintaviranomaiselle rikosten selvittämistä, esitutkintaa, syyteharkintaa ja tuomioistuinkäsittelyä varten sekä törkeiden rikosten ennalta estämistä varten. Viimeksi mainituilta osin viitataan ehdotetun 70 §:n 1 momentin 1 kohdan osalta todettuun.

Oma-aloitteisessa tietojen antamisessa kysymyksen tulisivat ensinnäkin ulosottomenettelyssä tehdyt tai täytäntöönpanon tuloksen muutoin olennaisesti vaarantavat rikokset. Lähinnä tällä tarkoitetaan rikoslain 39 luvussa säädettyjä virallisen syytteen alaisia rikoksia. Kysymyksessä voi olla myös esimerkiksi rikoslain 16 luvun 3 §:n mukainen haitanteko virkamiehelle.

Toiseksi tietoja voidaan oma-aloitteisesti antaa rikoslain 30 luvun 9 §:n mukaisesta kirjanpitorikoksesta ja 10 §:n mukaisesta tuottamuksellisesta kirjanpitorikoksesta. Molemmat ovat virallisen syytteen alaisia rikoksia. Ulosottomenettelyssä usein havaitaan, ettei velallinen ole pitänyt kirjanpitoa tai on hävittänyt kirjanpitoaineistoa. Tällöin voidaan pitää asianmukaisena, että ulosottoviranomainen ilmoittaa asiasta esitutkintaviranomaiselle, koska muussa tapauksessa saattaa käydä niin, ettei kukaan reagoi tällaisiin väärinkäytöksiin. Toisinaan sivullisen tietojenantovelvoitteen täyttämiseksi saattaa käydä ilmi, ettei sivullinen pidä kirjanpitoa.

Neljäntenä ryhmänä olisivat vastaajan tai sivullisen tekemät minkä tahansa laatuiset törkeät rikokset. Esimerkiksi törkeästä omaisuusrikoksesta ulosottomies voisi tehdä oma-aloitteisen ilmoituksen havaitessaan vastaajan tai sivullisen hallitsemassa tiloissa olevan arvokasta varastetuksi epäiltävissä olevaa tavaraa.

Koska kyseessä olisi vasta rikosepäily, ulosottomieheltä ei voitaisi edellyttää perinpohjaista rikosoikeudellista arviota rikoksen

todennäköisyydestä, tunnusmerkistön törkeysasteesta taikka osallisuuskysymyksistä. Ulosottomiehen virheenä ei voitaisi yleensä pitää sitäkään, että henkilöä lopulta syytetään tai hänet tuomitaan teosta, joka ei ole virallisen syytteen alainen.

Myös ulosottomies voi tehdä lastensuojelulain (683/1983) 40 §:n nojalla ilmoituksen ilmeisestä perhe- tai yksilökohtaisen suojelun tarpeesta olevasta lapsesta sosiaalilautakunnalle. Esimerkiksi kotitoimitusten yhteydessä ulosottomies saattaa havaita lasten elinolot sellaisiksi, että ne uhkaavat vakavasti vaarantaa lapsen terveyttä tai kehitystä. Etenkin jos lapsi on kodissa harjoitetun huumeidenkäytön tai vakavan väkivallan vuoksi välittömässä vakavassa vaarassa, ulosottomiehen tulisi nopeasti tehdä mainittu ilmoitus.

Ulosottomies saisi pykälän 2 momentin nojalla antaa omasta aloitteestaan tietoja myös 70 §:n 1 momentin 5—7 kohdassa tarkoitettulle viranomaiselle siinä mainittua tarkoitusta varten, jos on syytä epäillä, että vastaaja tai sivullinen on saattanut syyllistyä virallisen syytteen alaiseen rikokseen.

Näin ollen esimerkiksi tulliviranomaiselle voitaisiin ilmoittaa muuan muassa luvattomaan maahantuontiin tai maastavientiin liittyvistä rikosepäilyistä ja konkurssiasiamiehelle konkurssipesiin liittyvistä rikoksista. Edellytyksenä tässäkin olisi, että teot ovat virallisen syytteen alaisia. Lisäksi momentissa olisi nimenomainen säännös siitä, että ulosottomies saa ilmoittaa epäilyttävistä liiketoimista rahanpesun selvittelykeskukselle.

Pykälän 3 momentin mukaan tietoja voidaan omasta aloitteesta antaa myös 71 §:ssä tarkoitettulle viranomaiselle, yhteisölle tai säätiölle, jos on syytä epäillä, että vastaaja tai sivullinen on saattanut syyllistyä rikoslain 29 luvun 1—4 §:ssä tarkoitettuun tekoon tai julkisen etuuden väärinkäyttöön. Tässä tarkoitettu ilmoitus poikkeaa 1 momentissa ja osin myös 2 momentissa tarkoitettusta siinä, että rikosepäilyä ei ilmoiteta viranomaiselle, jonka tehtävänä on selvittää tai syyttää rikoksesta, vaan taholle, joka tiedon saatuaan itse harkitsee, mihin toimenpiteisiin se katsoo olevan asiassa aiheutta. Asianomistajan käytettävissä saattaa olla myös sovittelukeinoja sekä hallinnollisia keinoja varsinaisen rikos-oikeudenkäynnin lisäksi.

Kyseeeseen tulevien rikosten osalta pykälässä olisi kyse lähinnä joko eriasteisesta veropetoksesta tai erilaisista julkisen etuuden väärinkäytöksistä. Merkitystä ei olisi sillä, koskeeko viimeksi mainittua rikoslain 29 luvussa tarkoitettu avustuspetos eri tekemuotoineen vai rikoslain 36 luvussa tarkoitettu petos.

Pykälän 4 momentin mukaan 2 ja 3 momentissa tarkoitettut tiedot tulee hävittää heti, kun niitä ei tarvita, jollei niiden säilyttämiseen ole perusteltua syytä. On huolehdittava siitä, että ulosottomiehen antamista epäilytiedoista ei muodostu henkilörekistereitä. Lausuma momentin mukaisesta tietojen hävittämisestä olisi perusteltua liittää ulosottomiehen ilmoitukseen mahdollisesta väärinkäytöksestä.

Epäillyn oikeusturva edellyttää, että ulosottomiehen antaman tiedon suhteen ryhdytään toimenpiteisiin mahdollisimman pian. Jos tieto osoittautuu aiheettomaksi, tieto tulisi nopeasti hävittää. Jos kysymyksessä on henkilötietolain mukainen henkilötieto, seuraa jo henkilötietolain 29 § 1 momentista, että käytötarkoituksen kannalta virheelliset ja tarpeettomat henkilötiedot poistetaan.

73 §. *Kielto luovuttaa eräitä tietoja.* Pykälän 1 momentin mukaan ulosottomies ei saa luovuttaa muulle kuin toiselle ulosottomiehelle sellaista tietoa, joka on olennaisin osin saatu 1) henkilöltä, joka olisi oikeudenkäynnissä velvollinen kieltäytymään todistamasta siitä seikasta, 2) henkilöltä, joka olisi oikeutettu kieltäytymään todistamasta siitä seikasta, jollei hän anna luovuttamiseen suostumustaan, 3) velalliselta kysyttäessä 52 §:n 6—8 kohdassa tarkoitettua seikasta, jos vastauksesta käy ilmi, että velallinen on saattanut syyllistyä muuhun kuin ulosottomenettelyssä tehtyyn rikokseen ja tiedon luovuttaminen saattaa hänet syytteen vaaraan taikka 4) sivulliselta, jos tieto koskee sivullisen väärinkäytöksiä. Pykälän 2 momentin mukaan edellä mainitut rajoitukset olisivat voimassa siitä riippumatta, ovatko tiedot salassa pidettäviä.

Pykälä koskisi sekä oma-aloitteista tietojen antamista että tietojen antamista toisen viranomaisen niitä pyytäessä ja tietoja siitä riippumatta, onko ne talletettu ulosottorekisteriin. Viimeksi mainittu seikka käy ilmi ehdotetusta 1 luvun 33 §:n 3 momentista. Se,

milloin tieto voidaan olennaisin osin katsoa saaduksi pykälässä mainitulta henkilöltä, joudutaan ratkaisemaan yksittäistapauksittain. Ulosotolle on ominaista jo ulosottomiehen selvittämiselvällisyydestäkin johtuen, että tietoa saadaan useasta eri lähteestä. Luovutusrajoitusta on tarkoitettu sovellettavaksi silloin, kun muun kuin pykälässä mainitun henkilön antaman tai ulosottomiehen itsensä hankkiman tiedon osuus ja näyttöarvo on vähäinen. Jos ulosottomies on alunperin selvittänyt asian itse ja saanut tiedoilleen vain lisävahvistusta pykälässä tarkoitettua antamista tiedoista, luovutusrajoitusta ei olisi. Sen sijaan päinvastaisessa tapauksessa, jossa tieto on peräisin pykälässä tarkoitettulta henkilöltä ja ulosottomies on hankkinut siitä vain lisäselvitystä, luovutusrajoitus olisi voimassa.

Momentin 1 ja 2 kohta vastaa pääosin nykyistä 3 luvun 34 g §:ssä olevaa säännöstä. Momentin 3 kohtaa vastaavaa nimenomaista säännöstä ei ole voimassa olevassa laissa. On tärkeää, että ulosottomies saa kaiken täytäntöönpanon toimittamiseksi tarpeellisen tiedon siitä riippumatta, liittyykö asiaan myös rikollista menettelyä. Toisaalta velallisen totuudessa pysymisen korostuminen, aikaisempaa yksityiskohtaisemmat säännökset tietojenantovelvollisuudesta sekä viranomaisten välisen tietojenvaihdon lisääntynyt sääntelytarkkuus antavat aiheen aiempaa yksityiskohtaisemmin säännellä velalliselta saatujen tietojen luovuttamista.

Yleisesti tunnustettuna ihmisoikeusperiaatteena on, ettei kenenkään tarvitse myötävaikuttaa oman syyllisyytensä selvittämiseen. Ulosottoasiassa ei käsitellä henkilön syyllisyyttä rikokseen, vaan ulosottooperusteen täytäntöönpanemiseksi etsitään omaisuutta. Ulosotossa velallisen antamien tietojen merkitys rinnastuu pesäluettelon oikeaksi vannonamiseen konkurssissa. Konkurssisäännön 18 §:n nojalla velallinen voidaan jopa määrätä vankeuteen, jos hän niskoittelee pesän ilmiannossa tai kieltäytyy tekemästä valaa. Myös ulosottomenettelyssä on aiemmin ollut käytössä valamenettely.

Velallinen ei voisi kieltäytyä antamasta tietoja "ulosottopesään" kuuluvasta varallisuudesta ulosottomiehelle vedoten syytteeseen joutumisen vaaraan. Esimerkiksi tieto, jonka mukaan velallisella on varallisuutta ulko-

mailla ei ole säännöksessä tarkoitettu tieto. Pelkästään se seikka, että velallisella on josakin varoja ei sellaisenaan johda häntä syytteen vaaraan.

Eri asemassa ovat tiedot, joissa velallinen varallisuusasemansa lisäksi joutuu kuvaamaan tekemiään oikeustoimia tai menettelyään. Tällaisia tietoja saattaa tulla esille tiedusteltaessa velalliselta ehdotetun 52 §:n 6—8 kohdassa tarkoitetuista seikoista eli esimerkiksi keinotekoisista varallisuusjärjestelyistä ja takaisinsaantilain mukaisesti peräytettävissä olevista oikeustoimista. Niistä kertoessaan velallinen saattaa joutua kuvaamaan menettelyä, josta käy ilmi, että hän on syyllistynyt esimerkiksi velallisen epärehellisyteen.

Luovutusrajoitusta ei tarvitse noudattaa, jos ulosottomies on olennaisilta osin itse saanut mainituissa kohdissa tarkoitettut seikat selville. Jos tiedot on saatu ulkopuolisilta, saattaa momentin 1 tai 2 kohta rajoittaa luovuttamista.

Luovutusrajoitus ei koskisi ulosottomenettelyssä tehtyjä rikoksia. Ulosottomies voisi antaa tietoja toiselle viranomaiselle silloin, kun velallinen on antanut ulosottomiehelle vääriä tietoja tai kieltäytynyt antamasta tietoja. Tällöin kysymys olisi lähinnä velallisen petoksesta taikka vastaavasta törkeästä tai lievistä tekemuodosta.

Ulosottoviranomainen ei saisi momentin 4 kohdan mukaan antaa tietoja sivullisen väärinkäytöksistä eli rikkomuksesta, laiminlyönnistä tai rikollisesta menettelystä, jos tiedot on saatu sivulliselta itseltään. Säännös vastaa asiallisesti voimassa olevaa 3 luvun 34 g §:n 4 momentissa olevaa säännöstä.

Ulosottomies saa ehdotetun 91 §:n nojalla antaa hakijalle laajasti tietoja. Jotta tämä ei johtaisi velallista syytteen vaaraan, ehdotetaan 91 §:ään otettavaksi säännös, jonka mukaan hakija ei saisi käyttää ulosottomiehen velalliselta tai todistamisesta kieltäytymään oikeutetulta saamia ja hakijalle luovuttamiin tietoja velallisen syytteeseen saattamiseksi. Lisäksi 91 §:ssä ulosottomiestä kiellettäisiin antamasta tietoja, jotka hän on saanut henkilöltä, joka olisi oikeudenkäynnissä velvollinen kieltäytymään todistamasta kyseisestä seikasta tai sivulliselta saatuja tietoja tämän väärinkäytöksistä. Pykälän 2 moment-

tiin otettaisiin viittaussäännös mainittuihin 91 §:n rajoituksiin.

Luovutusrajoitukset koskevat pykälässä mainittuja tietoja niiden salassa pidettävyydestä riippumatta. Ehdotettu 73 § ei siten ole ensisijaisesti asiakirjan julkisuutta koskeva säännös, vaan säännös tietojenvaihtoa koskevien asianmukaisten toimintaperiaatteiden turvaamiseksi.

Uhkasakko

74 §. *Uhkasakon asettaminen.* Ehdotetut uhkasakkoa koskevat säännökset vastaavat olennaisilta osin voimassa olevia 3 luvun 39—41 §:n säännöksiä, jotka ovat vuodelta 1996. Pykälät on laadittu tässä esityksessä omaksutulla tavalla suhteellisen lyhyiksi ja osin ryhmitelty uudelleen.

Ehdotettu pykälä vastaa voimassa olevan 3 luvun 39 §:n 1 momenttia. Pykälän 1 momentin mukaan uhkasakko, jonka ulosottomies ulosottolain nojalla asettaa, asetetaan rahamäärältään kiinteänä tai siten, että uhkasakon suuruus määräytyy ajan kulumisen mukaan (*juokseva uhkasakko*). Juokseva uhkasakko asetetaan määräämällä uhkasakolle kiinteä peruserä sekä lisäerä jokaista sellaista päätöksessä ilmoitettavaa ajanjaksoa (*uhkasakkojakso*) varten, jonka kuluessa ulosottoperustetta tai ulosottomiehen päätöstä ei ole noudatettu. Jos juokseva uhkasakko asetetaan kiellon rikkomisen varalta, lisäerä voidaan määrätä ajan kulumisen sijasta jokaisesta rikkomiskerrasta.

Pykälän 2 momentin mukaan jollei ulosottolaista tai täytäntöön pantavana olevasta ulosottopeusteesta muuta ilmene, uhkasakkoa asetettaessa noudatetaan lisäksi soveltuvin osin, mitä uhkasakkolain (1113/1990) 6 §:n 3 momentissa sekä 7 ja 8 §:ssä säädetään.

75 §. *Kuuleminen ja tiedoksianto.* Pykälän 1 momentin mukaan ennen uhkasakon asettamista ulosottomiehen on varattava veloitettulle tilaisuus tulla kuulluksi, jollei se tuntuu vastaa voimassa olevan 3 luvun 41 §:n 1 momentin ensimmäistä virkettä.

Pykälän 2 momentin mukaan asiakirja, jossa jollekin asetetaan uhkasakko, on annettava hänelle tiedoksi niin kuin 38 §:ssä tai 40 ja

41 §:ssä säädetään. Jollei tiedoksianto onnistu mainitulla tavalla, tiedoksianto saadaan toimittaa muuhun selville saatuun osoitteen tai asiamiehelle, jos tämä on käyttänyt siinä asiassa puhevaltaa. Uhkasakkoa ei kuitenkaan saa tuomita maksettavaksi siltä osin kuin henkilökohtaisesta tiedoksisaannista on epäselvyyttä.

Momenttia vastaava säännös on voimassa olevan 3 luvun 41 §:n 1 momentin toisessa virkkeessä. Sen mukaan ulosottomiehen päätös uhkasakon asettamisesta on annettava vastaajalle tiedoksi postitse saantitodistusta vastaan tai haastetiedoksiantona, jollei tiedoksiantoa voida suorittaa 27 §:n 3 momentissa säädetyllä tavalla eli asianomaisen nimenomaisesti ilmoittamaan tai lähettämäänsä kirjoitukseen merkittyyn osoitteen.

Uhkasakon asettamis päätös tulisi momentin mukaan antaa tiedoksi tiedoksisaantiosoitteeseen taikka todisteellisesti 41 §:n mukaisesti tai sijaistiedoksiantona. Toissijaisesti voitaisiin käyttää tiedoksiantoa tavallisena kirjeenä muuhun kuin tiedoksianto-osoitteeseen tai asiamiehelle, jos asiamies on esittänyt uhkasakkoa koskevassa asiassa veloitettun puolesta lausumia.

Muut kuin 41 §:ssä tarkoitetut tiedoksiantotavat eivät varmista sitä, että veloitettu on henkilökohtaisesti saanut tiedon hänelle asetetusta veloitteesta. Tästä syystä momenttiin otettaisiin säännös, jonka mukaan uhkasakkoa ei saa tuomita siltä osin kuin henkilökohtaisesta tiedoksisaannista on epäselvyyttä. Uhkasakkoa ei saisi tuomita siltä osin tai siltä ajalta kuin tiedoksisaanti ei ole selvä. Jos tiedoksisaannista on epäselvyyttä, mutta veloitettu tai hänen pyynnöstään asiamies on ottanut ulosottomieheen uhkasakkoasiassa yhteyttä, voitaisiin tiedoksisaannin katsoa viimeistään silloin tapahtuneen.

76 §. *Uuden uhkasakon asettaminen.* Pykälän mukaan ulosottomies saa asettaa uuden uhkasakon, vaikka aikaisemmin asetettua uhkasakkoa ei ole tuomitu maksettavaksi. Aikaisemmin asetettu uhkasakko kuitenkin raukeaa, jollei ulosottomies uutta uhkasakkoa koskevassa tiedoksiannossa samalla ilmoita asianomaiselle päätöksestään hakea käräjäoikeudelta aikaisemman uhkasakon tuomitsemista. Pykälä vastaa voimassa olevan 3 luvun 39 §:n 2 momenttia.

77 §. *Muutoksenhakukielto.* Pykälän mukaan ulosottomiehen päätökseen, joka koskee uhkasakon asettamista, ei saa hakea muutosta valittamalla. Ulosottomies voi oikaista uhkasakon asettamista koskevaa päätöstään noudattaen, mitä 9 luvun 1—3 §:ssä säädetään. Pykälä vastaa voimassa olevan 3 luvun 39 §:n 3 momenttia.

Tarkoitus on nykyiseen tapaan, että uhkasakon asettamispäätöksen laillisuus tutkitaan uhkasakon tuomitsemis asian yhteydessä. Ehdotetussa 79 §:ssä säädettäisiin nimenomaisesti, että tuomioistuimen tulee omasta aloitteestaan tutkia ulosottomiehen tekemän uhkasakon asettamispäätöksen oikeellisuus.

78 §. *Hakemus uhkasakon tuomitsemisesta.* Pykälän 1 momentin mukaan 10 luvun 2 §:ssä tarkoitettu käräjäoikeus tuomitsee ulosottomiehen hakemuksesta maksettavaksi ulosottomiehen asettaman uhkasakon. Jos uhkasakko on asetettu täytäntöön pantavana olevassa ulosotto perusteessa, ulosottomies voi hakea tuomitsemista myös uhkasakon asettaneelta tuomioistuimelta. Momentti vastaa pääosin voimassa olevan 3 luvun 40 §:n 1 momenttia.

Ennen 1 momentissa tarkoitettujen hakemusten tekemistä ulosottomiehen on pykälän 2 momentin mukaan varattava velvoitetulle tilaisuus tulla kuulluksi, jos se on tarpeellista. Ulosottomiehen on lisäksi ilmoitettava vaatimuksen tekemistä koskevasta päätöksestään velvoitetulle.

Momentti vastaa voimassa olevaa 3 luvun 41 §:n 2 momenttia. Kuulemisesta koskevasta ilmaisusta on jätetty pois sanat "sopivalla tavalla", koska kuulemistapaa koskeva yleinen sääntely on ehdotetussa 32 §:ssä.

79 §. *Maksettavaksi tuomitsemisen edellytykset.* Pykälän 1 momentin mukaan tuomioistuimen, jolta ulosottomies hakee uhkasakon maksettavaksi tuomitsemista, tulee omasta aloitteestaan tutkia ulosottomiehen tekemän uhkasakon asettamispäätöksen oikeellisuus. Uhkasakko tuomitaan maksettavaksi, jos velvoitetta ei ole täytetty tai sitä on rikottu ilman pätevää syytä. Uhkasakon tuomitsemisessa noudatetaan lisäksi soveltuvin osin, mitä uhkasakkolain 10 §:n 2 momentissa ja 11 §:ssä säädetään.

Momentti vastaa osin voimassa olevaa 3 luvun 40 §:n 2 momentin ensimmäistä ja

kolmatta virkettä. Momenttiin on oikeusturvavasyistä lisätty säännös tuomioistuimen tutkimisvelvollisuudesta ulosottomiehen päätökseen nähden. Vaikka velvoitettu ei olisi vedonnut uhkasakon asettamispäätöksen lainvastaisuuteen tai virheellisyyteen, se tulisi aina viran puolesta tutkia.

Uhkasakko voidaan momentissa viitatussa uhkasakkolain 11 §:n nojalla tuomita asetettua pienempänä, jos päävelvoitetta on olennaiselta osalta noudatettu tai velvoitetun maksukyky on merkittävästi alentunut taikka uhkasakon määrän alentamiseen on muu perusteltu syy. Koska toisinaan esimerkiksi sivullisen velvollisuus antaa tietoja saattaa olla epäselvää, voitaisiin tällainen tukinnanvaraisuus ottaa viimeksi mainitun kohdan perusteella huomioon etenkin, jos tietojen antajaa normaalisti sitoo vaitiolovelvollisuus. Tarkoitus ei kuitenkaan ole, että henkilö, joka on selvästi tietojenantovelvollinen, mutta ei ole ulosottomiehelle halunnut antaa tietoja, voisi mainitun kohdan nojalla olennaisessa määrin välttyä uhkasakkoseuraamuksilta.

Momentissa viitattu uhkasakkolain 10 §:n 2 momentti koskee lisäerän raukeamista ajan kulumiseen perustuvan juoksevan uhkasakon tuomitsemisessa. Momentissa olisi lisäksi vastaava säännös, joka koskee rikkomiskertoihin perustuvaa juoksevaa uhkasakkoa. Momentti vastaa voimassa olevan 3 luvun 40 §:n 2 momentin viimeistä virkettä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että uhkasakko voidaan tuomita maksettavaksi, vaikka uhkasakon asettamista koskeva ulosotto peruste ei ole lainvoimainen. Momentti vastaa voimassa olevan 3 luvun 40 §:n 2 momentin toista virkettä.

80 §. *Uhkasakkoasian käsittely tuomioistuimessa.* Pykälän 1 momentin mukaan uhkasakon tuomitsemista koskevan asian käsittelyssä tuomioistuimessa noudatetaan soveltuvin osin, mitä 10 luvun 13 §:n 1 ja 2 momentissa sekä 17 §:ssä säädetään. Momentti on samansisältöinen kuin voimassa oleva 3 luvun 40 §:n 4 momentin ensimmäinen virke.

Uhkasakon maksettavaksi tuomitsemista käsittelevä käräjäoikeus voi momentin mukaan määrätä ulosottomiehen antaman uhkasakkopäätöksen täytäntöönpanon keskeytettäväksi noudattaen soveltuvin osin, mitä 9 luvussa säädetään. Momentti vastaa asi-

allisesti voimassa olevaa 3 luvun 40 §:n 4 momentin viimeistä virkettä. Sanamuotoa on hieman täsmennetty siten, että keskeyttäminen kohdistuu vain siihen osaan täytäntöönpanoa, joka koskee ulosottomiehen uhkasakopäätöksessä asetettua velvoitetta, mutta ei sen sijaan käynnissä olevaa täytäntöönpanoa tätä laajemmin.

Lisäksi momentissa olisi uusi säännös siitä, että jos ulosottomiehen hakemus asettamansa uhkasakon maksettavaksi tuomitsemisesta hylätään, valtio voidaan velvoitetun vaatimuksesta määrätä korvaamaan asianomaisen kohtuulliset oikeudenkäyntikulut. Säännöstä voidaan pitää uhkasakolla velvoitetun oikeussuojan vaatimana. Vastaavankaltainen säännös on oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 9 luvun 1 a §:n 1 momentissa.

Pykälän 2 momentti koskee kuulemista. Momentin mukaan ennen kuin uhkasakko tuomitaan maksettavaksi, velvoitetulle on varattava tilaisuus tulla tuomioistuimessa kuuluksi. Säännöstä on pidetty tarpeellisenä oikeusturvan ja selvyyden vuoksi.

81 §. *Tuomitsemispäätöksen täytäntöönpano.* Pykälän mukaan lainvoimaa vailla oleva käräjäoikeuden päätös, jolla uhkasakko on tuomittu maksettavaksi, voidaan panna heti täytäntöön, jollei muutoksenhakutuomioistuimella noudattaen soveltuvin osin, mitä 9 luvun 14—17 §:ssä säädetään, toisin määrää. Ulosmitattu omaisuus saadaan ennen päätöksen lainvoimaisuutta kuitenkin myydä ainoastaan 2 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitettuihin tapauksiin. Hovioikeuden päätöksestä, jolla uhkasakko on tuomittu maksettavaksi, on voimassa, mitä 2 luvun 10 §:ssä säädetään.

Pykälän ensimmäinen virke ja lainvoimaa vailla olevan omaisuuden myyntikielto vastaavat voimassa olevan 3 luvun 40 §:n 3 momenttia. Myyntikieltoa ehdotetaan kuitenkin lievennettäväksi säilytyskelvottoman omaisuuden osalta vahinkojen välttämiseksi. Jos hovioikeus on tuominnut uhkasakon maksettavaksi, noudatettaisiin ehdotettua 2 luvun 10 §:ää eli tuomio pantaisiin täytäntöön kuten lainvoimainen tuomio. Koska kertyneiden varojen nostajana olisi valtio, varat voitaisiin tilittää ilman nostovakuutta.

Myyntikielto koskisi myös ehdotetussa 63 §:ssä tarkoitettua ulosotto selvityksessä

asetettua uhkasakkoa. Voimassa olevassa laissa tältä osin ei ole myyntikieltoa, vaan täytäntöönpano voi jatkua muutoksenhausta huolimatta, jollei keskeytysmääräystä anneta. Oikeusturva- ja yhdenmukaisuussyistä tästä ehdotetaan kuitenkin luovuttavaksi. Todennäköisesti jo ulosmittauksella on riittävä pakotevaikutus myös ulosotto selvityksessä asetetun uhkasakon osalta. Estettä ei olisi asetettua uhkasakkoa 76 §:n mukaisesti ja ulosmitata sen suorittamiseksi lisää omaisuutta, jollei velvoitetta noudateta.

Voimakeinot

Ehdotetussa 82 ja 83 §:ssä ulosottomiehen oikeus yhtäältä itse käyttää pakkokeinoja ja toisaalta saada poliisilta virka-apua ehdotetaan säilytettäväksi suurin piirtein nykyisenkaltaisena. Sääntelyä ehdotetaan kuitenkin eräin osin täsmennettäväksi. Lisäksi tehtäisiin aiempaa selkeämpi ero paikkaan kohdistuvien pakko- tai voimakeinojen ja henkilöön kohdistuvien voimakeinojen välillä.

82 §. *Voimakeinot täytäntöönpanon toimittamiseksi.* Voimassa olevan 3 luvun 30 §:n mukaan ulosottomiehellä on oikeus, mikäli täytäntöönpanossa tarvitaan, avauttaa lukkoja ja ovia sekä etsiä huoneita ja säilytyspaikkoja. Vastarintaa kohdatessaan ulosottomiehellä on oikeus saada poliisilta virka-apua, mutta hän voi itsekin käyttää sellaisia voimakeinoja, joita virkatehtävän laatuun ja vastarinnan vaarallisuuteen nähden sekä tilanne muutoinkin huomioon ottaen voidaan pitää puolustettavina.

Ehdotetun pykälän mukaan ulosottomiehellä on oikeus etsiessään ulosmittauskelpoista omaisuutta, muuta täytäntöönpanon kohdetta tai asiassa selvitystä taikka päästäkseen täytäntöönpanon edellyttämiin tiloihin tarvittaessa avata tai avauttaa lukkoja ja ovia sekä täytäntöönpanon toimittamiseksi käyttää muita vastaavia voimakeinoja siinä määrin kuin niitä voidaan olosuhteet huomioon ottaen pitää perusteltuina sekä saada poliisilta virka-apua. Asianomaiselle on kuitenkin varattava tilaisuus toimia itse, jollei täytäntöönpano sen johdosta vaarannu. Puheena olevassa pykälässä säädettäisiin omaisuuden etsimisessä käytettävistä pakkokeinoista ja 49 §:ssä siitä, mistä paikoista omaisuutta

voidaan etsiä.

Pykälän mukaan ulosottomies voi käyttää olosuhteet huomioon ottaen perusteltuja voimakeinoja. Esimerkiksi oven lukitseminen tai muun esteen asettaminen ei saa sinällään estää täytäntöönpanoa. Usein jo tieto siitä, että ulosottomiehellä on mahdollisuus käyttää myös voimakeinoja, ennalta ehkäisee vastarintaa. Toisaalta voimakeinojen käytössä on otettava huomioon ehdotetun 1 luvun 19 §:n asianmukaisen menettelyn vaatimukset. Etenkin suhteellisuusperiaate on tärkeä.

Jos vastaaja on läsnä, hänelle olisi vahinkojen välttämiseksi ennen voimakeinoihin turvautumista varattava tilaisuus toimia itse eli esimerkiksi aukaista ovi. Pääsääntöisesti ulosottomiehen tulisi pitkämielisesti pyrkiä hoitamaan tilanne rauhanomaisesti. Jos kuitenkin omaisuuden tai selvitysaineiston hukkamisvaara on olemassa ja täytäntöönpanossa on kysymyksessä tuntuva intressi, ulosottomiehellä olisi oikeus käyttää tarvittaessa voimakeinoja suhteellisen nopeastikin.

83 §. *Henkilöön kohdistuvat voimakeinot.* Voimassa olevan 3 luvun 30 §:n sanamuodosta ei selvästi käy ilmi, tarkoitetaanko siinä myös henkilöön kohdistuvia pakkokeinoja. Koska periaatteessa ja etenkin perusoikeuksien valossa on merkittävä ero siinä, käytetäänkö voimakeinoja esimerkiksi oven aukaisemiseksi vai henkilöön kohdistuvina, ehdotetaan viimeksi mainitusta säädettäväksi erikseen.

Pykälässä säädettäisiin, että jos ulosottomies kohtaa vastarintaa, jolla pyritään estämään täytäntöönpano tai sitä tuntuvasti vaikeuttamaan, ulosottomiehellä on oikeus saada poliisilta virka-apua. Ulosottomies saa vastarintaa kohdatessaan itsekin käyttää sellaisia vastarinnan murtamiseksi tarpeellisia voimakeinoja, joita täytäntöönpanotehtävän laatu, vastarinnan vaarallisuus sekä tilanne muutoinkin huomioon ottaen voidaan pitää puolustettavina. Ehdotetussa 50 §:ssä säädetään edellytyksistä, jotka koskevat henkilöön kohdistuvaa etsimistä.

Pykälän sanamuoto on lähes sama kuin voimassa olevassa 3 luvun 30 §:ssä. Mainittu säännös ei ole aiheuttanut käytännössä mainittavia ongelmia. Riittävän tehokas täytäntöönpano ja vastarintaa ennalta estävän vaikutuksen aikaansaaminen edellyttävät, että

ulosottomiehellä on oikeus itsekin käyttää tietynasteisia henkilöön kohdistuvia voimakeinoja. Ulosottomiehen oikeus käyttää voimakeinoja ei kytkeytyisi ainoastaan niihin tilanteisiin, joissa on kysymys rikoslaissa tarkoitettusta virkamiehen väkivaltaisesta vastustamisesta.

Säännökseen ehdotetaan lisättäväksi vastarinnan tarkoitusta kuvaava ilmaisu "jolla pyritään estämään täytäntöönpano tai sitä tuntuvasti vaikeuttamaan". Tällä halutaan korostaa sitä, että kysymyksessä ei tarvitse olla hyökkäys ulosottomiestä kohti, vaan esimerkiksi se, että joku asettautuu ulosottomiehen tielle estääkseen täytäntöönpanon tai sieppaa ulosmittavan omaisuuden mukaansa ja lähtee juoksemaan paikalta pois. Tarkennuksena voimassa olevaan sanamuotoon nähden lisättäisiin ilmaisu, jonka mukaan voimakeinoja saa käyttää vain vastarinnan murtamisen tarkoituksessa.

Henkilöön kohdistuvia voimakeinoja harkittaessa tulee ottaa huomioon täytäntöönpanotehtävän laatu. Käytettävän voiman tulee olla järkevässä suhteessa intressiin nähden. Kysymys ei tältä osin ole velkojen eriarvoisuudesta, vaan suhteellisuusperiaatteen toteuttamisesta ja siitä, että vähäinen saatava todennäköisesti saadaan myöhemmin muulla tavalla perityksi. Tilanne on toinen, jos on löydetty arvokas ja vastaajan piilottelma omaisuus tai luovutustuomion kohde.

Huomioon on otettava myös vastarinnan vaarallisuus. Jos vastarinnan murtaminen edellyttäisi tuntuvia pakkokeinoja, ulosottomiehen tulee pyytää poliisilta virka-apua. Voimakeinojen tulee muutoinkin tilanne kokonaisuutena olla "puolustettavia". Ei riitä, että voimakeinot ovat olleet tarpeellisia tai edes välttämättömiä, vaan niiden täytyy olla myös hyväksyttävissä tilanne kokonaisuudessaan arvioiden.

Puolustettavissa olevien voimakeinojen määrä olisi arvioitava objektiivisesti. Jos voimakeinon käyttämisestä voidaan arvioida aiheutuvan vammoja, ulosottomiehen ei pitäisi siihen ryhtyä. Puolustettavana voimakeinona, johon ulosottomies voisi itse turvautua, voitaisiin pitää esimerkiksi henkilön siirtämistä ovelta syrjään. Jos henkilö aktiivisesti esimerkiksi huitomalla tai potkimalla vastustaa ulosottomiehen toimia, tulisi mahdolli-

suuksien mukaan turvautua poliisin virka-apuun.

Myöskään poliisilla ei ole rajatonta voimankäytön oikeutta. Poliisilain 27 §:n mukaan poliisimiehellä on virkatehtävää suorittaessaan oikeus muun ohella vastarinnan murtamiseksi käyttää sellaisia tarpeellisia voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavana. Voimakeinojen puolustettavuutta arvioitaessa on otettava huomioon tehtävän tärkeys ja kiireellisyys, vastarinnan vaarallisuus, käytettävissä olevat voimakeinot sekä muut tilanteen kokonaisarvosteluun vaikuttavat seikat. Ulosottoasioissa, joissa yleensä kuitenkin on "kysymys vain rahasta", ei olisi puolustettavaa aiheuttaa kenellekään fyysisiä vammoja.

Takaisinsaanti

Ulosottolain takaisinsaantikannetta koskevat säännökset ovat voimassa olevan 3 luvun 35 ja 36 §:ssä. Näitä vuonna 1973 ulosottolaikiin otettuja säännöksiä on uudistettu vuonna 1991 takaisinsaantilain säätämisen yhteydessä. Ulosmittaustakaisinsaantia koskevia menettelysäännöksiä ehdotetaan nyt kehitettäväksi siten, että takaisinsaantimahdollisuudet tehostuisivat. Säännökset ovat myös aiheuttaneet tulkintakysymyksiä, joita ehdotetaan selvennettäväksi.

84 §. *Takaisinsaantiperusteet ja takaisinsaantikanne.* Pykälään ehdotetaan otettavaksi perussäännös takaisinsaantiperusteista ja takaisinsaantikanteesta ulosotossa. Pykälä vastaa pääosin voimassa olevan 3 luvun 35 §:ää.

Pykälän mukaan ulosottoa hakeneen velkojan oikeutta loukkaava oikeustoimi tai siihen vaikutukseltaan rinnastettava menettely, järjestely tai muu toimenpide voidaan hakijan kanteen johdosta tuomioistuimen päätöksellä peräyttää takaisinsaantilaissa säädetyillä perusteilla. Takaisinsaantilaissa tarkoitettuna määräpäivänä on tällöin ulosottoasian vireilletulopäivä. Ulosoton hakija ja sivullinen voisivat lisäksi vaatia takaisinsaantilaissa tarkoitettua korvausta, tuottoa ja korkoa sekä vastikkeen palauttamista tai sitä koskevan velvollisuuden poistamista.

Pykälän mukaan ulosmittaustakaisinsaantissa sovellettaisiin kuten nykyisinkin takaisinsaantilain mukaisia takaisinsaantiperus-

teita. Oikeustoimen lisäksi pykälässä mainitaisiin siihen vaikutukseltaan rinnastettava muu toimenpide. Tältäkin osin pykälä vastaa voimassa olevaa säännöstä. Koska takaisinsaantilain mukainen ilmainen "peräyttää" on havainnollinen, sitä käytetään myös tässä ehdotuksessa. Oikeustoimi peräytyy ulosotossa kuitenkin vain tarvittavilta osin, mikä ilmenee ehdotetusta 89 §:stä. Sen, mikä määrä ulosmitataan, päättää ulosottomies tuomioistuimen ratkaisun rajoissa ottaen huomioon muun muassa hakijan saatavan määrän.

Takaisinsaantiperusteita koskevana määräpäivänä pidettäisiin kuten nykyisinkin ulosottoasian vireilletulopäivää. Ulosottoasian vireilletulon ajankohdasta säädettäisiin ehdotetussa 8 §:ssä. Määräpäivällä tarkoitetaan takaisinsaantilain 2 §:ssä tarkoitettua ajankohdtaa, jonka perusteella lasketaan eri takaisinsaantiperusteita koskevat takaisinsaantiajat eli niin sanottu kriittinen aika.

Takaisinsaantioikeudenkäynnissä ulosottoa hakenut velkoja voisi vaatia paitsi peräyttävän oikeustoimen kohteena olevan omaisuuden palauttamista, myös korvausta, tuottoa ja korkoa takaisinsaantilain 15—18 §:n nojalla. Velkoja voisi vaatia myös sitä, että luovutuksensaajan oikeus saada takaisin omaisuudesta velalliselle suorittamansa vastike poistetaan. Korkeimman oikeuden ratkaisussa KKO 1996:31 katsottiin, että ulosmittaustakaisinsaannissa oli sovellettava myös takaisinsaantilain 15 §:n 2 momentista ilmeneviä periaatteita.

Pykälässä tarkoitettaisiin sivullisella ehdotuksessa omaksutun terminologian mukaisesti takaisinsaantiasian vastaajaa. Tämä voisi vaatia takaisinsaantioikeudenkäynnissä vastikkeen palauttamista sekä korvausta ja tuottoa takaisinsaantilain 15—18 §:n nojalla. Pykälässä korostuisi se, että mahdolliset vaatimukset on esitettävä nimenomaan tuomioistuimelle ja ulosottomies noudattaa täytäntöönpanossa tuomioistuimen ratkaisua ehdotetun 89 §:n mukaisesti.

Pykälässä olisi vielä viittaussäännös, jonka mukaan jollei jäljempänä toisin säädetä, takaisinsaannista on muutoin soveltuvin osin voimassa, mitä takaisinsaantilaissa säädetään. Tällä viitataan lähinnä niihin takaisinsaantilain säännöksiin, jotka koskevat kolmannen asemaa sekä velvollisuuksien sovit-

telemista. Takaisinsaantilain säännöksiä olisi joka tapauksessa sovellettava vain soveltuvien osien.

Ehdotetun 106 §:n mukaan suppeaan ulosottoon liittyvä takaisinsaantikanne ei olisi mahdollinen.

85 §. *Takaisinsaantiväite*. Pykälään ehdotetaan otettavaksi säännös ilman takaisinsaantikannetta väitteellä toteutettavasta peräytymisestä. Pykälän 1 momentin mukaan ulosoton hakija voisi vaatia oikeustoimen peräyttämistä ja vastikkeen palauttamisvelvollisuuden poistamista myös takaisinsaantiperustetta koskevalla väitteellä täytäntöönpanoriidassa tai muussa oikeudenkäynnissä, jossa sivullinen vaatii oikeutta ulosmittauksen kohteeseen. Hakija voisi esittää sellaisen takaisinsaantiväitteen myös ulosottovalitusasiassa, jossa vaaditaan täytäntöönpanotoimen kumoamista sivullisen oikeuden perusteella.

Momentin ensimmäinen virke vastaa osin ulosottolain 4 luvun 10 §:n 2 momentissa olevaa säännöstä, jonka mukaan jos velkoja mainitun pykälän 1 momentissa tarkoitetussa riita-asiassa osoittaa, että sivullisen oikeus esineeseen perustuu oikeustoimeen, joka peräytyy 3 luvun 35 §:n nojalla, tuo oikeus ei estä täytäntöönpanon loppuun saattamista. Koska myös muunlaisissa täytäntöönpanoriidoissa ja muissa ulosoton aikaisissa oikeudenkäynneissä, joissa sivullinen vaatii oikeutta ulosmitattuun omaisuuteen, velkojalla saattaa olla samanlainen tarve esittää takaisinsaantiväite, tämä mahdollisuus ehdotetaan laajennettavaksi kaikkiin ulosoton väli-oikeudenkäynteihin ja oikeudenkäynteihin, joiden lopputulos vaikuttaa ulosmittauksen kohteeseen. Sivullisen kysymyksessä oleva oikeus voisi olla paitsi omistusoikeus myös rajoitettu esineoikeus.

Voimassa olevan 4 luvun 9 §:n 4 momentin mukainen täytäntöönpanoriita on esimerkki sellaisesta omistusoikeusriidasta, jossa takaisinsaantiväite voitaisiin esittää. Näin ollen jos tuomioistuin päätyy siihen, että kanteen nostanut sivullinen on velallisesta erillinen, omaa intressiä omaava taho, jolloin sille kuuluvaa omaisuutta ei voida ulosmitata velallisen velan suorittamiseksi, tuomioistuin voisi kuitenkin todeta velkojan osoittaman takaisinsaantiperusteen nojalla, ettei luovutus estä omaisuuden ulosmittausta.

Momentin mukaan ulosoton hakija voisi vaatia takaisinsaantiväitteen yhteydessä myös vastikkeen palauttamisvelvollisuuden poistamista. Takaisinsaantikanteella hakija voi vaatia myös takaisinsaantilaissa tarkoitettua korvausta. Ulosmitatun kohteen arvon alenemisesta johtuva takaisinsaantilain 16 §:n mukainen korvausvaatimus voitaisiin periaatteessa esittää myös takaisinsaantiväitteen yhteydessä. Tällaisen korvausvaatimuksen esittäminen yli sen varallisuusarvon, johon ulosmittaus kohdistuu, merkitsisi kuitenkin prosessin laajentumista ulosottoasian ulkopuolelle ilman haasteen ottamista. Tämän vuoksi ei ole pidetty perusteltuna ehdottaa hakijan korvausvaatimuksen kumulointimahdollisuutta takaisinsaantiväitteen yhteyteen.

Momentissa ehdotetaan vielä säädettäväksi, että hakija voisi esittää takaisinsaantiväitteen myös sellaisessa ulosottovalitusasiassa, jossa vaaditaan täytäntöönpanotoimen kumoamista sivullisen oikeuden perusteella. Tämä merkitsisi muutosta nykytilaan. Tässä tarkoitettun muutoksenhaun kohteena olisi yleensä ulosmittaus, jota sivullinen vaatii kumottavaksi omistusoikeutensa perusteella.

Olisi tarkoituksenmukaista, että hakija voisi puolustautua myös ulosottovalitusta vastaan esittämällä takaisinsaantiväitteen. Jollei tällaista väitettä voitaisi esittää, hakijan asema jäisi riippumaan siitä, turvautuuko sivullinen täytäntöönpanoriitakanteeseen vai valitukseen. Myös ulosottovalitus tutkitaan tuomioistuimessa. Laiksi oikeudenkäymiskaaren ja eräiden muiden lakien riita-asiain valmistelua, pääkäsittelyä sekä hakemusasioiden käsittelyä koskevien säännösten muuttamisesta annetun hallituksen esityksen, HE 32/2001 vp, mukaan ulosottovalitusasiaa voitaisiin käsitellä riita-asian käsittelystä säädettyssä järjestyksessä. Jos hakija osoittaisi, että sivullisen oikeus perustuu peräytyvään oikeustoimeen, sivullisen valitus hylättäisiin ja ulosmittaus pysyisi voimassa. Ulosottovalitusta käsittelevä tuomioistuin voi myös antaa täytäntöönpanoriitaosoituksen. Näitä näkökohtia on ehdotuksen valmistelussa pidetty painavampina kuin niitä enemmänkin teoreettisia ongelmia, jotka johtuvat siitä, ettei ulosottomiehellä ole toimivaltaa takaisinsaantiperusteiden tutkimiseen, jolloin niiden osalta ei ole kysymys muutoksenhausta.

Pykälän 2 momentissa olisi säännös, jonka mukaan mitä ulosottolaissa säädetään takaisinsaantikanteesta, koskee soveltuvin osin myös takaisinsaantiväitettä. Esimerkiksi takaisinsaannin vaikutusten osalta noudatettaisiin soveltuvin osin ehdotettua 89 §:ää.

86 §. *Takaisinsaantikanne ulosottoasian vireillä ollessa.* Yksi käytännössä merkityksellinen tulkintaongelma on ollut se, voidaanko takaisinsaantikanne nostaa jo ulosottoasian vireillä ollessa vai vasta sen jälkeen, kun velallinen on todettu varattomaksi. Kanteen nostamista koskevan voimassa olevan 3 luvun 36 §:n 1 momentin sanamuoto viittaa viimeksi mainittuun vaihtoehtoon. Toisaalta esimerkiksi palkan ulosmittaus saattaa jatkua vuosikautia kerryttäen kuitenkin vain pienen suorituksen kuukausittain. Tällöin takaisinsaantikanteen estyminen on hakijan edun vastaista. Samalla takaisinsaantikanteen määräjän avoimna pysyminen on ongelmallista luovutuksensaajan kannalta.

Epäselvää on ollut myös se, tarkoittaako voimassa olevan 3 luvun 36 §:n 1 momentin sanamuoto sitä, että määräaika alkaa kulua vasta siitä, kun ulosottomies palauttaa asiakirjat estetodistuksella vaiko mahdollisesti jostakin aikaisemmasta ajankohdasta, jolloin ulosottoasian vireillä ollessa on nähtävissä, ettei saatava tule kokonaan kertymään ulosotossa. Ratkaisussa KKO 1998:119 on katsottu, ettei takaisinsaantikanteen määräaika ollut alkanut kulua ennen estetodistuksen antamista.

Epäselvyyksien poistamiseksi ehdotetaan säädettäväksi, että takaisinsaantikanne voitaisiin nostaa jo silloin, kun ulosottoasia on tullut vireille. Asiasta otettaisiin säännös pykälän 1 momenttiin. Ulosottoasian vireilletulon ajankohdasta säädettäisiin ehdotetussa 8 §:ssä.

Pykälän 2 momentin mukaan jos ulosottoasia on kannetta nostettaessa vireillä, kannetta ajavan ulosoton hakijan olisi toimitettava tuomioistuimelle sille osoitettu ulosottomiehen antama ilmoitus vireilletulopäivästä ja lausunto siitä, tuleeko kantajan saatava todennäköisesti kertymään sellaisesta velalliselle riidattomasti kuuluvasta omaisuudesta tai tulosta, joka voidaan ulosmitata seuraavan kuuden kuukauden aikana. Jos täysi kertymä on mainitussa ajassa odotettavissa, kannetta

ei voitaisi tutkia.

Momentissa ehdotetulla menettelyllä voitaisiin varmistaa se, että velallisen velat peritään ensisijassa hänelle kuuluvasta omaisuudesta eikä sivulliselle luovutetusta omaisuudesta vaikka tämän saantoa rasittaisikin takaisinsaantiperuste. Jos kuitenkin perinnän onnistuminen olisi epävarmaa esimerkiksi ulosmittauksen kohteen riidanalaisuuden vuoksi tai jos ulosotoperintä tulisi kestämään esimerkiksi palkan tai muun toistuvaistulon ulosmittauksessa yli kuusi kuukautta, voidaan pitää perusteltuna, että mainittu ensisijaisuussääntö väistyy.

Ulosottomiehen arviolle ei voida asettaa liiallisia vaatimuksia. Jos velallisella on sillä hetkellä työpaikka ja ulosottomies voi laskea, että saatava tulee kertymään senhetkisillä jakosuuksilla kuudessa kuukaudessa, ulosottomiehen tulisi tämä lausunnossaan todeta. Jos velallinen jääkin työttömäksi tai sairastuu, eikä saatava kerrykään ajatellulla tavalla, velkojalla ei olisi oikeutta saada valtiolta tämän vuoksi vahingonkorvausta.

Ulosottomiehen lausunnon hankkiminen olisi hakijan vastuulla. Tarkoituksenmukaista olisi, että lausunto toimitetaan käräjäoikeudelle mahdollisimman varhaisessa takaisinsaantiasian käsittelyn vaiheessa. Haaste takaisinsaantiasiaa voitaisiin antaa ennen lausunnon hankkimista. Tarpeettomien kustannusten välttämiseksi takaisinsaantiasian valmistelua ei yleensä kuitenkaan tulisi jatkaa pidemmälle ennen lausunnon saamista. Tuomioistuin voisi tarvittaessa antaa luovutuksensaajan omaisuutta koskevan täytäntöönpanon keskeytysmääräyksen ehdotetun 90 §:n nojalla.

Jos täysi kertymä on ulosottomiehen lausunnon mukaan kuudessa kuukaudessa odotettavissa, takaisinsaantikanne olisi jätettävä tutkimatta, koska kantajalla ei tällöin ole riittävää oikeudellista intressiä asiassa. Vastavasti olisi meneteltävä, jollei kantaja toimita lausuntoa tuomioistuimelle sen asettamassa kohtuullisessa määräajassa.

87 §. *Takaisinsaantikanne ulosottoasian vireilläolon jälkeen.* Pykälässä ilmaistaisiin määräaika takaisinsaantikanteen nostamiselle ulosoton vireilläolon päätyttyä. Pykälän 1 momentin mukaan takaisinsaantikanne olisi nostettava kuuden kuukauden kuluessa

95 §:n 1 momentissa tarkoitetun varattomuus- tai varattomuus- ja tuntemattomuus-estodistuksen päivämäärästä. Säännös vastaa määrääjän alkamisajankohtaa lukuun ottamatta voimassa olevassa 3 luvun 36 §:n 1 momentissa olevaa säännöstä.

Hakijalta saadaan aina tiedoksianto-osoite, joten estetodistus voidaan toimittaa hänelle nopeasti. Siten määrääjän alkamisajankohdan kytkeminen estetodistuksen tiedoksisaantiin ei ole tarpeellista.

Kanneaikaa koskevassa sääntelyssä otettaiisiin lisäksi huomioon se, että palkan, eläkkeen tai muun toistuvaistulon ulosmittaus saattaa kestää jopa vuosikausia. Jos näissäkin tapauksissa kanneaika kytkettäisiin ainoastaan estetodistuksen antamiseen, saattaisi luovutuksensaajan asema olla epävarmalla pohjalla kohtuuttoman kauan. Tästä syystä momentissa säädettäisiin, että palkan tai muun toistuvaistulon ulosmittauksessa mainittu kuuden kuukauden määräaika lasketaan siitä, kun kaksi vuotta on kulunut asian vireilletulosta, jollei estetodistusta ole annettu sitä ennen.

Mainittua kahden vuoden määräaika voidaan pitää sopivana, koska silloin kysymyksessä on jo tilanne, jossa saatava on suhteellisen suuri velallisen tuloihin nähden ja ulosmittaus on muuttunut pitkäaikaiseksi. Kahden vuoden vireilläolon jälkeen takaisinsaatikanteen tutkiminen ei yleensä enää edellyttäisi ehdotetun 86 §:n 2 momentin mukaista ulosottomiehen lausuntoa, vaikka ulosottoasia olisikin tällöin vielä vireillä. Estettä ei olisi sille, että velkoja nostaa takaisinsaatikanteen 86 §:n nojalla aikaisemminkin.

Lisäksi pykälään ehdotetaan otettavaksi muutoksenhakutilannetta koskeva säännös, jonka mukaan jos ulosmittauksesta on valitettu, mainittu kuuden kuukauden määräaika lasketaan siitä, kun ulosmittauksen kumoamista koskeva ratkaisu on tullut lainvoimaiseksi. Oikeusohjetta voitaisiin soveltaa myös muuta täytäntöönpanotoita koskevaan muutoksenhakuun. Hakija voisi ajaa mainituissa määräajassa takaisinsaatikannetta vaihtoehtona ehdotetun 85 §:n 1 momentin viimeisen virkkeen mukaiselle takaisinsaativäitteelle. Ulosottomies voisi heti määrätä kumotun ulosmittauksen tarkoittaman omaisuuden pantavaksi takavarikkoon 7 luvun 17 §:n no-

jalla.

Lakiehdotuksen valmistelussa on harkittu myös kanneajan pidentämistä nykyisestä kuudesta kuukaudesta tai vastaavan toissijaisen kanneajan omaksumista kuin takaisinsaatilain 24 §:n 1 momentissa ja yrityssaneerauslain 36 §:n 1 momentissa. Mainittujen säännösten mukaan takaisinsaatikanne voidaan nostaa vielä kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun konkurssipesä tai selvittäjä havaitsi takaisinsaatiperusteen tai se olisi pitänyt havaita. Luovutuksensaajan oikeus turva kuitenkin edellyttää takaisinsaatiky-symyksen nopeaa selvittämistä. Ulosottoselvityksessä voidaan tiedustella mahdollisia takaisinsaannin kohteeksi tulevia toimia. Ulosottomiehen tietojensaanti ilmeisesti tehostuisi ehdotuksen johdosta aikaisempaa säännöllisempien ulosottoselvitysten vuoksi. Näin ollen voidaan lähteä siitä, että takaisinsaatiperusteen rasittamat oikeustoimet saadaan yleensä melko nopeasti selville ulosottomenettelyssä. Jos velallinen ne salaa, hän saattaa syyllistyä rangaistavaan menettelyyn.

Lisäksi velkoja voisi hakemalla ulosottoa uudelleen saada uuden mahdollisuuden takaisinsaatikanteen nostamiseen, jollei takaisinsaatiaika eli niin sanottu kriittinen aika ole vielä kulunut. Räikeissä tapauksissa takaisinsaatilain mukaiset takaisinsaatiajat ovat melko pitkiä. Jos takaisinsaatilain 5 §:ssä tarkoitetun yleisen takaisinsaatiperusteen mukainen oikeustoimi on tehty läheisten välillä, se voidaan peräyttää ilman takaisinsaatiaikaa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että jos kysymys on osituksesta eikä siitä ole annettu tuomioistuimeen osituskirjaa, takaisinsaatikanteen saa nostaa kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun osituskirja annetaan tuomioistuimeen. Säännös vastaa asiallisesti voimassa olevan 3 luvun 36 §:n 1 momentissa olevaa säännöstä.

88 §. *Takaisinsaanti ja rauennut maksukyvyttömyysmenettely.* Käytännössä on toisinaan käynyt niin, että yleistäytäntöönpanomenettely eli konkurssi-, yrityssaneeraus- tai yksityishenkilön velkajärjestelymenettely on rauennut ja velkoja viipymättä sen jälkeen hakee ulosottoa. Jos hän tässä tilanteessa olisi menettänyt rauenneen menettelyn mukaisesti määrättyneen takaisinsaannin määrä-

päivän, hän saattaisi joutua luopumaan takaisinsaantikanteesta, vaikka rauenneen yleistäytäntöönpanomenettelyn aikana ulosotto ei ole ollut mahdollinen.

Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi määräpäivän määräytymisestä tällaisessa tilanteessa. Pykälän mukaan jos velkoja hakee ulosottoa kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun konkurssi-, yrityssaneeraus- tai yksityishenkilön velkajärjestelymenettely on ennen konkurssituomion antamista taikka saneeraus- tai maksuohjelman vahvistamista rauennut tai velkojasta johtumattomasta syystä päättynyt, takaisinsaannin määräpäivä määräytyy mainitun menettelyn mukaisesti.

Hakemalla ulosottoa kolmen kuukauden kuluessa aloitetun yleistäytäntöönpanomenettelyn tällaisesta päättymisestä velkoja säilyttäisi alkuperäisen kriittisen ajan laskeamisajankohdan. Määräpäivästä säädetään takaisinsaantilain 2 §:ssä, yrityksen saneerauksesta annetun lain 35 §:n 2 momentissa ja yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain 60 §:n 2 momentissa.

Pykälässä kuitenkin edellytetään, ettei yleistäytäntöönpanon päättymisen ole johtunut velkojasta itsestään. Tällä rajoituksella pyritään estämään eri täytäntöönpanomenettelyillä tapahtuva laskelmointi. Velkoja ei saisi hyödykseen määräpäiväetua, jos hän on esimerkiksi suostunut konkurssin peruuttamiseen konkurssisäännön 21 §:n mukaisesti. Velkoja ei sen sijaan menettäisi määräpäiväetua pelkästään sen vuoksi, ettei hän ole ottanut vastatakseen raukeavan konkurssin kustannuksista.

89 §. *Peräytyneen omaisuuden ulosmittaus.* Ehdotettu pykälä koskee niitä seurauksia, jotka tuomioistuimen ratkaisu takaisinsaantiasiassa aiheuttaa takaisinsaantivastaajalle, sekä ulosottomiehen toimenpiteitä ratkaisun johdosta. Pykälän mukaan sivullinen olisi velvollinen luovuttamaan peräytyneeksi määrätyn oikeustoimen kohteena olevan omaisuuden sekä tuomitun korvauksen, tuoton ja koron ulosottomiehelle. Ulosottomiehen olisi ensin vähennettävä mainituista varoista määrä, joka tuomioistuimen päätöksen mukaan on maksettava sivulliselle. Jäljelle jäävistä varoista ulosmitataan määrä, joka vastaa hakijan niitä saatavia, joista hänellä oli ulosotoperuste takaisinsaantikannetta nostettaessa,

sekä hakijalle takaisinsaantioikeudenkäynnissä tuomittuja oikeudenkäyntikuluja. Rahaksi muuttamista edellyttävä omaisuus on myytävä niin kuin 5 luvussa säädetään. Mahdollinen ylijäämä tulee palauttaa sivulliselle.

Pykälä korvaisi nykyiset 3 luvun 35 §:n 2, 3 ja 5 momentin säännökset. Pykälästä ilmeneisi aiempaa selvemmin, että takaisinsaantilain mukaiset vastike-, korvaus-, tuotto- ja korkovaatimukset on esitettävä tuomioistuimelle ja että ulosottomies ottaa tällaisen velvollisuuden huomioon vain, jos siitä on tuomioistuimen ratkaisussa määrätty. Pykälästä ilmenee myös, että takaisinsaantivastaaajalle määrätty vastike otetaan päältä tämän palautettavista varoista. Vastaavasti ulosottomiehen on pantava täytäntöön tuomioistuimen ratkaisussa määrätty esinevastikkeen palauttaminen.

Nykyisin on epäselvää, minkä saatavien suorittamiseksi palautettavat varat voidaan ulosmitata. Ehdotetun pykälän mukaan varat ulosmitattaisiin kaikkien niiden saatavien suorittamiseksi, joista hakijalla oli ulosotoperuste takaisinsaantikannetta nostettaessa, mutta ei sen jälkeen saaduista ulosotoperusteista. Voidaan pitää riittävänä, että velallinen on todettu varattomaksi jonkin saatavan osalta, jolloin hän ei kykenisi suorittamaan hakijan muitakaan saatavia. Ehdotetun säännöksen mukaiseen ratkaisuun on päädytty ratkaisussa KKO 1978 II 51. Hakijan saatava määritellään ehdotetussa 1 luvun 1 c §:ssä.

Lisäksi ehdotetaan, että takaisinsaantioikeudenkäynnin voittanut hakija, jolle tuomioistuimen ratkaisun mukaan vastapuolen on korvattava oikeudenkäyntikuluja, olisi oikeutettu saamaan suorituksen myös oikeudenkäyntikuluilleen ulosottomiehelle luovutettavista varoista. Voidaan pitää oikeudenmukaisena, että velkoja, joka on pakotettu panemaan oikeudenkäynnin vireille saadaksen oikeuttansa loukkaavan oikeustoimen peräytymään, saisi suorituksen palautuvista varoista myös oikeudenkäyntikuluilleen. Jos asia on ollut oikeudellisesti epäselvä, tuomioistuin voi oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 a §:n nojalla määrätä, että asianosaiset osaksi tai kokonaan vastaavat itse oikeudenkäyntikuluista. Ehdotettu säännös merkitsee takaisinsaantioikeudenkäynnin voittaneelle velkojalle eräänlaista etusijaa suhteessa luo-

vutuksensaajan velkoiin. Tätä voidaan perustella sillä, että etusija rajoittuu palautettavien varojen määrään, ja juuri palautettavalla määrällä on parannettu luovutuksensaajan varallisuusasemaa ulosottovelallisen velkojen vahingoksi.

Pykälässä todettaisiin selvyuden vuoksi, että realisointia edellyttävä omaisuus on myytävä 5 luvun mukaisesti. Myynnistä kertyneiden rahavarojen suhteen olisi meneteltävä niin kuin pykälässä säädetään.

Mahdollinen ylijäämä tulisi nykyiseen tapaan palauttaa takaisinsaantivastaajalle eikä ulosottovelalliselle. Oikeustoimi ei peräydy ulosmittaustakaisinsaannissa kokonaisuudessaan, vaan ainoastaan siltä osin, kuin varoja tarvitaan täyttämään suoritusta vaille jääneen velkojan saatavan ja oikeudenkäyntikulujen suorittamiseen.

90 §. *Täytäntöönpanon keskeyttäminen.* Pykälän mukaan tuomioistuimien, joka käsittelee takaisinsaantikannetta, voisi kieltää kanteessa tarkoitettuun omaisuuteen kohdistuvan täytäntöönpanon tai määrätä sen keskeytettäväksi. Määräyksestä olisi soveltuvin osin voimassa, mitä 9 luvun 14—17 §:ssä säädetään. Pykälä tulisi sovellettavaksi lähinnä silloin, kun luovutuksensaaja on ulosottovelallisena. Tällöin uhkana on, että takaisinsaantivaatimuksen kohteena oleva esine myydään ja varat tilitetään luovutuksensaajan velkojen saatavien suorittamiseksi, jollei täytäntöönpanoa keskeytetä.

Pykälä korvaisi voimassa olevan 3 luvun 36 §:n 2 momentin. Ehdotetussa pykälässä olisi viittaus täytäntöönpanon keskeyttämistä koskeviin ulosottolain 9 luvun säännöksiin, joita voitaisiin siten soveltaa myös takaisinsaantioikeudenkäynnissä. On perusteltua, että näissä tapauksissa toimitaan samojen perussäännösten mukaisesti. Mainitut säännökset on muotoiltu siten joustaviksi, että ne sallivat erilaisia mahdollisuuksia aina täydellisestä keskeyttämisestä esimerkiksi siihen, että ulosmittaus sallitaan tai että ulosmittaus ja myynti sallitaan, mutta varojen tilitys kiellään.

Voimassa olevassa 3 luvun 36 §:n 2 momentissa on vanhentunut säännös, jonka mukaan jollei kihlakunnanoikeus ole koolla, kihlakunnantuomari voi väliaikaisesti antaa täytäntöönpanokiellon tai keskeytysmääräyk-

sen, kunnes kihlakunnanoikeus kokoontuu ja päättää asiasta. Ehdotetussa pykälässä oleva viittaus kattaa myös ulosottolain 9 luvun 14 §:n 3 momentissa olevan toimivaltasäännöksen, jonka mukaan keskeytysmääräyksen voi antaa käräjäoikeudessa yksi tuomari kansliassa.

Saatuun ilmoituksen keskeytysmääräyksestä ulosottomiehen olisi noudatettava, mitä 9 luvun 18 §:ssä säädetään.

91 §. *Tietojen antaminen hakijalle.* Pykälässä asetettaisiin ulosottomiehelle informointivelvollisuus hakijaa kohtaan muun muassa takaisinsaantiperusteista. Pykälän mukaan ulosottomiehen tulee viipymättä ilmoittaa hakijalle, jonka saatavan suuruus huomioon ottaen sillä ilmeisesti on merkitystä, havaitsemistaan seikoista, jotka saattavat antaa aiheen takaisinsaantikanteen nostamiseen, hakemukseen konkurssiin asettamiseksi tai muuhun vastaavaan erityiseen toimeen saatavansa perimiseksi. Hakijalle tulee antaa myös mahdollinen ulosottoselvityspöytäkirja ja muut tarpeelliset asiakirjat.

Säännös vastaa pääpiirteissään voimassa olevaa ulosottoasetuksen 29 §:ää. Säännöstä on täsmennetty niin, että ulosottomies saa ulosottoselvitystä koskevan pöytäkirjan lisäksi antaa velkojalle muut tarpeelliset asiakirjat.

Julkisuuslain 11 §:n 2 momentin 5 kohdan mukaan ulosottomies saa antaa hakijalle myös muita kuin velallisen taloudellista asemaa koskevia tietoja, jos tietoja tarvitaan takaisinsaantikanteen nostamista varten. Tällaiset muut kuin taloudellista asemaa koskevat tiedot saattavat olla tarpeen esimerkiksi vilpillisen mielen tai läheissuhteen osoittamiseksi. Ne saattavat koskea takaisinsaannissa tarpeellisia tietoja myös velallisen henkilökohtaisista oloista ja liike- tai ammattisalaisuudesta. Sen sijaan jos kysymyksessä on esimerkiksi tarve käynnistää konkurssimenettely tai vahingonkorvausoikeudenkäynti saatavan perimiseksi, ulosottomiehen tietojenantovelvollisuus rajoittuisi velallisen taloudellista asemaa koskeviin tietoihin. Konkurssimenettelyssä pesänhallinto voi selvittää takaisinsaantiperusteita ja muita vastaavia seikkoja yksityisyyden suojan ja velkojan intressien välillä on pyritty tasapainoiseen ratkaisuun

ehdottamalla, että ulosottomies ei olisi velvollinen omasta aloitteestaan antamaan pykälässä tarkoitettuja tietoja, jos hakijan intressi ei sitä edellyttäisi. Esimerkiksi ulosotoselvitystä ei tulisi pykälän nojalla antaa niin sanotuissa massa-asiantavissa. Tarkoitus on, että hakijan saatavan tulisi olla niin suuri, että takaisinsaantikanne olisi objektiivisesti arvioiden perusteltu.

Pykälässä olisi ehdotettuun 73 §:ään liittyviä rajoituksia luovuttaa tietoja hakijalle ja tietojen käyttörajoituksia. Ulosottomies ei saisi antaa hakijalle tietoja, jotka ulosottomies on olennaisin osin saanut henkilöltä, joka on oikeudenkäynnissä velvollinen tai oikeutettu kieltäytymään todistamasta eikä tietoja, jotka ulosottomies on saanut sivulliselta, jos tiedot koskevat sivullisen väärinkäytöksiä. Todistamasta kieltäytymään oikeutetun suostumuksella häneltä saadut tiedot voitaisiin antaa hakijalle.

Jos ulosottomies on olennaisin osin saanut tiedot velalliselta ja tiedoista käy ilmi, että velallinen on saattanut syyllistyä muuhun kuin ulosottomenettelyssä tehtyyn rikokseen ja tiedon luovuttaminen saattaa johtaa hänet syytteen vaaraan, tiedot voitaisiin luovuttaa hakijalle, mutta tämä ei saisi käyttää tietoja velallisen syytteeeseen saattamiseksi. Lahjoitus tai muu vastaava omaisuuden luovutus-toimi, joka on takaisinsaantilain mukaisesti peräytettävissä, saattaa täyttää myös rikoksen, etenkin velallisen epärehellisyys-tunnuksmerkistön. Vastaaja on totuudessa-pysymisvelvollisuuksin velvollinen kuitenkin kertomaan myös sellaisista seikoista ulosottomiehelle. Tärkeää tällöin on, ettei hän myöskään hakijan toimin joudu syytteen vaaraan. Hakija voisi sen sijaan käyttää tietoja takaisinsaantioikeudenkäynnissä, konkurssi-menettelyssä ja mahdollisessa vahingonkorvausprosessissa.

Jos luovutettaviin tietoihin sisältyy esimerkiksi velallisen itsensä antamia tietoja varojen siirtämisestä ulkomaille olosuhteissa, jotka saattavat täyttää velallisen epärehellisyys-tunnuksmerkistön, ulosottomiehen tulisi muistuttaa hakijaa siitä, että tämä ei saa tehdä niiden perusteella rikosilmoitusta. Jos sen sijaan ulosottomies on omien selvitysten perusteella saanut selville velallisen tekemiä luovutus- ja vastaavia toimia, jotka saattavat

täyttää rikoksen tunnusmerkistön, hakija voisi käyttää tietoja myös rikosasian vireille panemiseksi.

Ulosottomies voisi antaa pykälässä tarkoitettut tiedot salassapitovelvollisuuden estämättä. Hakijan vaitiolovelvollisuus ulosottoasian asianosaisena määräytyisi julkisuuslain mukaisesti. Hakijan vaitiolovelvollisuus ei kuitenkaan estä häntä käyttämästä saamiaan tietoja sen oikeuden toteuttamiseen, jonka hoitamiseen tietoja on puheena olevan pykälän nojalla annettu.

Suorituskielto luotonannossa

Vuonna 1999 ulosottolakiin otettiin erilaisia keinotekoisia järjestelyjä koskevat säännökset. Samassa yhteydessä ulosottolakiin lisättiin myös säännökset, joilla pyritään estämään luotollisella pankkitilillä tai muulla vastaavalla luotonotolla tapahtuva ulosoton välttely. Säännöksiin ei ehdoteta tehtäväksi asiallisia muutoksia.

92 §. *Kiellon edellytykset.* Pykälän 1 momentin mukaan jos havaitaan, että velallinen ilmeisesti ulosoton välttämiseksi luotollista tiliä tai muuta vastaavaa luotonottoa hyväksikäyttäen nostaa luottoa tai lisäluottoa ja ohjaa saataviaan tai tuloaan tällaiselle tilille, ulosottomies saa kieltää velallista ulosottovelkojan vahingoksi maksamasta takaisin tai muutoin suorittamasta kiellon antamisen jälkeen nostamaansa luottoa. Kielto on annettava välittömästi tiedoksi myös luotonantajalle. Velalliselle annettu suorituskielto koskee sellaista luottoa tai lisäluottoa, jonka luotonantaja on kiellon tiedoksi saatuaan luotollisen tilin tai vastaavan luoton puitteissa tai muodossa velalliselle myöntänyt. Momentti on samansisältöinen kuin voimassa olevan 3 luvun 36 a §:n 1 momentin 2 kuosmentissa säädettäisiin kuulemisvelvollisuudesta. Momentin mukaan velallista ja luotonantajaa on kuultava ennen 1 momentissa tarkoitettua kiellon antamista, jos se täytäntöönpanoa haittaamatta käy päinsä. Säännös vastaa voimassa olevaa 3 luvun 36 a §:n 2 momenttia.

93 §. *Kiellon oikeusvaikutukset.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että 92 §:ssä tarkoitettua kiellon vastainen suoritus on tehoton. Luotonantaja ei saa momentin mukaan käyt-

tää kiellossa tarkoitettun luoton takaisinmaksuksi tehtyjä suorituksia myöskään kuittaukseen siltä osin kuin suoritukset vastaavat kiellon tiedoksisaannin jälkeen myönnettyä luottoa tai lisäluottoa. Momentti on samansisältöinen kuin voimassa olevan 3 luvun 36 a §:n 1 momentin säännökset.

Pykälän 2 momentti koskee luotonantajan velvollisuuksia. Luotonantaja on momentin mukaan velvollinen tilittämään ulosottomiehelle tehottomalla toimella suoritettavat varat uhalla, että tilittämättä jätetty määrä voidaan ulosmitata häneltä itseltään ulosottomiehen kieltopäätöksen nojalla. Momentti on samansisältöinen kuin 3 luvun 36 a §:n 1 momentin viimeinen virke.

Vireilläolon päätyminen lopputilitykseen tai täytäntöönpanon esteeseen

Ulosottolaista lähes tyystin puuttuvat säännökset ulosottoasian vireilläolon päättymisestä. Ulosottoasetuksessa on asiasta joitakin säännöksiä. Koska ulosottoasian vireilläoloaikaan ehdotetaan liitettäväksi aiempaa laajemmin oikeusvaikutuksia, kuten vanhentumisen katkeaminen, on tärkeää, että ulosottoasian vireilläolon alkaminen ja päätyminen on laissa säännelty. Myös esimerkiksi asian merkitseminen passiiviasiaksi ulosottorekisteriin edellyttää selkeää vireilläoloajan määrittämistä.

94 §. *Vireilläolon päätyminen lopputilitykseen.* Pykälän 1 momentin mukaan maksuvelvoitetta koskevan ulosottoasian vireilläolo päättyy, kun ulosottomies tilittää kertyneet varat (*lopputilitys*). Jos asiassa tulee toimitettavaksi välitilityksiä, ne lakkauttavat vireilläolon tilitetyn määrän osalta. Jos varat on nostettu vakuutta vastaan, ulosottoasian vireilläolo päättyy vasta, kun oikeus varoihin on lopullisesti ratkaistu. Sama koskee asiaa, jossa velkoja on vapautettu vakuuden asettamisesta.

Pykälä koskee tilannetta, jossa ainakin osalle saatavaa on kertynyt suoritusta. Tavalista on, että samalla kun suoritetaan lopputilitys kertyneestä määrästä, joudutaan antamaan estetodistus kertymättä jääneestä määrästä. Estetodistusta koskee 95—97 § ja ilman ulosottoasian vireilletuloa koskevaa varattomuustodistusta 98 §.

Pykälän mukaan vireilläolo päättyy rahatilitykseen silloin, kun varat on tilitetty lopullisesti eikä laissa edellytetä vakuuden antamista. Näin on esimerkiksi lainvoimaisen ulosotoperusteen tai sellaisen ulosotoperusteen täytäntöönpanossa, joka pannaan lain mukaan täytäntöön kuten lainvoimainen tuomio. Viimeksi mainitusta yleisin esimerkki on lainvoimaa vailla oleva yksipuolinen tuomio. Jos taas kysymyksessä on hovioikeuden tuomio, jolloin kertyneet varat 6 luvun 1 §:n mukaan saa nostaa vain vakuutta vastaan, rahatilitys ei vielä lakkauta ulosottoasian vireilläoloa. Jos vireillä on täytäntöönpanoriita, jossa keskeytysmääräystä ei ole annettu, ulosottoasiassa saa ulosottolain 9 luvun 12 §:n 2 momentin nojalla tilittää varat, mutta vain vakuutta vastaan. Keskeytysmääräys voidaan 9 luvun 15 §:n 1 momentin nojalla tarvittaessa antaa ulosotoperustetta koskevassa asiassa, täytäntöönpanoriidassa ja ulosottovalitusasiassa sen sisältöisenä, että varojen tilitys salliin vakuutta vastaan.

Asian vireilläolo päättyisi siitä huolimatta, että muutosta voitaisiin 10 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan hakea lopputilityksessä, mutta vain siinä olevaan virheeseen. Sellainen varojen lopputilitys, joka voidaan toimittaa vakuutta vaatimatta, aiheuttaa vakiintuneen käsityksen mukaan myös sen, että mahdollisia ulosoton aikaisempia vaiheita koskevien ulosottovalitusasioiden käsittely raukeaa.

Ulosottoasiassa toimitetaan välitilityksiä silloin, kun suoritusta kertyy useassa erässä tai eri kohteiden myynnistä. Välitilitykset merkitsisivät sitä, että välitilityksessä ilman vakuutta tilitettyjen varojen osalta asian vireilläolo päättyy. Tämä vastannee vallitsevaa käsitystä asiassa.

Sen sijaan tilitys, joka on voitu toimittaa vain vakuutta vastaan, on vasta ehdollinen. Ulosottomiehellä on silloin hallussaan tilitetyjä varoja vastaava vakuus, joka voidaan käyttää palautusvelvollisuuden syntyessä. Merkitystä ei olisi sillä, onko varat nostanut velkoja vapautettu vakuuden asettamisvelvollisuudesta ehdotetun 44 §:n nojalla. Tilitys on tällöinkin ehdollinen ja tulee lopulliseksi vasta kun varojen palautusvelvollisuutta ei ole.

Oikeus varoihin olisi säännöksessä tarkoi-

tetulla tavalla lopullisesti ratkaistu esimerkiksi silloin, kun ulosottooperuste tai täytäntöönpanoriidassa annettu tuomio tulee lainvoimaiseksi. Sen sijaan säännöksellä ei tarkoiteta mahdollista jälkikäteistä perusteettoman edun palautuskannetta tai muuta vastaavaa hyvitysvaadetta. Jos taas tilanne on se, että nostetut varat on palautettava ja täytäntöönpanotoimet peruutettava ulosottooperusteen kumoamisen vuoksi, päättyisi samalla myös ulosottoasian vireilläolo ehdotetun 2 luvun 15 §:n 1 momentin perusteella. Ulosottomiehen mainitun momentin perusteella suorittamat peruuttamistoimet ovat lähinnä virka-avun tyyppisiä toimia.

Ulosottoasian vireilläolo varojen vakuutta vastaan tilittämisen jälkeen olisi lähinnä muodollista vireilläoloa ja vakuudesta huolehtimista. Jos samalla on annettu osasta saatavaa estetodistus ja vireilläolo on siltä osin päättynyt, voisi velkoja halutessaan pyytää saatavansa merkitsemistä passiivisaatavaksi ehdotetun 101 §:n mukaisesti.

Pykälän 2 *momentin* mukaan lopputilityksen määrästä velkojalle on annettava ulosottomiehen allekirjoittama todistus erikseen tai estetodistuksen yhteydessä. Lopputilitystodistus voidaan antaa myös sähköisesti. Lopputilitystodistukseen merkittäisiin paitsi viimeisin tilitysmäärä, myös aikaisemmat välitilitykset ja kokonaiskertymä.

Todistuksen tulisi olla ulosottomiehen allekirjoittama. Ehdotetun 27 §:n mukaan ulosottomiehen allekirjoitus voi olla koneellinen. Todistus voitaisiin antaa sähköisesti tietojärjestelmähakijoille ja sellaisille hakijoille, jotka ovat ilmoittaneet sähköisen tiedoksiantosoitteen. Hakijan kanssa tehtävän sopimuksen mukaisesti myös muissa tapauksissa todistus voitaisiin toimittaa sähköisesti.

Hakija saisi asian vireillä ollessa lisäksi määrääjain tietoa kertymistä ehdotetun 1 luvun 34 §:n 2 momentin nojalla. Lisäksi hakija voisi haluamanaan ajankohtana pyytää mainitun pykälän 1 momentissa tarkoitettua tietojärjestelmän tulosteen, jossa olisi asiantuntijain tietoja asiasta. Muista asiakirjoista tietoja annettaisiin julkisuuslain asianosaisjulkisuutta koskevien säännösten mukaisesti.

95 §. *Vireilläolon päättyminen estetodistukseen.* Pykälän 1 *momentin* mukaan jollei saatavalle ole ulosotossa kertynyt täyttä suo-

ritusta (*varattomuuseste*) tai jollei myöskään velallisen olinpaikasta ole tietoa (*varattomuus- ja tuntemattomuuseste*), hakijalle on annettava sitä koskeva todistus.

Estetodistus tulisi nykyiseen tapaan annettavaksi silloin, kun mitään kertymää ei ole tullut, sekä silloin, kun vain osalle saatavaa on kertynyt suoritus. Viimeksi mainitussa tapauksessa annetaan yhdessä sekä lopputilitys- että estetodistus.

Jos este koskee velallisen osittaista tai täydellistä varattomuutta, estetodistuksen nimikkeenä olisi varattomuusestetodistus. Jos varattomuuden lisäksi myös velallisen olinpaikka on jäänyt tuntemattomaksi, annettaisiin varattomuus- ja tuntemattomuusestetodistus. Sen sijaan pelkkää tuntemattomuusestetodistusta ei annettaisi, vaan velallisen varallisuutta tulee aina etsiä siitä huolimatta, onko velallisen olinpaikka selvillä. Ehdotetun 48 §:n 2 momentin mukaan omaisuuden etsimistä ja vastaajan olinpaikan selvittämistä koskevista vähimmäistoimista säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Siihen, milloin velallinen tulisi pyrkiä tapaamaan henkilökohtaisesti, vaikuttaisi myös ehdotettu 57 §, joka koskee ulosottomiehen velvollisuutta toimittaa ulosottoselvitys.

Pykälän 2 *momentin* mukaan myös silloin, kun maksuvelvoitteen täytäntöönpano päättyy muuhun kuin 1 momentissa tarkoitettuun esteeseen, hakijalle on annettava sitä koskeva todistus. Tällainen tilanne saattaa syntyä yleistäytäntöönpanon eli konkurssin, velkajärjestelyn tai yrityssaneerauksen syrjäyttäessä ulosottomenettelyn. Jos konkurssisääntöön otetaan säännökset ulosmittaustilan ennallistumisesta konkurssin raukeamisen jälkeen, sillä olisi vaikutuksensa myös puheena olevan todistuksen antamisen ajankohtaan ja sisältöön.

Momentti koskee kaikkia niitä tilanteita, joissa maksuvelvoitetta koskeva ulosottoasia on tullut vireille, mutta joissa täytäntöönpano estyy muusta kuin 1 momentissa tarkoitettusta syystä. Sen sijaan jos saatava on vanhentunut tai maksettu, estetodistusta ei anneta, vaan kysymys on vireilletulon edellytyksen puuttumisesta.

Pykälän 3 *momentin* mukaan ulosottoasian vireilläolo päättyy estetodistuksen antamispäivänä. Sen sijaan jos samalla on toimitettu

rahatilitys, ulosottoasian vireilläolo riippuu ehdotetun 94 §:n 1 momentin mukaisesti siitä, onko rahatilitys lopullinen vai ehdollinen. Ehdotetussa 101 §:n 1 momentissa säädettäisiin, että passiivisaatavaksi merkitseminen ulosottorekisteriin ei jatka asian vireilläoloa. Sen sijaan jos ulosmittaus myöhemmin toimitetaan, asia tulisi 102 §:n 1 momentin mukaan vireille ulosmittauspäätöksellä. Myös väliaikaistoimi aiheuttaisi vireilletulon.

96 §. *Muu kuin maksuvelvoite.* Selvyyden vuoksi lakiin ehdotetaan otettavaksi säännös myös muuta kuin maksuvelvoitetta koskevan ulosottoasian vireilläolon päättymisestä. Pykälän mukaan vireilläolo päättyy silloin, kun ulosottomies on suorittanut täytäntöönpanotoimet loppuun tai antanut todistuksen täytäntöönpanoa kohdanneesta esteestä.

Kun esimerkiksi häätö on toimitettu loppuun eli mahdollisesti haltuun otettu omaisuus on hävitetty tai myyty, häätöasian vireilläolo päättyy. Jos kuitenkin häädön yhteydessä on toimitettu normaali ulosmittaus, noudatetaan maksuvelvoitteen täytäntöönpanoa koskevia vireilläolosäännöksiä. Luovutustuomion täytäntöönpano päättyy esineen luovuttamiseen hakijalle tai siihen, kun ulosottomies ehdotetun 48 §:n 3 momentin nojalla päättää omaisuuden etsimisen tuloksettomana.

97 §. *Eстетodistuksen sisältö.* Velkojat ovat tietävästi kaivanneet nykyistä enemmän tietoa siitä, mitä esteeseen päätyneessä ulosottoasiassa on tehty. Estetodistuksen sisältöä ei ole tarkoituksenmukaista yksityiskohtaisesti säännellä. Voidaan pitää riittävänä, että laissa edellytettäisiin, että estetodistuksesta tulee käydä ilmi asiassa suoritettujen keskeisten toimenpiteiden. Vähimmäistoimista, jotka ennen estetodistuksen antamista on suoritettava, säädettäisiin ehdotetun 48 §:n 2 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella.

Jos maksuvelvoitetta koskevassa asiassa on kertynyt osasuorituksia, lopputilitystodistuksessa on ilmoitettava peritty ja samalla perimättä jäänyt määrä. Kun estetodistukseen olisi laskettu myös viivästyskorke perimättä jääneelle saatavalle, asianosaisten olisi helpo seurata jäljellä olevan saatavan määrää.

Kuten lopputilitystodistuksen, myös estetodistuksen tulisi olla ulosottomiehen allekirjoittama, ja todistus voitaisiin antaa sähköi-

sesti.

98 §. *Varattomuustodistus ilman vireillepanoa.* Voimassa olevassa laissa ei tunneta mahdollisuutta antaa estetodistusta ilman ulosottihakemusta. Ulosottomies on 1 luvun 16 §:n mukaan velvollinen antamaan ulosottoasioiden päiväkirjasta kirjallisia todistuksia. Tällaiset todistukset sisältävät kuitenkin asiassa aikaisemmin tehtyjä toimia koskevia merkintöjä eivätkä ilmaise velallisen varallisuusasemaa todistuksen pyytämisaikana.

Velkojan, joka on halunnut merkitä saatavan luotettavalla tavalla luottotappioksi kirjanpitoonsa, on tullut ensin hankkia saatavalleen yksipuolinen tuomio tai muu ulosottope-
ruste ja tämän jälkeen panna vireille ulosottoasia, josta sitten asiakirjat on palautettu velkojalle estetodistuksin.

Jotta velkojat voisivat halutessaan välttää kustannuksia aiheuttavan ulosottope-
rusteen hankkimisen ja turhan ulosoton hakemisen, ehdotetaan, että velkojalla, joka saattaa todennäköiseksi, että hänellä on saatava velalliselta, on oikeus ilman ulosottihakemusta saada todistus siitä, että kyseistä velallista koskeva 95 §:n 1 momentissa tarkoitettu estetodistus on annettu pyyntöä edeltävän kuuden kuukauden aikana eikä ulosmittausta ole tämän jälkeen toimitettu. Myös tässä tarkoitettu todistus voidaan antaa sähköisesti.

Kysymyksessä olisi tavallaan todistus siitä, että toiselle velkojalle on annettu varsinainen varattomuusestetodistus edeltäneen puolen vuoden aikana eikä ulosmittausta ole toimitettu sen jälkeenkään. Tässä tarkoitettua todistusta ei siten voitaisi antaa, jos esimerkiksi toistuvaistulon ulosmittaus on käynnissä ja muulle velkojalle on annettu estetodistus liian pienen vähimmäiskertymän vuoksi ehdotetun 4 luvun 15 §:n 2 momentin nojalla.

Säännöksessä ei ole asetettu todistuksen antamisen edellytykseksi sitä, että velallista koskeva ulosottoselvitys on tehty. Ulosottoselvityksen tarpeellisuus olisi harkittu jo annettaessa 95 §:ssä tarkoitettua estetodistusta. Tarkoitus on, että ulosottoselvitysten tekeminen tulisi nykyistä säännöllisemmäksi ehdotetussa 57 §:ssä tarkoitettulla tavalla. Näin ollen estetodistus yleensä perustuisi suhteelliseen tuoreeseen ulosottoselvitykseen. Estetodistuksen perusteella annettaisiin

puolestaan tässä tarkoitettu todistus.

Velkoja voisi saattaa saatavansa todennäköiseksi esimerkiksi esittämällä laskun tai siitä jäljennöksen taikka muun vastaavan asiakirjan. Johtoa voitaisiin saada esimerkiksi turvaamistoimea koskevasta oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 1 §:stä. Kovin korkea näyttökynnystä ei tarvitsisi asettaa, koska kyse ei ole velallisen oikeusturvaa vaarantavasta toimesta. Samat tiedot olisivat myös yleisjulkisia ehdotetun 1 luvun 31 §:n 1 momentin nojalla. Myös velkoja, jolla on saatavastaan jo ulosottooperuste, voisi tyytyä tässä tarkoitettujen todistuksen pyytämiseen, tai hän voisi hakea suppeaa tai tavallista ulosottoa toissijaisesti siltä varalta, ettei todistusta voida antaa.

Kun ulosottoasia ei tulisi vireille, ulosottomieheltä puuttuisi toimivalta ryhtyä täytäntöönpanotoimiin. Todistuksen antaminen ei vaikuttaisi velallisen luottotietoihin. Myöskään saatavan vanhentuminen ei katkaisi eikä velalliselle aiheutuisi asiassa mitään veloitteita tai rajoituksia.

Velalliselle ei viran puolesta ilmoitettaisi annetuista todistuksista. Todistuksen pyytäminen ei merkitsisi esimerkiksi sitä, että velkoja on luopunut ulosottooperusteen hankkimisesta. Tieto tulisi velalliselle kuitenkin antaa, jos hän sitä itse tiedustelee. Todistuksen pyytäjän nimi sekä saatava ja sen peruste tulee pykälän mukaan tallettaa ulosoton tietojärjestelmään.

Todistus annettaisiin joko ilmaiseksi tai siitä perittäisiin pieni todistuskasvu sen mukaan kuin ulosottomaksuja koskevassa asetuksessa erikseen säädetään.

99 §. *Vireilläolon päättymistä koskeva todistus.* Pykälän mukaan vastaajalle on pyynnöstä annettava ulosottomiehen allekirjoittama todistus siitä, että ulosottoasian vireilläolo on päättynyt. Maksuvelvoitetta koskevaan todistukseen on merkittävä peritty ja perimättä jäänyt määrä sekä se, onko saatava rekisteröity passiiviasiaksi. Jos kysymyksessä ollut asia on koskenut muuta kuin maksuvelvoitetta, siihen on merkittävä asian vireilläolon päättymisen syy, esimerkiksi se, että luovutustuomion kohteena ollut omaisuus on luovutettu hakijalle taikka että häätö on toimitettu tai häädettävä on sitä ennen itse muuttanut asunnosta.

Vastaaja saattaa tarvita tässä tarkoitettua todistusta eri tarkoituksiin esimerkiksi osoittamaan sitä, että on maksanut ulosotossa olleen saatavan. Vastaaja saisi tietoa lisäksi 1 luvun säännösten nojalla määräaikaisina raporteina, perimiskuiteista sekä pyynnöstään tietojärjestelmän tulosteena ja asianosaisjulkisuutta koskevien säännösten nojalla.

100 §. *Pieni jäännössaattava.* Pykälän mukaan jos hakijan saatavasta on tilityksen jälkeen jäljellä valtioneuvoston asetuksella säädettyä pienempi rahamäärä, ulosottomies saattaa sen perimättä ja tehdä lopputilityksen. Säännös ei kuitenkaan koskisi lapselle tulevaa elatusapua tai sen viivästyskorkoa. Jälkimmäistä virkettä lukuun ottamatta momentti vastaa asiallisesti voimassa olevaa 3 luvun 38 §:ää. Ulosottoasetuksen 37 §:n 1 momentissa säädetään mainituksi rajaksi 40 markkaa. Raja voisi olla myös jatkossa samaa suuruusluokkaa vastaava euromäärä.

Lapselle tulevan elatusavun viivästyskorko yhdessä korkean etuoikeusaseman kanssa oli elatusapu-uudistuksessa perusteena sille, että elatusavut vanhentuvat nykyisin viidessä vuodessa erääntymistä seuraavan vuoden alusta lukien. Lapsen elatusapusaattava on viivästyskorollista elatuslain 16 b §:n ja korkolain 1 §:n 2 momentin 3 kohdan nojalla. Vain elatusavun ja elatustuen välinen erotus on viivästyskorollista. Näin ollen viivästyskoron määrä saattaa kuukausitasolla jäädä melko pieneksi. Koska viivästyskorolla on lapsen elatusavun maksamisen ja perinnän osalta tärkeä periaatteellinen merkitys, ei voida pitää hyväksyttävänä, että sen perimisestä voitaisiin osittain luopua.

Passiivisaattava

Ulosottolaissa ei tunneta mahdollisuutta jättää seurantaan asiaa, jossa täytäntöönpanotoimet ovat päättyneet ja asiakirjat on palautettu. Tämä on aiheuttanut usein turhaa asiakirjojen edestakaisin lähettelyä. Etenkin suurten saatavien haltijoilla on intressi saada saatavansa ulosottolaitoksen hoidettavaksi nykyistä pitemmäksi ajaksi. Toisaalta valtion puolueeton ulosottolaitos ei voi liiaksi omaksumaa itselleen velkojan tehtäviä, vaan päävastuun velan perinnästä ja seurannasta täytyy edelleen olla velkojilla. Näiden tavoitteiden

kompromissina ja ulosottoperusteen voimassaoloajan rajoittamisen vastapainoksi ehdotetaan ulosottolakiin otettavaksi mahdollisuus saada saatava kokonaan tai osittain tuloksettoman ulosottoperinnän jälkeen merkityksi ulosottorekisteriin niin sanotuksi passiivisaatavaksi. Säännöksillä pyritään myös tasoittamaan kilpailua samassa etuoikeusasemassa olevien saatavien välillä ja vähentämään satuman merkitystä velkojien välillä siinä, kuka saa kertyneet varat.

101 §. *Passiivisaatavaksi rekisteröinti.* Pykälän 1 momentissa olisi perussäännös passiivisaatavaksi merkitsemisestä. Pykälän mukaan jos maksuvelvoitetta koskevan ulosottoasian vireilläolo päättyy 95 §:n 1 momentissa tarkoitettuun esteeseen, asia merkitään hakijan pyynnöstä ulosottorekisteriin passiivisaatavaksi. Hakijan tulisi esittää tätä koskeva pyyntö ulosottohakemuksessa tai myöhemmin asian vireilläolon aikana. Ehdotetun 106 §:n mukaan suppean ulosoton päättymisen jälkeen asiaa ei voida merkitä ulosottorekisteriin passiiviasiaksi.

Selvyyden vuoksi momentissa vielä todettaisiin, ettei passiivisaatavaksi merkitseminen jatka ulosottoasian vireilläoloa. Ulosottoasia tosin saattaisi olla ehdollisen tilityksen vuoksi vireillä osasta saatavaa ja samanaikaisesti passiivirekisteröity siltä osin kuin asiassa on annettu estetodistus.

Passiivisaatavaksi voitaisiin merkitä saatava, joka ei ole tullut täysin suoritetuksi, lukuun ottamatta 100 §:ssä tarkoitettua vähäistä jäännössaataavaa. Hakija voisi jo hakemuksessaan ehdotetun 2 §:n 3 momentin nojalla pyytää saatavansa merkitsemistä passiiviasiaksi mahdollisesti tuloksettoman ulosottoperinnän päättyessä. Toinen vaihtoehto on, että hakija esittää pyynnön myöhemmin, mutta kuitenkin ennen kuin asian vireilläolo päättyy.

Passiivisaatavaksi rekisteröinti aiheuttaisi ulosottomiehelle vain 102 ja 103 §:ssä säädettyt velvollisuudet. Passiivirekisteröinnillä ei olisi itsenäisiä oikeusvaikutuksia. Vasta kun asiassa toimitettaisiin ulosmittaus tai väliaikaistoimi, oikeusvaikutukset syntyisivät asian vireilletulon myötä.

Passiivisaatavaksi rekisteröinnin suosio tulee keskeisesti riippumaan sitä koskevan ulosottomaksun suuruudesta. Ulosottomaksu-

ja koskee 5. lakiehdotus, ja ulosottomaksujen taloudellisia vaikutuksia käsitellään edellä alajaksossa 4.1.

Pykälän 2 momentti koskee rekisteröinnin voimassaoloaika. Passiivisaatavan rekisteröinti on momentin mukaan voimassa kaksi vuotta estetodistuksen päivämäärästä. Tämän jälkeen rekisteröinti päättyisi ja saatava poistettaisiin ulosottorekisteristä, jonka jälkeen ulosottomiehellä ei olisi asiassa toimivaltuuksia. Voimassaolon päättymisestä ilmoitettaisiin hakijalle, jollei tämä ole muuta pyytänyt. Tarkoitus on, että tietojärjestelmä hoitaisi automaattisesti ilmoitukset joko sähköisesti tai postitse. Tiedoksianto-osoitteet olisivat voimassa myös passiiviasianssa. Velalliselle annettaisiin passiivirekisteröintiä koskeva informaatio 33 §:ssä tarkoitettun vireilletuloilmoituksen yhteydessä.

Kahden vuoden voimassaoloaika pidetään sopivana rekisteröintiaikana. Rekisteröintiaika kattaisi yleensä kahdet veronpalautukset. Jollei velalliselle ilmaannu ulosmittauskelpoista tuloa tai omaisuutta kahdessa vuodessa, perinnän onnistuminen myöhemminkin on hyvin epävarmaa. Pitkä rekisteröintiaika olisi ongelmallinen myös ulosottolaitoksen puolueettomuuden kannalta. Lisäksi pitkän rekisteröinnin aikana saatavien määriin tulisi muutoksia esimerkiksi vapaehtoisten suoritusten tai vanhentumisen johdosta, jolloin rekisteriin kertyisi vanhentunutta tietoa, josta saattaisi koitua vahinkoa velalliselle. Halutessaan velkoja voisi rekisteröintiajan päättyessä välittömästi hakea uudelleen ulosottoa.

Saatava poistettaisiin rekisteristä määräajan päättymisen lisäksi luonnollisesti silloin, kun hakija sitä pyytää tai kun saatavalle kertyy täysi suoritus taikka kun suorittamatta jää 100 §:ssä tarkoitettua jäännössaataavaa pienempi määrä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin epäselvyyksien välttämiseksi, että passiivisaatavaksi rekisteröintiä koskevan pyynnön katsotaan koskevan kaikkia samanaikaisessa ulosotossa olevia saatavia. Hakijalla olisi kuitenkin oikeus peruuttaa pyyntö myöhemmin jonkin saatavan osalta. Rekisteröinnin voimassaoloaika laskettaisiin samanaikaisessa ulosotossa viimeisestä estetodistuksesta eli siitä, kun viimeisenkin kanssavelallisen saatavan osalta on annettu 95 §:n 1 momentissa tarkoitettu

estetodistus.

102 §. *Ulosmittaus passiivisaatavan perimiseksi.* Pykälän 1 momentin mukaan ulosottomies ei ole velvollinen etsimään velalliselle kuuluvaa omaisuutta tai selvittämään velallisen olinpaikkaa passiivisaatavan perimiseksi. Jos kuitenkin ulosmittauskelpoista omaisuutta löydyy, se tulee ulosmitata passiivisaatavan suorittamiseksi, jollei siihen ole estettä.

Jos omaisuutta löydetään muussa ulosottoasiassa, ulosmittaus voidaan toimittaa myös passiivisaatavan perimiseksi. Esteeksi saattaa kuitenkin muodostua ehdotetussa 4 luvun 15 §:n 2 momentissa tarkoitettu vähimmäiskertymävaatimus. Omaisuutta saattaa löytyä paitsi toisen ulosottoasian johdosta, myös sattumalta, velkojan vihjeestä tai toista velallista koskevan asian yhteydessä. Kiellettyä ei olisi, että ulosottomies suorittaisi myös joitakin etsimis- tai tarkistustoimia. Jos ulosottomies saa esimerkiksi tiedon kaikista veronpaulutuksista, voitaisiin tarkistaa, onko velallista passiiviasioita. Tasapuolisuuden kannalta ei voitaisi pitää perusteltuna, että ulosottomies suorittaa joissakin passiiviasioissa laajoja selvityksiä ja etsintöjä, kun taas on toisessa asiassa passiivinen. Jos velkoja haluaa käynnistettäväksi täysimittaiset etsintä- ja selvitystoimet, hänen tulee peruuttaa passiivirekisteröintiä koskeva pyyntönsä ja panna ulosottoasia uudelleen vireille.

Lisäksi momentissa säädettäisiin, että passiivisaatavaa koskeva ulosottoasia tulee vireille ulosmittauspäätöksellä tai väliaikais-toimella. Näin ollen passiivisaatavaa koskeva ulosottoasia voisi tulla vireille jo ennen kuin passiivisaatava on 103 §:n mukaisesti tarkistettu. Jollei täyttä kertymää tullut, vireillölon päättymisen jälkeen saatava merkitään takaisin passiivirekisteriin, jos rekisteröintiaikaa on jäljellä. Viimeksi mainitussa olisi kysymys entisen rekisteröinnin jatkamisesta eikä se edellyttäisi velkojalta eri pyyntöä. Myöskään uutta rekisteröintimaksua ei perittäisi.

Pykälän 2 momentissa olisi rajoitus, jonka mukaan omaisuutta, joka on ulosmitattu yksin passiivisaatavan perimiseksi, ei saisi myydä ennen kuin passiivisaatavan määrä on tarkistettu. Lisäksi muussakaan tapauksessa eli kun ulosmittaus on toimitettu myös muun kuin passiivisaatavan perimiseksi ja omai-

suus on myyty taikka kun varat ovat kertyneet esimerkiksi toistuvaistulosta, varoja ei saisi tilittää passiivisaatavan suorittamiseksi ennen kuin sen määrä on tarkistettu. Rajoitus olisi tarpeen sen vuoksi, että ennen myyntiä tai tilitystä voitaisiin tarkistaa passiivisaatavan määrä. Jos yksin passiivisaatavan perimiseksi on ulosmitattu pian arvossaan alentuvaa omaisuutta, ulosottomiehen tulisi mahdollisimman nopeasti suorittaa tarkistus.

103 §. *Velkojan ilmoitusvelvollisuus.* Kun ulosmittaus toimitetaan, ulosottomiehellä ei ole tarkkaa tietoa passiivisaatavan suuruudesta. Velkoja olisi puheena olevan pykälän nojalla velvollinen omasta aloitteestaan ilmoittamaan, jos passiivisaatava on tullut kokonaan suoritetuksi. Näin ollen ulosottomies voi lähteä siitä, että ainakin osa passiivisaatavasta on perimättä, jollei mainittua ilmoitusta velkojalta ole tullut.

Pykälän mukaan velkojan tulee ilmoittaa ulosottomiehen asettamassa määräajassa ja ulosottohakemuksen vireillepanoa koskevassa 1 §:ssä säädetyllä tavalla saatavansa senhetkinen määrä. Ulosottomies näkee ulosottorekisteristä viran puolesta edellisen saldotilanteen, joten olisi riittävää, että hakija ilmoittaa sen jälkeiset saamansa velan lyhennykset ulosottomiehelle.

Koska asia on velallisen oikeusturvan kannalta tärkeä, suullisia ilmoituksia saatavan määrästä ei voitaisi hyväksyä, vaan olisi noudatettava hakemuksen vireillepanoa koskevia vähimmäisvaatimuksia. Tämä ei kuitenkaan muodostune ongelmaksi ottaen huomioon joustavat ulosottohakemuksen tekemistä koskevat luvun 1 §:n säännökset. Velkojaa voidaan samalla kehottaa ilmoittamaan muut mahdollisesti muuttuneet tiedot sekä tarvittaessa toimittamaan hänelle palautetut asiakirjat noudattaen, mitä 5 ja 6 §:ssä säädetään.

Jollei velkoja ilmoita saatavansa määrää määräajassa, passiivisaatavan suorittamiseksi toimitettu ulosmittaus peruutetaan ja saatava siirretään takaisin passiivisaatavaksi. Jos velkojan ilmoitus tulee myöhemmin, omaisuus voidaan ulosmitata uudelleen passiivisaatavan suorittamiseksi, jos se ehdotetun 4 luvun 13 a §:n mukaan vielä on mahdollista. Jos omaisuus oli ulosmitattu yksin passiivisaatavan perimiseksi, ulosmittaus peruutetaan ja

varat palautetaan velalliselle.

Pykälässä asetettaisiin vielä hakijalle velvollisuus muulloinkin ulosottomiehen pyynnöstä ilmoittaa rekisteristä poistamisen uhalla saatavansa määrä. Ulosottomiehen tulisi asettaa tällaisellekin ilmoitukselle kohtuullinen määräaika. Näin ulosottomiehellä olisi aina keino varmistua siitä, että perusteet pitää saatavaa koskevaa rekisterimerkintää voimassa, ovat olemassa. Tällaisen tarkistamistarpeen saattaa aiheuttaa erityisesti velallisen maksuväite.

Kuten edellä on todettu, velkojalla olisi oma-aloitteinen ilmoitusvelvollisuus, jos koko passiivisaatava tulee kokonaan suoritetuksi. Ottaen huomioon ulosottoasioiden suuren määrän, ei ole realistista tavoitella sitä, että rekisteriä päivitetäisiin jatkuvasti niin, että ulosottorekisteriin merkityt passiivisaatavat vastaisivat tarkoin saatavien todellista määrää. Viivästyskoron kertyminen ja maksusuoritukset aiheuttavat sen, ettei rekisteri olisi reaaliajassa. Asianmukainen ulosottomenettely vaatisi sitä, että jos velallinen osoittaa maksaneensa osan passiivisaatavasta, saatavan määrä korjattaisiin hänen pyynnöstään ulosottorekisteriin. Hakijaa tulisi kuulla tarvittaessa. Osasuoritus on pyynnöstä syytä kirjata, koska se vaikuttaa myös mahdollisen myöhemmän ulosmittauksen määrään.

Suppea ulosotto

Ulosottolaissa ei tunneta muuta kuin periaatteessa täyteen omaisuuden selvittämiseen perustuva ulosotto. Ulosmittausjärjestys määrää sen, mitä omaisuutta ensisijaisesti ulosmitataan. Etsimisvelvollisuuden laajuudesta ulosottolaissa ei juuri ole säännöksiä. Lähtökohtana on kuitenkin vakiintuneesti pidetty täysimääräistä ulosottoa. Tosin siinä, minkälaisen toimien jälkeen estetodistus on katsottu voitavan antoa, on ollut eroja. Ehdotetaan, että velkoja voisi halutessaan pyytää normaalia suppeampaa ulosottoa, eräänlaista rekisteriperintää, jonka etuna olisi nopeus ja edullisuus. Estemaksua vastaavaa käsittelymaksua vastaavasti porrastettaisiin. Toisaalta myöskin täysimittaisen ulosoton käsittelymaksu on tarkoitus pitää suhteellisen alhaisena. Näin myös pieniä saatavia velkovilla olisi käytet-

tävissään täysimittainenkin ulosotto. Koska velkoja voisi aina halutessaan valita täysimittaisen menettelyn, suppeaa ulosottoa koskeva sääntely voi tarkoituksenmukaisuussyistä olla osin asetuksenvaraista.

Yksityisoikeudellista saatavaa velkova voi yleensä vapaasti päättää siitä, kuinka tehokkaasti hän pyrkii perimään saatavansa. Sen sijaan viranomaisilla ja julkista tehtävää hoitavilla harkintavara tässä suhteessa saattaa olla rajoitettu. Ehdotuksessa lähdetään kuitenkin siitä, että myös viimeksi mainituilla olisi oikeus, jollei sitä muussa laissa erikseen kielletä, tyytyä suppeaan ulosottoon. Suppean ulosoton pyytäminen ei merkitsisi lopullista menetystä tai saatavan perimisestä luopumista, koska saatavaa voidaan periä ulosotossa uudelleen. Suppea ulosotto ei kuitenkaan saisi johtaa velalliselle haitalliseen seuraamukseen, esimerkiksi muuntorangeistukseen.

Suppeaa ulosottoa voitaisiin pitää myös velallisen kannalta perusteltuna. Sellaisen omaisuuden ulosmittaaminen, joka ei edellytä erilaisia jatkotoimia tai sisällä riskiä varallisuusarvojen menettämisestä, on myös velallisen edun mukaista.

104 §. *Hakeminen ja kohde.* Pykälän 1 momentin mukaan jos hakija haluaa tyytyä suppeaan ulosottoon, sitä tulee pyytää nimenomaisesti ulosottohakemuksessa. Lähtökohtaisena olettamana näin on, että jollei hakemuksessa ole nimenomaisesti pyydetty suppeaa ulosottoa, hakija haluaa täysimittaisen täytäntöönpanon. Tällainen oletus ei sisällä oikeusturvariskiä, koska tällöin hakijan saatavan perimiseksi suoritetaan normaalit ulosottolain mukaiset toimet.

Jos usea velallinen vastaa samasta velasta, suppeaan ulosottoon ei momentin mukaan voitaisi ryhtyä. Koska suppea ulosotto on tarkoitettu yksinkertaiseksi, edulliseksi ja korostuneen summaariseksi menettelyksi, sitä ei voitaisi käyttää samanaikaisessa ulosotossa, johon usein liittyy erilaisia selvittely- ja koordinoitkysymyksiä.

Pykälän 2 momentissa määritellään suppean ulosoton kohde ja omaisuuden etsimistoimet. Suppeassa ulosotossa voidaan ulosmitata toistuvaistulo tai veronennakon palautus sekä valtioneuvoston asetuksella säädetävä muu sellainen omaisuus, jota ei tarvitse

muuttaa rahaksi.

Suppea ulosotto ei koskisi reaaliesineitä. Suppean ulosoton kohteena voisivat vain olla varat, jotka eivät edellytä myyntiä. Suoraan ulosottolain nojalla suppean ulosoton kohteena olisi toistuvaistulo, eli palkka ja siihen ulosottolaissa rinnastettu tulo, eläke ja elinkeinotulo, sekä lisäksi veronennakon palautus. Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin lisäksi, mitä muuta omaisuutta suppea ulosotto voi koskea. Kysymykseen voisi tulla esimerkiksi maksukehotuksella kertynyt suoritus tai ulosottomiehen tiedossa oleva muu omaisuus, jota ei tarvitse muuttaa rahaksi.

Momentin mukaan ulosottomiehen tulee etsiä suppean ulosoton kohteeksi kelpavaa omaisuutta tarkastamalla velallisen varallisuustietoja rekistereistä ja suorittamalla muita vastaavia toimia niin kuin valtioneuvoston asetuksella säädetään.

Asetuksessa määritettäisiin rekisterit, jotka tarkastetaan. Asetusta voitaisiin joustavasti muuttaa rekisteriseurannan teknisen kehittymisen mukaisesti. Tarkoitus on, että tarkastus koskisi keskeisiä sellaisia muuta kuin myyntiä edellyttävää varallisuutta kuvaavia rekistereitä, joista ulosottoviranomaisella on tietojensaantioikeus. Mainita voidaan vero- ja työvoimaviranomaisten rekisterit sekä Kansaneläkelaitoksen ja Eläketurvakeskuksen rekisterit. Suppeassa ulosotossa ei sovellettaisi normaalia ulosottoa koskevia omaisuuden etsimistöimiä, kuten ulosottoselvitystä ja sivullistiedusteluja. Hakija saisi estetodistuksessa tiedon siitä, mitä toimia asiassa on tehty.

Pykälän 3 momentin mukaan velallisen olinpaikkaa selvitetään ja muulta kuin ulosmittauksen kohteen ja omaisuuden etsimistöinten osalta menetellään kuten tavallisessa ulosottoasiassa. On tärkeää, että velalliselle annettaisiin normaaliin tapaan vireilletuloilmoitus ja maksukehotus sekä mahdollisuus ilman ulosmittausta suorittaa velka. Myös suppeassa ulosottoasiassa annettu ehdotetun 106 §:n mukainen estetodistus aiheuttaisi merkinnän luottotietoihin. Velallisella olisi kuitenkin oikeus saada suppeaa ulosottoa koskeva merkintä kokonaan poistetuksi ehdotetun 1 luvun 32 §:n 2 momentin mukaan maksamalla kyseinen velka.

Suppeaa ulosottoa koskisivat tavallisen

ulosottoasian tapaan 1 ja 2 luvun säännökset sekä periaatteessa kaikki ne 3 luvun säännökset, joissa ei ole kysymys omaisuuden etsimistöimien sääntelystä. Ehdotetusta 106 §:stä seuraa, että passiivirekisteröinti tai takaisin-saantikanne ei olisi mahdollinen.

105 §. *Pyynnön peruuttaminen.* Pykälän 1 momentin mukaan hakija voisi peruuttaa suppeaa ulosottoa koskevan rajoituksen hakemuksestaan, jolloin omaisuutta etsittäisiin kuten tavallisessa ulosottoasiassa. Hakija ei näin ollen olisi sidottu kerran tekemäänsä valintaan. Jos hakija ulosottoasian vireilletulon jälkeen haluaisikin velallisen omaisuuden täysimittaista etsintää ja myös mahdollisesti esineulosmittausta saatavansa perimiseksi, hän voisi peruuttaa suppeaa ulosottoa koskevan pyyntönsä ilman, että hakemus raukeaisi tai vireilläolon vaikutukset lakkaisivat. Hakemus muuttuisi normaaliksi ulosottohakemukseksi, ja asiassa meneteltäisiin sen edellyttämällä tavalla. Hakija joutuisi tällöin maksamaan myös normaalin käsittelymaksun.

Pykälän 2 momentti koskee tilannetta, jossa muussa asiassa on ulosmitattu omaisuutta, joka edellyttää rahaksi muuttamista. Tällöin suppeaa ulosottoa hakeneen oikeusturva edellyttää, että ainakin tietyissä tapauksissa hänelle annetaan mahdollisuus liittyä täysimittaiseen ulosottoon. Kohtuullisena liittymiskriteerinä ehdotuksessa pidetään sitä, että suppeaa ulosottoa hakeneen velkojan saatava tulisi kokonaan suoritetuksi tai sille etuoikeussäännökset huomioon ottaen kertyisi valtioneuvoston asetuksella säädettyä suurempi määrä. Tällöin ulosottomiehen tulisi tiedustella hakijalta, haluaako hän peruuttaa hakemuksestaan suppeaa ulosottoa koskevan rajoituksen. Asiamäärät huomioon ottaen tarkoitus on, että vähimmäisraja olisi tuntuvasti korkeampi kuin esimerkiksi ehdotetussa 4 luvun 15 §:n 2 momentissa, jonka osalta on ajateltu nykyistä 200 markkaa vastaavaa euromäärää.

Jos ulosmitattu omaisuus on riitainen ja käynnissä tai odotettavissa on täytäntöönpanoriita tai valitusasia, ulosottomiehen tulisi samalla ilmoittaa siitä, jotta suppeaa ulosottoa hakenut voisi harkita halukkuuttaan sellaiseen prosessiin. Myös suppeaa ulosottoa hakenut olisi salassa pidettävää tietoa koske-

van vaitiolovelvollisuuden osalta normaalin hakijan asemassa.

Suppeaa ulosottoa hakeneen tulisi vastata ulosottomiehen tiedusteluun mahdollisimman nopeasti. Tarkoitus ei ole, että ulosottomies olennaisessa määrin tai vahinkoa aiheuttavalla tavalla lykkäisi muuta täytäntöönpanoa. Joka tapauksessa vastauksen tulisi saapua niin aikaisessa vaiheessa, että lisäulosmittaus ehdotetun 4 luvun 13 a §:n mukaan olisi vielä mahdollinen.

Pyytämällä myyntiä edellyttävän omaisuuden ulosmittaamista saatavansa suorittamiseksi hakijan katsottaisiin luopuneen suppeaa ulosottoa koskevasta pyynnöstään, ja asia muuttuisi täysimittaiseksi ulosottomenettelkyksi.

Jos reaalisine on jo myyty, siitä kertyneet varat tilitettäisiin ehdotetun 4 luvun 13 a §:n mukaisesti täysimittaista ulosottoa pyytäneiden saataville. Mahdollinen ylijäämä sen sijaan olisi mahdollista ulosmitata myös suppeaa ulosottoa hakeneen saatavan suorittamiseksi.

Jos taas tilanne olisi se, että suppean ulosoton kohteeksi kelpaavaa varallisuutta on ulosmitattu muusta saatavasta, se ulosmitattaisiin ehdotetussa 4 luvun 15 §:n 2 momentissa säädetyillä edellytyksillä myös suppeaa ulosottoa hakeneen saatavan suorittamiseksi. Suppea ulosotto ei tällöin muuttuisi normaalliseksi ulosottoasiaksi, vaikka ulosmittauksen kohdetta olisi selvitetty muutoinkin kuin rekistereiden avulla.

106 §. *Oikeusvaikutukset.* Ehdotetun pykälän mukaan suppeaa ulosottoa koskevan asian vireilletulolla on sama oikeusvaikutus kuin tavallisella ulosottoasialla. Näin ollen esimerkiksi saatavan vanhentuminen katkeaisi. Tätä voidaan pitää perusteltuna, koska velallisen olinpaikkaa selvitetään normaaliin tapaan.

Jollei saatava kerry, asiakirjat palautetaan antamatta varsinaista varattomuusestetodistusta, koska velallisen varallisuutta ei ole täysimittaisesti selvitetty. Sen sijaan annettaisiin estetodistus, jonka mukaan velalliselta ei ole löydetty riittävästi omaisuutta, joka voi olla suppean ulosoton kohteena. Kysymyksessä olisi siten osittaista varallisuusselvitystä koskeva todistus, josta ilmenee suppean ulosoton epäonnistumisen syy. Kuten ehdote-

tusta 104 §:n 3 momentista ilmenee, myös suppeassa ulosotossa velallisen olinpaikkaa selvitetään normaaliin tapaan. Jollei velallisen olinpaikka selviä, annetaan edellä mainitun estetodistuksen lisäksi tuntemattomuusestetodistus. Myös suppean ulosoton estetodistuksesta annetaan ilmoitus luottotietotoiminnan harjoittajalle ehdotetun 1 luvun 32 §:n 2 momentin mukaan. Velallisella olisi kuitenkin oikeus maksamalla velka kokonaisuudessaan, saada merkintä poistetuksi.

Edelleen pykälässä olisi rajoitus, jonka mukaan suppean ulosoton jälkeen saatavaa ei voida merkitä passiivisaatavaksi ulosottorekisteriin eikä takaisinsaantikanne ulosottolain nojalla olisi mahdollinen. Passiivirekisteröinti on tarkoitettu lisämahdollisuudeksi velkojille, jotka aktiivisesti ja täysimittaisessa menettelyssä haluavat saatavansa perimistä. Ulosmittaustakaisinsaantikanteen osalta peruslähtökohta on se, että suoritus tulee ensisijaisesti ottaa ulosottovelallisen varallisuudesta eikä sivulliselle luovutusta omaisuudesta. Jos hakija on ulosottovelallista vastaan halunnut tyytyä vain suppeaan menettelyyn, ei voida pitää luovutuksensaajan oikeusturvan kannalta perusteltuna, että tällainen menettely avaisi takaisinsaantioikeudenkäynnin mahdollisuuden häntä vastaan.

Täydentäviä säännöksiä

107 §. *Virka-apu muulta viranomaiselta.* Useilla viranomaisilla on heidän toimintaansa koskevien lakien mukaan oikeus saada virka-apua muulta viranomaiselta. Tällaisia säännöksiä sisältyy muun muassa poliisilain 41 §:ään ja sosiaalihuoltolain (710/1982) 56 §:n 3 momenttiin. Ulosottolain 3 luvun 30 §:ssä on suhteellisen suppea virka-apusäännös, joka rajoittuu siihen, että vastarintaa kohdatessaan ulosottomiehellä on oikeus saada poliisilta virka-apua.

Käytännössä ulosottomiehellä saattaa olla tarve saada virka-apua poliisiviranomaiselta sellaisessakin tilanteessa, jossa ei ole suoraan kysymys fyysisestä vastarinnasta, vaan myös muunlaisesta ulosottomiehelle kuuluvan pakkovallan käyttämisestä. Virka-apua voidaan tarvita myös veroviranomaisilta, sosiaaliviranomaisilta, tulliviranomaisilta ja rajavartiostolta. Ehdotetun pykälän 1 mo-

mentin mukaan poliisi ja muu viranomainen ovat velvollisia antamaan ulosottomiehelle täytäntöönpanossa tarpeellista virka-apua.

Ulosottoviranomainen saa pyytää virka-apua nimenomaan täytäntöönpanon toimittamiseksi. Virka-avusta ei ole tarkoitettu menetelmää, jossa useamman viranomaisen tehtävät sulautuisivat yhdeksi kokonaisuudeksi. Virka-apupyynnössä on otettava huomioon myös tietosuojakysymykset julkisuuslain 26 §:n 3 momentissa säädetyllä tavalla. Ehdotettua yleistä virka-apusäännöstä täydentäisivät 82 ja 83 §:n säännökset, joissa tarkemmin säänneltäisiin ulosottomiehen oman voimankäytön ja virka-avun suhde.

Virka-apua voitaisiin pyytää sosiaaliviranomaisilta esimerkiksi hädän yhteydessä. Virka-apusäännöksellä sekä ehdotetun 6 a luvun 3 ja 5 §:n säännöksillä korostetaan asunto- ja sosiaaliviranomaisten merkitystä hädän jälkeisten ongelmien hoitamisessa. Ulosottolaissa ei kuitenkaan ole mahdollista säätää kunnan viranomaisille toimimisvelvollisuutta hädän jälkeisiin tilanteisiin nähden.

Pykälän 2 *momentti* koskee ulosottoviranomaisten toimivallan jakoa virka-avun pyytämisessä. Momentin mukaan avustava ulosottomies saa pyytää virka-apua muulta viranomaiselta, jos asia on kiireellinen. Muussa tapauksessa virka-apua pyytää ulosottomies.

Virka-avun aiheuttamien kustannusten vuoksi ja yhtenäisen käytännön aikaansaamiseksi virka-avun pyytäminen kuuluisi normaalitilanteessa pääulosottomiehen eli kihlakunnanvoudin, nimismiehen ja Ahvenanmaan maakunnanvoudin toimivaltaan. Toisaalta kiireellisessä tapauksessa myös avustavan ulosottomiehen tulisi saada virka-apua esimerkiksi poliisilta. Asianmukaista olisi, että avustava ulosottomies ilmoittaisi saamastaan virka-avusta ~~ulosottomiehelle~~ *ulosottomiehelle*. Ulosottolain eräissä säännöksissä mahdollistetaan asiantuntijan käyttäminen. Esimerkiksi 4 luvun 14 §:n 1 momentin mukaan ulosottomies voi käyttää asiantuntijoita ulosmitatun irtaimen omaisuuden arvioinnissa. Vastaava säännös kiinteistön osalta on mainitun luvun 21 §:ssä. Koska kuitenkin ulosottomiehellä saattaa monissa muissakin tapauksissa olla perusteltu tarve pyytää asiantuntija-apua, asiasta ehdotetaan otettavaksi myös yleinen säännös.

Pykälän 1 *momentin* mukaan ulosottomies saisi käyttää asiantuntijaa, jos ulosottolaissa niin säädetään tai jos siihen on erityistä tarvetta kirjanpitoaineiston selvittämiseksi tai muun vastaavan tehtävän suorittamiseksi.

Ulosottomiehellä olisi oikeus saada kirjanpitoaineistoa ja muuta liiketoimintaan tai sopimuksiin liittyvää aineistoa haltuunsa ehdotetun 51 ja 62 §:n sekä 66 §:n 3 momentin nojalla. Aineisto saattaa tilinpidon lisäksi koskea monimutkaisia yhtiösuhteita tai vaatia esimerkiksi tietotekniikan asiantuntemusta. Momentissa tarkoitettua palvelua voisivat tarjota muun muassa tilintarkastuksen asiantuntijat, erilaiset yrityskonsultit, pankkiiri-liikkeet ja tietotekniikan asiantuntijat.

Täytäntöönpanotehtäviä ei ole tarkoitus "ulkoistaa" asiantuntijoille. Kysymys olisi ulosottomiehen teknisestä avustamisesta yksittäistapauksessa tiettyjen seikkojen selvittämiseksi ja arvioimiseksi. Ulosottolain mukaisia toimivaltuuksia voi käyttää vain virka-vastuulla toimiva ulosottomies.

Asiantuntijoilla ei tarkoiteta esimerkiksi hädässä tarvittavia kuljetuspalveluja tarjoavaa tai muuta vastaavaa apu työtä. Tältä osin kysymys on pikemminkin ulosottokuluista.

Koska asiantuntijan palveluksista aiheutuu kustannuksia, asiantuntijan käyttäminen puheena olevan yleissäännöksen nojalla edellyttäisi erityistä tarvetta. Asiassa olevan intressin suuruus tulisi myös ottaa huomioon. Jos odotettavissa olisi huomattavia kuluja, tulisi myös asianosaisten kanta ottaa huomioon, jollei kuluja jätetä valtion vastattaviksi 3 momentin nojalla.

Koska asiantuntijan käyttämiseen liittyy harkinnallisuutta ja kustannuksia, päätösvalta kuuluisi yksin ulosottomiehelle. Yksinomaisesta toimivallasta on säännös ehdotetun 1 luvun 5 §:n 1 kohdassa.

Pykälän 2 *momentti* koskee asiantuntijalle asetettavia vaatimuksia. Momentin mukaan asiantuntijana ei saisi toimia henkilö, joka on asiaan tai ulosottoasian asianosaiseen sellaisessa suhteessa, että hänen puolueettomuutensa tai luotettavuutensa voidaan katsoa vaarantuvan. Ulosottomiehen on tarvittaessa muistutettava asiantuntijaa lain mukaisesta vaitiolovelvollisuudesta.

Koska esimerkiksi kirjanpitoaineiston selvittäminen asiantuntijan avulla saa ulosotto-

miehen ratkaisuisa merkittävän aseman, olisi tärkeää, että asiantuntija on puolueeton. Asianmukaista olisi, ettei asiantuntija olisi myöskään ulosottomiehen läheinen.

Selvitettävästä aineistosta saattaa käydä ilmi esimerkiksi liike- ja ammattisalaisuuksia. Julkisuuslain 23 §:n 2 momentin mukaan viranomaisessa tosiasiallisesti toimiva taikka viranomaisen toimeksiannosta toimiva tai toimeksiantotehtävää hoitavan palveluksessa oleva ei saa paljastaa asiakirjan salassa pidettävää sisältöä tai tietoa, joka asiakirjaan merkittynä olisi salassa pidettävä eikä muutakaan seikkaa, josta lailla on säädetty vaitiolovelvollisuus. Ulosottomiehen tulee momentin mukaan tarvittaessa muistuttaa asiantuntijaa tästä lain mukaisesta vaitiolovelvollisuudesta.

Pykälän 3 momentin mukaan asiantuntijan käyttämisestä aiheutuneista kuluista on voimassa, mitä 8 luvussa säädetään. Kulut voidaan kuitenkin erityisestä syystä osaksi tai kokonaan jättää valtion vastattaviksi. Näin voitaisiin menetellä esimerkiksi silloin, kun vastaaja on myötävaikuttanut asioiden selvittämiseen, mutta tästä huolimatta asiantuntijan käyttäminen on ollut tarpeellista.

Ehdotetun 34 §:n 2 momentin nojalla ulosottomies saa kutsua hakijan ulosmittaustoimitukseen, jos se on tietojen saamiseksi tai muusta syystä tarpeen. Tällöin hakija pyydetään paikalle asianosaisena eikä asiantuntijana. Jos hakijalle aiheutuu kustannuksia, hän vastaa niistä itse.

109 §. *Vahingonkorvaus valtion varoista.* Ulosmitattua omaisuutta joudutaan usein säilyttämään pitkäänkin ennen myyntiä esimerkiksi silloin, kun ulosotto peruste on lainvoimaa vailla tai tuomioistuimien on määrännyt täytäntöönpanon keskeytettäväksi. Ehdotettu vahingonkorvauspykälä ei kuitenkaan koskisi keskeytyksestä johtuvaa omaisuuden arvon alentumista tai hoitokustannuksien korvaamista eikä myöskään ajan kulumisesta aiheutuvia vahinkoja, esimerkiksi auton ruostevaurioita, jotka aiheutuvat ulkosalla säilyttämisestä. Ehdotetun 9 luvun 18 §:n 3 momentin mukaan jos ulosottomies havaitsee, että keskeytyksen aikana ulosmitatun omaisuuden arvo alenee nopeasti tai sen hoitokustannukset ovat korkeat, hänen tulee tarvittaessa ilmoittaa siitä tuomioistuimelle. Tuomioistuimien

voisi tällöin antaa ulosottomiehelle luvan myydä omaisuus menetysten välttämiseksi. Ensisijainen vastuu pyytää tilanteeseen sopivaa keskeytysmääräystä on asianosaisilla.

Puheena oleva pykälä sen sijaan soveltuisi vahinkoihin, jotka johtuvat muusta kuin ajan kulumisesta eli esimerkiksi vesivahingosta tai varkaudesta. Vahingonkorvauslain 3 luvun 1 ja 2 §:n mukaan julkisyhteisö on velvollinen korvaamaan julkista valtaa käytettäessä virheen tai laiminlyönnin johdosta aiheutuneen vahingon, mikäli toimen tai tehtävän suorittamiselle sen laatu ja tarkoitus huomioon ottaen kohtuudella asetettavia vaatimuksia ei ole noudatettu.

Jos valtion korvausvastuuta voidaan vahingonkorvauslain mukaan pitää selvänä, on sekä valtion että vahingonkäräjien etu, että korvaus maksetaan hallinnollisella päätöksellä. Oikeushallinto on käytännössä tapauskohtaisesti korvannut vahinkoja ilman oikeudenkäyntiäkin, mutta menettelyn säännöspohja on ollut epäselvä.

Erityistilanteissa korvauksen maksaminen ilman oikeudenkäyntiä saattaa olla kohtuullista myös silloin, kun ulosottomiehen ei voida katsoa syyllistyneen vahingonkorvauslaisessa tarkoitettuun virheeseen tai laiminlyöntiin. Jos esimerkiksi ulosmitatun omaisuuden myöhemmin havaitaan kuuluvan sivulliselle, mutta varat on jo tilitetty, saattaa korvauksen maksaminen sivulliselle olla kohtuullista. Näissä tapauksissa ei voida useinkaan katsoa, että ulosottomies olisi toiminut virheellisesti. Ulosotto on summaarista menettelyä, jossa ulosottomies joutuu käytettävissä olevan selvityksen perusteella tekemään nopeita ratkaisuja. Toisinaan sivullisen omistusoikeutta koskeva väite esitetään niin myöhään, että täytäntöönpanoa ei ole enää mahdollista peruuttaa itseoikaisulla tai muutoksenhaulla.

Yllä mainituista syistä ehdotetaan, että oikeusministeriö tai sen määräämä voisi harkintansa mukaan ilman oikeudenkäyntiä maksaa vahingonkorvausta asianosaiselle tai sivulliselle, jos valtion korvausvastuuta voidaan pitää selvänä tai korvauksen maksamista voidaan pitää kohtuullisena.

Pykälän mukaan korvausta voitaisiin siis maksaa myös silloin, kun ulosottomiehen virhettä tai laiminlyöntiä ei voida osoittaa. Kysymyksessä olisi kohtuusharkintaan ja

käytettävissä oleviin varoihin perustuva vapaaehtoinen korvaus. Ehdotettu pykälä ei antaisi kenellekään subjektiivista oikeutta saada valtiolta korvausta ilman oikeudenkäyntiä.

Kohtuusperusteella korvauksen maksamista harkittaessa voitaisiin ottaa huomioon se, saako vahinkoa kärsinyt korvausta muualta tai onko sen saaminen epävarmaa. Jos valtiolta korvausta saanut olisi voinut hakea korvausta toiselta, esimerkiksi rikoksentehtyjältä, valtiolla olisi oikeus vaatia maksamansa määrä kanneteitse viimeksi mainitulta.

Pykälä koskisi paitsi ulosmitattua omaisuutta, myös muuta ulosottoviranomaisen haltuunsa ottamaa omaisuutta, kuten luovutustuomion kohdetta, hädetyltä talteen otettua omaisuutta sekä takavarikossa olevaa omaisuutta.

Korvausta voitaisiin maksaa myös asiassa aiheutuneista kuluista esimerkiksi sivulliselle, jos omaisuutta on ulosmitattu 4 luvun 9 §:n 4 momentin tai 10 §:n nojalla, mutta ulosmittaus sittemmin peruutetaan itseoikaisun tai tuomioistuimen päätöksen nojalla. Varsinaisia oikeudenkäyntikuluja säännöksessä ei kuitenkaan tarkoitettaisi. Tuomioistuimen voisi velvoittaa valtion korvaamaan sivullisen kohtuulliset oikeudenkäyntikulut täytäntöönpanoriidassa ehdotetun 9 luvun 11 §:n 4 momentin nojalla.

Säännöksen tarkoituksena on antaa selvissä korvaustilanteissa toimivalta oikeushallintoviranomaisille suorittaa korvaus välittömästi. Ehdotettu sääntely ei estäisi vahingonkärsintää nostamasta korvauskannetta valtiota vastaan tuomioistuimessa. Momentissa tarkoitetuista korvauksista päättäisi oikeusministeriö tai sen määräämä, esimerkiksi lääninhallituksen oikeushallintopäällikkö.

Käytännön varaan jäisi ulosmitatun omaisuuden mahdollinen vakuuttaminen vahingon tai varkauden varalta. Tällaisen vakuutuksen ottaminen olisi lähinnä asianosaisten intressissä. Etenkin silloin, kun on ulosmitattu arvoauto tai kiinteistö, jolla on rakennus, voitaisiin menetellä niin, että omaisuus vakuutettaisiin ja siitä aiheutuva kulu katsottaisiin ulosottolain 8 luvussa tarkoitetuksi ulosottokuluksi. Luvun 3 §:n mukaan maksuvelvoitteen täytäntöönpanossa myös omaisuuden hoitamisesta aiheutuneet kulut ovat ulosottoasian kuluja. Luvun 3 a §:n nojalla ne voi-

daan ottaa myyntihinnasta päältä päin. Hakija olisi luvun 6 §:n nojalla velvollinen suorittamaan kuluennakkoa vakuutusmaksua varten. Hakijan oma korvausvastuu silloin, kun ulosottooperuste on lainvoimaa vailla, määräytyisi ehdotetun 2 luvun 17 §:n mukaan vahingonkorvauslain mukaisesti.

110 §. *Tulkkaus.* Pykälän mukaan sen lisäksi, mitä oikeudesta tulkkaukseen muualla säädetään, ulosottoviranomaisen tulee käytettävissä olevien mahdollisuuksien mukaan huolehtia tulkkauksesta, jos asianosainen tai muu henkilö, jota tulee ulosottolain mukaan kuulla, käyttämänsä kielen taikka aisti- tai puhevian takia ei voi tulla ymmärretyksi ja tulkkaus on tarpeen asian selvittämiseksi tai asianomaisen oikeuksien turvaamiseksi. Tulkkauksesta aiheutuneet kulut jäisivät valtion vastattaviksi.

Kielilain (148/1922) 4 §:n 2 momentin mukaan asioita suullisesti käsiteltäessä tuomioistuimessa tai poliisiviranomaisessa tulee tarpeen vaatiessa käyttää tulkkiä. Koska Suomessa asuu yhä enemmän henkilöitä, jotka eivät osaa suomen- tai ruotsinkielistä taikka asianomaisilla alueilla saamenkieltä, tulkitsemista koskeva säännös on tarpeellinen myös ulosottolaissa. Sen sijaan asiakirjan käännöksestä suomenkielelle tai muulle kielelle olisi voimassa, mitä kielilainsäädännössä säädetään tai mitä kansainvälisistä sopimuksista seuraa.

Pykälä koskisi kaikenlaista ulosottolaissa säädettyä kuulemistä ja myös ulosotto selvityksen toimittamista. Kuulemistä koskeva yleissäännös on ehdotetussa 32 §:ssä. Tulkin puuttuminen ei estäisi ulosottomiestä suorittamasta väliaikaista täytäntöönpanotoimintaa.

Säännös koskisi sekä hakijaa että velallista. Myös sellaista sivullista tai ulkopuolista, jota tulee ulosottolain mukaan kuulla, tulisi auttaa tulemaan ymmärretyksi tulkkauksen avulla. Jos joku muu kuin kuultava haluaa lausua ulosottomiehelle asiassa jotakin, esimerkiksi esittää väitteen tai vaatimuksen, ulosottomiehen tulisi suorittaa toimet, joita voitaisiin pitää tilanteessa kohtuullisina.

4 luku. Ulosmittauksesta

3 a §. Pykälä sisältäisi asiallisesti muuttamattomana voimassa olevassa 3 luvun 7 §:n

3 momentissa olevan säännöksen. Säännös siirrettäisiin ulosottooperusteen lainvoimaisuutta koskevien säännösten yhteydestä ulosmittausta koskevaan 4 lukuun.

Pykälän mukaan jos vainajan velasta on toimitettu ulosmittaus kuolinpesässä eikä velkojalla ollut pantti- tai pidätysoikeutta ulosmitattuun omaisuuteen, omaisuutta ei saa myydä, ennen kuin kuukausi on kulunut perunkirjoituksesta tai sen määräajan päättymisestä tai, milloin pesä on pesänselvittäjän hallinnossa, ennen kuin velkojien kanssa on tehty sopimus heidän saataviensa maksamisesta. Omaisuus voidaan kuitenkin myydä, jos kuolinpesän hallinto siihen suostuu tai omaisuus on arvossaan nopeasti alentuvaa taikka sen hoitokustannukset ovat korkeat.

Perintökaaren 21 lukua ollaan uudistamassa. Ulosottolain ulosmittaussäännöksiä eli 4 lukua koskevassa esityksessä on tarkoitus myöhemmin yhteen sovittaa perintökaaren ja ulosottolain säännökset.

Pykälässä on vielä viittaus siihen, että kertyneiden varojen nostamisesta säädetään 6 luvussa. Viittaus tarkoittaisi nykyistä 6 luvun 16 §:ää. Viimeksi mainittua pykälää ei ehdoteta muutettavaksi ulosottolain kokonaisuudistuksen tässä vaiheessa, vaikka siihen jää vanhentunut viittaus 3 luvun 7 §:ään.

13 a §. Ulosottokäytännössä on esiintynyt epäselvyyttä siitä, mihin saakka uusilla hakijoilla on oikeus saada toisen hakijan saatavasta ulosmitattu omaisuus ulosmitatuksi myös oman saatavansa suorittamiseksi. Ennen maksunsaantilain säätämistä irtaimen omaisuuden ulosmittaus tuotti aikaprioriteetin mukaisen panttioikeuden. Ulosmittauspanttioikeus poistettiin maksunsaantilain säätämisen yhteydessä, jolloin siirryttiin maksunsaantilaissa säädettyyn yhtäläiseen etuoikeuden järjestelmään irtaimen ulosmittauksessa. Siinä myöhempien ulosmittausten sallittavuus saa korostuneen merkityksen, koska myöhempi ulosmittaus vähentää aikaisemman ulosmittauksen tuottamaa jako-osaa. Koska kysymys on velkojien maksunsaantioikeuden kannalta keskeinen, ehdotetaan, että lisäulosmittauksen ajallisesta takarajasta otettaisiin nimenomainen säännös ulosottolaikiin.

Ulosmitattu omaisuus voitaisiin pykälän mukaan ulosmitata myös toisen velkojan saa-

tavasta, kunnes asianosaiskeskustelu tai, jolle ei asianosaiskeskustelua pidetä, myynti on toimitettu. Muutoin kuin myynnistä kertyneet varat tulee tilittää niille velkojille, joiden saatavista varat oli ulosmitattu silloin, kun ne suoritettiin ulosottomiehelle. Säännös koskisi sekä irtainta että kiinteää omaisuutta.

Asianosaiskeskustelussa velkojat ilmoittavat saatavansa ja sen perusteella he voivat riitauttaa toistensa saatavia sekä valvoa etuaan esimerkiksi esittämällä tarjouksia huutokaupassa. Tästä syystä jako-osuuksiin vaikuttava asetelma ei saisi muuttua enää asianosaiskeskustelun jälkeen. Selkeyssyistä tämä sääntö koskisi myös etuoikeutta vailla olevia saatavia silloin, kun asiassa järjestetään asianosaiskeskustelu. Mahdollinen ylijäämä voitaisiin ulosmitata tällaisen saatavan perimiseksi. Valvomatta jäänyttä panttisaatavaa koskevia säännöksiä on 5 ja 6 luvussa. Jollei asiassa tule järjestää asianosaiskeskustelua, riittävää olisi, että ulosmittaus olisi toimitettu ennen myyntiä, vaikkapa samana päivänäkin. Ulosmittaus edellyttäisi edellä mainituissa tapauksissa lisäksi, että ehdotetun 15 §:n 2 momentin mukainen vähimmäismäärä kertyy.

Momentissa mainittu ajankohta eli asianosaiskeskustelun pitäminen, myynnin toimitaminen tai varojen maksaminen ulosottomiehelle olisi ratkaiseva sen suhteen, ketkä velkojat pääsevät jakamaan kertymän. Panttioikeutta lukuun ottamatta merkitystä ei olisi etuoikeusasemalla eli jos etuoikeutettu saatava saapuu perintään sen jälkeen kun mainittu ajankohta on mennyt ohi, ulosmittaus voisi koskea vain mahdollista ylijäämää.

15 §. Pykälään ehdotetaan otettavaksi uusi 2 *momentti*. Sen mukaan jos velallisen omaisuutta on ulosmitattuna toisen velkojan saatavan perimiseksi ja ulosottomies arvioi, ettei hakijan saatavalle etuoikeussäännökset huomioon ottaen kertyisi siitä omaisuudesta valtioneuvoston asetuksella säädettyä vähimmäismäärää, hakijalle annettaisiin edellä mainittu estetodistus, jollei sitä voida pitää kohtuuttomana. Toistuvaistulon ulosmittauksessa mainittu vähimmäismäärä laskettaisiin seuraavan kuuden kuukauden ajalta.

Momentin tarkoituksena on estää sellaisten saatavien kerääntyminen ulosottoon, joille olisi tulossa mitättömän pieni jako-osa.

Säännös ilmentää mainitussa tilanteessa turhan lisäulosmittauksen kieltoa. Jos perintään aikaisemmin saapuneet saatavat ovat niin suuria, ettei myöhemmin ulosottoa hakevan saatavalle kertyisi säädettävää vähimmäismäärää, annettaisiin varattomuusestetodistus. Samoin meneteltäisiin silloin, kun jako-osan pienuus johtuu muiden saatavien paremmasta etuoikeudesta. Estetodistusta ei luonnollisesti annettaisi silloin, kun muuta omaisuutta on ulosmitattavissa.

Vähimmäiskertymän määrästä säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Vähimmäiskertymän suuruusluokka voisi olla noin 200 markkaa vastaava euromäärä. Määrä vastaisi voimassa olevassa 6 luvun 23 §:n 1 momentissa ja ulosottoasetuksen 39 §:ssä säädettyä vähimmäiskertymää esineulosmittauksen kertymää jaettaessa. Mikäli toistuvaistulon määrä vaihtelisi, laskelma tehtäisiin keskimääräisen kuukausikertymän mukaan. Uusi tietojärjestelmä voisi automaattisesti suorittaa laskutoimituksen.

Jos toistuvaistulon ulosmittauksessa kuukausittaiset tilitykset jäisivät hyvin pieneksi eli kun säädettävä vähimmäismäärä juuri ja juuri kertyy puolelta vuodelta, sovellettaisiin ehdotettua 6 luvun 23 §:n 2 momenttia. Säännös mahdollistaisi kertymän jakamisen kuukausierinä suurempina kokonaisuuksina tai kerralla joko etukäteen tai jälkikäteen.

Jos toistuvaistulo on ensin ulosmitattu pienen tai etuoikeudettoman saatavan suorittamiseksi, mutta myöhemmin ulosmittaus toimitetaan suuren tai paremmassa etuoikeusasemassa olevan saatavan perimiseksi, aikaisemmin saapunut asia palautetaan varattomuusesteellä pois perinnästä, jollei sille jatkossa ole odotettavissa momentin mukaista suoritusta.

Poikkeuksellisesti ulosottoon voitaisiin ottaa tai jättää myös sellainen saatava, joka ei täytä vähimmäiskertymäedellytystä. Tällöin olisi tehtävä tapauskohtainen kohtuusharkinta, jossa etenkin velkojan erityisolosuhteet, esimerkiksi heikko taloudellinen asema tai muu erityinen syy, voitaisiin ottaa huomioon.

Ehdotettu momentti koskisi lisäulosmittauksia ja uuden ulosmittauksen vaikutusta aikaisempaan. Sen sijaan voimassa oleva 15 §, josta tulisi pykälän 1 momentti, koskee "ensimmäisen" ulosmittauksen perusteltavuutta

turhan ulosmittauksen kiellon näkökulmasta. Selvää on, että ehdotetussa 2 momentissa tarkoitettu summa olisi liian alhainen ulosmittauksen käynnistämiseen.

17 §. Voimassa olevan 3 luvun 21 c §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan ulosottomies voi ulosmitata irtaimen omaisuuden sen estämättä, mitä 4 luvun 14 ja 17 §:ssä säädetään, vaikka omaisuuden sijaintipaikkaa ei tunneta, jos omaisuus voidaan sitä näkemättä riittävästi yksilöidä. Kohta on poikkeussäännös sekä suhteessa 3 luvussa oleviin alueellista toimivaltaa koskeviin säännöksiin että suhteessa 4 luvun 14 §:ssä oleviin ulosmitatun omaisuuden arviointia ja 17 §:ssä oleviin ulosmittauksen varmistamista koskeviin säännöksiin. Vastaavalla ulosottomiehellä olisi ehdotuksen mukaan toimivalta koko valtakunnan alueella. Tästä syystä mainitunlaista poikkeussäännöstä ei enää tarvita 3 luvun osalta, ja säännös voidaan muilta osin siirtää asiallisia muutoksia tekemättä 4 lukuun.

Voimassa oleva 17 § koskee ulosmitatun omaisuuden erottamista velallisen hallinnasta ja merkitsemistä ulosmitatuksi eli erilaisia ulosmittauksen varmistustoimia. Pykälään ehdotetaan otettavaksi uusi 2 momentti, jonka mukaan sen estämättä, mitä pykälän 1 momentissa ja 14 §:ssä säädetään, ulosottomies voi ulosmitata myös sellaisen omaisuuden, jonka sijaintipaikkaa ei ole saatu selville, jos omaisuus voidaan sitä näkemättä riittävästi yksilöidä.

5 luku. **Ulosmitatun omaisuuden rahaksi muuttamisesta**

49 §. Voimassa olevan pykälän 1 momentissa säädetään ulosottomiehen antamasta virka-avusta kiinteistön huutokauppaostajalle. Säännöksen mukaan ulosottomiehen tulee antaa ostajalle tarvittaessa virka-apua kiinteistön haltuun saamiseksi. Ulosottomies voi antaa velalliselle oikeuden asua määrätyissä huoneissa momentissa säädetyn määräajan.

Pykälään ehdotetaan otettavaksi uusi 3 momentti, jonka mukaan edellä tarkoitettu virka-avun antamisesta on soveltuvin osin voimassa, mitä 6 a luvussa säädetään hädöstä. On perusteltua, että uusia häätöä koskevia säännöksiä sovellettaisiin myös ulosotto-

realisoinnin jälkeisessä kiinteistön haltuunotossa. Ostajasta olisi soveltuvin osin voimassa, mitä hakijasta säädetään. Häädettävät määräytyisivät 6 a luvun 1 §:n mukaisesti. Muuttokehotus voitaisiin antaa heti, kun ostaja on täyttänyt maksuvelvollisuutensa. Ilmoitus sosiaaliviranomaisille tulisi tehdä 6 a luvun 3 §:ssä tarkoitettussa tapauksessa. Pykälän 1 momentissa tarkoitettuja säännöksiä oikeudesta asua määrätyissä huoneissa sovellettaisiin 6 a luvun muuttopäivän lykkäämistä koskevien säännösten sijasta. Häätö toimitettaisiin soveltuvin osin niin kuin 6 a luvun 5 §:ssä säädetään, ja omaisuuden suhteen meneteltäisiin luvun 6 §:ssä tarkoitettulla tavalla. Myös uhkasakko olisi käytettävissä.

53 §. Pykälän mukaan se, joka toimittaa ulosmitatun omaisuuden huutokauppaa, älköön itse siitä mitään ostako. Pykälä ehdotetaan kumottavaksi. Sen korvaisi ehdotettu 1 luvun 23 §, joka koskee ulosottomiehen ja hänen alaisensa oikeutta hankkia ulosmitattua omaisuutta.

6 luku **Ulosmittauksesta kertyneiden varain tilityksestä ja jakamisesta**

23 §. Voimassa oleva pykälä koskee tilannetta, jossa useampi kuin yksi velkoja vaatii maksua velallisen omaisuudesta. Pykälän 1 momentti koskee vähimmäiskertymävaatimusta tilityksessä. Pykälän 2 ja 3 momentti koskevat toistuvaistulon ulosmittauksessa niin sanottua vuorotteluperiaatetta, joka omaksuttiin maksunsaantilain säätämisen yhteydessä. Pykälän 4 momentissa on säännös, jonka mukaan vähimmäiskertymävaatimus tai vuorotteluperiaate ei koske etuoikeutettua saatavaa.

Vuorotteluperiaate on käytännössä johtanut epäyhtenäisiin menettelytapoihin. Vain osa ulosottomiehistä noudattaa puolen vuoden vuorottelujaksoja. Tavallisempaa on, että suurten saatavien ohella pieniä saatavia harkinnan mukaan käytetään perinnässä, jotta niillekin tulisi kertymää.

Pykälän 1 momentin mukaan kun usea velkoja vaatii maksua ulosmittauksesta kertyneistä varoista eikä jollekin saatavalle kertyisi valtioneuvoston asetuksella säädettävää

määrää suurempaa jako-osaa, saatava voidaan jättää ottamatta huomioon jaossa. Momentti vastaa asiallisesti voimassa olevaa 1 momenttia. "Markkamäärää" koskeva ilmaisu muutettaisiin.

Pykälän 2 momentin mukaan palkan tai muun toistuvaistulon ulosmittauksessa saatavalle voidaan jakaa muita saatavia suurempi suhteellinen osuus, enintään kuitenkin saatavalle kuudelta kuukaudelta tuleva kertymä, jos se on perintämenettelyn kannalta tarkoituksenmukaista eikä toisen velkojan mahdollisuus maksunsaantiin sen vuoksi ilmeisesti vaarannu. Säännös korvaisi nykyisen vuorotteluperiaatteen.

Jos toistuvaistulon lisäulosmittaus on voitu toimittaa ehdotetun 4 luvun 15 §:n 2 momentin mukaan, saatavalle voidaan jakaa enintään kuuden kuukauden ajalta kertyvä jako-osuus kerralla. Tällä tavoin pienen saatavan vähäinen kertymä voidaan maksaa "alta pois". Se, tuleeko saatavalle kertymään uudelta puolen vuoden laskenta-ajalta vähimmäiskertymä, arvioitaisiin myöhemmin senhetkisen tilanteen mukaisesti. Varattomuus-estetodistus voitaisiin kuitenkin antaa sitä ennen, jos on selvää, ettei vähimmäiskertymä tule uudelleen täyttymään.

Toinen vaihtoehto on se, että isolle saatavalle maksetaan suhteessa suurta jako-osaa, ja pienelle saatavalle tulevaa jako-osaa kerätään laskennallisesti. Näin kertynyt laskennallinen jako-osa jaettaisiin ja tilitettäisiin myöhemmästä palkkaerästä. Jo kertynyt jako-osa tulisi aina maksaa mahdollisista uusista hakemuksista riippumatta.

Pykälän 3 momentiksi otettaisiin nykyisin 4 momentissa oleva säännös siitä, että pykälässä säädettävä järjestelmä ei koske etuoikeutettua saatavaa. Näin ollen etuoikeutetulle saatavalle tilitettäisiin 1 momentin vähimmäismääränkin alittava summa. Muulle saatavalle ei voitaisi myöskään suorittaa suhteessa suurempaa osuutta etuoikeutetun saatavan vahingoksi. Jos esimerkiksi juoksevaa elatusapua ulosmitataan ja muille saataville jää pieni, mutta kuitenkin 4 luvun 15 §:n 2 momentin ylittävä määrä, voisi ulosottomies muulta osin soveltaa 2 momentissa ilmaistua periaatetta ja koota tilitettäviä eriä muutamaa kuukautta vastaaviksi summiksi.

6 a luku. **Muun kuin maksuvelvoitteen täytäntöönpano**

Häätö

Häätöä koskevia säännöksiä on voimassa olevassa ulosottolaissa hyvin vähän, ja ne koskevat lähinnä ulosottooperusteen lainvoimaisuusedellytystä. Ainoat häätöä koskevat menettelysäännökset ovat 3 luvun 31 §:ssä. Mainittu pykälä koskee kiinteistön luovutus-uomion täytäntöönpanoa. Pykälän mukaan irtain tulee antaa vastaajan lähipiiriin kuuluvalle ja muussa tapauksessa säilyttää vastaajan varalle. Säilyttämisestä on säädetty kuluuttamismenettely. Jollei irtaimistoa haeta pois määrääjassa säilytyskulujen maksamista vastaan, omaisuus myydään julkisella huuto-kaupalla.

Nyt ulosottolakiin ehdotetaan otettaviksi häätömenettelyä koskevat säännökset. Ne sijoitettaisiin yhdessä muiden ulosoton erityislajien kanssa uuteen 6 a lukuun ulosmittausta koskevien säännösten eli 4, 5 ja 6 luvun jälkeen ennen turvaamistoimia koskevaa 7 lukuja. Lainvoimaa vailla olevan häätöuomion täytäntöönpanon edellytyksistä säädettäisiin 2 luvussa.

Häätöä koskevien säännösten tavoitteena on menettely, josta ei aiheudu ylimääräistä vahinkoa hädettävälle tai ulkopuoliselle. Toisaalta hädettyn omaisuutta on käytännössä mahdotonta säilyttää säilytystilojen puuttumisen ja aiheutuvien kustannusten vuoksi pitkiä aikoja eikä säilyttäminen voi koskea muuta kuin myyntiarvon omaavaa omaisuutta.

1 §. *Hädettävät*. Pykälän mukaan häätöä koskevan ulosottooperusteen nojalla täytäntöönpanoon voidaan ryhtyä vastaajan lisäksi myös sellaista henkilöä vastaan, jonka oikeus asua ulosottooperusteessa tarkoitetuissa tiloissa tai muutoin käyttää niitä perustuu vastaajan oikeuteen (*hädettävät*).

Hädöllä tarkoitetaan ehdotetun 1 luvun 1 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan veloitetta luovuttaa toisen hallintaan kiinteää omaisuutta, rakennus, huoneisto, muu tila tai sen osa taikka velvoite muuttaa sieltä pois.

Ulosottokäytännössä on pidetty selvänä, että ulosottooperuste, jossa vastaaja veloitetaan muuttamaan, koskee myös kaikkia niitä hen-

kilöitä, joiden oikeus asua ja oleskella sanoituissa tiloissa perustuu vastaajan oikeuteen. Tällaisia henkilöitä ovat perheenjäsenten lisäksi alivuokralaiset ja muut tiloissa hädettävän luvalla asuvat henkilöt.

Asuinhuoneiston vuokrauksesta annetun lain (481/1995) 85 §:n 1 momentin mukaan alivuokrasuhde päättyy ilman irtisanomista samana ajankohtana kuin alivuokranantajan vuokraoikeus tai muu oikeus käyttää huoneistoa. Pykälän 2 momentissa päävuokralaiselle asetetaan velvollisuus viivytyksettä ilmoittaa vuokraoikeuden päättymisestä alivuokralaiselle. Sen sijaan asuinhuoneiston jälleenvuokraajaa ensivuokralaista vastaan annettu ulosottooperuste ei koskisi.

Hädettävällä tarkoitetaan näin ollen 6 a luvun häätöä koskevissa pykälissä paitsi ulosottooperusteessa mainittua vastaajaa myös muita henkilöitä, joilla ei ole suhteessa haki-jaan itsenäistä oikeutta, vaan joiden oikeus käyttää tiloja perustuu vastaajan oikeuteen.

2 §. *Muuttokehotus*. Ennen hädän toimeenpanoa hädettävälle on varattava tilaisuus poistua tiloista vapaaehtoisesti ja huolehtia itse omaisuutensa poiskuljettamisesta. Pykälän mukaan muuttokehotuksessa on ilmoitettava muuttopäivä, jolloin hädettävien on viimeistään muutettava tiloista, sekä se, miten paikalle jääneen omaisuuden suhteen on lain mukaan meneteltävä. Muuttokehotus lähetetään pykälän mukaan hädettävälle ulosottooperusteessa tarkoitettuihin tiloihin ja lisäksi mahdollisesti tiedossa olevaan muuhun osoitteeseen taikka jätetään suljettuna tai avonaisena ilmoituksena ulosottooperusteessa tarkoitettuihin tiloihin.

Muuttokehotus annettaisiin ehdotetun 3 luvun 33 §:n mukaisessa vireilletuloilmoituksessa. Häädön yhteydessä ei voine syntyä tilanteita, joissa olisi aiheutta olettava mainitussa pykälässä säädetyllä tavalla, että vireilletuloilmoitus tuntuvasti vaikeuttaa täytäntöönpanoa. Ulosottokäytännössä saatujen kokemusten mukaan muuttokehotus päinvastoin johtaa toivottuun tulokseen selvästi yli puolessa tapauksista. Myös hädettävän oikeusturva edellyttää, että vireilletuloilmoitus ja muuttokehotus annetaan. Koska muuttokehotus voitaisiin lähettää tai jättää ulosottooperusteessa tarkoitettuihin tiloihin, myöskään vastaajan olinpaikan tuntemattomuus ei muodos-

tuisi esteeksi antaa vireilletuloilmoitusta ja muuttokehotusta.

Vireilletuloilmoituksessa hädetylle on varattava ehdotetun 3 luvun 33 §:n mukaisesti tilaisuus tulla kuulluksi asiassa, jolloin hän voi esittää esimerkiksi perusteluja sille, miksi muuttopäivää tulisi siirtää.

Muuttokehotuksessa tulee ilmoittaa tarkka 4 §:n 1 momentin mukainen muuttopäivä. Näin hädettävä tietää, että siihen päivään saakka hän voi asua paikoillaan, mutta että sen päivämäärän jälkeen häätö voidaan toimittaa seuraavana tai jonakin myöhemmänä päivänä. Muuttopäivä ei siten tarkoita konkreettista toimituspäivää. Vastaajan on varauduttava siihen, että häätö toimitetaan seuraavana päivänä. Huomioon ottaen ehdotettu velvollisuus huolehtia hädettävälle kuuluvasta omaisuudesta, hädän toimittaminen edellyttää monen käytännön tekijän yhteensovittamista. Sitova toimituspäivää koskeva etukäteisilmoitus aiheuttaisi tuntuvia käytännön ongelmia.

Muuttokehotuksessa tulee ilmoittaa, että hädän yhteydessä voidaan toimittaa erottamisedun alaisen omaisuuden ulosmittaus ja että hädettävän arvoton tai vähäarvoinen omaisuus voidaan hävittää ja muu kuin ulosmitattu tai hävitettävä omaisuus myydä. Lisäksi on ilmoitettava, millä edellytyksillä hädettävällä on oikeus saada omaisuutensa takaisin.

Ulosottokäytännössä muuttokehotus annetaan nykyisin tavallisena virkakirjeenä. Tätä menettelyä voidaan pitää riittävänä jatkossakin, koska tiedoksianto voidaan aina lähettää tai jättää ulosottooperusteessa mainittuihin tiloihin. Lisäksi tulisi ehdotetun 3 luvun 48 §:n 2 momentin mukaiset vähimmäistoimet suorittaa vastaajan olinpaikan selvittämiseksi, jollei hän oleskele kyseisissä tiloissa. Jos muukin osoite saadaan selville, tulee muuttokehotus lähettää myös siihen osoitteeseen.

Myös muulle tiedossa olevalle hädettävälle kuin vastaajalle tulisi antaa muuttokehotus tiedoksi. Jos ulosottomiehen tiedossa on muun hädettävän nimi, hän voi lähettää tai jättää tiloihin asianomaisen henkilön nimellä muuttokehotuksen. Muussa tapauksessa tiloihin voidaan jättää avonainen, kaikille tiloissa oleskeleville osoitettu muuttokehotus. Muuttokehotus tulisi antaa, vaikka muu hää-

dettävä asuisi tai toimisi tiloissa luvatta.

3 §. *Ilmoitus asunto- ja sosiaaliviranomaisille.* Käytännössä ulosottomiehet usein ilmoittavat hädöstä sosiaaliviranomaisille, jos he tietävät, että kyseisissä tiloissa asuu avun tarpeessa olevia henkilöitä. Aina asianomaiset eivät kuitenkaan halua, että tällainen ilmoitus tehdään. Toisaalta ilmoitus ei ole kaikissa tapauksissa tarpeellinen, ja toisinaan se on aiheellista tehdä vain asuntoviranomaisille. Mainituista syistä ilmoituksesta on syytä ottaa ulosottolakiin nimenomainen säännös. Samalla asunto- ja sosiaaliviranomaisten merkitys korostuu hädän jälkitilanteen hoitamisessa.

Pykälän mukaan jos ulosottomiehen tiedossa on, että ulosottooperusteissa tarkoitetuissa tiloissa asuu lapsia, joiden asumisen järjestyminen on epäselvää, tai välttämättömän huolenpidon tarpeessa olevia henkilöitä, häätöasian vireilletulosta ja siinä ilmenneistä olosuhteista on mahdollisimman pian ilmoitettava paikkakunnan asunto- ja sosiaaliviranomaisille.

Pykälässä ei asetettaisi ulosottomiehelle velvollisuutta erikseen selvittää, onko pykälässä tarkoitettuja henkilöitä ulosottooperusteissa tarkoitetuissa tiloissa. Usein kuitenkin tiloissa käydään ennen hädän toimittamista. Jos tällöin havaitaan tai muutoin saadaan tietää, että tiloissa asuu lapsia, joiden osalta asumisen järjestyminen hädän jälkeen on epäselvää, tai muutoin välittömässä hoidon tarpeessa olevia henkilöitä, momentissa tarkoitettu ilmoitus tulee tehdä. Tällaisia henkilöitä saattavat yksittäisestä tilanteesta riippuen olla esimerkiksi vanhukset taikka mielen-terveys- tai päihdeongelmaiset. Tapauskohtaisesti ulosottomies voisi tehdä ilmoituksen asuntoviranomaisille tai sosiaaliviranomaisille taikka molemmille. Ulosottomies saisi sallassapitosäännösten estämättä tarpeellisin osin tehdä selkoa mainituille viranomaisille havaitsemistaan hädettävien olosuhteista.

Jäisi asunto- ja sosiaaliviranomaisten asiaksi omaa toimintaansa koskevan lainsäädännön mukaisesti ratkaista, miten he menettelevät asiassa ilmoituksen saatuaan. Vähin on se, että mainitut viranomaiset varautuvat siihen mahdollisuuteen, että pykälässä tarkoitettujen henkilöt ovat paikalla kyseisissä tiloissa vielä häätöpäivänä. Tietenkin hädettävien ti-

lanne tulisi pyrkiä selvittämään ja tarvittaessa hoitamaan jo etukäteen. Etenkin silloin, kun häätö johtaisi perheenjäsenten sijoittamiseen eri paikkoihin, voisivat myös asunto- ja sosiaaliviranomaiset kiinnittää ulosottomiehen huomiota muuttopäivän siirtämisen tarpeellisuuteen, jos sen avulla voitaisiin löytää inhimillisesti kohtuullinen ratkaisu tilanteeseen.

Jos kaikesta huolimatta tiloissa on vielä häätöpäivänakin pykälässä tarkoitettuja henkilöitä, häätöä ei 5 §:n 2 momentin mukaan voitaisi panna täytäntöön ennen kuin asunto- ja sosiaaliviranomaisille on varattu tilaisuus järjestää asuminen tai muutoin selvittää sosiaalihuollon palvelujen tarve.

Pykälä ei merkitsisi laajempaa oikeutta tai velvollisuutta puuttua häädettävien yksityisyyteen kuin sosiaali- ja asuntoviranomaisilla nykyisin on. Ehdotettu sääntely palvelisi osaltaan perustuslain 19 §:n 1 momentin tavoitteen toteutumista. Pykälä myös täydentäisi lasten osalta lastensuojelulain 40 §:ssä tarkoitettua ilmoitusvelvollisuutta ja saman lain 13 §:n mukaista asunon järjestämisvelvollisuutta koskevaa sääntelyä.

4 §. *Muuttopäivä.* Häädettävien oikeusturva edellyttää, että heille annetaan vielä täytäntöönpanovaiheessa lyhyt määräaika muuttaa. Jollei häädettävä ole onnistunut hankkimaan uutta asuntoa, jota hänen tulisi voida yrittää loppuun saakka, hänelle on varattava mahdollisuus huolehtia omaisuutensa poiskuljettamisesta ja varastoinnista.

Pykälän 1 momentin mukaan muuttopäivää ei ilman painavaa syytä saa määrätä aikaisemmaksi kuin viikko eikä myöhemmäksi kuin kaksi viikkoa muuttokehotuksen tiedoksisaantipäivästä. Määrättyä muuttopäivää voidaan lykätä, jollei siitä aiheudu hakijalle tuntuvaa haittaa. Häätö olisi kuitenkin toimitettava kahden kuukauden kuluessa asian vireilletulosta, jollei pitempään lykkäämiseen ole erityisen painavaa syytä. Hakijan suostumuksella häätöä voitaisiin lykätä hakemuksen peruuntumatta enintään kuusi kuukautta asian vireilletulosta. Momentissa olisi vielä muutoksenhakukielto lykkäystä koskevaan ulosottomiehen päätökseen.

Muuttokehotuksen tiedoksisaantipäivä määräytyisi ehdotetun 3 luvun 39 §:n 2 momentin mukaan. Viikon vähimmäisaika laskettaisiin siitä, kun seitsemän päivää on ku-

lut muuttokehotuksen antamisesta postin kuljetettavaksi tai kun se on jätetty postilähetyksille varattuun paikkaan. Muuttopäivän laskemista ei kuitenkaan tule jättää häädettävän tehtäväksi, vaan muuttokehotukseen tulee merkitä tarkka päivämäärä. Ulosottomies voisi määrätä muuttopäivän myös myöhemmäksi kuin viikon päähän tiedoksiannosta. Näin voitaisiin menetellä etenkin silloin, kun on nähtävissä perusteita, jotka oikeuttaisivat muuttopäivän siirtämiseen.

Ulosottomiehellä olisi oikeus tarvittaessa lykätä muuttopäivää esimerkiksi häädettävän pyynnöstä, asunto- tai sosiaaliviranomaisen ilmoituksesta taikka omasta aloitteestaan. Hakijalle aiheutuvana tuntuvana haittana voidaan pitää esimerkiksi hakijan omaa pakottavaa tarvetta päästä asumaan kyseisiin tiloihin tai perusteltua aiheutta epällä, että häädettävät tahallaan vahingoittavat tiloja. Tapauskohtaisesti jouduttaisiin punnitsemaan lykkäämisen aiheuttamaa haittaa hakijalle ja vastaavasti lykkäämisen merkitystä häädettävälle. Etenkin häädettävän lapsiperheen olosuhteisiin tulisi kiinnittää huomiota. Jos uusi asunto olisi lähiaikoina tiedossa, lykkäämiselle olisi peruste.

Silloinkin, kun muuttopäivää on lykätty, häätö tulisi kuitenkin olla toimitettuna kahdessa kuukaudessa asian vireilletulosta. Pitempi lykkääminen edellyttäisi erityisen painavia syitä. Lähinnä kysymykseen tulisi tilanne, jossa häädön toimeenpano olisi inhimillisesti kohtuutonta ja lykkäämisen avulla häädön jälkeiseen tilanteeseen on odotettavissa helpotusta.

Jos hakija siihen suostuu, lykkäystä voitaisiin myöntää jopa kuusi kuukautta. Jos hakija myöntää sitä pitemmän lykkäyksen, hakemus katsottaisiin peruuntuneeksi. Häätöuhasta ei saisi muodostua painostuskeinoja vuokrien perimiseksi. Ulosottomiehen tulisi ennen hakemuksen rauenneeksi katsomista ilmoittaa asiasta hakijalle. Hakemuksen raukeaminen ei estä hakijaa tekemästä uutta hakemusta. Momentti ei merkitsisi suoraa kannanottoa siihen, missä ajassa ja millä edellytyksillä asiassa katsotaan syntyneen uuden vuokrasuhteen hakijan ja vastaajan välille, jolloin aikaisempaa vuokrasuhdetta koskeva ulosotoperuste olisi menettänyt merkityksensä. Mainittu kysymys jouduttaisiin ratkaisemaan

yksittäistapauksittain.

Pykälän 2 momentti koskee vuokranmaksuvelvollisuutta lykkäyksen ajalta. Hakijan vaatimuksesta häädettävän olisi maksettava hakijalle vuokra lykkäyksen ajalta muuttopäivästä lukien entisten ehtojen mukaisesti. Lykkäyksen ehdoksi voidaan momentin mukaan asettaa lykkäysajan vuokran maksaminen etukäteen, jos sitä voidaan pitää häädettävän kannalta kohtuullisena.

Ulosottomiehen ei tarvitsisi huolehtia vuokranmaksuvelvollisuudesta lykkäyksen ajalta. Vuokraa ei maksettaisi ulosottomiehelle vaan suoraan hakijalle. Jos häädettävä laiminlöisi vuokranmaksun, ulosottomies ei voisi periä vuokratästä ilman sitä koskevaa ulosottoperustetta. Ulosottomies saisi lykkäystä harkitessaan hakijan vaatimuksesta määrätä, että vuokra on lykkäyksen ajalta maksettava hakijalle etukäteen. Koko rästissä olevaa vuokramäärää ei sen sijaan voitaisi vaatia.

Etukäteistä maksamista voitaisiin edellyttää vain silloin, kun sitä voitaisiin pitää häädettävän kannalta kohtuullisena. Jos häädettävällä on perusteet saada muuttopäivä lykättyksi, ei yksin se seikka, ettei hänellä ole varoja maksaa kerralla lykkäysajan vuokraa, saa olla esteenä lykkäyksen myöntämiselle.

Jos kysymyksessä on avioliittolain (234/1929) mukainen yhteiselämän lopettaminen tai muu siihen rinnastettava häätö, häätö on pykälän 3 momentin mukaan toimeenpantava muuttopäivää määräämättä niin pian kuin se kohtuudella käy päinsä.

Muuttopäivän siirtämistä koskevat säännökset koskevat vuokrasuhdetta ja muuta käyttöoikeutta, joka ei perustu perheoikeudellisiin suhteisiin.

Avioliittolain 24 §:n mukaan tuomioistuin voi hakemuksesta päättää, että se puolisoista, joka on enemmän asunnon tarpeessa, saa jäädä asumaan yhteiseen kotiin ja velvoittaa toisen puolison muuttamaan yhteisestä kodista. Yhteiselämän lopettamista koskeva päätös voidaan antaa riippumatta siitä, kumman puolison omistuksessa asunto on tai kumpi puolisoista on vuokrannut asunnon. Momenttia voitaisiin soveltaa myös esimerkiksi asuinhuoneistojen vuokrauksesta annetun lain (481/1995) 48 §:n 2 momentissa tarkoitettuun tilanteeseen eli kun muut kuin avio-

puolisot ovat vuokranneet asunnon yhteiseksi asunnokseen. Tuomioistuin voi jonkun heistä sitä vaatiessa yhteisen asumisen päätyttyä määrätä huoneistoa eniten tarvitsevan tai tarvitsevat jatkamaan vuokrasuhdetta ja vapauttaa muut vuokrasuhteesta.

Jotta häätö voidaan perheoikeudellisissa suhteissa panna täytäntöön, on kuitenkin oltava ulosottoperuste, jossa toinen velvoitetaan muuttamaan kyseisistä tiloista pois.

Oikeusministeriössä 23 päivänä tammikuuta 2001 valmistuneen ehdotuksen mukaan perheensisäistä lähestymiskieltoa koskevien häätöjen toimeenpano kuuluisi poliisille. Asiaa koskeva hallituksen esitys on valmis-teilla.

5 §. Häädön toimittaminen. Pykälän 1 momentin mukaan häätö toimitetaan poistamalla ulosottoperusteessa tarkoitetuista tiloista häädettävät ja siellä oleva omaisuus. Siitä, mitä tiloista poistetulle omaisuudelle tehdään, säädettäisiin 6 §:ssä.

Häätö on erityisen raskas täytäntöönpano, jonka lievittämiseksi lainsäädännön keinot ovat rajoitetut. Nykyaikana ei esimerkiksi tule kysymykseen osoittaa häädettäville ulosotto-perusteessa tarkoitetuista tiloista joitakin huoneita käyttöön. Ehdotetussa 3 §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa häädön jälkeisen tilanteen selvittäminen ja tarvittaessa asunnon taikka muun tuen tai palvelujen järjestäminen kuuluu tässä ehdotuksessa omaksutun lähtökohdan mukaan asianomaisille asunto- ja sosiaaliviranomaisille.

Pykälän 2 momentti koskee tilannetta, jossa häätöä toimitettaessa paikalla on lapsia, joiden asumisen järjestyminen on epäselvää tai välittömän huolenpidon tarpeessa olevia henkilöitä. Tällöin häätöä ei saa panna täytäntöön ennen kuin asunto- ja sosiaaliviranomaisille on varattu tilaisuus järjestää asuminen tai selvittää sosiaalihuollon palvelujen tarve. Lisäksi ulosottomiehellä olisi oikeus saada asiassa tarvittavaa virka-apua mainitulta viranomaisilta ehdotetun 3 luvun 107 §:n nojalla.

Häätöä ei voida toimittaa niin, että asunnon tai muun välittömän huolenpidon tarpeessa olevat henkilöt kannetaan asunnosta ulos ja jätetään oman onnensa nojaan. Asunto- ja sosiaaliviranomaisten tulee huolehtia virkavelvollisuuksiensa mukaisesti tällaisista henki-

löistä, ja häätöä tulee tarvittaessa sitä varten lykätä muuttopäivän siirtämistä koskevien säännösten rajoissa.

6 §. *Häädettävän omaisuus.* Pykälän 1 momentin mukaan jollei häädettävä ole häädön alkaessa kuljettanut pois omaisuuttaan, ulosottomiehen on huolehdittava siitä, että ulosottoperusteessa tarkoitetuissa asuin- tai muissa tiloissa sekä niihin välittömästi liittyvällä alueella oleva omaisuus kuljetetaan pois. Muu kuin vähäarvoinen omaisuus otetaan talteen ja arvoton tai vähäarvoiseksi katsottu omaisuus hävitetään. Ulosottomies voisi antaa hävittämisen ulkopuolisen tehtäväksi tai antaa hakijan pyynnöstä hänelle luvan menetellä arvottoman tai vähäarvoisen omaisuuden suhteen haluamallaan tavalla.

Ulosottokäytännössä häätö on yleensä toimitettu niin, että häädettävien omaisuus on kannettu pois tiloista. Nyt ehdotetaan, että ulosottomiehen tulisi huolehtia myös siitä, että omaisuus ei jää pihamaalle, vaan se joko hävitetään tai säilytetään. Arvoton ja vähäarvoinen omaisuus tulisi hävittää. Arvottomankin tavaran jättäminen pihamaalle heikentää yleistä luottamusta ulosottolaitoksen kykyyn toimia asianmukaisesti. On tärkeää, että ulosottolaitos hoitaa häädön loppuun saakka niin, ettei siitä aiheudu ulkopuolisille eli esimerkiksi asianomaiselle taloyhtiölle kustannuksia tai ympäristön roskaantumista. Ulosottoviranomaisten velvollisuuksiin ei kuuluisi roskien siivoaminen sisätiloista, mutta kyläkin varsinaisten esineiksi luettavien objektien poiskuljettaminen ja tarvittava hävittäminen.

Rajanveto saattaa olla hankalaa sen suhteen, minkälainen omaisuus on niin vähäarvoista, että se voidaan hävittää tai antaa hakijan huolehdittavaksi. Kriteerinä voidaan pitää sitä, olisiko esineestä todennäköisesti saatavissa myynti- ja säilytyskustannukset ylittävä myyntihinta erillisenä myyntiobjektina. Suositeltavaa olisi, että ennen hävittämistä tavarat valokuvataan. Likaiset vaatteet ja astiat voitaisiin hävittää. Yleensä myöskään kulu-neilla tai halvoilla huonekaluilla ei ole myyntiarvoa. Liian tiukkoja vaatimuksia ulosottoviranomaisen harkinnalle säilyttämisen tai hävittämisen suhteen ei häädön luonne huomioon ottaen voida asettaa. Häädettävälle tulee ehdotetun 2 §:n mukaan ilmoittaa muut-

tokehotuksessa, miten paikalle jääneen omaisuuden suhteen on lain mukaan meneteltävä. Etenkin silloin, kun on epäilyksetöntä, että muuttopäivä on tullut häädettävän tietoon eikä hän ole huolehtinut omaisuudestaan, voidaan paikoilleen jätetty vähäarvoinen omaisuus rinnastaa hylättyyn omaisuuteen. Sen sijaan päinvastaisessa tapauksessa varovaisuus olisi paikallaan. Näin toiminta olisi sopuisuudessa omaisuuden suoja koskevan perustuslain 15 §:n kanssa.

Ei ole kaikissa tapauksissa tarkoituksenmukaista käyttää ulosottoviranomaisten resursseja hävitettävästä omaisuudesta huolehtimiseen. Sen jälkeen kun myyntiarvoa omaava omaisuus on otettu talteen, voisi ulosottomies antaa tyhjentämisen ja tavaran hävittämisen sopivan ulkopuolisen toimijan hoidettavaksi. Toisinaan myös hakija saattaa olla halukas ottamaan huolehtiakseen vähäarvoisesta tai arvottomasta omaisuudesta. Tarkoitus ei ole, että hakijakaan saisi jättää omaisuutta esimerkiksi taloyhtiön pihamaalle. Momentti on pyritty muotoilemaan niin joustavaksi, että tilanteeseen sopiva menettelytapa voitaisiin löytää. Täytäntöönpanomaksua olisi perusteltua porrastaa sen mukaan, minkälaisia kustannuksia häädön toimittamisesta aiheutuu valtiolle.

Häätö koskisi ainoastaan ulosottoperusteessa tarkoitettuihin asuin- ja muihin tiloihin välittömästi liittyvää aluetta. Ulosottokäytännössä on toisinaan ollut epäselvyyttä siitä, miten tulee menetellä, jos häädetty on jättänyt esimerkiksi metalliromua tai vanhoja kodinkoneita piha- tai metsäalueille. Maastoon jätetyn omaisuuden kerääminen ei kuuluisi häädön täytäntöönpanoon. Tässäkin tapauksessa ulosottomies voisi kuitenkin antaa hakijalle oikeuden menetellä omaisuuden suhteen parhaaksi katsomallaan tavalla. Jotta lupa voitaisiin antaa, omaisuuden tulisi keräämis-, kuljetus- ja myynti- tai hävittämiskustannuksiin nähden olla vähäarvoista. Lupa olisi selvyuden vuoksi syytä antaa kirjallisenä. Samaan lopputulokseen päädyttäisiin, jos hakija hakee ensin teettotuomiota häädettyä vastaan ja sen jälkeen ulosottomieheltä teettotuomion täytäntöönpanoa. Teettotuomio pannaan ehdotetun 12 §:n mukaan täytäntöön niin, että ulosottomies antaa hakijalle luvan työn tekemiseen tai teettämiseen. Silloin, kun

maastoon on jätetty omaisuutta, jolla on mainitut kustannukset huomioon ottaen myyntiarvoa, ulosottomies voisi ulosmitata ne normaaliin tapaan ilman että kysymyksessä olisi hädän toimittaminen.

Muu kuin vähäarvoinen omaisuus tulee kuljettaa pois. Esimerkiksi toimivat kodinkoneet, viihde-elektroniikka, kirjat, korut ja taideteokset sekä hyväkuntoiset ja myyntiarvoa omaavat huonekalut tulisi ottaa talteen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, millä edellytyksillä voidaan toimittaa niin sanottu lukkoseppähäätö. Momentin mukaan häätö voidaan panna täytäntöön myös jättämällä omaisuus paikoilleen ja estämällä hädettävän pääsy tiloihin. Omaisuuden suhteen olisi kuukauden kuluessa meneteltävä 1 momentissa säädetyllä tavalla tai myytävä se paikallaan, jollei hädettävä itse sitä ennen halua kuljettaa omaisuuttaan pois. Omaisuutta ei saisi jättää asuintiloihin, jos siitä aiheutu hakijalle vähäistä suurempaa haittaa.

Häätö katsottaisiin toimitetuksi silloin, kun vastaajan pääsy tiloihin on estetty. Momentti oikeuttaisi säilyttämään omaisuutta paikan päällä kuukauden hädän toimittamisesta. Sanotulta ajalta ei maksettaisi vuokraa tai muuta korvausta. Lukkoseppähäätö saattaa olla tarpeen siitä syystä, että säilytystiloja vapautuu vasta myöhemmin. Ulosottomies voisi järjestää esimerkiksi arvokkaan kotiraimiston tai tuotantolaitoksen koneiden ja tuotteiden myynnin myös paikan päällä. Myynti tulee tällöin järjestää niin, ettei siitä aiheudu kohtuutonta häiriötä naapureille ja että hädettyjen yksityisyyden suojasta mahdollisuuksien mukaan huolehditaan esimerkiksi poistamalla hädettyjen nimi postilukun päältä.

Hakijalle saattaa aiheutua vähäistä suurempaa haittaa hädettyn omaisuuden jättämisestä asuintiloihin esimerkiksi silloin, kun hän itse tai hänen perheenjäsenensä tarvitsee tiloja omaan asumiskäyttöön.

Pykälän 3 momentti koskee erityislaatuista omaisuutta. Momentin mukaan eläinten, säilytyskelvottoman ja vaarallisen omaisuuden sekä havaittujen ja muusta omaisuudesta erotettavissa olevien valokuvien, asiakirjojen ja muiden vastaavien esineiden suhteen ulosottomiehen on meneteltävä tavalla, jota olosuhteet huomioon ottaen voidaan pitää kohtuul-

lisena. Tämän yksityiskohtaisempaa säännöstä ei tilanteiden moninaisuus huomioon ottaen juuri voida laatia.

Jos tiloissa on hyötyeläimiä, ulosottomiehen olisi huolehdittava eläinten myymisestä. Ulosottomiehellä olisi oikeus saada virka-apua eläinsuojelulain (247/1996) 36 §:ssä tarkoitetuilta paikallisilta viranomaisilta eli esimerkiksi kunnaneläinlääkäriltä sen harkitsemisessa, minkälaiset toimet ovat eläinten kunto huomioon ottaen perusteltuja. Jos tiloihin on jätetty lemmikkieläimiä, ulosottomiehen tulisi ottaa yhteys jatkotoimia varten paikkakunnan eläinsuojeluviranomaiseen.

Erilaisten kemikaalien ja räjähteiden asianmukaisesta hävittämisestä tulee huolehtia. Ampuma-aseet tulee luovuttaa poliisin haltuun tai myydä henkilölle, jolla on ampuma-aselain (1/1998) 42 §:ssä tarkoitettu lupa sellaisen ampuma-aseen hankkimiseen.

Tiloissa saattaa olla hädetyille tunnearvoa omaavia valokuvia tai päiväkirjoja taikka merkityksellisiä asiapapereita, kuten kirjanpitoa, kuitteja ja laskuja. Ei voida edellyttää, että ulosottomies ryhtyy niitä etsimään, mutta toisaalta ei voida pitää hyväksyttävänä niiden hävittämistäkään, mikäli sellaista omaisuutta havaitaan. Jos valokuvat ja asiakirjat ovat muusta omaisuudesta erotettavissa, ne tulisi ottaa talteen. Valokuvia tai asiakirjoja ei tarvitsisi ottaa erilleen esimerkiksi likaisen tai vaarallisen omaisuuden seasta.

Se, kuinka kauan yllä mainittua materiaalia kyetään säilyttämään, riippuisi ulosottomiehen käytössä olevista säilytystiloista ja siitä, voidaanko hädetyyn olettaa tulevan niitä noutamaan.

7 §. *Omaisuuden ulosmittaus ja myyminen.* Hädetyllä on usein vuokratteja ja muita velkoja ulosotossa. Ehdotettu pykälä koskee ulosmittausta hädän yhteydessä. Pykälän 1 momentin mukaan hädän kohteena oleva omaisuus saadaan ulosmitata, vaikka velallisella olisi oikeus erottaa se ulosmittauksesta. Ulosmitattu ja muu talteen otettu omaisuus myydään 5 luvussa säädetyllä tavalla. Hädetyllä on kuitenkin oikeus noutaa erottamisoi-keuteensa kuuluva omaisuus sekä omaisuus, jota ei ole ulosmitattu, viimeistään myyntiä edeltävänä päivänä, jos hän suorittaa hädös-tä aiheutuneet kulut ja ulosottomaksun.

Edellytyksenä ulosmittaukselle olisi, että

hakija on pannut vireille ulosottoasian tuomittujen vuokratästä perimiseksi tai että häädettyä vastaan on muuten vireillä ulosottoasia. Vuokratästeillä ei olisi etuoikeutta häädetyn omaisuudesta kertyvään summaan. Häädettilanteessa voidaan pitää perusteltuna, että myös erottamisedun alainen omaisuus saadaan ulosmitata häädetöpaikalla, jollei velallinen kuljeta sitä välittömästi pois. Sen jälkeen ulosmitatun omaisuuden suhteen menettäisiin normaaliin tapaan. Häädettyllä olisi kuitenkin oikeus hakea pois erottamisedun alainen omaisuutensa ennen kuin myynti on ehditty toimittaa. Myös talteen otettu omaisuus, jota ei olisi ulosmitattu, myytäisiin 5 luvun mukaisesti, jollei häädetty nouda sitä pois ennen myyntiä.

Häädetyn tulisi suorittaa talteen otetusta omaisuudesta aiheutuneet kulut ja ulosottomaksu ennen kuin omaisuus luovutetaan hänelle takaisin. Kuluilla tarkoitetaan täytäntöönpanokuluja, mutta ei esimerkiksi hakijan asianosaiskuluja. Kulut ovat saattaneet aiheuttaa omaisuuden poissiirtämisestä, hävittämisestä, kuljettamisesta ja säilyttämisestä. Jos häädetäviä on useita, tulisi esimerkiksi alivuokralaisen suorittaa kulut, joiden arvioidaan vastaavan hänen osuuttaan kokonaiskuluista. Muu kuin vastaajana oleva häädetty ei olisi velvollinen suorittamaan täytäntöönpanomaksua.

Häädetyn tulisi noutaa omaisuutensa viimeistään myyntiä edeltävänä päivänä. Momentissa ei säädettäisi vähimmäisaikaa säilytykselle. Tämä on tarpeen säilytyspaikkojen käytännön järjestelyjen vuoksi. Häädetylle tulisi kuitenkin varata asianmukainen tilaisuus noutaa omaisuutensa pois. Etenkin jos häädetty on ilmaissut halunsa noutaa omaisuutensa ja on uskottavaa, että hän vastaa kuluista ja ulosottomaksusta, tulisi omaisuutta säilyttää hänen varallaan muu tilanne huomioon ottaen kohtuullisena pidettävä aika.

Harvinaista on, että koti-irtaimiston tai edes yritystoimintaan liittyvän irtaimiston myynnistä häädetön jälkeen kertyisi ylijäämää häädetökulujen sekä mahdollisten vuokratästen ja muiden ulosotossa olevien saatavien suorittamisen jälkeen. Jos kuitenkin ylijäämää kertyisi, se tulisi pykälän 2 momentin mukaan tilittää häädetylle, jos hänen tiliysoitteensa tiedetään. Muussa tapauksessa

ylijäämä talletettaisiin hänen varalleen.

Pykälän 3 momentti koskee jälki-ilmoitusta. Momentin mukaan jos häädetyn yhteystiedot tunnetaan, hänelle on välittömästi häädetön jälkeen ilmoitettava, miten hänelle kuuluvan omaisuuden suhteen on menetelty.

Jotta häädetty saisi tilaisuuden noutaa takaisin omaisuutensa, hänelle tulisi välittömästi häädetön jälkeen ilmoittaa, missä omaisuutta säilytetään ja millä ehdoilla hän saa sen haltuunsa. Ilmoitus voitaisiin antaa vain, jos häädetyn yhteystiedot tunnetaan. Häädetyn uutta asuinpaikkaa tulisi selvittää ehdotuksessa 3 luvun 48 §:n 2 momentissa säädetyllä tavalla.

8 §. *Häätö uhkasakolla.* Useimmissa tapauksissa häädetävä on varaton luonnollinen henkilö tai yhteisö, johon taloudelliset pakotteet eivät maksukyvyttömyyden vuoksi tehoa. Joskus tilanne on kuitenkin niskoittelun luonteinen esimerkiksi silloin, kun häädetön taustalla on erimielisyys vuokranantajan kanssa.

Tällaisia poikkeuksellisia tilanteita varten ehdotetaan, että ulosottomies saa velvoittaa maksukykyiseksi arvioimansa vastaajan sakon uhalla muuttamaan ja siirtämään omaisuutensa pois, jos tätä voidaan pitää tarkoituksenmukaisempaan kuin ehdotetussa 5—7 §:ssä säädettyä menettelyä ja vastaajan voidaan katsoa kykenevän huolehtimaan omaisuuden poiskuljetuksesta. Uhkasakon asettamista ja tuomitsemista koskisi ehdotettu 3 luvun 74—81 §.

Uhkasakkomenettelyä ei pitäisi käyttää, jos nähdään, ettei vastaaja kykene itse huolehtimaan omaisuutensa poiskuljettamisen käytännön järjestelyistä. Tällöin lopputuloksena vain olisi se, että vastaajalle olisi asetettu sakon uhka ja lisäksi jouduttaisiin toimittamaan normaali häätö.

Periaatteessa se, että häätö joudutaan lopulta toimittamaan tavalliseen tapaan viranomaistoimin, ei vapauttaisi häädettyä uhkasakon maksuvelvollisuudesta. Tuomioistuimien voi tuomittavan uhkasakon määrää harkitsemaan kuitenkin ottaa huomioon häädetävän tilanteen kokonaisuudessaan. Jos kuitenkin uhkasakon asettamisen jälkeen käy ilmi, ettei häädetävä kyennytään yrityksistään huolimatta huolehtimaan omaisuutensa poiskuljet-

tamisesta esimerkiksi sopivan säilytystilan puuttumisen vuoksi, ulosottomies voisi itseoikaisupäätöksellä peruuttaa asettamansa uhkasakon.

Luovutusvelvoite

Luovutusvelvoitteen täytäntöönpanoa koskevat säännökset ovat voimassa olevan 3 luvun 8 §:ssä, joka on alkuperäinen ulosottolain säännös. Pykälä koskee lähinnä edellytyksiä panna luovutusvelvoite täytäntöön lainvoimaa vailla olevan tuomion nojalla. Luovutusvelvoitetta koskevat uudet menettelysäännökset ehdotetaan otettaviksi puheena olevaan 6 a lukuun, joka koskee muuta kuin maksuvelvoitteen täytäntöönpanoa.

9 §. *Luovutusvelvoitteen täytäntöönpano.* Pykälän 1 momentti koskee ehdotettu 10 § huomioon ottaen sellaista irtaimen omaisuuden luovutusvelvoitetta, jonka täytäntöönpano ei edellytä häätöä. Tällainen velvoite pannaan täytäntöön momentin mukaan siten, että ulosottomies noutaa omaisuuden ja luovuttaa sen hakijalle. Lainvoimaa vailla olevan luovutustuomion täytäntöönpanon edellytyksistä säädetään ehdotetussa 2 luvussa. Mainitun luvun 7 §:ssä säädetään takavarikon tyyppisestä täytäntöönpanosta lainvoimaa vailla olevan kärjääoikeuden luovutustuomion osalta.

Pykälän 2 momentti koskee ehdotetussa 3 luvun 33 §:ssä tarkoitettun vireilletuloilmoituksen yhteydessä annettavan noudattamiskehotuksen sisältöä. Noudattamiskehotuksessa vastaajaa on momentin mukaan heti tai ulosottomiehen asettamassa määräajassa kehoitettava luovuttamaan omaisuus hakijalle.

Ehdotetun 3 luvun 33 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaan vireilletuloilmoitukseen tulee liittää ulosottooperusteessa asetettua velvoitetta koskeva noudattamiskehoitus. Samassa yhteydessä velvoitetulle varattaisiin myös tilaisuus tulla kuulluksi. Vireilletuloilmoituksen antaminen olisi pääsääntö. Ilmoitus voitaisiin jättää antamatta vain, jos vastaajan olinpaikkaa ei ole saatu selville tai jos on aihetta olettaa, että ilmoituksen antaminen tuntuvasti vaikeuttaa täytäntöönpanoa.

10 §. *Häätöä edellyttävä luovutusvelvoite.* Pykälän mukaan jos luovutusvelvoitetta koskevan ulosottooperusteen täytäntöönpano

edellyttää häätöä, on soveltuvin osin noudatettava, mitä 1—8 §:ssä säädetään.

Jos luovutusvelvoite koskee kiinteää omaisuutta taikka osakekirjaa tai muuta asiakirjaa, joka oikeuttaa asuin- tai muiden vastaavien tilojen hallintaan, velvoite pannaan vastaajaa kohtaan täytäntöön noudattaen soveltuvin osin, mitä häätömenettelystä säädetään. Vastaavasti lainvoimaisuusedellytys määräytyisi ehdotetun 2 luvun 6 ja 7 §:n mukaan sen mukaisesti, edellyttäväkö täytäntöönpano häätöä.

11 §. *Luovutusvelvoitteen täytäntöönpano uhkasakolla.* Vastaavasti kuin hädön osalta, voitaisiin myös ulosottooperuste, jossa velvoitetaan luovuttamaan toiselle irtainta tai kiinteää omaisuutta, panna täytäntöön sakon uhalla. Menettely kuitenkin edellyttäisi erityisiä syitä, esimerkiksi luovutettavan esineen piilottelua. Uhkasakko asetettaisiin ja tuomittaisiin ehdotetussa 3 luvun 74—81 §:ssä säädetyllä tavalla.

Tekemisvelvoite

Tekemisvelvoitetta eli lähinnä teettotuumiota koskevat säännökset ovat voimassa olevan 3 luvun 4 §:ssä, joka uudistettiin ulosotonhaltijan lakkauttamisen yhteydessä vuonna 1996. Mainittuihin säännöksiin ei ehdoteta asiamuutoksia.

12 §. *Tekemisvelvoitteen täytäntöönpano.* Pykälän 1 momentin mukaan ulosottooperuste, jossa vastaaja velvoitetaan tekemään jotakin uhalla, että hakija voi sen vastaajan kustannuksella tehdä tai teettää (*teettämishukka*), pannaan täytäntöön siten, että ulosottomies antaa hakijalle luvan työn tekemiseen tai teettämiseen. Ulosottomiehen on tarvittaessa annettava hakijalle virka-apua. Momentti vastaa asiallisesti voimassa olevan 3 luvun 4 §:n 1 momentin ensimmäistä ja viimeistä virkettä. Lainvoimaa vailla olevaa ulosottooperustetta koskee ehdotettu 2 luvun 8 §.

Pykälän 2 momentin mukaan tekemisvelvoitetta koskevassa noudattamiskehotuksessa vastaajaa on kehoitettava tekemään heti tai ulosottomiehen asettamassa määräajassa ulosottooperusteessa tarkoitettu toimi.

Tekemisvelvoitetta koskeva noudattamiskehoitus annettaisiin vireilletuloilmoituksen yhteydessä. Tältä osin viitataan, mitä edellä 9 §:n 2 kohdalla todetaan.

Pykälän 3 momentissa olisi voimassa olevaa 3 luvun 4 §:n 1 momentin toiseksi viimeistä virkettä vastaava säännös siitä, että vastaajalle on ilmoitettava 1 momentissa tarkoitetun luvan myöntämisestä. Momentti täydentäisi ehdotetussa 3 luvun 36 §:ssä olevia jälki-ilmoitusta koskevia säännöksiä.

13 §. *Teettämisuhan asettaminen.* Pykälän 1 momentin mukaan jollei ulosottoperusteissa ole teettämisuuhkaa, ulosottomiehen on se ensin asetettava. Tätä ennen vastaajalle olisi kuitenkin varattava tilaisuus tulla kuulluksi, jollei ole aihetta olettaa, että se tuntuvasti vaikeuttaa täytäntöönpanoa. Teettämisuhan asettamista koskeva ulosottomiehen päätös tulisi antaa vastaajalle tiedoksi niin kuin 3 luvun 40 ja 41 §:ssä säädetään. Momentti vastaisi asiallisesti voimassa olevassa 3 luvun 4 §:n 2 momentissa olevia säännöksiä.

Pykälän 2 momentin mukaan vastaajalle, jolle on ennen teettämisuhan asettamista varattu tilaisuus tulla kuulluksi, tulee antaa 12 §:n 2 momentissa tarkoitettu kehoitus, jos sitä voidaan pitää tarpeellisena. Säännös vastaa asiallisesti voimassa olevan 3 luvun 4 §:n 2 momentin viimeistä virkettä.

14 §. *Tekemisvelvoitteen täytäntöönpano uhkasakolla.* Pykälän mukaan tekemisvelvoite voidaan erityisestä syystä panna täytäntöön asettamalla vastaajalle sakon uhka. Pykälä vastaa asiallisesti voimassa olevan 3 luvun 4 §:n 3 momentissa olevia säännöksiä. Uhkasakon asettamista ja tuomitsemista koskevat lähemmät säännökset ovat ehdotetussa 3 luvun 74—81 §:ssä.

15 §. *Henkilökohtainen tekemisvelvoite.* Pykälä koskee velvoitetta, joka on täyttävissä vain henkilökohtaisesti. Pykälän 1 momentin mukaan jos ainoastaan vastaaja voi täyttää velvoitteen, ulosottomiehen on asetettava laiminlyönnin varalle uhkasakko, jollei sitä ole jo ulosottoperusteissa asetettu. Momentti vastaa voimassa olevan 3 luvun 4 §:n 3 momentin ensimmäistä virkettä.

Pykälän 2 momentin mukaan ulosottoperusteella, jossa velvoitetaan allekirjoittamaan kauppakirja tai muu asiakirja taikka antamaan suostumus, hyväksyminen tai muu vastaava lausuma, on ulosottoperusteiden tultua lainvoimaiseksi sama vaikutus kuin velvoitteen täyttämällä. Momentti vastaa voimassa olevaa 3 luvun 4 §:n 4 momenttia.

Kieltovelvoite

Kieltovelvoitteen ja siihen rinnastuvan sietämisvelvoitteen täytäntöönpanoa eli kielto- ja sietotuomion täytäntöönpanoa koskevat voimassa olevat 3 luvun 5 §:n säännökset ovat vuodelta 1996. Näihinkään säännöksiin ei ole tarpeen ehdottaa asiallisia muutoksia.

16 §. *Kieltovelvoitteen täytäntöönpano.* Pykälän 1 momentin mukaan ulosottoperuste, jossa sakon uhalla kielletään tekemästä jotakin tai velvoitetaan sallimaan, että toinen tekee jotakin, pannaan täytäntöön siten, että ulosottomies hakee uhkasakon tuomitsemista, jos kieltoa on rikottu, ja asettaa tarvittaessa uuden uhkasakon. Jollei ulosottoperusteissa ole sakon uhkaa, ulosottomiehen on se ensin asetettava.

Momentti vastaa voimassa olevan 3 luvun 5 §:n 1 ja 2 momentissa olevia säännöksiä. Uhkasakon asettamisessa ja tuomitsemisessa sovellettaisiin tältäkin osin, mitä 3 luvun 74—81 §:ssä säädetään. Lainvoimaa vailla olevan kieltovelvoitteen osalta sovellettaisiin ehdotettua 2 luvun 8 §:ää.

Pykälän 2 momentti koskee vireilletuloilmoituksen yhteydessä annettavaa kielto- tai sietovelvoitteen noudattamiskehoitusta. Siinä vastaajaa on kehotettava välittömästi noudattamaan ulosottoperusteissa asetettua velvoitetta. Muulta osin kehotuksen osalta voidaan viitata siihen, mitä edellä 9 §:n 2 momentin kohdalla todetaan.

17 §. *Kiellon rikkomisen estäminen.* Pykälän 1 momentin mukaan jos ulosottomies voi sopivalla tavalla estää kiellon uudelleen rikkomisen, on sellaiseen toimeen ryhdyttävä, jos kieltoa on rikottu. Vastaajalle on sitä ennen varattava tilaisuus tulla kuulluksi, jollei ole aihetta olettaa, että se tuntuvasti vaikeuttaa täytäntöönpanoa. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että vastaajalle on ilmoitettava 1 momentissa tarkoitetun toimen suorittamisesta.

Säännökset vastaavat pääosin voimassa olevassa 3 luvun 5 §:n 3 momentissa olevia säännöksiä. Kuulemisesta olisi lisäksi voimassa, mitä 3 luvun 32 §:ssä säädetään. Kuulematta jättämisestä koskeva säännös vastaisi vireilletuloilmoitusta koskevaa 3 luvun 33 §:n 1 momenttia. Kuluennakon osalta sovellettaisiin, mitä 8 luvun 6 §:ssä säädetään.

Ehdotettu 2 momentti täydentäisi 3 luvun 36 §:ssä olevia jälki-ilmoitusta koskevia säännöksiä.

8 luku. Ulosottoasiain kuluista

6 §. Ulosottomiehellä on pykälän mukaan oikeus vaatia hakijalta tarpeellisia täytäntöönpanokuluja varten ennakkoa. Pantaessa täytäntöön lainvoimaista tuomiota, jolla maksuvelvollisuus on määrätty, voidaan ennakkoa vaatia vain 3 luvun 18 §:ssä, 4 luvun 17 §:n 1 momentissa ja 25 §:ssä, 5 luvun 17 §:ssä sekä 7 luvun 10 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa.

Pykälä vastaa voimassa olevaa säännöstä kuitenkin niin, että viittaus omaisuuden varvioimista koskevaan 3 luvun 28 §:ään on korvattu viittauksella väliaikaistointia koskevaan 18 §:ään.

8 §. Pykälään ehdotetaan otettavaksi uusi 2 momentti, joka koskee kulujen ottamista vakuudesta. Momentin mukaan ulosottoasiassa asetetusta vakuudesta saadaan ulosottomiehen päätöksen nojalla periä maksamatta olevat täytäntöönpanokulut ja täytäntöönpanon peruuttamisesta aiheutuneet kulut, jos vakuus on asetettu myös niiden korvaamiseksi.

Ehdotetun 2 luvun 5—8 §:n mukaan hakijan on asetettava vakuus hakiessaan ulosottoa lainvoimaa vailla olevan ulosotoperusteen nojalla. Vakuus asetetaan täytäntöönpanokuluista ja mahdollisen täytäntöönpanon peruuttamisen aiheuttamista kuluista. Jos vastaaja on jo joutunut suorittamaan täytäntöönpanokuluja, hän voi vaatia niitä vahingonkorvausta koskevassa oikeudenkäynnissä hakijalta, jolloin ne voidaan periä 3 luvun 47 §:n nojalla pantista tai normaalissa ulosotoperinnässä takaajalta. Jos taas hakija on antanut kuluennakkoa, korvattavia kuluja ei ole syntynyt, vaan kulut jäävät hakijan vahingoksi.

Jos kumpikaan asianosaisista ei ole vielä suorittanut täytäntöönpanokuluja tai peruuttamiskuluja, ne perittäisiin pykälän 1 momentin nojalla hakijalta ulosottomiehen päätöksellä. Ehdotetun momentin nojalla kulut voitaisiin ottaa myös suoraan pantista tai takaajalta. Takaaja, joka antaa takaussitoumuksen ulosoton tai sen peruuttamisen aiheutta-

mista kuluista on voinut varautua siihen, että niitä koskeva maksuvelvollisuus saattaa syntyä. Kulut eivät yleensä ole myöskään määrältään riittäviä.

Takaajalla ja pantin antajalla olisi oikeus valittaa ulosottomiehen asettamasta korvausvelvoitteesta tai panna vireille sitä koskeva täytäntöönpanoriita.

9 §. Voimassa olevan pykälän mukaan kuluja niistä ulosottotoimista, jotka ovat jääneet 9 luvun mukaisen itseoikaisun johdosta turhiksi, ei saisi periä asianosaiselta, jos oikaisutarpeen on aiheuttanut ulosottomiehen oma virhe. Samaa periaatetta ehdotetaan sovellettavaksi myös väliaikaisen täytäntöönpanotoimen suorittamisesta mahdollisesti aiheutuneisiin turhiksi jääneisiin kuluihin.

Ehdotetun pykälän mukaan kuluja niistä ulosottotoimista, jotka ovat jääneet itseoikaisun johdosta turhiksi tai ovat aiheutuneet peruutetusta väliaikaistoimesta, ei saa periä asianosaiselta, jos oikaisu- tai peruuttamistarve on johtunut täytäntöönpanossa sattuneesta väärinarvioinnista tai jos sitä muutoin voidaan pitää kohtuullisena.

Ulosottomies saattaa joutua tekemään ehdotetun 3 luvun 18 §:n mukaisen väliaikaistointia koskevan päätöksen hyvin nopeasti ja jossakin määrin epäselvässä tilanteessa täytäntöönpanon jatkumisen turvaamiseksi. Esimerkiksi tällaisessa tapauksessa mahdolliset täytäntöönpanokulut voitaisiin jättää valtion vahingoksi. Jos toimesta aiheutuu lisäksi vahinkoa asianomaiselle, korvausta voitaisiin suorittaa ehdotetun 3 luvun 109 §:n mukaisesti.

9 luku. Itseoikaisu, täytäntöönpanoriita ja täytäntöönpanon keskeyttäminen

5 §. *Oikaisupäätöksen täytäntöönpano.* Ulosottokäytännössä on toisinaan jouduttu ongelmallisiin tilanteisiin, kun selvän virheen perusteella varoja ulosottomieheltä haltuunsa saanut henkilö ei suostu palauttamaan niitä vapaaehtoisesti.

Pykälään ehdotetaan otettavaksi uusi 2 momentti, jonka mukaan jos kirjoitusvirheen oikaisupäätös edellyttää varojen takaisin perimistä, ulosottomiehen tulee kehottaa varat nostanutta palauttamaan virheellisesti saa-

mansa varat. Jollei varoja palautettaisi, ulosottomies saisi periä ne itseoikaisupäätöksen nojalla niin kuin ulosmittauksesta säädetään. Kirjoitusvirheen osalta olisi kysymys yleensä liikamääräisestä tilityksestä. Säännös ei oikeuttaisi ulosottomiestä suorittamaan takaisinperintää oikeudellisesti epäselvässä asiassa, vaan ainoastaan teknisluonteisen virheen johdosta. Kirjoitusvirhe on määritelty luvun 1 §:n 4 momentissa. Kirjoitusvirheen rinnastettaisiin momentissa tilanne, jossa varoja on vahingossa tilitytty väärälle henkilölle. Tässäkin tapauksessa virheen on oltava teknisluonteinen ja selvä, esimerkiksi virheellinen tilinumero.

Virheellisen suorituksen saaneen oikeus- turva edellyttää, että ennen perintää oikaisupäätös ja varojen palautuskehoitus annetaan hänelle tiedoksi niin kuin 3 luvun 40 ja 41 §:ssä säädetään eli todisteellisesti. Varojen palauttamiseen velvoitettu voisi valittaa ulosottomiehen päätöksestä tai panna vireille täytäntöönpanoriidan 9 luvun 6 §:n 1 momentin 2 kohdan nojalla.

11 §. *Täytäntöönpanoriidan käsittely.* Täytäntöönpanoriidan tuomioistuinkäsittelyä koskevaan pykälään ehdotetaan otettaviksi säännökset ulosottomiehen kuulemisesta sekä sivullisen oikeudesta saada korvausta oikeudenkäyntikuluistaan valtiolta.

Jos täytäntöönpanoriita on pantu vireille ilman osoitusta, kärjäoikeuden on pykälän voimassa olevan 2 momentin mukaan heti lähetettävä jäljennös haastehakemuksesta tiedoksi ulosottomiehelle ja pyydetävä tämän lausunon asiasta. Ulosoton muutoksenhaku-uudistuksessa oli tarkoituksena, että ulosottomiehen kannanotot näkyisivät yleensä hänen täytäntöönpanoriitaosoituksestaan ja että erillinen lausunto pyydetäisiin ulosottomieheltä lähinnä silloin, kun riita on pantu vireille ilman osoitusta. Käytännössä osoitukset eivät kuitenkaan ole korvanneet lausuntoa. Täytäntöönpanoriitakanteen nostetaan usein tuomioistuimen osoituksesta.

Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin säännös, jonka mukaan täytäntöönpanoriidassa tuomioistuimen tulee kuulla ulosottomiestä, jollei sitä voida pitää tarpeettomana. Säännöksen tarkoituksena on lisätä ja yhtenäistää ulosottomiehen kuulemista täytäntöönpanoriidoissa.

Ulosottomiehen kuuleminen myös osoituksen johdosta vireille pannussa täytäntöönpanoriidassa olisi pääsääntö, mutta tuomioistuimien voisi harkintansa mukaan luopua kuulemisesta, jollei pidä sitä tarpeellisenä. Myös kuulemisen muoto jäisi tuomioistuimen harkintaan. Toisinaan saattaisi olla asian selvittämisen kannalta hyödyllistä, että ulosottomiestä kuultaisiin kirjallisen lausunnon sijasta tai sen lisäksi henkilökohtaisesti tuomioistuimessa. Kuultavana voisi olla vastaava ulosottomies tai toimitusmiehenä toiminut vastaava avustava ulosottomies, jolla on usein parhaat tiedot asiasta. Joskus kuultavana voisi olla myös asiassa vastaavalle ulosottomiehelle virka-apua antanut muu ulosottomies tai avustava ulosottomies.

Jos täytäntöönpanoriita on pantu vireille ilman osoitusta, ulosottomieheltä olisi edelleen aina pyydetävä kirjallinen lausunto 2 momentin mukaisesti. Tällöinkin saattaa joskus olla tarpeen kuulla vielä erikseen ulosottomiestä lisätietojen saamiseksi.

Täytäntöönpanoriidassa asianosaiset vastaavat yleensä itse oikeudenkäyntikuluistaan. Oikeudenkäymiskaaren 21 luvun, oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 9 luvun 8 ja 9 §:n sekä kärjäoikeuslain 19 §:n muuttamisesta annetun hallituksen esityksen, HE 107/1998 vp, perusteluissa todetaan, että eräissä erityislaatuissa oikeudenkäynneissä kutsutaan vastaajiksi sellaisiakin henkilöitä, joita ei voida katsoa oikeudenkäyntikulujen korvausvelvollisuuden kannalta jutun voittajiksi tai häviäjiksi, oli jutun lopputulos mikä tahansa. Esimerkkinä tällaisesta asianosaisasetelmasta esityksessä mainitaan ulosottovalitusasiat ja täytäntöönpanoriitakanteet. Näissä vastaajaa ei voida pitää häviäjänä, jollei hän osallistu oikeudenkäyntiin siten, että oikeudenkäyntikulut kasvavat.

Sivullisen nostaessa täytäntöönpanoriitakanteen sillä perusteella, että täytäntöönpano loukkaa hänen oikeuttaan, vastaajiksi haastetaan velkojat ja velallinen. Jos ulosottomieheltä on pyydetty lausunto, velkojat usein tyytyvät viittamaan siihen vastauksessaan. Täytäntöönpanoriitakanteesta aiheutuu sivulliselle kustannuksia ja vaivannäköä. Tilanne saattaa muodostua sivullisen kannalta kohtuuttomaksi, jos hän voittaa täytäntöönpanoriidan, muttei saa korvausta oikeuden-

käyntikuluista vastapuoleltaan. Täytäntöönpanoriita on virallistoimintoista ulosottomenettelyä palveleva oikeudenkäynti. Kun ulosottomiehen kuulemista ehdotetaan lisättäväksi, ulosottomiehen asema tulisi korostumaan täytäntöönpanoriidassa. Vaikka ulosottomiehen on myös täytäntöönpanoriidassa toimittava asianosaisiin nähden puolueettomasti, tulisivat ulosottomiehen lausumat saamaan riidassa suhteellisen vahvan aseman. Tämän vastapainoksi valtion korvausvastuuta sivullisen kohtuullisista oikeudenkäyntikuluista voidaan pitää perusteltuna.

Sivullisen oikeusturvan parantamiseksi pykälään ehdotetaan otettavaksi uusi *4 momentti*, jonka mukaan jos sivullisen nostama täytäntöönpanoriitakanne hyväksytään, valtio voidaan sivullisen vaatimuksesta määrätä korvaamaan hänen kohtuulliset oikeudenkäyntikulunsa. Momenttia sovellettaisiin myös sivullisen ilman osoitusta vireille panemassa täytäntöönpanoriidassa. Ehdotuksen taloudellisia vaikutuksia on käsitelty edellä yleisperustelujen jaksossa 4.1.

Sivullisen olisi vaadittava momentissa tarkoitettua oikeudenkäyntikulujen korvausta. Täytäntöönpanoriidan voittavalla sivullisella ei olisi ehdotonta oikeutta korvauksen saamiseen valtion varoista, vaan sen määrääminen jäisi tuomioistuimen harkintaan. Valtio ei olisi korvausvelvollinen siltä osin kuin sivullisen vastapuoli pääsäännöstä poiketen voitetaan korvaamaan sivullisen kulut. Toisaalta valtion kuluvastuu on tarkoitettu tilanteisiin, joissa sivullinen joutuu oikeuttaan puolustaakseen todella ajamaan kannettaan. Korvausta ei yleensä tulisi määrätä, jos esimerkiksi velkojat eivät lainkaan ole vastanneet kanteeseen tai eivät ole vastustaneet sitä pääasian osalta. Sivulliselle korvattavien kulujen olisi oltava kohtuullisia.

Sivullisen tekemän ulosottovalituksen osalta vastaavaa sääntelyä ei ehdoteta. Valtion kuluvastuu ei ole tarpeen, koska ulosottovalituksesta sivulliselle aiheutuu yleensä selvästi vähemmän kustannuksia kuin täytäntöönpanoriitakanteesta. Eduskunnan käsiteltävänä on oikeudenkäymiskaaren ja eräiden muiden lakien riita-asiaain valmistelua, pääkäsittelyä sekä hakemusasioiden käsittelyä koskevien säännösten muuttamisesta annettu hallituksen esitys, HE 32/2001 vp. Esityksen mukaan

ulosottolain ehdotetun 10 luvun 13 §:n 1 momentin ja oikeudenkäymiskaaren ehdotetun 8 luvun 4 §:n nojalla riitaisen ulosottovalitusasian käsittelyä voidaan jatkaa riita-asian käsittelystä säädettyssä järjestyksessä. Tästä huolimatta ulosottovalitus pysyisi muutoksenhakuasiana, jossa voidaan ulosottolain 10 luvun 13 §:n 5 momentin nojalla tutkia ulosottomiehen ratkaisun oikeellisuus viran puolesta kaikin osin. Pääsääntönä pysyisi myös, että vastapuolta ei velvoiteta korvaamaan oikeudenkäyntikuluja. Erityistapauksissa sivulliselle voitaisiin korvata hänen oikeudenkäyntikulujensa vahingonkorvauksena ehdotetun 3 luvun 109 §:n nojalla.

15 §. *Keskeytyspäätöksen sisältö.* Pykälän 2 momentin mukaan erityisestä syystä keskeytysmääräyksessä voidaan määrätä, että jo suoritettu täytäntöönpanotoimi on peruutettava. Säännös vastaa tältä osin voimassa olevaa.

Yhdensuuntaisesti 18 §:ään ehdotetun uuden 3 momentin kanssa puheena olevaan momenttiin otettaisiin säännös, jonka avulla pyritään pienentämään tappioita, jotka aiheutuvat siitä, että säilytyskelvottoman omaisuuden ulosotto on keskeytetty. Momentin mukaan jos ulosmitattu omaisuus on arvosaan nopeasti alentuvaa tai sen hoitokustannukset ovat korkeat, täytäntöönpano saadaan määrätä myynnin osalta keskeytettäväksi ainoastaan, jos asetetaan vakuus kulujen ja vahingon korvaamisesta tai jos keskeyttämiseen on painava peruste. Viimeksi mainittu tilanne saattaa olla käsillä etenkin silloin, kun sivullisen omistusoikeudesta vallitsee epäselvyys.

Pykälään lisättäisiin uusi *3 momentti*, jonka mukaan mitä edellä luvussa säädetään keskeyttämisestä, koskee myös sellaisen määräyksen antamista, jossa täytäntöönpanon peruuttaminen kielletään tai keskeytetään. Mainitun kieltomääräyksen voisi antaa myös ratkaisun antanut tuomioistuin itse. Tällöin määräys olisi voimassa, kunnes kyseinen ratkaisu tulee lainvoimaiseksi tai ylempi tuomioistuin antaa asiassa uuden määräyksen.

Oikeuskäytännössä on eräissä tapauksissa vallinnut epäselvyyttä sen suhteen, onko tuomioistuin oikeutettu keskeyttämään myös täytäntöönpanon peruuttamisen. Tällainen tilanne saattaa syntyä esimerkiksi silloin, kun käräjäoikeus on kumonnut ulosmittauksen,

jolloin ulosottomiehen tulee peruuttaa täytäntöönpano. Jos hovioikeus kuitenkin muuttaa alioikeuden päätöstä ja pitää ulosmittauksen voimassa, saattaa olla, että ulosmittattavaa omaisuutta ei enää löydykään.

Jos yllä mainitussa esimerkitapauksessa käräjäoikeus itse antaisi keskeyttämismääräyksen, ulosmittauksen kumoamispäätös ei johtaisi välittömiin peruuttamistoimiin. Jollei päätökseen haettaisi muutosta, peruuttamistoimiin voitaisiin ryhtyä heti kumoamispäätöksen tultua lainvoimaiseksi. Jos muutosta haettaisiin, keskeyttämismääräys olisi voimassa, kunnes ylemmässä oikeusasteessa annetaan uusi keskeyttämismääräys. Jollei sitä anneta, keskeytys olisi voimassa, kunnes ylempi oikeusaste antaa oman päätöksensä.

18 §. *Keskeyttämismääräyksen vaikutus jo suoritetuihin täytäntöönpanotoimiin.* Pykälään lisättäisiin uusi 3 momentti, jonka mukaan jos ulosottomies havaitsee, että keskeytyksen aikana ulosmitatun omaisuuden arvo alenee nopeasti tai sen hoitokustannukset ovat korkeat, hänen tulee tarvittaessa ilmoittaa siitä keskeyttämismääräyksen antaneelle tuomioistuimelle.

Ehdotettu säännös on tarpeen siitä syystä, että tuomioistuimilla ei aina ole riittävästi tietoa ulosoton vaiheesta antaakseen tilanteeseen sopivan keskeyttämismääräyksen. Asianosaisetkaan eivät välttämättä vaadi arvossaan alentuvan omaisuuden myymistä prosessitaktisista syistä. Ulosottomiehen tulisi ottaa tuomioistuimeen yhteyttä esimerkiksi arvokkaan auton menettäessä nopeasti arvoaan. Ulosottomiehen käytettävissä ei aina ole pitkäaikaiseen säilytykseen sopivia säilytystiloja. Jäisi tuomioistuimen harkintaan, antaako se uuden keskeyttämismääräyksen, jossa esimerkiksi sallittaisiin omaisuuden myyminen, mutta kiellettäisiin varojen tilittäminen taikka määrättäisiin ulosmittaus peruuntumaan velallisen asettamaa vakuutta vastaan. Koska on ensisijaisesti asianosaisten vastuulla pyytää keskeyttämismääräyksen muuttamista olosuhteita vastaavaksi, ulosottomiehelle ei ole tarkoitettu asettaa erityistä vastuuta tältä osin.

10 luku. **Muutoksenhaku ulosottomiehen menettelyyn**

8 §. *Valituksen vaikutus täytäntöönpanoon.*

Pykälän uudeksi 2 momentiksi otettaisiin säännös ulosmittauksen kumoamisen oikeusvaikutuksista. Momentin mukaan jos ulosmittaus kumotaan, ulosottomiehen tulee viivytyksettä ryhtyä toimiin ulosmittauksen peruuttamiseksi, jollei tuomioistuimella toisin määrää. Momentti täydentäisi 9 luvun 15 §:ään ehdotettua uutta 3 momenttia, jonka mukaan keskeytys- tai kieltomääräys voitaisiin antaa täytäntöönpanon peruuttamista koskevana, ja sen voisi antaa myös ratkaisun antanut tuomioistuin itse.

Muutoksenhakutuomioistuimen päätös ulosmittauksen kumoamisesta ei automaattisesti johtaisi ulosmittauksen raukeamiseen, vaan ulosottomiehen tulisi peruuttaa ulosmittaus erikseen.

Sääntely, jonka mukaan jo lainvoimaa vaila oleva ulosmittauksen kumoamispäätös johtaa peruuttamistoimien käynnistymiseen, on perusteltu muutoksenhakijan oikeusturvan kannalta. Epäselvässä tilanteessa kumoamispäätöksen antanut tuomioistuin tai jatkovalitusta tutkiva tuomioistuin voisi kuitenkin kieltää tai keskeyttää peruuttamistoimet, joten myös vastapuolen edusta voidaan huolehtia.

Jollei peruuttamistoimia ole kielletty tai keskeytetty, momentti saattaa johtaa jatkovalituksen osalta siihen ainakin teoreettisesti ongelmalliseen tilanteeseen, että ulosmittausvalitusta käsiteltäessä ei ole voimassa ulosmittausta. Tarkoitus kuitenkin on, että tällöinkin ulosmittauksen kumoava päätös olisi mahdollista kumota, jolloin ulosottomiehen tulisi uudestaan ulosmitata kyseinen omaisuus.

11 luku. **Erinäiset säännökset**

Ulosottolakiin ehdotetaan otettaviksi perinteiseen tapaan lain viimeiseen lukuun erinäiset säännökset. Ulosottolakiin lisättäisiin 11 luku tätä varten.

1 §. *Tarkemmat säännökset.* Voimassa olevassa 1 luvun 17 §:ssä säädetään valtuutus antaa asetuksella tarkemmat säännökset ulosottotoimen hallinnosta. Säännöksen perusteella on annettu asetus ulosottotoimen hallinnosta (319/1996).

Ulosottolaissa ei sen sijaan ole yleistä asetuksenantovaltuussäännöstä eikä sellaista eh-

doteta myöskään tässä esityksessä. Alkuperäisen ulosottolain säätämisen yhteydessä säädettiin uuden ulosottolain voimaantuloa koskevan ja siitä mitä sen johdosta on vaarin otettava annettu asetus, joka sisältää lähinnä siirtymäsäännöksiä, mutta myös muutospäätöksiä säännöksiä. Voimassa olevan ulosottoasetuksen johdantolauseessa todetaan, että asetuksen määräykset on annettu 3 päivänä joulukuuta 1895 annetun ulosottolain nojalla.

Uudessa perustuslaissa korostetaan sitä, että lainsäädäntövaltaa käyttää eduskunta. Eduskunta antaa yksityisiä henkilöitä ja yhteisöjä sekä viranomaisia velvoittavia yleisiä oikeusnormeja. Sen sijaan asetuksia voidaan antaa vain laissa säädetyin valtuuden nojalla. Harvoissa poikkeustapauksissa asetuksen antovaltuus perustuu suoraan perustuslakiin. Lain, jossa asetuksen antamiseen annetaan valtuus, on oltava täsmällinen ja tarkkarajainen.

Tässä esityksessä on lähdetty edellä mainittujen periaatteiden mukaisesti siitä, että asetuksen antovaltuuden sisältävät säännökset olisivat ulosottolaissa asiayhteydessään. Valtuussäännökset on pyritty muotoilemaan täsmällisesti ja tarkkarajaisesti huomioon ottaen alemmanasteisen sääntelyn asiallinen merkitys erityisesti yksityisten kansalaisten ja yhteisöjen kannalta.

Pykälän mukaan tarkemmat säännökset ulosottoimen hallinnon järjestämisestä ja muusta ulosottolain täytäntöönpanosta annetaan valtioneuvoston asetuksella. Momentissa todetaan se jo toteutunut seikka, että ulosottoimen hallinnosta säädetään asetuksella. Nyt tarkennettaisiin vain, että kysymyksessä on valtioneuvoston asetus. Lisäksi momentissa olisi perinteinen asetuksen antovaltuus, joka koskee lain täytäntöönpanoa. Tällainen valtuus rajoittuu vain lain asianmukaisen täytäntöönpanon kannalta välttämättömiin säännöksiin eikä merkitse yleistä asetuksen antovaltuutta.

2 §. *Ohjeet ja määräykset.* Oikeusministeriö voisi pykälän mukaan antaa hallinnollisia ohjeita ja määräyksiä ulosottolain täytäntöönpanemiseksi. Kysymyksessä olisi lähinnä selventävä säännös. Uuden perustuslain estämättä on katsottu, että kukin ministeriö voi ministeriön tehtäviin liittyvän yleistoimivallan nojalla antaa valtionhallinnon sisäisiä

määräyksiä ministeriön päätöksellä. Tällainen määräys voi koskea vain hallinnonalan viranomaisia, mutta ei sen sijaan yksityisiä henkilöitä tai yhteisöjä taikka kuntia. Korkeintaan määräyksillä voi olla teknisiä tai muutoin asialliselta merkitykseltään vähäisiä yksityiskohtia koskevia sivuvaikutuksia mainittuihin tahoihin.

Jäisi oikeusministeriön harkintaan, milloin se pitäisi perusteltuna antaa ulosottoviranomaisia sitovia hallinnollisia määräyksiä ja milloin viranomaisia sitomattomia ohjeita. Myöskään ohjeita ei saisi antaa asioista, joilla on vaikutusta yksityisten tahojen tai kuntien asemaan.

Ulosottoviranomaisten lainkäyttöraatkaisut koskevat poikkeuksetta yksityisiä kansalaisia tai yhteisöjä. Tästä syystä ulosottoviranomaisten lainkäyttöraatkaisuja voitaisiin ohjata ainoastaan antamalla ulosottoviranomaisille tietoa uudesta lainsäädännöstä tai oikeuskäytännöstä. Sitovasti lainkäyttöraatkaisuja voitaisiin ohjata vain asetuksella ja silloinkin ainoastaan laissa olevan yllä mainitut vaatimukset täyttävän valtuussäännöksen nojalla.

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset. Pykälän 1 momentin mukaan ehdotettu laki tulisi voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2003. Mainittuna päivänä otetaan käyttöön ulosottoilaitoksen uusi tietojärjestelmä. Useat ehdotetuista säännöksistä perustuvat uuteen tietojärjestelmään.

Prosessisäännösten tapaan lähtökohtana olisi, että lain voimaan tullessa vireillä olevissa asioissa sovellettaisiin välittömästi uutta lakia säännöksen 2—4 momentissa mainittuihin poikkeuksiin.

Pykälän 2 momentissa luetellaan asiat, joissa sovelletaan lain voimaan tullessa vireillä olevissa asioissa ehdotettujen säännösten asemesta lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Tällaisia olisivat ulosottomiehen esteellisyttä, ulosottorekisteriä, ulosotto-perustetta, kuittausta, ulosottoasian vireillepanoa, asiamiestä, vireilletuloilmoitusta ja ennakkoilmoitusta sekä suppeaa ulosottoa koskevat säännökset.

Ulosottomiesten ei edellytettäisi tarkastavan vireillä olevissa asioissa esteellisyttään, vaan voitaisiin toimia aiempien esteellisyys-säännösten mukaisesti. Ulosottorekisteri perustetaan 1 päivänä maaliskuuta 2003, joten

sitä koskevia säännöksiä sovelletaan vasta lain voimaantulon jälkeen. Jos ulosottoasia on tullut vireille ennen lain voimaantuloa, sovelletaan aikaisempia ulosottooperustetta koskevia säännöksiä. Ulosottooperusteen täytäntöönpanokelpoisuuden määräaika koskevia säännöksiä sovelletaan kuitenkin välittömästi ja osin taannehtivasti. Kuittausta koskevia säännöksiä sovellettaisiin aineellisoikeudellisten piirteidensä johdosta vasta lain voimaantulon jälkeen vireille tulevista asioista. Ulosottoasian vireillepanoa koskevia säännöksiä voitaisiin soveltaa vain uusiin ulosottoasioihin. Myös vireillepanon oikeusvaikutukset, esimerkiksi vanhentumisen katkaiseva vaikutus, koskisivat vain lain voimaantulon jälkeen vireille tulevia asioita. Asiamiehet, jotka toimivat vireillä olevissa asioissa, jatkaisivat edustamista aikaisempien säännösten mukaisesti. Ehdotetun lain mukaiset vireilletulo- ja ennakoilmoitukset annettaisiin lain voimaantulon jälkeen vireille tulevista asioista uuden tietojärjestelmän avulla. Suppeaa ulosottoa tulee pyytää hakemuksessa, joten sitä koskevia säännöksiä ei voitaisi soveltaa vireillä oleviin asioihin. Sen sijaan passiiviasiaksi rekisteröinti voitaisiin suorittaa lain voimaan tullessa vireillä olevassa asiassa, jos hakija sitä pyytää ehdotetun 3 luvun 101 §:n mukaisesti.

Momentin mukaan ennen lain voimaantuloa vireille tulleista tai vireillä olleista asioista annetaan 1 luvun 31 §:ssä tarkoitettuja tietoja muulla tavoin kuin tietojärjestelmän tulosteena. Tarkoitus on, että ulosottoasioiden yleisöjulkisuus voitaisiin järjestää asiallisesti yhdenmukaisella tavalla siitä riippumatta, milloin kyseinen ulosottoasia on ollut vireillä. Asioista, joita koskevia asianhallintatietoja ei ole uuden lain mukaisesti talletettu ulosottorekisteriin, annettaisiin vanhoista rekistereistä tai kortistoista ehdotetussa 1 luvun 31 §:ssä tarkoitettut tiedot.

Tiedoksianto-osoitteena momentin mukaan pidettäisiin osoitetta, joka lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaisesti on annettu ulosottomiehelle. Momentti tarkoittaa sitä, että voimassa olevassa 3 luvun 21 §:n 4 momentissa tarkoitettujen ulosottomiehelle nimenomaisesti tai kirjoitukseen merkittynä annetut postiosoitteet olisivat ehdotetussa laissa tarkoitettuja tiedoksianto-

osoitteita.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että ulosottooperusteen määräaikaisuutta koskevia lain 2 luvun 24 ja 25 §:ää sovellettaisiin myös ennen lain voimaantuloa annettuun ulosottooperusteeseen ja myös lain voimaan tullessa vireillä olevaan ulosottoasiaan. Viimeksi mainitulla olisi merkitystä pitkäkestoisen toistuvaistulon ulosmittauksen osalta.

Jos kuitenkin 2 luvun 25 §:ssä tarkoitettu ulosottooperuste on annettu ennen 1 päivä maaliskuuta 1993, ulosottooperusteen täytäntöönpanokelpoisuuden määräaika laskettaisiin mainitusta päivämäärästä eli 1 päivästä maaliskuuta 1993 lukien. Jos ulosottooperuste on annettu mainittuna päivänä tai sen jälkeen, määräaika laskettaisiin normaaliin tapaan ehdotetun 2 luvun 25 §:n mukaisesti.

Ulosottooperusteen määräaika koskevien säännösten taannehtiva soveltaminen on välttämätöntä, jotta voidaan toteuttaa tämän esityksen yksi merkittävimmistä tavoitteista eli elinikäisen tai kohtuuttoman pitkäkestoisen ulosottomenettelyn estäminen. Muiden ylivelkaantuneisuuden korjaamista koskevien järjestelmien ulkopuolelle jääneistä henkilöistä useat ovat velkaantuneet jo 1990-luvun alussa laman seurauksena. Ulosottooperusteen määräaikaisuuden taannehtivaa soveltamista käsitellään myös edellä yleisperustelujen alajaksoissa 3.2. ja jäljempänä säätämisyjärjestystä koskevassa jaksossa.

Ehdotettu siirtymäsäännös merkitsisi sitä, että enintään kymmenen vuotta täytäntöönpanokelpoisuuden 15 tai 20 vuoden määräajasta on voinut kulua ennen lain voimaantuloa ja kaikissa tapauksissa velkojalla olisi käytettävissään viiden tai kymmenen vuoden perintäaika lain voimaantulon jälkeen.

Pykälän 4 momentin mukaan lain 3 luvun 5 §:n 2 momenttia ryhdytään soveltamaan 1 päivästä tammikuuta 2004 alkaen. Säännöstä, jonka mukaan tuomiota tai turvaamistomipäätöstä, jonka nojalla asia on aikaisemmin ollut vireillä, ei tarvitse liittää ulosottohakemukseen, ryhdytään näin soveltamaan vasta lain voimaantuloa seuraavan vuoden alusta. Uuden tietojärjestelmän ensimmäisenä käyttövuotena uuden lain mukaisesti uusintahakemuksiin tulisi liittää paperimuotoinen ulosottooperuste. Näin halutaan varmistua ja testata tietojärjestelmän luotet-

tavuutta niin sanotun sähköisen kertymäleiman osalta.

Lain voimaan tullessa vireillä olevassa toistuvaistulon ulosmittauksessa tulee momentin mukaan ryhtyä soveltamaan lain 6 luvun 23 §:n 2 momenttia viimeistään vuoden kuluttua lain voimaantulosta. Toistuvaistulon ulosmittauksessa varattaisiin vuoden mittainen siirtymäaika vuorotteluperiaatteesta luopumiselle. Muutoin muutos saattaisi olla liian jyrkkä velkojalle, joka on odottanut kauan vuoroaan saada jako-osa.

Säännöksen 5 momentin mukaan jos ulosottolaissa tai muussa laissa taikka asetuksessa viitataan säännökseen tai siinä muutoin tarkoitetaan säännöstä, joka on korvattu ehdotettuun lakiin sisältyvällä säännöksellä, on säännöksen asemesta sovellettava sen tilalle tullutta uutta säännöstä. Momenttiin otettaisiin täten tavanomainen vastaavan säännöksen soveltamisperiaate.

Ulosottolaki on yleislaki, jota koskevia viittaussäännöksiä on lukuisissa laeissa. Näitä viittaussäännöksiä ei ole voitu laajamittaisesti muuttaa tässä yhteydessä, vaan viittaussäännökset tulee saattaa ajan tasalle erityislakeja koskevien uudistusten yhteydessä. Ainstaan eräät keskeisinä pidetyt muissa laeissa olevat viittaussäännökset ehdotetaan muutettaviksi.

Myöskään ulosottolain sisäisiä viittaussäännöksiä ei ole muutettu kattavasti, koska ulosottolain vielä uudistamatta olevat luvut on tarkoitus uudistaa lähivuosina. Tarpeelliset muutokset voidaan tehdä silloin.

Pykälän 6 momentissa on tavanomainen laajoihin ja paljon etukäteistyötä vaativiin uudistuksiin liittyvä säännös siitä, että ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

1.2. Laki verojen ja maksujen perimisestä ulosottoihin

2 §. Veroulosottolain kokonaisuudistus on tarkoitus käynnistää välittömästi ulosottolain kokonaisuudistuksen jälkeen. Tästä syystä ei ole tarkoituksenmukaista tässä yhteydessä tarkistaa veroulosottolain säännöksiä. Lähtökohtana on, että ehdotettuja ulosottolain säännöksiä voitaisiin soveltaa siltä osin kuin asiasta ei ole nimenomaista poikkeavaa

säännöstä veroulosottolaissa tai sen nojalla annetussa valtioneuvoston asetuksessa. Mahdollisessa ristiriitatilanteessa ulosottolaki väistyisi erityissääntelynä pidettävän veroulosottolainsäädännön tieltä.

Veroulosottolaissa oleva viittaussäännös ulosottolakiin uudistettaisiin koskemaan uutta lakia. Pykälän mukaan jollei veroulosottolaissa tai sen nojalla annetussa valtioneuvoston asetuksessa toisin säädetä, saamista koskevassa ulosotossa noudatetaan soveltuvin osin, mitä ulosottolaissa säädetään.

Veroulosottoasiassa sovellettaisiin näin ollen soveltuvin osin muun muassa ulosottomiehen yksinomaista toimivaltaa, esteellisyttä, menettelyn asianmukaisuutta, ulosotorekisteriä, velalliskohtaista käsittelyä, ulosottomiesten yhteistoimintaa, väliaikaistointa, täytäntöönpanotoimitusta, ulosottomiehen päätöstä, kuulemista ja ilmoituksia, tiedoksiantoa, vakuutta, omaisuuden ja selvityksen etsimistä, tietojen saanti- ja luovuttamisoikeutta, uhkasakkoa, voimakeinoja, takaisin-saantia, vireilläolon päättymistä, täytäntöönpanon estettä, passiivisaatavaa sekä suppeaa ulosottoa koskevia ehdotettuja säännöksiä.

3 §. Voimassa olevassa pykälässä ovat veroulosottolain oikeuspaikkasäännökset. Säännökset ehdotetaan poistettaviksi, koska myös veroulosottolaissa tarkoitetuissa asioissa on perusteltua siirtyä valtakunnalliseen ja velalliskohtaiseen menettelyyn.

Selvyyden vuoksi pykälään otettaisiin säännös, jonka mukaan saamisen ulosottoa haetaan ulosottolain 3 luvussa säädettyllä tavalla. Hakemukseen ei tarvitse pykälän mukaan liittää maksuvelvollisuuden perusteena olevaa asiakirjaa, mutta se on yksilöitävä ja sitä koskevat tiedot on ilmoitettava hakemuksessa. Ulosottomiehen pyynnöstä hakija olisi velvollinen toimittamaan mainitun asiakirjan.

Veroulosottolain mukaista saamista koskeva ulosottohakemus voitaisiin toimittaa velallisen kotipaikan ulosottomiehelle tai muulle paikalliselle ulosottomiehelle taikka siihen luvan saanut hakija ulosoton tietojärjestelmään. Asian käsittely keskitettäisiin vastaavalle ulosottomiehelle. Ulosottoa voitaisiin hakea myös esimerkiksi sähköisellä lomakkeella tai telekopion avulla.

Esityksessä pyritään paperittomaan ulosot-

tomenettelyyn. Koska veroulosottolaissa tarkoitettuna panee vireille virkavastuulla toimiva tai muutoin luotettavana pidettävä hakija, erillisen täytäntöönpanoasiakirjan eli esimerkiksi laskun tai toimituskirjan liittäminen ei olisi säännönmukaisesti tarpeen. Käytäntö on monin osin tällaiseksi muotoutunutkin. Voidaan pitää riittävänä, että täytäntöönpanon perusteena oleva asiakirja yksilöidään ja annetaan sen sisällöstä täytäntöönpanossa tarvittavat tiedot. Jos asiassa ilmenee epäselvyyttä, ulosottomiehellä olisi aina oikeus vaatia hakemuksen perusteena olevan asiakirjan liittämistä hakemukseen.

Yllä ehdotetun säännöksen kanssa ristiriidassa olevat veroulosottoasetuksen 2 §:n säännökset on tarkoitus kumota. Asetuksen mainitussa pykälässä olevaa asiamieskieltoa on tarkoitus arvioida myöhemmin erikseen.

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset. Pykälän 1 momentin mukaan laki tulisi ulosottolain uudistuksen tavoin voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2003.

Ulosottolakiin ehdotettuja uudistuksia sovellettaisiin myös veroulosottolaissa tarkoitetuissa asioissa siltä osin kuin veroulosottolainsäädännöstä ei aiheudu poikkeusta. Tästä syystä pykälän 2 momentin mukaan myös veroulosottolain mukaisissa asioissa sovellettaisiin soveltuvin osin, mitä ulosottolain muuttamisesta annetun lain voimaantulo- ja siirtymäsäännöksessä säädetään.

Pykälän 3 momentin mukaan ennen lain voimaantuloa voitaisiin ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

1.3. Asetus määräajasta velkomisasiossa sekä julkisesta haasteesta velkojille

Ulosottolain 2 luvun 24 ja 25 §:ään ehdotetaan otettaviksi uudentyypiset säännökset ulosottooperusteen täytäntöönpanokelpoisuuden määräaikaisuudesta. Täytäntöönpanokelpoisuuden määräajan päättymisen oikeusvaikutuksista säädettäisiin ulosottolaissa ja konkurssisäännössä.

Vanhentumisasetukseen ei sen sijaan tässä yhteydessä ehdoteta otettavaksi säännöstä, jossa saatavan aineellinen vanhentuminen kytkettäisiin ulosottooperusteen määräaikaisuutta koskeviin ulosottolain säännöksiin. Se, tuleeko saatava jäämään voimaan täytän-

töönpanokelvottomana velvoitteena vai säädetäänkö myös itse saatavaa koskeva lopullinen vanhentumisaika, on tarkoitus ratkaista myöhemmin.

Nykyisin vallitsevan käsityksen mukaan kaikkia saatavia koskee tuomion antamisen jälkeen vanhentumisasetuksen mukainen yleinen kymmenen vuoden vanhentumisaika. Tätä vanhentumisaikaa voidaan pitää velallisen kannalta varsin pitkänä. Nykyisin voi siis kuluu lähes kymmenen vuotta ilman, että velallista millään tavalla muistutetaan täytäntöönpanokelpoisesta saatavasta. Ulosottooperusteen saamisen jälkeisen katkaisuvälin lyhentämistä voidaan harkita vanhentumislainsäädännön uudistamisen yhteydessä.

1 §. Voimassa olevassa pykälässä ilmaistaan yleinen kymmenen vuoden vanhentumisaika ja velkojan velvollisuus katkaista saatavansa vanhentuminen vähintään kymmenen vuoden välein.

Vanhentuminen voi katketa myös ulosottomenettelyssä. Se, mitä vaatimuksia ulosottomenettelyyn tulee tältä osin täyttää, on josakin määrin epäselvää. Korkeimman oikeuden oikeuskäytännössä (KKO 1963 II 129, 1984 I 4 ja 1984 II 179) ei ole edellytetty, että velallinen olisi todistettavasti saanut tiedon toimitetusta ulosmittausyrityksestä. Vanhentumisen on katsottu katkenneen, vaikka velallinen tai hänen edustajansa ei ollut läsnä toimituksessa eikä toimituksesta ollut ilmoitettu ennakolta velalliselle. Toisaalta ulosottomiehen virkahuoneessa toimitetun ulosottoyrityksen ei katsottu katkaisseen saamisen vanhentumista.

Myös ehdotetut ulosottooperusteen määräaikaisuutta koskevat säännökset aiheuttavat tarvetta tarkistaa vanhentumisen katkeamisen edellytyksiä ulosottomenettelyssä. Määräaikaisuuden vastapainona on tärkeää, että velkoja pystyisi vaivattomasti ja varmasti katkaisemaan saatavan katkaistavissa olevan vanhentumisen. Ehdotetut ulosottooperusteen määräaikaisuutta koskevat säännökset eivät vapauttaisi velkojaa huolehtimasta saatavansa vanhentumisen katkaisemisesta.

Vanhentumisen katkeamista pelkän ulosottohakemuksen perusteella ehdotettiin jo vuonna 1957 vanhentumislainsäädännön uudistamista koskevassa komiteanmietinnössä (komiteanmietintö 1957:15). Mietintö ei kui-

tenkaan johtanut lainsäädäntötoimiin.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 momentti, jonka mukaan vanhentuminen katkeaa myös, kun velkoja panee vireille ulosottoasian tai kun saatava muuten otetaan huomioon ulosottomenettelyssä. Uusi vanhentumisaika alkaisi ulosottoasian vireilläolon päättymisestä.

Tarkoituksenmukaista olisi, että vastaavat säännökset koskisivat myös konkurssia ja muita vastaavia oikeudellisia menettelyjä. Tältä osin säännöksiä ei kuitenkaan ehdoteta tässä esityksessä, koska vanhentumislainsäädännön kokonaisuudistus on vireillä.

Ulosottoasia tulee vireille ulosottolain ehdotetun 3 luvun 8 §:n mukaan silloin, kun ulosottohakemus saapuu paikalliselle ulosottoviranomaiselle tai ulosoton tietojärjestelmään, jollei myöhemmin käy ilmi, ettei vireilletulon edellytyksiä ollut. Jos hakemukseen liitettävät asiakirjat saapuvat myöhässä eli mainitun luvun 7 §:ssä tarkoitetun määräajan jälkeen, ulosottoasia tulee vireille asiakirjojen saapumispäivänä, jollei hakemusasiasiakirjoja ole ehditty palauttaa.

Vanhentumisen katkeaminen ei edellyttäisi ulosmittausyrityksen toimittamista. Olisi riittävää, että ulosottoasia on tullut vireille. Ehdotettujen ulosottolain säännösten perusteella velallinen säännönmukaisesti saisi vireillä olevassa ulosottoasiassa tiedoksiantoja. Ulosottolain ehdotetun 3 luvun 33, 34 ja 36 §:n mukaan velallinen, jonka olinpaikka on saatu selville, saisi ulosottoasiassa vireilletuloilmoituksen, ennakoilmoituksen tai jälki-ilmoituksen.

Toisaalta vanhentuminen katkeaisi, vaikka velallisen olinpaikka jäisi tuntemattomaksi. Tässä tilanteessa velallisen oikeusturva edellyttää, että hän voi tarvittaessa myöhemmin selvittää, onko saatavan vanhentuminen katkaistu ajoissa ja milloin uusi vanhentumisaika on alkanut. Ulosottolain ehdotetun 1 luvun 34 §:n 1 momentin mukaan henkilölle, joka on tai on ollut vastaajana tai hakijana ulosottoasiassa, tulee pyynnöstä antaa asianhallintatiedot sisältävä tietojärjestelmän tuloste edeltävän neljän vuoden ajalta ja tarvittaessa tätä pitemmältä ajalta. Takaajalla ja muulla, jonka maksuvelvollisuuteen tietyn saatavan vanhentumisella ja määrällä saattaa olla merkitystä, olisi vastaava oikeus kysei-

sen saatavan osalta.

Saatavan vanhentuminen katkeaisi myös silloin, kun saatava otetaan huomioon ulosottomenettelyssä ilman, että velkoja on hakenut ulosottoa. Vanhentuminen katkeaisi silloin, kun velkoja esittää ulosottoasiassa saatavaa koskevan vaatimuksen tai kun saatava otetaan viran puolesta huomioon. Tällaisia vaatimuksia voidaan esittää lähinnä kiinteistön ja siihen ulosottolaissa rinnastetun omaisuuden huutokauppaa edeltävässä asianosaeskustelussa. Myös pantinhaltijan ulosottolain 4 luvun 12 §:n mukaisesti esittämä vaatimus katkaisisi vanhentumisen. Siltä osin kuin pantin arvo kattaa saatavan, vanhentumisen katkeamisella ei tosin olisi keskeistä merkitystä, koska myös vanhentunut saatava voidaan periä pantista.

Ulosottolain ehdotetun 3 luvun 98 §:n nojalla velkojalla, jolla on ulosotoperuste tai joka saattaa todennäköiseksi, että hänellä on saatava velalliselta, on oikeus pykälässä säädettyssä tilanteessa saada ilman ulosottohakemusta velallista koskeva varattomuustodistus. Tällöin ulosottoasia ei kuitenkaan tule vireille, joten saatavan vanhentuminen ei katkeaisi mainitun todistuksen pyytämisellä.

Jollei saatavalle kerry ulosotossa täyttä suoritusta, kertymättä jääneestä osasta annetaan estetodistus. Kertymättä jääneelle osalle alkaisi kuluu uusi vanhentumisaika ulosottoasian vireilläolon päättymisestä. Ulosottolain ehdotetun 3 luvun 95 §:n 3 momentin mukaan ulosottoasian vireilläolo päättyy estetodistuksen antamispäivänä.

Momentissa olisi vielä säännös, jonka mukaan vanhentuminen ei katkea, jos hakija peruuttaa ulosottohakemuksensa ennen kuin asian vireilletulosta on ilmoitettu velalliselle. Säännös on tarpeen, jottei hakija voisi katkaista saatavan vanhentumista velallisen tietämättä tavalla, josta velallinen ei jälkikäteenkään voisi saada tietoa. Vanhentuminen sen sijaan katkeaisi hakemuksen peruuttamisesta huolimatta, jos velalliselle on ehditty lähettää esimerkiksi vireilletuloilmoitus.

Ulosottolain ehdotetun 2 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan ulosottomiehen on tarkistettava, ettei saatava ole vanhentunut, sekä pyydetävä asianosaisilta selvitystä, jos oikeuden lakkaamisesta on epäselvyyttä. Ulosoton tietojärjestelmä seuraisi vanhentumista

automaattisesti. Ulosottomies joutuisi erikseen selvittämään vanhentumisen katkaisemisen vain silloin, kun asian edellisestä viireilläolosta ulosotossa on kulunut yli kymmenen vuotta. Ulosottooperusteen jälkeisen katkaisuvälin lyhentämistä esimerkiksi viiteen vuoteen on tarkoitus harkita erikseen.

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset. Myös vanhentumisasetuksen muutos tulisi pykälän 1 momentin mukaan voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2003.

Lakia sovellettaisiin pykälän 2 momentin mukaan lain voimaantulon jälkeen vireille tulleisiin ulosottoasioihin eli ulosottorekisterin käyttöön ottamisen jälkeen tehtyihin hakemuksiin.

1.4. Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta

11 §. *Asianosaisen oikeus tiedonsaantiin.* Voimassa oleva pykälä koskee asianosaisjulkisuutta. Pykälän 1 momentin mukaan hakijalla, valittajalla sekä muulla, jonka oikeutta, etua tai velvollisuutta asia koskee eli asianosaisella, on oikeus saada asiaa käsittelevältä tai käsitelleeltä viranomaiselta tieto muunkin kuin julkisen asiakirjan sisällöstä, joka voi tai on voinut vaikuttaa hänen asiansa käsitteelyyn. Asianosaisjulkisuudesta säädetään poikkeuksia pykälän 2 momentissa.

Voimassa olevassa 2 momentissa rajoitetaan ulosoton osalta hakijan tietojensaantioikeus ulosottoasiassa velallisen taloudellista asemaa koskeviin tietoihin. Poikkeuksena on tilanne, jossa tietoja tarvitaan takaisinsaantikanteen nostamista varten.

Ulosoton vaiheittaisen luonteen, virallis-toimintoisuuden sekä tilanteiden moninaisuuden ja kiireellisyyden vuoksi ehdotetaan, että momenttiin lisättäisiin säännös, jonka mukaan asianosaisella, hänen edustajallaan ja avustajallaan ei olisi oikeutta tiedonsaantiin ulosottoasiassa ennen ulosmittauksen toimitamista ja omaisuuden haltuun saamista, jos tiedon antaminen tuntuvasti vaikeuttaisi täytäntöönpanoa. Säännös rajoittaisi poikkeustapauksissa käytännössä lähinnä velallisen tietojensaantioikeutta.

Säännös olisi yhdenmukainen ehdotettua tarkastusoikeuden lykkäämistä koskeva ulosottolain 1 luvun 28 §:n kanssa. Rajoitusta

voitaisiin soveltaa etenkin runsaasti taustaselvitystä vaatineisiin ulosottoasioihin, joissa velkojalla on suuri intressi. Kun pykälässä mainittu rajoitusperuste eli täytäntöönpanon tuntuva vaikeutuminen poistuisi, pyydetty tiedot tulisi välittömästi antaa.

Ehdotettu säännös ei rajoittaisi yleisöjulkisuutta. Näin ollen myös velallisella olisi oikeus saada ulosottolain 1 luvun 31 §:ssä tarkoitettu todistus niin pian kuin asia on ehditty kirjata ulosoton tietojärjestelmään.

24 §. *Salassa pidettävät viranomaisen asiakirjat.* Valtakunnallinen ulosottorekisteri antaa mahdollisuuden järjestää tietojensaanti ulosottoviranomaisen asiakirjoista yhtenäisesti. Yleisperustelujen alajaksossa 3.5. todetuista syistä ehdotetaan, että julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 23 kohtaan otettaisiin säännökset, jotka koskevat muun kuin ulosottorekisteriin talletetun ulosottoviranomaisen asiakirjan julkisuutta. Ulosottorekisteriä koskevat säännökset olisivat sen sijaan omana kokonaisuutenaan ulosottolain 1 luvussa.

Ehdotetun kohdan mukaan salassa pidettäviä olisivat asiakirjat, jotka sisältävät tietoja henkilön vuosituloista tai kokonaisvarallisuudesta taikka tuen tai etuuden perusteena olevista tuloista ja varallisuudesta taikka jotka muutoin kuvaavat hänen taloudellista asemaansa. Tämä kohdan yleinen alkuosa on yhdenmukainen voimassa olevan säännöksen kanssa. Kohdan loppuosan mukaan salassa pidettäviä olisivat sen lisäksi, mitä ulosottorekisteristä erikseen säädetään, ulosottoviranomaisen asiakirjat siltä osin kuin ne sisältävät tietoja luonnollisesta henkilöstä ulosottovelallisena sekä ulosottoselvitys.

Nykyisin ulosottohakemus, ulosottomiehen päätös ja toimituksia koskevat pöytäkirjat ovat ulosottoselvitystä koskevaa pöytäkirjaa lukuun ottamatta julkisia. Tämä periaate säilytettäisiin kuitenkin niin, että tietoja, jotka koskevat luonnollista henkilöä velallisena annettaisiin yhdenmukaisella tavalla niin kuin ulosottolain ehdotetussa 1 luvun 31 §:ssä säädetään. Mainitun pykälän 1 momentissa luetellaan tiedot, jotka merkitään kahdelta vuodelta yleisöjulkiseen ulosottorekisterin tulosteeseen. Pykälän 2 momentin nojalla tietoja voitaisiin erityistapauksissa antaa neljältä vuodelta. Ulosottoselvitys olisi nykyiseen tapaan salainen.

Voimassa olevan sääntelyn osalta ulosoton paikallisten rekisterien, esimerkiksi päiväkirjarekisterin julkisuus on ollut jossakin määrin epäselvä. Lähtökohtana lienee nykyisinkin se, että jos rekisterin tiedoista muodostuu kuva kohdan alkuosassa tarkoitettulla tavalla henkilön taloudellisesta asemasta, tiedot on pidettävä salassa. Siirryttäessä yhtenäiseen valtakunnalliseen ulosottorekisteriin on perusteltua säännellä rekisteriin talletettujen tietojen julkisuus nimenomaisesti. Säännökset ovat ehdotetussa ulosottolain 1 luvun 30—35 §:ssä.

Voimaantulosäännös. Myös julkisuuslain muutokset tulisivat voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2003. Uusia säännöksiä sovellettaisiin näin ollen myös lain voimaan tullessa vireillä oleviin tai ennen voimaantuloa vireillä olleisiin asioihin. Ulosottolain ehdotetun voimaantulo- ja siirtymäsäännöksen mukaan tällaisista asioista annettaisiin 1 luvun 31 §:ssä tarkoitettuja tietoja muulla tavoin kuin tietojärjestelmän tulosteena.

1.5. Laki ulosottomaksuista

Ehdotettu saatavan passiivirekisteröinti-mahdollisuus sekä valinnainen suppea ulosotto edellyttävät eräitä tarkistuksia myös ulosottomaksuista annettuun lakiin. Ehdotettujen maksujen taloudellisia vaikutuksia on arvioitu jaksossa 4.1.

2 §. *Maksulajit.* Pykälän 1 momentin mukaan rahasaatavan täytäntöönpanossa ulosottomaksuina olisivat taulukkomaksu, käsittelymaksu, myyntimaksu ja tilitysmaksu. Nykyinen estemaksu korvattaisiin käsittelymaksulla. Käsittelymaksu voitaisiin porrastaa valtioneuvoston asetuksella sen mukaan, haetaanko normaalia vai suppeaa ulosottoa. Käsittelymaksuun liittyisi 3 momentin mukainen lisäosa, joka maksettaisiin passiiviasiaksi rekisteröinnistä. Lisäksi käyttöön otettaisiin onnistuneesta perinnästä hakijalta perittävä tilitysmaksu. Tilitysmaksulla pyritään lisäämään oikeudenmukaisuutta ulosottomaksujen jakaantumisen velkojan ja velallisen kesken.

Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin säännös siitä, että rahasaamisen ulosotossa velallisen on suoritettava taulukkomaksu ja velkojan on suoritettava tilitysmaksu. Tilitysmaksun suo-

rittaisi se velkoja, jolle varat tilitetään. Velallisen velka lyhentyisi koko tilityksen määrällä siitä riippumatta, otettaisiinko tilitysmaksu tilitettävästä määrästä vai perittäisiinkö se eri laskulla. Momenttiin sisältyisi lisäksi voimassa olevaa vastaava säännös velallisen maksettavasta taulukkomaksusta.

Estemaksu korvattaisiin käsittelymaksulla pykälän 3 momentissa. Momentin mukaan kun ulosottoasian vireilläolo päättyy ulosottolain tarkoitetun estetodistuksen antamiseen tai hakijan peruutettua hakemuksensa, hakijan on suoritettava käsittelymaksu. Suppeaa ulosottoa koskeva käsittelymaksu on tavallista ulosottoasiaa koskevaa maksua alhaisempi. Jos hakija on pyytänyt saatavansa merkitsemistä ulosottorekisteriin passiivisaatavaksi, hänen on suoritettava käsittelymaksun lisäosa. Passiivisaatavalle ei säädettäisi erillistä maksulajia, vaan passiiviasiaksi rekisteröinti ymmärrettäisiin jatkotoimiksi asiassa, jolloin on luontevaa pitää sitä koskevaa maksua käsittelymaksun lisäosana. Lisäosa olisi rekisteröintimaksu, joka kattaisi koko kahden vuoden rekisteröintiajan. Jos passiivisaatavalle tulee kertymää, olisi lisäksi suoritettava normaaliin tapaan taulukko- ja tilitysmaksu.

3 §. *Maksujen suuruus.* Pykälän 2 momentissa säädettäisiin ehdotetusta 2 §:stä johtuvin muutoksin ja muutoin nykyistä vastaavasti, että käsittelymaksu, myyntimaksu, täytäntöönpanomaksu sekä todistus- ja jäljennösmaksu säädetään kiinteiksi, enintään suoritteen tuottamisesta aiheutuvien keskimääräisten kokonaiskustannusten suuruisiksi. Maksujen suuruus säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella.

Estemaksua vastaavan käsittelymaksun suuruusluokkaa ei ole tarkoitus olennaisesti muuttaa. Nykyisen estemaksun tasoinen käsittelymaksu voisi koskea suppeaa ulosotto-menettelyä. Normaalia menettelyä koskevaa käsittelymaksua voitaisiin nostaa kuitenkin niin, ettei maksun luonne saisi muuttua olennaisesti. Tarkoituksena on, että sen määrä pysyisi alle kymmenessä eurossa.

Lisäksi momenttiin otettaisiin säännös siitä, että tilitysmaksu säädetään enintään kahden prosentin määräksi tilitettävästä rahamäärästä. Kuten esityksen taloudellisia vaikutuksia koskevassa alajaksossa 4.1. tode-

taan, tarkoitus on, että tilitysmaksu olisi aluksi 0,5 prosenttia tilityksen määrästä. Tilitysmaksulla pyritään vähitellen siihen, että vähävaraisimpien velallisen taulukkomaksua voitaisiin helpottaa. Mainittua kahta prosenttia tilityksen määrästä ei voitaisi kuitenkaan asetuksen säännöksiin ylittää.

4 §. *Maksujen perintä.* Pykälän ehdotetun 4 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää täytäntöönpanomaksun sekä todistus- tai jäljennösmaksun suorittamisesta etukäteen. Valtioneuvoston asetuksella voidaan momentin antaman valtuuden nojalla säätää myös ajasta, jonka kuluessa käsittelymaksu, tilitysmaksu, täytäntöönpanomaksu sekä todistus- tai jäljennösmaksu on suoritettava, sekä maksun laiminlyömisestä perittävästä viivästyskorosta tai kiinteästä viivästysmaksusta. Momentti vastaa voimassa olevaa säännöstä uusista maksulajeista johtuvien muutoksien.

5 §. *Maksuttomat suoritteet.* Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että käsittelymaksua tai tilitysmaksua ei peritä asianomistajalta, jolle rikosasiassa on tuomittu maksettavaksi korvausta. Estemaksua koskeva ilmaisu korvattaisiin ehdotetun 2 §:n mukaisesti käsittelymaksua koskevalla ilmaisulla. Näin ollen perimisesteen toteamiseen liittyvää käsittelymaksua tai asian passiivisaatavaksi rekisteröinnistä aiheutuvaa käsittelymaksun lisäosaa ei perittäisi asianomistajalta. Myöskään uutta maksulajia eli tilitysmaksua ei perittäisi asianomistajalta.

Pykälän voimassa olevassa 1 momentissa luettelaa maksuttomat suoritteet, joita ovat muun muassa rangaistuksen, menettämis seuraamuksen, uhkasakon ja elatusavun periminen ulosottoteitse. Mainitut maksuttomat suoritteet olisivat vapautetut myös ehdotetuista maksuista.

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset. Ulosottomaksuja koskevat muutokset tulisivat esityksen muiden osien tavoin voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2003.

Siirtymäsäännöksen mukaan tilitysmaksua ei peritä, jos ulosmittaus on toimitettu ennen tämän lain voimaantuloa. Koska tilitysmaksu on uusi maksulaji, on pidetty perusteltuna, että sitä perittäisiin vasta niistä tilityksistä, jotka perustuvat lain voimaantulon jälkeen toimitettuun ulosmittaukseen. Toistuvaistulon

ulosmittauksessa tilitysmaksu otettaisiin näin ollen ensimmäisestä lain voimaantulon jälkeen ulosmitatusta erästä.

1.6. Laki takauksesta ja vierasvelkapanttauksesta

20 §. *Takauksen sijasta annettu vakuus.* Pykälässä säädetään siitä, että yksityistakaaja vapautuu takausvastuusta, jos luotonantajalle annetaan takauksen tilalle riittävä toinen takaus tai muu vakuus. Pykälän voimassa olevassa 1 momentissa olevan säännöksen mukaan luotonantajalla ei ole velvollisuutta hyväksyä muuta takausta kuin ulosottolain 3 luvun 20 §:n 3 momentissa tarkoitettua yhteisön antama takaus. Mainitussa momentissa säädetään ulosottolain mukaisen vakuuden asettamisvelvollisuudesta vapautetuista. Vastaava säännös otettaisiin ulosottolain uuteen 3 luvun 44 §:ään. Puheena olevan momentin viittaussäännös muutettaisiin tätä vastaavasti. Tämä merkitsisi jossakin määrin myös asiallisia muutoksia momentissa tarkoitettujen yhteisöjen piiriin. Tältä osin viitataan edellä ulosottolain 3 luvun 44 §:n kohdalla todettuun.

25 §. *Yksityistakaajan oikeus suorittaa päävelka alkuperäisen sopimuksen mukaisesti.* Pykälässä säädetään yksityistakaajan oikeudesta suorittaa päävelka alkuperäisen sopimuksen mukaisesti silloin, kun päävelka on eräännytetty päävelallisen maksuviivästyksen vuoksi. Edellytyksenä on muun muassa, että päävelan suorittamisesta asetetaan riittävä toinen takaus tai muu vakuus. Pykälän voimassa olevassa 1 momentissa olevan säännöksen mukaan luotonantajalla ei ole velvollisuutta hyväksyä muuta takausta kuin ulosottolain 3 luvun 20 §:n 3 momentissa tarkoitettua yhteisön antama takaus. Säännöstä muutettaisiin siten, että siinä viitattaisiin ulosottolain uuteen 3 luvun 44 §:ään vastaavasti kuin puheena olevan lain 20 §:n kohdalla on edellä todettu. Pykälän 2 momentti pysyisi ennallaan.

Laki tulisi voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2003, kuten muutkin ehdotetut lait. Uusia säännöksiä sovellettaisiin myös ennen lain voimaantuloa annettuun takaukseen tai tehtyyn vierasvelkapanttaukseen.

1.7. Laki osamaksukaupasta

9 §. Pykälässä säädetään ulosottomiehen antamasta virka-avusta osamaksukaupalla myydyin esineen takaisin ottamiseksi. Pykälän voimassa olevan 3 momentin mukaan ulosottomiehen oikeudesta antaa virka-apua ostajan poissaolosta huolimatta on vastaavasti voimassa, mitä ulosottolain 3 luvun 26 ja 27 §:ssä ulosmittauksesta on säädetty. Ensin mainitussa ulosottolain pykälässä säädetään ulosmittauksen ennakoilmoituksesta ja jälkimmäisessä sen tiedoksiannosta.

Mainitut ulosottolain säännökset korvattaisiin ulosottolain 3 lukuun otettavalla uudella 33 ja 34 §:llä, joissa säädettäisiin asian vireilletuloilmoituksesta sekä ulosmittauksen ennakoilmoituksesta ja kutsusta ulosmittaustoimitukseen. Säännöksiä on käsitelty edellä ulosottolain mainittujen pykälien kohdalla.

Puheena olevassa momentissa ehdotetaan vastaavasti säädettäväksi, että ulosottomiehen antamaa virka-apua koskee soveltuvin osin, mitä ulosottolain 3 luvun 33 ja 34 §:ssä säädetään vireilletuloilmoituksesta sekä ennakoilmoituksesta ja kutsusta. Ostajalle olisi siten normaalisti annettava vireilletuloilmoitus virka-apuhakemuksen saavuttua ulosottomiehelle. Toimitusta koskevan ennakoilmoituksen ja kutsun osalta noudatettaisiin soveltuvin osin ulosmittausta koskevia säännöksiä.

Ilmoitusten tiedoksiannossa noudatettaisiin osamaksukauppalain 15 §:n mukaisesti ulosottolain ehdotetussa 3 luvun 37—39 §:ssä olevia tiedoksiantosäännöksiä.

16 §. Pykälässä säädetään osamaksukaupaa koskevan ulosottomiehen tilityspöytäkirjan täytäntöönpanokelpoisuudesta. Jollei tilitys ole lainvoimainen, tilitykseen perustuvan saatavan ulosmittaamisesta on pykälässä olevan säännöksen mukaan voimassa, mitä ulosottolain 3 luvun 7 §:ssä säädetään. Mainittua ulosottolain säännöstä vastaava säännös otettaisiin ulosottolain uuteen 2 luvun 5 §:ään, jossa säädettäisiin käräjäoikeuden lainvoimaa vailla olevan maksutuomion täytäntöönpanokelpoisuudesta. Puheena olevan pykälän viittaussäännös muutettaisiin tätä vastaavasti.

Laki tulisi muiden ehdotettujen lakien tavoin voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2003.

Ennen lain voimaantuloa vireille tullessiin asioihin sovellettaisiin kuitenkin ehdotettujen pykälien asemesta lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

1.8. Oikeudenkäymiskaari

7 luku. Turvaamistoimista

1 §. Voimassa olevassa pykälässä säädetään saamista turvaavan takavarikon määräämisen edellytyksistä. Pykälässä olevan säännöksen mukaan kysymyksessä täytyy olla saaminen, joka voidaan määrätä maksettavaksi ulosottolain 3 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettulla ratkaisulla. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä viitattaisiin ulosottolain uuteen 2 luvun 2 §:ään. Puheena oleva pykälä säilyisi näin ollen asiallisesti saman sisältöisenä kuin nykyisin. Mahdollinen olisi ulosottolain 1 luvun ehdotettu 1 a § huomioon ottaen edelleen takavarikko esimerkiksi sellaisen saamisen turvaamiseksi, joka voidaan määrätä maksettavaksi täällä täytäntöönpanokelpoisella ulkomaisella tuomiolla, välitystuomiolla tai muulla ulosotto-perusteella.

2 ja 3 §. Luvun 2 §:ssä säädetään parempaa oikeutta turvaavan takavarikon ja 3 §:ssä muun turvaamistoimen määräämisen edellytyksistä. Ensin mainittua pykälää ja jälkimmäisen pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi vastaavalla tavalla kuin 1 §:ää. Pykälissä olevat viittaussäännökset voimassa olevaan ulosottolain 3 luvun 1 §:n 1 momenttiin muutettaisiin viittauksiksi ulosottolain uuteen 2 luvun 2 §:ään. Viittaus ulosottolain kattaisi samalla välillisesti myös ulosottolain soveltamisalaa koskevan 1 luvun 1 §:n, jossa säädettäisiin ulosottolain mukaisesti täytäntöönpantavissa olevat velvoitteet.

6 §. Pykälässä säädetään turvaamistoimen hakijan velvollisuudesta saattaa pääasia käsiteltäväksi, jotta turvaamistoimi ei peräydy. Pykälän voimassa olevassa 1 momentissa olevan säännöksen mukaan hakijan on pantava pääasiaa koskeva kanne vireille tuomioistuimessa tai saatettava pääasia käsiteltäväksi muussa sellaisessa menettelyssä, joka voi johtaa ulosottolain 3 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan täytäntöönpanokelpoiseen ratkaisuun. Momenttia ehdotetaan muutettavaksi

siten, että siinä viitattaisiin ulosottolain mainitun säännöksen sijaan tulleeeseen ulosottolain 2 luvun 2 §:ään. Säännöksen asiallinen sisältö ei muuttuisi.

Laki tulisi voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2003, kuten muutkin ehdotetut lait. Koska viittaukset koskevat ulosottooperustetta, ehdotettua lakia sovellettaisiin vasta lain voimaan tulon jälkeen vireille tuleviin asioihin.

1.9. Laki välimiesmenettelystä

45 §. Voimassa olevan pykälän mukaan välitystuomion täytäntöönpanossa on tuomioistuimen annettua siitä määräyksen noudatettava, mitä ulosottolain 3 luvun 16 §:ssä säädetään. Ulosottolain voimassa olevaa 3 luvun 16 §:ää asiallisesti vastaava säännös otettaisiin uuteen 2 luvun 19 §:ään. Samalla puheena olevan pykälän viittaussäännös muutettaisiin.

Ulosottolain ehdotetusta 1 luvun 1 a §:stä puolestaan ilmenee, että ulosottolain mukaisesti pannaan täytäntöön myös täällä voimassa oleva ulkomainen välitystuomio tuomioistuimen annettua sen täytäntöönpanosta määräyksen välimiesmenettelylain 54 ja 55 §:n mukaisesti.

Laki tulisi muiden ehdotettujen lakien tavoin voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2003. Ulosottolain muuttamista koskevan lakiehdotuksen siirtymäsäännöksestä ilmenee, että ulosottolain uutta 2 luvun 19 §:ää sovellettaisiin vasta lain voimaantulon jälkeen vireille tulevassa ulosottoasiassa. Vastaava siirtymäsäännös otettaisiin myös ehdotettuun lakiin.

1.10. Laki yrityksen saneerauksesta

37 §. *Takaisinsaanti velkojan vaatimukselta.* Pykälässä säädetään velkojan takaisinsaantikanteesta yrityssaneerausmenettelyn yhteydessä. Pykälän voimassa olevassa 2 momentissa olevan säännöksen mukaan kun takaisinsaantia vaatii yksi tai useampi velkoja, on soveltuvin osin noudatettava, mitä ulosottolain 3 luvun 35 §:ssä säädetään. Mainittu ulosottolain pykälä koskee ulosmittaustakaisinsaantia.

Ulosmittaustakaisinsaantia koskevat säännökset otettaisiin ulosottolain uuteen 3 luvun 84—91 §:ään. Puheena olevan yrityssaneer-

auslain pykälän viittaussäännös muutettaisiin tätä vastaavasti. Pykälän 2 momentin mukaan jos takaisinsaantia vaatii yksi tai useampi velkoja, olisi soveltuvin osin noudatettava, mitä ulosottolain 3 luvun 84, 89 ja 90 §:ssä säädetään. Ehdotus vastaa pääosin voimassa olevaa lakia. Velkojan takaisinsaantikanteeseen saneerausmenettelyn yhteydessä sovellettaisiin siten soveltuvin osin ulosottolain mainittuja pykäläiä, jotka koskevat takaisinsaantiperusteita ja takaisinsaannin vaikutuksia. Sovellettavaksi tulisi myös täytäntöönpanon keskeyttämistä koskeva pykälä.

Laki tulisi voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2003, kuten muutkin ehdotetut lait.

1.11. Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä

53 §. *Selvityksen hankkiminen.* Pykälässä säädetään selvityksen hankkimisesta velkajärjestelyhakemuksen johdosta. Pykälän 2 momentissa olevan säännöksen mukaan jos selvityksen saamiseksi on tarpeen, tuomioistuin voi omasta aloitteestaan tai velkojan hakemuksesta pyytää ulosottomiestä tekemään velallisesta ulosottolain 3 luvun 33 §:ssä tarkoitetun ulosottoselvityksen tai antamaan muita hakemuksen ratkaisemiseksi tarpeellisia tietoja. Ulosottoselvitystä koskevat säännökset otettaisiin ulosottolain uuteen 3 luvun 57—63 §:ään. Velkajärjestelylain puheena olevan pykälän viittaussäännös muutettaisiin tätä vastaavasti.

60 §. *Takaisinsaanti velkajärjestelyssä.* Pykälässä säädetään takaisinsaannista velkajärjestelyn yhteydessä. Pykälän voimassa olevassa 3 momentissa olevan viittaussäännöksen mukaan takaisinsaannista on soveltuvin osin voimassa, mitä ulosottolain 3 luvun 35 §:ssä säädetään. Mainittu ulosottolain pykälä koskee ulosmittaustakaisinsaantia.

Ulosmittaustakaisinsaantia koskevat säännökset otettaisiin ulosottolain uuteen 3 luvun 84—91 §:ään. Puheena olevan momentin viittaussäännös muutettaisiin tätä vastaavasti. Momentin mukaan takaisinsaannista olisi soveltuvin osin voimassa, mitä ulosottolain 3 luvun 84, 89 ja 90 §:ssä säädetään. Ehdotus vastaa pääosin voimassa olevaa lakia. Takaisinsaantikanteeseen velkajärjestelyn yh-

teydessä sovellettaisiin siten soveltuvin osin ulosottolain mainittuja pykäläiä, jotka koskevat takaisinsaantiperusteita ja takaisinsaannin vaikutuksia sekä myös täytäntöönpanon keskeyttämistä.

Laki tulisi muiden ehdotettujen lakien tavoin voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2003.

1.12. Konkurssisääntö

6 §. Pykälässä säädetään konkurssiin asettamisen perusteista. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 *momentti*, jonka mukaan konkurssiin asettamisperusteena ei voisi olla saatava, jota koskevan ulosottooperusteen täytäntöönpanokelpoisuus on ulosottolain 2 luvun 24 ja 25 §:n mukaan lakannut.

Jos konkurssimenettely jäisi ulosottooperusteen täytäntöönpanokelpoisuuden määräajan kulumisen jälkeen käytettäväksi, se saattaisi johtaa konkurssimenettelyn käyttöön enenevässä määrin myös luonnollisten henkilöiden osalta. Konkurssi ei kuitenkaan luonnollisen henkilön kohdalla merkitse velkavastuun päättymistä, joten siinä mielessä konkurssi voidaan rinnastaa ulosottoperintään. Näin ollen on perusteltua katsoa, että myöskään konkurssimenettelyn ei pitäisi enää olla käytettävissä silloin, kun ulosottooperuste on menettänyt täytäntöönpanokelpoisuutensa.

25 §. Pykälän mukaan velkoja saa valvoa konkurssissa saatavansa, jota koskeva velallisen sitoumus tai muu oikeusperuste on syntynyt ennen konkurssin alkamista. Tähän saatavan valvontakelpoisuutta koskevaan pykälään ehdotetaan otettavaksi uusi 2 *momentti*, jonka mukaan velkoja ei voi valvoa konkurssissa saatavaa, jota koskevan ulosottooperusteen täytäntöönpanokelpoisuus on lakannut ulosottolain 2 luvun 24 ja 25 §:n mukaisesti.

Momentti poistaisi yhdessä ehdotetun 6 §:n 3 momentin kanssa täytäntöönpanokelpoisuuden konkurssissa sellaiselta saatavalta, jota ei ulosottooperusteen määräajan kulumisen vuoksi voitaisi periä myöskään ulosotossa.

Vastaavasti kuin ehdotetussa ulosottolain 2 luvun 24 §:n 3 momentissa puheena olevassa momentissa olisi säännös, jonka mukaan jos saatava on ulosottooperusteen täytäntöönpanokelpoisuuden aikana valvottu konkurssissa, määräajan umpeen kulumisen ei estäisi maksun saamista konkurssiin luovutetuista

varoista.

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset. Myös konkurssisääntöön ehdotetut muutokset tulisivat voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2003.

Ehdotetun siirtymäsäännöksen mukaan lakia sovelletaan myös saataviin, joita koskeva ulosottooperuste on annettu ennen lain voimaantuloa, noudattaen soveltuvin osin, mitä ulosottolain muuttamisesta annetun lain voimaantulo- ja siirtymäsäännöksen 3 momentissa säädetään.

Näin ollen myöskään konkurssimenettely ei olisi 1 päivän maaliskuuta 2008 tai 2013 jälkeen käytettävissä, jos ulosottooperuste on annettu 1 päivänä maaliskuuta 1993 tai sitä ennen. Tämä koskisi myös silloin vireillä olevia konkurssiasioita.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Ehdotetun ulosottolain 11 luvun 1 §:n nojalla voidaan antaa valtioneuvoston asetus lain täytäntöönpanosta. Oikeusministeriö voi mainitun luvun 2 §:n mukaisesti antaa hallinnollisia määräyksiä ja ohjeita, mutta ei sen sijaan yksityisiä henkilöitä tai yhteisöjä taikka kuntia velvoittavia määräyksiä.

Lisäksi ehdotetuissa ulosottolain yksittäisissä säännöksissä annettaisiin asiakohtaisia asetuksenantovaltuuksia. Tällaisia säännöksiä olisivat määräaikaisraportteja koskeva 1 luvun 34 §:n 2 momentti, vastaavan ulosottomiehen määräytymistä koskeva 3 luvun 14 §, ennakoilmoituksen sisältöä koskeva 3 luvun 34 §, omaisuuden ja vastaajan olinpaikan etsimisen vähimmäistoimia koskeva 3 luvun 48 §:n 2 momentti, pientä jäännössaataavaa koskeva 3 luvun 100 §, suppeaa ulosottoa koskeva 3 luvun 104 ja 105 § sekä vähimmäiskertymää koskeva 4 luvun 15 §:n 2 momentti ja 6 luvun 23 §. Myös ulosottomaksujen määrä säädettäisiin nykyiseen tapaan valtioneuvoston asetuksella.

3. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2003. Mainittuna päivämääränä on tarkoitus ottaa käyttöön ulosottolaitoksen uusi tietojärjestelmä, johon ehdotetut säännökset monin osin perustuvat. Siirtymä-

säännöksiä on käsitelty asianomaisten lakiehdotusten kohdalla.

4. Sääntämisenjärjestys

4.1. Omaisuuden suoja

Esityksen 1. lakiehdotuksen voimaantuloa ja siirtymäsäännösten 3 momentin mukaan lain 2 luvun 24 ja 25 §:ää sovelletaan myös ennen lain voimaantuloa annettuun ulosotto-perusteeseen ja lain voimaantullessa vireillä olevaan ulosottoasiaan. Jos ulosotto-peruste on annettu ennen 1 päivä maaliskuuta 1993, laskettaisiin ulosotto-perusteen täytäntöönpanokelpoisuuden määräaika 1 päivästä maaliskuuta 1993 lukien. Jos ulosotto-peruste on annettu 1 päivänä maaliskuuta 1993 tai sen jälkeen, määräaika lasketaan ulosotto-perusteen antamisesta. Näin ollen enintään 10 vuotta ulosotto-perusteen täytäntöönpanokelpoisuuden määräajasta olisi voinut kulua taannehtivasti ennen lain voimaantuloa. Jos ulosotto-peruste on annettu 1 päivänä maaliskuuta 1993 tai sen jälkeen, täytäntöönpanokelpoisuuden määräaika olisi kulunut taannehtivasti ulosotto-perusteen antamisen ja lain voimaantulon välisen ajan.

Ulosotto-perusteen antamisella tarkoitettaisiin ehdotetussa 2 luvun 25 §:ssä tarkoitettua ajankohtaa eli ajankohtaa, jolloin yksipuolinen tuomio taikka lainvoimainen tuomio tai muu lopullinen ulosotto-peruste on annettu.

Lain soveltaminen edellä mainitulla tavalla osin taannehtivasti on yleisperusteluissa esitettyjen merkittävien ylivelkaisia henkilöitä ja yhteiskuntaa koskevien tavoitteiden kannalta tärkeää. Muussa tapauksessa vaikeiden ylivelkaongelmien korjaaminen kestäisi kohtuuttoman kauan. Ehdotettu sääntely on siten painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimaa.

Ehdotetut määräajat ovat lisäksi niin pitkiä, ettei niillä voida olettaa olevan merkityksellisiä haitallisia vaikutuksia velkojille, elinkeinoelämälle tai luotonannolle. Ehdotettu 15 vuoden määräaika koskisi yleensä sellaisia luotto- tai vastikesuhteita, joissa velkoja voi ennalta turvata asemaansa erilaisin keinoin muun muassa luottotietojen tarkastamisella, maksukyvyyn huolellisella arvioinnilla ja vakuudella. Yhteisövelkojalle jäisi lain voimaantulon jälkeen aina vähintään viisi vuotta

perintäaika.

Samanlaisia luottoyhteiskunnan rakentamiseen liittyviä perusteita taannehtivaan soveltamiseen ei ole ehdotetun 20 vuoden määräajan osalta. Koska kuitenkin ehdotettu määräaika on erittäin pitkä, ei enintään kymmenen vuoden taannehtivaa soveltamista voitane pitää velkojana olevan luonnollisen henkilön tai vakavan rikoksen asianomistajankaan kannalta kohtuuttomana. Kaikissa tapauksissa heille jäisi lain voimaantulon jälkeen kymmenen vuotta aikaa periä saatavaansa ulosottoteitse.

Sopimussuhteiden pysyvyyttä suojataan yleensä taannehtivuuskiellolla. Omaisuuden suojan on vakiintuneesti katsottu kattavan sopimussuhteen kummankin osapuolen varallisuusarvoiset edut. Voimassa oleviin sopimussuhteisiin ei voida perusteettomasti puuttua tavallisella lailla. Toisaalta vakiintunut lähtökohta on ollut, että tavallisen lain alaan kuuluvan sääntelyn uudistaminen on mahdollista tavallisella lailla, jollei erityisistä syistä muuta johdu. Esimerkiksi yksityishenkilön velkajärjestelyä koskeva menettely (PeVL 23/1994 vp) samoin kuin takauslaki (PeVL 37/1998 vp) on taannehtivine vaikutuksineen säädetty tavallisella lailla. Myös ennen elatusapujen perimistä koskevan lainsäädännön uudistamista erääntyneiden elatusapujen kertakaikkinen vanhentuminen on hyväksytty tavallisella lailla (PeVL 9/1998 vp).

Koska ehdotettu sääntely ei ole pelkästään menettelyluonteinen, taannehtivaa soveltamista on perusteltua arvioida myös velkojan omaisuuden suojan näkökulmasta.

Vanhastaan on katsottu, että velkojan oikeutta saada saatavansa ulosottoteitse perityksi voidaan kaventaa velallisen taloudellista vähimmäissuojaa, esimerkiksi suojaosuutta tai erottamisetta koskevia säännöksiä muuttamalla. Myös niin sanottu vapaakuukausijärjestelmä toistuvaistulon ulosmittauksessa on toteutettu tavallisessa sääntämisenjärjestyksessä. Tosin ulosotto-perusteen ajallista rajoittamista voidaan pitää ulosmittauskelpoisen omaisuuden rajoittamista voimakkaampana sääntelyinä.

Toisaalta voidaan tuoda esiin, että Suomessa oli eläkkeiden ulosmittauskielto voimassa vuoteen 1990 saakka. Eräissä Euroopan

maissa vastaava kiello on voimassa nykyäänkin. Nyt ehdotettu uudistus johtaisi keskiikäisten velallisten kohdalla käytännössä usein samaan lopputulokseen kuin eläkkeiden ulosmittauskielto aikoinaan. Ulosottoperusteen määräajan kulumisen koskisi kuitenkin eläkkeen lisäksi velallisen muutakin tuloa ja omaisuutta.

Esityksen taloudellisia vaikutuksia koskevassa alajaksossa 4.1. selostettujen selvitysten mukaan seurantajaksona perintään saapuneille yli 15 vuotta vanhoille ulosottoperusteille ei kertynyt ulosotossa käytännöllisesti katsoen mitään, vaikka ulosottomiehillä on laajat toimivaltuudet ja ulosottomenettelyä on 1990-luvun lopulla tehostettu muutoinkin. Eräitä ulosottovirastoja koskevan selvityksen mukaan saatavista, joiden perimiseksi on voimassa palkan tai eläkkeen maksukiello, arviolta noin prosentti on yli 15 vuotta vanhoja. Näin ollen ehdotuksen haitallisia taloudellisia vaikutuksia voidaan pitää niin vähäisinä, että sääntelyn tavoitteiden toteuttaminen on perusteltua.

Velkojen kannalta lakiehdotusta tulee tarkastella kokonaisuutena. Ehdotettua ulosottoperusteen täytäntöönpanokelpoisuuden määräaikaaisuutta kompensoisivat useat esitykseen sisältyvät uudistukset. Olennainen on esimerkiksi velkojan mahdollisuus saada saatavansa rekisteröidyksi passiiviasiaksi, joka jatkaisi perintäaikaan estetodistuksen saamisen jälkeenkä. Nykyisin tosiasiallinen perintäaika jää hyvin lyhyeksi silloin, kun velkojalle on nopeasti palautettu asiakirjat varattomuus- tai tuntemattomuusestemerkinnoin. Ehdotuksen mukaan velkojalla olisi oikeus kahden vuoden yhtäjaksoiseen perintäaikaan.

Myös ulosottoasian vireillepano tulisi vaittomaksi. Saatavan aineellisoikeudellinen vanhentumisaika katkeaisi jo ulosoton hakemisella. Vanhentumisen helppo katkaistavuus estäisi vanhentumisen myös silloin, kun velallinen piileskelee. Näin ollen velkojalla olisi tehokas keino pitää saatavansa perintäkelpoisena koko ehdotetun ulosottoperusteen määräajan. Lisäksi ehdotukseen sisältyy velkojan eduksi useita menettelyä muuten tehostavia tai velkojan kustannuksia vähentäviä säännöksiä, kuten viranomaisten laajentuva tietojenvaihto, velalliselle tehtävien ulosotoselvitysten säännönmukaisuus, mahdolli-

suus saada varattomuustodistus ulosottoperustetta hankkimatta sekä ulosmittaustakaisinsaantia koskevan säännösten kehittäminen.

Velkojan asema pysyisi kokonaisuutena katsoen hyvänä. Tavoitteena on se, että saatavia perittäisiin tehokkaasti, mutta ei kohtuuttoman pitkää aikaa.

4.2. Yksityisyyden suoja

Kotirauhan suoja koskeva säännös on perustuslain 10 §:n 1 momentissa. Sen mukaan jokaisen kotirauha on suojattu. Kotirauhan suojan rajoittamisedellytyksistä säädetään pykälän 3 momentissa. Sen mukaan lailla voidaan säätää perusoikeuksien turvaamiseksi tai rikosten selvittämiseksi välttämättömistä kotirauhan piiriin ulottuvista toimenpiteistä.

Yksityisen velkojan oikeus riittävän tehokkaaseen ulosottoon voidaan katsoa kuuluvan olennaisesti velkojan omaisuudensuojan ja oikeusturvan toteuttamiseen. Sen sijaan veroulosottolain mukaiset asiat, joita lukumääräisesti on suurin osa ulosotossa vireillä olevista asioista, eivät liity perusoikeuksien toteuttamiseen.

Käsiteltäessä eduskunnassa perustuslakia perustuslakivaliokunta väljensi hallituksen esityksen (HE 309/1993 vp) mukaista kotirauhasäännöksen kvalifioitua lakivarausta niin, että se "tarkastusten" sijasta tuli koskemaan "toimenpiteitä". Mainitusta hallituksen esityksestä käy kuitenkin ilmi, ettei kvalifioitun lakivarauksen ajateltu kattavan kaikkia tapauksia, joissa mahdollistetaan kotirauhan piiriin meneminen. Näin ollen voitaneen pitää lähtökohtana, ettei mainittua kvalifioitua lakivarausta tarvitse pitää tyhjentyvänä. Tällöin esimerkiksi ulosottomenettely jäisi sen ulkopuolelle ja ulosottoa voitaisiin kotirauhan osalta arvioida perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten kannalta. Sama koskee myös velallisen yksityiselämän suoja.

Säännöksiä, jotka koskevat toimituksen pitämistä sekä omaisuuden ja selvityksen etsimistä kotirauhan piiristä, on ehdotetuissa ulosottolain 3 luvun 22 §:n 1 momentissa, 49 §:n 2 momentissa ja 51 §:n 1 momentissa. Ne on pyritty muotoilemaan yleisten perus-

oikeuksien rajoitusedellytysten mukaisesti samalla ottaen huomioon täytäntöönpanon yleinen tarkoitus ja velkojan perusoikeuksien toteuttaminen. Kysymyksessä on yksityisen velkojan osalta perusoikeuksia koskeva punninta.

Kotirauhan suojan kannalta huomioon on otettava myös se, että nykyisin velallisen asunto on ulosottolain systematiikassa yhä ensisijainen toimituspaikka. Jo tämän lähtökohdan kääntäminen päinvastaiseksi merkitsee nykyiseen nähden säännösten olennaista parannusta kotirauhan turvaan. Kotirauhan piiriin voitaisiin ehdotettujen säännösten nojalla mennä vain, jos on aihetta olettaa, että velallisen asunnossa on ulosmittauskelpoista omaisuutta tai asiassa tarpeellista selvitystä. Velallisen asuntoon ulottuvat toimet olisivat toissijaisia silloin, kun riittävästi velalliselle riidattomasti kuuluvaa muuta omaisuutta on ulosottomiehen tiedossa. Sivullisen kotirauhan osalta edellytettäisiin perusteltua syytä olettaa, että sivullisen asunnossa on velalliselle kuuluvaa omaisuutta.

Lisäksi ehdotetussa 3 luvun 23 §:n 3 momentissa kiellettäisiin ulosottomiestä edes järjestyksen pitämiseksi poistamasta ketään vakituisesta asunnostaan häätöä lukuun ottamatta. Toimitustodistajaa koskevassa 3 luvun 26 §:n 1 momentissa kiellettäisiin toimituksen pitäminen ilman todistajaa vastaajan tai sivullisen poissa ollessa tämän asunnossa. Ennakoilmoitusta ja kutsua koskevassa 3 luvun 34 §:n 2 momentissa säädettäisiin, että hakija voidaan tarvittaessa kutsua ulosmittaustoimitukseen, vastaajan asuntoon kuitenkin vain, jos se on täytäntöönpanon toimittamiseksi välttämätöntä.

Hallitus edellä esitetyn perusteella katsoo, että lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa säätämisyjärjestyksessä. Asiaan liittyvien perusoikeusnäkökohtien vuoksi hallitus pitää kuitenkin asianmukaisena, että esityksestä hankitaan eduskuntakäsittelyn aikana myös perustuslakivaliokunnan lausunto.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**ulosottolain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 3 päivänä joulukuuta 1895 annetun ulosottolain (37/1895) 1 luvun 8 § ja 5 luvun 53 §, sellaisena kuin niistä on 1 luvun 8 § laeissa 197/1996 ja 447/2001,

muutetaan 1 luvun 1 § ja sen edellä oleva väliotsikko, 2 §, 5 §:n 1—3 ja 7 kohta, 15 § ja sen edellä oleva väliotsikko, 16 ja 17 §, 3 luku, 6 luvun 23 §, 8 luvun 6 ja 9 § sekä 9 luvun 11 §:n 1 momentti ja 15 §:n 2 momentti,

sellaisina kuin ne ovat, 1 luvun 1 § ja sen edellä oleva väliotsikko, 2 §, 15 § ja sen edellä oleva väliotsikko sekä 16 ja 17 §, 8 luvun 9 § sekä 9 luvun 11 §:n 1 momentti ja 15 §:n 2 momentti mainitussa laissa 197/1996, 1 luvun 5 §:n 1 kohta laissa 481/1999 sekä 2, 3 ja 7 kohta sekä 8 luvun 6 § laissa 792/1996, 3 luku siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen sekä 6 luvun 23 § laissa 1586/1992, sekä

lisätään 1 lukuun uusi 1 a—1 d §, 2 §:n edelle uusi väliotsikko, uusi 2 a ja 18—35 § ja 24 ja 30 §:n edelle uusi väliotsikko, lakiin siitä lailla 1055/1991 kumotun 2 luvun tilalle uusi 2 luku, 4 lukuun uusi 3 a ja 13 a § sekä luvun 15 §:ään uusi 2 momentti ja 17 §:ään uusi 2 momentti, 5 luvun 49 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 168/1925 ja 658/1987, uusi 3 momentti, lakiin uusi 6 a luku, 8 luvun 8 §:ään uusi 2 momentti, 9 luvun 5 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 197/1996, uusi 2 momentti, 11 §:ään, sellaisena kuin se on viimeksi mainitussa laissa, uusi 4 momentti, 15 §:ään, sellaisena kuin se on viimeksi mainitussa laissa, uusi 3 momentti ja 18 §:ään, sellaisena kuin se on viimeksi mainitussa laissa, uusi 3 momentti, 10 luvun 8 §:ään, sellaisena kuin se on viimeksi mainitussa laissa, uusi 2 momentti sekä lakiin uusi 11 luku seuraavasti:

1 luku

Yleiset säännökset*Soveltamisala ja määritelmiä*

1 §

Soveltamisala

Tämän lain mukaisesti pannaan täytäntöön riita- tai rikosasiassa asetettu yksityisoikeudellinen, tuomioon tai muuhun tässä laissa tarkoitettuun ulosottoperusteeseen sisältyvä:

1) velvoite raha- tai tavarasuoritukseen (*maksuvelvoite*);

2) velvoite luovuttaa toiselle kiinteää omaisuutta tai määrätty irtain omaisuus;

3) velvoite luovuttaa toisen hallintaan kiinteää omaisuutta, rakennus, huoneisto, muu tila tai sen osa taikka velvoite muuttaa sieltä pois (*hätö*);

4) velvoite tehdä jotakin;

5) kielto tehdä jotakin ja velvoite sallia, että toinen tekee jotakin.

Tämän lain 7 luvun mukaisesti pannaan täytäntöön oikeudenkäymiskaaren 7 luvussa tarkoitettu takavarikko tai muu turvaamistoimi.

Hallintolainkäytössä ja hallintomenettelyssä asetettu 1 momentissa tarkoitettu velvoite pannaan täytäntöön tämän lain mukaisesti, jos siitä on tässä laissa tarkoitettu ulosottoperuste ja täytäntöönpano edellyttää tämän lain mukaisia toimia.

1 a §

Suhde muuhun lainsäädäntöön

Sen mukaan kuin siitä muussa laissa säädetään, tämän lain mukaista menettelyä noudatetaan myös täytäntöönpanossa, joka koskee:

- 1) veroja, julkisia maksuja ja muita julkisoikeudellisia tai niihin rinnastettavia rahasaamisia;
- 2) sakkoja sekä eräitä rikosoikeudellisia seuraamuksia ja valtiolle tuomittuja korvauksia;
- 3) lapsen huoltoa tai luovuttamista huoltajalleen ja tapaamisoikeutta;
- 4) ulkomailla annettua tuomiota, välitystuomiota tai muuta ulosottooperustetta;
- 5) Euroopan unionin eräiden toimielinten tuomioita ja päätöksiä;
- 6) osamaksukaupalla myytyä irtainta esinettä;
- 7) muuta kuin oikeudenkäymiskaaren 7 luvussa tarkoitettua turvaamistointia.

1 b §

Asianosaiset ja sivullinen

Tässä laissa tarkoitetaan:

- 1) *hakijalla* sitä, joka on hakenut täytäntöönpanoa;
- 2) *vastaajalla* sitä, jota vastaan täytäntöönpano on haettu;
- 3) *velkojalla* maksuvelvoitteen täytäntöönpanossa hakijaa ja muuta henkilöä, jolla on oikeus saada maksu ulosmitatusta omaisuudesta;
- 4) *velallisella* maksuvelvoitteen täytäntöönpanossa vastaajaa;
- 5) *asianosaisella* 1—4 kohdassa tarkoitettua henkilöä;
- 6) *sivullisella* muuta kuin 1—5 kohdassa tarkoitettua henkilöä.

Henkilöllä tarkoitetaan myös yhteisöä, laitosta ja säätiötä. Henkilöstä, joka vastaa hakijan saatavasta vain omistamansa esineen arvolla, on soveltuvin osin voimassa, mitä velallisesta säädetään.

1 c §

Hakijan saatava

Hakijan saatavalla tarkoitetaan ulosottooperusteessa vahvistettua pääomaa, pääomalle ulosottooperusteiden mukaan laskettavaa korkoa sekä ulosottooperusteessa maksettavaksi määrättyjä kuluja korkoineen taikka sitä osaa edellä mainituista, johon hakija on rajoittanut hakemuksensa.

1 d §

Sähköinen viesti ja varmennettu sähköinen viesti

Sähköisellä viestillä tarkoitetaan tässä laissa telekopiota, sähköistä lomaketta, sähköpostia ja muuta sähköisellä tiedonsiirtomenetelmällä lähetettyä ja asiakirjaksi tulostettavissa olevaa informaatiota. Jollei tässä laissa muuta säädetä, sähköisen viestin lähettämisestä ja käsittelemisestä on soveltuvin osin voimassa, mitä sähköisestä viestinnästä oikeudenkäyntiasioissa annetussa laissa (594/1993) säädetään. Jos sähköisen viestin lähettäjältä on epäselvyyttä, ulosottomiehen tulee varmistaa viestin oikeellisuus.

Varmennetulla sähköisellä viestillä tarkoitetaan viestiä, joka täyttää sähköisestä asiainnista hallinnossa annetussa laissa (1318/1999) säädetyt varmentajaa ja varmennetun sähköisen viestin osalta noudatetaan soveltuvin osin, mitä mainitussa laissa säädetään.

Sähköistä viestiä koskee soveltuvin osin, mitä säädettyjen määräaikain laskemisesta annetussa laissa (150/1930) säädetään.

Ulosottoviranomaiset

2 §

Ulosottomies

Ulosottoasiat käsittelee ulosottomies. Ulosottomiehenä toimii kihlakunnanvouti. Ulosottomiehenä voi toimia myös 11 §:n 3 momentissa tarkoitettu nimismies.

2 a §

Tuomioistuim

Yleiset tuomioistuimet toimivat ulosottoasioissa muutoksenhakuviranomaisina niin kuin 10 luvussa säädetään sekä käsittelevät niiden tehtäväksi erikseen säädetty ulosottoasiat.

5 §

Ulosottomiehen yksinomainen toimivalta

Ulosottomiehen tulee itse:

- 1) päättää 2 luvun 8 §:ssä tarkoitetun lainvoimaa vailla olevan ulosottooperusteen täytäntöönpanosta, 15 §:ssä tarkoitetuista peruuttamistoimista sekä 22 ja 23 §:ssä tarkoitettua kuittauksesta, 3 luvun 6 §:n 1 momentissa tarkoitetusta täytäntöönpanosta saamistodisteen puuttuessa, 43 §:ssä tarkoitetun vakuuden hyväksymisestä, 92 §:ssä tarkoitetun suorituskiellon antamisesta ja 108 §:ssä tarkoitetun asiantuntijan käyttämisestä, 4 luvun 6 b §:n 3 momentissa ja 9 §:n 4 momentissa tarkoitetusta menettelystä sekä 6 a luvun 12—17 §:ssä tarkoitetusta täytäntöönpanosta;
- 2) antaa asianosaiselle 3 luvun 9 §:ssä tarkoitettu ohjaus;
- 3) päättää 3 luvun 59 §:n 1 momentissa tarkoitetun noutouhan asettamisesta ja noutamista koskevan pyynnön tekemisestä poliisille;

7) asettaa maksu- tai palautusvelvollisuus 2 luvun 16 §:n, 3 luvun 46 §:n, 4 luvun 9 b §:n, 5 luvun 9 §:n 3 momentin, 11 §:n 4 momentin tai 45 §:n 3 momentin taikka 8 luvun 4 tai 7 §:n nojalla;

Esteellisyys ja asianmukaisuuden vaatimus

15 §

Esteellisyysperusteet

Ulosottomies on esteellinen, jos:

- 1) ulosottomies tai hänen läheisensä on ulosottoasiassa asianosainen taikka asiassa väitteen tai vaatimuksen esittänyt sivullinen;

2) ulosottomies toimii hallituksen, hallintoneuvoston tai niihin rinnastettavan toimielimen jäsenenä taikka toimitusjohtajana tai sitä vastaavassa asemassa sellaisessa yhteisössä, säätiössä tai julkisoikeudellisessa laitoksessa tai liikelaitoksessa, joka on asianosainen taikka asiassa väitteen tai vaatimuksen esittänyt sivullinen;

3) ulosottomiehellä tai hänen läheisellään on odotettavissa asiasta hyötyä tai vahinkoa;

4) ulosottomies on oikeudenkäynnissä tai viranomaisen käsiteltävänä olevassa asiassa asianosaisen vastapuoli, paitsi jos kysymys on ulosottomiehelle kuuluvasta virka-asiasta tai jos asianosainen on pannut asian vireille aiheuttaakseen esteellisyyden tai muuten selvästi perusteetta;

5) ulosottomies on toiminut asiassa asianosaisen asiamiehenä;

6) ulosottomiehen ja asianosaisen välillä on ulosottomiehen virkasuhteen ulkopuolinen palvelus- tai toimeksiantosuhte taikka muu sellainen suhde, joka asian laatu ja olosuhteet kokonaisuutena huomioon ottaen antaa perustellun aiheen epäillä ulosottomiehen puolueettomuutta asiassa.

Ulosottomies on esteellinen myös, jos jokin muu 1 momentissa tarkoitettuun seikkaan rinnastettava seikka antaa perustellun aiheen epäillä hänen puolueettomuuttaan asiassa.

16 §

Läheiset

Läheisellä tarkoitetaan 15 §:ssä ulosottomiehen:

- 1) puolisoa ja entistä puolisoa;
- 2) lasta, lapsenlasta, sisarusta, vanhempaa, isovanhempaa, ulosottomiehelle muuten erityisen läheistä henkilöä ja edellä mainitun henkilön puolisoa sekä ulosottomiehen sisarusten lasta ja vanhemman sisarusta;
- 3) puolison lasta, lapsenlasta, sisarusta, vanhempaa ja isovanhempaa.

Puolisoilla tarkoitetaan aviopuolisoita ja avioliitonomaisissa olosuhteissa eläviä. Läheisiä ovat myös vastaavat puolisuukulaiset.

17 §

Esteellisyyden vaikutus

Ulosottomies ei saa ryhtyä täytäntöönpanoon, jos hän on esteellinen, eikä jatkaa täytäntöönpanoa, jos hän myöhemmin tulee tai havaitsee itsensä esteelliseksi. Ulosottomies ei ole velvollinen erikseen selvittämään 15 §:n 2 momentissa tarkoitettua esteellisyyttä yksinkertaisessa asiassa, jossa menettely on kaavamainen.

18 §

Esteellisyytäväite

Väite ulosottomiehen esteellisyydestä on esitettävä heti, kun esteellisyysperuste on tullut väitteen esittäjän tietoon. Väitteen esittäjän on perusteltava väitteensä.

Selvästi perusteettoman esteellisyytäväitteen ulosottomies saa itse ratkaista. Muun väitteen ratkaisee se ulosottoviranomainen, joka määrää ulosottomiehelle sijaisen. Jos esteellisyytäväite hyväksytään, esteettömän ulosottomiehen tulee jatkaa asian käsittelyä sekä tarkastaa siihen mennessä tehdyt toimet ja suorittaa mahdollinen itseoikaisu.

Ulosottoviranomaisen päätökseen, jolla esteellisyytäväite on hylätty, voidaan hakea muutosta vain samalla, kun valitetaan suoritusta täytäntöönpanotoimesta. Sen jälkeen kun ulosottomies on suorittanut täytäntöönpanotoimen, sen toimen osalta ei voida ilman pätevää syytä vedota aiemmin tiedossa olleeseen 15 §:n 2 momentissa tarkoitettuun seikkaan.

19 §

Asianmukaisuuden vaatimus

Ulosottomiehen tulee toimia virkatehtävissään asianmukaisesti ja puolueettomasti. Täytäntöönpanotehtävät tulee suorittaa joutuisasti, tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti aiheuttamatta vastaajalle tai sivulliselle suurempaa haittaa kuin täytäntöönpanon tarkoitus vaatii. Ulosottomiehen tulee edistää vastaajan omatoimisuutta ja asianosaisten vä-

listä sovinnollisuutta ulosottoasiassa sopivalta tavalla sekä mahdollisuuksien mukaan ja laissa säädettyissä rajoissa ottaa asianosaisten toivomukset huomioon.

20 §

Avoimuuden vaatimus

Ulosottomiehen tulee tiedustelun johdosta ja havaitessaan tilanteen niin vaativan oma-toimisesti ilmoittaa velalliselle tämän oikeudesta pyytää ulosoton määrän rajoittamista sekä antaa asianosaisille tarvittaessa muuta ohjausta ulosottoasiassa ja tietoja täytäntöönpanon vaiheesta samoin kuin muista asianosaisille merkityksellisistä seikoista.

21 §

Hyödyn tavoittelun ja sopimattoman menettelyn kielto

Ulosottomies tai hänen alaisensa ulosottoasioita käsittelevä virkamies ei saa asemaansa tai siinä saatuja tietoja hyväksi käyttäen toimia omaksi tai toisen hyödyksi eikä muutoinkaan sopimattomasti tavalla, joka on vastoin asianosaisen etua tai joka on omiaan horjuttamaan luottamusta ulosottoimen asianmukaisuuteen tai puolueettomuuteen.

22 §

Elinkeinotoimintaa koskevat rajoitukset

Ulosottomies tai hänen alaisensa ulosottoasioita käsittelevä virkamies ei saa itse tai välikäsen kautta:

- 1) periä yksityisesti saatavia toisen lukuun, jollei kysymyksessä ole 16 §:ssä tarkoitettua läheisen saatava;
- 2) hankkia perintätarkoituksessa itselleen tai läheiselleen saatavia;
- 3) eri korvausta vastaan suorittaa sellaisia ulosottoimituksiin liittyviä tehtäviä, jotka voidaan tarkoituksenmukaisesti antaa ulkopuolisten hoidettaviksi;
- 4) hankkia itselleen tai läheiselleen taloudellista etua toisen harjoittamasta 1—3 kohdassa tarkoitettua toiminnasta.

23 §

Oikeus hankkia ulosmitattua omaisuutta

Ulosottomies ei saa siinä asiassa, jossa hän on suorittanut täytäntöönpanotoimia, itse tai välikäsiensä kautta hankkia itselleen tai toiselle omaisuutta, joka on ulosmitattu tai muuten täytäntöönpanon kohteena. Ulosottomies tai hänen alaisensa ulosottoasioita käsittelevä virkamies ei saa hankkia täytäntöönpanon kohteena olevaa omaisuutta muussakaan tapauksessa, jos sitä voidaan pitää 21 §:ssä tarkoitettulla tavalla sopimattomana.

Ulosottorekisteri

24 §

Ulosoton tietojärjestelmä ja ulosottorekisteri

Ulosoton tietojärjestelmä on ulosottoviranomaisille kuuluvien tehtävien hoitamista varten perustettu ja ulosottoviranomaisten valtakunnalliseen käyttöön tarkoitettu automaattisen tietojenkäsittelyn avulla ylläpidettävä tietojärjestelmä. Oikeusministeriö huolehtii tietojärjestelmän ylläpitämisestä ja kehittämisestä.

Ulosoton tietojärjestelmään kuuluu ulosottorekisteri, jota pidetään ja käytetään ulosottoviranomaisille kuuluvien tehtävien suorittamista varten. Rekisteri koostuu valtakunnallisesta hakemisto-osasta ja paikallisesti ylläpidetyistä rekisterin osista.

Tietojärjestelmän ja ulosottorekisterin tarkoitus on edistää ulosottoasioiden tarkoituksenmukaista ja velalliskohtaista käsittelyä sekä sähköistä asiointia samoin kuin ulosoton hallinnon johto-, ohjaus-, tarkastus- ja valvontatehtävien sekä tilastoinnin suorittamista.

25 §

Rekisterinpitäjät

Ulosottorekisteriä pitävät paikalliset ulosottoviranomaiset yhdessä. Tiedot tallettanut viranomais vastaa tallettamiensa tietojen virheettömyydestä sekä tallettamisen ja käytön laillisuudesta omien tehtäviensä hoidos-

sa. Oikeusministeriö huolehtii rekisterin yleisestä ylläpidosta sekä antaa määräyksiä tietojen teknisestä tallettamis- ja käsittelytavasta.

26 §

Rekisterin tietosisältö

Ulosottorekisteriä varten saadaan paikallisiin rekisterin osiin kerätä ja niihin tallettaa:

1) ulosottoasioiden hallintaa varten asianosaisten ja heidän edustajiensa tunnistetietoja ja yhteystietoja sekä tietoja tilitysosoitteesta, täytäntöönpanon tai saamisen laadusta, hakijan saatavasta, ulosottomiehen suorittamista täytäntöönpanotoimista ja niiden ajasta, kertyneistä ja hakijalle tilitetyistä rahamääristä, täytäntöönpanon esteistä, passiivisaatavaksi merkitsemisestä samoin kuin muita vastaavia ulosottoasiaa ja täytäntöönpanotoimittuksia koskevia tietoja (*asianhallintatiedot*);

2) viranomaisten yhteistoiminnan järjestämistä varten tietoja tai pyyntöjä saada tietoja velallisen olinpaikasta tai omaisuudesta (*yhteistoimintatiedot*);

3) asianosaiselta tai sivulliselta saatuja ja ulosottoviranomaisen muulla tavoin hankkimia ulosottoasiaan liittyviä tietoja, ei kuitenkaan henkilötietolain (523/1999) 11 §:ssä tarkoitettuja arkaluonteisia henkilötietoja, lukuun ottamatta ulosmittaukseen vaikuttavia tietoja velallisen saamista sosiaalihuollon etuuksista (*erityistiedot*).

Rekisterin hakemisto-osaan saadaan tallettaa sellaisia asianhallintatietoja, jotka ovat tarpeen asian löytämiseksi paikallisista rekisterin osista.

27 §

Oikeus käsitellä tietoja

Ulosottorekisteriä varten kerättyjen ja siihen talletettujen henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan henkilötietolakia, jollei jäljempänä toisin säädetä.

Ulosottomies ja hänen alaisensa sekä oikeusministeriö, lääninhallituksen oikeushallintopäällikkö ja hänen alaisensa saavat ulosottoasiassa tai ulosoton hallintoasiassa käsitellä salassapitosäännösten estämättä 26 §:ssä tar-

koitettuja tietoja, erityistietoja kuitenkin vain asiassa välttämättömin osin.

28 §

Rekisteröidyn tarkastusoikeus

Jos henkilötietolain mukainen rekisteröidyn tarkastusoikeus tuntuvasti vaikeuttaisi täytäntöönpanoa, tarkastusoikeutta voidaan tarpeellisin osin lykätä, kunnes tarvittavat ulosmittaukset tai muut täytäntöönpanotoimet on suoritettu ja omaisuus on otettu ulosottomiehen haltuun, enintään kuitenkin kuusi kuukautta tarkastusoikeutta koskevan pyynnön esittämisestä.

Jos tarkastusoikeutta on lykätty, tietosuojavaltuutettu voi sen lisäksi mitä muualla säädetään, rekisteröidyn pyynnöstä tarkastaa rekisterissä olevien rekisteröityä koskevien tietojen lainmukaisuuden.

29 §

Tietojen poistaminen

Ulosottorekisteristä on poistettava:

1) asianhallintatiedot 30 vuoden kuluttua asian vireille tulosta;

2) yhteistoimintatiedot, kun niitä ei enää tarvita, kuitenkin viimeistään, kun asian vireilläolo tai passiivirekisteröinnin aika päättyy;

3) erityistiedot 10 vuoden kuluttua merkinnän tekemisestä tai tätä aikaisemmin, jollei tietoja ilmeisesti enää tarvita.

Erityistiedot saadaan säilyttää kauemmin kuin 10 vuotta, jos siihen on perusteltua aihetta, ei kuitenkaan yli 20 vuotta merkinnän tekemisestä.

Rekisteritietojen julkisuus ja luovuttaminen

30 §

Rekisteritietojen julkisuus

Ulosottorekisteriin talletetut tiedot, joista voidaan antaa 31 §:n 1 momentissa tarkoitettu todistus, ovat julkisia, ja muut rekisterin tiedot salassa pidettäviä.

31 §

Todistus ulosottorekisteristä

Jokaisella on oikeus saada paikalliselta ulosottoviranomaiselta nimeämäänsä henkilöä ulosottoasian vastaajana koskeva todistus ulosottorekisteristä. Todistukseen merkitään pyynnön esittämissäpäivää edeltäneen kahden vuoden aikana talletetut seuraavat tiedot:

1) hakijan ja vastaajan nimi sekä vastaajan syntymäaika ja kotikunta;

2) ulosottoasia, sen vireilläoloaika ja passiivisaatavaksi rekisteröinti;

3) hakijan saatavan määrä ja hakijalle tilityetty määrä;

4) estetodistuksen laatu ja päivämäärä.

Todistus annetaan tulosteena ulosoton tietojärjestelmästä. Jollei 1 momentissa mainittuja rekisterimerkintöjä ole, myös siitä annetaan todistus.

Todistus voidaan antaa pyyntöä edeltävän neljän vuoden ajalta, jos pyytjä osoittaa, että tieto on tarpeen hänen toimeentulonsa tai muutoin painavan yksityisen etunsa taikka tärkeän yleisen edun turvaamiseksi.

Ennen todistuksen antamista todistuksen pyytäjän nimi, ammatti ja asuinpaikka sekä keskeinen 3 momentissa tarkoitettu perustelu tulee tallettaa ulosoton tietojärjestelmään. Rekisteröidyn pyynnöstä hänelle on annettava tieto siitä, kenelle on viimeisen kuuden kuukauden aikana annettu häntä koskeva todistus ulosottorekisteristä.

32 §

Luottotietotoiminnan harjoittajan oikeus tiedonsaantiin

Luottotietotoiminnan harjoittajalla on oikeus salassapitovelvollisuuden estämättä saada asianhallintatiedot pyyntöä edeltävän kahden kuukauden ajalta sellaisista maksuvelvoitteen täytäntöönpanoa koskevista ulosottoasioista, joissa on annettu estetodistus.

Tiedot suppeaa ulosottoa koskevasta estetodistuksesta saadaan antaa vain sillä ehdolla, että luottotietotoiminnan harjoittaja poistaa ne kokonaan rekisteristä, jos velallinen maksaa sen velan, jota perittiin suppeassa ulosotossa.

Jos 1 tai 2 momentissa tarkoitettu saatava tulee kokonaan perityksi ulosotossa tietojen luovuttamisen jälkeen, ulosottomiehen tulee velallisen pyynnöstä ilmoittaa siitä luottotietotoiminnan harjoittajalle. Jos ulosottoeruste kumotaan tai ulosotto muusta syystä peruutetaan, ulosottomiehen on ilmoitettava siitä luottotietotoiminnan harjoittajalle rekisterimerkintöjen poistamista varten.

Tässä pykälässä tarkoitettut tiedot voidaan luovuttaa sähköisessä muodossa.

33 §

Viranomaisten välinen tietojen luovuttaminen

Sen lisäksi, mitä muussa laissa säädetään ulosottoviranomaisen oikeudesta tai velvollisuudesta luovuttaa tietoja, viranomaisella ja muulla julkista tehtävää hoitavalla on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada ulosotorekisteristä tehtäviensä hoitamiseksi tarvitsemansa asianhallintatiedot pyyntöä edeltävän neljän vuoden ajalta sekä yhteistoimintatietoja. Tiedot voidaan luovuttaa sähköisessä muodossa, jos tietojen vastaanottajalla on henkilötietojen suojaa koskevien säännösten mukaan oikeus tallettaa ja käyttää sellaisia henkilötietoja.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei rajoita tietojen antamista 3 luvun 70 ja 71 §:n nojalla. Mainituissa pykälissä tarkoitetuilla tietojensaajilla on oikeus niissä mainittujen tehtäviensä hoitamiseksi saada salassapitosäännösten estämättä teknisen käyttöyhteyden avulla tiedot myös ulosoton tietojärjestelmän valtakunnallisesta hakemisto-osasta.

Ulosottomiehen oikeudesta omaaloitteisesti luovuttaa tietoja ja kiellosta luovuttaa tietoja on ulosotorekisteriin talletettujen tietojen osalta voimassa, mitä 3 luvun 72 ja 73 §:ssä säädetään.

34 §

Asianosaiselle annettava tuloste

Henkilölle, joka on tai on ollut vastaajana tai hakijana ulosottoasiassa, tulee pyynnöstä antaa muut kuin henkilötunnusta ja yhteystietoja sekä tilitysosoitetta koskevat asianhallin-

tatiedot sisältävä tietojärjestelmän tuloste edeltävän neljän vuoden ajalta ja tarvittaessa tätä pitemmältä ajalta. Takaajalla ja muulla, jonka maksuvelvollisuuteen tietyn saatavan vanhentumisella ja määrällä saattaa olla merkitystä, on vastaava oikeus kyseisen saatavan osalta. Mitä tässä säädetään, ei vaikuta asianosaisen oikeuteen saada tietoja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) nojalla.

Jollei se ole ilmeisen tarpeetonta, asianosaisille tulee määräajoin antaa tietoja ulosoton tietojärjestelmästä ulosottoasiassa kertyneistä ja perimättä olevista määristä sekä muista vastaavista seikoista niin kuin valtioneuvoston asetuksella säädetään. Tiedot voidaan antaa sähköisesti. Jos ulosottoviranomaisen käytettävissä on siihen sopiva laitteisto, asianosaisille tulee antaa mahdollisuus seurata tietojärjestelmästä 31 §:n 1 momentissa tarkoitettujen tietojen avulla asiansa käsittelyä.

35 §

Tietojen luovuttaminen teknisen käyttöyhteyden avulla

Oikeusministeriö voi päättää teknisen käyttöyhteyden perustamisesta ja tietojen luovuttamisesta sen avulla ulosotorekisteristä, jos tietojen vastaanottajalla on lain mukaan oikeus saada tietoja ulosottoviranomaiselta sähköisessä muodossa.

2 luku

Ulosottoerusteet

Ulosottoeruste täytäntöönpanon edellytyksenä

1 §

Yleinen säännös

Ulosottoasian vireilletulo ja täytäntöönpano edellyttävät, että hakijalla on 2 §:ssä tarkoitettu ulosottoeruste, jossa vastaajalle on asetettu 1 luvun 1 §:ssä tarkoitettu velvoite tai määrätty turvaamistoimi, eikä siinä tarkoitettu oikeus ole lakannut maksun, vanhentu-

misen tai muun syyn vuoksi. Ulosottomiehen on tarkistettava, ettei saatava ole vanhentunut eikä 24 ja 25 §:ssä tarkoitettu ulosottoerusteen täytäntöönpanokelpoisuuden määräaika ole kulunut, sekä pyydettyä asianosaisilta selvitystä, jos oikeuden lakkaamisesta tai mainitun määräajan päättymisestä on epäselvyyttä.

Vakuusoikeuden haltijan oikeudesta saada maksu ilman ulosottoerustetta säädetään 4 ja 5 luvussa. Ulosottomies saa ilman eri ulosottoerustetta panna täytäntöön ulosottomenettelystä johtuvia velvoitteita niin kuin tässä laissa säädetään.

2 §

Ulosottoerusteiden luettelo

Ulosottoerusteita ovat seuraavat asiakirjat:

- 1) tuomioistuimen riita- tai rikosasiassa antama tuomio;
- 2) tuomioistuimen antama turvaamistoimipäätös;
- 3) välitystuomio, joka on annettu välimiesmenettelystä annetussa laissa (967/1992) tai muussa laissa säädetyssä välimiesmenettelyssä, ja sellaisella välitystuomiolla vahvistettu sovinto;
- 4) osamaksukauppaa koskeva ulosottomiehen tilityspöytäkirja, vahvistettu elatusapupopimus sekä sellainen sitoumus tai saamistodiste, jonka täytäntöönpanosta tämän lain mukaisessa järjestyksessä säädetään muussa laissa;
- 5) hallintotuomioistuimen päätös ja muun viranomaisen päätös hallintolainkäyttöasiassa;
- 6) valtioneuvoston, ministeriön, valtion keskushallintoon kuuluvan viraston ja lääninhallituksen päätös samoin kuin muu hallintopäätös, jonka täytäntöönpanosta tämän lain mukaisessa järjestyksessä säädetään muussa laissa.

Mitä tässä laissa säädetään tuomiosta, koskee soveltuvien osin myös tuomioistuimen riita- tai rikosasiassa antamaa päätöstä, määräystä ja väliaikaista määräystä sekä tuomioistuimen vahvistamaa sovintoa.

Tuomion lainvoimaisuus

3 §

Lainvoimainen tuomio

Lainvoimainen tuomio pannaan täytäntöön hakijalta vakuutta vaatimatta. Vastaja ei voi vakuudella estää täytäntöönpanoa.

Ylimääräinen muutoksenhaku ei estä lainvoimaisen tuomion täytäntöönpanoa. Ylimääräistä muutoksenhakemusta käsittelevä tuomioistuin voi kuitenkin kieltää tai keskeyttää täytäntöönpanon noudattaen soveltuvien osin, mitä 9 luvun 14—17 §:ssä säädetään.

4 §

Lainvoimaa vailla oleva tuomio

Jollei muualla toisin säädetä, lainvoimaa vailla oleva tuomio pannaan muutoksenhaun estämättä täytäntöön niin kuin 5—10 §:ssä säädetään. Jos tuomioistuin on lain nojalla määrännyt antamansa tuomion täytäntöönpanosta ennen sen lainvoimaisuutta, on määräystä noudatettava.

5 §

Käräjäoikeuden maksutuomio

Lainvoimaa vailla oleva käräjäoikeuden tuomio, jossa on asetettu maksuvelvoite, saadaan panna täytäntöön, jollei velallinen aseta vakuutta hakijan saatavasta, ulosottomaksusta ja mahdollisista täytäntöönpanokuluista. Vakuus voidaan asettaa myös osaksi siten, että se yhdessä ulosmitatun omaisuuden kanssa kattaa edellä mainitun määrän.

Ulosmitattu omaisuus saadaan myydä ilman velallisen suostumusta vain, jos omaisuus on arvossaan nopeasti alentuvaa tai sen hoitokustannukset ovat korkeat ja hakija asettaa vakuuden myynnin mahdollisesti aiheuttamasta vahingosta ja kuluista. Jollei hakija aseta vakuutta, ulosmittaus voidaan peruuttaa.

Kertyneet varat saadaan nostaa vakuutta vastaan.

6 §

Häätöä edellyttävä käräjäoikeuden tuomio

Lainvoimaa vailla oleva käräjäoikeuden häätötuomio saadaan panna täytäntöön, jos hakija asettaa vakuuden tuomion kumoamisesta tai muuttamisesta aiheutuvan korvausvelvollisuuden, kulujen ja täytäntöönpanon peruuttamistointen varalta.

Mitä 1 momentissa säädetään, koskee myös käräjäoikeuden lainvoimaa vailla olevaa tuomiota, jossa vastaaja velvoitetaan luovuttamaan hakijalle kiinteää omaisuutta taikka osakekirja tai muu asiakirja, joka oikeuttaa asuin- tai muiden tilojen hallintaan, jos täytäntöönpano edellyttää häätöä.

7 §

Irtaimen omaisuuden luovutusvelvoitetta koskeva käräjäoikeuden tuomio

Lainvoimaa vailla oleva käräjäoikeuden tuomio, jossa vastaaja velvoitetaan luovuttamaan hakijalle määrätty irtain omaisuus, saadaan panna täytäntöön, jos hakija asettaa vakuuden omaisuuden takaisin antamisesta ja kuluista. Muussa tapauksessa ulosottomiehen on hakijan pyynnöstä varmistettava omaisuuden säilyminen, kunnes tuomio on lainvoimainen noudattaen soveltuvin osin, mitä irtaimen omaisuuden takavarikosta säädetään 7 luvussa.

8 §

Muuta velvoitetta koskeva käräjäoikeuden tuomio

Lainvoimaa vailla oleva käräjäoikeuden tuomio, joka koskee muuta kuin 5—7 §:ssä tarkoitettua velvoitetta, saadaan panna täytäntöön, jollei muutoksenhaku tule täytäntöönpanon vuoksi hyödyttömäksi ja jos hakija asettaa vakuuden tuomion kumoamisesta tai muuttamisesta aiheutuvan korvausvelvollisuuden, kulujen ja täytäntöönpanon peruuttamistointen varalta.

9 §

Yksipuolinen tuomio

Lainvoimaa vailla oleva yksipuolinen tuomio pannaan täytäntöön kuten lainvoimainen tuomio.

10 §

Hovioikeuden tuomio

Lainvoimaa vailla oleva hovioikeuden tuomio, jonka osalta muutoksenhakuun tarvitaan valituslupa, pannaan täytäntöön kuten lainvoimainen tuomio. Kertyneet varat saadaan kuitenkin nostaa vain vakuutta vastaan.

Hovioikeuden ensimmäisenä oikeusasteena antamasta lainvoimaa vailla olevasta tuomiosta on voimassa, mitä 5—8 §:ssä säädetään.

11 §

Tuomioistuimen antama väliaikaismääräys

Oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 7 §:ssä tarkoitettu hallinnan tai rikkoutuneen olosuhteen palauttamista taikka muun toimenpiteen tekemistä koskeva väliaikaismääräys pannaan täytäntöön vaatimatta hakijalta vakuutta. Vastaaja ei voi vakuudella estää täytäntöönpanoa.

12 §

Tuomioistuimen vahvistama sovinto

Sovinto, jonka tuomioistuin on vahvistanut, pannaan täytäntöön kuten lainvoimainen tuomio.

Keskeytysmääräys ja täytäntöönpanon peruuttaminen

13 §

Keskeytysmääräys

Tuomioistuin voi käsittelemänsä valituksen tai takaisinsaantihakemuksen johdosta kieltää lainvoimaa vailla olevan tuomion tai yksipuolisen tuomion täytäntöönpanon tai määrä-

tä sen keskeytettäväksi (*keskeytysmääräys*). Tuomioistuin voi samalla tarvittaessa määrätä, että jo suoritettu täytäntöönpanotoimi on peruutettava. Toimitettu häätö voidaan määrätä peruutettavaksi vain painavasta syystä. Keskeytysmääräyksen antamisesta on muutoin soveltuvin osin voimassa, mitä 9 luvun 14—17 §:ssä säädetään.

Saatuun ilmoituksen keskeytysmääräyksestä ulosottomiehen on noudatettava, mitä 9 luvun 18 §:ssä säädetään.

14 §

Asian palauttaminen

Muutoksenhakutuomioistuin voi palauttaessaan tai siirtäessään asian alempaan tuomioistuimeen määrätä, että jo toimitettu täytäntöönpano pysyy voimassa, kunnes alempi tuomioistuin on ratkaissut asian ja uuden ulosottooperusteen nojalla haetaan täytäntöönpanoa.

Tuomioistuin, johon asia on palautettu tai siirretty, voi erityisestä syystä ennen asian ratkaisemista määrätä täytäntöönpanon peruutettavaksi. Jos asia jää sillensä, täytäntöönpano on määrättävä peruutettavaksi.

15 §

Peruuttamistoimet ulosottooperusteen kumoamisen johdosta

Jos ulosottooperusteena oleva tuomio kumotaan tai se raukeaa, ulosottoasian vireilläolo päättyy. Ulosottomiehen tulee tällöin suorittaa käytettävissään olevat peruuttamistoimet, vaikka myöhemmästä tuomiosta haetaan muutosta, jollei tuomioistuin ole kieltänyt peruuttamista tai määrännyt sitä keskeytettäväksi. Häätö peruuntuu kuitenkin vasta, kun myöhempi tuomio on lainvoimainen.

Jos tuomiota muutetaan hakijan vahingoksi, ulosottomiehen tulee ryhtyä asiassa tarpeellisiin peruuttamistoimiin.

16 §

Velkojan palautusvelvollisuus

Jos ulosottooperusteena oleva tuomio kumo-

taan tai sitä muutetaan, hakijan tai velkojan, joka on nostanut varoja tai saanut omaisuutta haltuunsa, on palautettava varat korkoineen ja omaisuus tuottoineen ulosottomiehelle. Jollei varoja tai omaisuutta palauteta, ulosottomiehen tulee vastaajan pyynnöstä periä varat ne nostaneelta tai hänen asettamastaan vakuudesta tämän lain mukaisesti taikka noutaa haltuun saatu omaisuus.

Nostetulle rahamäärälle on maksettava korkoa korkolain (633/1982) 3 §:n 2 momentin mukaisesti. Korko lasketaan siitä päivästä, jona varat tulivat ulosottomiehelle, siihen asti, kun kuukausi on kulunut myöhemmän tuomion antopäivästä tai varat on tätä ennen palautettu. Mainitun ajan jälkeen korkoa on maksettava korkolain 4 §:n 3 momentin mukaisesti.

17 §

Hakijan korvausvelvollisuus ja korvausoiden käynti

Jos täytäntöönpano peruutetaan tuomion kumoamisen tai muuttamisen vuoksi, hakijan on korvattava vastaajalle kaikenlainen täytäntöönpanosta ja sen peruuttamisesta aiheutunut vahinko. Korvaus määrätään noudattamalla soveltuvin osin, mitä vahingonkorvauslaissa (412/1974) säädetään.

Korvausta koskeva kanne on nostettava siinä kärjäoikeudessa, jonka tuomiopiirin alueella täytäntöönpanotoimi on suoritettu. Kanne on nostettava vuoden kuluessa siitä, kun ulosottooperustetta koskevassa asiassa annettu tuomio on saanut lainvoiman ja täytäntöönpano on peruutettu. Kantajan on viipymättä annettava ulosottomiehelle tieto kanteen vireillepanosta.

Muun ulosottooperusteen täytäntöönpanokelpoisuus

18 §

Turvaamistoimipäätös

Lainvoimaa vailla olevan turvaamistoimipäätöksen täytäntöönpanosta säädetään oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 14 §:ssä. Mitä tämän lain 7 luvussa säädetään vakuudesta, koskee turvaamistoimipäätöstä sen lainvoi-

maisuuudesta riippumatta.

Turvaamistoimipäätöksen täytäntöönpanon peruuttamisesta on voimassa, mitä 13—15 §:ssä sekä 7 luvussa säädetään.

19 §

Välitystuomio

Välitystuomio, jonka käräjäoikeus on määrännyt pantavaksi täytäntöön, pannaan täytäntöön kuten tuomioistuimen lainvoimainen tuomio. Ylempi viranomainen tai tuomioistuim, jossa on vireillä kanne välitystuomion kumoamisesta tai mitättömäksi julistamisesta, voi painavasta syystä kieltää täytäntöönpanon tai määrätä sen keskeytettäväksi noudattaen soveltuvin osin, mitä 9 luvun 14—17 §:ssä säädetään.

Jos välitystuomio kumotaan tai julistetaan mitättömäksi, noudatetaan, mitä 15—17 §:ssä säädetään.

20 §

Eräät muut asiakirjat

Edellä 2 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettun tilityspöytäkirjan, elatusapusopimuksen, sitoumuksen ja saamistodisteen täytäntöönpanokelpoisuudesta on voimassa, mitä muussa laissa erikseen säädetään.

21 §

Hallintolainkäyttöpäätös ja hallintopäätös

Lainvoimaa vailla oleva 2 §:n 1 momentin 5 tai 6 kohdassa tarkoitettu hallintolainkäyttöpäätös tai hallintopäätös, jossa on asetettu maksuvelvoite, saadaan panna täytäntöön noudattaen, mitä 5 §:ssä säädetään. Jos päätöksessä on asetettu muu velvoite, päätös saadaan panna täytäntöön vasta, kun se on tullut lainvoimaiseksi. Jos kuitenkin päätöksessä on hallintolainkäyttölain (586/1996) 31 §:n 2 momentin nojalla määrätty, että päätös voidaan panna täytäntöön lainvoimaa vailla olevana, noudatetaan soveltuvin osin, mitä 6—8 §:ssä säädetään. Jos muussa laissa on lainvoimaisuutta koskeva eri säännös määrätynlaisessa asiassa annetun hallinto-

lainkäyttö- tai hallintopäätöksen täytäntöönpanosta, on sitä noudatettava.

Keskeytysmääräyksen ja muun vastaavan täytäntöönpanoa koskevan määräyksen antamisesta on voimassa, mitä hallintolainkäyttölain 32 ja 66 §:ssä säädetään. Jos hallintopäätös tai hallintolainkäyttöpäätös kumotaan tai sitä muutetaan, on voimassa, mitä 15—17 §:ssä säädetään.

Kuittaus

22 §

Velallisen kuittausvaatimus

Täytäntöönpanoa ei saa toimittaa siltä osin kuin velallinen vaatii hakijan saatavan kuittauksista sellaisen vastasaatavansa perusteella, josta hänellä oli ennen ulosmittausta lainvoimainen tuomio tai muu ulosottoperuste, joka voidaan panna täytäntöön kuten lainvoimainen tuomio. Lisäksi kuittauksen edellytysten on tullut myös muutoin täytyä ennen ulosmittausta.

Kuittaus tulee voimaan, kun velallinen ilmoittaa kuittausvaatimuksensa ulosottomiehelle. Ilmoitus on tehtävä viimeistään silloin, kun velallinen on saanut tiedon toimitetusta ulosmittauksesta. Ulosottomiehen tulee antaa kuittausvaatimus hakijalle tiedoksi.

23 §

Sivullisen kuittausvaatimus

Jollei muualla laissa toisin säädetä, sivullisella, jolle on annettu tiedoksi saatavan ulosmittausta koskeva maksukielto, on oikeus kuitata velallisen saatava vastasaatavallaan, josta hänellä tällöin oli lainvoimainen tuomio tai muu ulosottoperuste, joka voidaan panna täytäntöön kuten lainvoimainen tuomio. Lisäksi kuittauksen edellytysten on tullut myös muutoin täytyä ennen maksukiellon tiedoksisaantia. Kuittausta ei kuitenkaan saa suorittaa paremmassa etuoikeusasemassa olevan velkojan vahingoksi.

Kuittaus tulee voimaan, kun sivullinen ilmoittaa kuittausvaatimuksensa ulosottomiehelle. Ilmoitus on tehtävä viipymättä maksukiellon tiedoksisaannin jälkeen. Ulosotto-

miehen tulee antaa kuittausvaatimus velalliselle tiedoksi.

Jos saatava myydään ulosottotoimin, sivullisella on kuittausoikeus ostajaan nähden vain, jos sivullinen on ilmoittanut kuittausvaatimuksensa ulosottomiehelle ennen myyntiä.

Täytäntöönpanokelpoisuuden määräaika-
suus

24 §

Määräaika

Tässä laissa tarkoitettu ulosottoperuste, jossa luonnolliselle henkilölle on asetettu maksuvelvoite, on täytäntöönpanokelpoinen 15 vuoden ajan. Määräaika on 20 vuotta, jos ulosottoperusteessa tarkoitettu velkoja on luonnollinen henkilö tai jos korvaussaatava perustuu rikokseen, josta velallinen on tuomittu vankeuteen tai yhdyskuntapalveluun.

Jos velallinen osoittaa, että saatava on ennen ulosottoperusteen antamista siirretty luonnolliselle henkilölle muulta kuin toiselta luonnolliselta henkilöltä, 1 momentissa tarkoitettu määräaika on 15 vuotta.

Jos 1 momentissa tarkoitettun määräajan kuluessa saatavan perimiseksi on toimitettu ulosmittaus tai saatava on ilmoitettu 5 luvussa tarkoitettussa myynnissä, määräajan umpeen kuluminen ei estä maksun saamista ulosmitatuista varoista.

25 §

Määräajan laskeminen

Edellä 24 §:ssä tarkoitettu määräaika lasketaan siitä, kun yksipuolinen tuomio taikka lainvoimaiseksi tullut tuomio tai muu lopullinen ulosottoperuste on annettu.

Jos suoritusvelvollisuus alkaa vasta 1 momentissa tarkoitettun ajankohdan jälkeen, määräaika lasketaan velvollisuuden alkamisesta. Tuomioistuimen vahvistaman maksuohjelman osalta noudatetaan kuitenkin, mitä 1 momentissa säädetään.

3 luku

Yleiset menettelysäännökset

Ulosottoasian vireillepano

1 §

Ulosoton hakeminen

Ulosottoa haetaan:

1) kirjallisella hakemuksella, joka toimitetaan vastaajan asuin- tai kotipaikan ulosottomiehelle tai muulle paikalliselle ulosottoviranomaiselle;

2) sähköisellä viestillä, joka toimitetaan sellaiselle paikalliselle ulosottoviranomaiselle, jolla on käytössä sähköisen viestin vastaanottamiseen soveltuva järjestelmä;

3) sähköisellä viestillä, joka toimitetaan teknisen käyttöyhteyden avulla ulosoton valtakunnalliseen tietojärjestelmään, jos oikeusministeriö tai sen määräämä on myöntänyt hakijalle siihen luvan (*tietojärjestelmähakija*).

Kirjallinen hakemus on hakijan tai, jollei hän itse ole sitä laatinut, sen laatijan allekirjoitettava.

Ulosottohakemuksen lähettämisestä postitse tai jättämisestä ulosottoviranomaiselle lähetin välityksellä on voimassa, mitä asiakirjain lähettämisestä annetussa laissa (74/1954) säädetään asiakirjan lähettämisestä valtion hallintoviranomaiselle.

2 §

Ulosottohakemuksen sisältö

Ulosottohakemuksessa on ilmoitettava:

1) hakijan nimi, henkilö- tai yritys- ja yhteisötunnus, 38 §:ssä tarkoitettu tiedoksianto-osoite, puhelinnumero ja maksuvelvoitteen täytäntöönpanossa tilitysosoite;

2) asiamiehen nimi, osoite ja puhelinnumero, jos hakija käyttää asiamiestä, sekä asiamiehen henkilö- tai yritys- ja yhteisötunnus, jos asiamiehellä on oikeus nostaa varoja tai ottaa omaisuutta haltuunsa;

3) vastaajan nimi ja hakijan tiedossa oleva vastaajan henkilö- tai yritys- ja yhteisötunnus, osoite ja puhelinnumero;

4) hakijan saatavan määrä sekä koron laskemista varten ulosottoperusteen antamisen tai edellisen ulosottokerran jälkeisten lyhennysten määrät ja ajankohdat;

5) ulosottoperusteen tunnistetiedot, jos se 5 §:n 2 momentin nojalla jätetään liittämättä hakemukseen tai jos ulosottoperuste toimitetaan 7 §:n mukaisesti jälkikäteen.

Jos usea velallinen vastaa hakijan saatavasta tai sen osasta ja saatavaa koskeva toinen ulosottoasia on jo vireillä tai pannaan samalla kertaa vireille, hakemuksessa on ilmoitettava, kuka on toisessa asiassa vastaavana avustavana ulosottomiehenä tai missä asiaa käsitellään taikka kuka on siinä velallisena.

Jos hakija haluaa tyytyä 104 §:ssä tarkoitettuun suppeaan ulosottoon, sitä tulee pyytää nimenomaisesti hakemuksessa. Muu kuin suppeaa ulosottoa hakenut voi hakemuksessaan tai myöhemmin asian vireillä ollessa pyytää saatavansa 101 §:ssä tarkoitettua passiivirekisteröintiä. Jos täytäntöön pantavaksi pyydetään hallintopäätöstä, hakemuksessa on ilmoitettava säännös, johon täytäntöönpano perustuu. Hakija voi ilmoittaa, että hänen yhteystietonsa ovat salaisia.

Ilman ulosottihakemusta annettavasta velallisen varattomuutta koskevasta todistuksesta säädetään 98 §:ssä.

3 §

Hakijan velvollisuus ilmoittaa muuttuneista tiedoista

Jos jokin hakemuksessa ilmoitettu tieto myöhemmin muuttuu, hakijan on viipymättä ilmoitettava siitä ulosottomiehelle.

Hakija on velvollinen ilmoittamaan ulosottomiehelle maksusuoritukset, jotka hän on saanut muutoin kuin ulosoton kautta. Muussa tapauksessa ulosotto voidaan keskeyttää tai peruuttaa.

4 §

Neuvonta ja hakemuksen täydentäminen

Ulosottoviranomaisen tulee tarvittaessa neuvoa hakijaa asian vireillepanossa. Jos hakemus on puutteellinen, hakijaa on kehoitettava määrääjässä täydentämään hakemustaan,

jos se on asian käsittelyn kannalta tarpeellista.

5 §

Ulosottoperusteen liittäminen hakemukseen

Hakemukseen on liitettävä 2 luvun 2 §:ssä tarkoitettu ulosottoperuste alkuperäisenä tai viranomaisen antamana jäljennöksenä, jos hakija on saanut jäljennöksen toimituskirjana. Täytäntöönpano voidaan toimittaa muun jäljennöksen tai telekopion perusteella, jos ulosottomies katsoo, ettei useampikertaisen perinnän vaaraa ole. Vastaajaa on tarvittaessa kuultava. Tietojärjestelmähakija saa toimittaa ulosottoperustetta koskevat tiedot sähköisenä viestinä, jos se sallitaan asianomaisessa luvassa.

Hakemukseen ei tarvitse liittää tuomiota, jossa on siitä merkintä, eikä tuomiota, jonka perusteella ulosottoasia on aiemmin ollut vireillä, jollei ulosottomies toisin määrää. Sama koskee tuomioistuimen antamaa turvaamistoimipäätöstä.

Sitä osaa tuomiosta, joka tuomioistuimen päätöksen mukaan on pidettävä salassa, ei tarvitse liittää hakemukseen, ellei ulosottomies toisin määrää.

6 §

Saamistodisteen liittäminen hakemukseen

Juokseva velkakirja, vekseli tai shekki, johon ulosottoperusteessa määrätty maksuvelvollisuus perustuu, on liitettävä hakemukseen alkuperäisenä. Jos täytäntöönpanon luotettavuus sitä edellyttää tai jos velallinen sitä pyytää, ulosottomiehen tulee ottaa haltuunsa myös tavallinen velkakirja. Ulosottomies voi toimittaa täytäntöönpanon, vaikka tavallinen velkakirja on kadonnut tai sitä ei ole muusta syystä mahdollista liittää hakemukseen. Velallista on tällöin kuultava ennen täytäntöönpanoa, jollei se ole tarpeetonta.

Kun maksuvelvollisuus on täytetty, ulosottomiehen hallussa oleva saamistodiste jää ulosottomiehen haltuun, jollei velallinen pyydä sitä itselleen. Jos tavallinen velkakirja on jätetty hakijan haltuun, hakijan on toimitettava se velalliselle, kun velkakirjan määrä

on suoritettu. Ulosottomies saa tarvittaessa lykätä tilitystä, kunnes velkakirja on toimitettu.

7 §

Ulosottooperusteen ja saamistodisteen toimitaminen jälkikäteen

Jos hakemus on tehty sähköisessä muodossa, mutta siihen tulee liittää kirjallinen ulosottooperuste tai saamistodiste, puuttuva asiakirja voidaan toimittaa jälkikäteen. Asiakirja tulee toimittaa vastaavalle ulosottomiehelle tai muulle paikalliselle ulosottoviranomaiselle kolmen viikon kuluessa asian vireilletulosta. Samalla on ilmoitettava, mihin hakemukseen asiakirja liittyy.

Ennen kuin asiakirja on saapunut, asiassa ei saa suorittaa muita kuin 18 ja 19 §:ssä tarkoitettuja väliaikaisia toimia.

8 §

Vireilletulon ajankohta

Ulosottoasia tulee vireille, kun ulosottohakemus saapuu paikalliselle ulosottoviranomaiselle tai ulosoton tietojärjestelmään, jollei myöhemmin käy ilmi, ettei vireilletulon edellytyksiä ollut.

Jos hakemukseen liitettävä asiakirja saapuu 7 §:ssä mainitun määräajan jälkeen, mutta ennen kuin hakemusasiakirjat on palautettu hakijalle, ulosottoasia tulee vireille asiakirjan saapumispäivänä.

9 §

Ulosottooperusteen epäselyys

Jos ulosottomies havaitsee täytäntöönpan-tavan tuomion niin epäselväksi tai epätäydelliseksi, ettei siitä käy selville, mihin vastaaja on velvoitettu, asianosainen ohjataan kantelemaan tuomiosta. Muun ulosottooperusteen osalta asianosainen ohjataan ulosottooperusteen antajan puoleen.

Jos ulosottooperuste sisältää kirjoitus- tai laskuvirheen, asianosainen ohjataan pyytämään virheen korjaamista ulosottooperusteen antajalta.

Ohjauksen antanut ulosottomies saa tarvittaessa määrätä hakijan pyynnöstä turvaamistoimen 7 luvun 11 a §:n mukaisesti.

Asiamies ja avustaja

10 §

Oikeus käyttää asiamiestä ja avustajaa

Ulosottomenettelyssä saa käyttää asiamiestä ja avustajaa, jollei muualla tässä laissa toisin säädetä. Jos toimitus pidetään kutsua antamatta, vastaajan pyynnöstä hänelle on varattava tilaisuus pyytää avustajansa paikalle, jos tämä voi saapua viivytyksettä.

Asiamiehenä tai avustajana ei saa toimia se, joka on ulosottomiehen 1 luvun 16 §:ssä tarkoitettu läheinen.

11 §

Asiamiehen valtakirja

Asianajaja, yleinen oikeusavustaja sekä tietojärjestelmähakijan hakemuksessaan ilmoittama asiamies saavat edustaa päämiestään ilman valtakirjaa, jollei ulosottomies toisin määrää. Muun asiamiehen on esitettävä päämiehensä allekirjoittama valtakirja, jollei oikeutta toimia asiamiehenä voida pitää epäilyksettömänä. Varojen nostamiseen tai omaisuuden haltuun ottamiseen kaikilla asiamiehillä on oltava siihen nimenomaisesti oikeuttava valtakirja tai tällaisesta oikeudesta on ilmoitettava tietojärjestelmähakemuksessa.

Valtakirja voidaan antaa myös varmennetulla sähköisellä viestillä ja muu kuin varojen nostamiseen tai omaisuuden haltuun ottamiseen oikeuttava valtakirja myös telekopiona.

Oikeusministeriö tai sen määräämä voi velkojan pyynnöstä päättää, että valtakirja talletetaan ulosoton tietojärjestelmään asiamiehen edustusvallan osoittamiseksi, jos on ilmeistä, ettei täytäntöönpanon luotettavuus siitä kärsi. Asiamiehen ei tällöin tarvitse esittää muuta valtakirjaa, ellei ulosottomies toisin määrää. Valtakirjan antajan pyynnöstä oikeusministeriön tai sen määräämän on välittömästi peruutettava tietojärjestelmään talletettu valtakirja.

12 §

*Muualla kuin Suomessa asuvan hakijan
asiamies*

Jos hakija asuu ulkomailla, eikä hän ole ilmoittanut tiedoksianto-osoitetta Suomessa tai ulkomailla, hakijalla tulee olla Suomessa asuva asiamies, jolla on oikeus hänen puolestaan ottaa vastaan täytäntöönpanoa koskevat tiedoksiannot.

Velalliskohtainen ulosottoasioiden käsittely

13 §

Vastaava ulosottomies

Sama ulosottomies käsittelee kaikki samaa vastaajaa koskevat ulosottoasiat (*vastaava ulosottomies*). Hänen alaisenaan vastaajan asioita käsittelee vastaava avustava ulosottomies. Heillä on toimivalta koko maassa.

Saapunut ulosottohakemus on mahdollisimman pian tarpeellisten alkutointen jälkeen ohjattava vastaavalle ulosottomiehelle.

14 §

Vastaavan ulosottomiehen määräytyminen

Perusteista, joiden mukaisesti vastaava ulosottomies määräytyy, säädetään valtioneuvoston asetuksella. Perusteissa tulee ottaa huomioon vastaajan asuin- tai kotipaikka tai vastaajan muu tosiasiallinen mahdollisuus valvoa etuaan. Jos on useita mainitut edellytykset täyttäviä vaihtoehtoja, vastaava ulosottomies määräytyy sen mukaan, missä täytäntöönpano voidaan tarkoituksenmukaisesti toimittaa. Erityistoimia edellyttävät ulosottoasiat voidaan keskittää tietyille ulosottomiehille, jotka toimivat silloin vastaavina ulosottomiehinä.

Vastaavan ulosottomiehen tai avustavan ulosottomiehen määräytymiseen ei saa hakea muutosta.

15 §

Vastaavan ulosottomiehen vaihtuminen

Vastaavan ulosottomiehen on siirrettävä asia uudelle vastaavalle ulosottomiehelle, jos valtioneuvoston asetuksessa tarkoitettu olosuhde, jonka perusteella vastaava ulosottomies määräytyy, muuttuu. Keskeneräinen toimitus tai muutoin pian päättyvä täytäntöönpano voidaan kuitenkin saattaa virka-apuna loppuun, jollei sitä ole tarkoituksenmukaisempaa siirtää uudelle vastaavalle ulosottomiehelle.

Jos vastaaja tai hakija esittää perustellun pyynnön vastaavan avustavan ulosottomiehen vaihtamisesta, ulosottomies voi siirtää vastaajaa koskevat asiat toiselle avustavalle ulosottomiehelle tai käsitellä asian itse.

Ulosottomiesten yhteistoiminta

16 §

Keskinäinen virka-apu

Vastaavan ulosottomiehen pyynnöstä muiden ulosottomiesten tulee antaa hänelle virka-apua ja tarvittavia tietoja. Vastaava ulosottomies voi pyytää virka-apua, jos se on tarkoituksenmukaista ottaen huomioon ulosoton tuloksellisuuden, paikkakuntien väliset etäisyydet ja muut vastaavat seikat. Kertyneitä varoja ei kuitenkaan saa tilittää virka-aputoimin. Virka-avun pyytäjän tulee valvoa, ettei peritty määrä ylitä velallisen maksuvelvoitetta, ja antaa sitä varten muita sitovat ohjeet.

17 §

Samanaikainen ulosotto

Jos ulosottooperuste tai saamistodiste koskee useaa velallista, sen ulosottomiehen, jolle yhteinen ulosottooperuste ensin saapuu täytäntöön pantavaksi tai jolla on hallussaan saamistodiste, tulee valvoa, ettei peritty määrä ylitä velallisten maksuvelvoitetta, ja antaa sitä varten muita sitovat ohjeet. Kunkin ulosottomiehen tulee itse tilittää perimänsä varat.

Väliaikaistoimi

18 §

Väliaikaistoimen edellytykset

Jollei ulosmittausta voida heti toimittaa esteellisyyden, kuulemisen, asiakirjan puuttumisen, omistusta koskevan epäselvyyden tai muun seikan johdosta, ulosottomies saa suorittaa väliaikaisen toimen, jos se on tarpeen täytäntöönpanon jatkumisen turvaamiseksi. Väliaikaistointia ei saa suorittaa, jos on todennäköistä, että velallisen maksuvelvollisuus on lakannut. Väliaikaistoimi voidaan suorittaa vireillä olevassa tai passiivirekisteriin merkityssä asiassa. Väliaikaistoimi voidaan määrätä myös ehdollisena etsittäessä velalliselle kuuluvaa omaisuutta, jos toimeen on perusteltua aihetta.

Väliaikaistoimella ei saa tarpeettomasti vaikeuttaa velallisen tai sivullisen elinkeinoa tai toimeentuloa. Suoritusta toimesta ja sen peruuttamisesta on ilmoitettava sille, jota toimi koskee.

19 §

Väliaikaistoimen suorittaminen

Väliaikaistoimena ulosottomies voi ottaa omaisuutta haltuunsa, antaa velalliselle tai sivulliselle kiellon luovuttaa omaisuutta, maksukiellon tai muun vastaavan kiellon, pyytää tarvittavan merkinnän tekemistä rekisteriin, järjestää omaisuuden vartiointin taikka suorittaa muun vastaavan toimen.

Väliaikaistoimen saa suorittaa muukin kuin vastaava ulosottomies tai avustava ulosottomies ja myös avustava ulosottomies ulosottomiehen yksinomaiseen toimivaltaan kuuluvassa asiassa.

Toimella on sama vaikutus kuin ulosmittauksella. Väliaikaistoimeen ei saa hakea muutosta.

20 §

Väliaikaistoimen peruuttaminen

Väliaikaistoimi on peruutettava välittömästi, kun toimeen ei ole enää aihetta ja viimeis-

tään kolmen viikon kuluttua sen tekemisestä. Jos toimi on määrätty ehdollisena, toimi on peruutettava viimeistään viikon kuluttua siitä, kun ulosottomies sai tiedon velalliselle kuuluvasta saatavasta tai muusta omaisuudesta. Jos väliaikaistoimen kohteena oleva omaisuus ulosmitataan, toimi katsotaan peruutetuksi ulosmittauspäätöksellä.

Täytäntöönpanotoimitus

21 §

Toimituksen pitäminen

Täytäntöönpanotoimitus on pidettävä ilman aiheetonta viivytystä. Täytäntöönpanoa saadaan kuitenkin lykätä, jos sitä voidaan pitää vastaajan edun mukaisena eikä lykkääminen aiheuta hakijalle vähäistä suurempaa haittaa. Jos toimitukselle on säädetty määräaika, sitä on noudatettava.

Toimitukseen kutsutun poisjänti ei estä toimitusta.

22 §

Toimituspaikka

Jollei toisin säädetä, täytäntöönpanotoimitus pidetään ulosottomiehen virkahuoneessa, omaisuuden sijaintipaikalla, toimituksen kohteena olevassa paikassa taikka ulosottomiehen sopivaksi katsomassa muussa tilassa tai paikassa. Ulosmittaustoimitus voidaan pitää vastaajan tai sivullisen suostumuksesta tämän asunnossa sen mukaan kuin 49 ja 51 §:ssä säädetään ja muu toimitus, jos se on välttämätöntä täytäntöönpanon toimittamiseksi.

Toimituspaikkana pidetään 1 momentissa tarkoitettua tilaa tai paikkaa siihen välittömästi liittyvine alueineen täytäntöönpanon asianmukaisen toimittamisen edellyttämässä laajuudessa.

23 §

Julkisuus, läsnäolo ja järjestyksenpito

Täytäntöönpanotoimitus ei ole julkinen, ellei toisin säädetä.

Vastaajalla, toimitukseen kutsutulla ja si-

vullisella, jonka oikeutta toimitus saattaa koskea, on oikeus olla läsnä toimituksessa.

Jos toimituksessa läsnä oleva estää täytäntöönpanon asianmukaisen toimittamisen, ulosottomies saa kehottaa häntä poistumaan toimituspaikalta, ei kuitenkaan ketään häätöä lukuun ottamatta vakituudesta asunnostaan. Jollei kehotusta noudateta, ulosottomies voi pyytää poliisilta virka-apua tai ohjata itse henkilön pois paikalta. Voimakeinoista säädetään 83 §:ssä.

24 §

Henkilötietojen ilmoittamisvelvollisuus

Jos se on täytäntöönpanon toimittamiseksi tarpeen, ulosottomies saa selvittää toisen henkilöllisyyden. Jokainen, joka on toimituspaikalla, on ulosottomiehen sitä tiedustellessa velvollinen ilmoittamaan nimensä ja osoitteensa. Jollei mainittuja tietoja ilmoiteta, ulosottomies voi pyytää poliisilta virka-apua henkilöllisyyden selvittämiseksi.

25 §

Pöytäkirja

Toimituksesta tulee pitää pöytäkirjaa, jos toimituksessa esitetään väitteitä tai vaatimuksia taikka jos siihen muutoin ilmenee aiheita. Muissa tapauksissa toimituksesta tulee tehdä tarpeellisia muistiinpanoja.

Pöytäkirjaan merkitään väitteet, vaatimukset, vastapuolen lausunto ja vastaanotettu selvitys siten, että keskeiset asianosaisten ja sivullisen oikeuksiin vaikuttavat seikat käyvät siitä ilmi. Muilta osin tehdään asian laatu huomioon ottaen tarpeellisina pidettävät merkinnät. Pöytäkirjan sijasta lausumat voidaan äänittää. Äänittämisestä on ilmoitettava asianomaiselle ennen sen aloittamista. Yksinkertaisessa asiassa pöytäkirjamerkinnät voidaan tehdä ulosmittauspäätökseen tai muuhun asiakirjaan.

26 §

Toimitustodistaja

Ulosottomies voi kutsua toimitukseen to-

distajan, jos katsoo sen tarpeelliseksi. Muussa tapauksessa toimitus saadaan pitää ilman todistajaa, jollei läsnä oleva vastaaja pyydä, että todistaja kutsutaan paikalle. Vastaajan poissa ollessa ulosottomies ei saa mennä vastaajan asuntoon ilman todistajaa. Mitä tässä säädetään vastaajasta, koskee myös sivullista, jonka oikeutta toimitus saattaa koskea.

Todistajan tulee olla esteetön. Hänen nimensä on merkittävä pöytäkirjaan tai muuhun asiakirjaan.

27 §

Asiakirjan allekirjoittaminen

Ulosottomiehen tulee allekirjoittaa laatimansa pöytäkirja sekä antamansa päätökset, kehotukset ja ilmoitukset. Allekirjoitus voi olla koneellinen, jolloin automaattisen tietojenkäsittelyn avulla valmistettuun asiakirjaan merkitään asianomaisen virkamiehen nimi, virka-asema ja yhteystiedot.

Ulosottomiehen päätös

28 §

Velvollisuus tehdä kirjallinen ja perusteltu päätös

Ulosottomiehen tulee tehdä asiassa kirjallinen päätös, jos niin erikseen säädetään. Sen lisäksi ulosottomiehen tulee tehdä kirjallinen päätös, kun hän asettaa jollekin maksu- tai palautusvelvoitteen tai uhan, hyväksyy vakuuden taikka jos asian luonne sitä muutoin edellyttää. Jos asia on epäselvä tai tulkinnanvarainen, päätöksen tulee olla 29 §:n mukaisesti perusteltu.

Perusteltu kirjallinen päätös on tehtävä myös silloin, kun esitetty väite tai vaatimus hylätään ja asia on epäselvä tai tulkinnanvarainen. Muussa tapauksessa päätöksestä on ilmoitettava suullisesti väitteen tai vaatimuksen esittäjälle. Jos kuitenkin väite tai vaatimus esitetään kirjallisesti ja ulosottomieheltä pyydetään siihen päätöstä, ulosottomiehen tulee tehdä asiassa perusteltu kirjallinen päätös.

Kirjallinen päätös on merkittävä erilliseen päätöisasikirjaan taikka yksinkertaisessa asi-

assa pöytäkirjaan tai muuhun täytäntöönpanossa laadittavaan asiakirjaan.

29 §

Perustellun päätöksen sisältö

Perustellun päätöksen tulee sisältää asiassa hankitut ja saadut lausumat ja selvitykset, päätöksen perusteena olevat tosiseikat ja säännökset, riittävä perustelu ottaen huomioon asian laatu ja merkitys asianosaisille sekä lopputulos.

30 §

Päätöksen tekemisen ajankohta

Väitteen tai vaatimuksen johdosta tehtävä päätös tulee tehdä viipymättä sen jälkeen, kun väite tai vaatimus on esitetty. Jos väite tai vaatimus koskee tiettyä täytäntöönpanotointa tai toimitusta, ulosottomies voi lykätä päätöksen antamisen sen yhteyteen. Jos päätös annetaan ennakolta, siihen ei saa erikseen hakea muutosta.

Väitteestä tai vaatimuksesta, joka koskee jo tehtyä päätöstä, tointa tai toimitusta, on edellä säädetyn perusteluvollisuuden lisäksi voimassa, mitä itseoikaisupyyntöön ratkaisemisesta säädetään 9 luvussa.

31 §

Selvityksen hankkiminen ja päätöksen voimassaolo

Ulosottomiehen on hankittava viran puolesta päätöksen tekemistä varten ulosottomenettelyssä kohtuudella saatavissa olevaa selvitystä asian edellyttämässä laajuudessa. Väitteen tai vaatimuksen esittäjän tulee esittää ne asiakirjat ja muut todisteet, joihin hän vetoaa perusteinaan.

Ulosottomiehen päätös on voimassa siinä ulosottoasiassa, jossa se on annettu. Päätöstä voidaan oikaista niin kuin 9 luvussa säädetään.

Kuuleminen ja ilmoitukset

32 §

Kuuleminen

Ulosottomiehen tulee muissakin kuin erikseen säädetyissä tilanteissa varata asianosaiselle tai sivulliselle tilaisuus tulla ennakolta sopivalla tavalla kuulluksi, jos asialla arvioidaan olevan tälle huomattava merkitys eikä kuulemiselle ole estettä. Asianomaiselle on varattava tilaisuus tulla uudelleen kuulluksi, jos asiassa saadaan olennaista uutta selvitystä.

33 §

Vireilletuloilmoitus

Kun hakemus on saapunut vastaavalle ulosottomiehelle, vastaajalle on viipymättä annettava vireilletuloilmoitus. Ilmoitusta ei tarvitse antaa, jos vastaajan olinpaikkaa ei ole saatu selville tai on aihetta olettaa, että ilmoitus tuntuvasti vaikeuttaa täytäntöönpanoa. Ilmoitukseen merkitään:

- 1) vireilletulopäivä ja tarpeelliset asianhallintatiedot;
- 2) vastaava avustava ulosottomies ja hänen yhteystietonsa;
- 3) velallisen lain mukainen oikeus estää vakuuden asettamisella täytäntöönpano;
- 4) maksukehotus, muuttokehotus tai muu ulosottooperusteessa asettua velvoitetta koskeva noudattamiskehotus;
- 5) yhteydenottokehotus ja tilaisuus tulla kuulluksi;
- 6) ilmoitus siitä, että muu kuin toistuvaistulon ulosmittaus voidaan toimittaa ennakkoilmoitusta antamatta, ja velallisen oikeus osoittaa omaisuuttaan ulosmittavaksi taikka mahdollinen ulosmittauksen ennakkoilmoitus ja kutsu toimitukseen;
- 7) muut tarpeelliseksi katsotut tiedot ja ilmoitukset.

Edellä 1 momentin 1, 2 ja 7 kohdassa tarkoitetut tiedot sisältävä vireilletuloilmoitus annetaan myös hakijalle, jos asia käsitellään muussa kuin siinä paikallisessa ulosottoviranomaisessa, jonne hän on hakemuksensa toimittanut. Tietojärjestelmähakijalle ane-

taan vireilletuloilmoitus tai muu vastaava ilmoitus asianomaisen luvan mukaisesti.

34 §

Ulosmittauksen ennakoilmoitus ja kutsu toimitukseen

Ulosmittausta ei saa toimittaa antamatta velalliselle ennakoilmoitusta. Ilmoitusta ei tarvitse antaa, jos vireilletuloilmoitus on annettu eikä kysymys ole toistuvaistulon ulosmittauksesta tai jos velallinen on ulosmittaustoimituksessa läsnä. Ilmoitusta ei myöskään tarvitse antaa, jos velallisen olinpaikkaa ei ole saatu selville tai on aihetta olettaa, että ilmoitus tuntuvasti vaikeuttaa täytäntöönpanoa.

Ennakoilmoituksen sisällöstä säädetään valtioneuvoston asetuksella. Ennakoilmoituksessa velallinen on samalla kutsuttava toimitukseen, paitsi jos toimitus pidetään ulosottomiehen virkahuoneessa tai toimituksen aikaa tai paikkaa ei voida ennakolta määrätä.

Hakija kutsutaan ulosmittaustoimitukseen, jos se on tietojen saamiseksi tai muusta syystä tarpeen, vastaajan asuntoon kuitenkin vain, jos se on täytäntöönpanon toimittamiseksi välttämätöntä. Jollei estettä ole, toimitukseen tulee kutsua myös sivullinen, joka on esittänyt väitteen tai vaatimuksen tai jonka oikeutta toimituksen muutoin havaitaan koskevan.

Kutsusta muuhun kuin ulosmittausta koskevaan toimitukseen säädetään erikseen.

35 §

Pöytäkirjan toimittaminen

Jäljennös pöytäkirjasta on annettava toimituksessa tai jälkikäteen, jos asianosainen tai sivullinen, jonka oikeutta toimitus saattaa koskea, sitä pyytää. Jos jäljennös annetaan jälkikäteen, se on toimitettava viipymättä ja hyvissä ajoin ennen valitusajan päättymistä. Jollei toimituksesta ole tarvinnut laatia pöytäkirjaa, ulosottomiehen tulee antaa sitä vastaavat tiedot. Pöytäkirja on toimitettava ilman pyyntöäkin sivulliselle, jonka oikeutta toimituksen havaitaan koskevan.

36 §

Jälki-ilmoitus

Ulosmittauksesta ja muusta toimituksessa tehdystä päätöksestä on toimitettava päätösiasiakirjan jäljennös tai sitä vastaavat tiedot sisältävä jälki-ilmoitus asianosaiselle ja sivulliselle, jonka oikeutta päätöksen havaitaan koskevan, jollei päätösiasiakirjan jäljennöstä ole annettu toimituksessa.

Muusta kuin toimituksessa tehdystä päätöksestä tai toimesta annetaan jälkikäteinen ilmoitus, jos niin erikseen säädetään tai kun kirjallinen perusteltu päätös on tehty väitteen tai vaatimuksen johdosta taikka jos ulosottomies muutoin pitää sellaista ilmoitusta tarpeellisena.

Jollei velalliselle ole annettu vireilletuloilmoitusta eikä ennakoilmoitusta, hänelle on jälki-ilmoituksen yhteydessä tai muuten jälkikäteen varattava tilaisuus osoittaa muuta omaisuutta ulosmitattavaksi tai asettaa mahdollinen vakuus. Jälki-ilmoitus tulee toimittaa viipymättä siten, että asianosainen tai sivullinen saa tilaisuuden mahdollisimman varhaisessa täytäntöönpanon vaiheessa pyytää tuomioistuimelta keskeytysmääräystä tai hakea muutosta.

Asiakirjan antaminen tiedoksi

37 §

Yleinen säännös

Jollei tässä laissa toisin säädetä, asiakirja annetaan ulosottoasiassa tiedoksi niin kuin tiedoksiannosta hallintoasioissa annetussa laissa (232/1966) säädetään erityis- ja sijais-tiedoksiannosta. Tiedoksiannossa tulee pyrkiä huolehtimaan siitä, että salassa pidettävä tieto pysyy salassa.

Asiakirja tulee antaa tiedoksi suullisesti tai muulla sopivalla tavalla, jos tiedetään, että vastaanottaja ei näkövammaan tai muun vammaan vuoksi kykene vastaanottamaan muuta tiedoksiantoa.

38 §

Tiedoksianto-osoite

Hakija, vakuuden antaja sekä väitteen tai vaatimuksen esittänyt sivullinen ovat velvollisia ilmoittamaan ulosottomiehelle sen kotimaassa tai ulkomailla olevan postiosoitteen sekä halutessaan mahdollisen sähköposti- tai muun osoitteen, johon kaikki ulosottoasiaa ja ulosottovalitusasiaa koskevat asiakirjat saa hänelle lähettää (*tiedoksianto-osoite*). Jos tämä osoite muuttuu, on siitäkin ilmoitettava. Vastaajan ilmoittamaa osoitetta voidaan käyttää tiedoksianto-osoitteena hänen suostumuksellaan.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua henkilön ulosottomiehelle toimittamassa kirjoituksessa olevaa merkintää postiosoitteesta ja tietojärjestelmähakijaa koskevassa luvassa tarkoitettua teknistä käyttöyhteyttä pidetään tiedoksianto-osoitteena.

39 §

Tavallinen tiedoksianto

Asiakirja annetaan tiedoksi antamalla se vastaanottajalle tai lähettämällä tiedoksianto-osoitteeseen. Jollei tiedoksianto-osoitetta ole, asiakirja lähetetään väestötietojärjestelmään merkittyyn osoitteeseen, paitsi jos on tiedossa, ettei tiedoksiannon vastaanottaja asu siinä osoitteessa. Viimeksi mainitussa tapauksessa tai, jollei väestötietojärjestelmässä ole vastaanottajan osoitetta, asiakirja lähetetään mahdolliseen muuhun 48 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla selvitettyyn tai tiedossa olevaan osoitteeseen kotimaassa tai ulkomailla. Lähettämisen sijasta asiakirja voidaan jättää postilähetyksille varattuun paikkaan. Jollei tiedoksianto muulla tavoin onnistu, asiakirja voidaan antaa tiedoksi suullisesti.

Jollei muuta näydetä, tiedoksisaannin katsotaan tapahtuneen silloin, kun sähköinen viesti on lähetetty, tai seitsemäntenä päivänä sen jälkeen, kun asiakirja on annettu postin kuljettavaksi tai jätetty postilähetyksille varattuun paikkaan. Lähettämisen- tai jättämispäivä on merkittävä asiakirjaan.

40 §

Todisteellinen tiedoksianto

Tiedoksiannossa on käytettävä 41 §:n mukaista tiedoksiantotapaa, jos muualla tässä laissa niin säädetään ja tiedoksiannon vastaanottaja tiettävästi asuu Suomessa. Todisteellinen tiedoksianto voidaan harkinnan mukaan toimittaa muissakin tilanteissa, jos täytäntönpäntömyöhempien vaiheiden tai asianomaisen kannalta on merkityksellistä, että päätöksen tai toimituksen lainvoimaisuus on riidaton tai ratkeaa nopeasti.

Jollei 41 §:ssä tarkoitettu tiedoksianto onnistu asia huomioon ottaen kohtuullisena pidettävässä ajassa, asiakirja annetaan tiedoksi sijaistiedoksiannona. Sen lisäksi, mitä tiedoksiannosta hallintoasioissa annetun lain 18 §:n 1 momentissa säädetään, asiakirja voidaan luovuttaa vastaanottajan työnantajalle tai työnantajan edustajalle, jollei tiedoksiannon vastaanottajaa ole voitu tavoittaa työpaikalta tavanomaisena työaikanaan, tai vastaanottajan harjoittaman liikkeen palveluksessa ollevalle, jos he suostuvat ottamaan tiedoksiannon vastaan.

Jollei tiedoksianto onnistu myöskään 2 momentissa tarkoitettulla tavalla, jäljennös tiedoksi annettavasta asiakirjasta lähetetään vastaanottajan osoitteeseen, jos sellainen tunnetaan. Muuhun tiedoksiantoon ei tarvitse ryhtyä. Asiakirjat säilytetään tämän jälkeen vastaavan ulosottomiehen kansliassa vastaanottajan saatavilla.

41 §

Todisteelliset tiedoksiantotavat

Todisteellisesti tiedoksi annettava asiakirja:
1) toimitetaan postitse saantitodistusta vastaan;

2) lähetetään kirjeenä, jos voidaan olettaa, että vastaanottaja saa tiedon asiakirjasta ja määräpäivään mennessä palauttaa todistuksen tiedoksiannon vastaanottamisesta;

3) annetaan vastaanottajalle tai hänen lähelleen henkilökohtaisesti vastaanottamista koskevaa allekirjoitusta vastaan;

4) annetaan vastaanottajalle henkilökohtaisesti tiedoksi haastetiedoksiantona; taikka

5) toimitetaan vastaanottajan suostumuksella varmennetulla sähköisellä viestillä.

Postille on ilmoitettava, milloin tiedoksi antamisen saantitodistusta vastaan on viimeistään tapahduttava. Tiedoksianto vastaanottotodistusta vastaan voidaan vastaanottajan suostumuksella toimittaa myös telekopiona. Tiedoksisaannin katsotaan tapahtuneen silloin, kun vastaanottotodistus on palautettu telekopiona tai muulla tavoin.

Toimituksesta, jossa asianosainen tai sivulinen on ollut läsnä, hänen katsotaan tuolloin saaneen todisteellisesti tiedon.

42 §

Yksipuolisen tuomion tiedoksianto

Jos ulosottooperusteena on yksipuolinen tuomio, jota ei ole annettu tiedoksi, ja ulosottomies tapaa velallisen ulosottoasiassa, ulosottomiehen tulee mahdollisuuksien mukaan huolehtia yksipuolisen tuomion tiedoksi antamisesta. Tiedoksisaannin katsotaan tapahtuneen, jos tiedoksisaannin vastaanottaja on ollut läsnä ulosmittaustoimituksessa. Jos ulosottoasiassa tulee toimitettavaksi 41 §:ssä tarkoitettu todisteellinen tiedoksianto, yksipuolinen tuomio tulee samalla antaa tiedoksi.

Vakuus

43 §

Vakuuden hyväksyminen

Jos jonkun on tämän lain mukaan asetettava vakuus eikä vastapuoli ole sitä hyväksynyt, ulosottomiehen on tehtävä päätös vakuuden hyväksymisestä.

Vakuus voi olla pantti tai takaus. Takauksen on oltava omavelkainen ja, jos takaajia on useita, yhteisvastuullinen. Ulosottomiehelle asetettu pantti on samassa asemassa kuin vastapuolelle annettu pantti.

44 §

Poikkeukset vakuuden asettamisvelvollisuudesta

Vakuutta ei vaadita velkojalta, joka on julkisyhteisö tai julkisoikeudellinen laitos, valtion vakuusrahastosta annetussa laissa (379/1992) tarkoitettu omaisuudenhoitoyhtiö taikka sellainen luotto- tai vakuutuslaitos, jonka vakavaraisuus on Suomessa tai muussa Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa julkisen valvonnan alainen, eikä myöskään Eläketurvakeskukselta velkojana. Ulosottomiehellä on kuitenkin oikeus tarvittaessa vaatia vakuus luotto- tai vakuutuslaitokselta.

45 §

Vakuuden säilyttäminen ja palauttaminen

Pantti on luovutettava ulosottomiehelle tai talletettava hänen määräyksestään luottolaitokseen tai luotettavan henkilön säilytettäväksi ja hoidettavaksi. Talletuksesta annettu todistus ja takaussitoumus on luovutettava ulosottomiehen säilytettäväksi. Pantti tai takaussitoumus on palautettava sen antajalle, kun se oikeus tai vaatimus, jonka turvaamiseksi vakuus on annettu, on toteutettu taikka tuomiolla hylätty tai muuten lakannut.

46 §

Suorituksen ottaminen vakuudesta

Jos

1) velkoja, joka on asettanut vakuuden nostamiensa varojen tai haltuunsa saaman omaisuuden palauttamisesta,

2) velallinen, joka on asettanut vakuuden lainvoimaa vailla olevan maksuvelvoitteen täyttämistä,

3) ostaja, joka on asettanut vakuuden kauppahinnasta taikka

4) muu, joka on asettanut tässä laissa säädetyn vakuuden,

tulee tämän lain tai lainvoimaisen tuomion mukaan palautus- tai maksuvelvolliseksi, ulosottomiehen on tehtävä palautus- tai maksuvelvoitteesta päätös. Päätös on annettava tiedoksi velvoitetulle sekä hänen puolestaan

vakuuden antaneelle. Ennen päätöksen tekemistä heille on tarvittaessa varattava tilaisuus tulla kuulluiksi.

Ulosottomiehen on kehoitettava 1 momentissa tarkoitettua henkilöä täyttämään palautus- tai maksuvelvollisuutensa. Jollei velvoitetta täytetä, ulosottomies saa myydä pantin 5 luvun mukaisesti ja maksuun oikeutetun pyynnöstä periä saatavan takaajalta tämän lain mukaisesti.

47 §

Tuomitun vahingonkorvauksen ottaminen pantista

Jos joku on asettanut pantin täytäntöönpanosta vastapuolelle aiheutuneesta kulusta ja vahingosta ja hänet on tuomiolla veloitettu maksamaan niistä korvausta, korvaus voidaan korvauksensaajan pyynnöstä ottaa asetetusta pantista noudattaen, mitä 46 §:ssä säädetään.

Omaisuuksien ja selvitysaineiston etsiminen

48 §

Omaisuuksien etsimisvelvollisuus ja velallisen olinpaikan selvittäminen

Ulosottomiehen tulee olosuhteiden edellyttämässä laajuudessa etsiä velalliselle kuuluvaa omaisuutta suorituksen saamiseksi hakijalle.

Omaisuuksien etsimistä ja vastaajan olinpaikan selvittämistä koskevista vähimmäistoimista säädetään valtioneuvoston asetuksella. Ulosottomiehen velvollisuudesta toimittaa ulosottoselvitys säädetään 57 §:ssä.

Muun kuin maksuvelvoitteen täytäntöönpanossa täytäntöönpanon kohdetta tulee etsiä siinä laajuudessa, kuin sitä asia kokonaisuutena arvioiden voidaan pitää kohtuullisena ja noudattaen soveltuvin osin, mitä maksuvelvoitteen täytäntöönpanosta jäljempänä säädetään.

49 §

Paikkaan kohdistuva etsiminen

Omaisuuksien saadaan ulosmittauksen toimittamiseksi etsiä velalliselle kuuluvassa tai hänen käytössään olevassa rakennuksessa, säilytyspaikassa, kulkuneuvossa taikka muussa sisä- tai ulkotilassa. Mitä tässä säädetään velallisesta, koskee myös sivullista, jos on aihetta olettaa, että hänelle kuuluvissa tai hänen käytössään olevissa tiloissa on velalliselle kuuluvaa omaisuutta. Voimakeinoista säädetään 82 §:ssä.

Etsimistoimia saadaan suorittaa myös velallisen asunnossa tämän suostumuksetta, jos on aihetta olettaa, että siellä on ulosmittaukelpoista omaisuutta eikä riittävästi velalliselle riidattomasti kuuluvaa muuta omaisuutta ole ulosottomiehen tiedossa. Mitä tässä säädetään velallisesta, koskee myös sivullista, jos on perusteltu syy olettaa, että sivullisen asunnossa on velalliselle kuuluvaa omaisuutta. Sivulliselle on ensin varattava tilaisuus luovuttaa tällainen omaisuus, jollei välittömiä etsimistoimia voida pitää välttämättöminä.

50 §

Henkilöön kohdistuva etsiminen

Ulosottomies saa kehottaa velallista luovuttamaan yllään tai vaatteissaan olevan vähäistä arvokkaamman omaisuuden. Jollei kehoitusta noudateta, ulosottomies saa ottaa omaisuuden haltuunsa, jos hän tietää tai on perusteltua aihetta olettaa, että velallisella on sellaista omaisuutta yllään tai vaatteissaan, ja haltuun ottaminen voi tapahtua puuttumatta loukkaavalla tavalla velallisen henkilökohtaiseen koskemattomuuteen, eikä ulosottomiehen tiedossa ole riittävästi velalliselle riidattomasti kuuluvaa muuta omaisuutta. Ulosottomies saa velvoittaa velallisen luovuttamaan tässä tarkoitettua omaisuuden myös sakon uhalla. Voimakeinoista säädetään 83 §:ssä.

Mitä 1 momentissa säädetään, koskee myös velalliselle kuuluvaa omaisuutta, jonka ulosottomies tietää olevan sivullisen yllä tai vaatteissa.

51 §

Selvitysaineiston etsiminen ja haltuun ottaminen

Mitä 49 §:ssä säädetään, koskee soveltuvin osin myös ulosottoasiassa tarpeellisen selvitysaineiston etsimistä.

Ulosottomies saa ottaa löytämänsä aineiston haltuunsa noudattaen soveltuvin osin, mitä ulosmittauksesta säädetään. Aineisto on palautettava heti, kun sitä ei enää tarvita ulosottoasiassa. Aineiston haltuun ottamisella ei saa tarpeettomasti vaikeuttaa velallisen tai sivullisen elinkeinoa tai toimeentuloa.

Velallisen tietojenantovelvollisuus

52 §

Ulosottomiehelle annettavat tiedot

Velallinen on velvollinen ulosottoasiassa totuudenmukaisesti ilmoittamaan ulosottomiehelle, kun tämä sitä täytäntöönpanossa tarpeellisten tietojen saamiseksi kysyy:

1) henkilö- ja yhteystietonsa sekä ulosottoasiassa tarpeelliset tiedot perhesuhteistaan sekä elatusensa varassa olevista henkilöistä;

2) tiedot omaisuudestaan ja muusta varallisuudestaan, tuloistaan ja veloistaan sekä osakkuudestaan yhtiössä tai jäsenyydestään muussa hänen varallisuusasemaansa vaikuttavassa yhteisössä;

3) tiedot muutoksista, joita seuraavan vuoden aikana on todennäköisesti odotettavissa 2 kohdassa tarkoitetuissa seikoissa;

4) tiedon siitä, miten palkka- tai muu tois-
tuvaistulo määräytyy, sekä tiedon työpaikastaan ja työnantajan tai muun tulon maksajan yhteystiedot;

5) tiedon siitä, missä luovutusvelvoitteen kohteena oleva tai ulosottomiehelle lain mukaan annettava esine tai asiakirja on;

6) tiedot varallisuusasemaansa vaikuttavista sopimuksista ja sitoumuksista sekä omaisuudesta, joka on hänen määräysvallassaan tai käytössään valtuutuksen tai muun vastaavan perusteen, järjestelyn tai sopimuksen nojalla;

7) tiedot vastikkeellisesti tai vastikkeetta luovuttamastaan omaisuudesta, suorittamis-

taan maksuista ja tekemistään oikeustoimista, jos tiedot ovat tarpeen sen selvittämiseksi, voidaanko omaisuutta peräyttää ulosottoon takaisinsaantikantein, samoin kuin menettelystä, järjestelystä tai muusta toimenpiteestä, joka on vaikutukseltaan tällaiseen oikeustoimeen rinnastettava;

8) muut vastaavat tiedot, jotka koskevat hänen taloudellista asemaansa ja toimintaansa.

53 §

Tietojenantovelvollinen luonnollinen henkilö

Velallisena oleva luonnollinen henkilö on itse tietojenantovelvollinen. Jos velallisella on holhoustoimesta annetussa laissa (442/1999) tarkoitettu edunvalvoja, tämä on velvollinen antamaan tiedot siltä osin kuin velallisen omaisuutta on hänen hoidossaan. Tietojenantovelvollinen on myös se, joka tosiasiallisesti johtaa tai on johtanut velallisen elinkeinotoimintaa taikka hoitaa tai on hoitanut velallisen omaisuutta.

Kuolinpesän osalta tietojenantovelvollinen on se, jolla on pesä hallussaan. Jos pesä on osakkaiden yhteishallinnossa, jokainen pesäosakas on tietojenantovelvollinen.

54 §

Tietojenantovelvollinen yhteisön puolesta

Velallisena olevan yhteisön tai säätiön puolesta tiedot on velvollinen antamaan:

1) henkilö, joka toimii hallituksen tai sitä vastaavan toimielimen jäsenenä taikka on toimitusjohtaja tai sitä vastaavassa asemassa;

2) henkilö, joka on henkilökohtaisesti vastuussa yhteisön velvoitteista;

3) henkilö, jolla on oikeus kirjoittaa yksin tai yhdessä toisen kanssa yhteisön tai säätiön toiminimi;

4) henkilö, joka olosuhteista päätellen tosiasiallisesti johtaa yhteisön tai säätiön toimintaa taikka hoitaa sen hallintoa tai omaisuutta.

Tietojenantovelvollinen on myös se, joka on ollut 1 momentissa tarkoitettussa asemassa tietojen pyytämistä edeltäneen vuoden aikana.

Jollei 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja hen-

kilöitä ole, tietojenantovelvollinen on henkilö, joka on viimeksi ollut vastaavassa asemassa.

55 §

Velallisen palveluksessa oleva ja tilintarkastaja

Velallisen palveluksessa oleva sekä yhteisön tai säätiön tilintarkastaja ovat velvollisia kysyttäessä antamaan tehtävänsä alaan kuuluvia 52 §:ssä tarkoitettuja tietoja, jos ulosottomies katsoo, että tiedot ovat välttämättömiä täytäntöönpanoa varten eikä tietoja ole muulla tavoin saatavissa.

56 §

Tietojen hankkimistapa

Ulosottomies saa hankkia edellä mainitulta tietojenantovelvolliselta tietoja vapaamuotoisesti tai toimittamalla ulosotto selvityksen. Ulosotto selvitys saadaan toimittaa 55 §:ssä tarkoitetun henkilön osalta vain erityisestä syystä. Jos viimeksi mainittu kieltäytyy antamasta tietoja, ulosottomies saa velvoittaa hänet siihen heti tai määräajassa sakon uhalla.

Tietojenantovelvollista on ulosotto selvityksessä ja tarvittaessa myös vapaamuotoisesti tietoja hankittaessa muistutettava totuusvelvollisuudesta ja ilmoitettava, että väärän tiedon antamisesta tai tiedon salaamisesta saatava seurata rangaistus.

Ulosotto selvitys

57 §

Velvollisuus toimittaa ulosotto selvitys

Ulosottomiehen tulee toimittaa ulosotto selvitys, jollei velkojan saatava kerry täyteen määrään eikä velallisen taloudellista tilannetta ole muulla tavoin luotettavasti selvitetty. Jos edellisestä ulosotto selvityksestä on ennen asian vireille tuloa kulunut:

1) enintään kuusi kuukautta, ulosotto selvitystä ei tarvitse toimittaa, jollei tiedossa ole, että olosuhteet ovat muuttuneet;

2) yli kuusi kuukautta, mutta enintään vuosi, ulosotto selvitys tulee toimittaa, jos sitä olosuhteet huomioon ottaen voidaan pitää aiheellisena;

3) yli vuosi, ulosotto selvitys tulee toimittaa, jollei se ole ilmeisen aiheetonta.

Jos velallisen palkka tai muu toistuvaistulo on ulosmitattu, ulosotto selvitys tulee toimittaa, jos siihen on uusien hakemusten tai muun syyn vuoksi aihetta. Ulosottomiehen tulee vähintään kerran vuodessa tarkistaa velalliselle maksettavan toistuvaistulon määrä, jollei se ole ilmeisen tarpeetonta.

58 §

Kutsu ulosotto selvitykseen

Ulosottomiehen on annettava tietojenantovelvolliselle kutsu ulosotto selvitykseen viimeistään kaksi päivää ennen selvitystä. Tietojenantovelvollisen on saavuttava henkilökohtaisesti.

Selvitys voidaan toimittaa kutsua antamatta tietojenantovelvollisen suostumuksella tai jos siihen on perusteltu syy. Tietojenantovelvolliselle on tällöinkin varattava tilaisuus asianmukaisesti varmistautua annettavien tietojen oikeellisuudesta.

59 §

Pakkokeinot saapumisen varmistamiseksi

Jos on perusteltua aihetta epäillä, ettei tietojenantovelvollinen muuten noudata kutsua ja ulosotto selvityksen toimittaminen on täytäntöönpanon tarkoituksen kannalta välttämätöntä, ulosottomies saa velvoittaa tietojenantovelvollisen saapumaan selvitykseen noutamisen uhalla. Tätä koskeva päätös on annettava tietojenantovelvolliselle tiedoksi niin kuin 40 ja 41 §:ssä säädetään. Jollei se onnistu, tiedoksianto saadaan toimittaa asiamiehelle, jos tämä on käyttänyt siinä asiassa puhevaltaa.

Jollei tietojenantovelvollinen saavu ulosotto selvitykseen, poliisin on ulosottomiehen kirjallisesta pyynnöstä noudettava hänet paikalle.

Ulosottomies saa noutamisen sijasta vel-

voittaa tietojenantovelvollisen saapumaan ulosottoselvitykseen sakon uhalla.

60 §

Ulosottoselvityksen toimittamistapa

Ulosottoselvitys toimitetaan laatimalla pöytäkirja vastauksista, jotka tietojenantovelvollinen antaa ulosottomiehen kysymyksiin. Lisäksi tietojenantovelvollinen voidaan velvoittaa laatimaan luettelo velallisen omaisuudesta ja varallisuudesta, tuloista ja veloista tai antamaan sellaista luetteloa varten tarpeelliset tiedot. Avustajan läsnäolo voidaan kieltää tai asettaa sille ehtoja, jos on aihetta olettaa, että hänen läsnäolonsa tuntuvasti vaikeuttaa täytäntöönpanoa.

Pöytäkirja tai luettelo on annettava tietojenantovelvollisen tarkastettavaksi, ja siihen on merkittävä hänen pyytämänsä korjaukset ja lisäykset. Tietojenantovelvollisen tulee alikirjoittaa pöytäkirjaan ja luetteloon otettava lausuma antamiensa tietojen oikeellisuudesta.

Yksinkertaisessa asiassa ulosottoselvitys voidaan toimittaa esittämällä tietojenantovelvollisen vastattavaksi kysymyksiä puhelimitse tai muulla sopivalla tavalla. Ulosottoselvityksestä tulee tällöin tehdä tarpeelliset merkinnät asiakirjaan.

61 §

Ulosottoselvityksen kesto ja lykkääminen

Ulosottoselvitys ei saa kestää pitempään kuin on välttämätöntä tarpeellisten tietojen saamiseksi eikä ilman tietojenantovelvollisen suostumusta yhtäjaksoisesti yli kuutta tuntia.

Ulosottoselvitykseen noudetun tai noudon uhalla saapuneen poistuminen ulosottoselvityksestä saadaan estää, jos ulosottoselvityksen toimittaminen on täytäntöönpanon kannalta välttämätöntä. Myös muun tietojenantovelvollisen poistuminen saadaan estää, jos siihen on täytäntöönpanon toimittamiseen liittyvä erittäin painava syy eikä poistumisen estämistä voida pitää olosuhteet huomioon ottaen kohtuuttomana.

Jos ulosottomies arvioi, ettei tietojenantovelvollinen sairauden tai muun vastaavan syyn vuoksi kykene kohtuudella täyttämään

tietojenantovelvollisuuttaan, toimitus on siirrettävä osittain tai kokonaan myöhempään ajankohtaan.

62 §

Velvollisuus luovuttaa kirjanpitoaineistoa

Kirjanpitovelvolliselle velalliselle kuuluvaa aineistoa hallussaan pitävä tai siitä määräämään oikeutettu on velvollinen ulosottoselvityksen toimittamista varten ulosottomiehen kehotuksesta luovuttamaan:

- 1) kirjanpitokirjat, tositteet ja muun kirjanpitoaineiston;
- 2) yhteisön tai säätiön hallintoa ja sopimuksia koskevat asiakirjat ja muut tallenteet;
- 3) muut velallisen liike- tai ammattitoimintaan liittyvät asiakirjat ja tallenteet.

63 §

Uhkasakko ulosottoselvityksessä

Jos tietojenantovelvollinen kieltäytyy ulosottoselvityksessä antamasta tietoja tai 62 §:ssä tarkoitettu henkilö kieltäytyy luovuttamasta siinä tarkoitettua aineistoa, ulosottomies saa velvoittaa hänet siihen heti tai määrääjässä sakon uhalla.

Sivullisen ja viranomaisen tietojenantovelvollisuus

64 §

Yleinen säännös

Sen lisäksi, mitä muussa laissa säädetään, ulosottomiehellä on oikeus salassapitosäännösten estämättä maksutta saada jäljempänä säädetyt tiedot, asiakirjat ja aineistot, jos hän katsoo niiden olevan yksittäisessä ulosottoasiassa välttämättömiä täytäntöönpanoa varten. Jos tiedot annetaan sitä varten perustetun tai ylläpidettävän teknisen käyttöyhteyden avulla, oikeusministeriö voi maksaa korvausta käyttöyhteydestä aiheutuvista kustannuksista.

65 §

Arkaluonteiset henkilötiedot ja ulkopuolista koskevat tiedot

Sivulliselta tietoja hankittaessa on vältettävä sitä, että ulosottomiehen haltuun joutuu ulosottoasiaan kuulumattomia henkilötietolain 11 §:ssä tarkoitettuja arkaluonteisia henkilötietoja, lukuun ottamatta tietoja velallisen saamista sosiaalihuollon etuuksista.

Ulosottomiehellä on oikeus saada säädetyt tiedot, vaikka samalla paljastuu tietoja myös ulkopuolisen taloudellisesta asemasta, jollei tietoja ole muulla tavoin saatavissa.

66 §

Sivullisen tietojenantovelvollisuus

Sivullisen on kysyttäessä ilmoitettava ulosottomiehelle:

1) onko hänellä velalliselle kuuluvaa omaisuutta hallussaan tai muutoin määräysvallassaan ja omaisuuden laatu;

2) onko velallisella häneltä tai hänellä velalliselta saatavia ja saatavien peruste ja määrä sekä saatavia koskevien tilien maksuliike ja velallisella olevat tilin käyttöoikeudet;

3) onko hän tehnyt velallisen kanssa tai tämän hyväksi sellaisen oikeustoimen, jolla saattaa olla merkitystä etsittäessä velallisen omaisuutta, ja oikeustoimen sisältö;

4) velallisen saamaa tuloa ja luontoisetuja koskevat tiedot, työaikaa koskevat tiedot, tulon maksamisen perusteet sekä velallisen yhteystiedot, jotka hänellä on tiedossaan työnantajana tai tulon maksajana;

5) velallisen osoite- ja puhelintiedot samoin kuin muut yhteystiedot, jotka hänellä on tele- tai postitoiminnan harjoittajana.

Mitä 1 momentin 2 kohdassa säädetään, koskee myös vastaisuudessa erääntyvää saatavaa, jos sitä koskeva sitoumus on annettu tai muu oikeusperuste syntynyt, samoin kuin saatavaa, jonka peruste tai määrä on epäselvä tai ehdollinen. Mitä 3 kohdassa säädetään, koskee myös menettelyä, järjestelyä tai muuta toimenpidettä, joka on vaikutukseltaan oikeustoimeen rinnastettava.

Sivullinen on velvollinen ulosottomiehen kehotuksesta esittämään 1 momentissa tar-

koitettua seikkaa koskevan sopimus- tai muun asiakirjan sekä siihen välittömästi liittyvän muun aineiston. Ulosottomiehellä on oikeus ottaa asiakirjasta ja aineistosta jäljennös. Luotto-, rahoitus- tai vakuutuslaitos ei saa muulle kuin viranomaiselle ilmaista, onko ulosottomies tehnyt tässä pykälässä tarkoitettun tiedustelun.

67 §

Viranomaisen ja julkista tehtävää hoitavan tietojenantovelvollisuus

Viranomaisen ja sen, joka hoitaa julkista tehtävää, on pyydettyessä ilmoitettava ulosottomiehelle kaikki tiedossaan olevat:

1) velallisen omaisuutta ja varallisuutta, tuloja, velkoja ja muuta taloudellista asemaa sekä maksuyhteyksiä koskevat tiedot;

2) velallisen työ- ja palvelussuhteita, eläkkeitä ja taloudellista toimintaa koskevat tiedot;

3) velallisen osoite- ja puhelintiedot samoin kuin muut yhteydenottoon tarvittavat tiedot.

Jos tietojenantovelvollinen on velalliseen 66 §:ssä tarkoitettussa suhteessa, hän on velvollinen antamaan tietoja myös mainitun pykälän mukaisesti.

68 §

Sivulliselle asetettava uhkasakko

Jos 66 §:ssä tarkoitettu sivullinen kieltäytyy antamasta tietoja, ulosottomies saa velvoittaa hänet antamaan tiedot heti tai määräajassa sakon uhalla. Jollei tietoja saada sivulliselta muulla tavalla, ulosottomies saa velvoittaa hänet sakon uhalla saapumaan ulosottomiehen virkahuoneeseen tai muuhun sopivaan paikkaan antamaan tiedot.

Ulosottoviranomaisen oikeus luovuttaa tietoja

69 §

Yleinen säännös

Ulosottoviranomaisen asiakirjan julkisuu-

desta on voimassa, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään. Sen lisäksi, mitä mainitussa tai muussa laissa säädetään ulosottoviranomaisen oikeudesta tai velvollisuudesta luovuttaa tietoja, ulosottoviranomaisella on oikeus salassapitosäännösten estämättä luovuttaa salassa pidettäviä tietoja niin kuin 70—73 §:ssä säädetään. Tietoja voidaan luovuttaa myös toiselle ulosottoviranomaiselle ulosottoasian hoitamista varten sekä oikeusministeriölle, lääninhallituksen oikeushallintopäällikölle ja hänen alaiselleen hallintotehtävien hoitamista varten. Ulosottorekisteriin talletettujen tietojen julkisuudesta ja luovuttamisesta säädetään 1 luvussa.

70 §

Esitutkinta- ja eräät muut viranomaiset sekä tuomioistuimet

Ulosottoviranomainen saa yksittäistapauksessa antaa pyydettyä ulosottoviranomaisen asiakirjasta vastaajan tunniste- ja yhteystietoja sekä vastaajan taloudellista asemaa ja toimintaa koskevia tietoja:

- 1) syyttäjä- ja esitutkintaviranomaiselle rikosten selvittämistä, esitutkintaa, syyteharkintaa ja tuomioistuinkäsittelyä varten sekä törkeiden rikosten ennalta estämistä varten;
- 2) rahanpesun selvittelykeskukselle laissa säädettyjen tehtävien hoitamista varten;
- 3) syyttäv viranomaiselle sakon muuntorangaistuksen harkintaa varten;
- 4) suojelupoliisille ja pääesikunnalle turvallisuusselvityksistä annetussa laissa (/) säädetyn laajan turvallisuusselvityksen tekemistä varten;
- 5) syyttäjä- ja esitutkintaviranomaiselle liiketoimintakiellon määräämistä tai pidentämistä koskevaa tutkintaa varten ja poliisille liiketoimintakiellon noudattamisen valvontaa varten;
- 6) tulliviranomaiselle tullilaisissa (1466/1994) säädetyn tehtävän hoitamista varten;
- 7) konkurssiasiamiehelle laissa säädettyjen tehtävien hoitamista varten.

Ulosottomies saa ilmaista tuomioistuimelle 1 momentissa tarkoitettua asiaa, ulosottovalituksen, täytäntöönpanoriidan ja takaisinsaan-

tiasian käsittelyä varten tarpeelliset ulosottoasiaan liittyvät tiedot 73 §:ssä säädettyjä tietoja lukuun ottamatta.

Törkeällä rikoksella tarkoitetaan tässä pykälässä rikosta, josta ei ole säädetty lievempää rangaistusta kuin neljä kuukautta vankeutta.

Tässä pykälässä tarkoitettua tietoja voidaan luovuttaa sähköisessä muodossa.

71 §

Veroviranomaiset ja julkisia tukia myöntävät

Ulosottoviranomainen saa yksittäistapauksessa antaa pyydettyä ulosottoviranomaisen asiakirjasta vastaajan tunniste- ja yhteystietoja sekä vastaajan taloudellista asemaa ja toimintaa koskevia tietoja, jos tiedot ovat tarpeen:

1) veroviranomaiselle verotusta koskevan asian käsittelyä varten; taikka

2) työttömyyspäivärahaa tai muita julkisia avustuksia, tukia tai muita etuuksia myöntävälle tai valvovalle viranomaiselle, julkisyhteisölle taikka muulle yhteisölle tai säätiölle sellaisen asian käsittelyä varten.

Tietoa ei ilman erityistä syytä saa luovuttaa, jos asiakirjan laatimisesta on tietoa pyydettyä kulunut yli neljä vuotta. Tiedot tulee luovuttaa ensisijaisesti 1 luvussa säädetyllä tavalla ulosottorekisteristä. Tiedot voidaan luovuttaa sähköisessä muodossa.

72 §

Oma-aloitteinen tietojen antaminen

Jos on syytä epäillä, että vastaaja tai sivulinen on saattanut syllistyä virallisen syytteen alaiseen ulosottomenettelyssä tehtyyn tai täytäntöönpanon tuloksen muutoin olennaisesti vaarantavaan rikokseen, kirjanpitorikokseen taikka sellaiseen muuhun rikokseen, josta ei ole säädetty lievempää rangaistusta kuin neljä kuukautta vankeutta, ulosottomies saa omasta aloitteestaan luovuttaa tietoja 70 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettulle viranomaiselle siinä mainittua tarkoitusta varten.

Ulosottomies saa omasta aloitteestaan antaa tietoja myös 70 §:n 1 momentin 5—7

kohdassa tarkoitettulle viranomaiselle siinä mainittua tarkoitusta varten, jos on syytä epäillä, että vastaaja tai sivullinen on saattanut syyllistyä virallisen syytteen alaiseen rikokseen. Epäilyttävistä liiketoimista ulosottomies saa ilmoittaa rahanpesun selvittelykeskukselle.

Tietoja voidaan omasta aloitteesta antaa 71 §:ssä tarkoitettulle viranomaiselle, yhteisölle tai säätiölle, jos on syytä epäillä, että vastaaja tai sivullinen on saattanut syyllistyä rikoslain 29 luvun 1—4 §:ssä tarkoitettuun tekoon tai julkisen etuuden väärinkäyttöön.

Tietojen saajan tulee hävittää 2 ja 3 momentissa tarkoitettut tiedot heti, kun niitä ei tarvita, jollei niiden säilyttämiseen ole perusteltua aihetta.

73 §

Kielto luovuttaa eräitä tietoja

Ulosottomies ei saa luovuttaa muulle kuin toiselle ulosottomiehelle sellaista tietoa, joka on olennaisin osin saatu:

1) henkilöltä, joka olisi oikeudenkäynnissä velvollinen kieltäytymään todistamasta siitä seikasta;

2) henkilöltä, joka olisi oikeutettu kieltäytymään todistamasta siitä seikasta, jollei hän anna luovuttamiseen suostumustaan;

3) velalliselta kysyttäessä 52 §:n 6—8 kohdassa tarkoitettua seikasta, jos vastauksesta käy ilmi, että velallinen on saattanut syyllistyä muuhun kuin ulosottomenettelyssä tehtyyn rikokseen, ja tiedon luovuttaminen saattaa hänet syytteen vaaraan;

4) sivulliselta, jos tieto koskee sivullisen väärinkäytöksiä.

Ulosottomiehen oikeudesta luovuttaa tietoja hakijalle säädetään 91 §:ssä. Mitä edellä säädetään, koskee tietoja siitä riippumatta, ovatko ne muutoin salassa pidettäviä.

Uhkasakko

74 §

Uhkasakon asettaminen

Uhkasakko, jonka ulosottomies tämän lain nojalla asettaa, asetetaan rahamäärältään

kiinteänä tai siten, että uhkasakon suuruus määräytyy ajan kulumisen mukaan (*juokseva uhkasakko*). Juokseva uhkasakko asetetaan määräämällä uhkasakolle kiinteä peruserä sekä lisäerä jokaista sellaista päätöksessä ilmoitettavaa ajanjaksoa (*uhkasakkojakso*) varten, jonka kuluessa ulosotoperustetta tai ulosottomiehen päätöstä ei ole noudatettu. Jos juokseva uhkasakko asetetaan kiellon rikkomisen varalta, lisäerä voidaan määrätä ajan kulumisen sijasta jokaisesta rikkomiskerrasta.

Jollei ulosottolaista tai täytäntönpantavana olevasta ulosotoperusteesta muuta ilmeine, uhkasakkoa asetettaessa noudatetaan lisäksi soveltuvin osin, mitä uhkasakkolain (1113/1990) 6 §:n 3 momentissa sekä 7 ja 8 §:ssä säädetään.

75 §

Kuuleminen ja tiedoksianto

Ennen uhkasakon asettamista ulosottomiehen on varattava velvoitetulle tilaisuus tulla kuulluksi, jollei se tuntuvasti vaikeuta täytäntönpantavaa.

Asiakirja, jossa jollekin asetetaan uhkasakko, on annettava hänelle tiedoksi niin kuin 38 §:ssä tai 40 ja 41 §:ssä säädetään. Jollei se onnistu, asiakirja saadaan lähettää muuhun selville saatuun osoitteeseen tai antaa tiedoksi asiamiehelle, jos tämä on käyttänyt siinä asiassa puhevaltaa. Uhkasakkoa ei kuitenkaan saa tuomita maksettavaksi siltä osin kuin henkilökohtaisesta tiedoksisaannista on epäselvyyttä.

76 §

Uuden uhkasakon asettaminen

Ulosottomies saa asettaa uuden uhkasakon, vaikka aikaisemmin asetettua uhkasakkoa ei ole tuomittu maksettavaksi. Aikaisemmin asetettu uhkasakko kuitenkin raukeaa, jollei ulosottomies uutta uhkasakkoa koskevassa tiedoksiannossa samalla ilmoita päätöksensä hakea käräjäoikeudelta aikaisemman uhkasakon tuomitsemista.

77 §

Muutoksenhakukielto

Ulosottomiehen päätökseen, joka koskee uhkasakon asettamista, ei saa hakea muutosta valittamalla. Ulosottomies voi oikaista päätöstään noudattaen, mitä 9 luvun 1—3 §:ssä säädetään.

78 §

Hakemus uhkasakon tuomitsemisesta

Tämän lain 10 luvun 2 §:ssä tarkoitettu käräjäoikeus tuomitsee ulosottomiehen hakemuksesta maksettavaksi ulosottomiehen asettaman uhkasakon. Jos uhkasakko on asetettu täytäntöönpantavana olevassa ulosottoperusteessa, ulosottomies voi hakea tuomitsemista myös uhkasakon asettaneelta tuomioistuimelta.

Ennen 1 momentissa tarkoitettua hakemuksen tekemistä ulosottomiehen on varattava veloitettulle tilaisuus tulla kuulluksi, jos se on tarpeellista. Ulosottomiehen on ilmoitettava hakemuksen tekemistä koskevasta päätöksestään veloitettulle.

79 §

Maksettavaksi tuomitsemisen edellytykset

Tuomioistuimen, jolta ulosottomies hakee uhkasakon maksettavaksi tuomitsemista, tulee omasta aloitteestaan tutkia ulosottomiehen tekemän uhkasakon asettamispäätöksen oikeellisuus. Uhkasakko tuomitaan maksettavaksi, jos veloitetta ei ole täytetty tai sitä on rikottu ilman pätevää syytä. Uhkasakon tuomitsemisessa noudatetaan lisäksi soveltuvien osin, mitä uhkasakkolain 10 §:n 2 momentissa ja 11 §:ssä säädetään. Jos juokseva uhkasakko on asetettu määräämällä lisäerä jokaisesta rikkomiskerrasta, lisäerät raukeavat uhkasakon peruserän kolme kertaa ylittäviltä osin niiltä rikkomiskerroilta, jotka on tehty ennen kuin päätös uhkasakon tuomitsemisesta tehdään.

Uhkasakko voidaan tuomita maksettavaksi, vaikka uhkasakon asettamista koskeva ulosottoperuste ei ole lainvoimainen.

80 §

Uhkasakkoasian käsittely tuomioistuimessa

Uhkasakon tuomitsemista koskevan asian käsittelyssä tuomioistuimessa noudatetaan soveltuvien osin, mitä 10 luvun 13 §:n 1 ja 2 momentissa sekä 17 §:ssä säädetään. Myös käräjäoikeus voi määrätä ulosottomiehen antaman uhkasakkopäätöksen täytäntöönpanon keskeytettäväksi noudattaen soveltuvien osin, mitä 9 luvussa säädetään. Jos ulosottomiehen hakemus hylätään, valtio voidaan veloitettua vaatimuksesta määrätä korvaamaan tämän kohtuulliset oikeudenkäyntikulut.

Ennen kuin uhkasakko tuomitaan maksettavaksi, veloitettulle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi.

81 §

Tuomitsemispäätöksen täytäntöönpano

Lainvoimaa vailla oleva käräjäoikeuden päätös, jolla uhkasakko on tuomittu maksettavaksi, voidaan panna heti täytäntöön, jollei muutoksenhakutuomioistuin noudattaen soveltuvien osin, mitä 9 luvun 14—17 §:ssä säädetään, toisin määrää. Ulosmittattu omaisuus saadaan ennen päätöksen lainvoimaisuutta kuitenkin myydä ainoastaan 2 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa. Hovi-oikeuden päätöksestä, jolla uhkasakko on tuomittu maksettavaksi, on voimassa, mitä 8 luvun 10 §:ssä säädetään.

Voimakeinot

82 §

Voimakeinot täytäntöönpanon toimittamiseksi

Ulosottomiehellä on oikeus etsiessään ulosmittauskelpoista omaisuutta, muuta täytäntöönpanon kohdetta tai asiassa selvitystä taikka päästökseen täytäntöönpanon edellyttämiin tiloihin tarvittaessa avata tai avauttaa lukkoja ja ovia sekä täytäntöönpanon toimittamiseksi käyttää muita vastaavia voimakeinoja siinä määrin kuin niitä voidaan olosuhteet huomioon ottaen pitää perusteltuina sekä

saada poliisilta virka-apua. Asianomaiselle on kuitenkin varattava tilaisuus toimia itse, jollei täytäntöönpano sen johdosta vaarannu.

83 §

Henkilöön kohdistuvat voimakeinot

Jos ulosottomies kohtaa vastarintaa, jolla pyritään estämään täytäntöönpano tai sitä tuntuvasti vaikeuttamaan, ulosottomiehellä on oikeus saada poliisilta virka-apua. Ulosottomies saa vastarintaa kohdatessaan itsekin käyttää sellaisia vastarinnan murtamiseksi tarpeellisia voimakeinoja, joita täytäntöönpanotehtävän laatu, vastarinnan vaarallisuus sekä tilanne muutoinkin huomioon ottaen voidaan pitää puolustettavina.

Takaisinsaanti

84 §

Takaisinsaantiperusteet ja takaisinsaantikanne

Ulosottoa hakeneen velkojan oikeutta loukkaava oikeustoimi tai siihen vaikutukseltaan rinnastettava menettely, järjestely tai muu toimenpide voidaan hakijan kanteen johdosta tuomioistuimen päätöksellä peräyttää takaisinsaannista konkurssipesään annetussa laissa (758/1991) säädetyillä perusteilla. Mainitussa laissa tarkoitettuna määräpäivänä on tällöin ulosottoasian vireilletulopäivä. Ulosoton hakija ja sivullinen voivat lisäksi vaatia mainitussa laissa tarkoitettua korvausta, tuottoa ja korkoa sekä vastikkeen palauttamista tai sitä koskevan velvollisuuden poistamista. Jollei jäljempänä toisin säädetä, takaisinsaannista on muutoin soveltuvin osin voimassa, mitä mainitussa laissa säädetään.

85 §

Takaisinsaantiväite

Ulosoton hakija voi vaatia oikeustoimen peräyttämistä ja vastikkeen palauttamisvelvollisuuden poistamista myös takaisinsaantiperustetta koskevalla väitteellä täytäntöönpanoriidassa tai muussa oikeudenkäynnissä,

jossa sivullinen vaatii oikeutta ulosmittauksen kohteeseen. Hakija voi esittää sellaisen takaisinsaantiväitteen myös ulosottovalitusasiassa, jossa vaaditaan täytäntöönpanotoimen kumoamista sivullisen oikeuden perusteella.

Mitä tässä laissa säädetään takaisinsaantikanteesta, koskee soveltuvin osin myös takaisinsaantiväitettä.

86 §

Takaisinsaantikanne ulosottoasian vireillä ollessa

Takaisinsaantikanne voidaan nostaa, kun ulosottoasia on tullut vireille.

Jos ulosottoasia on kannetta nostettaessa vireillä, kannetta ajavan ulosoton hakijan on toimitettava tuomioistuimelle sille osoitettu ulosottomiehen antama ilmoitus vireilletulopäivästä ja lausunto siitä, tuleeko kantajan saatava todennäköisesti kertymään sellaisesta velalliselle riidattomasti kuuluvasta omaisuudesta tai tulosta, joka voidaan ulosmitata seuraavan kuuden kuukauden aikana. Jos täysi kertymä on mainitussa ajassa odotettavissa, kannetta ei voida tutkia.

87 §

Takaisinsaantikanne ulosottoasian vireilläolon jälkeen

Takaisinsaantikanne on nostettava kuuden kuukauden kuluessa 95 §:n 1 momentissa tarkoitettun estetodistuksen päivämäärästä. Palkan tai muun toistuvaistulon ulosmittauksessa mainittu määräaika lasketaan siitä, kun kaksi vuotta on kulunut asian vireilletulosta, jollei estetodistusta ole annettu sitä ennen. Jos ulosmittauksesta on valitettu, takaisinsaantikanne on nostettava kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun ulosmittauksen kumoamista koskeva ratkaisu on tullut lainvoimaiseksi.

Jos kysymys on osituksesta eikä siitä ole annettu tuomioistuimeen osituskirjaa, takaisinsaantikanteen saa nostaa kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun osituskirja annetaan tuomioistuimeen.

88 §

Takaisinsaanti ja rauennut maksukyvyttömyysmenettely

Jos velkoja hakee ulosottoa kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun konkurssi-, yritys-saneeraus- tai yksityishenkilön velkajärjestelymenettely on ennen konkurssituomion antamista taikka saneeraus- tai maksuohjelman vahvistamista rauennut tai velkojasta johtumattomasta syystä päättynyt, takaisinsaannin määräpäivä määräytyy mainitun menettelyn mukaisesti.

89 §

Peräytyneen omaisuuden ulosmittaus

Sivullinen on velvollinen luovuttamaan peräytyneeksi määrätyn oikeustoimen kohteena olevan omaisuuden sekä tuomitun korvauksen, tuoton ja koron ulosottomiehelle. Edellä tarkoitetuista varoista on ensin vähennettävä määrä, joka tuomioistuimen päätöksen mukaan on maksettava sivulliselle. Jäljelle jäävistä varoista ulosmitataan määrä, joka vastaa hakijan niitä saatavia, joista hänellä oli ulosottooperuste takaisinsaantikannetta nostettaessa, sekä hakijalle takaisinsaantioikeudenkäynnissä tuomittuja oikeudenkäyntikuluja. Rahaksi muuttamista edellyttävä omaisuus on myytävä niin kuin 5 luvussa säädetään. Mahdollinen ylijäämä tulee palauttaa sivulliselle.

90 §

Täytäntöönpanon keskeyttäminen

Tuomioistuin, joka käsittelee takaisinsaantikannetta, voi kieltää kanteessa tarkoitettuun omaisuuteen kohdistuvan täytäntöönpanon tai määrätä sen keskeytettäväksi. Määräyksestä on soveltuvin osin voimassa, mitä 9 luvun 14—17 §:ssä säädetään.

91 §

Tietojen antaminen hakijalle

Ulosottomiehen tulee viipymättä ilmoittaa

hakijalle, jonka saatavan suuruus huomioon ottaen sillä ilmeisesti on merkitystä, havaitsemistaan seikoista, jotka saattavat antaa aiheen takaisinsaantikanteen nostamiseen, hakemukseen konkurssiin asettamiseksi tai muuhun vastaavaan erityiseen toimeen hänen saatavansa perimiseksi. Hakijalle tulee antaa myös mahdollinen ulosottoselvityspöytäkirja ja muut tarpeelliset asiakirjat. Ulosottomies ei kuitenkaan saa antaa hakijalle 73 §:n 1 momentin 1, 2 tai 4 kohdassa tarkoitettuja tietoja. Hakija ei saa käyttää mainitun momentin 3 kohdassa tarkoitettuja tietoja velallisen syytteeseen saattamiseksi. Ulosottomiehen tulee muistuttaa hakijaa viimeksi mainitusta rajoituksesta.

Suorituskielto luotonannossa

92 §

Kiellon edellytykset

Jos havaitaan, että velallinen ilmeisesti ulosoton välttämiseksi luotollista tiliä tai muuta vastaavaa luotonottoa hyväksikäyttäen nostaa luottoa tai lisäluottoa ja ohjaa saataviansa tai tuloaan tällaiselle tilille, ulosottomies saa kieltää velallista ulosottovelkojan vahingoksi maksamasta takaisin tai muutoin suorittamasta kiellon antamisen jälkeen nostamaansa luottoa. Kielto on annettava välittömästi tiedoksi myös luotonantajalle. Velalliselle annettu suorituskielto koskee sellaista luottoa tai lisäluottoa, jonka luotonantaja on kiellon tiedoksi saatuaan luotollisen tilin tai vastaavan luoton puitteissa tai muodossa velalliselle myöntänyt.

Velallista ja luotonantajaa on kuultava ennen 1 momentissa tarkoitettua kiellon antamista, jos se täytäntöönpanoa haittaamatta käy päinsä.

93 §

Kiellon oikeusvaikutukset

Edellä 92 §:ssä tarkoitettua kiellon vastainen suoritus on tehoton. Luotonantaja ei saa käyttää kiellossa tarkoitettua luoton takaisinmaksuksi tehtyjä suorituksia myöskään kuitaukseen siltä osin kuin suoritukset vastaavat

kiellon tiedoksisaannin jälkeen myönnettyä luottoa tai lisäluottoa.

Luotonantaja on velvollinen tilittämään ulosottomiehelle tehottomalla toimella suoritettavat varat uhalla, että tilittämättä jätetty määrä voidaan ulosmitata luotonantajalta ulosottomiehen kieltopäätöksen nojalla.

Vireilläolon päätyminen lopputilitykseen tai täytäntöönpanon esteeseen

94 §

Vireilläolon päätyminen lopputilitykseen

Maksuvelvoitetta koskevan ulosottoasian vireilläolo päättyy, kun ulosottomies tilittää kertyneet varat (*lopputilitys*). Välitilitykset lakkauttavat vireilläolon tilitetyn määrän osalta. Jos varat on nostettu vakuutta vastaan, asian vireilläolo päättyy vasta, kun oikeus niihin on lopullisesti ratkaistu. Sama koskee asiaa, jossa velkoja on vapautettu vakuuden asettamisesta.

Lopputilityksen määrästä on annettava velkojalle ulosottomiehen allekirjoittama todistus erikseen tai estetodistuksen yhteydessä. Todistus voidaan antaa sähköisesti.

95 §

Vireilläolon päätyminen estetodistukseen

Jollei saatavalle ole kertynyt täyttä suoritusta (*varattomuuseste*) tai jollei myöskään velallisen olinpaikasta ole tietoa (*varattomuus- ja tuntemattomuuseste*), hakijalle on annettava sitä koskeva todistus.

Myös silloin, kun maksuvelvoitteen täytäntöönpano päättyy muuhun kuin 1 momentissa tarkoitettuun esteeseen, hakijalle on annettava sitä koskeva todistus.

Ulosottoasian vireilläolo päättyy estetodistuksen antamispäivänä.

96 §

Muu kuin maksuvelvoite

Muuta kuin maksuvelvoitetta koskevan ulosottoasian vireilläolo päättyy silloin, kun ulosottomies on suorittanut täytäntöönpano-

toimet loppuun tai antanut todistuksen täytäntöönpanoa kohdanneesta esteestä.

97 §

Estetodistuksen sisältö

Estetodistuksesta tulee käydä ilmi asiassa suoritettavat keskeiset toimenpiteet. Ulosottomiehen on allekirjoitettava estetodistus. Todistus voidaan antaa sähköisesti.

98 §

Varattomuustodistus ilman vireillepanoa

Velkojalla, joka saattaa todennäköiseksi, että hänellä on saatava velalliselta, on oikeus ilman ulosottohakemusta saada todistus siitä, että kyseistä velallista koskeva 95 §:n 1 momentissa tarkoitettu estetodistus on annettu pyyntöä edeltävän kuuden kuukauden aikana eikä ulosmittausta ole tämän jälkeen toimitettu. Todistus voidaan antaa sähköisesti. Todistuksen pyytäjän nimi sekä saatava ja sen peruste tulee tallettaa ulosoton tietojärjestelmään.

99 §

Vireilläolon päättymistä koskeva todistus

Vastaajalle on pyynnöstä annettava ulosottomiehen allekirjoittama todistus siitä, että ulosottoasian vireilläolo on päätynyt. Maksuvelvoitetta koskevaan todistukseen on merkittävä peritty ja perimättä jäänyt määrä sekä se, onko saatava rekisteröity passiiviasiksi. Muuta ulosottoasiaa koskevaan todistukseen tulee merkitä vireilläolon päättymisen syy.

100 §

Pieni jäännössaatava

Jos hakijan saatavasta on tilityksen jälkeen jäljellä valtioneuvoston asetuksella säädettyä pienempi rahamäärä, ulosottomies saa jättää sen perimättä ja tehdä lopputilityksen. Mitä tässä säädetään, ei koske lapselle tulevaa elatusapua tai sille kertyvää viivästyskorkoa.

Passiivisaatava

101 §

Passiivisaatavaksi rekisteröinti

Jos maksuvelvoitetta koskevan ulosottoasian vireilläolo päättyy 95 §:n 1 momentissa tarkoitettuun esteeseen, asia merkitään hakijan pyynnöstä ulosottorekisteriin passiivisaatavaksi. Tätä koskeva pyyntö tulee esittää ulosottohakemuksessa tai myöhemmin asian vireilläolon aikana. Passiivisaatavaksi merkitseminen ei jatka ulosottoasian vireilläoloa.

Passiivisaatavan rekisteröinti on voimassa kaksi vuotta estetodistuksen päivämäärästä. Voimassaolon päättymisestä ilmoitetaan hakijalle, jollei tämä ole muuta pyytänyt.

Rekisteröintipyynnön katsotaan koskevan kaikkia samanaikaisessa ulosotossa olevia saatavia, jollei hakija peruuta pyyntöä jonkin saatavan osalta. Rekisteröinnin voimassaoloaika lasketaan samanaikaisessa ulosotossa viimeisestä estetodistuksesta.

102 §

Ulosmittaus passiivisaatavan perimiseksi

Ulosottomies ei ole velvollinen etsimään velalliselle kuuluvaa omaisuutta tai selvittämään velallisen olinpaikkaa passiivisaatavan perimiseksi. Jos kuitenkin ulosmittauskelpoista omaisuutta löytyy, se tulee ulosmitata passiivisaatavan suorittamiseksi, jollei siihen ole estettä. Passiivisaatavaa koskeva ulosottoasia tulee vireille ulosmittauspäätöksellä tai väliaikaistoimella. Vireilläolon päättymisen jälkeen saatava merkitään tarvittaessa uudelleen passiivirekisteriin, jos rekisteröintiäikää on jäljellä.

Omaisuutta, joka on ulosmitattu yksin passiivisaatavan suorittamiseksi, ei saa myydä eikä varoja muussakaan tapauksessa tilittää passiivisaatavan suorittamiseksi ennen kuin sen määrä on tarkistettu.

103 §

Velkojan ilmoitusvelvollisuus

Velkojan tulee passiivisaatavan suorittami-

seksi toimitetun ulosmittauksen jälkeen ilmoittaa ulosottomiehen asettamassa määräajassa ja 1 §:ssä tarkoitettulla tavalla saatavansa määrä. Muussa tapauksessa ulosmittaus voidaan peruuttaa. Velkojan tulee muulloinkin ulosottomiehen pyynnöstä ilmoittaa saatavansa määrä. Muussa tapauksessa saatava voidaan poistaa passiivirekisteristä. Velkoja on velvollinen omasta aloitteestaan ilmoittamaan ulosottomiehelle, jos passiivisaatava tulee kokonaan suoritetuksi.

Suppea ulosotto

104 §

Hakeminen ja kohde

Jos hakija haluaa tyytyä suppeaan ulosottoon, sitä tulee pyytää nimenomaisesti ulosottohakemuksessa. Jos usea velallinen vastaa samasta velasta, suppeaan ulosottoon ei voida ryhtyä.

Suppeassa ulosotossa voidaan ulosmitata toistuvaistulo tai veronennakon palautus sekä muu valtioneuvoston asetuksella säädettävä omaisuus, jota ei tarvitse muuttaa rahaksi. Ulosottomiehen tulee etsiä tällaista omaisuutta tarkastamalla velallisen varallisuustietoja rekistereistä ja suorittamalla muita vastaavia toimia niin kuin valtioneuvoston asetuksella säädetään.

Velallisen olinpaikkaa tulee selvittää ja muulta kuin 2 momentissa tarkoitettulta osin menetellä kuten tavallisessa ulosottoasiassa.

105 §

Pyynnön peruuttaminen

Hakija voi peruuttaa suppeaa ulosottoa koskevan rajoituksen hakemuksestaan, jolloin velalliselle kuuluvaa omaisuutta tulee etsiä kuten tavallisessa ulosottoasiassa.

Jos muussa asiassa on ulosmitattu omaisuutta, joka on myytävä, ja ulosottomies arvioi, että suppeassa ulosotossa perittävänä oleva saatava kertyisi kokonaan tai sille etuoikeussäännökset huomioon ottaen kertyisi valtioneuvoston asetuksella säädettyä suurempi määrä, hakijalta tulee tiedustella, pe-

ruuttako hän suppeaa ulosottoa koskevan rajoituksen.

106 §

Oikeusvaikutukset

Suppeaa ulosottoa koskevan asian vireille-tulolla on sama oikeusvaikutus kuin tavallisel-la ulosottoasialla. Varattomuusestetodistuksen sijasta annetaan estetodistus, jonka mukaan velalliselta ei ole löydetty riittävästi omaisuutta, joka voi olla suppean ulosoton kohteena. Jollei myöskään velallisen olinpai-kasta ole tietoa, annetaan lisäksi todistus tun-temattomuusesteestä. Suppean ulosoton jäl-keen saatavaa ei voida merkitä passiivisaata-vaksi eikä takaisinsaantikannetta voida nos-taa.

Täydentäviä säännöksiä

107 §

Virka-apu muulta viranomaiselta

Poliisi ja muu viranomainen ovat velvolli-sia antamaan ulosottomiehelle täytäntöön-panossa tarpeellista virka-apua.

Avustava ulosottomies saa pyytää virka-apua muulta viranomaiselta, jos asia on kii-reellinen.

108 §

Asiantuntija

Ulosottomies saa käyttää asiantuntijaa, jos tässä laissa niin säädetään tai jos siihen on erityistä tarvetta kirjanpitoaineiston selvittä-miseksi tai muun vastaavan tehtävän suorit-tamiseksi.

Asiantuntijana ei saa toimia henkilö, joka on asiaan tai ulosottoasian asianosaiseen sel-laisessa suhteessa, että hänen puolueettomuus-tensa tai luotettavuutensa voidaan katsoa vaarantuvan. Ulosottomiehen on tarvittaessa muistutettava asiantuntijaa lain mukaisesta vaitiolovelvollisuudesta.

Asiantuntijan käyttämisestä aiheutuneista kuluista on voimassa, mitä 8 luvussa sääde-tään. Kulut voidaan kuitenkin erityisestä

syystä osaksi tai kokonaan jättää valtion vas-tattaviksi.

109 §

Vahingonkorvaus valtion varoista

Oikeusministeriö tai sen määräämä voi harkintansa mukaan ilman oikeudenkäyntiä maksaa vahingonkorvausta asianosaiselle tai sivulliselle, jos valtion korvausvastuuta voi-daan pitää selvänä tai korvauksen maksamita kohtuullisena. Jos valtiolta korvausta saa-nut olisi voinut hakea korvausta toiselta, val-tiolla on oikeus vaatia maksamansa määrä viimeksi mainitulta.

110 §

Tulkkaus

Sen lisäksi, mitä oikeudesta tulkkaukseen muualla säädetään, ulosottoviranomaisen tu-lee käytettävissä olevien mahdollisuuksien mukaan huolehtia tulkkauksesta, jos asian-osainen tai muu henkilö, jota tulee tämän lain mukaan kuulla, käyttämänsä kielen taikka aisti- tai puhevian takia ei voi tulla ymmärre-tyksi ja tulkkaus on tarpeen asian selvittämi-seksi tai asianomaisen oikeuksien turvaami-seksi. Tulkkauksesta aiheutuneet kulut jäävät valtion vastattaviksi.

4 luku

Ulosmittauksesta

3 a §

Jos vainajan velasta on toimitettu ulosmit-taus kuolinpesässä eikä velkojalla ollut pant-ti- tai pidätysoikeutta ulosmitattuun omaisuu-teen, omaisuutta ei saa myydä, ennen kuin kuukausi on kulunut perunkirjoituksesta tai sen määrääjän päättymisestä tai, milloin pesä on pesänselvittäjän hallinnossa, ennen kuin velkojen maksamisesta on tehty sopimus. Omaisuus voidaan kuitenkin myydä, jos kuolinpesän hallinto siihen suostuu tai omaisuus on arvossaan nopeasti alentuvaa taikka sen hoitokustannukset ovat korkeat. Kertyneiden varojen nostamisesta säädetään 6 luvussa.

13 a §

Ulosmitattu omaisuus voidaan ulosmitata myös toisen velkojan saatavasta, kunnes asianosaiskeskustelu tai, jollei asianosaiskeskustelua pidetä, myynti on toimitettu. Muutoin kuin myynnistä kertyneet varat tulee tilittää niille velkojille, joiden saatavista varat oli ulosmitattu silloin, kun ne suoritettiin ulosottomiehelle.

15 §

Jos velallisen omaisuutta on ulosmitattuna toisen velkojan saatavan perimiseksi ja ulosottomies arvioi, ettei hakijan saatavalle etuoikeussäännökset huomioon ottaen kertyisi siitä omaisuudesta valtioneuvoston asetuksella säädettyä vähimmäismäärää, hakijalle annetaan estetodistus, jollei sitä voida pitää kohtuuttomana. Toistuvaistulon ulosmittauksessa mainittu vähimmäismäärä lasketaan seuraavan kuuden kuukauden ajalta.

17 §

Sen estämättä, mitä 1 momentissa ja 14 §:ssä säädetään, ulosottomies voi ulosmitata myös sellaisen omaisuuden, jonka sijaintipaikkaa ei ole saatu selville, jos omaisuus voidaan sitä näkemättä riittävästi yksilöidä.

5 luku

Ulosmitatun omaisuuden rahaksi muuttamisesta

49 §

Edellä 1 momentissa tarkoitetun virka-avun antamisesta on soveltuvin osin voimassa, mitä 6 a luvussa säädetään hädöstä.

6 luku

Ulosmittauksesta kertyneiden varain tilityksestä ja jakamisesta

23 §

Kun usea velkoja vaatii maksua ulosmittauksesta kertyneistä varoista eikä jollekin saatavalle kertyisi valtioneuvoston asetuksella säädettyä määrää suurempaa jako-osaa,

saatava voidaan jättää ottamatta huomioon jaossa.

Palkan tai muun toistuvaistulon ulosmittauksessa saatavalle voidaan jakaa muita saatavia suurempi suhteellinen osuus, enintään kuitenkin saatavalle kuudelta kuukaudelta tuleva kertymä, jos se on perintämenettelyn kannalta tarkoituksenmukaista eikä toisen velkojan mahdollisuus maksunsaantiin sen vuoksi ilmeisesti vaarannu.

Mitä tässä pykälässä säädetään, ei koske etuoikeutettua saatavaa.

6 a luku

Muun kuin maksuvelvoitteen täytäntöönpano*Häätö*

1 §

Häädettävät

Häätöä koskevan ulosottooperusteen nojalla täytäntöönpanoon voidaan ryhtyä vastaajan lisäksi myös sellaista henkilöä vastaan, jonka oikeus asua ulosottooperusteessa tarkoitetuissa tiloissa tai muutoin käyttää niitä perustuu vastaajan oikeuteen (*häädettävät*).

2 §

Muuttokehotus

Muuttokehotuksessa on ilmoitettava muuttopäivä, jolloin häädettävien on viimeistään muutettava tiloista, sekä se, miten paikalle jääneen omaisuuden suhteen on lain mukaan meneteltävä. Muuttokehotus lähetetään häädettävälle ulosottooperusteessa tarkoitettuihin tiloihin ja lisäksi mahdollisesti tiedossa olevaan muuhun osoitteeseen taikka jätetään suljettuna tai avonaisena ilmoituksena ulosottooperusteessa tarkoitettuihin tiloihin.

3 §

Ilmoitus asunto- ja sosiaaliviranomaisille

Jos ulosottomiehen tiedossa on, että ulosottooperusteessa tarkoitetuissa tiloissa asuu lap-

sia, joiden asumisen järjestyminen on epäselvää, tai välittömän huolenpidon tarpeessa olevia henkilöitä, häätöasian vireilletulosta ja siinä ilmenneistä olosuhteista on salassapitosäännösten estämättä mahdollisimman pian ilmoitettava paikkakunnan asunto- ja sosiaaliviranomaisille.

4 §

Muuttopäivä

Ulosottomies ei saa ilman painavaa syytä määrätä muuttopäivää aikaisemmaksi kuin viikko eikä myöhemmäksi kuin kaksi viikkoa muuttokehotuksen tiedoksisaantipäivästä. Määrättyä muuttopäivää voidaan lykätä, jollei siitä aiheudu hakijalle tuntuva haittaa. Häätö on kuitenkin toimitettava kahden kuukauden kuluessa asian vireilletulosta, jollei pitempään lykkäämiseen ole erityisen painavaa syytä. Hakijan suostumuksella häätöä voidaan lykätä hakemuksen peruuntumatta enintään kuusi kuukautta asian vireilletulosta. Lykkäystä koskevaan ulosottomiehen päätökseen ei saa hakea muutosta.

Hakijan vaatimuksesta häädettävän on maksettava hakijalle vuokra lykkäyksen ajalta muuttopäivästä lukien entisten ehtojen mukaisesti. Lykkäyksen ehdoksi voidaan asettaa lykkäysajan vuokran maksaminen etukäteen, jos sitä voidaan pitää häädettävän kannalta kohtuullisena.

Jos kysymyksessä on avioliittolain (234/1929) mukainen yhteiselämän lopettaminen tai muu siihen rinnastettava häätö, häätö on toimeenpantava muuttopäivää määrittämättä niin pian kuin se kohtuudella käy päinsä.

5 §

Häädön toimittaminen

Häätö toimitetaan poistamalla ulosottope-
rusteessa tarkoitetuista tiloista häädettävät ja siellä oleva omaisuus.

Jos häätöä toimitettaessa asunnossa on 3 §:ssä tarkoitettuja henkilöitä, häätöä ei saa panna täytäntöön ennen kuin asunto- ja sosiaaliviranomaisille on varattu tilaisuus järjes-

tää asuminen tai selvittää sosiaalihuollon palvelujen tarve.

6 §

Häädettävän omaisuus

Jollei häädettävä ole häädön alkaessa kuljettanut pois omaisuuttaan, ulosottomiehen on huolehdittava siitä, että ulosottope-
rusteessa tarkoitetuissa asuin- tai muissa tiloissa sekä niihin välittömästi liittyvällä alueella oleva omaisuus kuljetetaan pois. Muu kuin vähäarvoinen omaisuus otetaan talteen. Arvoton tai vähäarvoiseksi katsottu omaisuus hävitetään. Ulosottomies voi antaa hävittämisen ulkopuolisen tehtäväksi tai antaa hakijalle tämän pyynnöstä luvan menetellä arvottoman tai vähäarvoisen omaisuuden suhteen haluamalla tavalla.

Häätö voidaan panna täytäntöön myös jättämällä omaisuus paikoilleen ja estämällä häädettävän pääsy tiloihin. Omaisuuden suhteen on kuukauden kuluessa meneteltävä 1 momentissa säädetyllä tavalla tai myytävä se paikanpäällä, jollei häädettävä itse sitä ennen halua kuljettaa omaisuuttaan pois. Omaisuutta ei saa jättää asuintiloihin, jos siitä aiheutuu hakijalle vähäistä suurempaa haittaa.

Eläinten, säilytyskelvottoman ja vaarallisen omaisuuden sekä havaittujen ja muusta omaisuudesta erotettavissa olevien valokuvien, asiakirjojen ja muiden vastaavien esineiden suhteen ulosottomiehen on meneteltävä tavalla, jota olosuhteet huomioon ottaen voidaan pitää kohtuullisena.

7 §

Omaisuuden ulosmittaus ja myyminen

Häädön kohteena oleva omaisuus saadaan ulosmitata, vaikka velallisella olisi oikeus erottaa se ulosmittauksesta. Ulosmitattu ja muu talteen otettu omaisuus myydään 5 luvussa säädetyllä tavalla. Häädetyllä on kuitenkin oikeus noutaa erottamisoikeuteensa kuuluva omaisuus sekä omaisuus, jota ei ole ulosmitattu, viimeistään myyntiä edeltävänä päivänä, jos hän suorittaa häädöstä aiheutuneet kulut ja ulosottomaksun.

Mahdollinen ylijäämä kauppahinnasta tili-

tetään hädetylle, jos hänen tilitysoitteensa tiedetään, ja muussa tapauksessa talletetaan hänen varalleen.

Jos hädetyn yhteystiedot tunnetaan, hänelle on välittömästi hädän jälkeen ilmoitettava, miten hänelle kuuluvan omaisuuden suhteen on menetelty.

8 §

Häätö uhkasakolla

Ulosottomies saa velvoittaa maksukykyiseksi arvioimansa vastaajan sakon uhalla muuttamaan ja siirtämään omaisuutensa pois, jos tätä voidaan pitää tarkoituksenmukaisempana kuin edellä säädettyä menettelyä ja vastaajan voidaan katsoa kykenevän huolehtimaan omaisuuden poiskuljetuksesta.

Luovutusvelvoite

9 §

Luovutusvelvoitteen täytäntöönpano

Ulosottoeruste, jossa vastaaja velvoitetaan luovuttamaan hakijalle määrätty irtain omaisuus, pannaan täytäntöön siten, että ulosottomies noutaa omaisuuden ja luovuttaa sen hakijalle.

Luovutusvelvoitetta koskevassa noudattamiskehotuksessa vastaajaa on heti tai ulosottomiehen asettamassa määräajassa kehoitettava luovuttamaan omaisuus hakijalle.

10 §

Häätöä edellyttävä luovutusvelvoite

Jos luovutusvelvoitetta koskevan ulosottoerusteen täytäntöönpano edellyttää häätöä, on soveltuvin osin noudatettava, mitä 1—8 §:ssä säädetään.

11 §

Luovutusvelvoitteen täytäntöönpano uhkasakolla

Luovutusvelvoite voidaan erityisestä syystä panna täytäntöön asettamalla vastaajalle sa-

kon uhka.

Tekemisvelvoite

12 §

Tekemisvelvoitteen täytäntöönpano

Ulosottoeruste, jossa vastaaja velvoitetaan tekemään jotakin uhalla, että hakija voi sen vastaajan kustannuksella tehdä tai teettää (*teettämisuha*), pannaan täytäntöön siten, että ulosottomies antaa hakijalle luvan työn tekemiseen tai teettämiseen. Ulosottomiehen on tarvittaessa annettava hakijalle virka-apua.

Tekemisvelvoitetta koskevassa noudattamiskehotuksessa vastaajaa on kehoitettava tekemään heti tai ulosottomiehen asettamassa määräajassa ulosottoerusteessa tarkoitettu toimi.

Vastaajalle on ilmoitettava 1 momentissa tarkoitettun luvan myöntämisestä.

13 §

Teettämisuhan asettaminen

Jollei ulosottoerusteessa ole teettämisuhaa, ulosottomiehen on se ensin asetettava. Tätä ennen vastaajalle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi, jollei ole aihetta olettaa, että se tuntuvasti vaikeuttaa täytäntöönpanoa. Teettämisuhaa koskeva päätös on annettava vastaajalle tiedoksi niin kuin 3 luvun 40 ja 41 §:ssä säädetään.

Vastaajalle, jolle on ennen teettämisuhan asettamista varattu tilaisuus tulla kuulluksi, tulee antaa 12 §:n 2 momentissa tarkoitettu kehoitus, jos sitä voidaan pitää tarpeellisena.

14 §

Tekemisvelvoitteen täytäntöönpano uhkasakolla

Tekemisvelvoite voidaan erityisestä syystä panna täytäntöön asettamalla vastaajalle sakon uhka.

15 §

Henkilökohtainen tekemisvelvoite

Jos ainoastaan vastaaja voi täyttää velvoitteen, ulosottomiehen on asetettava laiminlyönnin varalle uhkasakko, jollei sitä ole asetettu jo ulosottoperusteessa.

Ulosottoperusteella, jossa velvoitetaan alikirjoittamaan kauppakirja tai muu asiakirja taikka antamaan suostumus, hyväksyminen tai muu vastaava lausuma, on ulosottoperusteen tultua lainvoimaiseksi sama vaikutus kuin velvoitteen täyttämällä.

Kieltovelvoite

16 §

Kieltovelvoitteen täytäntöönpano

Ulosottoperuste, jossa sakon uhalla kiellään tekemästä jotakin tai velvoitetaan sallimaan, että toinen tekee jotakin, pannaan täytäntöön siten, että ulosottomies hakee uhkasakon tuomitsemista, jos kieltoa on rikottu, ja asettaa tarvittaessa uuden uhkasakon. Jollei ulosottoperusteessa ole sakon uhkaa, ulosottomiehen on se ensin asetettava.

Kieltovelvoitetta koskevassa noudattamiskehotuksessa vastaajaa on kehotettava välittömästi noudattamaan ulosottoperusteessa asetettua velvoitetta.

17 §

Kiellon rikkomisen estäminen

Jos ulosottomies voi sopivalla tavalla estää kiellon uudelleen rikkomisen, on sellaiseen toimeen ryhdyttävä, jos kieltoa on rikottu. Vastaajalle on sitä ennen varattava tilaisuus tulla kuulluksi, jollei ole aihetta olettaa, että se tuntuvasti vaikeuttaa täytäntöönpanoa.

Vastaajalle on ilmoitettava 1 momentissa tarkoitettujen toimen suorittamisesta.

8 luku

Ulosottoasiain kuluista

6 §

Ulosottomiehellä on oikeus vaatia hakijalta tarpeellisia täytäntöönpanokuluja varten ennakkoa. Pantaessa täytäntöön lainvoimaista tuomiota, jolla maksuvelvollisuus on määrätty, voidaan ennakkoa vaatia vain 3 luvun 18 §:ssä, 4 luvun 17 §:n 1 momentissa ja 25 §:ssä, 5 luvun 17 §:ssä sekä 7 luvun 10 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa.

8 §

Ulosottoasiassa asetetusta vakuudesta saadaan ulosottomiehen päätöksen nojalla periä maksamatta olevat täytäntöönpanokulut ja täytäntöönpanon peruuttamisesta aiheutuneet kulut, jos vakuus on asetettu myös niiden korvaamiseksi.

9 §

Kuluja niistä ulosottoimista, jotka ovat jääneet itseoikaisun johdosta turhiksi tai ovat aiheutuneet peruutetusta väliaikaistoimesta, ei saa periä asianosaiselta, jos oikaisu- tai peruuttamistarve on johtunut täytäntöönpanossa sattuneesta väärinarvioinnista tai jos sitä muutoin voidaan pitää kohtuullisena.

9 luku

Itseoikaisu, täytäntöönpanoriita ja täytäntöönpanon keskeyttäminen

5 §

Oikaisupäätöksen täytäntöönpano

Jos kirjoitusvirheen oikaisupäätös edellyttää varojen takaisin perimistä, ulosottomiehen tulee kehottaa varat nostonutta palauttamaan virheellisesti saamansa varat. Jollei varoja palauteta, ulosottomies saa periä ne itseoikaisupäätöksen nojalla niin kuin ulosmittauksesta säädetään. Tätä ennen oikaisupäätös ja varojen palautuskehoitus on annettava varat saaneelle tiedoksi niin kuin 3 luvun 40 ja 41 §:ssä säädetään. Mitä tässä momentissa

säädetään, koskee myös varoja, jotka on vahingossa tilitetty väärälle henkilölle.

11 §

Täytäntöönpanoriidan käsittely

Täytäntöönpanoriita käsitellään 10 luvun 2 §:ssä mainitussa käräjäoikeudessa. Riita on kaikissa oikeusasteissa käsiteltävä kiireellisenä. Tuomioistuimelle esitetty vaatimus täytäntöönpanon kieltämisestä tai keskeyttämisestä on ratkaistava heti. Tuomioistuimen tulee kuulla ulosottomiestä, jolle sitä voidaan pitää tarpeettomana.

Jos sivullisen nostama kanne hyväksytään, valtio voidaan sivullisen vaatimuksesta määrätä korvaamaan tämän kohtuulliset oikeudenkäyntikulut.

15 §

Keskeytyspäätöksen sisältö

Erityisestä syystä voidaan määrätä, että jo suoritettu täytäntöönpanotoimi on peruutettava. Jos ulosmitattu omaisuus on arvossaan nopeasti alentuvaa tai sen hoitokustannukset ovat korkeat, täytäntöönpano saadaan määrätä myynnin osalta keskeytettäväksi ainoastaan, jos asetetaan vakuus kulujen ja vahingon korvaamisesta tai jos keskeyttämiseen on painava peruste.

Mitä edellä tässä luvussa säädetään keskeyttämisestä, koskee myös sellaisen määräyksen antamista, jossa täytäntöönpanon peruuttaminen kielletään tai keskeytetään. Mainitun kieltomääräyksen voi antaa myös ratkaisun antanut tuomioistuin itse. Tällöin määräys on voimassa, kunnes kyseinen ratkaisu tulee lainvoimaiseksi tai ylempi tuomioistuin antaa asiassa uuden määräyksen.

18 §

Keskeytysmääräyksen vaikutus jo suoritettuihin täytäntöönpanotoimiin

Jos ulosottomies havaitsee, että keskeytyk-

sen aikana ulosmitatun omaisuuden arvo alenee nopeasti tai sen hoitokustannukset ovat korkeat, hänen tulee tarvittaessa ilmoittaa siitä keskeytysmääräyksen antaneelle tuomioistuimelle.

10 luku

Muutoksenhaku ulosottomiehen menettelyyn

8 §

Valituksen vaikutus täytäntöönpanoon

Jos ulosmittaus kumotaan, ulosottomiehen tulee viivytyksettä ryhtyä toimiin ulosmittauksen peruuttamiseksi, jollei tuomioistuin toisin määrää.

11 luku

Erinäiset säännökset

1 §

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset ulosottotoimen hallinnon järjestämisestä ja muusta tämän lain täytäntöönpanosta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

2 §

Ohjeet ja määräykset

Oikeusministeriö voi antaa hallinnollisia ohjeita ja määräyksiä tämän lain täytäntöönpanemiseksi.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2003.

Ennen lain voimaantuloa vireille tulleisiin asioihin sovelletaan ulosottomiehen esteellisyyttä, ulosottorekisteriä, ulosottooperustetta, kuittausta, ulosottoasian vireillepanoa, asiasta, vireilletuloilmoitusta ja ennakoil-

moitusta sekä suppeaa ulosottoa koskevien tämän lain säännösten asemesta lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Ennen lain voimaantuloa vireille tulleista tai vireillä olleista asioista annetaan 1 luvun 31 §:ssä tarkoitettuja tietoja muulla tavoin kuin tietojärjestelmän tulosteena. Tiedoksianto-osoitteena pidetään osoitetta, joka lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaisesti on annettu ulosottomiehelle.

Lain 2 luvun 24 ja 25 §:ää sovelletaan myös ennen lain voimaantuloa annettuun ulosottoperusteeseen ja lain voimaan tullessa vireillä olevaan ulosottoasiaan. Jos kuitenkin mainitun luvun 25 §:ssä tarkoitettu ulosotto-peruste on annettu ennen 1 päivä maaliskuuta

1993, ulosottoperusteen täytäntöönpanokelpoisuuden määräaika lasketaan mainitusta päivämäärästä.

Lain 3 luvun 5 §:n 2 momenttia sovelletaan 1 päivästä tammikuuta 2004. Lain 6 luvun 23 §:n 2 momenttia sovelletaan lain voimaan tullessa vireillä oleviin asioihin viimeistään vuoden kuluttua lain voimaantulosta.

Jos tässä tai muussa laissa taikka asetuksessa viitataan säännökseen tai siinä muutoin tarkoitetaan säännöstä, joka on korvattu tämän lain säännöksellä, säännöksen asemesta sovelletaan tämän lain vastaavaa säännöstä.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

2.

Laki**verojen ja maksujen perimisestä ulosottotoimin annetun lain 2 ja 3 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan verojen ja maksujen perimisestä ulosottotoimin 29 päivänä kesäkuuta 1961 (367/1961) annetun lain 2 ja 3 § seuraavasti:

2 §

Jollei tässä laissa tai tämän lain nojalla annetussa valtioneuvoston asetuksessa toisin säädetä, saamista koskevassa ulosotossa noudatetaan soveltuvin osin, mitä ulosottolaissa (37/1895) säädetään.

3 §

Saamisen ulosottoa haetaan ulosottolain 3 luvussa säädetyllä tavalla. Hakemukseen ei tarvitse liittää maksuvelvollisuuden perusteena olevaa asiakirjaa, mutta se on yksilöitävä ja sitä koskevat tiedot on ilmoitettava

hakemuksessa. Ulosottomiehen pyynnöstä hakija on velvollinen toimittamaan mainitun asiakirjan.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2003.

Lakia sovelletaan noudattaen soveltuvin osin, mitä ulosottolain muuttamisesta annetun lain (/) voimaantulo- ja siirtymäsäännöksissä säädetään.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

3.

Laki**määräajasta velkomisasioissa sekä julkisesta haasteesta velkojille annetun asetuksen 1 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään määräajasta velkomisasioissa sekä julkisesta haasteesta velkojille 9 päivänä marraskuuta 1868 annetun asetuksen (32/1868) 1 §:ään uusi 3 momentti seuraavasti:

1 §

Vanhentuminen katkeaa myös, kun velkoja panee vireille ulosottoasian tai kun saatava muuten otetaan huomioon ulosottomenettelyssä. Uusi vanhentumisaika alkaa ulosottoasian vireilläolon päättymisestä. Vanhentuminen ei kuitenkaan katkea, jos hakija pe-

ruuttaa ulosottohakemuksensa ennen kuin asian vireilletulosta on ilmoitettu velalliselle.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2003.

Lakia sovelletaan lain voimaantulon jälkeen vireille tuleviin ulosottoasioihin.

4.

Laki**viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 11 ja 24 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta 21 päivänä toukokuuta 1999 annetun lain (621/1999) 11§:n 2 momentin 5 kohta ja 24 §:n 1 momentin 23 kohta seuraavasti:

11 §

Asianosaisen oikeus tiedonsaantiin

Asianosaisella, hänen edustajallaan ja avustajallaan ei ole edellä 1 momentissa tarkoitettua oikeutta:

5) tietoihin ulosottoasiassa ennen ulosmittauksen toimittamista ja omaisuuden haltuun saamista, jos tiedon antaminen tuntuvasti vaikeuttaisi täytäntöönpanoa, eikä muihin kuin velallisen taloudellista asemaa koskeviin tietoihin, jollei tietoja tarvita takaisin-saantikanteen nostamista varten;

24 §

Salassa pidettävät viranomaisen asiakirjat

Salassa pidettäviä viranomaisen asiakirjoja ovat, jollei erikseen toisin säädetä:

23) asiakirjat, jotka sisältävät tietoja henkilön vuosituloista tai kokonaisvarallisuudesta taikka tuen tai etuuden perusteena olevista tuloista ja varallisuudesta taikka jotka muutoin kuvaavat hänen taloudellista asemaansa; sekä, sen lisäksi, mitä ulosottorekisteristä erikseen säädetään, ulosottoviranomaisen asiakirjat siltä osin kuin ne sisältävät tietoja luonnollisesta henkilöstä ulosottovelallisena, sekä ulosotto selvitys;

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2003.

5.

Laki**ulosottomaksuista annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ulosottomaksuista 13 päivänä tammikuuta 1995 annetun lain (34/1995) 2 §:n 1—
 3 momentti, 3 §:n 2 momentti, 4 §:n 4 momentti ja 5 §:n 2 momentti seuraavasti:

2 §

Maksulajit

Rahasaatavan täytäntöönpanossa ulosotto-
 maksuina ovat taulukkomaksu, käsittelymak-
 su, myyntimaksu ja tilitysmaksu.

Rahasaamisen ulosotossa velallisen on suori-
 tettava taulukkomaksu ja velkojan on suori-
 tettava tilitysmaksu.

Kun ulosottoasian vireilläolo päättyy ulos-
 ottolaissa tarkoitetun estetodistuksen antami-
 seen tai hakijan peruutettua hakemuksensa,
 hakijan on suoritettava käsittelymaksu. Sup-
 peaa ulosottoa koskeva käsittelymaksu on ta-
 vallista ulosottoasiaa koskevaa maksua alhai-
 sempi. Jos hakija on pyytänyt saatavansa
 merkitsemistä ulosottorekisteriin passiivisaa-
 tavaksi, hänen on suoritettava käsittelymak-
 sun lisäosa.

3 §

Maksujen suuruus

Käsittelymaksu, myyntimaksu, täytäntöön-
 panomaksu sekä todistus- ja jäljennösmaksu
 säädetään kiinteiksi, enintään suoritteiden tuot-
 tamisesta aiheutuvien keskimääräisten koko-
 naiskustannusten suuruiseksi. Tilitysmaksu
 säädetään enintään kahden prosentin määräk-
 si tilitettävästä rahamäärästä.

4 §

Maksujen perintä

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää
 täytäntöönpanomaksun sekä todistus- tai jäl-
 jennösmaksun suorittamisesta etukäteen.
 Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää
 myös ajasta, jonka kuluessa käsittelymaksu,
 tilitysmaksu, täytäntöönpanomaksu sekä to-
 distus- tai jäljennösmaksu on suoritettava,
 sekä maksun laiminlyömisestä perittävästä
 viivästyskorosta tai kiinteästä viivästysmak-
 susta.

5 §

Maksuttomat suoritteet

Käsittelymaksua tai tilitysmaksua ei peritä
 asianomistajalta, jolle rikosasiassa on tuomit-
 tu maksettavaksi korvausta.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maalisi-
 kuuta 2003.

Tilitysmaksua ei peritä, jos ulosmittaus on
 toimitettu ennen tämän lain voimaantuloa.

6.

Laki**takauksesta ja vierasvelkapanttaukselta annetun lain 20 ja 25 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan takauksesta ja vierasvelkapanttaukselta 19 päivänä maaliskuuta 1999 annetun lain (361/1999) 20 §:n 1 momentti ja 25 § seuraavasti:

20 §

Takauksen sijasta annettu vakuus

Yksityistakaaja vapautuu takausvastuusta luotonantajalle, jos luotonantajalle annetaan kyseisen takauksen tilalle toinen takaus tai muu vakuus, jonka arvioidaan riittävän päävelan suorittamiseksi. Luotonantajalla ei kuitenkaan ole velvollisuutta hyväksyä muuta takausta kuin ulosottolain (37/1895) 3 luvun 44 §:ssä tarkoitetun yhteisön antama takaus.

25 §

Yksityistakaajan oikeus suorittaa päävelka alkuperäisen sopimuksen mukaisesti

Jos päävelka on eräännytetty velallisen maksuviivästyksen vuoksi, yksityistakaajalla on oikeus suorittaa päävelka luotonantajalle niiden maksuehtojen mukaisesti, joita olisi ollut noudatettava ilman velan ennen aikaista erääntymistä. Edellytyksenä on, että yksityis-

takaaja luotonantajan asettamassa, vähintään kuukauden pituisessa ajassa suorittaa viivästyneen maksun ja että päävelan suorittamisesta asetetaan toinen takaus tai muu vakuus, jonka arvioidaan riittävän velan pääoman suorittamiseksi. Luotonantajalla ei kuitenkaan ole velvollisuutta hyväksyä muuta takausta kuin ulosottolain 3 luvun 44 §:ssä tarkoitetun yhteisön antama takaus. Mitä edellä säädetään, on voimassa myös, jos päävelka on eräännytetty ennakkoviivästyksen tai muun siihen verrattavan syyn vuoksi.

Päävelka katsotaan eräänntyneeksi velalliseen ja muihin takaajiin nähden, vaikka yksityistakaaja 1 momentin mukaisesti suorittaa päävelan alkuperäisen sopimuksen mukaisin maksuehdoin.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2003.

Lakia sovelletaan myös ennen lain voimaantuloa annettuun takaukseen tai tehtyyn vierasvelkapanttaukseseen.

7.

Laki**osamaksukaupasta annetun lain 9 ja 16 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan osamaksukaupasta 18 päivänä helmikuuta 1966 annetun lain (91/1966) 9 §:n 3 momentti ja 16 §,
sellaisena kuin niistä on 16 § laissa 199/1996, seuraavasti:

9 §

Ulosottomiehen antamaa virka-apua koskee soveltuvin osin, mitä ulosottolain (37/1895) 3 luvun 33 ja 34 §:ssä säädetään vireilletuloilmoituksesta sekä ennakoilmoituksesta ja kutsusta.

16 §

Ulosottomiehen tekemään tilitykseen perustuvan saatavan saa ulosottaa, jollei tilitykseen ole haettu muutosta, tilityksestä laaditun pöytäkirjan nojalla lainvoimaisen tuomion täytäntöönpanosta säädetystä järjestyksessä korkolain mukaisine viivästyskorkeineen tilityspäivästä lukien, jos pöytäkirjassa on mää-

rätty maksettavaksi korkoa saatavalle asianosaisen tilityshakemuksessa esittämän vaatimuksen nojalla. Ostajan saatava suoritetaan tällöin kuitenkin ensisijaisesti 4 §:n 1 momentin mukaisesta talletuksesta. Jollei tilitys ole lainvoimainen, tilitykseen perustuvan saatavan ulosmittaamisesta on voimassa, mitä ulosottolain 2 luvun 5 §:ssä säädetään.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2003.

Ennen lain voimaantuloa vireille tulleeseen asiaan sovelletaan tämän lain asemesta lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

8.

Laki**oikeudenkäymiskaaren 7 luvun muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 1 ja 2 §, 3 §:n 1 momentti ja 6 §:n 1 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa 1065/1991, seuraavasti:

7 luku

Turvaamistoimista

1 §

Jos hakija saattaa todennäköiseksi, että hänellä on saaminen, joka voidaan määrätä maksettavaksi ulosottolain (37/1895) 2 luvun 2 §:ssä tarkoitetulla ratkaisulla, ja on olemassa vaara, että vastapuoli kätkee, hävittää tai luovuttaa omaisuuttaan taikka menettelee muulla hakijan saamista vaarantavalla tavalla, tuomioistuim voi määrätä pantavaksi vastapuolen irtainta tai kiinteätä omaisuutta takavarikkoon niin paljon, että saaminen tulee turvatuksi.

2 §

Vastapuolen hallussa oleva esine tai muu tietty omaisuus voidaan määrätä takavarikkoon myös silloin, kun hakija saattaa todennäköiseksi, että hänellä on sanottuun esineeseen tai omaisuuteen parempi oikeus, joka voidaan vahvistaa ulosottolain 2 luvun 2 §:ssä tarkoitetulla ratkaisulla, ja on olemassa vaara, että vastapuoli kätkee, hävittää tai luovuttaa sanotun esineen tai omaisuuden taikka menettelee muulla hakijan oikeutta vaarantavalla tavalla.

3 §

Jos hakija saattaa todennäköiseksi, että hänellä on vastapuolta vastaan muu kuin 1 tai 2 §:ssä tarkoitettu oikeus, joka voidaan vahvistaa ulosottolain 2 luvun 2 §:ssä tarkoitetulla ratkaisulla, ja on olemassa vaara, että vastapuoli tekemällä jotakin, ryhtymällä johonkin tai laiminlyömällä jotakin tai jollakin muulla tavoin estää tai heikentää hakijan oikeuden toteutumista tai olennaisesti vähentää sen arvoa tai merkitystä, tuomioistuim voi:

1) sakon uhalla kieltää vastapuolta tekemästä jotakin tai ryhtymästä johonkin;

2) määrätä vastapuolen sakon uhalla tekemään jotakin;

3) oikeuttaa hakijan tekemään tai teettämään jotakin;

4) määrätä vastapuolen omaisuutta pantavaksi toimitsijan haltuun ja hoitoon; tai

5) määrätä jostakin muusta toimenpiteestä, joka on tarpeen hakijan oikeuden turvaamiseksi.

— — — — —

6 §

Kun 5 §:n 1 momentissa tarkoitettuun hakemukseen on suostuttu, hakijan on kuukauden kuluessa päätöksen antamisesta pantava pääasiaa koskeva kanne vireille tuomiois-

tuimessa tai saatettava pääasia käsiteltäväksi muussa sellaisessa menettelyssä, joka voi johtaa ulosottolain 2 luvun 2 §:ssä tarkoitettuun täytäntöönpanokelpoiseen ratkaisuun. Milloin turvaamistoimi on saamisen turvaamiseksi kohdistettu kiinteistöön, joka on panttina hakijan erääntymättömästä saamisesta, tässä momentissa tarkoitettu määräaika alkaa eräpäivästä. Jos asian käsittelyä ei sanotussa ajassa panna vireille tai jos asian käsittely jää sillensä, turvaamistoimi peruute-

taan siten kuin ulosottolain 7 luvun 13 §:ssä säädetään.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2003.

Ennen tämän lain voimaantuloa vireille tullessa asiassa sovelletaan tämän lain asemesta lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

9.**Laki****välimiesmenettelystä annetun lain 45 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan välimiesmenettelystä 23 päivänä lokakuuta 1992 annetun lain (967/1992) 45 §
seuraavasti:

45 §

Välitystuomion täytäntöönpanossa on tuomioistuimen annettua siitä määräyksen noudatettava, mitä ulosottolain 2 luvun 19 §:ssä säädetään.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2003.

Ennen lain voimaantuloa vireille tulleisiin asioihin sovelletaan tämän lain asemesta lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

10.

Laki**yrityksen saneerauksesta annetun lain 37 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan yrityksen saneerauksesta 25 päivänä tammikuuta 1993 annetun lain (47/1993)
37 §:n 2 momentti seuraavasti:

37 §

Takaisinsaanti velkojan vaatimuksesta

detään. Se, mitä velkojan kanteen johdosta määrätään luovutettavaksi tai korvattavaksi, on tämän lain säännösten estämättä käytettävä kantajan saatavan suorittamiseksi.

Kun takaisinsaantia vaatii yksi tai useampi velkoja, on soveltuvin osin noudatettava, mitä ulosottolain 3 luvun 84, 89 ja 90 §:ssä sää-

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2003.

11.

Laki**yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain 53 ja 60 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan yksityishenkilön velkajärjestelystä 25 päivänä tammikuuta 1993 annetun lain (57/1993) 53 §:n 2 momentti sekä 60 §:n 3 momentti seuraavasti:

53 §

Selvityksen hankkiminen

Jos selvityksen saamiseksi on tarpeen, tuomioistuin voi omasta aloitteestaan tai velkojan hakemuksesta pyytää ulosottomiestä tekemään velallisesta ulosottolain 3 luvun 57—63 §:ssä tarkoitetun ulosottoselvityksen tai antamaan muita hakemuksen ratkaisemiseksi tarpeellisia tietoja. Tuomioistuin voi samalla määrätä, että ulosottomiehellä on sallassapitosäännösten estämättä sama oikeus kuin velallisella saada tietoja velallisen pankkitileistä, maksuliikkeestä, sopimuksista ja sitoumuksista sekä velallisen varallisuudesta, verotuksesta ja muista velallisen taloudellista asemaa koskevista seikoista. Ulosotomies voidaan kutsua myös asiassa kuultavaksi.

60 §

Takaisinsaanti velkajärjestelyssä

Takaisinsaannista on soveltuvin osin voimassa, mitä ulosottolain 3 luvun 84, 89 ja 90 §:ssä säädetään. Se, mitä velkojan kanteen johdosta määrätään luovutettavaksi tai korvattavaksi, voidaan tämän lain säännösten estämättä käyttää kantajan saatavan suorittamiseksi. Takaisinsaantikanne on pantava vireille kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun velkoja sai tiedon velkajärjestelyn alkamisesta.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2003.

12.

Laki**konkurssisäännön 6 ja 25 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään 9 päivänä marraskuuta 1868 annetun konkurssisäännön (31/1868) 6 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 57/1923, 637/1984 ja 1585/1992, uusi 3 momentti ja 25 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 1027/1993, uusi 2 momentti seuraavasti:

6 §

Mitä 5 §:ssä ja edellä tässä pykälässä säädetään, ei sovelleta saatavaan, jota koskevan ulosottoerusteen täytäntöönpanokelpoisuus on lakannut ulosottolain 2 luvun 24 ja 25 §:n mukaisesti.

25 §

Velkoja ei voi valvoa konkurssissa saatavaa, jota koskevan ulosottoerusteen täytäntöönpanokelpoisuus on lakannut ulosottolain 2 luvun 24 ja 25 §:n mukaisesti. Jos saatava on täytäntöönpanokelpoisuuden aikana val-

vottu konkurssissa, määräajan umpeen kuluminen ei estä maksun saamista konkurssiin luovutetuista varoista.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2003.

Tätä lakia sovelletaan myös saataviin, joita koskeva ulosottoeruste on annettu ennen lain voimaantuloa, noudattaen soveltuvin osin, mitä ulosottolain muuttamisesta annetun lain (/) voimaantulosäännöksen 3 momentissa säädetään.

Helsingissä 30 päivänä marraskuuta 2001

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Oikeusministeri *Johannes Koskinen*

1.

Laki**ulosottolain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 3 päivänä joulukuuta 1895 annetun ulosottolain (37/1895) 1 luvun 8 § ja 5 luvun 53 §, sellaisena kuin niistä on 1 luvun 8 § laeissa 197/1996 ja 447/2001,

muutetaan 1 luvun 1 § ja sen edellä oleva väliotsikko, 2 §, 5 §:n 1—3 ja 7 kohta, 15 § ja sen edellä oleva väliotsikko, 16 ja 17 §, 3 luku, 6 luvun 23 §, 8 luvun 6 ja 9 § sekä 9 luvun 11 §:n 1 momentti ja 15 §:n 2 momentti,

sellaisina kuin ne ovat, 1 luvun 1 § ja sen edellä oleva väliotsikko, 2 §, 15 § ja sen edellä oleva väliotsikko sekä 16 ja 17 §, 8 luvun 9 § sekä 9 luvun 11 §:n 1 momentti ja 15 §:n 2 momentti mainitussa laissa 197/1996, 1 luvun 5 §:n 1 kohta laissa 481/1999 sekä 2, 3 ja 7 kohta sekä 8 luvun 6 § laissa 792/1996, 3 luku siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen sekä 6 luvun 23 § laissa 1586/1992, sekä

lisätään 1 lukuun uusi 1 a—1 d §, 2 §:n edelle uusi väliotsikko, uusi 2 a ja 18—35 § ja 24 ja 30 §:n edelle uusi väliotsikko, lakiin siitä lailla 1055/1991 kumotun 2 luvun tilalle uusi 2 luku, 4 lukuun uusi 3 a ja 13 a § sekä luvun 15 §:ään uusi 2 momentti ja 17 §:ään uusi 2 momentti, 5 luvun 49 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 168/1925 ja 658/1987, uusi 3 momentti, lakiin uusi 6 a luku, 8 luvun 8 §:ään uusi 2 momentti, 9 luvun 5 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 197/1996, uusi 2 momentti, 11 §:ään, sellaisena kuin se on viimeksi mainitussa laissa, uusi 4 momentti, 15 §:ään, sellaisena kuin se on viimeksi mainitussa laissa, uusi 3 momentti ja 18 §:ään, sellaisena kuin se on viimeksi mainitussa laissa, uusi 3 momentti, 10 luvun 8 §:ään, sellaisena kuin se on viimeksi mainitussa laissa, uusi 2 momentti sekä lakiin uusi 11 luku seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 luku

Yleiset säännökset

Ulosottoviranomaiset

Soveltamisala ja määritelmiä

1 §

Soveltamisala

(ks. 3 luku 2 §)

Tämän lain mukaisesti pannaan täytännöön riita- tai rikosasiassa asetettu yksityisoikeudellinen, tuomioon tai muuhun tässä laissa tarkoitettuun ulosottooperusteeseen sisältyvä:

1) velvoite raha- tai tavarasuoritukseen (maksuvelvoite);

2) velvoite luovuttaa toiselle kiinteää omaisuutta tai määrätty irtain omaisuus;

3) velvoite luovuttaa toisen hallintaan kiinteää omaisuutta, rakennus, huoneisto, muu tila tai sen osa taikka velvoite muuttaa sieltä pois (hätö);

4) velvoite tehdä jotakin;

5) kielto tehdä jotakin ja velvoite sallia, että toinen tekee jotakin.

Tämän lain 7 luvun mukaisesti pannaan täytäntöön oikeudenkäymiskaaren 7 luvussa tarkoitettu takavarikko tai muu turvaamistoimi.

Hallintolainkäytössä ja hallintomenettelyssä asetettu 1 momentissa tarkoitettu velvoite pannaan täytäntöön tämän lain mukaisesti, jos siitä on tässä laissa tarkoitettu ulosottoeruste ja täytäntöönpano edellyttää tämän lain mukaisia toimia.

1 a §

Suhde muuhun lainsäädäntöön

(ks. 3 luku 1 §)

Sen mukaan kuin siitä muussa laissa säädetään, tämän lain mukaista menettelyä noudatetaan myös täytäntöönpanossa, joka koskee:

1) veroja, julkisia maksuja ja muita julkisoikeudellisia tai niihin rinnastettavia rahasaamisia;

2) sakkoja sekä eräitä rikosoikeudellisia seuraamuksia ja valtiolle tuomittuja korvauksia;

3) lapsen huoltoa tai luovuttamista huoltajalleen ja tapaamisoikeutta;

4) ulkomailla annettua tuomiota, välitystuomiota tai muuta ulosottoerustetta;

5) Euroopan unionin eräiden toimielinten tuomioita ja päätöksiä;

6) osamaksukaupalla myytyä irtainta esinettä;

7) muuta kuin oikeudenkäymiskaaren 7 luvussa tarkoitettua turvaamistointa.

1 b §

Asianosaiset ja sivullinen

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) hakijalla sitä, joka on hakenut täytäntöönpanoa;

2) vastaajalla sitä, jota vastaan täytännönpanoa on haettu;

3) velkojalla maksuvelvoitteen täytännönpanossa hakijaa ja muuta henkilöä, jolla on oikeus saada maksu ulosmitatusta omaisuudesta;

4) velallisella maksuvelvoitteen täytännönpanossa vastaajaa;

5) asianosaisella 1—4 kohdassa tarkoitettua henkilöä;

6) sivullisella muuta kuin 1—5 kohdassa tarkoitettua henkilöä.

Henkilöllä tarkoitetaan myös yhteisöä, laitosta ja säätiötä. Henkilöstä, joka vastaa hakijan saatavasta vain omistamansa esineen arvolla, on soveltuvin osin voimassa, mitä velallisesta säädetään.

1 c §

Hakijan saatava

Hakijan saatavalla tarkoitetaan ulosotto-perusteessa vahvistettua pääomaa, pääomalle ulosotto-perusteen mukaan laskettavaa korkoa sekä ulosotto-perusteessa maksettavaksi määrättyjä kuluja korkoineen taikka sitä osaa edellä mainituista, johon hakija on rajoittanut hakemuksensa.

1 d §

Sähköinen viesti ja varmennettu sähköinen viesti

Sähköisellä viestillä tarkoitetaan tässä laissa telekopiota, sähköistä lomaketta, sähköpostia ja muuta sähköisellä tiedonsiirtomenetelmällä lähetettyä ja asiakirjaksi tulostettavissa olevaa informaatiota. Jollei tässä laissa muuta säädetä, sähköisen viestin lähettamisestä ja käsittelemisestä on soveltuvin osin voimassa, mitä sähköisestä viestinnästä oikeudenkäyntiasioissa annetussa laissa (594/1993) säädetään. Jos sähköisen viestin lähettäjistä on epäselvyyttä, ulosottomiehen tulee varmistaa viestin oikeellisuus.

Varmennetulla sähköisellä viestillä tarkoitetaan viestiä, joka täyttää sähköisestä asiinnista hallinnossa annetussa laissa

(1318/1999) säädetyt varmentajaa ja varmennetta koskevat vaatimukset. Varmennetun sähköisen viestin osalta noudatetaan soveltuvien osien, mitä mainitussa laissa säädetään.

Sähköistä viestiä koskee soveltuvien osien, mitä säädettyjen määräaikain laskemisesta annetussa laissa (150/1930) säädetään.

Ulosottoviranomaiset

1 §

Ulosottomies

Ulosottoasiat käsittelee ulosottomies. Ulosottomiehenä on kihlakunnanvouti. Ulosottomiehenä voi myös toimia 11 §:n 3 momentissa tarkoitettu nimismies. *Ulosottomiehelle kuuluu ulosottoasioiden lisäksi rikostuomioiden täytäntöönpano niin kuin siitä erikseen säädetään.*

2 §

Tuomioistuin

Yleiset tuomioistuimet toimivat ulosottoasioissa muutoksenhakuviranomaisina niin kuin 10 luvussa säädetään sekä käsittelevät niiden tehtäväksi erikseen säädetyt ulosottoasiat.

5 §

Ulosottomiehen yksinomainen toimivalta

Ulosottomiehen tulee itse:

1) päättää 3 luvun 3—5 §:ssä sekä 23 §:n 3 momentissa tarkoitettua täytäntöönpanosta, 3 luvun 36 a §:ssä sekä 4 luvun 6 b §:n 3 momentissa ja 9 §:n 4 momentissa tarkoitettua menettelystä, 3 luvun 22 §:n 1 momentissa tarkoitettua täytäntöönpanosta alkupe räisen saamistodisteen puuttuessa, täytäntöönpanon peruuttamisesta 3 luvun 14 §:n nojalla sekä 3 luvun 20 §:ssä tarkoitettua vakuuden hyväksymisestä;

2 §

Ulosottomies

Ulosottoasiat käsittelee ulosottomies. Ulosottomiehenä *toimii* kihlakunnanvouti. Ulosottomiehenä voi toimia myös 11 §:n 3 momentissa tarkoitettu nimismies.

2 a §

Tuomioistuin

Yleiset tuomioistuimet toimivat ulosottoasioissa muutoksenhakuviranomaisina niin kuin 10 luvussa säädetään sekä käsittelevät niiden tehtäväksi erikseen säädetyt ulosottoasiat.

5 §

Ulosottomiehen yksinomainen toimivalta

Ulosottomiehen tulee itse:

1) päättää 2 luvun 8 §:ssä tarkoitettua lainvoimaa vailla olevan ulosottooperusteen täytäntöönpanosta, 15 §:ssä tarkoitettua peruuttamistoimista sekä 22 ja 23 §:ssä tarkoitettua kuittauksesta, 3 luvun 6 §:n 1 momentissa tarkoitettua täytäntöönpanosta saamistodisteen puuttuessa, 43 §:ssä tarkoitettua vakuuden hyväksymisestä, 92 §:ssä tarkoitettua suorituskiellon antamisesta ja 108 §:ssä tarkoitettua asiantuntijan käyttämisestä, 4 luvun 6 b §:n 3 momentissa ja 9 §:n 4 momentissa tarkoitettua menettelystä sekä 6 a luvun 12—17 §:ssä tarkoitettua täytäntöönpanosta;

2) siirtää asia toisen paikkakunnan ulosottomiehelle ja pyytää tältä virka-apua sekä neuvoa asianosainen kantelemaan tai pyytämään virheen korjaamista 3 luvun 19 §:n mukaisesti;

3) määrätä pakoileva velallinen tai hänen 3 luvun 34 b §:ssä tarkoitettu edustajansa noudettavaksi ulosottoselvitykseen sekä määrätä velallinen luovuttamaan kirjanpito- ja -aineisto tarkastettaviksi;

7) asettaa maksuvelvollisuus, joka perustuu 3 luvun 20 a §:n 2 momenttiin, 4 luvun 9 b §:ään, 5 luvun 9 §:n 3 momenttiin, 11 §:n 4 momenttiin tai 45 §:n 3 momenttiin taikka 8 luvun 4 tai 7 §:ään;

2) antaa asianosaiselle 3 luvun 9 §:ssä tarkoitettu ohjaus;

3) päättää 3 luvun 59 §:n 1 momentissa tarkoitettun noutouhan asettamisesta ja noutamista koskevan pyynnön tekemisestä poliisille;

7) asettaa maksu- tai palautusvelvollisuus 2 luvun 16 §:n, 3 luvun 46 §:n, 4 luvun 9 b §:n, 5 luvun 9 §:n 3 momentin, 11 §:n 4 momentin tai 45 §:n 3 momentin taikka 8 luvun 4 tai 7 §:n nojalla;

8 §

Ulosottomiehen esteellisyys

Ulosottomies ei saa ryhtyä täytäntöönpanotoimeen, jos hän on asiassa esteellinen. Ulosottomies on esteellinen, jos:

1) hän ja asianosainen ovat sillä tavoin läheiset kuin oikeudenkäymiskaaren 13 luvun 3 §:ssä tarkoitetaan;

2) ulosottomies tai häneen 1 kohdassa mainitussa suhteessa oleva henkilö on asiassa osallinen tai muutoin voi toimituksesta odottaa hyötyä tai vahinkoa;

3) ulosottomies on ollut samassa asiassa asianosaisen valtuutettu; taikka

4) ulosottomies on muussa kuin virka-asiassa asianosaisen vastapuoli, ei kuitenkaan jos asianosainen ulosottoasian vireilletulon jälkeen hakeutuu ulosottomiehen vastapuoleksi saadakseen tämän esteelliseksi.

Kihlakunnanvoudin on ilmoitettava esteellisyydestään sille, joka määrää hänelle sijaisen. Tämän on määrättävä hänen sijaansa toinen kihlakunnanvouti. Viimeksi mainittuun päätökseen ei saa hakea muutosta. Avustavan ulosottomiehen on ilmoitettava esteellisyydestään kihlakunnanvoudille, jonka on määrättävä toinen virkamies hänen sijaansa tai suoritettava toimi itse.

(kumotaan, ks. ehdotettu 1 luku 15—18 §)

Esteellisyys ja asianmukaisuuden vaatimus

15 §

Esteellisyyserusteet

(ks. 1 luku 8 §)

Ulosottomies on esteellinen, jos:

1) ulosottomies tai hänen läheisensä on ulosottoasiassa asianosainen taikka asiassa väitteen tai vaatimuksen esittänyt sivullinen;

2) ulosottomies toimii hallituksen, hallintoneuvoston tai niihin rinnastettavan toimielimen jäsenenä taikka toimitusjohtajana tai sitä vastaavassa asemassa sellaisessa yhteisössä, säätiössä tai julkisoikeudellisessa laitoksessa tai liikelaitoksessa, joka on asianosainen taikka asiassa väitteen tai vaatimuksen esittänyt sivullinen;

3) ulosottomiehellä tai hänen läheisellään on odotettavissa asiasta hyötyä tai vahinkoa;

4) ulosottomies on oikeudenkäynnissä tai viranomaisen käsiteltävänä olevassa asiassa asianosaisen vastapuoli, paitsi jos kysymys on ulosottomiehelle kuuluvasta virka-asiasta tai jos asianosainen on pannut asian vireille aiheuttaakseen esteellisyyden tai muuten selvästi perusteetta;

5) ulosottomies on toiminut asiassa asianosaisen asiamiehenä;

6) ulosottomiehen ja asianosaisen välillä on ulosottomiehen virkasuhteen ulkopuolinen palvelus- tai toimeksiantosuhte taikka muu sellainen suhde, joka asian laatu ja olosuhteet kokonaisuutena huomioon ottaen antaa perustellun aiheen epäillä ulosottomiehen puolueettomuutta asiassa.

Ulosottomies on esteellinen myös, jos jokin muu 1 momentissa tarkoitettuun seikkaan rinnastettava seikka antaa perustellun aiheen epäillä hänen puolueettomuuttaan asiassa.

16 §

Läheiset

(ks. 1 luku 8 §)

Läheisellä tarkoitetaan 15 §:ssä ulosottomiehen:

1) puolisoa ja entistä puolisoa;

2) lasta, lapsenlasta, sisarusta, vanhempaa, isovanhempaa, ulosottomiehelle muu-

ten erityisen läheistä henkilöä ja edellä mainitun henkilön puolisoa sekä ulosottomiehen sisaruksen lasta ja vanhemman sisarusta;

3) puolison lasta, lapsenlasta, sisarusta, vanhempaa ja isovanhempaa.

Puolisoilla tarkoitetaan aviopuolisoita ja avioliitonomaisissa olosuhteissa eläviä. Läheisiä ovat myös vastaavat puolisukulaiset.

17 §

Esteellisyyden vaikutus

(ks. 1 luku 8 §)

Ulosottomies ei saa ryhtyä täytäntöönpanoon, jos hän on esteellinen, eikä jatkaa täytäntöönpanoa, jos hän myöhemmin tulee tai havaitsee itsensä esteelliseksi. Ulosottomies ei ole velvollinen erikseen selvittämään 15 §:n 2 momentissa tarkoitettua esteellisyyttä yksinkertaisessa asiassa, jossa menettely on kaavamainen.

18 §

Esteellisyysväite

(ks. 1 luku 8 §)

Väite ulosottomiehen esteellisyydestä on esitettävä heti, kun esteellisyysperuste on tullut väitteen esittäjän tietoon. Väitteen esittäjän on perusteltava väitteensä.

Selvästi perusteettoman esteellisyysväitteen ulosottomies saa itse ratkaista. Muun väitteen ratkaisee se ulosottoviranomainen, joka määrää ulosottomiehelle sijaisen. Jos esteellisyysväite hyväksytään, esteettömän ulosottomiehen tulee jatkaa asian käsittelyä sekä tarkastaa siihen mennessä tehdyt toimet ja suorittaa mahdollinen itseoikaisu.

Ulosottoviranomaisen päätökseen, jolla esteellisyysväite on hylätty, voidaan hakea muutosta vain samalla, kun valitetaan suoritusta täytäntöönpanotoimesta. Sen jälkeen kun ulosottomies on suorittanut täytäntöönpanotoimen, sen toimen osalta ei voida ilman pätevää syytä vedota aiemmin tiedossa olleeseen 15 §:n 2 momentissa tarkoitettuun seikkaan.

19 §

Asianmukaisuuden vaatimus

Ulosottomiehen tulee toimia virkatehtävissään asianmukaisesti ja puolueettomasti. Täytäntöönpanotehtävät tulee suorittaa joutuisasti, tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti aiheuttamatta vastaajalle tai sivulliselle suurempaa häirtää kuin täytäntöönpanon tarkoitus vaatii. Ulosottomiehen tulee edistää vastaajan omatoimisuutta ja asianosaisten välistä sovinnollisuutta ulosottoasiassa sopivalla tavalla sekä mahdollisuuksien mukaan ja laissa säädetyissä rajoissa ottaa asianosaisten toivomukset huomioon.

20 §

Avoimuuden vaatimus

Ulosottomiehen tulee tiedustelun johdosta ja havaitessaan tilanteen niin vaativan oimaisesti ilmoittaa velalliselle tämän oikeudesta pyytää ulosoton määrän rajoittamista sekä antaa asianosaisille tarvittaessa muuta ohjausta ulosottoasiassa ja tietoja täytäntöönpanon vaiheesta samoin kuin muista asianosaisille merkityksellisistä seikoista.

21 §

Hyödyn tavoittelun ja sopimattoman menettelyn kieltö

Ulosottomies tai hänen alaisensa ulosottoasioita käsittelevä virkamies ei saa asemaansa tai siinä saatuja tietoja hyväksi käyttäen toimia omaksi tai toisen hyödyksi eikä muutoinkaan sopimattomasti tavalla, joka on vastoin asianosaisen etua tai joka on omiaan horjuttamaan luottamusta ulosottoimen asianmukaisuuteen tai puolueettomuuteen.

22 §

Elinkeinotoimintaa koskevat rajoitukset

Ulosottomies tai hänen alaisensa ulosottoasioita käsittelevä virkamies ei saa itse tai välikäsien kautta:

1) periä yksityisesti saatavia toisen lukuun, jollei kysymyksessä ole 16 §:ssä tarkoitettun läheisen saatava;

2) hankkia perintätarkoituksessa itselleen tai läheiselleen saatavia;

3) eri korvausta vastaan suorittaa sellaisia ulosottotoimituksiin liittyviä tehtäviä, jotka voidaan tarkoituksenmukaisesti antaa ulkopuolisten hoidettaviksi;

4) hankkia itselleen tai läheiselleen taloudellista etua toisen harjoittamasta 1–3 kohdassa tarkoitettusta toiminnasta.

23 §

Oikeus hankkia ulosmitattua omaisuutta

(ks. 5 luku 53 §)

Ulosottomies ei saa siinä asiassa, jossa hän on suorittanut täytäntöönpanotoimia, itse tai välikäsien kautta hankkia itselleen tai toiselle omaisuutta, joka on ulosmitattu tai muuten täytäntöönpanon kohteena. Ulosottomies tai hänen alaisensa ulosottoasioita käsittelevä virkamies ei saa hankkia täytäntöönpanon kohteena olevaa omaisuutta muussakaan tapauksessa, jos sitä voidaan pitää 21 §:ssä tarkoitettulla tavalla sopimattomana.

Ulosottorekisteri

24 §

Ulosoton tietojärjestelmä ja ulosottorekisteri

Ulosoton tietojärjestelmä on ulosottoviranomaisille kuuluvien tehtävien hoitamista varten perustettu ja ulosottoviranomaisten valtakunnalliseen käyttöön tarkoitettu automaattisen tietojenkäsittelyn avulla ylläpidettävä tietojärjestelmä. Oikeusministeriö huolehtii tietojärjestelmän ylläpitämisestä ja kehittämisestä.

Ulosoton tietojärjestelmään kuuluu ulosottorekisteri, jota pidetään ja käytetään ulosottoviranomaisille kuuluvien tehtävien suorittamista varten. Rekisteri koostuu valtakunnallisesta hakemisto-osasta ja paikallisesti ylläpidetyistä rekisterin osista.

Tietojärjestelmän ja ulosottorekisterin tarkoitus on edistää ulosottoasioiden tarkoituksenmukaista ja velalliskohtaista käsittelyä sekä sähköistä asiointia samoin kuin ulosoton hallinnon johto-, ohjaus-, tarkastus- ja valvontatehtävien sekä tilastoinnin suorittamista.

25 §

Rekisterinpitäjät

Ulosottorekisteriä pitävät paikalliset ulosottoviranomaiset yhdessä. Tiedot tallettanut viranomainen vastaa tallettamiensa tietojen virheettömyydestä sekä tallettamisen ja käytön laillisuudesta omien tehtäviensä hoidossa. Oikeusministeriö huolehtii rekisterin yleisestä ylläpidosta sekä antaa määräyksiä tietojen teknisestä tallettamis- ja käsittelytavasta.

26 §

Rekisterin tietosisältö

(ks. 1 luku 16 § ja ulosottoA 1 ja 2 §)

Ulosottorekisteriä varten saadaan paikallisiin rekisterin osiin kerätä ja niihin tallettaa:

1) ulosottoasioiden hallintaa varten asi-anosaisten ja heidän edustajiensa tunniste- ja yhteystietoja sekä tietoja tilitysosoitteesta, täytäntöönpanon tai saamisen laadusta, hakijan saatavasta, ulosottomiehen suorittamista täytäntöönpanotoimista ja niiden ajasta, kertyneistä ja hakijalle tilitetyistä rahamääristä, täytäntöönpanon esteistä, passiivisaatavaksi merkitsemisestä samoin kuin muita vastaavia ulosottoasiaa ja täytäntöönpanotoimituksia koskevia tietoja (asianhallintatiedot);

2) viranomaisten yhteistoiminnan järjestämistä varten tietoja tai pyyntöjä saada tietoja velallisen olinpaikasta tai omaisuudesta (yhteistoimintatiedot);

3) asianosaiselta tai sivulliselta saatuja ja ulosottoviranomaisen muulla tavoin hankkimia ulosottoasiaan liittyviä tietoja, ei kuitenkaan henkilötietolain (523/1999) 11 §:ssä tarkoitettuja arkaluonteisia henkilötietoja, lukuun ottamatta ulosmittaukseen vaikuttavia tietoja velallisen saamista sosiaalihuollon etuuksista (erityistiedot).

Rekisterin hakemisto-osaan saadaan tallettaa sellaisia asianhallintatietoja, jotka ovat tarpeen asian löytämiseksi paikallisista rekisterin osista.

27 §

Oikeus käsitellä tietoja

Ulosottorekisteriä varten kerättyjen ja siihen talletettujen henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan henkilötietolakia, jollei jäljempänä toisin säädetä.

Ulosottomies ja hänen alaisensa sekä oikeusministeriö, lääninhallituksen oikeushallintopäällikkö ja hänen alaisensa saavat ulosottoasiassa tai ulosoton hallintoasiassa käsitellä salassapitosäännösten estämättä 26 §:ssä tarkoitettuja tietoja, erityistietoja kuitenkin vain asiassa välttämättömin osin.

28 §

Rekisteröidyn tarkastusoikeus

Jos henkilötietolain mukainen rekisteröidyn tarkastusoikeus tuntuvasti vaikeuttaisi täytäntöönpanoa, tarkastusoikeutta voidaan tarpeellisin osin lykätä, kunnes tarvittavat ulosmittaukset tai muut täytäntöönpanotoimet on suoritettu ja omaisuus on otettu ulosottomiehen haltuun, enintään kuitenkin kuusi kuukautta tarkastusoikeutta koskevan pyynnön esittämisestä.

Jos tarkastusoikeutta on lykätty, tietosuojavaikutus voi sen lisäksi mitä muualla säädetään, rekisteröidyn pyynnöstä tarkastaa rekisterissä olevien rekisteröityä koskevien tietojen lainmukaisuuden.

29 §

Tietojen poistaminen

Ulosottorekisteristä on poistettava:

1) asianhallintatiedot 30 vuoden kuluttua asian vireille tulosta;

2) yhteistoimintatiedot, kun niitä ei enää tarvita, kuitenkin viimeistään, kun asian vireilläolo tai passiivirekisteröinnin aika päättyy;

3) erityistiedot 10 vuoden kuluttua merkinnän tekemisestä tai tätä aikaisemmin, jollei tietoja ilmeisesti enää tarvita.

Erityistiedot saadaan säilyttää kauemmin kuin 10 vuotta, jos siihen on perusteltua aiheutta, ei kuitenkaan yli 20 vuotta merkinnän tekemisestä.

Rekisteritietojen julkisuus ja luovuttaminen

30 §

Rekisteritietojen julkisuus

Ulosottorekisteriin talletetut tiedot, joista voidaan antaa 31 §:n 1 momentissa tarkoitettu todistus, ovat julkisia, ja muut rekisterin tiedot salassa pidettäviä.

31 §

Todistus ulosottorekisteristä

(ks. 1 luku 16 § ja ulosottoA 7 § 1 mom.)

Jokaisella on oikeus saada paikalliselta ulosottoviranomaiselta nimeämäänsä henkilöä ulosottoasian vastaajana koskeva todistus ulosottorekisteristä. Todistukseen merkitään pyynnön esittämispäivää edeltäneen kahden vuoden aikana talletetut seuraavat tiedot:

1) hakijan ja vastaajan nimi sekä vastaajan syntymäaika ja kotikunta;

2) ulosottoasia, sen vireilläoloaika ja passiivisaatavaksi rekisteröinti;

3) hakijan saatavan määrä ja hakijalle tilitetty määrä;

4) estetodistuksen laatu ja päivämäärä.

Todistus annetaan tulosteena ulosoton tiejärjestelmästä. Jollei 1 momentissa mainittuja rekisterimerkintöjä ole, myös siitä annetaan todistus.

Todistus voidaan antaa pyyntöä edeltävän neljän vuoden ajalta, jos pyytäjällä osoittaa, että tieto on tarpeen hänen toimeentulonsa tai muutoin painavan yksityisen etunsa taikka tärkeän yleisen edun turvaamiseksi.

Ennen todistuksen antamista todistuksen pyytäjän nimi, ammatti ja asuinpaikka sekä keskeinen 3 momentissa tarkoitettu perustelu tulee tallettaa ulosoton tietojärjestelmään. Rekisteröidyn pyynnöstä hänelle on annettava tieto siitä, kenelle on viimeisen kuuden kuukauden aikana annettu häntä koskeva todistus ulosottorekisteristä.

32 §

Luottotietotoiminnan harjoittajan oikeus tiedonsaantiin

(ks. 1 luku 16 § ja ulosottoA 7 § 2 mom.)

Luottotietotoiminnan harjoittajalla on oikeus salassapitovelvollisuuden estämättä saada asianhallintatiedot pyyntöä edeltävän kahden kuukauden ajalta sellaisista maksuvelvoitteen täytäntöönpanoa koskevista ulosottoasioista, joissa on annettu estetodistus.

Tiedot suppeaa ulosottoa koskevasta estetodistuksesta saadaan antaa vain sillä ehdolla, että luottotietotoiminnan harjoittaja poistaa ne kokonaan rekisteristä, jos velallinen maksaa sen velan, jota perittiin suppeassa ulosotossa.

Jos 1 tai 2 momentissa tarkoitettu saatava tulee kokonaan perityksi ulosotossa tietojen luovuttamisen jälkeen, ulosottomiehen tulee velallisen pyynnöstä ilmoittaa siitä luottotietotoiminnan harjoittajalle. Jos ulosottoperuste kumotaan tai ulosotto muusta syystä peruutetaan, ulosottomiehen on ilmoitettava siitä luottotietotoiminnan harjoittajalle rekisterimerkintöjen poistamista varten.

Tässä pykälässä tarkoitettut tiedot voidaan luovuttaa sähköisessä muodossa.

33 §

Viranomaisten välinen tietojen luovuttaminen

Sen lisäksi, mitä muussa laissa säädetään ulosottoviranomaisen oikeudesta tai velvollisuudesta luovuttaa tietoja, viranomaisella

ja muulla julkista tehtävää hoitavalla on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada ulosottorekisteristä tehtäviensä hoitamiseksi tarvitsemansa asianhallintatiedot pyyntöä edeltävän neljän vuoden ajalta sekä yhteistoimintatietoja. Tiedot voidaan luovuttaa sähköisessä muodossa, jos tietojen vastaanottajalla on henkilötietojen suojaa koskevien säännösten mukaan oikeus tallettaa ja käyttää sellaisia henkilötietoja.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei rajoita tietojen antamista 3 luvun 70 ja 71 §:n nojalla. Mainituissa pykälissä tarkoitetuilla tietojen saajilla on oikeus niissä mainittujen tehtäviensä hoitamiseksi saada salassapitosäännösten estämättä teknisen käyttöyhteyden avulla tiedot myös ulosoton tietojärjestelmän valtakunnallisesta hakemisto-osasta.

Ulosottomiehen oikeudesta omaaloitteisesti luovuttaa tietoja ja kiellosta luovuttaa tietoja on ulosottorekisteriin tallettujen tietojen osalta voimassa, mitä 3 luvun 72 ja 73 §:ssä säädetään.

34 §

Asianosaiselle annettava tuloste

Henkilölle, joka on tai on ollut vastaajana tai hakijana ulosottoasiassa, tulee pyynnöstä antaa muut kuin henkilötunnusta ja yhteystietoja sekä tilitysosoitetta koskevat asianhallintatiedot sisältävä tietojärjestelmän tuloste edeltävän neljän vuoden ajalta ja tarvittaessa tätä pitemmältä ajalta. Takajalla ja muulla, jonka maksuvelvollisuuteen tietyn saatavan vanhentumisella ja määrällä saattaa olla merkitystä, on vastaava oikeus kyseisen saatavan osalta. Mitä tässä säädetään, ei vaikuta asianosaisen oikeuteen saada tietoja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) nojalla.

Jollei se ole ilmeisen tarpeetonta, asianosaisille tulee määräajoin antaa tietoja ulosoton tietojärjestelmästä ulosottoasiassa kertyneistä ja perimättä olevista määristä sekä muista vastaavista seikoista niin kuin valtioneuvoston asetuksella säädetään. Tiedot voidaan antaa sähköisesti. Jos ulosottoviranomaisen käytettävissä on siihen sopiva laitteisto, asianosaisille tulee antaa mahdol-

lisuus seurata tietojärjestelmästä 31 §:n 1 momentissa tarkoitettujen tietojen avulla asiansa käsittelyä.

35 §

Tietojen luovuttaminen teknisen käyttöyhteyden avulla

Oikeusministeriö voi päättää teknisen käyttöyhteyden perustamisesta ja tietojen luovuttamisesta sen avulla ulosottorekisteristä, jos tietojen vastaanottajalla on lain mukaan oikeus saada tietoja ulosottoviranomaiselta sähköisessä muodossa.

Täydentävät säännökset

15 §

Toimitustodistaja

Ulosottomiehellä tulee olla toimituksessa mukanaan esteetön todistaja. Toimitus suoritetaan ilman todistajaa, jos velallinen on toimituksessa läsnä ja antaa siihen kirjallisen suostumuksensa.

(muutetaan)
(ks. ehdotettu 3 luku 26 §)

16 §

Päiväkirja

Ulosottomies on velvollinen pitämään ulosottoasioista päiväkirjaa tai rekisteriä sekä antamaan siitä kirjallisia todistuksia siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

(muutetaan)
(ks. ehdotettu 1 luku 24—35 §)

17 §

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset ulosottomiehen hallinnosta annetaan asetuksella.

(muutetaan)
(ks. ehdotettu 11 luku 1 §)

2 luku

Ulosottoperusteet

Ulosottoperuste täytäntöönpanon edellytyksenä

1 §

Yleinen säännös

Ulosottoasian vireilletulo ja täytäntöönpano edellyttävät, että hakijalla on 2 §:ssä tarkoitettu ulosottoperuste, jossa vastaajalle on asetettu 1 luvun 1 §:ssä tarkoitettu velvoite tai määrätty turvaamistoimi, eikä siinä tarkoitettu oikeus ole lakannut maksun, vanhentumisen tai muun syyn vuoksi. Ulosottomiehen on tarkistettava, ettei saatava ole vanhentunut eikä 24 ja 25 §:ssä tarkoitettu ulosottoperusteen täytäntöönpanokelpoisuuden määräaika ole kulunut, sekä pyydettyä asianosaisilta selvitystä, jos oikeuden lakkaamisesta tai mainitun määräajan päättymisestä on epäselvyyttä.

Vakuusoikeuden haltijan oikeudesta saada maksu ilman ulosottoperustetta säädetään 4 ja 5 luvussa. Ulosottomies saa ilman eri ulosottoperustetta panna täytäntöön ulosottomenettelystä johtuvia velvoitteita niin kuin tässä laissa säädetään.

2 §

Ulosottoperusteiden luettelo

(ks. 3 luku 1 §)

Ulosottoperusteita ovat seuraavat asiakirjat:

- 1) tuomioistuimen riita- tai rikosasiassa antama tuomio;*
- 2) tuomioistuimen antama turvaamistomipäätös;*
- 3) välitystuomio, joka on annettu välimiesmenettelystä annetussa laissa (967/1992) tai muussa laissa säädettyssä välimiesmenettelyssä, ja sellaisella välitystuomiolla vahvistettu sovinto;*
- 4) osamaksukauppaa koskeva ulosottomiehen tilityspöytäkirja, vahvistettu elatusapupopimus sekä sellainen sitoumus tai saamistodiste, jonka täytäntöönpanosta tämän lain mukaisessa järjestyksessä sääde-*

tään muussa laissa;

5) hallintotuomioistuimen päätös ja muun viranomaisen päätös hallintolainkäyttöasiassa;

6) valtioneuvoston, ministeriön, valtion keskushallintoon kuuluvan viraston ja lääninhallituksen päätös samoin kuin muu hallintopäätös, jonka täytäntöönpanosta tämän lain mukaisessa järjestyksessä säädetään muussa laissa.

Mitä tässä laissa säädetään tuomiosta, koskee soveltuvin osin myös tuomioistuimen riita- tai rikosasiassa antamaa päätöstä, määräystä ja väliaikaista määräystä sekä tuomioistuimen vahvistamaa sovintoa.

Tuomion lainvoimaisuus

3 §

Lainvoimainen tuomio

Lainvoimainen tuomio pannaan täytäntöön hakijalta vakuutta vaatimatta. Vastaaja ei voi vakuudella estää täytäntöönpanoa.

Ylimääräinen muutoksenhaku ei estä lainvoimaisen tuomion täytäntöönpanoa. Ylimääräistä muutoksenhakemusta käsittelevä tuomioistuin voi kuitenkin kieltää tai keskeyttää täytäntöönpanon noudattaen soveltuvin osin, mitä 9 luvun 14—17 §:ssä säädetään.

(ks. 3 luku 13 § 3 mom.)

4 §

Lainvoimaa vailla oleva tuomio

Jollei muualla toisin säädetä, lainvoimaa vailla oleva tuomio pannaan muutoksenhaun estämättä täytäntöön niin kuin 5—10 §:ssä säädetään. Jos tuomioistuin on lainnojalla määrännyt antamansa tuomion täytäntöönpanosta ennen sen lainvoimaisuutta, on määräystä noudatettava.

(ks. 3 luku 3 §)

5 §

Käräjäoikeuden maksutuomio

Lainvoimaa vailla oleva käräjäoikeuden tuomio, jossa on asetettu maksuvelvoite, saadaan panna täytäntöön, jollei velallinen

(ks. 3 luku 7 § 1 ja 4 mom.)

asetta vakuutta hakijan saatavasta, ulosotomaksusta ja mahdollisista täytäntöönpanokuluista. Vakuus voidaan asettaa myös osaksi siten, että se yhdessä ulosmitatun omaisuuden kanssa kattaa edellä mainitun määrän.

Ulosmitattu omaisuus saadaan myydä ilman velallisen suostumusta vain, jos omaisuus on arvossaan nopeasti alentuvaa tai sen hoitokustannukset ovat korkeat ja hakija asettaa vakuuden myynnin mahdollisesti aiheuttamasta vahingosta ja kuluista. Jollei hakija aseta vakuutta, ulosmittaus voidaan peruuttaa.

Kertyneet varat saadaan nostaa vakuutta vastaan.

6 §

Häätöä edellyttävä käräjäoikeuden tuomio

(ks. 3 luku 9 §)

Lainvoimaa vailla oleva käräjäoikeuden häätötuomio saadaan panna täytäntöön, jos hakija asettaa vakuuden tuomion kumoamisesta tai muuttamisesta aiheutuvan korvausvelvollisuuden, kulujen ja täytäntöönpanon peruuttamistointen varalta.

Mitä 1 momentissa säädetään, koskee myös käräjäoikeuden lainvoimaa vailla olevaa tuomiota, jossa vastaaja veloitetaan luovuttamaan hakijalle kiinteää omaisuutta taikka osakekirja tai muu asiakirja, joka oikeuttaa asuin- tai muiden tilojen hallintaan, jos täytäntöönpano edellyttää häätöä.

7 §

Irtaimen omaisuuden luovutusvelvoitetta koskeva käräjäoikeuden tuomio

(ks. 3 luku 8 §)

Lainvoimaa vailla oleva käräjäoikeuden tuomio, jossa vastaaja veloitetaan luovuttamaan hakijalle määrätty irtain omaisuus, saadaan panna täytäntöön, jos hakija asettaa vakuuden omaisuuden takaisin antamisesta ja kuluista. Muussa tapauksessa ulosottomiehen on hakijan pyynnöstä varmistettava omaisuuden säilyminen, kunnes tuomio on lainvoimainen noudattaen soveltuvien osin, mitä irtaimen omaisuuden takavarikosta säädetään 7 luvussa.

8 §

Muuta velvoitetta koskeva käräjäoikeuden tuomio

(ks. 3 luku 3 §)

Lainvoimaa vailla oleva käräjäoikeuden tuomio, joka koskee muuta kuin 5—7 §:ssä tarkoitettua velvoitetta, saadaan panna täytäntöön, jollei muutoksenhaku tule täytäntöönpanon vuoksi hyödyttömäksi ja jos haki- ja asettaa vakuuden tuomion kumoamisesta tai muuttamisesta aiheutuvan korvausvelvollisuuden, kulujen ja täytäntöönpanon peruuttamistointen varalta.

9 §

Yksipuolinen tuomio

(ks. 3 luku 13 § 1 mom.)

Lainvoimaa vailla oleva yksipuolinen tuomio pannaan täytäntöön kuten lainvoimainen tuomio.

10 §

Hovioikeuden tuomio

(ks. 3 luku 7 § ja 13 § 2 mom.)

Lainvoimaa vailla oleva hovioikeuden tuomio, jonka osalta muutoksenhakuun tarvitaan valituslupa, pannaan täytäntöön kuten lainvoimainen tuomio. Kertyneet varat saadaan kuitenkin nostaa vain vakuutta vastaan.

Hovioikeuden ensimmäisenä oikeusasteena antamasta lainvoimaa vailla olevasta tuomiosta on voimassa, mitä 5—8 §:ssä säädetään.

11 §

Tuomioistuimen antama väliaikais määräys

Oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 7 §:ssä tarkoitettu hallinnan tai rikkoutuneen olosuhteen palauttamista taikka muun toimenpiteen tekemistä koskeva väliaikais määräys pannaan täytäntöön vaatimatta hakijalta vakuutta. Vastaja ei voi vakuudella estää täytäntöönpanoa.

12 §

Tuomioistuimen vahvistama sovinto

(ks. 3 luku 15 §)

Sovinto, jonka tuomioistuin on vahvistanut, pannaan täytäntöön kuten lainvoimainen tuomio.

Keskeytysmääräys ja täytäntöönpanon peruuttaminen

13 §

Keskeytysmääräys

(ks. 3 luku 12 § 2 mom ja 13 § 1 mom.)

Tuomioistuin voi käsittelemänsä valituksen tai takaisinsaantihakemuksen johdosta kieltää lainvoimaa vailla olevan tuomion tai yksipuolisen tuomion täytäntöönpanon tai määrätä sen keskeytettäväksi (keskeytysmääräys). Tuomioistuin voi samalla tarvittaessa määrätä, että jo suoritettu täytäntöönpanotoimi on peruutettava. Toimitettu häätö voidaan määrätä peruutettavaksi vain painavasta syystä. Keskeytysmääräyksen antamisesta on muutoin soveltuvin osin voimassa, mitä 9 luvun 14—17 §:ssä säädetään.

Saatuaan ilmoituksen keskeytysmääräyksestä ulosottomiehen on noudatettava mitä 9 luvun 18 §:ssä säädetään.

14 §

Asian palauttaminen

(ks. 3 luku 14 § 3 mom.)

Muutoksenhakutuomioistuin voi palauttaessaan tai siirtäessään asian alempaan tuomioistuimeen määrätä, että jo toimitettu täytäntöönpano pysyy voimassa, kunnes alempi tuomioistuin on ratkaissut asian ja uuden ulosottooperusteen nojalla haetaan täytäntöönpanoa.

Tuomioistuin, johon asia on palautettu tai siirretty, voi erityisestä syystä ennen asian ratkaisemista määrätä täytäntöönpanon peruutettavaksi. Jos asia jää sillensä, täytäntöönpano on määrättävä peruutettavaksi.

15 §

Peruuttamistoimet ulosottoperusteen kumoamisen johdosta

(ks. 3 luku 14 § 1 ja 2 mom.)

Jos ulosottoperusteena oleva tuomio kumotaan tai se raukeaa, ulosottoasian vireilölo päättyy. Ulosottomiehen tulee tällöin suorittaa käytettävissään olevat peruuttamistoimet, vaikka myöhemmästä tuomiosta haetaan muutosta, jollei tuomioistuin ole kieltänyt peruuttamista tai määrännyt sitä keskeytettäväksi. Häätö peruuntuu kuitenkin vasta, kun myöhempi tuomio on lainvoimainen.

Jos tuomiota muutetaan hakijan vahingoksi, ulosottomiehen tulee ryhtyä asiassa tarpeellisiin peruuttamistoihin.

16 §

Velkojan palautusvelvollisuus

(ks. 3 luku 14 § 1 mom.)

Jos ulosottoperusteena oleva tuomio kumotaan tai sitä muutetaan, hakijan tai velkojan, joka on nostanut varoja tai saanut omaisuutta haltuunsa, on palautettava varat korkoineen ja omaisuus tuottoineen ulosottomiehelle. Jollei varoja tai omaisuutta palauteta, ulosottomiehen tulee vastaajan pyynnöstä periä varat ne nostaneelta tai hänen asettamastaan vakuudesta tämän lain mukaisesti taikka noutaa haltuun saatu omaisuus.

Nostetulle rahamäärälle on maksettava korkoa korkolain (633/1982) 3 §:n 2 momentin mukaisesti. Korko lasketaan siitä päivästä, jona varat tulivat ulosottomiehelle, siihen asti, kun kuukausi on kulunut myöhemmän tuomion antopäivästä tai varat on tätä ennen palautettu. Mainitun ajan jälkeen korkoa on maksettava korkolain 4 §:n 3 momentin mukaisesti.

17 §

Hakijan korvausvelvollisuus ja korvausoiden käynti

(ks. 3 luku 14 § 1 mom.)

Jos täytäntöönpano peruutetaan tuomion kumoamisen tai muuttamisen vuoksi, hakijan on korvattava vastaajalle kaikenlainen

(ks. 3 luku 37 §)

täytäntöönpanosta ja sen peruuttamisesta aiheutunut vahinko. Korvaus määrätään noudattamalla soveltuvin osin, mitä vahingonkorvauslaissa (412/1974) säädetään.

Korvausta koskeva kanne on nostettava siinä käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirin alueella täytäntöönpanotoimi on suoritettu. Kanne on nostettava vuoden kuluessa siitä, kun ulosottoperustetta koskevassa asiassa annettu tuomio on saanut lainvoiman ja täytäntöönpano on peruutettu. Kantajan on viipymättä annettava ulosottomiehelle tieto kanteen vireillepanosta.

Muun ulosottoperusteen täytäntöönpanokelpoisuus

18 §

Turvaamistoimipäätös

Lainvoimaa vailla olevan turvaamistoimipäätöksen täytäntöönpanosta säädetään oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 14 §:ssä. Mitä tämän lain 7 luvussa säädetään vakuudesta, koskee turvaamistoimipäätöstä sen lainvoimaisuudesta riippumatta.

Turvaamistoimipäätöksen täytäntöönpanon peruuttamisesta on voimassa, mitä 13—15 §:ssä sekä 7 luvussa säädetään.

19 §

Välitystuomio

(ks. 3 luku 16 §)

Välitystuomio, jonka käräjäoikeus on määrännyt pantavaksi täytäntöön, pannaan täytäntöön kuten tuomioistuimen lainvoimainen tuomio. Ylempi viranomainen tai tuomioistuin, jossa on vireillä kanne välitystuomion kumoamisesta tai mitättömäksi julistamisesta, voi painavasta syystä kieltää täytäntöönpanon tai määrätä sen keskeyttäväksi noudattaen soveltuvin osin, mitä 9 luvun 14—17 §:ssä säädetään.

Jos välitystuomio kumotaan tai julistetaan mitättömäksi, noudatetaan mitä 15—17 §:ssä säädetään.

20 §

Eräät muut asiakirjat

Edellä 2 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitetun tilityspöytäkirjan, elatusapuseräyksen, sitoumuksen ja saamistodisteen täytäntöönpanokelpoisuudesta on voimassa, mitä muussa laissa erikseen säädetään.

21 §

Hallintolainkäyttöpäätös ja hallintopäätös

(ks. 3 luku 18 a §)

Lainvoimaa vailla oleva 2 §:n 1 momentin 5 tai 6 kohdassa tarkoitettu hallintolainkäyttöpäätös tai hallintopäätös, jossa on asetettu maksuvelvoite, saadaan panna täytäntöön noudattaen mitä 5 §:ssä säädetään. Jos päätöksessä on asetettu muu velvoite, päätös saadaan panna täytäntöön vasta, kun se on tullut lainvoimaiseksi. Jos kuitenkin päätöksessä on hallintolainkäyttölain (586/1996) 31 §:n 2 momentin nojalla määrätty, että päätös voidaan panna täytäntöön lainvoimaa vailla olevana, noudatetaan soveltuvin osin, mitä 6—8 §:ssä säädetään. Jos muussa laissa on lainvoimaisuutta koskeva eri säännös määrätynlaisessa asiassa annetun hallintolainkäyttö- tai hallintopäätöksen täytäntöönpanosta, on sitä noudatettava.

Keskeytysmääräyksen ja muun vastaavan täytäntöönpanoa koskevan määräyksen antamisesta on voimassa, mitä hallintolainkäyttölain 32 ja 66 §:ssä säädetään. Jos hallintopäätös tai hallintolainkäyttöpäätös kumotaan tai sitä muutetaan, on voimassa, mitä 15—17 §:ssä säädetään.

Kuittaus

22 §

Velallisen kuittausvaatimus

Täytäntöönpanoa ei saa toimittaa siltä osin kuin velallinen vaatii hakijan saatavan kuittauksen sellaisen vastasaatavansa perusteella, josta hänellä oli ennen ulosmittausta lainvoimainen tuomio tai muu ulosotoperuste, joka voidaan panna täytäntöön

kuten lainvoimainen tuomio. Lisäksi kuittauksen edellytysten on tullut myös muutoin täytyä ennen ulosmittausta.

Kuittaus tulee voimaan, kun velallinen ilmoittaa kuittausvaatimuksensa ulosottomiehelle. Ilmoitus on tehtävä viimeistään silloin, kun velallinen on saanut tiedon toimitetusta ulosmittauksesta. Ulosottomiehen tulee antaa kuittausvaatimus hakijalle tiedoksi.

23 §

Sivullisen kuittausvaatimus

Jolle muualla laissa toisin säädetä, sivullisella, jolle on annettu tiedoksi saatavan ulosmittausta koskeva maksukielto, on oikeus kuitata velallisen saatava vastasaatavalaan, josta hänellä tällöin oli lainvoimainen tuomio tai muu ulosottoperuste, joka voidaan panna täytäntöön kuten lainvoimainen tuomio. Lisäksi kuittauksen edellytysten on tullut myös muutoin täytyä ennen maksukiellon tiedoksisaantia. Kuittausta ei kuitenkaan saa suorittaa paremmassa etuoikeusasemassa olevan velkojan vahingoksi.

Kuittaus tulee voimaan, kun sivullinen ilmoittaa kuittausvaatimuksensa ulosottomiehelle. Ilmoitus on tehtävä viipymättä maksukiellon tiedoksisaannin jälkeen. Ulosottomiehen tulee antaa kuittausvaatimus velalliselle tiedoksi.

Jos saatava myydään ulosottoihin, sivullisella on kuittausoikeus ostajaan nähden vain, jos sivullinen on ilmoittanut kuittausvaatimuksensa ulosottomiehelle ennen myyntiä.

Täytäntöönpanokelpoisuuden määräaika-
isuus

24 §

Määräaika

Tässä laissa tarkoitettu ulosottoperuste, jossa luonnolliselle henkilölle on asetettu maksuvelvoite, on täytäntöönpanokelpoinen 15 vuoden ajan. Määräaika on 20 vuotta, jos ulosottoperusteessa tarkoitettu velkoja on luonnollinen henkilö tai jos korvaussaa-

tava perustuu rikokseen, josta velallinen on tuomittu vankeuteen tai yhdyskuntapalveluun.

Jos velallinen osoittaa, että saatava on ennen ulosottoperusteen antamista siirretty luonnolliselle henkilölle muulta kuin toiselta luonnolliselta henkilöltä, 1 momentissa tarkoitettu määräaika on 15 vuotta.

Jos 1 momentissa tarkoitetun määräajan kuluessa saatavan perimiseksi on toimitettu ulosmittaus tai saatava on ilmoitettu 5 luvussa tarkoitetussa myynnissä, määräajan umpeen kuluminen ei estä maksun saamista ulosmitatuista varoista.

25 §

Määräajan laskeminen

Edellä 24 §:ssä tarkoitettu määräaika lasketaan siitä, kun yksipuolinen tuomio taikka lainvoimaiseksi tullut tuomio tai muu lopullinen ulosottoperuste on annettu.

Jos suoritusvelvollisuus alkaa vasta 1 momentissa tarkoitetun ajankohdan jälkeen, määräaika lasketaan velvollisuuden alkamisesta. Tuomioistuimen vahvistaman maksuohjelman osalta noudatetaan kuitenkin, mitä 1 momentissa säädetään.

3 luku

Yleiset menettelysäännökset

Ulosottoasian vireillepano

1 §

Ulosoton hakeminen

Ulosottoa haetaan:

1) kirjallisella hakemuksella, joka toimitetaan vastaajan asuin- tai kotipaikan ulosottomiehelle tai muulle paikalliselle ulosottoviranomaiselle;

2) sähköisellä viestillä, joka toimitetaan sellaiselle paikalliselle ulosottoviranomaiselle, jolla on käytössä sähköisen viestin vastaanottamiseen soveltuva järjestelmä;

3) sähköisellä viestillä, joka toimitetaan teknisen käyttöyhteyden avulla ulosoton valtakunnalliseen tietojärjestelmään, jos oike-

(ks. 3 luku 21 § 1 ja 2 mom.)

usministeriö tai sen määräämä on myöntänyt hakijalle siihen luvan (tietojärjestelmähakija).

Kirjallinen hakemus on hakijan tai, jollei hän itse ole sitä laatinut, sen laatijan allekirjoitettava.

Ulosottohakemuksen lähettämisestä postitse tai jättämisestä ulosottoviranomaiselle lähetin välityksellä on voimassa, mitä asiakirjain lähettämisestä annetussa laissa (74/1954) säädetään asiakirjan lähettämisestä valtion hallintoviranomaiselle.

2 §

Ulosottohakemuksen sisältö

Ulosottohakemuksessa on ilmoitettava:

1) hakijan nimi, henkilö- tai yritys- ja yhteisötunnus, 38 §:ssä tarkoitettu tiedoksianto-osoite, puhelinnumero ja maksuvelvoitteen täytäntöönpanossa tilitysosoite;

2) asiamiehen nimi, osoite ja puhelinnumero, jos hakija käyttää asiamiestä, sekä asiamiehen henkilö- tai yritys- ja yhteisötunnus, jos asiamiehellä on oikeus nostaa varoja tai ottaa omaisuutta haltuunsa;

3) vastaajan nimi ja hakijan tiedossa oleva vastaajan henkilö- tai yritys- ja yhteisötunnus, osoite ja puhelinnumero;

4) hakijan saatavan määrä sekä koron laskemista varten ulosottoperusteen antamisen tai edellisen ulosottokerran jälkeisten lyhennysten määrät ja ajankohdat;

5) ulosottoperusteen tunnistetiedot, jos se 5 §:n 2 momentin nojalla jätetään liittämättä hakemukseen tai jos ulosottoperuste toimitetaan 7 §:n mukaisesti jälkikäteen.

Jos usea velallinen vastaa hakijan saatavasta tai sen osasta ja saatavaa koskeva toinen ulosottoasia on jo vireillä tai pannaan samalla kertaa vireille, hakemuksessa on ilmoitettava, kuka on toisessa asiassa vastaavana avustavana ulosottomiehenä tai missä asiaa käsitellään taikka kuka on siinä velallisena.

Jos hakija haluaa tyytyä 104 §:ssä tarkoitettuun suppeaan ulosottoon, sitä tulee pyytää nimenomaisesti hakemuksessa. Muu kuin suppeaa ulosottoa hakenut voi hakemuksessaan tai myöhemmin asian vireillä ollessa pyytää saatavansa 101 §:ssä tarkoi-

tettua passiivirekisteröintiä. Jos täytäntöönpantavaksi pyydetään hallintopäätöstä, hakemuksessa on ilmoitettava säännös, johon täytäntöönpano perustuu. Hakija voi ilmoittaa, että hänen yhteystietonsa ovat salaisia.

Ilman ulosottohakemusta annettavasta velallisen varattomuutta koskevasta todistuksesta säädetään 98 §:ssä.

3 §

Hakijan velvollisuus ilmoittaa muuttuneista tiedoista

Jos jokin hakemuksessa ilmoitettu tieto myöhemmin muuttuu, hakijan on viipymättä ilmoitettava siitä ulosottomiehelle.

Hakija on velvollinen ilmoittamaan ulosottomiehelle maksusuoritukset, jotka hän on saanut muutoin kuin ulosoton kautta. Muussa tapauksessa ulosotto voidaan keskeyttää tai peruuttaa.

4 §

Neuvonta ja hakemuksen täydentäminen

Ulosottoviranomaisen tulee tarvittaessa neuvoa hakijaa asian vireillepanossa. Jos hakemus on puutteellinen, hakijaa on kehoitettava määräajassa täydentämään hakemustaan, jos se on asian käsittelyn kannalta tarpeellista.

5 §

Ulosottoperusteen liittäminen hakemukseen

Hakemukseen on liitettävä 2 luvun 2 §:ssä tarkoitettu ulosottoperuste alkuperäisenä tai viranomaisen antamana jäljennöksenä, jos hakija on saanut jäljennöksen toimituskirjana. Täytäntöönpano voidaan toimittaa muun jäljennöksen tai telekopion perusteella, jos ulosottomies katsoo, ettei useampikertaisen perinnän vaaraa ole. Vastaajaa on tarvittaessa kuultava. Tietojärjestelmähakija saa toimittaa ulosottoperustetta koskevat tiedot sähköisenä viestinä, jos se sallitaan asianomaisessa luvassa.

Hakemukseen ei tarvitse liittää tuomiota, jossa on siitä merkintä, eikä tuomiota, jonka

(ks. 3 luku 21 § 2 mom ja 23 §)

perusteella ulosottoasia on aiemmin ollut vireillä, jollei ulosottomies toisin määrää. Sama koskee tuomioistuimen antamaa turvaamistoimipäätöstä.

Sitä osaa tuomiosta, joka tuomioistuimen päätöksen mukaan on pidettävä salassa, ei tarvitse liittää hakemukseen, ellei ulosottomies toisin määrää.

6 §

Saamistodisteen liittäminen hakemukseen

(ks. 3 luku 22 § 1 mom.)

Juokseva velkakirja, vekseli tai shekki, johon ulosottoperusteessa määrätty maksuvelvollisuus perustuu, on liitettävä hakemukseen alkuperäisenä. Jos täytäntöönpanon luotettavuus sitä edellyttää tai jos velallinen sitä pyytää, ulosottomiehen tulee ottaa haltuunsa myös tavallinen velkakirja. Ulosottomies voi toimittaa täytäntöönpanon, vaikka tavallinen velkakirja on kadonnut tai sitä ei ole muusta syystä mahdollista liittää hakemukseen. Velallista on tällöin kuultava ennen täytäntöönpanoa, jollei se ole tarpeetonta.

Kun maksuvelvollisuus on täytetty, ulosottomiehen hallussa oleva saamistodiste jää ulosottomiehen haltuun, jollei velallinen pyydä sitä itselleen. Jos tavallinen velkakirja on jätetty hakijan haltuun, hakijan on toimitettava se velalliselle, kun velkakirjan määrä on suoritettu. Ulosottomies saa tarvittaessa lykätä tilitystä, kunnes velkakirja on toimitettu.

7 §

Ulosottoperusteen ja saamistodisteen toimittaminen jälkikäteen

Jos hakemus on tehty sähköisessä muodossa, mutta siihen tulee liittää kirjallinen ulosottoperuste tai saamistodiste, puuttuva asiakirja voidaan toimittaa jälkikäteen. Asiakirja tulee toimittaa vastaavalle ulosottomiehelle tai muulle paikalliselle ulosotoviranomaiselle kolmen viikon kuluessa asian vireilletulosta. Samalla on ilmoitettava, mihin hakemukseen asiakirja liittyy.

Ennen kuin asiakirja on saapunut, asiassa ei saa suorittaa muita kuin 18 ja 19 §:ssä tarkoitettuja väliaikaisia toimia.

8 §

Vireilletulon ajankohta

Ulosottoasia tulee vireille, kun ulosottohakemus saapuu paikalliselle ulosottoviranomaiselle tai ulosoton tietojärjestelmään, jollei myöhemmin käy ilmi, ettei vireilletulon edellytyksiä ollut.

Jos hakemukseen liitettävä asiakirja saapuu 7 §:ssä mainitun määräajan jälkeen, mutta ennen kuin hakemusasiakirjat on palautettu hakijalle, ulosottoasia tulee vireille asiakirjan saapumispäivänä.

9 §

Ulosottoperusteen epäselvyys

Jos ulosottomies havaitsee täytäntöönpan-tavan tuomion niin epäselväksi tai epätäydelliseksi, ettei siitä käy selville, mihin vastaaja on velvoitettu, asianosainen ohjataan kantelemaan tuomiosta. Muun ulosotto-perusteen osalta asianosainen ohjataan ulosotto-perusteen antajan puoleen.

Jos ulosotto-peruste sisältää kirjoitus- tai laskuvirheen, asianosainen ohjataan pyytämään virheen korjaamista ulosotto-perusteen antajalta.

Ohjauksen antanut ulosottomies saa tarvittaessa määrätä hakijan pyynnöstä turvaamistoimen 7 luvun 11 a §:n mukaisesti.

Asiamies ja avustaja

10 §

Oikeus käyttää asiamiestä ja avustajaa

Ulosottomenettelyssä saa käyttää asiamiestä ja avustajaa, jollei muualla tässä laissa toisin säädetä. Jos toimitus pidetään kutsua antamatta, vastaajan pyynnöstä hänelle on varattava tilaisuus pyytää avustajansa paikalle, jos tämä voi saapua viivytyksettä.

(ks. 3 luku 19 §)

Asiamiehenä tai avustajana ei saa toimia se, joka on ulosottomiehen 1 luvun 16 §:ssä tarkoitettu läheinen.

11 §

Asiamiehen valtakirja

Asianajaja, yleinen oikeusavustaja sekä tietojärjestelmähakijan hakemuksessaan ilmoittama asiamies saavat edustaa päämiehtään ilman valtakirjaa, jollei ulosottomies toisin määrää. Muun asiamiehen on esitettävä päämiehensä allekirjoittama valtakirja, jollei oikeutta toimia asiamiehenä voida pitää epäilyksettömänä. Varojen nostamiseen tai omaisuuden haltuun ottamiseen kaikilla asiamiehillä on oltava siihen nimenomaisesti oikeuttava valtakirja tai tällaisesta oikeudesta on ilmoitettava tietojärjestelmähakemuksessa.

Valtakirja voidaan antaa myös varmennetulla sähköisellä viestillä ja muu kuin varojen nostamiseen tai omaisuuden haltuun ottamiseen oikeuttava valtakirja myös telekopiona.

Oikeusministeriö tai sen määräämä voi velkojan pyynnöstä päättää, että valtakirja talletetaan ulosoton tietojärjestelmään asiamiehen edustusvallan osoittamiseksi, jos on ilmeistä, ettei täytäntöönpanon luotettavuus siitä kärsi. Asiamiehen ei tällöin tarvitse esittää muuta valtakirjaa, ellei ulosottomies toisin määrää. Valtakirjan antajan pyynnöstä oikeusministeriön tai sen määräämän on välittömästi peruutettava tietojärjestelmään talletettu valtakirja.

12 §

Muulla kuin Suomessa asuvan hakijan asiamies

(ks. 3 luku 21 § 3 mom.)

Jos hakija asuu ulkomailla, eikä hän ole ilmoittanut tiedoksianto-osoitetta Suomessa tai ulkomailla, hakijalla tulee olla Suomessa asuva asiamies, jolla on oikeus hänen puolestaan ottaa vastaan täytäntöönpanoa koskevat tiedoksiannot.

Velalliskohtainen ulosottoasioiden käsittely

13 §

Vastaava ulosottomies

(ks. 3 luku 21 § 1 mom.)

Sama ulosottomies käsittelee kaikki samaa vastaajaa koskevat ulosottoasiat (vastaava ulosottomies). Hänen alaisenaan vastaajan asioita käsittelee vastaava avustava ulosottomies. Heillä on toimivalta koko maassa.

Saapunut ulosottohakemus on mahdollisimman pian tarpeellisten alkutointen jälkeen ohjattava vastaavalle ulosottomiehelle.

14 §

Vastaavan ulosottomiehen määräytyminen

Perusteista, joiden mukaisesti vastaava ulosottomies määräytyy, säädetään valtioneuvoston asetuksella. Perusteissa tulee ottaa huomioon vastaajan asuin- tai kotipaikka tai vastaajan muu tosiasiallinen mahdollisuus valvoa etuaan. Jos on useita mainitut edellytykset täyttäviä vaihtoehtoja, vastaava ulosottomies määräytyy sen mukaan, missä täytäntöönpano voidaan tarkoituksenmukaisesti toimittaa. Erityistoimia edellyttävät ulosottoasiat voidaan keskittää tietyille ulosottomiehille, jotka toimivat silloin vastaavina ulosottomiehinä.

(ks. 10 luku 1 § 3 mom.)

Vastaavan ulosottomiehen tai avustavan ulosottomiehen määräytymiseen ei saa hakea muutosta.

15 §

Vastaavan ulosottomiehen vaihtuminen

Vastaavan ulosottomiehen on siirrettävä asia uudelle vastaavalle ulosottomiehelle, jos valtioneuvoston asetuksessa tarkoitettu olosuhde, jonka perusteella vastaava ulosottomies määräytyy, muuttuu. Keskenäisen toimitus tai muutoin pian päättyvä täytäntöönpano voidaan kuitenkin saattaa virkaapuna loppuun, jollei sitä ole tarkoituksenmukaisempaa siirtää uudelle vastaavalle ulosottomiehelle.

Jos vastaaja tai hakija esittää perustellun

pyynnön vastaavan avustavan ulosottomiehen vaihtamisesta, ulosottomies voi siirtää vastaajaa koskevat asiat toiselle avustavalle ulosottomiehelle tai käsitellä asian itse.

Ulosottomiesten yhteistoiminta

16 §

Keskinäinen virka-apu

(ks. 3 luku 21 b § ja ulosottoA 1 b §)

Vastaavan ulosottomiehen pyynnöstä muiden ulosottomiesten tulee antaa hänelle virka-apua ja tarvittavia tietoja. Vastaava ulosottomies voi pyytää virka-apua, jos se on tarkoituksenmukaista ottaen huomioon ulosoton tuloksellisuuden, paikkakuntien väliset etäisyydet ja muut vastaavat seikat. Kertyneitä varoja ei kuitenkaan saa tilittää virka-aputoimin. Virka-avun pyytäjän tulee valvoa, ettei peritty määrä ylitä velallisen maksuvelvoitetta, ja antaa sitä varten muita sitovat ohjeet.

17 §

Samanaikainen ulosotto

(ks. 3 luku 21 b § ja 22 § 3 mom., ulosottoA 1 b ja 1 c §)

Jos ulosotoperuste tai saamistodiste koskee useaa velallista, sen ulosottomiehen, jolle yhteinen ulosotoperuste ensin saapuu täytäntöönpantavaksi tai jolla on hallussaan saamistodiste, tulee valvoa, ettei peritty määrä ylitä velallisten maksuvelvoitetta, ja antaa sitä varten muita sitovat ohjeet. Kunkin ulosottomiehen tulee itse tilittää perimänsä varat.

Väliaikaistoimi

18 §

Väliaikaistoimen edellytykset

Jollei ulosmittausta voida heti toimittaa esteellisyyden, kuulemisen, asiakirjan puuttumisen, omistusta koskevan epäselvyyden tai muun seikan johdosta, ulosottomies saa suorittaa väliaikaisen toimen, jos se on tarpeen täytäntöönpanon jatkumisen turvaamiseksi. Väliaikaistointia ei saa suorittaa, jos on todennäköistä, että velallisen maksuvel-

vollisuus on lakannut. Väliaikaistoimi voidaan suorittaa vireillä olevassa tai passiivirekisteriin merkityssä asiassa. Väliaikaistoimi voidaan määrätä myös ehdollisena etsittäessä velalliselle kuuluvaa omaisuutta, jos toimeen on perusteltua aihetta.

Väliaikaistoimella ei saa tarpeettomasti vaikeuttaa velallisen tai sivullisen elinkeino- tai toimeentuloa. Suoritetusta toimesta ja sen peruuttamisesta on ilmoitettava sille, jota toimi koskee.

19 §

Väliaikaistoimen suorittaminen

Väliaikaistoimena ulosottomies voi ottaa omaisuutta haltuunsa, antaa velalliselle tai sivulliselle kiellon luovuttaa omaisuutta, maksukiellon tai muun vastaavan kiellon, pyytää tarvittavan merkinnän tekemistä rekisteriin, järjestää omaisuuden vartioinnin taikka suorittaa muun vastaavan toimen.

Väliaikaistoimen saa suorittaa muikin kuin vastaava ulosottomies tai avustava ulosottomies ja myös avustava ulosottomiehen yksinomaiseen toimivaltaan kuuluvassa asiassa.

Toimella on sama vaikutus kuin ulosmittauksella. Väliaikaistoimeen ei saa hakea muutosta.

20 §

Väliaikaistoimen peruuttaminen

Väliaikaistoimi on peruutettava välittömästi, kun toimeen ei ole enää aihetta ja viimeistään kolmen viikon kuluttua sen tekemisestä. Jos toimi on määrätty ehdollisena, toimi on peruutettava viimeistään viikon kuluttua siitä, kun ulosottomies sai tiedon velalliselle kuuluvasta saatavasta tai muusta omaisuudesta. Jos väliaikaistoimen kohteena oleva omaisuus ulosmitataan, toimi katsotaan peruutetuksi ulosmittauspäätöksellä.

Täytäntöönpanotoimitus

21 §

Toimituksen pitäminen

(ks. 3 luku 25 ja 29 §, ulosottoA 32 §)

Täytäntöönpanotoimitus on pidettävä ilman aiheetonta viivytystä. Täytäntöönpanoa saadaan kuitenkin lykätä, jos sitä voidaan pitää vastaajan edun mukaisena eikä lykääminen aiheuta hakijalle vähäistä suurempaa haittaa. Jos toimitukselle on säädetty määräaika, sitä on noudatettava.

Toimitukseen kutsutun poisjäänti ei estä toimitusta.

22 §

Toimituspaikka

Jollei toisin säädetä, täytäntöönpanotoimitus pidetään ulosottomiehen virkahuoneessa, omaisuuden sijaintipaikalla, toimituksen kohteena olevassa paikassa taikka ulosottomiehen sopivaksi katsomassa muussa tilassa tai paikassa. Ulosmittaustoimitus voidaan pitää vastaajan tai sivullisen suostumuksetta tämän asunnossa sen mukaan kuin 49 ja 51 §:ssä säädetään ja muu toimitus, jos se on välttämätöntä täytäntöönpanon toimittamiseksi.

Toimituspaikkana pidetään 1 momentissa tarkoitettua tilaa tai paikkaa siihen välittömästi liittyvine alueineen täytäntöönpanon asianmukaisen toimittamisen edellyttämässä laajuudessa.

23 §

Julkisuus, läsnäolo ja järjestyksenpito

Täytäntöönpanotoimitus ei ole julkinen, ellei toisin säädetä.

Vastaajalla, toimitukseen kutsutulla ja sivullisella, jonka oikeutta toimitus saattaa koskea, on oikeus olla läsnä toimituksessa.

Jos toimituksessa läsnä oleva estää täytäntöönpanon asianmukaisen toimittamisen, ulosottomies saa kehottaa häntä poistumaan toimituspaikalta, ei kuitenkaan ketään häätöä lukuun ottamatta vakituisesta asunnostaan. Jollei kehotusta noudateta, ulosotto-

mies voi pyytää poliisilta virka-apua tai ohjata itse henkilön pois paikalta. Voimakeinoista säädetään 83 §:ssä.

24 §

Henkilötietojen ilmoittamisvelvollisuus

Jos se on täytäntöönpanon toimittamiseksi tarpeen, ulosottomies saa selvittää toisen henkilöllisyyden. Jokainen, joka on toimituspaikalla, on ulosottomiehen sitä tiedustellessa velvollinen ilmoittamaan nimensä ja osoitteensa. Jollei mainittuja tietoja ilmoiteta, ulosottomies voi pyytää poliisilta virka-apua henkilöllisyyden selvittämiseksi.

25 §

Pöytäkirja

(ks. 3 luku 32 § 1 mom.)

Toimituksesta tulee pitää pöytäkirjaa, jos toimituksessa esitetään väitteitä tai vaatimuksia taikka jos siihen muutoin ilmenee aihetta. Muissa tapauksissa toimituksesta tulee tehdä tarpeellisia muistiinpanoja.

Pöytäkirjaan merkitään väitteet, vaatimukset, vastapuolen lausunto ja vastaanotettu selvitys siten, että keskeiset asianosaisten ja sivullisen oikeuksiin vaikuttavat seikat käyvät siitä ilmi. Muilta osin tehdään asian laatu huomioon ottaen tarpeellisina pidettävät merkinnät. Pöytäkirjan sijasta lausumat voidaan äänittää. Äänittämisestä on ilmoitettava asianomaiselle ennen sen aloittamista. Yksinkertaisessa asiassa pöytäkirjamerkinnät voidaan tehdä ulosmittauspäätökseen tai muuhun asiakirjaan.

26 §

Toimitustodistaja

(ks. 1 luku 15 § ja 3 luku 32 § 4 mom.)

Ulosottomies voi kutsua toimitukseen todistajan, jos katsoo sen tarpeelliseksi. Muussa tapauksessa toimitus saadaan pitää ilman todistajaa, jollei läsnä oleva vastaaja pyydä, että todistaja kutsutaan paikalle. Vastaajan poissa ollessa ulosottomies ei saa mennä vastaajan asuntoon ilman todistajaa. Mitä tässä säädetään vastaajasta, koskee

myös sivullista, jonka oikeutta toimitus saattaa koskea.

Todistajan tulee olla esteetön. Hänen nimensä on merkittävä pöytäkirjaan tai muuhun asiakirjaan.

27 §

Asiakirjan allekirjoittaminen

Ulosottomiehen tulee allekirjoittaa laatimansa pöytäkirja sekä antamansa päätökset, kehotukset ja ilmoitukset. Allekirjoitus voi olla koneellinen, jolloin automaattisen tietojenkäsittelyn avulla valmistettuun asiakirjaan merkitään asianomaisen virkamiehen nimi, virka-asema ja yhteystiedot.

Ulosottomiehen päätös

28 §

Velvollisuus tehdä kirjallinen ja perusteltu päätös

Ulosottomiehen tulee tehdä asiassa kirjallinen päätös, jos niin erikseen säädetään. Sen lisäksi ulosottomiehen tulee tehdä kirjallinen päätös, kun hän asettaa jollekin maksu- tai palautusvelvoitteen tai uhan, hyväksyy vakuuden taikka jos asian luonne sitä muutoin edellyttää. Jos asia on epäselvä tai tulkinnanvarainen, päätöksen tulee olla 29 §:n mukaisesti perusteltu.

(ks. 3 luku 32 a § 1 mom.)

Perusteltu kirjallinen päätös on tehtävä myös silloin, kun esitetty väite tai vaatimus hylätään ja asia on epäselvä tai tulkinnanvarainen. Muussa tapauksessa päätöksestä on ilmoitettava suullisesti väitteen tai vaatimuksen esittäjälle. Jos kuitenkin väite tai vaatimus esitetään kirjallisesti ja ulosottomieheltä pyydetään siihen päätöstä, ulosottomiehen tulee tehdä asiassa perusteltu kirjallinen päätös.

Kirjallinen päätös on merkittävä erilliseen päätöisasikirjaan taikka yksinkertaisessa asiassa pöytäkirjaan tai muuhun täytännönpanossa laadittavaan asiakirjaan.

29 §

Perustellun päätöksen sisältö

Perustellun päätöksen tulee sisältää asiassa hankitut ja saadut lausumat ja selvitykset, päätöksen perusteena olevat tosiseikat ja säännökset, riittävä perustelu ottaen huomioon asian laatu ja merkitys asianosaisille sekä lopputulos.

30 §

Päätöksen tekemisen ajankohta

(ks. 3 luku 32 a § 1 mom.)

Väitteen tai vaatimuksen johdosta tehtävä päätös tulee tehdä viipymättä sen jälkeen, kun väite tai vaatimus on esitetty. Jos väite tai vaatimus koskee tiettyä täytäntöönpanotointoa tai toimitusta, ulosottomies voi lykätä päätöksen antamisen sen yhteyteen. Jos päätös annetaan ennakolta, siihen ei saa erikseen hakea muutosta.

Väitteestä tai vaatimuksesta, joka koskee jo tehtyä päätöstä, tointoa tai toimitusta, on edellä säädetyn perusteluvelvollisuuden lisäksi voimassa, mitä itseoikaisupyyntöön ratkaisemisesta säädetään 9 luvussa.

31 §

Selvityksen hankkiminen ja päätöksen voimassaolo

(ks. 3 luku 32 a § 1 ja 2 mom.)

Ulosottomiehen on hankittava viran puolesta päätöksen tekemistä varten ulosotto-menettelyssä kohtuudella saatavissa olevaa selvitystä asian edellyttämässä laajuudessa. Väitteen tai vaatimuksen esittäjän tulee esittää ne asiakirjat ja muut todisteet, joihin hän vetoaa perusteinaan.

Ulosottomiehen päätös on voimassa siinä ulosottoasiassa, jossa se on annettu. Päätöstä voidaan oikaista niin kuin 9 luvussa säädetään.

Kuuleminen ja ilmoitukset

32 §

Kuuleminen

Ulosottomiehen tulee muissakin kuin erikseen säädetyissä tilanteissa varata asianosaiselle tai sivulliselle tilaisuus tulla ennakolta sopivalla tavalla kuulluksi, jos asialta arvioidaan olevan tälle huomattava merkitys eikä kuulemiselle ole estettä. Asianomaiselle on varattava tilaisuus tulla uudelleen kuulluksi, jos asiassa saadaan olennaista uutta selvitystä.

33 §

Vireilletuloilmoitus

Kun hakemus on saapunut vastaavalle ulosottomiehelle, vastaajalle on viipymättä annettava vireilletuloilmoitus. Ilmoitusta ei tarvitse antaa, jos vastaajan olinpaikkaa ei ole saatu selville tai on aihetta olettaa, että ilmoitus tuntuvasti vaikeuttaa täytäntöönpanoa. Ilmoitukseen merkitään:

- 1) vireilletulopäivä ja tarpeelliset asianhallintatiedot;*
- 2) vastaava avustava ulosottomies ja hänen yhteystietonsa;*
- 3) velallisen lain mukainen oikeus estää vakuuden asettamisella täytäntöönpano;*
- 4) maksukehotus, muuttokehotus tai muu ulosotoperusteessa asettua velvoitetta koskeva noudattamiskehotus;*
- 5) yhteydenottokehotus ja tilaisuus tulla kuulluksi;*
- 6) ilmoitus siitä, että muu kuin toistuvais-tulon ulosmittaus voidaan toimittaa ennakkoilmoitusta antamatta, ja velallisen oikeus osoittaa omaisuuttaan ulosmittavaksi taikka mahdollinen ulosmittauksen ennakkoilmoitus ja kutsu toimitukseen;*
- 7) muut tarpeelliseksi katsotut tiedot ja ilmoitukset.*

Edellä 1 momentin 1, 2 ja 7 kohdassa tarkoitettut tiedot sisältävä vireilletuloilmoitus annetaan myös hakijalle, jos asia käsitellään muussa kuin siinä paikallisessa ulosotoviranomaisessa, jonne hän on hakemuksensa toimittanut. Tietojärjestelmähakijalle

annetaan vireilletuloilmoitus tai muu vastaava ilmoitus asianomaisen luvan mukaisesti.

34 §

Ulosmittauksen ennakoilmoitus ja kutsu toimitukseen

(ks. 3 luku 26 § ja 27 § 2 mom.)

Ulosmittausta ei saa toimittaa antamatta velalliselle ennakoilmoitusta. Ilmoitusta ei tarvitse antaa, jos vireilletuloilmoitus on annettu eikä kysymys ole toistuvaistulon ulosmittauksesta tai jos velallinen on ulosmittaustoimituksessa läsnä. Ilmoitusta ei myöskään tarvitse antaa, jos velallisen olinpaikkaa ei ole saatu selville tai on aihetta olettaa, että ilmoitus tuntuvasti vaikeuttaa täytäntöönpanoa. Ennakoilmoituksen sisällöstä säädetään valtioneuvoston asetuksella. Ennakoilmoituksessa velallinen on samalla kutsuttava toimitukseen, paitsi jos toimitus pidetään ulosottomiehen virkahuoneessa tai toimituksen aikaa tai paikkaa ei voida ennakolta määrätä.

Hakija kutsutaan ulosmittaustoimitukseen, jos se on tietojen saamiseksi tai muusta syystä tarpeen, vastaajan asuntoon kuitenkin vain, jos se on täytäntöönpanon toimittamiseksi välttämätöntä. Jollei estettä ole, toimitukseen tulee kutsua myös sivullinen, joka on esittänyt väitteen tai vaatimuksen tai jonka oikeutta toimituksen muutoin havaitaan koskevan.

Kutsusta muuhun kuin ulosmittausta koskevaan toimitukseen säädetään erikseen.

35 §

Pöytäkirjan toimittaminen

(ks. 3 luku 32 §)

Jäljennös pöytäkirjasta on annettava toimituksessa tai jälkikäteen, jos asianosainen tai sivullinen, jonka oikeutta toimitus saattaa koskea, sitä pyytää. Jos jäljennös annetaan jälkikäteen, se on toimitettava viipymättä ja hyvissä ajoin ennen valitusajan päättymistä. Jollei toimituksesta ole tarvinnut laatia pöytäkirjaa, ulosottomiehen tulee antaa sitä vastaavat tiedot. Pöytäkirja on

toimitettava ilman pyyntöäkin sivulliselle, jonka oikeutta toimituksen havaitaan koskevan.

36 §

Jälki-ilmoitus

(ks. 3 luku 32 § 2 mom.)

Ulosmittauksesta ja muusta toimituksessa tehdystä päätöksestä on toimitettava päätösasiakirjan jäljennös tai sitä vastaavat tiedot sisältävä jälki-ilmoitus asianosaiselle ja sivulliselle, jonka oikeutta päätöksen havaitaan koskevan, jollei päätösasiakirjan jäljennöstä ole annettu toimituksessa.

Muusta kuin toimituksessa tehdystä päätöksestä tai toimesta annetaan jälkikäteinen ilmoitus, jos niin erikseen säädetään tai kun kirjallinen perusteltu päätös on tehty väitteen tai vaatimuksen johdosta taikka jos ulosottomies muutoin pitää sellaista ilmoitusta tarpeellisena.

Jollei velalliselle ole annettu vireilletuloilmoitusta eikä ennakkoilmoitusta, hänelle on jälki-ilmoituksen yhteydessä tai muuten jälkikäteen varattava tilaisuus osoittaa muuta omaisuutta ulosmitattavaksi tai asettaa mahdollinen vakuus. Jälki-ilmoitus tulee toimittaa viipymättä siten, että asianosainen tai sivullinen saa tilaisuuden mahdollisimman varhaisessa täytäntöönpanon vaiheessa pyytää tuomioistuimelta keskeytysmääräystä tai hakea muutosta.

Asiakirjan antaminen tiedoksi

37 §

Yleinen säännös

(ks. 3 luku 27 §)

Jollei tässä laissa toisin säädetä, asiakirja annetaan ulosottoasiassa tiedoksi niin kuin tiedoksiannosta hallintoasioissa annetussa laissa (232/1966) säädetään erityis- ja sijaistiedoksiannosta. Tiedoksiannossa tulee pyrkiä huolehtimaan siitä, että salassa pidettävä tieto pysyy salassa.

Asiakirja tulee antaa tiedoksi suullisesti tai muulla sopivalla tavalla, jos tiedetään, että vastaanottaja ei näkövamma tai muun vamma vuoksi kykene vastaanottamaan muuta tiedoksiantoa.

38 §

Tiedoksianto-osoite

(ks. 3 luku 21 § 4 mom.)

Hakija, vakuuden antaja sekä väitteen tai vaatimuksen esittänyt sivullinen ovat velvollisia ilmoittamaan ulosottomiehelle sen kotimaassa tai ulkomailla olevan postiosoitteen sekä halutessaan mahdollisen sähköposti- tai muun osoitteen, johon kaikki ulosottoasiaa ja ulosottovalitusasiaa koskevat asiakirjat saa hänelle lähettää (tiedoksianto-osoite). Jos tämä osoite muuttuu, on siitäkin ilmoitettava. Vastaajan ilmoittamaa osoitetta voidaan käyttää tiedoksianto-osoitteena hänen suostumuksellaan.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun henkilön ulosottomiehelle toimittamassa kirjoituksessa olevaa merkintää postiosoitteesta ja tietojärjestelmähakijaa koskevassa luvassa tarkoitettua teknistä käyttöyhteyttä pidetään tiedoksianto-osoitteena.

39 §

Tavallinen tiedoksianto

(ks. 3 luku 27 § 3 mom.)

Asiakirja annetaan tiedoksi antamalla se vastaanottajalle tai lähettämällä tiedoksianto-osoitteeseen. Jollei tiedoksianto-osoitetta ole, asiakirja lähetetään väestötietojärjestelmään merkittyyn osoitteeseen, paitsi jos on tiedossa, ettei tiedoksiannon vastaanottaja asu siinä osoitteessa. Viimeksi mainitussa tapauksessa tai, jollei väestötietojärjestelmässä ole vastaanottajan osoitetta, asiakirja lähetetään mahdolliseen muuhun 48 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla selvitettyyn tai tiedossa olevaan osoitteeseen kotimaassa tai ulkomailla. Lähettämisen sijasta asiakirja voidaan jättää postilähetyksille varattuun paikkaan. Jollei tiedoksianto muulla tavoin onnistu, asiakirja voidaan antaa tiedoksi suullisesti.

Jollei muuta näytetä, tiedoksisaannin katsotaan tapahtuneen silloin, kun sähköinen viesti on lähetetty, tai seitsemäntenä päivänä sen jälkeen, kun asiakirja on annettu postin kuljetettavaksi tai jätetty postilähetyksille varattuun paikkaan. Lähettämisen tai jättämispäivä on merkittävä asiakirjaan.

40 §

Todisteellinen tiedoksianto

Tiedoksiannossa on käytettävä 41 §:n mukaista tiedoksiantotapaa, jos muualla tässä laissa niin säädetään ja tiedoksiannon vastaanottaja tiettävästi asuu Suomessa. Todisteellinen tiedoksianto voidaan harkinnan mukaan toimittaa muissakin tilanteissa, jos täytäntöönpanon myöhempien vaiheiden tai asianosaisen kannalta on merkityksellistä, että päätöksen tai toimituksen lainvoimaisuus on riidaton tai ratkeaa nopeasti.

Jollei 41 §:ssä tarkoitettu tiedoksianto onnistu asia huomioon ottaen kohtuullisena pidettävässä ajassa, asiakirja annetaan tiedoksi sijaistiedoksiantona. Sen lisäksi, mitä tiedoksiannosta hallintoasioissa annetun lain 18 §:n 1 momentissa säädetään, asiakirja voidaan luovuttaa vastaanottajan työnantajalle tai työnantajan edustajalle, jollei tiedoksiannon vastaanottajaa ole voitu tavoittaa työpaikalta tavanomaisena työaikanaan, tai vastaanottajan harjoittaman liikkeen palveluksessa olevalle, jos he suostuvat ottamaan tiedoksiannon vastaan.

Jollei tiedoksianto onnistu myöskään 2 momentissa tarkoitettulla tavalla, jäljennös tiedoksi annettavasta asiakirjasta lähetetään vastaanottajan osoitteeseen, jos sellainen tunnetaan. Muuhun tiedoksiantoon ei tarvitse ryhtyä. Asiakirjat säilytetään tämän jälkeen vastaavan ulosottomiehen kansliassa vastaanottajan saatavilla.

41 §

Todisteelliset tiedoksiantotavat

Todisteellisesti tiedoksi annettava asiakirja:

1) toimitetaan postitse saantitodistusta vastaan;

2) lähetetään kirjeenä, jos voidaan olettaa, että vastaanottaja saa tiedon asiakirjasta ja määräpäivään mennessä palauttaa todistuksen tiedoksiannon vastaanottamisesta;

3) annetaan vastaanottajalle tai hänen lähelleen henkilökohtaisesti vastaanottamista koskevaa allekirjoitusta vastaan;

4) annetaan vastaanottajalle henkilökohtaisesti tiedoksi haastetiedoksiantona; taikka

5) toimitetaan vastaanottajan suostumuksella varmennetulla sähköisellä viestillä.

Postille on ilmoitettava, milloin tiedoksi antamisen saantitodistusta vastaan on viimeistään tapahduttava. Tiedoksianto vastaanottotodistusta vastaan voidaan vastaanottajan suostumuksella toimittaa myös telekopiona. Tiedoksisaannin katsotaan tapahtuneen silloin, kun vastaanottotodistus on palautettu telekopiona tai muulla tavoin.

Toimituksesta, jossa asianosainen tai sivullinen on ollut läsnä, hänen katsotaan tuolloin saaneen todisteellisesti tiedon.

42 §

Yksipuolisen tuomion tiedoksianto

Jos ulosottoperusteena on yksipuolinen tuomio, jota ei ole annettu tiedoksi, ja ulosottomies tapaa velallisen ulosottoasiassa, ulosottomiehen tulee mahdollisuuksien mukaan huolehtia yksipuolisen tuomion tiedoksi antamisesta. Tiedoksisaannin katsotaan tapahtuneen, jos tiedoksisaannin vastaanottaja on ollut läsnä ulosmittaustoimituksessa. Jos ulosottoasiassa tulee toimitettavaksi 41 §:ssä tarkoitettu todisteellinen tiedoksianto, yksipuolinen tuomio tulee samalla antaa tiedoksi.

Vakuus

43 §

Vakuuden hyväksyminen

Jos jonkun on tämän lain mukaan asetettava vakuus eikä vastapuoli ole sitä hyväksynyt, ulosottomiehen on tehtävä päätös vakuuden hyväksymisestä.

Vakuus voi olla pantti tai takaus. Takauksen on oltava omavelkainen ja, jos takaajia on useita, yhteisvastuullinen. Ulosottomiehelle asetettu pantti on samassa asemassa kuin vastapuolelle annettu pantti.

(ks. 3 luku 20 § 1 mom.)

44 §

Poikkeukset vakuuden asettamisvelvollisuudesta

(ks. 3 luku 20 § 3 mom.)

Vakuutta ei vaadita velkojalta, joka on julkisyhteisö tai julkisoikeudellinen laitos, valtion vakuusrahastosta annetussa laissa (379/1992) tarkoitettu omaisuudenhoitoyhtiö taikka sellainen luotto- tai vakuutuslaitos, jonka vakavaraisuus on Suomessa tai muussa Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa julkisen valvonnan alainen, eikä myöskään Eläketurvakeskukselta velkojana. Ulosottomiehellä on kuitenkin oikeus tarvittaessa vaatia vakuus luotto- tai vakuutuslaitokselta.

45 §

Vakuuden säilyttäminen ja palauttaminen

(ks. 3 luku 20 § 2 mom. ja 20 a § 1 mom.)

Pantti on luovutettava ulosottomiehelle tai talletettava hänen määräyksestään luottolaitokseen tai luotettavan henkilön säilytettäväksi ja hoidettavaksi. Talletuksesta annettu todistus ja takaussitoumus on luovutettava ulosottomiehen säilytettäväksi. Pantti tai takaussitoumus on palautettava sen antajalle, kun se oikeus tai vaatimus, jonka turvaamiseksi vakuus on annettu, on toteutettu taikka tuomiolla hylätty tai muuten lakannut.

46 §

Suorituksen ottaminen vakuudesta

(ks. 3 luku 20 a § 2 mom.)

Jos

1) velkoja, joka on asettanut vakuuden nostamiensa varojen tai haltuunsa saaman omaisuuden palauttamisesta,

2) velallinen, joka on asettanut vakuuden lainvoimaa vailla olevan maksuvelvoitteen täyttämiseksi,

3) ostaja, joka on asettanut vakuuden kauppahinnasta taikka

4) muu, joka on asettanut tässä laissa säädetyn vakuuden,

tulee tämän lain tai lainvoimaisen tuomin mukaan palautus- tai maksuvelvolliseksi, ulosottomiehen on tehtävä palautus- tai maksuvelvoitteesta päätös. Päätös on annet-

tava tiedoksi velvoitetulle sekä hänen puolestaan vakuuden antaneelle. Ennen päätöksen tekemistä heille on tarvittaessa varattava tilaisuus tulla kuulluiksi.

Ulosottomiehen on kehoitettava 1 momentissa tarkoitettua henkilöä täyttämään palautus- tai maksuvelvollisuutensa. Jollei velvoitetta täytetä, ulosottomies saa myydä pantin 5 luvun mukaisesti ja maksuun oikeutetun pyynnöstä periä saatavan takaajalta tämän lain mukaisesti.

47 §

Tuomitun vahingonkorvauksen ottaminen pantista

(ks. 3 luku 20 a § 3 mom.)

Jos joku on asettanut pantin täytäntöönpanosta vastapuolelle aiheutuneesta kulusta ja vahingosta ja hänet on tuomiolla velvoitettu maksamaan niistä korvausta, korvaus voidaan korvauksensaajan pyynnöstä ottaa asetetusta pantista noudattaen, mitä 46 §:ssä säädetään.

Omaisuuksien ja selvitysaineiston etsiminen

48 §

Omaisuuksien etsimisvelvollisuus ja velallisen olinpaikan selvittäminen

Ulosottomiehen tulee olosuhteiden edellyttämässä laajuudessa etsiä velalliselle kuuluvaa omaisuutta suorituksen saamiseksi hakijalle.

Omaisuuksien etsimistä ja vastaajan olinpaikan selvittämistä koskevista vähimmäistoimista säädetään valtioneuvoston asetuksella. Ulosottomiehen velvollisuudesta toimittaa ulosotto selvitys säädetään 57 §:ssä.

Muun kuin maksuvelvoitteen täytäntöönpanossa täytäntöönpanon kohdetta tulee etsiä siinä laajuudessa, kuin sitä asia kokonaisuutena arvioiden voidaan pitää kohtuullisena ja noudattaen soveltuvin osin, mitä maksuvelvoitteen täytäntöönpanosta jäljempänä säädetään.

49 §

Paikkaan kohdistuva etsiminen

(ks. 3 luku 30 §)

Omaisuuksia saadaan ulosmittauksen toimittamiseksi etsiä velalliselle kuuluvassa tai hänen käytössään olevassa rakennuksessa, säilytyspaikassa, kulkuneuvossa taikka muussa sisä- tai ulkotilassa. Mitä tässä säädetään velallisesta, koskee myös sivullista, jos on aihetta olettaa, että hänelle kuuluvissa tai hänen käytössään olevissa tiloissa on velalliselle kuuluvaa omaisuutta. Voimakeinoista säädetään 82 §:ssä.

Etsimistoimia saadaan suorittaa myös velallisen asunnossa tämän suostumuksetta, jos on aihetta olettaa, että siellä on ulosmittauskelpoista omaisuutta eikä riittävästi velalliselle riidattomasti kuuluvaa muuta omaisuutta ole ulosottomiehen tiedossa. Mitä tässä säädetään velallisesta, koskee myös sivullista, jos on perusteltu syy olettaa, että sivullisen asunnossa on velalliselle kuuluvaa omaisuutta. Sivulliselle on ensin varattava tilaisuus luovuttaa tällainen omaisuus, jolle välittömiä etsimistoimia voidaan pitää välttämättöminä.

50 §

Henkilöön kohdistuva etsiminen

Ulosottomies saa kehottaa velallista luovuttamaan yllään tai vaatteissaan olevan vähäistä arvokkaamman omaisuuden. Jollei kehotusta noudateta, ulosottomies saa ottaa omaisuuden haltuunsa, jos hän tietää tai on perusteltua aihetta olettaa, että velallisella on sellaista omaisuutta yllään tai vaatteissaan, ja haltuun ottaminen voi tapahtua puuttumatta loukkaavalla tavalla velallisen henkilökohtaiseen koskemattomuuteen, eikä ulosottomiehen tiedossa ole riittävästi velalliselle riidattomasti kuuluvaa muuta omaisuutta. Ulosottomies saa velvoittaa velallisen luovuttamaan tässä tarkoitetun omaisuuden myös sakon uhalla. Voimakeinoista säädetään 83 §:ssä.

Mitä 1 momentissa säädetään, koskee myös velalliselle kuuluvaa omaisuutta, jonka ulosottomies tietää olevan sivullisen yllä tai vaatteissa.

51 §

Selvitysaineiston etsiminen ja haltuun ottaminen

Mitä 49 §:ssä säädetään, koskee soveltuvin osin myös ulosottoasiassa tarpeellisen selvitysaineiston etsimistä.

Ulosottomies saa ottaa löytämänsä aineiston haltuunsa noudattaen soveltuvin osin, mitä ulosmittauksesta säädetään. Aineisto on palautettava heti, kun sitä ei enää tarvita ulosottoasiassa. Aineiston haltuun ottamisella ei saa tarpeettomasti vaikeuttaa velallisen tai sivullisen elinkeinoa tai toimeentuloa.

Velallisen tietojenantovelvollisuus

52 §

Ulosottomiehelle annettavat tiedot

(ks. 3 luku 33 §)

Velallinen on velvollinen ulosottoasiassa totuudenmukaisesti ilmoittamaan ulosottomiehelle, kun tämä sitä täytäntöönpanossa tarpeellisten tietojen saamiseksi kysyy:

1) henkilö- ja yhteystietonsa sekä ulosottoasiassa tarpeelliset tiedot perhesuhteistaan sekä elatuksensa varassa olevista henkilöistä;

2) tiedot omaisuudestaan ja muusta varallisuudestaan, tuloistaan ja veloistaan sekä osakkuudestaan yhtiössä tai jäsenyydestään muussa hänen varallisuusasemaansa vaikuttavassa yhteisössä;

3) tiedot muutoksista, joita seuraavan vuoden aikana on todennäköisesti odotettavissa 2 kohdassa tarkoitetuissa seikoissa;

4) tiedon siitä, miten palkka- tai muu tois-
tuvaistulo määräytyy, sekä tiedon työpaikastaan ja työnantajan tai muun tulon maksajan yhteystiedot;

5) tiedon siitä, missä luovutusvelvoitteen kohteena oleva tai ulosottomiehelle lain mukaan annettava esine tai asiakirja on;

6) tiedot varallisuusasemaansa vaikuttavista sopimuksista ja sitoumuksista sekä omaisuudesta, joka on hänen määräysvallassaan tai käytössään valtuutuksen tai muun vastaavan perusteen, järjestelyn tai sopimuksen nojalla;

7) tiedot vastikkeellisesti tai vastikkeetta luovuttamastaan omaisuudesta, suorittamistaan maksuista ja tekemistään oikeustoimista, jos tiedot ovat tarpeen sen selvittämiseksi, voidaanko omaisuutta peräyttää ulosottoon takaisinsaantikantein, samoin kuin menettelystä, järjestelystä tai muusta toimenpiteestä, joka on vaikutukseltaan tällaiseen oikeustoimeen rinnastettava;

8) muut vastaavat tiedot, jotka koskevat hänen taloudellista asemaansa ja toimintaansa.

53 §

Tietojenantovelvollinen luonnollinen henkilö

(ks. 3 luku 34 b § 2 ja 3 mom.)

Velallisena oleva luonnollinen henkilö on itse tietojenantovelvollinen. Jos velallisella on holhoustoimesta annetussa laissa (442/1999) tarkoitettu edunvalvoja, tämä on velvollinen antamaan tiedot siltä osin kuin velallisen omaisuutta on hänen hoidossaan. Tietojenantovelvollinen on myös se, joka tosiasiassa johtaa tai on johtanut velallisen elinkeinotoimintaa taikka hoitaa tai on hoitanut velallisen omaisuutta.

Kuolinpesän osalta tietojenantovelvollinen on se, jolla on pesä hallussaan. Jos pesä on osakkaiden yhteishallinnossa, jokainen pesänosakas on tietojenantovelvollinen.

54 §

Tietojenantovelvollinen yhteisön puolesta

(ks. 3 luku 34 b § 1 mom.)

Velallisena olevan yhteisön tai säätiön puolesta tiedot on velvollinen antamaan:

1) henkilö, joka toimii hallituksen tai sitä vastaavan toimielimen jäsenenä taikka on toimitusjohtaja tai sitä vastaavassa asemassa;

2) henkilö, joka on henkilökohtaisesti vastuussa yhteisön velvoitteista;

3) henkilö, jolla on oikeus kirjoittaa yksin tai yhdessä toisen kanssa yhteisön tai säätiön toiminimi;

4) henkilö, joka olosuhteista päätellen tosiasiallisesti johtaa yhteisön tai säätiön toimintaa taikka hoitaa sen hallintoa tai omai-

suutta.

Tietojenantovelvollinen on myös se, joka on ollut 1 momentissa tarkoitettussa asemassa tietojen pyytämistä edeltäneen vuoden aikana.

Jollei 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja henkilöitä ole, tietojenantovelvollinen on henkilö, joka on viimeksi ollut vastaavassa asemassa.

55 §

Velallisen palveluksessa oleva ja tilintarkastaja

Velallisen palveluksessa oleva sekä yhteisön tai säätiön tilintarkastaja ovat velvollisia kysyttäessä antamaan tehtävänsä alaan kuuluvia 52 §:ssä tarkoitettuja tietoja, jos ulosottomies katsoo, että tiedot ovat välttämättömiä täytäntöönpanoa varten eikä tietoja ole muulla tavoin saatavissa.

56 §

Tietojen hankkimistapa

Ulosottomies saa hankkia edellä mainitulta tietojenantovelvolliselta tietoja vapaamuotoisesti tai toimittamalla ulosottoselvityksen. Ulosottoselvitys saadaan toimittaa 55 §:ssä tarkoitettun henkilön osalta vain erityisestä syystä. Jos viimeksi mainittu kieltäytyy antamasta tietoja, ulosottomies saa velvoittaa hänet siihen heti tai määräajassa sakon uhalla.

(ks. 3 luku 34 c § 1 mom.)

Tietojenantovelvollista on ulosottoselvityksessä ja tarvittaessa myös vapaamuotoisesti tietoja hankittaessa muistutettava to- tuusvelvollisuudesta ja ilmoitettava, että väärän tiedon antamisesta tai tiedon salaamisesta saattaa seurata rangaistus.

Ulosottoselvitys

57 §

Velvollisuus toimittaa ulosottoselvitys

(ks. 3 luku 33 §)

Ulosottomiehen tulee toimittaa ulosottoselvitys, jollei velkojan saatava kerry täyteen määrään eikä velallisen taloudellista ti-

lannetta ole muulla tavoin luotettavasti selvitetty. Jos edellisestä ulosottoselvityksestä on ennen asian vireille tuloa kulunut:

1) enintään kuusi kuukautta, ulosottoselvitystä ei tarvitse toimittaa, jollei tiedossa ole, että olosuhteet ovat muuttuneet;

2) yli kuusi kuukautta, mutta enintään vuosi, ulosottoselvitys tulee toimittaa, jos sitä olosuhteet huomioon ottaen voidaan pitää aiheellisena;

3) yli vuosi, ulosottoselvitys tulee toimittaa, jollei se ole ilmeisen aiheetonta.

Jos velallisen palkka tai muu toistuvaistulo on ulosmitattu, ulosottoselvitys tulee toimittaa, jos siihen on uusien hakemusten tai muun syyn vuoksi aihetta. Ulosottomiehen tulee vähintään kerran vuodessa tarkistaa velalliselle maksettavan toistuvaistulon määrä, jollei se ole ilmeisen tarpeetonta.

58 §

Kutsu ulosottoselvitykseen

(ks. 3 luku 34 §)

Ulosottomiehen on annettava tietojenantovelvolliselle kutsu ulosottoselvitykseen viimeistään kaksi päivää ennen selvitystä. Tietojenantovelvollisen on saavuttava henkilökohtaisesti.

Selvitys voidaan toimittaa kutsua antamatta tietojenantovelvollisen suostumuksella tai jos siihen on perusteltu syy. Tietojenantovelvolliselle on tällöinkin varattava tilaisuus asianmukaisesti varmistautua annettavien tietojen oikeellisuudesta.

59 §

Pakkokeinot saapumisen varmistamiseksi

(ks. 3 luku 34 §)

Jos on perusteltua aihetta epäillä, ettei tietojenantovelvollinen muuten noudata kutsua ja ulosottoselvityksen toimittaminen on täytäntöönpanon tarkoituksen kannalta välttämätöntä, ulosottomies saa velvoittaa tietojenantovelvollisen saapumaan selvitykseen noutamisen uhalla. Tätä koskeva päätös on annettava tietojenantovelvolliselle tiedoksi niin kuin 40 ja 41 §:ssä säädetään. Jollei se onnistu, tiedoksianto saadaan toimittaa asiamiehelle, jos tämä on käyttänyt siinä asiassa puhevaltaa.

Jollei tietojenantovelvollinen saavu ulosottoselvitykseen, poliisin on ulosottomiehen kirjallisesta pyynnöstä noudettava hänet paikalle.

Ulosottomies saa noutamisen sijasta velvoittaa tietojenantovelvollisen saapumaan ulosottoselvitykseen sakon uhalla.

60 §

Ulosottoselvityksen toimittamistapa

(ks. 3 luku 33 § ja 34 c § 2 mom.)

Ulosottoselvitys toimitetaan laatimalla pöytäkirja vastauksista, jotka tietojenantovelvollinen antaa ulosottomiehen kysymyksiin. Lisäksi tietojenantovelvollinen voidaan velvoittaa laatimaan luettelo velallisen omaisuudesta ja varallisuudesta, tuloista ja veloista tai antamaan sellaista luetteloa varten tarpeelliset tiedot. Avustajan läsnäolo voidaan kieltää tai asettaa sille ehtoja, jos on aihetta olettaa, että hänen läsnäolonsa tuntuvasti vaikeuttaa täytäntöönpanoa.

Pöytäkirja tai luettelo on annettava tietojenantovelvollisen tarkastettavaksi, ja siihen on merkittävä hänen pyytämänsä korjaukset ja lisäykset. Tietojenantovelvollisen tulee allekirjoittaa pöytäkirjaan ja luetteloon otettava lausuma antamiensa tietojen oikeellisuudesta.

Yksinkertaisessa asiassa ulosottoselvitys voidaan toimittaa esittämällä tietojenantovelvollisen vastattavaksi kysymyksiä puhe-imitse tai muulla sopivalla tavalla. Ulosottoselvityksestä tulee tällöin tehdä tarpeelliset merkinnät asiakirjaan.

61 §

Ulosottoselvityksen kesto ja lykkääminen

Ulosottoselvitys ei saa kestää pitempään kuin on välttämätöntä tarpeellisten tietojen saamiseksi eikä ilman tietojenantovelvollisen suostumusta yhtäjaksoisesti yli kuutta tuntia.

Ulosottoselvitykseen noudetun tai noudon uhalla saapuneen poistuminen ulosottoselvityksestä saadaan estää, jos ulosottoselvityksen toimittaminen on täytäntöönpanon kannalta välttämätöntä. Myös muun tietojenan-

tovelvollisen poistuminen saadaan estää, jos siihen on täytäntöönpanon toimittamiseen liittyvä erittäin painava syy eikä poistumisen estämistä voida pitää olosuhteet huomioon ottaen kohtuuttomana.

Jos ulosottomies arvioi, ettei tietojenantovelvollinen sairauden tai muun vastaavan syyn vuoksi kykene kohtuudella täyttämään tietojenantovelvollisuuttaan, toimitus on siirrettävä osittain tai kokonaan myöhempään ajankohtaan.

62 §

Velvollisuus luovuttaa kirjanpitoaineistoa

(ks. 3 luku 34 a §)

Kirjanpitovelvolliselle velalliselle kuuluvaa aineistoa hallussaan pitävä tai siitä määräämään oikeutettu on velvollinen ulosottoselvityksen toimittamista varten ulosottomiehen kehotuksesta luovuttamaan:

- 1) kirjanpitokirjat, tositteet ja muun kirjanpitoaineiston;*
- 2) yhteisön tai säätiön hallintoa ja sopimuksia koskevat asiakirjat ja muut tallenteet;*
- 3) muut velallisen liike- tai ammattitoimintaan liittyvät asiakirjat ja tallenteet.*

63 §

Uhkasakko ulosottoselvityksessä

(ks. 3 luku 34 d §)

Jos tietojenantovelvollinen kieltäytyy ulosottoselvityksessä antamasta tietoja tai 62 §:ssä tarkoitettu henkilö kieltäytyy luovuttamasta siinä tarkoitettua aineistoa, ulosottomies saa velvoittaa hänet siihen heti tai määrääjassa sakon uhalla.

Sivullisen ja viranomaisen tietojenantovelvollisuus

64 §

Yleinen säännös

(ks. 3 luku 34 e § ja 34 f §)

Sen lisäksi, mitä muussa laissa säädetään, ulosottomiehellä on oikeus salassapitosäännösten estämättä maksutta saada jäljempänä säädetyt tiedot, asiakirjat ja aineistot, jos hän katsoo niiden olevan yksittäisessä ulos-

ottoasiassa välttämättömiä täytäntöönpanoa varten. Jos tiedot annetaan sitä varten perustetun tai ylläpidettävän teknisen käyttöyhteyden avulla, oikeusministeriö voi maksaa korvausta käyttöyhteydestä aiheutuvista kustannuksista.

65 §

Arkaluonteiset henkilötiedot ja ulkopuolista koskevat tiedot

(ks. 3 luku 34 f § 2 mom.)

Sivulliselta tietoja hankittaessa on välttävää sitä, että ulosottomiehen haltuun joutuu ulosottoasiaan kuulumattomia henkilötietolain 11 §:ssä tarkoitettuja arkaluonteisia henkilötietoja, lukuun ottamatta tietoja velallisen saamista sosiaalihuollon etuuksista.

Ulosottomiehellä on oikeus saada säädetty tiedot, vaikka samalla paljastuu tietoja myös ulkopuolisen taloudellisesta asemasta, jollei tietoja ole muulla tavoin saatavissa.

66 §

Sivullisen tietojenantovelvollisuus

(ks. 3 luku 34 e § 1 mom.)

Sivullisen on kysyttäessä ilmoitettava ulosottomiehelle:

1) onko hänellä velalliselle kuuluvaa omaisuutta hallussaan tai muutoin määräysvallassaan ja omaisuuden laatu;

2) onko velallisella häneltä tai hänellä velalliselta saatavia ja saatavien peruste ja määrä sekä saatavia koskevien tilien maksuliike ja velallisella olevat tilin käyttöoikeudet;

3) onko hän tehnyt velallisen kanssa tai tämän hyväksi sellaisen oikeustoimen, jolla saattaa olla merkitystä etsittäessä velallisen omaisuutta, ja oikeustoimen sisältö;

4) velallisen saamaa tuloa ja luontoisetuja koskevat tiedot, työaika koskevat tiedot, tulon maksamisen perusteet sekä velallisen yhteystiedot, jotka hänellä on tiedossaan työnantajana tai tulon maksajana;

(ks. 3 luku 34 f § 1 mom. 3 kohta)

5) velallisen osoite- ja puhelintiedot samoin kuin muut yhteystiedot, jotka hänellä on tele- tai postitoiminnan harjoittajana.

Mitä 1 momentin 2 kohdassa säädetään, koskee myös vastaisuudessa erääntyvää saatavaa, jos sitä koskeva sitoumus on an-

nettu tai muu oikeusperuste syntynyt, samoin kuin saatavaa, jonka peruste tai määrä on epäselvä tai ehdollinen. Mitä 3 kohdassa säädetään, koskee myös menettelyä, järjestelyä tai muuta toimenpidettä, joka on vaikutukseltaan oikeustoimeen rinnastettava.

Sivullinen on velvollinen ulosottomiehen kehotuksesta esittämään 1 momentissa tarkoitettua seikkaa koskevan sopimus- tai muun asiakirjan sekä siihen välittömästi liittyvän muun aineiston. Ulosottomiehellä on oikeus ottaa asiakirjasta ja aineistosta jäljennös. Luotto-, rahoitus- tai vakuutuslaitos ei saa muulle kuin viranomaiselle ilmaista, onko ulosottomies tehnyt tässä pykälässä tarkoitetun tiedustelun.

67 §

Viranomaisen ja julkista tehtävää hoitavan tietojenantovelvollisuus

(ks. 3 luku 34 f § 1 mom.)

Viranomaisen ja sen, joka hoitaa julkista tehtävää, on pyydettyessä ilmoitettava ulosottomiehelle kaikki tiedossaan olevat:

1) velallisen omaisuutta ja varallisuutta, tuloja, velkoja ja muuta taloudellista asemaa sekä maksuyhteyksiä koskevat tiedot;

2) velallisen työ- ja palvelussuhteita, eläkeitä ja taloudellista toimintaa koskevat tiedot;

3) velallisen osoite- ja puhelintiedot samoin kuin muut yhteydenottoon tarvittavat tiedot.

Jos tietojenantovelvollinen on velalliseen 66 §:ssä tarkoitetussa suhteessa, hän on velvollinen antamaan tietoja myös mainitun pykälän mukaisesti.

68 §

Sivulliselle asetettava uhkasakko

(ks. 3 luku 34 e § 4 mom.)

Jos 66 §:ssä tarkoitettu sivullinen kieltäytyy antamasta tietoja, ulosottomies saa velvoittaa hänet antamaan tiedot heti tai määräajassa sakon uhalla. Jollei tietoja saada sivulliselta muulla tavalla, ulosottomies saa velvoittaa hänet sakon uhalla saapumaan ulosottomiehen virkahuoneeseen tai muuhun sopivaan paikkaan antamaan tiedot.

Ulosottoviranomaisen oikeus luovuttaa tietoja

69 §

Yleinen säännös

(ks. 3 luku 34 g §)

Ulosottoviranomaisen asiakirjan julkisuudesta on voimassa, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään. Sen lisäksi, mitä mainitussa tai muussa laissa säädetään ulosottoviranomaisen oikeudesta tai velvollisuudesta luovuttaa tietoja, ulosottoviranomaisella on oikeus salassapitosäännösten estämättä luovuttaa salassa pidettäviä tietoja niin kuin 70—73 §:ssä säädetään. Tietoja voidaan luovuttaa myös toiselle ulosottoviranomaiselle ulosottoasian hoitamista varten sekä oikeusministeriölle, lääninhallituksen oikeushallintopäällikölle ja hänen alaiselleen hallintotehtävien hoitamista varten. Ulosotorekisteriin talletettujen tietojen julkisuudesta ja luovuttamisesta säädetään 1 luvussa.

70 §

Esitutkinta- ja eräät muut viranomaiset sekä tuomioistuimet

(ks. 3 luku 34 g §)

Ulosottoviranomainen saa yksittäistapauksessa antaa pyydettyä ulosottoviranomaisen asiakirjasta vastaajan tunnistetta ja yhteystietoja sekä vastaajan taloudellista asemaa ja toimintaa koskevia tietoja:

1) syyttäjä- ja esitutkintaviranomaiselle rikosten selvittämistä, esitutkintaa, syyteharkintaa ja tuomioistuinkäsittelyä varten sekä törkeiden rikosten ennalta estämistä varten;

2) rahanpesun selvittelykeskukselle laissa säädettyjen tehtävien hoitamista varten;

3) syyttäviviranomaiselle sakon muunto-rangaistuksen harkintaa varten;

4) suojelupoliisille ja pääesikunnalle turvallisuus selvityksistä annetussa laissa (/) säädetyn laajan turvallisuus selvityksen tekemistä varten;

5) syyttäjä- ja esitutkintaviranomaiselle liiketoimintakiellon määrittämistä tai piden-

tämistä koskevaa tutkintaa varten ja poliisille liiketoimintakiellon noudattamisen valvontaa varten;

6) tulliviranomaiselle tullilaisissa (1466/1994) säädetyn tehtävän hoitamista varten;

7) konkurssiasiamiehelle laissa säädettyjen tehtävien hoitamista varten.

Ulosottomies saa ilmaista tuomioistuimelle I momentissa tarkoitetun asian, ulosottovalituksen, täytäntöönpanoriidan ja takaisinsaantiasian käsittelyä varten tarpeelliset ulosottoasiaan liittyvät tiedot 73 §:ssä säädettyjä tietoja lukuun ottamatta.

Törkeällä rikoksella tarkoitetaan tässä pykälässä rikosta, josta ei ole säädetty lievempää rangaistusta kuin neljä kuukautta vankeutta.

Tässä pykälässä tarkoitetut tiedot voidaan luovuttaa sähköisessä muodossa.

71 §

Veroviranomaiset ja julkisia tukia myöntävät

(ks. 3 luku 34 g §)

Ulosottoviranomainen saa yksittäistapauksessa antaa pyydettyä ulosottoviranomaisen asiakirjasta vastaajan tunniste- ja yhteystietoja sekä vastaajan taloudellista asemaa ja toimintaa koskevia tietoja, jos tiedot ovat tarpeen:

1) veroviranomaiselle verotusta koskevan asian käsittelyä varten; taikka

2) työttömyyspäivärahaa tai muita julkisia avustuksia, tukia tai muita etuuksia myöntävälle tai valvovalle viranomaiselle, julkisyhteisölle taikka muulle yhteisölle tai säätiölle sellaisen asian käsittelyä varten.

Tietoa ei ilman erityistä syytä saa luovuttaa, jos asiakirjan laatimisesta on tietoa pyydettyä kulunut yli neljä vuotta. Tiedot tulee luovuttaa ensisijaisesti I luvussa säädetyllä tavalla ulosottorekisteristä. Tiedot voidaan luovuttaa sähköisessä muodossa.

72 §

Oma-aloitteinen tietojen antaminen

(ks. 3 luku 34 g §)

Jos on syytä epäillä, että vastaaja tai sivullinen on saattanut syllistyä virallisen

syytteen alaiseen ulosottomenettelyssä tehtyyn tai täytäntöönpanon tuloksen muutoin olennaisesti vaarantavaan rikokseen, kirjapitorikokseen taikka sellaiseen muuhun rikokseen, josta ei ole säädetty lievempää rangaistusta kuin neljä kuukautta vankeutta, ulosottomies saa omasta aloitteestaan luovuttaa tietoja 70 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettulle viranomaiselle siinä mainittua tarkoitusta varten.

Ulosottomies saa omasta aloitteestaan antaa tietoja myös 70 §:n 1 momentin 5—7 kohdassa tarkoitettulle viranomaiselle siinä mainittua tarkoitusta varten, jos on syytä epäillä, että vastaaja tai sivullinen on saattanut syyllistyä virallisen syytteen alaiseen rikokseen. Epäilyttävistä liiketoimista ulosottomies saa ilmoittaa rahanpesun selvitykselle.

Tietoja voidaan omasta aloitteesta antaa 71 §:ssä tarkoitettulle viranomaiselle, yhteisölle tai säätiölle, jos on syytä epäillä, että vastaaja tai sivullinen on saattanut syyllistyä rikoslain 29 luvun 1—4 §:ssä tarkoitettuun tekoon tai julkisen etuuden väärinkäyttöön.

Tietojen saajan tulee hävittää 2 ja 3 momentissa tarkoitettut tiedot heti, kun niitä ei tarvita, jollei niiden säilyttämiseen ole perusteltua aihetta.

73 §

Kielto luovuttaa eräitä tietoja

(ks. 3 luku 34 g §)

Ulosottomies ei saa luovuttaa muulle kuin toiselle ulosottomiehelle sellaista tietoa, joka on olennaisin osin saatu:

1) henkilöltä, joka olisi oikeudenkäynnissä velvollinen kieltäytymään todistamasta siitä seikasta;

2) henkilöltä, joka olisi oikeutettu kieltäytymään todistamasta siitä seikasta, jollei hän anna luovuttamiseen suostumustaan;

3) velalliselta kysyttäessä 52 §:n 6—8 kohdassa tarkoitettua seikasta, jos vastauksesta käy ilmi, että velallinen on saattanut syyllistyä muuhun kuin ulosottomenettelyssä tehtyyn rikokseen, ja tiedon luovuttaminen saattaa hänet syytteen vaaraan;

4) sivulliselta, jos tieto koskee sivullisen väärinkäytöksiä.

Ulosottomiehen oikeudesta luovuttaa tietoja hakijalle säädetään 91 §:ssä. Mitä edellä säädetään, koskee tietoja siitä riippumatta, ovatko ne muutoin salassa pidettäviä.

Uhkasakko

74 §

Uhkasakon asettaminen

(ks. 3 luku 39 § 1 mom.)

Uhkasakko, jonka ulosottomies tämän lain nojalla asettaa, asetetaan rahamäärältään kiinteänä tai siten, että uhkasakon suuruus määräytyy ajan kulumisen mukaan (juokseva uhkasakko). Juokseva uhkasakko asetetaan määrämällä uhkasakolle kiinteä peruserä sekä lisäerä jokaista sellaista päätöksessä ilmoitettavaa ajanjaksoa (uhkasakojakso) varten, jonka kuluessa ulosottoperustetta tai ulosottomiehen päätöstä ei ole noudatettu. Jos juokseva uhkasakko asetetaan kiellon rikkomisen varalta, lisäerä voidaan määrätä ajan kulumisen sijasta jokaisesta rikkomiskerrasta.

Jollei ulosottolaista tai täytäntöönpanavana olevasta ulosottoperusteesta muuta ilmene, uhkasakkoa asetettaessa noudatetaan lisäksi soveltuvin osin, mitä uhkasakkolain (1113/1990) 6 §:n 3 momentissa sekä 7 ja 8 §:ssä säädetään.

75 §

Kuuleminen ja tiedoksianto

(ks. 3 luku 41 § 1 mom.)

Ennen uhkasakon asettamista ulosottomiehen on varattava velvoitetulle tilaisuus tulla kuulluksi, jollei se tuntuvasti vaikeuta täytäntöönpanoa.

Asiakirja, jossa jollekin asetetaan uhkasakko, on annettava hänelle tiedoksi niin kuin 38 §:ssä tai 40 ja 41 §:ssä säädetään. Jollei se onnistu, asiakirja saadaan lähettää muuhun selville saatuun osoitteeseen tai antaa tiedoksi asiamiehelle, jos tämä on käytäntynä asiassa puhevaltaa. Uhkasakkoa ei kuitenkaan saa tuomita maksettavaksi siltä osin kuin henkilökohtaisesta tiedoksisaanista on epäselvyyttä.

76 §

Uuden uhkasakon asettaminen

(ks. 3 luku 39 § 2 mom.)

Ulosottomies saa asettaa uuden uhkasakon, vaikka aikaisemmin asetettua uhkasakkoa ei ole tuomittu maksettavaksi. Aikaisemmin asetettu uhkasakko kuitenkin raukeaa, jollei ulosottomies uutta uhkasakkoa koskevassa tiedoksiannossa samalla ilmoita päätöksestään hakea käräjäoikeudelta aikaisemman uhkasakon tuomitsemista.

77 §

Muutoksenhakukielto

(ks. 3 luku 39 § 3 mom.)

Ulosottomiehen päätökseen, joka koskee uhkasakon asettamista, ei saa hakea muutosta valittamalla. Ulosottomies voi oikaista päätöstään noudattaen, mitä 9 luvun 1–3 §:ssä säädetään.

78 §

Hakemus uhkasakon tuomitsemisesta

(ks. 3 luku 40 § 1 mom.)

Tämän lain 10 luvun 2 §:ssä tarkoitettu käräjäoikeus tuomitsee ulosottomiehen hakemuksesta maksettavaksi ulosottomiehen asettaman uhkasakon. Jos uhkasakko on asetettu täytäntöönpantavana olevassa ulosottooperusteessa, ulosottomies voi hakea tuomitsemista myös uhkasakon asettaneelta tuomioistuimelta.

(ks. 3 luku 41 § 2 mom.)

Ennen 1 momentissa tarkoitettujen hakemusten tekemistä ulosottomiehen on varattava velvoitetulle tilaisuus tulla kuulluksi, jos se on tarpeellista. Ulosottomiehen on ilmoitettava hakemuksen tekemistä koskevasta päätöksestään velvoitetulle.

79 §

Maksettavaksi tuomitsemisen edellytykset

(ks. 3 luku 40 § 2 mom.)

Tuomioistuimen, jolta ulosottomies hakee uhkasakon maksettavaksi tuomitsemista, tulee omasta aloitteestaan tutkia ulosottomiehen tekemän uhkasakon asettamispäätöksen oikeellisuus. Uhkasakko tuomitaan makset-

tavaksi, jos velvoitetta ei ole täytetty tai sitä on rikottu ilman pätevää syytä. Uhkasakon tuomitsemisessa noudatetaan lisäksi soveltuvin osin, mitä uhkasakkolain 10 §:n 2 momentissa ja 11 §:ssä säädetään. Jos juokseva uhkasakko on asetettu määrämällä lisäerä jokaisesta rikkomiskerrasta, lisäerät raukeavat uhkasakon peruserän kolme kertaa ylittäviltä osin niiltä rikkomiskerroilta, jotka on tehty ennen kuin päätös uhkasakon tuomitsemisesta tehdään.

Uhkasakko voidaan tuomita maksettavaksi, vaikka uhkasakon asettamista koskeva ulosottoeruste ei ole lainvoimainen.

80 §

Uhkasakkoasian käsittely tuomioistuimessa

(ks. 3 luku 40 § 4 mom.)

Uhkasakon tuomitsemista koskevan asian käsittelyssä tuomioistuimessa noudatetaan soveltuvin osin, mitä 10 luvun 13 §:n 1 ja 2 momentissa sekä 17 §:ssä säädetään. Myös käräjäoikeus voi määrätä ulosottomiehen antaman uhkasakkopäätöksen täytäntöönpanon keskeyttäväksi noudattaen soveltuvin osin, mitä 9 luvussa säädetään. Jos ulosottomiehen hakemus hylätään, valtio voidaan velvoitetun vaatimuksesta määrätä korvaamaan tämän kohtuulliset oikeudenkäyntikulut.

Ennen kuin uhkasakko tuomitaan maksettavaksi, velvoitetulle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi.

81 §

Tuomitsemispäätöksen täytäntöönpano

(ks. 3 luku 40 § 3 mom.)

Lainvoimaa vailla oleva käräjäoikeuden päätös, jolla uhkasakko on tuomittu maksettavaksi, voidaan panna heti täytäntöön, jollei muutoksenhakutuomioistuin noudattaen soveltuvin osin, mitä 9 luvun 14–17 §:ssä säädetään, toisin määrää. Ulosmittu omaisuus saadaan ennen päätöksen lainvoimaisuutta kuitenkin myydä ainoastaan 2 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa. Hovioikeuden päätöksellä, jolla uhkasakko on tuomittu maksettavaksi, on voimassa, mitä 2 luvun 10 §:ssä säädetään.

Voimakeinot

82 §

Voimakeinot täytäntöönpanon toimittamiseksi

(ks. 3 luku 30 §)

Ulosottomiehellä on oikeus etsiessään ulosmittauskelpoista omaisuutta, muuta täytäntöönpanon kohdetta tai asiassa selvitystä taikka päästäkseen täytäntöönpanon edellyttämiin tiloihin tarvittaessa avata tai avauttaa lukkoja ja ovia sekä täytäntöönpanon toimittamiseksi käyttää muita vastaavia voimakeinoja siinä määrin kuin niitä voidaan olosuhteet huomioon ottaen pitää perusteltuina sekä saada poliisilta virka-apua. Asianomaiselle on kuitenkin varattava tilaisuus toimia itse, jollei täytäntöönpano sen johdosta vaarannu.

83 §

Henkilöön kohdistuvat voimakeinot

(ks. 3 luku 30 §)

Jos ulosottomies kohtaa vastarintaa, jolla pyritään estämään täytäntöönpano tai sitä tuntuvasti vaikeuttamaan, ulosottomiehellä on oikeus saada poliisilta virka-apua. Ulosottomies saa vastarintaa kohdatessaan itsekin käyttää sellaisia vastarinnan murtamiseksi tarpeellisia voimakeinoja, joita täytäntöönpanotehtävän laatu, vastarinnan vaarallisuus sekä tilanne muutoinkin huomioon ottaen voidaan pitää puolustettavina.

Takaisinsaanti

84 §

Takaisinsaantiperusteet ja takaisinsaantikanne

(ks. 3 luku 35 §)

Ulosottoa hakeneen velkojan oikeutta loukkaava oikeustoimi tai siihen vaikutukseltaan rinnastettava menettely, järjestely tai muu toimenpide voidaan hakijan kanteen johdosta tuomioistuimen päätöksellä peräyttää takaisinsaannista konkurssipesään annetussa laissa (758/1991) säädetyillä perusteilla. Mainitussa laissa tarkoitettuna mää-

räpäivänä on tällöin ulosottoasian vireilletulopäivä. Ulosoton hakija ja sivullinen voivat lisäksi vaatia mainitussa laissa tarkoitettua korvausta, tuottoa ja korkoa sekä vastikkeen palauttamista tai sitä koskevan velvollisuuden poistamista. Jollei jäljempänä toisin säädetä, takaisinsaannista on muutoin soveltuvin osin voimassa, mitä mainitussa laissa säädetään.

85 §

Takaisinsaantiväite

(ks. 4 luku 10 § 2 mom.)

Ulosoton hakija voi vaatia oikeustoimen peräyttämistä ja vastikkeen palauttamisvelvollisuuden poistamista myös takaisinsaantiperustetta koskevalla väitteellä täytäntöönpanoriidassa tai muussa oikeudenkäynnissä, jossa sivullinen vaatii oikeutta ulosmittauksen kohteeseen. Hakija voi esittää sellaisen takaisinsaantiväitteen myös ulosotovelvoitusasiassa, jossa vaaditaan täytäntöönpanotoimen kumoamista sivullisen oikeuden perusteella.

Mitä tässä laissa säädetään takaisinsaantikanteesta, koskee soveltuvin osin myös takaisinsaantiväitettä.

86 §

Takaisinsaantikanne ulosottoasian vireillä ollessa

Takaisinsaantikanne voidaan nostaa, kun ulosottoasia on tullut vireille.

Jos ulosottoasia on kannetta nostettaessa vireillä, kannetta ajavan ulosoton hakijan on toimitettava tuomioistuimelle sille osoitettu ulosottomiehen antama ilmoitus vireilletulopäivästä ja lausunto siitä, tuleeko kantajan saatava todennäköisesti kertymään sellaisesta velalliselle riidattomasti kuuluvasta omaisuudesta tai tulosta, joka voidaan ulosmitata seuraavan kuuden kuukauden aikana. Jos täysi kertymä on mainitussa ajassa odotettavissa, kannetta ei voida tutkia.

87 §

Takaisinsaantikanne ulosottoasian vireilläolon jälkeen

(ks. 3 luku 36 § 1 mom.)

Takaisinsaantikanne on nostettava kuuden kuukauden kuluessa 95 §:n 1 momentissa tarkoitetun estetodistuksen päivämäärästä. Palkan tai muun toistuvaistulon ulosmittauksessa mainittu määräaika lasketaan siitä, kun kaksi vuotta on kulunut asian vireilletulosta, jollei estetodistusta ole annettu sitä ennen. Jos ulosmittauksesta on valitettu, takaisinsaantikanne on nostettava kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun ulosmittauksen kumoamista koskeva ratkaisu on tullut lainvoimaiseksi.

Jos kysymys on osituksesta eikä siitä ole annettu tuomioistuimeen osituskirjaa, takaisinsaantikanteen saa nostaa kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun osituskirja annetaan tuomioistuimeen.

88 §

Takaisinsaanti ja rauennut maksukyvyttömyysmenettely

Jos velkoja hakee ulosottoa kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun konkurssi-, yri-tyssaneeraus- tai yksityishenkilön velkajärjestelymenettely on ennen konkurssituomion antamista taikka saneeraus- tai maksuohjelman vahvistamista rauennut tai velkojasta johtumattomasta syystä päättynyt, takaisinsaannin määräpäivä määräytyy mainitun menettelyn mukaisesti.

89 §

Peräytyneen omaisuuden ulosmittaus

(ks. 3 luku 35 § 2, 3 ja 5 mom.)

Sivullinen on velvollinen luovuttamaan peräytyneeksi määrätyn oikeustoimen kohteena olevan omaisuuden sekä tuomitun korvauksen, tuoton ja koron ulosottomiehelle. Edellä tarkoitetuista varoista on ensin vähennettävä määrä, joka tuomioistuimen päätöksen mukaan on maksettava sivulliselle. Jäljelle jäävistä varoista ulosmitataan määrä, joka vastaa hakijan niitä saatavia,

joista hänellä oli ulosottoperuste takaisinsaantikannetta nostettaessa, sekä hakijalle takaisinsaantioikeudenkäynnissä tuomittuja oikeudenkäyntikuluja. Rahaksi muuttamista edellyttävä omaisuus on myytävä niin kuin 5 luvussa säädetään. Mahdollinen ylijäämä tulee palauttaa sivulliselle.

90 §

Täytäntöönpanon keskeyttäminen

(ks. 3 luku 36 § 2 mom.)

Tuomioistuin, joka käsittelee takaisinsaantikannetta, voi kieltää kanteessa tarkoitettuun omaisuuteen kohdistuvan täytäntöönpanon tai määrätä sen keskeytettäväksi. Määräyksestä on soveltuvin osin voimassa, mitä 9 luvun 14—17 §:ssä säädetään.

91 §

Tietojen antaminen hakijalle

(ks. ulosottoA 29 §)

Ulosottomiehen tulee viipymättä ilmoittaa hakijalle, jonka saatavan suuruus huomioon ottaen sillä ilmeisesti on merkitystä, havaitsemistaan seikoista, jotka saattavat antaa aiheen takaisinsaantikanteen nostamiseen, hakemukseen konkurssiin asettamiseksi tai muuhun vastaavaan erityiseen toimeen hänen saatavansa perimiseksi. Hakijalle tulee antaa myös mahdollinen ulosottoselvityspöytäkirja ja muut tarpeelliset asiakirjat. Ulosottomies ei kuitenkaan saa antaa hakijalle 73 §:n 1 momentin 1, 2 tai 4 kohdassa tarkoitettuja tietoja. Hakija ei saa käyttää mainitun momentin 3 kohdassa tarkoitettuja tietoja velallisen syyteeseen saattamiseksi. Ulosottomiehen tulee muistuttaa hakijaa viimeksi mainitusta rajoituksesta.

Suorituskielto luotonannossa

92 §

Kiellon edellytykset

(ks. 3 luku 36 a §)

Jos havaitaan, että velallinen ilmeisesti ulosoton välttämiseksi luotollista tiliä tai muuta vastaavaa luotonottoa hyväksikäyttäen nostaa luottoa tai lisäluottoa ja ohjaa saataviaan tai tuloaan tällaiselle tilille,

ulosottomies saa kieltää velallista ulosottovelkojan vahingoksi maksamasta takaisin tai muutoin suorittamasta kiellon antamisen jälkeen nostamaansa luottoa. Kielto on annettava välittömästi tiedoksi myös luotonantajalle. Velalliselle annettu suorituskielto koskee sellaista luottoa tai lisäluottoa, jonka luotonantaja on kiellon tiedoksi saatuaan luotollisen tilin tai vastaavan luoton puitteissa tai muodossa velalliselle myöntänyt.

Velallista ja luotonantajaa on kuultava ennen 1 momentissa tarkoitettun kiellon antamista, jos se täytäntöönpanoa haittaamatta käy päinsä.

93 §

Kiellon oikeusvaikutukset

(ks. 3 luku 36 a § 1 mom.)

Edellä 92 §:ssä tarkoitettun kiellon vastainen suoritus on tehoton. Luotonantaja ei saa käyttää kiellossa tarkoitettun luoton takaisinmaksuksi tehtyjä suorituksia myöskään kuittaukseen siltä osin kuin suoritukset vastaavat kiellon tiedoksisäännin jälkeen myönnettyä luottoa tai lisäluottoa.

Luotonantaja on velvollinen tilittämään ulosottomiehelle tehottomalla toimella suoritettut varat uhalla, että tilittämättä jätetty määrä voidaan ulosmitata luotonantajalta ulosottomiehen kieltopäätöksen nojalla.

Vireilläolon päättyminen lopputilitykseen tai täytäntöönpanon esteeseen

94 §

Vireilläolon päättyminen lopputilitykseen

Maksuvelvoitetta koskevan ulosottoasian vireilläolo päättyy, kun ulosottomies tilittää kertyneet varat (lopputilitys). Välitilitykset lakkauttavat vireilläolon tilitetyn määrän osalta. Jos varat on nostettu vakuutta vastaan, asian vireilläolo päättyy vasta, kun oikeus niihin on lopullisesti ratkaistu. Sama koskee asiaa, jossa velkoja on vapautettu vakuuden asettamisesta.

Lopputilityksen määrästä on annettava velkojalle ulosottomiehen allekirjoittama todistus erikseen tai estetodistuksen yhteydessä. Todistus voidaan antaa sähköisesti.

95 §

Vireilläolon päättyminen estetodistukseen

(ks. ulosottoA 36 §)

Jollei saatavalle ole kertynyt täyttä suoritusta (varattomuuseste) tai jollei myöskään velallisen olinpaikasta ole tietoa (varattomuus- ja tuntemattomuuseste), hakijalle on annettava sitä koskeva todistus.

Myös silloin, kun maksuvelvoitteen täytäntöönpano päättyy muuhun kuin I momentissa tarkoitettuun esteeseen, hakijalle on annettava sitä koskeva todistus.

Ulosottoasian vireilläolo päättyy estetodistuksen antamispäivänä.

96 §

Muu kuin maksuvelvoite

Muuta kuin maksuvelvoitetta koskevan ulosottoasian vireilläolo päättyy silloin, kun ulosottomies on suorittanut täytäntöönpanotoimet loppuun tai antanut todistuksen täytäntöönpanoa kohdanneesta esteestä.

97 §

Estetodistuksen sisältö

Estetodistuksesta tulee käydä ilmi asiassa suoritettut keskeiset toimenpiteet. Ulosottomiehen on allekirjoitettava estetodistus. Todistus voidaan antaa sähköisesti.

98 §

Varattomuustodistus ilman vireillepanoa

Velkojalla, joka saattaa todennäköiseksi, että hänellä on saatava velalliselta, on oikeus ilman ulosottohakemusta saada todistus siitä, että kyseistä velallista koskeva 95 §:n I momentissa tarkoitettu estetodistus on annettu pyyntöä edeltävän kuuden kuukauden aikana eikä ulosmittausta ole tämän jälkeen toimitettu. Todistus voidaan antaa sähköisesti. Todistuksen pyytäjän nimi sekä saatava ja sen peruste tulee tallettaa ulosoton tietojärjestelmään.

99 §

Vireilläolon päättymistä koskeva todistus

Vastaajalle on pyynnöstä annettava ulosottomiehen allekirjoittama todistus siitä, että ulosottoasian vireilläolo on päättynyt. Maksuvelvoitetta koskevaan todistukseen on merkittävä peritty ja perimättä jäänyt määrä sekä se, onko saatava rekisteröity passiiviasiaksi. Muuta ulosottoasiaa koskevaan todistukseen tulee merkitä vireilläolon päättymisen syy.

100 §

Pieni jäännössaattava

(ks. 3 luku 38 §)

Jos hakijan saatavasta on tilityksen jälkeen jäljellä valtioneuvoston asetuksella säädettyä pienempi rahamäärä, ulosottomies saa jättää sen perimättä ja tehdä lopputilityksen. Mitä tässä säädetään, ei koske lapselle tulevaa elatusapua tai sille kertyvää viivästyskorkoa.

Passiivisaattava

101 §

Passiivisaatavaksi rekisteröinti

Jos maksuvelvoitetta koskevan ulosottoasian vireilläolo päättyy 95 §:n 1 momentissa tarkoitettuun esteeseen, asia merkitään hakijan pyynnöstä ulosottorekisteriin passiivisaatavaksi. Tätä koskeva pyyntö tulee esittää ulosottohakemuksessa tai myöhemmin asian vireilläolon aikana. Passiivisaatavaksi merkitseminen ei jatka ulosottoasian vireilläoloa.

Passiivisaatavan rekisteröinti on voimassa kaksi vuotta estetodistuksen päivämäärästä. Voimassaolon päättymisestä ilmoitetaan hakijalle, jollei tämä ole muuta pyytänyt.

Rekisteröintipyynnön katsotaan koskevan kaikkia samanaikaisessa ulosotossa olevia saatavia, jollei hakija peruuta pyyntöä jonkin saatavan osalta. Rekisteröinnin voimassaoloaika lasketaan samanaikaisessa ulosotossa viimeisestä estetodistuksesta.

102 §

Ulosmittaus passiivisaatavan perimiseksi

Ulosottomies ei ole velvollinen etsimään velalliselle kuuluvaa omaisuutta tai selvittämään velallisen olinpaikkaa passiivisaatavan perimiseksi. Jos kuitenkin ulosmittauskelpoista omaisuutta löytyy, se tulee ulosmitata passiivisaatavan suorittamiseksi, jollei siihen ole estettä. Passiivisaatavaa koskeva ulosottoasia tulee vireille ulosmittauspäätöksellä tai väliaikaistoimella. Viireilläolon päättymisen jälkeen saatava merkitään tarvittaessa uudelleen passiivirekisteriin, jos rekisteröintiä on jäljellä.

Omaisuutta, joka on ulosmitattu yksin passiivisaatavan suorittamiseksi, ei saa myydä eikä varoja muussakaan tapauksessa tilittää passiivisaatavan suorittamiseksi ennen kuin sen määrä on tarkistettu.

103 §

Velkojan ilmoitusvelvollisuus

Velkojan tulee passiivisaatavan suorittamiseksi toimitetun ulosmittauksen jälkeen ilmoittaa ulosottomiehen asettamassa määräjassa ja 1 §:ssä tarkoitetulla tavalla saatavansa määrä. Muussa tapauksessa ulosmittaus voidaan peruuttaa. Velkojan tulee muulloinkin ulosottomiehen pyynnöstä ilmoittaa saatavansa määrä. Muussa tapauksessa saatava voidaan poistaa passiivirekisteristä. Velkoja on velvollinen omasta aloitteestaan ilmoittamaan ulosottomiehelle, jos passiivisaatava tulee kokonaan suoritetuksi.

Suppea ulosotto

104 §

Hakeminen ja kohde

Jos hakija haluaa tyytyä suppeaan ulosottoon, sitä tulee pyytää nimenomaisesti ulosottihakemuksessa. Jos usea velallinen vastaa samasta velasta, suppeaan ulosottoon ei voida ryhtyä.

Suppeassa ulosotossa voidaan ulosmitata

toistuvaistulo tai veronennakon palautus sekä muu valtioneuvoston asetuksella säädetty omaisuus, jota ei tarvitse muuttaa rahaksi. Ulosottomiehen tulee etsiä tällaista omaisuutta tarkastamalla velallisen varallisuustietoja rekistereistä ja suorittamalla muita vastaavia toimia niin kuin valtioneuvoston asetuksella säädetään.

Velallisen olinpaikkaa tulee selvittää ja muulta kuin 2 momentissa tarkoitettulta osin menetellä kuten tavallisessa ulosottoasiassa.

105 §

Pyynnön peruuttaminen

Hakija voi peruuttaa suppeaa ulosottoa koskevan rajoituksen hakemuksestaan, jolloin velalliselle kuuluvaa omaisuutta tulee etsiä kuten tavallisessa ulosottoasiassa.

Jos muussa asiassa on ulosmitattu omaisuutta, joka on myytävä, ja ulosottomies arvioi, että suppeassa ulosotossa perittävänä oleva saatava kertyisi kokonaan tai sille etuoikeussäännökset huomioon ottaen kertyisi valtioneuvoston asetuksella säädettyä suurempi määrä, hakijalta tulee tiedustella, peruuttako hän suppeaa ulosottoa koskevan rajoituksen.

106 §

Oikeusvaikutukset

Suppeaa ulosottoa koskevan asian vireilletulolla on sama oikeusvaikutus kuin tavallisella ulosottoasialla. Varattomuusestodistuksen sijasta annetaan estetodistus, jonka mukaan velalliselta ei ole löydetty riittävästi omaisuutta, joka voi olla suppean ulosoton kohteena. Jollei myöskään velallisen olinpaikasta ole tietoa, annetaan lisäksi todistus tuntemattomuusesteestä. Suppean ulosoton jälkeen saatavaa ei voida merkitä passiivisaatavaksi eikä takaisinsaantikanetta voida nostaa.

Täydentäviä säännöksiä

107 §

Virka-apu muulta viranomaiselta

(ks. 3 luku 30 §)

Poliisi ja muu viranomainen ovat velvollisia antamaan ulosottomiehelle täytäntöönpanossa tarpeellista virka-apua.

Avustava ulosottomies saa pyytää virka-apua muulta viranomaiselta, jos asia on kiireellinen.

108 §

Asiantuntija

Ulosottomies saa käyttää asiantuntijaa, jos tässä laissa niin säädetään tai jos siihen on erityistä tarvetta kirjanpitoaineiston selvittämiseksi tai muun vastaavan tehtävän suorittamiseksi.

Asiantuntijana ei saa toimia henkilö, joka on asiaan tai ulosottoasian asianosaiseen sellaisessa suhteessa, että hänen puolueettomuutensa tai luotettavuutensa voidaan katsoa vaarantuvan. Ulosottomiehen on tarvittaessa muistutettava asiantuntijaa lain mukaisesta vaitiolovelvollisuudesta.

Asiantuntijan käyttämisestä aiheutuneista kuluista on voimassa, mitä 8 luvussa säädetään. Kulut voidaan kuitenkin erityisestä syystä osaksi tai kokonaan jättää valtion vastattaviksi.

109 §

Vahingonkorvaus valtion varoista

Oikeusministeriö tai sen määräämä voi harkintansa mukaan ilman oikeudenkäyntiä maksaa vahingonkorvausta asianosaiselle tai sivulliselle, jos valtion korvausvastuuta voidaan pitää selvänä tai korvauksen maksamista kohtuullisena. Jos valtiolta korvausta saanut olisi voinut hakea korvausta toiselta, valtiolla on oikeus vaatia maksamansa määrä viimeksi mainitulta.

Tulkkaus

Sen lisäksi, mitä oikeudesta tulkkaukseen muualla säädetään, ulosottoviranomaisen tulee käytettävissä olevien mahdollisuuksien mukaan huolehtia tulkkauksesta, jos asianosainen tai muu henkilö, jota tulee tämän lain mukaan kuulla, käyttämänsä kielen taikka aisti- tai puhevian takia ei voi tulla ymmärretyksi ja tulkkaus on tarpeen asian selvittämiseksi tai asianomaisen oikeuksien turvaamiseksi. Tulkkauksesta aiheutuneet kulut jäävät valtion vastattaviksi.

3 luku

(muutetaan, ks. ehdotettu 2 ja 3 luku)

Yleisiä säännöksiä tuomioiden ja päätösten täytäntöönpanosta

1 §

Tässä laissa säädetyssä järjestyksessä pannaan täytäntöön:

(ks. ehdotettu 1 luku 1 a §, 2 luku 1 ja 2 §)

1) tuomioistuimen tuomio tai päätös riita-asiassa, taikka muussa yksityisoikeudellista kysymystä koskevassa asiassa, sekä myös maksamismääräys ja tuomarin antama väliaikainen määräys, jota lain mukaan on noudatettava;

2) tuomioistuimen päätös rikosasiassa siltä osin kuin siinä on tuomittu suoritettavaksi jollekulle korvausta tai muuta;

3) sovinto, jonka tuomioistuin on vahvistanut;

4) välitystuomio, josta säädetään välimiesmenettelystä annetussa laissa tai jota muuten lain nojalla on noudatettava, sekä sellaisella välitystuomiolla vahvistettu sovinto;

(5 kohta on kumottu)

6) päätös, jonka hallintotuomioistuin, valtioneuvosto, ministeriö, keskusvirasto tai lääninhallitus on antanut, mikäli päätöksen sisältö on sellainen kuin 2, 4 tai 5 §:ssä tarkoitetaan;

7) muun kuin 6 kohdassa tarkoitetun hallintoviranomaisen sellainen päätös, jonka täytäntöönpanosta tämän lain mukaisessa järjestyksessä on muussa laissa erikseen säädetty;

8) ulkomailla annettu tuomio tai välitys-

tuomio, joka lain mukaan pannaan täytäntöön Suomessa; sekä

9) sitoumus tai saamistodiste, jonka täytäntöönpanosta tässä laissa säädettyssä järjestyksessä on muuten laissa erikseen säädetty.

Veroja, julkisia maksuja ja muita julkisoikeudellisia tai niihin rinnastettavia rahasaamisia ulosottaessa, sakkorangaistusta sekä eräitä muita rikosoikeudellisia seuraamuksia, pakkokeinona käytettyä uhkasakkoa ja valtiolle maksettavaksi tuomittuja korvauksia koskevassa ulosottoin tapahtuvassa täytäntöönpanossa samoin kuin lapsen huolta tai luovuttamista huoltajalleen taikka tapaamisoikeutta koskevan tuomion täytäntöönpanossa noudatetaan, mikäli erikseen ei ole toisin säädetty, soveltuvin osin tämän lain säännöksiä.

Täytäntöönpanossa, joka perustuu ulkomailla annettuun tuomioon tai välitystuomioon taikka kohdistuu osamaksukaupalla myytyyn irtaimeen esineeseen, on tämän lain säännösten lisäksi ja osaksi niistä poiketen noudatettava, mitä muualla laissa on erikseen säädetty.

Mitä tässä laissa säädetään tuomiosta, koskee täytäntöönpanossa soveltuvin osin myös päätöstä, välipäätöstä ja määräystä, välitystuomiota sekä muuta 1 momentin mukaan täytäntöönpanon perusteeksi kelpavaa asiakirjaa.

2 §

Ulosottomies panee täytäntöön tuomion, jossa:

1) velvoitetaan raha- tai tavarasuoritukseen;

2) velvoitetaan luovuttamaan toiselle määrätty irtain omaisuus tai esine;

3) velvoitetaan luovuttamaan toiselle tai toisen hallintaan kiinteää omaisuutta, rakennus, huoneisto tai sen osa;

4) velvoitetaan jotakin tekemään tai täyttämään;

5) kielletään tietyn toimen tekeminen tai velvoitetaan sallimaan, että toinen suorittaa toimen;

6) määrätään takavarikko tai muu turvaamistoimi; tai

7) määrätään muu velvoite, jonka täytäntöönpano kuuluu ulosottomiehelle.

(ks. ehdotettu 1 luku 1 §)

Tuomio pannaan täytäntöön niin kuin tässä laissa säädetään, jollei täytäntöönpanosta ole tuomiossa eri määräystä tai jollei muualla laissa toisin säädetä. Edellä 1 momentin 1 kohdassa mainittu tuomio pannaan täytäntöön niin kuin 4—6 luvussa säädetään. Turvaamistoimipäätöksen täytäntöönpanosta säädetään 7 luvussa.

3 §

Ulosottomies saa panna tuomion täytäntöön ennen kuin se on lainvoimainen, jollei muutoksenhaku tule täytäntöönpanon vuoksi hyödyttömäksi ja jos hakija asettaa vakuuden siltä varalta, että hänet velvoitetaan korvaamaan tuomion muuttumisesta aiheutunut vahinko. Jos kuitenkin tässä tai muussa laissa säädetään taikka tuomiossa määrätään, että tuomion täytäntöönpano ennen kuin se on lainvoimainen, on kielletty, tai jos tuomion täytäntöönpanosta ennen kuin se on lainvoimainen säädetään tai määrätään erikseen, on sitä noudatettava.

(ks. ehdotettu 2 luku 4 ja 8 §)

4 §

Tuomio, jossa vastaaja velvoitetaan jokin tekemään tai täyttämään uhalla, että ulosoton hakija voi sen vastaajan kustannuksella tehdä tai teettää (*teettämishaka*), pannaan täytäntöön siten, että ulosottomies antaa hakijalle luvan työn tekemiseen tai teettämiseen, jos velvoite on laiminlyöty. Jos se täytäntöönpanoa haittaamatta käy päinsä, ulosottomiehen on ennen luvan myöntämistä varattava vastaajalle tilaisuus tulla sopivalla tavalla kuulluksi sekä asetettava velvoitteen täyttämiseksi määräaika. Vastaajalle on annettava tiedoksi luvan myöntämistä koskeva päätös. Ulosottomiehen on tarvittaessa annettava hakijalle virka-apua.

(ks. ehdotettu 6 a luku 12 §)

Jos tuomiossa ei ole teettämishakaa, ulosottomiehen on se ensin asetettava. Vastaajan kuulemisesta ja uhan tiedoksiannosta on tällöin voimassa, mitä 41 §:n 1 momentissa säädetään. Muutoin tuomio pannaan täytäntöön 1 momentissa säädetyllä tavalla. Vastaajaa ei kuitenkaan ennen luvan myöntämistä tarvitse uudelleen kuulla, ellei se ole tarpeellista.

(ks. ehdotettu 6 a luku 13 §)

Jos ainoastaan vastaaja voi täyttää velvoitteen, ulosottomiehen on asetettava laimin-

(ks. ehdotettu 6 a luku 14 ja 15 §)

lyönnin varalle uhkasakko, jollei sitä ole jo tuomiossa asetettu. Perustellusta syystä voidaan myös 1 ja 2 momentissa tarkoitettun tuomion täytäntöönpanossa asettaa vastaajalle sakon uhka. Uhkasakko asetetaan ja tuomitaan maksettavaksi 39—41 §:n mukaisesti.

Tuomiolla, jossa velvoitetaan allekirjoittamaan kauppakirja tai muu asiakirja taikka antamaan suostumus, hyväksyminen tai muu vastaava lausuma, on tuomion saatua lainvoiman sama vaikutus kuin velvoitteen täyttämisenellä.

(ks. ehdotettu 6 a luku 15 §)

5 §

Tuomio, jossa sakon uhalla kielletään tekemästä tietty toimi tai velvoitetaan sallimaan, että toinen suorittaa toimen, pannaan täytäntöön siten, että ulosottomies hakee uhkasakon tuomitsemista käräjäoikeudelta, jos kieltoa on rikottu, ja asettaa samalla tarvittaessa uuden uhkasakon. Uhkasakko asetetaan ja tuomitaan maksettavaksi 39—41 §:n mukaisesti.

(ks. ehdotettu 6 a luku 16 §)

Jollei tuomiossa ole sakon uhkaa, ulosottomiehen on se ensin asetettava. Muutoin tuomio pannaan täytäntöön 1 momentissa säädetyllä tavalla. Vastaajaa ei kuitenkaan ennen uhkasakon tuomittavaksi hakemista tarvitse uudelleen kuulla, ellei se ole tarpeellista.

Jos ulosottomies voi sopivalla tavalla estää kiellon rikkomisen, on sellaiseen toimeen ryhdyttävä, jos kieltoa on rikottu. Ulosottomiehen on varattava sitä ennen vastaajalle tilaisuus tulla sopivalla tavalla kuuluksi, jos se täytäntöönpanoa haittaamatta käy päinsä, sekä ilmoitettava hänelle toimen suorittamisesta. Hakija on velvollinen etukäteen maksamaan toimesta aiheutuvat tarpeelliset kulut.

(ks. ehdotettu 6 a luku 17 §)

(6 § on kumottu)

7 §

Milloin alioikeuden tai hovioikeuden ensimmäisenä oikeusasteena antamaan päätöksen tai tuomioon, jossa joku on velvoitettu toiselle jotain maksamaan, haetaan muutosta, saa ulosottomies toimittaa ulosmittauksen velalliselta, jollei tämä aseta panttia tai takausta maksettavaksi tuomitusta määrästä.

(ks. ehdotettu 2 luku 5 ja 10 §)

Ulosmitattua omaisuutta ei kuitenkaan ilman velallisen suostumusta saa myydä ennen kuin tuomio on saanut lainvoiman. Siltä osin kuin omaisuus on pilaantuvaa, pian häviävää, arvossaan nopeasti alenevaa tai kovin kallishoitoista, ulosottomiehen tulee, jos velkoja pyytää ja asettaa vakuuden kuluista ja vahingosta, toimittaa omaisuuden myyminen.

(2 mom. on kumottu)

Jos kuolleen henkilön velasta on toimitettu ulosmittaus kuolinpesässä eikä velkojalla ollut pantti- tai pidätysoikeutta ulosmitattuun omaisuuteen, ei omaisuutta saa myydä, ennen kuin kuukausi on kulunut perunkirjotuksesta tai sen määräajan päättymisestä tahi, milloin pesä on pesänselvittäjän hallinnossa, ennen kuin velkojain kanssa on tehty sopimus heidän tyydyttämisestään, ellei kuolinpesän hallinto anna myyntiin suostumustaan tai omaisuus ole sen laatuista kuin 1 momentissa sanotaan.

Kertyneiden varojen nostamisesta säädetään 6 luvussa.

(ks. ehdotettu 4 luku 3 a §)

8 §

Kun joku on velvoitettu antamaan toiselle jokin irtain omaisuus, saakoon ulosottomies, vaikka muutosta tuomioon haetaankin, panna sen täytäntöön, jos voittopuoli asettaa pantin tahi takauksen tavaran takaisin antamisesta; ellei hän voi vakuutta hankkia, pankoon ulosottomies, jos voittopuoli pyytää, tavaran takavarikkoon.

(2 mom. on kumottu)

(ks. ehdotettu 2 luku 7 §)

9 §

Sellaisessa riidassa annetun tuomion, joka koskee hyryyläisen majanmuuttoa taikka jonkun velvoittamista luopumaan viljelemästään toisen maasta, pankoon ulosottomies täytäntöön, vaikkei se olisikaan saanut lain voimaa, jos voittopuoli panee pantin tahi takauksen vahingonkorvauksesta, johon hänet ehkä velvoitetaan, jos tuomio muuttuu.

(ks. ehdotettu 2 luku 6 §)

(10 § on kumottu)

11 §

Siitä, miten päätös konkurssiasiassa, niin myös tuomio vekseliasiassa on pantava täytäntöön, muutoksenhaun sitä estämättä, olkoon voimassa mitä erittäin on säädetty.

(ks. ehdotettu 2 luku 4 §)

12 §

(1 mom. on kumottu)

Ylempi tuomioistuin voi muutoksenhaun johdosta kieltää lainvoimaa vailla olevan tuomion täytäntöönpanon tai määrätä sen keskeytettäväksi. Jos täytäntöönpano kielletään tai määrätään keskeytettäväksi, on asiassa toimitettu ulosmittaus peruutettava, milloin ylempi tuomioistuin niin määrää. Jos omaisuus on pilaantuvaa, arvossaan nopeasti alentuvaa tai jos sen hoitokustannukset ovat korkeat, on täytäntöönpano peruutettava, mikäli velkoja ei ennalta maksa hoitokuluja sekä aseta vakuutta vastapuolelle ehkä aiheutuvista kuluista ja vahingosta. Muilta osin täytäntöönpanon kieltämisestä ja keskeyttämisestä on voimassa, mitä 9 luvun 14 §:ssä 15 §:n 1 momentissa ja 16—18 §:ssä säädetään.

(ks. ehdotettu 2 luku 13 §)

(3 mom. on kumottu)

13 §

Oikeudenkäymiskaaren 12 luvun mukaan nostettu takaisinsaantikanne ei estä täytäntöönpanoa. Tuomioistuin, jossa sellainen kanne on vireillä, voi kuitenkin kieltää täytäntöönpanon tai määrätä sen keskeytettäväksi noudattaen soveltuvin osin 9 luvun 14—18 §:n säännöksiä.

(ks. ehdotettu 2 luku 9 ja 13 §)

Hovioikeuden tuomio, johon saadaan hakea muutosta ainoastaan, jos korkein oikeus myöntää siihen luvan, pannaan niin ikään täytäntöön huolimatta siitä, että valituslupaa on pyydetty. Korkein oikeus voi kuitenkin kieltää täytäntöönpanon tai antaa määräyksen sen keskeyttämisestä. Hakijan oikeudesta nostaa ulosotossa kertyneet varat säädetään 6 luvun 1 §:n 2 momentissa.

(ks. ehdotettu 2 luku 10 ja 13 §)

Tuomion purkamista tai menetetyt määräraajan palauttamista koskeva hakemus taikka kantelu tuomiovirheen nojalla ei estä täytäntöönpanoa. Sellaista hakemusta tai kante-lua käsitellessään voi tuomioistuin kuitenkin antaa 1 ja 2 momentissa tarkoitettua kiellon tai määräyksen.

(ks. ehdotettu 2 luku 3 §)

14 §

Kun tuomio, jonka nojalla ulosmittaus, takavarikko tahi muu täytäntöönpano on tapahtunut, muutetaan tai kumotaan, on täytäntöönpano, vaikka myöhemmästä päätöksestä valitetaankin, peruutettava, jos se käy päinsä; ja korvataan täytäntöönpanon haki- ja kaiken vahingon; olkoon myös, jos hän on saanut jotakin nostaa tahi ottaa haltuunsa, velvollinen antamaan sen heti tuloineen tai tuotteineen vastapuolelle takaisin. Jos hän on rahaa nostanut, maksakoon siitä korkoa kuusi sadalta vuodessa siitä päivästä lukien, jona rahat ulosottomiehelle tulivat.

(ks. ehdotettu 2 luku 15—17 §)

Jos on pantu täytäntöön tuomio, jolla toisen maata viljelevä on velvoitettu siitä lupumaan, tahi joku, jolla on asumus toisen talossa, määrätty muuttamaan siitä pois, älköön kuitenkaan, myöhemmin annetun päätöksen johdosta, täytäntö peräytykö, ennenkuin päätös on saanut laillisen voiman tahi lopullinen tuomio asiasta on annettu.

(ks. ehdotettu 2 luku 15 §)

Ylempi tuomioistuin voi, milloin se palauttaa jutun alempaan tuomioistuimeen uudelleen käsiteltäväksi tai siirtää sen toiseen alempaan tuomioistuimeen, määrätä, että jo tapahtunut täytäntöönpano pysyy voimassa kunnes alempi tuomioistuin on käsitellyt ja ratkaissut jutun ja uusi tuomio saatetaan täytäntöön pantavaksi. Erityisistä syistä voi alempi tuomioistuin ennen asian ratkaisemista määrätä täytäntöönpanon peruutettavaksi. Jos alempi tuomioistuin asianosaisen poissaolon tai muun syyn vuoksi jättää jutun silleensä, täytäntöönpano on peruutettava.

(ks. ehdotettu 2 luku 14 §)

15 §

Sovinto, jonka oikeus on vahvistanut, pannaan täytäntöön siinä järjestyksessä, kuin laillisen voiman saaneesta tuomiosta on säädetty.

(ks. ehdotettu 2 luku 12 §)

16 §

Suomessa annettu välitystuomio, josta säädetään välimiesmenettelystä annetussa laissa (967/92), pannaan yleisen alioikeuden määräyksestä täytäntöön niin kuin tuomioistuimen lainvoimainen tuomio, jollei välitystuomiota ole tuomioistuimen päätöksellä julistettu mitättömäksi tai kumottu, taikka ylempi viranomainen tai tuomioistuin, jossa on vireillä kanne välitystuomion mitättö-

(ks. ehdotettu 2 luku 19 §)

mäksi julistamisesta tai kumoamisesta, toisin määrää.

Jos tuomioistuin on kumonnut välitystuomion, olkoon laki, niinkuin 14 §:ssä on säädetty.

Välitystuomio, jota muuten lain mukaan on noudatettava, pannaan niin ikään yleisen alioikeuden määräyksestä täytäntöön samoin kuin tuomioistuimen lainvoimainen tuomio, jollei ylempi viranomainen toisin määrää.

(17 § on kumottu)

(18 § on kumottu)

18 a §

Hallintotuomioistuimen sekä valtioneuvoston, ministeriön, keskusviraston ja lääninhallituksen antama päätös, siltä osin kuin sen sisältö on sellainen kuin 2, 4 tai 5 §:ssä tarkoitetaan, sekä sellainen muun hallintoviranomaisen päätös, jonka täytäntöönpanosta tämän lain mukaisessa järjestyksessä on muussa laissa erikseen säädetty, pannaan täytäntöön ulosottoin niin kuin riita-asiassa annettu tuomio.

(ks. ehdotettu 1 luku 1 § ja 2 luku 2 §)

Milloin 1 momentissa tarkoitettuun päätökseen, jolla joku on veloitettu maksamaan toiselle jotakin taikka antamaan pois hallustaan irtain esine, haetaan muutosta, päätös pannaan täytäntöön niin kuin riita-asiassa annettu alioikeuden tuomio, joka ei ole saanut lainvoimaa. Muunlainen 1 momentissa tarkoitettu päätös pannaan täytäntöön vasta sen saatua lainvoiman, jollei siinä ole muutoksenhausta hallintoasioissa annetun lain (154/50) 14 §:n 2 momentin nojalla määrätty, että se pannaan täytäntöön muutoksenhausta huolimatta.

(ks. ehdotettu 2 luku 21 §)

Jos hallintotuomioistuimen tai muun 1 momentissa tarkoitetun hallintoviranomaisen määrätynlaisessa asiassa antaman päätöksen täytäntöönpanosta on laissa eri säännös, on sitä kuitenkin noudatettava.

19 §

Jos ulosottomies, jolta on haettu tuomion täytäntöönpanoa, havaitsee tuomion niin sekavaksi tai epätäydelliseksi, ettei siitä käy selville, miten asiassa on tuomittu, hänen on neuvottava asianosaisia kantelemaan tuomista tuomiovirheen perusteella.

(ks. ehdotettu 3 luku 9 §)

Jos ulosottomies havaitsee, että tuomio sisältää kirjoitus- tai laskuvirheen, hänen on osoitettava asianosainen pyytämään virheen korjaamista oikeudenkäymiskaaren 24 luvun 10 §:n mukaisesti.

20 §

Ulosottomiehen on arvioitava pantti tai takaus (*vakuus*), joka jonkun on tämän lain mukaan asetettava ja jota vastapuoli ei ole hyväksynyt. Takauksen on oltava omavelkainen ja, jos takaajia on kaksi tai useampia, yhteisvastuullinen.

(ks. ehdotettu 3 luku 43 §)

Pantti on luovutettava ulosottomiehelle tai talletettava hänen määräyksestään luottolaitokseen taikka luotettavan henkilön säilytettäväksi ja hoidettavaksi. Talletuksesta annettu todistus ja takauskirja on luovutettava ulosottomiehen säilytettäväksi.

(ks. ehdotettu 3 luku 45 §)

Vakuutta ei vaadita, jos velkojana on valtio tai sen laitos, valtion vakuusrahastosta annetussa laissa (379/92) tarkoitettu omaisuudenhoidtoyhtiö, kansaneläkelaitos, Suomen Pankki, muu julkisen valvonnan alainen pankkilaitos, Helsingin yliopisto, kunta, kuntayhtymä, Ahvenanmaan maakunta taikka evankelis-luterilainen kirkko, ortodoksinen kirkkokunta tai niihin kuuluva seurakunta.

(ks. ehdotettu 3 luku 44 §)

20 a §

Tämän lain mukaan asetettu pantti sekä takauskirja annetaan asianomaiselle takaisin, kun se oikeus tai vaatimus, jonka turvaamiseksi vakuus on asetettu, on toteutettu taikka tuomiolla hylätty tai muutoin lakanut.

(ks. ehdotettu 3 luku 45 §)

Milloin ulosottoviranomaiselle on asetettu pantti vakuutta vastaan nostettujen varojen palauttamisesta, lainvoimaa vailla olevaan tuomioon perustuvan maksuvelvollisuuden täyttämisestä tai huutokauppasummasta eikä asianomainen ulosottomiehen kehotuksesta palauta varoja tai täytä maksuvelvollisuutta, vaikka hän tämän lain tai lainvoimaisen tuomion mukaan on siihen velvollinen, saadaan palautettava tai suoritettava määrä ulosottaa pantista siinä järjestyksessä kuin ulosmitatusta omaisuudesta säädetään. Jollei panttiesine ole velallisen omistama, suorituksen ottamisesta pantista on ilmoitettava omistajalle. Jos ulosottoviranomaiselle on

(ks. ehdotettu 3 luku 46 §)

asetettu takaus, ulosottomies voi takaajaa kuultuaan päättää, että asianomaiselta perittävä määrä ulosotetaan takaussitoumuksen nojalla takausmieheltä, muun kuin omavelkaisen takaussitoumuksen nojalla kuitenkin vain siltä osin kuin asianomaiselta ei ole löytynyt riidattomia ulosottokelpoisia varoja.

Jos joku on tuomiolla velvoitettu maksamaan korvausta ulosottoasiassa vastapuolelle aiheutuneista kuluista ja vahingosta ja korvauksen suorittamisen vakuudeksi on asetettu pantti, korvaus saadaan ulosottaa pantista niin kuin 2 momentissa on säädetty.

(ks. ehdotettu 3 luku 47 §)

Kysymys, joka koskee palautettavan tai suoritettavan määrän ulosottamista pantista taikka takausmiehen maksuvelvollisuutta, voidaan saattaa tuomioistuimen ratkaistavaksi niin kuin 9 luvun 6—13 §:ssä säädetään.

(ks. 9 luku 6 §)

21 §

Täytäntöönpanoa haetaan asianomaiselta ulosottoviranomaiselta sillä paikkakunnalla, missä velallinen asuu tai missä hänellä on kotipaikka. Jos täytäntöönpano tarkoittaa määrättyä, muualla olevaa omaisuutta, jonka sijaintipaikka on tunnettu, taikka määrättyssä paikassa tehtävän työn tai toimenpiteen suorittamista, on hakemus kuitenkin tehtävä siellä, missä omaisuus on taikka missä työ tai toimenpide olisi suoritettava. Täytäntöönpanoa, joka koskee määräälaa, haetaan siellä, missä määräälaan kuuluvat tilukset sijaitsevat. Pesäosuuden ulosmittaus toimitetaan siellä, missä perinnönjättäjällä on ollut asunto tai kotipaikka. Milloin velallisella ei ole tunnettua asuinpaikkaa Suomessa, saa täytäntöönpanoa hakea siellä, missä hän oleskelee tai hänet tavataan taikka hänellä on omaisuutta tai työpaikka. Jollei edellä olevien määräysten mukaan toimivaltaista ulosottoviranomaista ole, täytäntöönpanoa saa hakea siellä, missä ensimmäisen asteen tuomio on annettu.

(ks. ehdotettu 3 luku 1 ja 13 §)

Ulosottomieheltä haetaan täytäntöönpanoa suullisesti tai kirjallisesti taikka automaattista tietojenkäsittelyä käyttäen sen mukaan kuin asetuksella säädetään. Jos hakemus koskee 1 §:n 1 momentin 7 kohdassa tarkoitettua päätöksen täytäntöönpanoa, hakemuksessa on ilmoitettava, mihin säännökseen

(ks. ehdotettu 3 luku 1, 2, 5 ja 7 §)

hakijan oikeus saada täytäntöönpano tämän lain mukaisessa järjestyksessä perustuu. Hakemukseen on liitettävä asiakirja, johon täytäntöönpano perustuu. Hakemuksen ja asiakirjat saa ulosottoasiassa lähettää ulosottomiehelle postitse niin kuin asiakirjan lähettämisestä valtion hallintoviranomaiselle asiakirjain lähettamisestä annetussa laissa (74/54) säädetään.

Hakijalla, jolla ei ole vakinaista asuinpaikkaa Suomessa, pitää olla täällä asuva asiamies, jolla on oikeus hänen puolestaan ottaa vastaan täytäntöönpanoa koskevat tiedoksiannot ja ilmoitukset sekä haasteet. Jollei sellaista asiamiestä ole, ulosottoasiaa koskeva tiedoksianto ja ilmoitus lähetetään hakijalle 27 §:n 3 momentin mukaisesti, jos hänen osoitteensa tiedetään. Haaste ja haastehakemus sekä siihen liitetyt asiakirjat annetaan hakijalle tiedoksi siten kuin oikeudenkäymiskaaren 11 luvussa säädetään.

Täytäntöönpanon hakijan sekä henkilön, jota kuullaan hakemuksen johdosta tai muuten täytäntöönpanossa, on ilmoitettava ulosottomiehelle postiosoite, johon asiaa koskevat täytäntöönpanoon ja siitä valittamiseen liittyvät kutsut, kehotukset ja ilmoitukset saa hänelle lähettää. Jos osoite muuttuu, on siitäkin ilmoitettava. Täytäntöönpanohakemuksessa ja muussa asianosaisen tai sivullisen ulosottomiehelle toimittamassa kirjoituksessa olevaa merkintää postiosoitteesta pidetään tässä momentissa tarkoitettuna ilmoituksena.

(ks. ehdotettu 3 luku 12 §)

(ks. ehdotettu 3 luku 38 §)

21 a §

Jos ulosottomies toteaa, että tuomio olisi pantava täytäntöön toisella paikkakunnalla, hänen on siirrettävä asia sen paikkakunnan ulosottomiehelle ja ilmoitettava tälle velallisen olinpaikasta, työpaikasta ja omaisuudesta saadut tiedot. Siirtävän ulosottomiehen on ilmoitettava siirrosta hakijalle.

(ks. ehdotettu 3 luku 13 §)

21 b §

Jos velallisella on omaisuutta eri paikkakunnilla tai jos täytäntöön pantava tuomio koskee eri paikkakunnilla olevia velallisia, on sen ulosottomiehen, jolla tuomio on täytäntöön pantavana, tarvittaessa pyydettävä muiden paikkakuntien ulosottomiehiltä virka-apua samanaikaisen täytäntöönpanon ai-

(ks. ehdotettu 3 luku 16 ja 17 §)

kaansaamiseksi. Virka-avun pyytäjän on liitettävä pyyntöönsä oikeaksi todistamansa jäljennös siitä tuomion osasta, joka on tarpeellinen täytäntöönpanossa, ja täytäntöönpano voi tapahtua tämän jäljennöksen nojalla. Virka-avun pyytäjän on annettava ohjeet, jotka ovat tarpeen täytäntöönpanon rajoittamiseksi tuomittuun määrään.

21 c §

Jos täytäntöönpano muuten saattaisi vaarantua:

(ks. ehdotettu 3 luku 13, 18—20 §)

1) ulosottomies, joka on 21, 21 a tai 21 b §:n nojalla toimivaltainen, voi sen estämättä, mitä asian siirtämisestä ja virka-avusta säädetään, ulosmitata toisen ulosottomiehen toimialueella olevan omaisuuden;

2) ulosottomies, jonka toimialueella on velalliselle kuuluvaa omaisuutta, voi ulosmitata siellä olevan taikka toisen ulosottomiehen toimialueella olevan omaisuuden, vaikka hän ei muutoin olisi toimivaltainen; ja

3) ulosottomies, joka on 21, 21 a tai 21 b §:n taikka 2 kohdan nojalla toimivaltainen, voi sen estämättä, mitä 4 luvun 14 ja 17 §:ssä säädetään, ulosmitata irtaimen omaisuuden, vaikka sen sijaintipaikkaa ei tunneta, jos omaisuus voidaan sitä näkemättä riittävästi yksilöidä.

(ks. ehdotettu 4 luku 17 § 2 mom.)

Mitä 26 §:ssä säädetään, ei koske 1 momentissa tarkoitettua ulosmittausta. Ulosottomies voi toimittaa 1 momentissa tarkoitettua ulosmittauksen omalla toimialueellaan tai toisen ulosottomiehen toimialueella. Ulosmittauksen jälkeen asia on siirrettävä sille ulosottomiehelle, jolle toimen suorittaminen muutoin olisi kuulunut, jos viimeksi mainittu ulosottomies pitää siirtämistä tarkoituksenmukaisena tai jos myös hän on ulosmitannut saman omaisuuden.

Jos 1 momentin nojalla toimitetun ulosmittauksen jälkeen käy ilmi, että ulosmittausjärjestystä tai velallisen oikeutta osoittaa omaisuutta ulosmitattavaksi koskevien säännösten mukaan muuta omaisuutta olisi pitänyt ulosmitata, ulosottomiehen on ulosmitattava mainittu omaisuus sekä peruutettava aikaisempi ulosmittaus noudattaen, mitä 9 luvun 1—4 §:ssä säädetään.

22 §

Jos täytäntöön pantavaksi pyydetään tuomiota tai päätöstä, jolla on määrätty maksuvelvollisuus, ja saamisesta on velkakirja tai muu kirjallinen saamistodiste, on alkuperäinen todiste annettava ulosottomiehelle. Jos alkuperäisen saamistodisteen antaminen sen katoamisen tai muun syyn takia ei ole mahdollista, ulosottomies voi panna tuomion tai päätöksen täytäntöön alkuperäisen saamistodisteen puuttumisesta huolimatta, jollei saamistodiste ole juokseva velkakirja, vekseli tai shekki. Ulosottomiehen on kuultava velallista sopivalla tavalla, jollei se ole tarpeetonta. Kun maksuvelvollisuus on täytetty, ulosottomiehen on luovutettava hallussaan oleva saamistodiste velalliselle.

(ks. ehdotettu 3 luku 6 ja 7 §)

Kun ulosottomies täytäntöönpanoa varten vastaanottaa saamistodisteen, tulee hänen se asiakirjaan merkitä.

Jos saman saamistodisteen perusteella on annettu kaksi tai useampia tuomioita eri paikkakunnilla olevia velallisia vastaan ja tuomiot halutaan panna täytäntöön samanaikaisesti, hakijan on ilmoitettava muille ulosottomiehille se ulosottomies, jolle alkuperäinen saamistodiste on annettu. Muiden ulosottomiesten on noudatettava saamistodisteen vastaanottaneen ulosottomiehen ohjeita, jotka ovat tarpeen täytäntöönpanon rajoittamiseksi saamistodisteen perusteella maksettavaksi tuomittuun määrään.

(ks. ehdotettu 3 luku 17 §)

23 §

Täytäntöönpano riita- ja rikosasiassa tapahtuu käräjäoikeuden tuomion jäljennöksen tai pöytäkirjan jäljennöksen nojalla.

(ks. ehdotettu 3 luku 5 §)

Jos tuomion täytäntöönpanoa muussa kuin 1 momentissa mainitussa tapauksessa pyydetään jäljennöksen nojalla, ulosottomies voi vastaajaa tarvittaessa sopivalla tavalla kuultuaan päättää täytäntöönpanosta jäljennöksen nojalla.

Jäljennöksen, jota tässä pykälässä tarkoitetaan, pitää olla tuomion antaneen viranomaisen luona tähän tehtävään määrätyn virkamiehen oikeaksi todistama.

24 §

Kun jonkun velkojan saaminen on ulosmittava, ja ennenkuin siihen on ryhdytty, ulosottomiehelle annetaan asiakirja, jonka

(ks. ehdotettu 4 luku 13 a § ja 15 § 2 mom.)

nojalla toisen velkojan saaminen on samalta velalliselta ulosmitattava; ulosmitattakoon molempien saamiset yht'aikaa, jos se voi tapahtua toisen velkojan oikeutta viivyttämättä sellaisten esteiden takia, joita toisen saamista ulosotettaessa ehkä esiintyy.

25 §

Jos tappiopuoli ei ole läsnä silloin kun ulosottomies saapuu tuomion täytäntöönpanoon, tapahtukoon se kuitenkin, mikäli ei 26 §:ssä toisin sanota; *kuitenkin on hänen vaimonsa tahi talonväkeänsä tai hänen omaisuutensa hoitajaa tai haltijaa kehotettava olemaan toimituksessa läsnä. Ellei heitä ole, annettakoon sana jollekulle läheiselle naapurille, joka tavataan. Jos nämä eivät kutsumuksesta tule, ei se estä täytäntöönpanoa.*

(ks. ehdotettu 3 luku 21 §)

26 §

Tuomion nojalla, joka ei ole saanut laillista voimaa, älköön ulosmittausta velallisen poissa ollessa toimitettako, ellei velalliselle ole 27 §:n mukaisesti ilmoitettu, että saamista on ulosmitattavaksi pyydetty, taikka ellei ole syytä luulla, että hän ulosmittausta välttääkseen piilee tahi on matkustanut pois.

(ks. ehdotettu 3 luku 34 §)

Sama olkoon laki, milloin ulosmittaus on tehtävä kuolleen miehen pesästä tahi velallisen omaisuudesta, joka on muualla kuin hänen kotipaikkakunnallaan ja jota velallinen ei ole antanut ilmi ulosmitattavaksi; ja pidetäköön edellisessä tapauksessa velallisena se, joka lain mukaan on velvollinen pesää hoitamaan tahi joka on pesän osakas.

Ellei velallisella ole vakinaista kotoa tässä maassa eikä myöskään tiettyä asiamiestä siinä paikkakunnassa, missä ulosmittaus on tehtävä; älköön tässä mainittu ilmoitus olko tarpeen.

27 §

Ulosottoasioissa tehtävät ilmoitukset ja muut tiedoksiannot annetaan asianomaiselle tiedoksi siinä järjestyksessä kuin tiedoksiannosta hallintoasioissa annetussa laissa on säädetty erityistiedoksiannosta, jollei jonkin tapauksen osalta ole toisin säädetty tai määrätty. Haastetiedoksiannon voi suorittaa myös ulosottomies. Postitse ulosottomies saa lähettää ilmoituksen tai muun tie-

(ks. ehdotettu 3 luku 37—41 §)

doksiannon myös toimialueensa ulkopuolelle.

Ilmoitus ulosmittauksesta on annettava velalliselle tiedoksi viimeistään päivää ennen toimitusta. Postin välitystä käytettäessä ilmoitus on lähetettävä kirjattuna tai saantitodistusta vastaan. Sellaisessa tapauksessa, jota 26 §:n 2 momentissa tarkoitetaan, on ilmoitus sekä tieto toimituspaikasta annettava niin aikaisin, että velallinen voi toimituksessa valvoa oikeuttaan.

Jos ulosottomiehelle on ilmoitettu 21 §:n 4 momentissa tarkoitettu postiosoite, tiedoksianto voidaan aina toimittaa lähettämällä asiakirja asianosaiselle postitse tavallisena kirjeenä hänen ilmoittamaansa osoitteeseen. Asianosaisen katsotaan saaneen asiakirjasta tiedon seitsemäntenä päivänä sen jälkeen, kun asiakirja on annettu postin kuljetettavaksi. Asiakirjaan on merkittävä päivä, jona se on annettu postin kuljetettavaksi.

(ks. ehdotettu 3 luku 39 §)

28 §

Jos ulosmittaukseen ei voida ryhtyä heti kun ulosottomies on sitä varten tullut paikalle, ja jos on syytä pelätä, että omaisuus väliajalla kätketään; antakoon ulosottomies, kun vain velkoja edeltäpäin maksaa tarpeelliset kulut, vartioida omaisuutta, kunnes ulosmittaus saattaa tapahtua.

(ks. ehdotettu 3 luku 18—20 §)

29 §

Täytäntötointa älköön, elleivät erittäin pakottavat syyt vaadi, pidettävä muulloin kuin väliajalla aamusta kello viidestä iltaan kello yhdeksään eikä myöskään sunnuntai- tai juhlapäivänä.

(ks. ehdotettu 3 luku 21 §)

30 §

Ulosottomiehellä on oikeus, mikäli täytäntönnäpänossa tarvitaan, avauttaa lukkoja ja ovia sekä etsiä huoneita ja säilytyspaikkoja. Vastarintaa kohdatessaan ulosottomiehellä on oikeus saada poliisilta virka-apua, mutta voi hän itsekään käyttää sellaisia voimakeinoja, joita virkatehtävän laatuun ja vastarinnan vaarallisuuteen nähden sekä tilanteen muutoinkin huomioon ottaen voidaan pitää puolustettavina.

(ks. ehdotettu 3 luku 82 ja 83 §)

31 §

Kun sillä, joka on velvoitettu luovuttamaan kiinteistö, on siinä irtainta, jonka ei tarvitse kiinteistöä seurata, tulee ulosottomiehen, jos se helposti käy päinsä, täytäntöönpanossa toimittaa se sieltä pois ja antaa hädetylle tahi, ellei hän ole läsnä, hänen vaimollensa, talonväellensä tai asiamiehelleen. Ellei näitä ole, pankoon ulosottomies tavarän yleiseen talteen tahi luotettavan henkilön taakse; sen ohessa tulee hänen kuuluttamalla paikkakunnan [kirkossa], ja jos näkyy tarpeelliseksi, myöskin virallisissa sanomalehdissä kehottaa hädettyä määräjän kuluessa ottamaan tavarän pois ja maksamaan kulut sen säilyttämisestä, sillä uhalta, että se muuten hänen varallensa ja kulujen suorittamiseksi julkisella huutokaupalla myydään.

(ks. ehdotettu 6 a luku 6 §)

32 §

Ulosottomiehen tulee pitää pöytäkirjaa kaikesta toimittamastaan täytäntöönpanosta. Asianosaiselle, joka pyytää otetta tai jäljennöstä pöytäkirjasta tai ulosottomiehen päätöksestä, on viipymättä annettava mainittu ote tai jäljennös. Jos otetta tai jäljennöstä pyydetään valituksen tekemistä varten, se on annettava hyvissä ajoin ennen valitusajan päättymistä.

(ks. ehdotettu 3 luku 25 ja 35 §)

Jollei velalliselle anneta otetta ulosmittauspöytäkirjasta heti toimituksen päätyttyä, on ulosottomiehen annettava kirjallinen ulosmittausilmoitus velalliselle taikka sille, joka toimituksessa on edustanut velallista tai joka muutoin 25 §:n mukaisesti on ollut toimituksessa läsnä. Milloin ulosmittaus on toimitettu muualla kuin velallisen asunnossa eikä hän itse tai hänen asiamiehensä ole ollut toimituksessa läsnä, ilmoitus on viipymättä lähetettävä velalliselle, jos hänen osoitteensa on tunnettu. Ulosmittausilmoitukseen on merkittävä ulosmittauksen peruste, päivä, jolloin ulosmittaus on toimitettu, velan pääoma ja korko, maininta ulosottokuluista sekä ulosmitattu omaisuus.

(ks. ehdotettu 3 luku 36 §)

Sivulliselle, jonka oikeutta täytäntöönpano saattaa loukata, on myös heti maksuitta annettava tai lähetettävä jäljennös pöytäkirjasta tai ulosottomiehen päätöksestä taikka ulosmittausilmoituksesta.

(ks. ehdotettu 3 luku 36 §)

Milloin toimitus velallisen suostumuksella

(ks. ehdotettu 3 luku 26 §)

toimitetaan ilman todistajaa, on suostumus merkittävä pöytäkirjaan ja ulosmittausilmoitukseen. Velallisen tulee nimikirjoituksellaan vahvistaa tämä merkintä.

Pöytäkirjan otteeseen ja jäljennökseen sekä päätökseen ja ulosmittausilmoitukseen liitettävästä valitusosoituksesta säädetään 10 luvun 11 §:ssä.

32 a §

Jos täytäntöönpanossa esitetään väite tai vaatimus, joka ei selvästi ole perusteeton ja jonka ratkaisemista täytäntöönpano tai sen jatkaminen edellyttää, ulosottomiehen on tehtävä asiasta perusteltu päätös. Päätös voidaan merkitä pöytäkirjaan tai siitä voidaan laatia erillinen asiakirja. Ulosottomiehen päätös on voimassa siinä ulosottoasiassa, jossa se on annettu. Tässä momentissa tarkoitettuun päätökseen ei saa erikseen hakea muutosta.

(ks. ehdotettu 3 luku 28—31 §)

Väitteen tai vaatimuksen esittäjän tulee esittää ne asiakirjat ja muut todisteet, joihin hän viittaa perusteinaan. Ulosottomiehen on hankittava viran puolesta selvitystä, jos se ulosottomenettelyssä sopivasti käy päinsä.

Tapauksissa, joita 9 luvun 1 ja 6 §:ssä tarkoitetaan, ulosottomies voi oikaista ulosottotointa tai antaa osoituksen täytäntöönpanoriidan nostamiseen.

Jos 3 momentissa tarkoitettu väite on esitetty avustavalle ulosottomiehelle, hänen on ilmoitettava siitä ulosottomiehelle. Avustava ulosottomies saa kuitenkin tarvittaessa suorittaa ulosmittauksen tai muun täytäntöönpanon jatkumisen turvaavan toimenpiteen.

33 §

Täytäntöönpanoa varten tarpeellisten tietojen saamiseksi ulosottomies saa tehdä ulosottoselvityksen. Ulosottoselvityksessä velallisen on annettava tiedot varoistaan, veloistaan ja tuloistaan sekä ilmoitettava osoitteensa ja työpaikkansa. Hänen on myös ilmoitettava, missä sellainen esine tai asiakirja on, joka on tuomioissa määrätty annettavaksi toiselle tai joka on lain mukaan annettava ulosottoviranomaiselle.

(ks. ehdotettu 3 luku 52, 57 ja 60 §)

Ulosottoselvityksessä velallisen on annettava luovuttamastaan omaisuudesta sekä tekemistään oikeustoimista tiedot, jotka ovat tarpeen sen selvittämiseksi, voidaanko

omaisuutta peräyttää ulosottoon.

Velallisen on ulosottomiehen kehotuksesta laadittava ulosottoselvityksessä luettelo varoistaan, veloistaan ja tuloistaan tai tarkastettava ulosottomiehen hänen antamiensa tietojen perusteella laatima luettelo ja vahvistettava se allekirjoituksellaan oikeaksi.

34 §

Velallisen on ulosottomiehen kutsusta saavuttava ulosottoselvitykseen asuin-, koti- tai oleskelupaikkakuntansa ulosottomiehen virkahuoneeseen. Jos hän ei noudata kutsua ja on todennäköistä syytä epäillä, että hänen tarkoituksenaan on pakoilla ulosottoa, poliisin on ulosottomiehen kirjallisesta pyynnöstä noudettava hänet.

(ks. ehdotettu 3 luku 58 ja 59 §)

34 a §

Jos velallinen on kirjanpitovelvollinen, hänen on ulosottomiehen kehotuksesta luotettava kirjanpitokirjat ja -aineisto tarkastettavaksi täytäntöönpanossa tarvittavien tietojen saamiseksi.

(ks. ehdotettu 3 luku 62 §)

34 b §

Jos velallinen on yhteisö tai säätiö, on sen hallituksen tai sitä vastaavan toimielimen jäsenen, yhteisön sitoumuksista henkilökohtaisesti vastuussa olevan sekä yhteisön tai säätiön palveluksessa olevan täytettävä velalliselle 33, 34 ja 34 a §:ssä säädetty velvollisuudet. Yhteisön tai säätiön palveluksessa olevalla on kuitenkin 33 §:n 3 momentissa tarkoitetut velvollisuudet vain, jos hänellä on oikeus kirjoittaa yhteisön tai säätiön nimi. Yhteisön tai säätiön nimenkirjoittajan on laadittava ja allekirjoitettava sanotun momentin mukainen luettelo yksinkin, vaikka hänellä olisi nimenkirjoitusoikeus vain yhdessä jonkun toisen kanssa.

(ks. ehdotettu 3 luku 54 ja 55 §)

Jos velallinen on vajaavaltainen tai jos hänelle on määrätty uskottu mies, holhooja tai uskottu mies on velvollinen vallinnassaan olevan velallisen omaisuuden osalta täyttämään sen, mitä velallisen velvollisuuksista on 33, 34 ja 34 a §:ssä säädetty.

(ks. ehdotettu 3 luku 53 §)

Jos velallinen on kuolinpesä, 33, 34 ja 34 a §:ssä säädetty velvollisuudet kuuluvat sille, jolla on pesä hallussaan.

(ks. ehdotettu 3 luku 53 §)

34 c §

Ennen ulosotto selvitystä velalliselle tai hänen 34 b §:ssä tarkoitettulle edustajalleen on ilmoitettava seuraamuksista, joita hänelle voi aiheutua tiedon ilmaisematta jättämisestä tai totuudenvastaisen tiedon antamisesta.

(ks. ehdotettu 3 luku 56 § 2 mom.)

Ulosotto selvityksestä laadittu pöytäkirja on annettava kuultavana olleen tarkastettavaksi ja siihen on tehtävä hänen pyytämänsä korjaukset ja lisäykset.

(ks. ehdotettu 3 luku 60 §)

34 d §

Jos velallinen tai hänen 34 b §:ssä tarkoitettu edustajansa ei kehotuksen saatuaan täytä 33 tai 34 a §:n mukaista velvollisuuttaan, ulosottomies saa määrätä hänet täyttämään sen määräajassa sakon uhalla. Uhkasakko asetetaan ja tuomitaan maksettavaksi 39—41 §:n mukaisesti. Käräjäoikeuden päätös, jolla uhkasakko on tuomittu, pannaan kuitenkin 40 §:n 3 momentin estämättä täytäntöön, jollei muutoksenhakutuomioistuimien noudattaen soveltuvien osin mitä 9 luvun 14—18 §:ssä säädetään, toisin määrää.

(ks. ehdotettu 3 luku 63 §)

34 e §

Täytäntöönpanoa varten välttämättömien tietojen saamiseksi sivullisen on yksittäisessä ulosottoasiassa kysyttäessä salassapitosäännösten estämättä ilmoitettava ulosottomiehelle:

(ks. ehdotettu 3 luku 64—66 §)

1) onko hänellä velalliselle kuuluvaa omaisuutta hallussaan tai muutoin määräysvallassaan ja omaisuuden laatu;

2) onko velallisella häneltä saatava ja saatavan peruste ja määrä;

3) onko hän tehnyt velallisen kanssa sellaisen sopimuksen tai järjestelyn, jolla saattaa olla merkitystä etsittäessä velallisen ulosmittauskelpoista varallisuutta, ja sopimuksen tai järjestelyn lähempi sisältö; sekä

4) ne velallisen työsuhdetta ja palkkaa koskevat tiedot samoin kuin osoite- ja puhelintiedot, jotka hänellä on velallisen työnantajana.

Jos muussa laissa on säännös ulosottoviranomaisen oikeudesta salassapitosäännösten estämättä saada asianomaiselta tietoja, on sitä noudatettava.

Ulosottomiehellä on oikeus saada 1 ja 2 momentissa tarkoitettut tiedot maksutta. Mitä tässä momentissa säädetään, ei koske

automaattisen tietojenkäsittelyn avulla luovutettuja tietoja.

Jos sivullinen kieltäytyy antamasta häneltä pyydettyjä 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja tietoja, ulosottomies voi velvoittaa hänet antamaan tiedot määräajassa sakon uhalla. Uhkasakko asetetaan ja tuomitaan maksettavaksi 39—41 §:n mukaisesti.

(ks. ehdotettu 3 luku 68 §)

34 f §

Täytäntöönpanoa varten välttämättömien tietojen saamiseksi ulosottomiehellä on yksittäisessä ulosottoasiassa oikeus salassapitosäännösten estämättä saada viranomaiselta, julkista tehtävää hoitavalta yhteisöltä sekä teletoimintaa tai postitoimintaa harjoittavalta laitokselta tai yhteisöltä 34 e §:ssä säädettyjen tietojen lisäksi:

(ks. ehdotettu 3 luku 64—67 §)

1) velallisen tuloja ja varallisuutta koskevat tiedot;

2) velallisen työ- ja palvelussuhteita sekä eläkkeitä koskevat tiedot;

3) velallisen osoite- ja puhelintiedot samoin kuin muut yhteydenottoon tarvittavat tiedot.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuja tietoja hankittaessa on otettava huomioon, ettei ulosottoviranomaisen haltuun joudu ulosottoasian käsittelyyn kuulumattomia arkaluonteisia henkilötietoja.

Jos muussa laissa on säännös ulosottoviranomaisen oikeudesta salassapitosäännösten estämättä saada tietoja asianomaiselta viranomaiselta tai julkista tehtävää hoitavalta yhteisöltä, on sitä noudatettava.

Ulosottomiehellä on oikeus saada 1 ja 3 momentissa tarkoitettut tiedot maksutta. Mitä tässä momentissa säädetään, ei koske automaattisen tietojenkäsittelyn avulla luovutettuja tietoja.

34 g §

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetyn salassapitovelvollisuuden estämättä ulosottomies saa antaa tarpeellisia tietoja toiselle ulosottoviranomaiselle sekä, jos on syytä epäillä, että velallinen on saattanut syyllistyä rikokseen, myös syyttäjä- ja esitutkintaviranomaiselle. Ulosottomies saa antaa tietoja syyttäväviranomaiselle myös sakon muuntorangaistuksen harkintaa varten. Ulosotto-

(ks. ehdotettu 3 luku 70—73 §)

mies saa antaa tarpeellisia tietoja lisäksi veviranomaiselle, työviranomaiselle, konkurssiasiamiehelle tai muulle viranomaiselle havaitsemistaan velallisen väärinkäytöksistä. Ulosottomies ei kuitenkaan saa antaa muulle kuin toiselle ulosottoviranomaiselle tietoja velallisen väärinkäytöksistä, jos tieto näistä on saatu henkilöltä, joka olisi oikeudenkäynnissä oikeutettu tai velvollinen kieltäytymään todistamasta kyseisistä seikoista, eikä myöskään sivulliselta itseltään saamiin tietoihin tämän väärinkäytöksistä.

Oikeusministeriön ylläpitämästä ulosottoasioiden tietojärjestelmästä voidaan teknisen käyttöyhteyden avulla antaa tietoja ulosottoviranomaiselle myös toisessa ulosottoviranomaisessa vireillä olevista asioista.

35 §

Kun velkoja on hakenut ulosottoa ja havaitaan, että velallisen omaisuutta koskeva oikeustoimi olisi voitu peräyttää konkurssipesään, jos ulosoton sijasta olisi haettu konkurssia, peräytyy oikeustoimi, jolla ulosottoa hakeneen velkojan oikeutta on loukattu, jos velkoja sitä kanteella vaatii. Mitä edellä on säädetty, koskee myös menettelyä, järjestelyä tai muuta toimenpidettä, joka on vaikutukseltaan oikeustoimeen rinnakkain kanteen johdosta peräytyneeksi julistetun oikeustoimen tarkoittama omaisuus, siitä saatu tuotto tai korko sekä korvaus omaisuuden arvon alenemisesta tai omaisuudesta saadusta hyödystä on luovutettava ulosottomiehelle sikäli kuin se on tarpeen kantajan saatavan suorittamiseksi. Ulosottomiehelle luovutettavat varat ulosmitataan kantajan saatavan suorittamiseksi.

Vastaajalle on palautettava hänen peräytyneellä oikeustoimella luovutetusta omaisuudesta velalliselle maksamansa vastike.

Edellä 2 tai 3 momentin mukaan palautettavan omaisuuden arvon korvaamisesta, tuotosta ja korosta, omaisuuden arvon alenemisen, omaisuudesta saadun hyödyn ja omaisuuteen pantujen kustannusten korvaamisesta sekä oikeustoimen peräytyessä vastaajalle syntyvien velvollisuuksien sovittamisesta on soveltuvin osin voimassa, mitä takaisin-saannista konkurssipesään annetussa laissa (758/91) säädetään.

Vastaajalle 3 ja 4 momentin mukaan ehkä

(ks. ehdotettu 3 luku 84 ja 89 §)

tuleva määrä, jollei kantaja tai velallinen ole sitä suorittanut, otetaan päältä ulosmitatuista varoista.

36 §

Ulosottovelkojan kanne omaisuuden luovutuksen tai muun oikeustoimen peräyttämistä 35 §:n nojalla on nostettava kuudessa kuukaudessa siitä lukien, kun velkoja sai ulosottomieheltä tiedon siitä, ettei hänen saamisensa ole tullut ulosottoyrityksessä täysin suoritetuksi, taikka, jos on kysymys osituksesta, josta osituskirjaa ei ollut annettu tuomioistuimeen, siitä päivästä lukien, jolloin osituskirja annetaan tuomioistuimeen.

(ks. ehdotettu 3 luku 87 §)

Tuomioistuimissa, jossa 1 momentissa tarkoitettu kanne on vireillä, voi kieltää peräytettäväksi vaaditun oikeustoimen kohteena olevaan omaisuuteen kohdistuvan täytäntöönpanon tai määrätä sen keskeytettäväksi. Jollei kihlakunnanoikeus ole koolla, kihlakunnantuomari voi väliaikaisesti antaa sellaisen kiellon tai määräyksen, kunnes kihlakunnanoikeus kokoontuu ja päättää asiasta.

(ks. ehdotettu 3 luku 90 §)

36 a §

Jos havaitaan, että velallinen ilmeisesti ulosoton välttämiseksi luotollista tiliä tai muuta vastaavaa luotonottoa hyväksi käyttäen nostaa luottoa tai lisäluottoa ja ohjaa saataviaan tai tuloaan tällaiselle tilille, ulosottomies saa kieltää velallista ulosottovelkojan vahingoksi maksamasta takaisin tai muutoin suorittamasta kiellon antamisen jälkeen nostamaansa luottoa. Kielto on annettava välittömästi tiedoksi myös luotonantajalle. Velalliselle annettu suorituskielto koskee sellaista luottoa tai lisäluottoa, jonka luotonantaja on kiellon tiedoksi saatuaan luotollisen tilin tai vastaavan luoton puitteissa tai muodossa velalliselle myöntänyt. Kiellon vastainen suoritus on tehoton. Luotonantaja ei saa käyttää kiellossa tarkoitettua luoton takaisinmaksuksi tehtyjä suorituksia myöskään kuittaukseen siltä osin kuin suoritukset vastaavat kiellon tiedoksisaannin jälkeen myönnettyä luottoa tai lisäluottoa. Luotonantaja on velvollinen tilittämään ulosottomiehelle tehottomalla toimella suoritettujen varat uhalla, että tilittämättä jätetty määrä voidaan välittömästi ulosmitata luotonantajalta.

(ks. ehdotettu 3 luku 92 ja 93 §)

Velallista ja luotonantajaa on kuultava ennen 1 momentissa tarkoitettun kiellon antamista, jos se täytäntöönpanoa haittaamatta käy päinsä.

37 §

Kanne, joka koskee kumotusta tai peruutetusta täytäntöönpanosta aiheutuneiden kulu- jen ja vahingon korvaamista, käsitellään yleisessä alioikeudessa sillä paikkakunnalla, jossa täytäntöönpano on tapahtunut. Jos samaan tuomioon perustuva täytäntöönpano on tapahtunut useilla paikkakunnilla, jotka kuuluvat eri alioikeuksien tuomiopiireihin, kanne on nostettava jossakin näistä tuomio- istuimista. Kanne on puhevallan menettämi- sen uhalla nostettava vuoden kuluessa siitä lukien, kun asiassa, jota täytäntöönpano koskee, annettu tuomio on saanut lainvoi- man ja täytäntöönpano on loppuun saatettu tai peruutettu. Kanteen vireillepanosta on kantajan viipymättä annettava ulosottomie- helle todisteellinen tieto.

(ks. ehdotettu 2 luku 17 § 2 mom.)

38 §

Milloin ulosottoimin perittävää saamista on osasuorituksen jälkeen jäljellä asetukse- lla säädettyä markkamäärää vähemmän, ulosottomies saa jättää sen perimättä ja merkitä asian päättyneeksi.

(ks. ehdotettu 3 luku 100 §)

39 §

Uhkasakko, jonka ulosottomies tämän lain nojalla asettaa, asetetaan markkamäärältään kiinteänä tai siten, että uhkasakon suuruus määräytyy ajan kulumisen mukaan (*juokse- va uhkasakko*). Juokseva uhkasakko aseteta- aan määräämällä uhkasakolle kiinteä perus- erä sekä lisäerä jokaista sellaista päätöksessä ilmoitettavaa ajanjaksoa (*uhkasakkojakso*) varten, jonka kuluessa tuomiota tai ulosot- tomiehen päätöstä ei ole noudatettu. Jos juokseva uhkasakko asetetaan kiellon rik- komisen varalta, voidaan lisäerä määrätä ajan kulumisen sijasta jokaisesta rikkomis- kerrasta. Jollei ulosottolaista tai täytäntöön- pantavana olevasta tuomiosta muuta ilmene, uhkasakkoa asetettaessa noudatetaan lisäksi soveltuvin osin, mitä uhkasakkolain (1113/90) 6 §:n 3 momentissa sekä 7 ja 8 §:ssä säädetään.

(ks. ehdotettu 3 luku 74 §)

Ulosottomies saa asettaa uuden uhkasa-

(ks. ehdotettu 3 luku 76 §)

kon, vaikka asianomaista ei ole tuomittu maksamaan aikaisemmin asetettua uhkasakkoa. Aikaisemmin asetettu uhkasakko kuitenkin raukeaa, jollei ulosottomies uutta uhkasakkoa koskevassa tiedoksiannossa samalla ilmoita asianomaiselle päätöksestään hakea kärjäoikeudelta aikaisemman uhkasakon tuomitsemista.

Ulosottomiehen päätökseen, joka koskee uhkasakon asettamista, ei saa hakea muutosta valittamalla. Ulosottomies voi oikaista uhkasakon asettamista koskevaa päätöstään noudattaen, mitä 9 luvun 1—3 §:ssä säädetään.

(ks. ehdotettu 3 luku 77 §)

40 §

Ulosottolain 10 luvun 2 §:ssä tarkoitettu kärjäoikeus tuomitsee ulosottomiehen hakemuksesta maksettavaksi ulosottomiehen asettaman uhkasakon. Jos uhkasakko on asetettu täytäntöönpantavana olevassa tuomiossa, voi ulosottomies hakea tuomitsemista myös uhkasakon asettaneelta tuomioistuimelta.

(ks. ehdotettu 3 luku 78 § 1 mom.)

Uhkasakko tuomitaan maksettavaksi, jos velvoitetta ei ole täytetty tai sitä on rikottu ilman pätevää syytä. Kärjäoikeus voi tuomita uhkasakon maksettavaksi, vaikka uhkasakon asettamista koskeva tuomio ei ole lainvoimainen. Uhkasakon tuomitsemisessa noudatetaan lisäksi soveltuvin osin, mitä uhkasakkolain 10 §:n 2 momentissa ja 11 §:ssä säädetään. Jos juokseva uhkasakko on asetettu määräämällä lisäerä jokaisesta rikkomiskerrasta, lisäerät raukeavat kolme kertaa uhkasakon peruserän ylittäviltä osilta niiltä rikkomiskerroilta, jotka on tehty ennen kuin päätös uhkasakon tuomitsemisesta tehdään.

(ks. ehdotettu 3 luku 79)

Kärjäoikeuden päätös, jolla uhkasakko on tuomittu maksettavaksi, voidaan panna heti täytäntöön, vaikkei päätös ole saanut lainvoimaa, jollei muutoksenhakutuomioistuin noudattaen soveltuvin osin 9 luvun 14—18 §:n säännöksiä toisin määrää. Uhkasakon perimiseksi ulosmitattua omaisuutta ei kuitenkaan saa myydä ennen kuin päätös, jolla uhkasakko on tuomittu maksettavaksi, on lainvoimainen.

(ks. ehdotettu 3 luku 81 §)

Uhkasakon tuomitsemista koskevan asian käsittelyssä tuomioistuimessa noudatetaan soveltuvin osin, mitä 10 luvun 13 §:n 1 ja 2

(ks. ehdotettu 3 luku 80 §)

momentissa sekä 17 §:ssä säädetään. Myös käräjäoikeus voi määrätä täytäntöönpanon keskeytettäväksi noudattaen soveltuvin osin, mitä 9 luvun 14—18 §:ssä säädetään.

41 §

Ennen uhkasakon asettamista ulosottomiehen on varattava vastaajalle tilaisuus tulla sopivalla tavalla kuulluksi, jollei se tuntuu vasti vaikeuta täytäntöönpanoa. Ulosottomiehen päätös uhkasakon asettamisesta on annettava vastaajalle tiedoksi postitse saantitodistusta vastaan tai haastetiedoksiantona, jollei tiedoksiantoa voida suorittaa 27 §:n 3 momentissa säädettyä tavalla. 1 momentissa tarkoitetun hakemuksen tekemistä ulosottomiehen on varattava vastaajalle tilaisuus tulla sopivalla tavalla kuulluksi, jos se on tarpeellista. Ulosottomiehen on ilmoitettava vaatimuksen tekemistä koskevasta päätöksestään vastaajalle.

(ks. ehdotettu 3 luku 75 §)

Ennen 40 §:n 1 momentissa tarkoitetun hakemuksen tekemistä ulosottomiehen on varattava vastaajalle tilaisuus tulla sopivalla tavalla kuulluksi, jos se on tarpeellista. Ulosottomiehen on ilmoitettava vaatimuksen tekemistä koskevasta päätöksestään vastaajalle.

(ks. ehdotettu 3 luku 78 § 2 mom.)

4 luku

Ulosmittauksesta

(ks. 3 luku 7 § 3 ja 4 mom.)

3 a §

Jos vainajan velasta on toimitettu ulosmittaus kuolinpesässä eikä velkojalla ollut pantti- tai pidätysoikeutta ulosmitattuun omaisuuteen, omaisuutta ei saa myydä, ennen kuin kuukausi on kulunut perunkirjoituksesta tai sen määräajan päättymisestä tai, milloin pesä on pesänselvittäjän hallinnossa, ennen kuin velkojen maksamisesta on tehty sopimus. Omaisuus voidaan kuitenkin myydä, jos kuolinpesän hallinto siihen suostuu tai omaisuus on arvossaan nopeasti alentuvaa taikka sen hoitokustannukset ovat korkeat. Kertyneiden varojen nostamisesta säädetään 6 luvussa.

13 a §

Ulosmitattu omaisuus voidaan ulosmitata myös toisen velkojan saatavasta, kunnes asianosaiskeskustelu tai, jollei asianosaiskeskustelua pidetä, myynti on toimitettu. Muutoin kuin myynnistä kertyneet varat tulee tilittää niille velkojille, joiden saatavista varat oli ulosmitattu silloin, kun ne suoritettiin ulosottomiehelle.

15 §

15 §

Jos velallisen omaisuutta on ulosmitattuna toisen velkojan saatavan perimiseksi ja ulosottomies arvioi, ettei hakijan saatavalle etuoikeussäännökset huomioon ottaen kertyisi siitä omaisuudesta valtioneuvoston asetuksella säädettyä vähimmäismäärää, hakijalle annetaan estetodistus, jollei sitä voida pitää kohtuuttomana. Toistuvaistulon ulosmittauksessa mainittu vähimmäismäärä lasketaan seuraavan kuuden kuukauden ajalta.

17 §

17 §

(ks. 3 luku 21 c § 1 mom. 3 kohta)

Sen estämättä, mitä 1 momentissa ja 14 §:ssä säädetään, ulosottomies voi ulosmitata myös sellaisen omaisuuden, jonka sijaintipaikkaa ei ole saatu selville, jos omaisuus voidaan sitä näkemättä riittävästi yksilöidä.

5 luku

Ulosmitatun omaisuuden rahaksi muuttamisesta

49 §

49 §

Edellä 1 momentissa tarkoitetun virkaavun antamisesta on soveltuvin osin voimassa, mitä 6 a luvussa säädetään hädösistä.

53 §

Joka toimittaa ulosmitatun omaisuuden huutokauppaa, älköön itse siitä mitään ostako.

(kumotaan, ks. ehdotettu 1 luku 23 §)

6 luku

Ulosmittauksesta kertyneiden varain tilityksestä ja jakamisesta

23 §

Kun useampi kuin yksi velkoja vaatii maksua velallisen omaisuudesta ja havaitaan, että velkojalle ei kertyisi ulosmitatuista varoista asetuksella säädettyä markkamäärää suurempaa jako-osaa, voidaan tällaisen velkojan saatava jättää ottamatta huomioon jaossa.

Kun kysymyksessä on palkkaan, eläkkeeseen

23 §

Kun usea velkoja vaatii maksua ulosmittauksesta kertyneistä varoista eikä jollekin saatavalle kertyisi valtioneuvoston asetuksella säädettyä määrää suurempaa jako-osaa, saatava voidaan jättää ottamatta huomioon jaossa.

Palkan tai muun toistuvaistulon ulosmittauksessa saatavalle voidaan jakaa muita

seen tai elinkeinotuloon taikka muuhun toistuvaistuloon kohdistuva ulosmittaus tai velallisen toistuvaissuoritus, ulosottomies voi, sen mukaan kuin asetuksella tarkemmin säädetään, jakaa ulosmitatut tai ulosottomiehelle muuten kertyneet varat vuorotellen velkojien kesken.

Edellä 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa ulosmitatut varat asetuksella säädettyväältä ajanjaksolta jaetaan vain niiden velkojien kesken, jotka ovat hakeneet ulosmittausta menettelyn alkaessa.

Mitä edellä tässä pykälässä säädetään, ei koske etuoikeutettua saatavaa.

saatavia suurempi suhteellinen osuus, enintään kuitenkin saatavalle kuudelta kuukaudelta tuleva kertymä, jos se on perintämenettelyn kannalta tarkoituksenmukaista eikä toisen velkojan mahdollisuus maksunsaantiin sen vuoksi ilmeisesti vaarannu.

Mitä tässä pykälässä säädetään, ei koske etuoikeutettua saatavaa.

6 a luku

Muun kuin maksuvelvoitteen täytäntöönpano

Häätö

1 §

Häädettävät

Häätöä koskevan ulosottooperusteen nojalla täytäntöönpanoon voidaan ryhtyä vastaajan lisäksi myös sellaista henkilöä vastaan, jonka oikeus asua ulosottooperusteessa tarkoitetuissa tiloissa tai muutoin käyttää niitä perustuu vastaajan oikeuteen (häädettävät).

2 §

Muuttokehotus

Muuttokehotuksessa on ilmoitettava muuttopäivä, jolloin häädettävien on viimeistään muutettava tiloista, sekä se, miten paikalle jääneen omaisuuden suhteen on lain mukaan meneteltävä. Muuttokehotus lähetetään häädettävälle ulosottooperusteessa tarkoitettuihin tiloihin ja lisäksi mahdollisesti tiedossa olevaan muuhun osoitteeseen taikka jätetään suljettuna tai avonaisena ilmoituksena ulosottooperusteessa tarkoitettuihin tiloihin.

3 §

Ilmoitus asunto- ja sosiaaliviranomaisille

Jos ulosottomiehen tiedossa on, että ulosottooperusteessa tarkoitetuissa tiloissa asuu lapsia, joiden asumisen järjestyminen on epäselvää, tai välittömän huolenpidon tarpeessa olevia henkilöitä, häätöasian vireilletulosta ja siinä ilmenneistä olosuhteista on salassapitosäännösten estämättä mahdollisimman pian ilmoitettava paikkakunnan asunto- ja sosiaaliviranomaisille.

4 §

Muuttopäivä

Ulosottomies ei saa ilman painavaa syytä määrätä muuttopäivää aikaisemmaksi kuin viikko eikä myöhemmäksi kuin kaksi viikkoa muuttokehotuksen tiedoksisaantipäivästä. Määrättyä muuttopäivää voidaan lykätä, jollei siitä aiheudu hakijalle tuntuvaa haittaa. Häätö on kuitenkin toimitettava kahden kuukauden kuluessa asian vireilletulosta, jollei pitempään lykkäämiseen ole erityisen painavaa syytä. Hakijan suostumuksella häätöä voidaan lykätä hakemuksen peruuntumatta enintään kuusi kuukautta asian vireilletulosta. Lykkäystä koskevaan ulosottomiehen päätökseen ei saa hakea muutosta.

Hakijan vaatimuksesta hädettävän on maksettava hakijalle vuokra lykkäyksen ajalta muuttopäivästä lukien entisten ehtojen mukaisesti. Lykkäyksen ehdoksi voidaan asettaa lykkäysajan vuokran maksaminen etukäteen, jos sitä voidaan pitää hädettävän kannalta kohtuullisena.

Jos kysymyksessä on avioliittolain (234/1929) mukainen yhteiselämän lopettaminen tai muu siihen rinnastettava häätö, häätö on toimeenpantava muuttopäivää määräämättä niin pian kuin se kohtuudella käy päinsä.

5 §

Häädön toimittaminen

*Häätö toimitetaan poistamalla ulosottope-
rusteessa tarkoitetuista tiloista häädettävät
ja siellä oleva omaisuus.*

*Jos häätöä toimitettaessa asunnossa on
3 §:ssä tarkoitettuja henkilöitä, häätöä ei
saa panna täytäntöön ennen kuin asunto- ja
sosiaaliviranomaisille on varattu tilaisuus
järjestää asuminen tai selvittää sosiaali-
huollon palvelujen tarve.*

6 §

Häädettävän omaisuus

*Jollei häädettävä ole häädön alkaessa kul-
jettanut pois omaisuuttaan, ulosottomiehen
on huolehdittava siitä, että ulosottope-
rusteessa tarkoitetuissa asuin- tai muissa tilois-
sa sekä niihin välittömästi liittyvällä alueel-
la oleva omaisuus kuljetetaan pois. Muu
kuin vähäarvoinen omaisuus otetaan tal-
teen. Arvoton tai vähäarvoiseksi katsottu
omaisuus hävitetään. Ulosottomies voi an-
taa hävittämisen ulkopuolisen tehtäväksi tai
antaa hakijalle tämän pyynnöstä luvan me-
netellä arvottoman tai vähäarvoisen omai-
suuden suhteen haluamallaan tavalla.*

*Häätö voidaan panna täytäntöön myös
jättämällä omaisuus paikoilleen ja estämäl-
lä häädettävän pääsy tiloihin. Omaisuuden
suhteen on kuukauden kuluessa meneteltävä
I momentissa säädetyllä tavalla tai myytävä
se paikanpäällä, jollei häädettävä itse sitä
ennen halua kuljettaa omaisuuttaan pois.
Omaisuutta ei saa jättää asuintiloihin, jos
siitä aiheutuu hakijalle vähäistä suurempaa
haittaa.*

*Eläinten, säilytyskelvottoman ja vaaralli-
sen omaisuuden sekä havaittujen ja muusta
omaisuudesta erotettavissa olevien valoku-
vien, asiakirjojen ja muiden vastaavien esi-
neiden suhteen ulosottomiehen on menetel-
tävä tavalla, jota olosuhteet huomioon otta-
en voidaan pitää kohtuullisena.*

7 §

Omaisuuuden ulosmittaus ja myyminen

Häädön kohteena oleva omaisuus saadaan ulosmitata, vaikka velallisella olisi oikeus erottaa se ulosmittauksesta. Ulosmitattu ja muu talteen otettu omaisuus myydään 5 luvussa säädetyllä tavalla. Häädetyllä on kuitenkin oikeus noutaa erottamisoikeutensa kuuluva omaisuus sekä omaisuus, jota ei ole ulosmitattu, viimeistään myyntiä edeltävänä päivänä, jos hän suorittaa häädöstä aiheutuneet kulut ja ulosottomaksun.

Mahdollinen ylijäämä kauppahinnasta tilitetään häädetylle, jos hänen tilitysosoituksensa tiedetään, ja muussa tapauksessa talletetaan hänen varalleen.

Jos häädetyn yhteystiedot tunnetaan, hänelle on välittömästi häädön jälkeen ilmoitettava, miten hänelle kuuluvan omaisuuden suhteen on menetelty.

8 §

Häätö uhkasakolla

Ulosottomies saa velvoittaa maksukykyiseksi arvioimansa vastaajan sakon uhalla muuttamaan ja siirtämään omaisuutensa pois, jos tätä voidaan pitää tarkoituksenmukaisempina kuin edellä säädettyä menettelyä ja vastaajan voidaan katsoa kykenevän huolehtimaan omaisuuden poiskuljetuksesta.

Luovutusvelvoite

9 §

Luovutusveloitteen täytäntöönpano

Ulosottoperuste, jossa vastaaja veloitetaan luovuttamaan hakijalle määrätty irtain omaisuus, pannaan täytäntöön siten, että ulosottomies noutaa omaisuuden ja luovuttaa sen hakijalle.

Luovutusvelvoitetta koskevassa noudattamiskehotuksessa vastaajaa on heti tai ulosottomiehen asettamassa määräajassa kehoitettava luovuttamaan omaisuus hakijalle.

(ks. 3 luku 8 §)

10 §

Häätöä edellyttävä luovutusvelvoite

*Jos luovutusvelvoitetta koskevan ulosotto-
perusteen täytäntöönpano edellyttää häätöä,
on soveltuvin osin noudatettava mitä 1—
8 §:ssä säädetään.*

11 §

*Luovutusvelvoitteen täytäntöönpano uh-
kasakolla*

*Luovutusvelvoite voidaan erityisestä syys-
tä panna täytäntöön asettamalla vastaajalle
sakon uhka.*

Tekemisvelvoite

12 §

Tekemisvelvoitteen täytäntöönpano

(ks. 3 luku 4 § 1 mom.)

*Ulosottoperuste, jossa vastaaja velvoite-
taan tekemään jotakin uhalla, että hakija voi
sen vastaajan kustannuksella tehdä tai teet-
tää (teettämisuha), pannaan täytäntöön si-
ten, että ulosottomies antaa hakijalle luvan
työn tekemiseen tai teettämiseen. Ulosotto-
miehen on tarvittaessa annettava hakijalle
virka-apua.*

*Tekemisvelvoitetta koskevassa noudatta-
miskehotuksessa vastaajaa on kehotettava
tekemään heti tai ulosottomiehen asettamas-
sa määräajassa ulosottoperusteessa tarkoi-
tettu toimi.*

*Vastaajalle on ilmoitettava 1 momentissa
tarkoitettun luvan myöntämisestä.*

13 §

Teettämisuhan asettaminen

(ks. 3 luku 4 § 2 mom.)

*Jollei ulosottoperusteessa ole teettämisuha-
kaa, ulosottomiehen on se ensin asetettava.
Tätä ennen vastaajalle on varattava tilai-
suus tulla kuulluksi, jollei ole aihetta olet-
taa, että se tuntuvasti vaikeuttaa täytän-
töönpanoa. Teettämisuhaa koskeva päätös
on annettava vastaajalle tiedoksi niin kuin
3 luvun 40 ja 41 §:ssä säädetään.*

Vastaajalle, jolle on ennen teettämisuhan asettamista varattu tilaisuus tulla kuulluksi, tulee antaa 12 §:n 2 momentissa tarkoitettu kehoitus, jos sitä voidaan pitää tarpeellisena.

14 §

Tekemisvelvoitteen täytäntöönpano uhkasakolla

(ks. 3 luku 4 § 3 mom.)

Tekemisvelvoite voidaan erityisestä syystä panna täytäntöön asettamalla vastaajalle sakon uhka.

15 §

Henkilökohtainen tekemisvelvoite

(ks. 3 luku 4 § 3 ja 4 mom.)

Jos ainoastaan vastaaja voi täyttää velvoitteen, ulosottomiehen on asetettava lainminlyönnin varalle uhkasakko, jollei sitä ole asetettu jo ulosottoperusteessa.

Ulosottoperusteella, jossa velvoitetaan alikirjoittamaan kauppakirja tai muu asiakirja taikka antamaan suostumus, hyväksyminen tai muu vastaava lausuma, on ulosottoperusteen tultua lainvoimaiseksi sama vaikutus kuin velvoitteen täyttämisenä.

Kieltovelvoite

16 §

Kieltovelvoitteen täytäntöönpano

(ks. 3 luku 5 § 1 ja 2 mom.)

Ulosottoperuste, jossa sakon uhalla kielletään tekemästä jotakin tai velvoitetaan sallimaan, että toinen tekee jotakin, pannaan täytäntöön siten, että ulosottomies hakee uhkasakon tuomitsemista, jos kieltoa on rikottu, ja asettaa tarvittaessa uuden uhkasakon. Jollei ulosottoperusteessa ole sakon uhkaa, ulosottomiehen on se ensin asetettava.

Kieltovelvoitetta koskevassa noudattamiskehotuksessa vastaajaa on kehotettava välittömästi noudattamaan ulosottoperusteessa asetettua velvoitetta.

17 §

Kiellon rikkomisen estäminen

(ks. 3 luku 5 § 3 mom.)

Jos ulosottomies voi sopivalla tavalla estää kiellon uudelleen rikkomisen, on sellaiseen toimeen ryhdyttävä, jos kieltoa on rikkottu. Vastaajalle on sitä ennen varattava tilaisuus tulla kuulluksi, jollei ole aihetta olettaa, että se tuntuvasti vaikeuttaa täytäntöönpanoa.

Vastaajalle on ilmoitettava 1 momentissa tarkoitetun toimen suorittamisesta.

8 luku

Ulosottoasiain kuluista

6 §

Ulosottomiehellä on oikeus vaatia hakijalta tarpeellisia täytäntöönpanokuluja varten ennakkoa. Pantaessa täytäntöön lainvoimaista tuomiota, jolla maksuvelvollisuus on määrätty, voidaan ennakkoa vaatia vain 3 luvun 28 §:ssä, 4 luvun 17 ja 25 §:ssä, 5 luvun 17 §:ssä sekä 7 luvun 10 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa.

8 §

6 §

Ulosottomiehellä on oikeus vaatia hakijalta tarpeellisia täytäntöönpanokuluja varten ennakkoa. Pantaessa täytäntöön lainvoimaista tuomiota, jolla maksuvelvollisuus on määrätty, voidaan ennakkoa vaatia vain 3 luvun 18 §:ssä, 4 luvun 17 §:n 1 momentissa ja 25 §:ssä, 5 luvun 17 §:ssä sekä 7 luvun 10 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa.

8 §

Ulosottoasiassa asetetusta vakuudesta saadaan ulosottomiehen päätöksen nojalla periä maksamatta olevat täytäntöönpanokulut ja täytäntöönpanon peruuttamisesta aiheutuneet kulut, jos vakuus on asetettu myös niiden korvaamiseksi.

9 §

Kuluja niistä ulosottotoimista, jotka ovat jääneet 9 luvun mukaisen itseoikaisun johdosta turhiksi, ei saa periä asianosaiselta, jos oikaisutarpeen on aiheuttanut ulosottomiehen oma virhe.

9 §

Kuluja niistä ulosottotoimista, jotka ovat jääneet itseoikaisun johdosta turhiksi tai ovat aiheutuneet peruutetusta väliaikaistoitimesta, ei saa periä asianosaiselta, jos oikaisu- tai peruuttamistarve on johtunut täytäntöönpanossa sattuneesta väärinarvioinnista tai jos sitä muutoin voidaan pitää kohtuullisena.

9 luku

Itseoikaisu, täytäntöönpanoriita ja täytäntöönpanon keskeyttäminen

5 §

Oikaisupäätöksen täytäntöönpano

5 §

Oikaisupäätöksen täytäntöönpano

Jos kirjoitusvirheen oikaisupäätös edellyttää varojen takaisin perimistä, ulosottomiehen tulee kehottaa varat nostanutta palauttamaan virheellisesti saamansa varat. Jollei varoja palauteta, ulosottomies saa periä ne itseoikaisupäätöksen nojalla niin kuin ulosmittauksesta säädetään. Tätä ennen oikaisupäätös ja varojen palautuskehoitus on annettava varat saaneelle tiedoksi niin kuin 3 luvun 40 ja 41 §:ssä säädetään. Mitä tässä momentissa säädetään, koskee myös varoja, jotka on vahingossa tilitetty väärälle henkilölle.

11 §

Täytäntöönpanoriidan käsittely

Täytäntöönpanoriita käsitellään 10 luvun 2 §:ssä mainitussa käräjäoikeudessa. Riita on kaikissa oikeusasteissa käsiteltävä kiireellisenä. Tuomioistuimelle esitetty vaatimus täytäntöönpanon kieltämisestä tai keskeyttämisestä on ratkaistava heti.

11 §

Täytäntöönpanoriidan käsittely

Täytäntöönpanoriita käsitellään 10 luvun 2 §:ssä mainitussa käräjäoikeudessa. Riita on kaikissa oikeusasteissa käsiteltävä kiireellisenä. Tuomioistuimelle esitetty vaatimus täytäntöönpanon kieltämisestä tai keskeyttämisestä on ratkaistava heti. Tuomioistuimen tulee kuulla ulosottomiestä, jollei sitä voida pitää tarpeettomana.

Jos sivullisen nostama kanne hyväksytään, valtio voidaan sivullisen vaatimuksesta määrätä korvaamaan tämän kohtuulliset oikeudenkäyntikulut.

15 §

Keskeytyspäätöksen sisältö

Erityisestä syystä voidaan määrätä, että jo suoritettu täytäntöönpanotoimi on peruutettava. Jos ulosmitattu omaisuus on *pilaantuvaa*, arvossaan nopeasti alentuvaa tai jos sen

15 §

Keskeytyspäätöksen sisältö

Erityisestä syystä voidaan määrätä, että jo suoritettu täytäntöönpanotoimi on peruutettava. Jos ulosmitattu omaisuus on arvossaan nopeasti alentuvaa tai sen hoitokustannukset

hoitokustannukset ovat korkeat, täytäntöönpano saadaan määrätä peruutettavaksi ainoastaan sillä ehdolla, että velallinen asettaa vakuuden kulujen ja vahingon korvaamisesta.

ovat korkeat, täytäntöönpano saadaan määrätä myynnin osalta keskeytettäväksi ainoastaan, jos asetetaan vakuus kulujen ja vahingon korvaamisesta tai jos keskeyttämiseen on painava peruste.

Mitä edellä tässä luvussa säädetään keskeyttämisestä, koskee myös sellaisen määräyksen antamista, jossa täytäntöönpanon peruuttaminen kielletään tai keskeytetään. Mainitun kieltomääräyksen voi antaa myös ratkaisun antanut tuomioistuimittain itse. Tällöin määräys on voimassa, kunnes kyseinen ratkaisu tulee lainvoimaiseksi tai ylempi tuomioistuimittain antaa asiassa uuden määräyksen.

18 §

Keskeytysmääräyksen vaikutus jo suoritettuihin täytäntöönpanotoimiin

18 §

Keskeytysmääräyksen vaikutus jo suoritettuihin täytäntöönpanotoimiin

Jos ulosottomies havaitsee, että keskeytyksen aikana ulosmitatun omaisuuden arvo alenee nopeasti tai sen hoitokustannukset ovat korkeat, hänen tulee tarvittaessa ilmoittaa siitä keskeytysmääräyksen antaneelle tuomioistuimelle.

10 luku

Muutoksenhaku ulosottomiehen menettelyyn

8 §

Valituksen vaikutus täytäntöönpanoon

8 §

Valituksen vaikutus täytäntöönpanoon

Jos ulosmittaus kumotaan, ulosottomiehen tulee viivytyksettä ryhtyä toimiin ulosmittauksen peruuttamiseksi, jollei tuomioistuimittain toisin määrää.

11 luku

Erinäiset säännökset

1 §

Tarkemmat säännökset

(ks. 1 luku 17 §)

Tarkemmat säännökset ulosottoimen hallinnon järjestämisestä ja muusta tämän

lain täytäntöönpanosta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

2 §

Ohjeet ja määräykset

Oikeusministeriö voi antaa hallinnollisia ohjeita ja määräyksiä tämän lain täytäntöönpanemiseksi.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2003.

Ennen lain voimaantuloa vireille tulleisiin asioihin sovelletaan ulosottomiehen esteellisyttä, ulosottorekisteriä, ulosotoperustetta, kuittausta, ulosottoasian vireillepanoa, asiamiestä, vireilletuloilmoitusta ja ennakoilmoitusta sekä suppeaa ulosottoa koskevien tämän lain säännösten asemesta lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Ennen lain voimaantuloa vireille tulleista tai vireillä olleista asioista annetaan 1 luvun 31 §:ssä tarkoitettuja tietoja muulla tavoin kuin tietojärjestelmän tulosteena. Tiedoksianto-osoitteena pidetään osoitetta, joka lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaisesti on annettu ulosottomiehelle.

Lain 2 luvun 24 ja 25 §:ää sovelletaan myös ennen lain voimaantuloa annettuun ulosotoperusteeseen ja lain voimaan tullessa vireillä olevaan ulosottoasiaan. Jos kuitenkin mainitun luvun 25 §:ssä tarkoitettu ulosotoperuste on annettu ennen 1 päivä maaliskuuta 1993, ulosotoperusteen täytäntöönpanokelpoisuuden määräaika lasketaan mainitusta päivämäärästä.

Lain 3 luvun 5 §:n 2 momenttia sovelletaan 1 päivästä tammikuuta 2004. Lain 6 luvun 23 §:n 2 momenttia sovelletaan lain voimaan tullessa vireillä oleviin asioihin viimeistään vuoden kuluttua lain voimaantulosta.

Jos tässä tai muussa laissa taikka asetuksessa viitataan säännökseen tai siinä muutoin tarkoitetaan säännöstä, joka on korvattu tämän lain säännöksellä, säännöksen asemesta sovelletaan tämän lain vastaavaa säännöstä.

382

Voimassa oleva laki

HE 216/2001 vp

Ehdotus

*Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä
lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimen-
piteisiin.*

2.

Laki**verojen ja maksujen perimisestä ulosottotoimin annetun lain 2 ja 3 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan verojen ja maksujen perimisestä ulosottotoimin 29 päivänä kesäkuuta 1961 (367/1961) annetun lain 2 ja 3 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

2 §

Saamista ulosotettaessa on, mikäli tässä laissa ei ole toisin säädetty, soveltuvin osin noudatettava, mitä riita-asiassa annetun tuomion täytäntöönpanosta on voimassa.

3 §

Hakemus saamisen ulosottamisesta tehdään ulosottomiehelle.

Ulosottamista on pyydettävä maksuvelvollisen koti-, asuin- tai olinpaikkakunnan ulosottomieheltä. Jos saaminen koskee liikettä, elinkeinoa, ammattia taikka kiinteistöä, saadaan ulosottamista pyytää myös sillä paikkakunnalla, missä mainittua toimintaa on harjoitettu tai missä kiinteistö sijaitsee.

Milloin maksuvelvollisen olinpaikka on tuntematon tai hän oleskelee ulkomailla taikka hänen asuinpaikkakunnaltaan ei ole löytynyt ulosmittattavaa omaisuutta, saadaan ulosottamista pyytää sen paikkakunnan ulosottomieheltä, missä hänellä on omaisuutta.

Jollei sen mukaan, mitä edellä tässä pykälässä on säädetty, toimivaltaista ulosottomiestä ole tiedossa, saadaan ulosottamista pyytää siltä ulosottomieheltä, jonka toimialueella saaminen on määrätty tai maksuunpantu.

Ehdotus

2 §

Jollei tässä laissa tai tämän lain nojalla annetussa valtioneuvoston asetuksessa toisin säädetä, saamista koskevassa ulosotossa noudatetaan soveltuvin osin, mitä ulosottolaisissa (37/1895) säädetään.

3 §

Saamisen ulosottoa haetaan ulosottolain 3 luvussa säädetyllä tavalla. Hakemukseen ei tarvitse liittää maksuvelvollisuuden perusteena olevaa asiakirjaa, mutta se on yksilöitävä ja sitä koskevat tiedot on ilmoitettava hakemuksessa. Ulosottomiehen pyynnöstä hakija on velvollinen toimittamaan mainitun asiakirjan.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2003.

Lakia sovelletaan noudattaen soveltuvin osin, mitä ulosottolain muuttamisesta annetun lain (/) voimaantulo- ja siirtymäsäännöksissä säädetään.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

3.

Laki**määräajasta velkomisasiossa sekä julkisesta haasteesta velkojille annetun asetuksen 1 §
muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään määräajasta velkomisasiossa sekä julkisesta haasteesta velkojille 9 päivänä mar-
raskuuta 1868 annetun asetuksen (32/1868) 1 §:ään uusi 3 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

1 §

Vanhentuminen katkeaa myös, kun velkoja panee vireille ulosottoasian tai kun saatava muuten otetaan huomioon ulosottomenettelyssä. Uusi vanhentumisaika alkaa ulosottoasian vireilläolon päättymisestä. Vanhentuminen ei kuitenkaan katkea, jos hakija peruuttaa ulosottohakemuksensa ennen kuin asian vireilletulosta on ilmoitettu velalliselle.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2003.

Lakia sovelletaan lain voimaantulon jälkeen vireille tuleviin ulosottoasioihin.

4.

Laki**viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 11 ja 24 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta 21 päivänä toukokuuta 1999 annetun lain (621/1999) 11 §:n 2 momentin 5 kohta ja 24 §:n 1 momentin 23 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

11 §

Asianosaisen oikeus tiedonsaantiin

 Asianosaisella, hänen edustajallaan ja avustajallaan ei ole edellä 1 momentissa tarkoitettua oikeutta:

5) ulosottoasian käsittelyssä laadittuihin muihin kuin velallisen taloudellista asemaa koskeviin tietoihin, jollei tietoja tarvita takaisinsaantikanteen nostamista varten;

24 §

Salassa pidettävät viranomaisen asiakirjat

Salassa pidettäviä viranomaisen asiakirjoja ovat, jollei erikseen toisin säädetä:

23) asiakirjat, jotka sisältävät tietoja henkilön vuosituloista tai kokonaisvarallisuudesta taikka tuen tai etuuden perusteena olevista tuloista ja varallisuudesta taikka jotka muutoin kuvaavat hänen taloudellista asemaansa; *ulosottihakemus, ulosottomiehen*

Ehdotus

11 §

Asianosaisen oikeus tiedonsaantiin

 Asianosaisella, hänen edustajallaan ja avustajallaan ei ole edellä 1 momentissa tarkoitettua oikeutta:

5) tietoihin ulosottoasiassa ennen ulosmittauksen toimittamista ja omaisuuden haltuun saamista, jos tiedon antaminen tuntuvasti vaikeuttaisi täytäntöönpanoa, eikä muihin kuin velallisen taloudellista asemaa koskeviin tietoihin, jollei tietoja tarvita takaisinsaantikanteen nostamista varten;

24 §

Salassa pidettävät viranomaisen asiakirjat

Salassa pidettäviä viranomaisen asiakirjoja ovat, jollei erikseen toisin säädetä:

23) asiakirjat, jotka sisältävät tietoja henkilön vuosituloista tai kokonaisvarallisuudesta taikka tuen tai etuuden perusteena olevista tuloista ja varallisuudesta taikka jotka muutoin kuvaavat hänen taloudellista asemaansa; *sekä, sen lisäksi, mitä ulosottore-*

Voimassa oleva laki

Ehdotus

päätös ja toimituksia koskevat pöytäkirjat ovat kuitenkin ulosotto selvitystä koskevaa pöytäkirjaa lukuun ottamatta julkisia;

kisteristä erikseen säädetään, ulosottoviranomaisen asiakirjat siltä osin kuin ne sisältävät tietoja luonnollisesta henkilöstä ulosottovelallisena, sekä ulosotto selvitys;

—————
Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2003.
—————

5.

Laki**ulosottomaksuista annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ulosottomaksuista 13 päivänä tammikuuta 1995 annetun lain (34/1995) 2 §:n 1—
 3 momentti, 3 §:n 2 momentti, 4 §:n 4 momentti ja 5 §:n 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

2 §

Maksulajit

Maksulajit

Rahasaatavan täytäntöönpanossa ulosotomaksuina ovat taulukkomaksu, *estemaksu* ja myyntimaksu.

Velallisen on suoritettava rahasaamisen perimisestä taulukkomaksu.

Hakijan on suoritettava esteen toteamiseksi suoritetuista toimenpiteistä *estemaksu*, jos hän peruuttaa hakemuksensa tai asiakirjat palautetaan hänelle perimistä kohdanneen esteen vuoksi.

Rahasaatavan täytäntöönpanossa ulosotomaksuina ovat taulukkomaksu, *käsittelymaksu*, myyntimaksu ja *tilitysmaksu*.

Rahasaamisen ulosotossa velallisen on suoritettava taulukkomaksu ja *velkojan on suoritettava tilitysmaksu*.

Kun ulosottoasian vireillöolo päättyy ulosottolaissa tarkoitetun estetodistuksen antamiseen tai hakijan peruutettua hakemuksensa, hakijan on suoritettava käsittelymaksu. Suppeaa ulosottoa koskeva käsittelymaksu on tavallista ulosottoasiaa koskevaa maksua alhaisempi. Jos hakija on pyytänyt saatavansa merkitsemistä ulosottorekisteriin passiivisaatavaksi, hänen on suoritettava käsittelymaksun lisäosa.

3 §

3 §

Maksujen suuruus

Maksujen suuruus

Estemaksu, myyntimaksu, täytäntöönpanomaksu, todistus- ja jäljennösmaksu säädetään kiinteiksi, enintään suoritteiden tuottamisesta aiheutuvien keskimääräisten kokonaiskustannusten suuruiseksi.

Käsittelymaksu, myyntimaksu, täytäntöönpanomaksu sekä todistus- ja jäljennösmaksu säädetään kiinteiksi, enintään suoritteiden tuottamisesta aiheutuvien keskimääräisten kokonaiskustannusten suuruiseksi. *Tilitysmaksu säädetään enintään kahden prosentin määräksi tilitettävästä rahamäärästä.*

Voimassa oleva laki

4 §

Maksujen perintä

Asetuksella voidaan säätää täytäntöönpanomaksun sekä todistus- tai jäljennösmaksun suorittamisesta etukäteen. Asetuksella voidaan säätää myös ajasta, jonka kuluessa estemaksu, täytäntöönpanomaksu sekä todistus- tai jäljennösmaksu on suoritettava, sekä maksun laiminlyömisestä perittävistä viivästyskorosta tai kiinteästä viivästysmaksusta.

5 §

Maksuttomat suoritteet

Estemaksua ei peritä asianomistajalta, jolle rikosasiassa on tuomittu maksettavaksi korvausta.

4 §

Maksujen perintä

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää täytäntöönpanomaksun sekä todistus- tai jäljennösmaksun suorittamisesta etukäteen. *Valtioneuvoston* asetuksella voidaan säätää myös ajasta, jonka kuluessa *käsittelymaksu, tilitysmaksu*, täytäntöönpanomaksu sekä todistus- tai jäljennösmaksu on suoritettava, sekä maksun laiminlyömisestä perittävistä viivästyskorosta tai kiinteästä viivästysmaksusta.

5 §

Maksuttomat suoritteet

Käsittelymaksua tai tilitysmaksua ei peritä asianomistajalta, jolle rikosasiassa on tuomittu maksettavaksi korvausta.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2003.

Tilitysmaksua ei peritä, jos ulosmittaus on toimitettu ennen tämän lain voimaantuloa.

6.

Laki**takauksesta ja vierasvelkapanttauksesta annetun lain 20 ja 25 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan takauksesta ja vierasvelkapanttauksesta 19 päivänä maaliskuuta 1999 annetun lain (361/1999) 20 §:n 1 momentti ja 25 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

20 §

Takauksen sijasta annettu vakuus

Yksityistakaaja vapautuu takausvastuusta luotonantajalle, jos luotonantajalle annetaan kyseisen takauksen tilalle toinen takaus tai muu vakuus, jonka arvioidaan riittävän päävelan suorittamiseksi. Luotonantajalla ei kuitenkaan ole velvollisuutta hyväksyä muuta takausta kuin ulosottolain (37/1895) 3 luvun 20 §:n 3 momentissa tarkoitetun yhteisön antaman takauksen.

25 §

Yksityistakaajan oikeus suorittaa päävelka alkuperäisen sopimuksen mukaisesti

Jos päävelka on eräännytetty velallisen maksuviivästyksen vuoksi, yksityistakaajalla on oikeus suorittaa päävelka luotonantajalle niiden maksuehtojen mukaisesti, joita olisi ollut noudatettava ilman velan enneaikaista erääntymistä. Edellytyksenä on, että yksityistakaaja luotonantajan asettamassa, vähintään kuukauden pituisessa ajassa suorittaa viivästyneen maksun ja että päävelan suorittamisesta asetetaan toinen takaus tai muu vakuus, jonka arvioidaan riittävän velan pääoman suorittamiseksi. Luotonantajalla ei kuitenkaan ole velvollisuutta hyväksyä muuta takausta kuin ulosottolain 3 luvun

Ehdotus

20 §

Takauksen sijasta annettu vakuus

Yksityistakaaja vapautuu takausvastuusta luotonantajalle, jos luotonantajalle annetaan kyseisen takauksen tilalle toinen takaus tai muu vakuus, jonka arvioidaan riittävän päävelan suorittamiseksi. Luotonantajalla ei kuitenkaan ole velvollisuutta hyväksyä muuta takausta kuin ulosottolain (37/1895) 3 luvun 44 §:ssä tarkoitetun yhteisön antama takaus.

25 §

Yksityistakaajan oikeus suorittaa päävelka alkuperäisen sopimuksen mukaisesti

Jos päävelka on eräännytetty velallisen maksuviivästyksen vuoksi, yksityistakaajalla on oikeus suorittaa päävelka luotonantajalle niiden maksuehtojen mukaisesti, joita olisi ollut noudatettava ilman velan enneaikaista erääntymistä. Edellytyksenä on, että yksityistakaaja luotonantajan asettamassa, vähintään kuukauden pituisessa ajassa suorittaa viivästyneen maksun ja että päävelan suorittamisesta asetetaan toinen takaus tai muu vakuus, jonka arvioidaan riittävän velan pääoman suorittamiseksi. Luotonantajalla ei kuitenkaan ole velvollisuutta hyväksyä muuta takausta kuin ulosottolain 3 luvun

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

20 §:n 3 momentissa tarkoitetun yhteisön antama takaus. Mitä edellä säädetään, on voimassa myös, jos päävelka on eräännytetty ennakkoviivästyksen tai muun siihen verrattavan syyn vuoksi.

Päävelka katsotaan eräänntyneeksi velalliseen ja muihin takaajiin nähden, vaikka yksityistakaaja 1 momentin mukaisesti suorittaa päävelan alkuperäisen sopimuksen mukaisin maksuehdoin.

44 §:ssä tarkoitetun yhteisön antama takaus. Mitä edellä säädetään, on voimassa myös, jos päävelka on eräännytetty ennakkoviivästyksen tai muun siihen verrattavan syyn vuoksi.

Päävelka katsotaan eräänntyneeksi velalliseen ja muihin takaajiin nähden, vaikka yksityistakaaja 1 momentin mukaisesti suorittaa päävelan alkuperäisen sopimuksen mukaisin maksuehdoin.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2003.

Lakia sovelletaan myös ennen lain voimaantuloa annettuun takaukseen tai tehtyyn vierasvelkapanttaukseen.

7.

Laki**osamaksukaupasta annetun lain 9 ja 16 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan osamaksukaupasta 18 päivänä helmikuuta 1966 annetun lain (91/1966) 9 §:n 3 momentti ja 16 §,
 sellaisena kuin niistä on 16 § laissa 199/1996, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

9 §

9 §

Ulosottomiehen oikeudesta antaa virka-apua ostajan poissaolosta huolimatta on vastaavasti voimassa, mitä ulosottolain 3 luvun 26 ja 27 §:ssä ulosmittauksesta on säädetty.

Ulosottomiehen antamaa virka-apua koskee soveltuvin osin, mitä ulosottolain (37/1895) 3 luvun 33 ja 34 §:ssä säädetään vireilletuloilmoituksesta sekä ennakoilmoituksesta ja kutsusta.

16 §

16 §

Ulosottomiehen tekemään tilitykseen perustuvan saatavan saa ulosottaa, jollei tilitykseen ole haettu muutosta, tilityksestä laaditun pöytäkirjan nojalla lainvoimaisen tuomion täytäntöönpanosta säädettyssä järjestyksessä korkolain mukaisine viivästyskorkeineen tilityspäivästä lukien, jos pöytäkirjassa on määrätty maksettavaksi korkoa saatavalle asianosaisen tilityshakemuksessa esittämän vaatimuksen nojalla. Ostajan saatava suoritetaan tällöin kuitenkin ensisijaisesti 4 §:n 1 momentin mukaisesta talletuksesta. Jollei tilitys ole lainvoimainen, tilitykseen perustuvan saatavan ulosmittamisesta on voimassa, mitä ulosottolain 3 luvun 7 §:ssä säädetään.

Ulosottomiehen tekemään tilitykseen perustuvan saatavan saa ulosottaa, jollei tilitykseen ole haettu muutosta, tilityksestä laaditun pöytäkirjan nojalla lainvoimaisen tuomion täytäntöönpanosta säädettyssä järjestyksessä korkolain mukaisine viivästyskorkeineen tilityspäivästä lukien, jos pöytäkirjassa on määrätty maksettavaksi korkoa saatavalle asianosaisen tilityshakemuksessa esittämän vaatimuksen nojalla. Ostajan saatava suoritetaan tällöin kuitenkin ensisijaisesti 4 §:n 1 momentin mukaisesta talletuksesta. Jollei tilitys ole lainvoimainen, tilitykseen perustuvan saatavan ulosmittamisesta on voimassa, mitä ulosottolain 2 luvun 5 §:ssä säädetään.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2003.

Ennen lain voimaantuloa vireille tulleen asiaan sovelletaan tämän lain asemesta lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

8.

Laki**oikeudenkäymiskaaren 7 luvun muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 1 ja 2 §, 3 §:n 1 momentti ja 6 §:n 1 momentti,
 sellaisina kuin ne ovat laissa 1065/1991, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

7 luku

Turvaamistoimista

1 §

Jos hakija saattaa todennäköiseksi, että hänellä on saaminen, joka voidaan määrätä maksettavaksi ulosottolain 3 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettulla ratkaisulla, ja on olemassa vaara, että vastapuoli kätkee, hävittää tai luovuttaa omaisuuttaan taikka menettelee muulla hakijan saamista vaarantavalla tavalla, tuomioistuin voi määrätä panttavaksi vastapuolen irtainta tai kiinteätä omaisuutta takavarikkoon niin paljon, että saaminen tulee turvatuksi.

2 §

Vastapuolen hallussa oleva esine tai muu tietty omaisuus voidaan määrätä takavarikkoon myös silloin, kun hakija saattaa todennäköiseksi, että hänellä on sanottuun esineeseen tai omaisuuteen parempi oikeus, joka voidaan vahvistaa ulosottolain 3 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettulla ratkaisulla, ja on olemassa vaara, että vastapuoli kätkee, hävittää tai luovuttaa sanotun esineen tai omaisuuden taikka menettelee muulla hakijan oikeutta vaarantavalla tavalla.

3 §

Jos hakija saattaa todennäköiseksi, että hänellä on vastapuolta vastaan muu kuin 1 tai 2 §:ssä tarkoitettu oikeus, joka voidaan vahvistaa ulosottolain 3 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettulla ratkaisulla, ja on olemassa vaara, että vastapuoli tekemällä jotakin, ryhtymällä johonkin tai laiminlyömällä

1 §

Jos hakija saattaa todennäköiseksi, että hänellä on saaminen, joka voidaan määrätä maksettavaksi ulosottolain (37/1895) 2 luvun 2 §:ssä tarkoitettulla ratkaisulla, ja on olemassa vaara, että vastapuoli kätkee, hävittää tai luovuttaa omaisuuttaan taikka menettelee muulla hakijan saamista vaarantavalla tavalla, tuomioistuin voi määrätä panttavaksi vastapuolen irtainta tai kiinteätä omaisuutta takavarikkoon niin paljon, että saaminen tulee turvatuksi.

2 §

Vastapuolen hallussa oleva esine tai muu tietty omaisuus voidaan määrätä takavarikkoon myös silloin, kun hakija saattaa todennäköiseksi, että hänellä on sanottuun esineeseen tai omaisuuteen parempi oikeus, joka voidaan vahvistaa ulosottolain 2 luvun 2 §:ssä tarkoitettulla ratkaisulla, ja on olemassa vaara, että vastapuoli kätkee, hävittää tai luovuttaa sanotun esineen tai omaisuuden taikka menettelee muulla hakijan oikeutta vaarantavalla tavalla.

3 §

Jos hakija saattaa todennäköiseksi, että hänellä on vastapuolta vastaan muu kuin 1 tai 2 §:ssä tarkoitettu oikeus, joka voidaan vahvistaa ulosottolain 2 luvun 2 §:ssä tarkoitettulla ratkaisulla, ja on olemassa vaara, että vastapuoli tekemällä jotakin, ryhtymällä johonkin tai laiminlyömällä jotakin tai jolla-

jotakin tai jollakin muulla tavoin estää tai heikentää hakijan oikeuden toteutumista tai olennaisesti vähentää sen arvoa tai merkitystä, tuomioistuin voi:

- 1) sakon uhalla kieltää vastapuolta tekemästä jotakin tai ryhtymästä johonkin;
- 2) määrätä vastapuolen sakon uhalla tekemään jotakin;
- 3) oikeuttaa hakijan tekemään tai teettämään jotakin;
- 4) määrätä vastapuolen omaisuutta pantavaksi toimitsijan haltuun ja hoitoon; tai
- 5) määrätä jostakin muusta toimenpiteestä, joka on tarpeen hakijan oikeuden turvaamiseksi.

kin muulla tavoin estää tai heikentää hakijan oikeuden toteutumista tai olennaisesti vähentää sen arvoa tai merkitystä, tuomioistuin voi:

- 1) sakon uhalla kieltää vastapuolta tekemästä jotakin tai ryhtymästä johonkin;
- 2) määrätä vastapuolen sakon uhalla tekemään jotakin;
- 3) oikeuttaa hakijan tekemään tai teettämään jotakin;
- 4) määrätä vastapuolen omaisuutta pantavaksi toimitsijan haltuun ja hoitoon; tai
- 5) määrätä jostakin muusta toimenpiteestä, joka on tarpeen hakijan oikeuden turvaamiseksi.

6 §

Kun 5 §:n 1 momentissa tarkoitettuun hakemukseen on suostuttu, hakijan on kuukauden kuluessa päätöksen antamisesta pantava pääasiaa koskeva kanne vireille tuomioistuimessa tai saatettava pääasia käsiteltäväksi muussa sellaisessa menettelyssä, joka voi johtaa ulosottolain 3 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan täytäntöönpanokelpoiseen ratkaisuun. Milloin turvaamistoimi on saamisen turvaamiseksi kohdistettu kiinteistöön, joka on panttina hakijan erääntymättömästä saamisesta, tässä momentissa tarkoitettu määräaika alkaa eräpäivästä. Jos asian käsittelyä ei sanotussa ajassa panna vireille tai jos asian käsittely jää sillensä, turvaamistoimi peruutetaan siten kuin ulosottolain 7 luvun 13 §:ssä säädetään.

6 §

Kun 5 §:n 1 momentissa tarkoitettuun hakemukseen on suostuttu, hakijan on kuukauden kuluessa päätöksen antamisesta pantava pääasiaa koskeva kanne vireille tuomioistuimessa tai saatettava pääasia käsiteltäväksi muussa sellaisessa menettelyssä, joka voi johtaa ulosottolain 2 luvun 2 §:ssä tarkoitettuun täytäntöönpanokelpoiseen ratkaisuun. Milloin turvaamistoimi on saamisen turvaamiseksi kohdistettu kiinteistöön, joka on panttina hakijan erääntymättömästä saamisesta, tässä momentissa tarkoitettu määräaika alkaa eräpäivästä. Jos asian käsittelyä ei sanotussa ajassa panna vireille tai jos asian käsittely jää sillensä, turvaamistoimi peruutetaan siten kuin ulosottolain 7 luvun 13 §:ssä säädetään.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2003.

Ennen tämän lain voimaantuloa vireille tulleessa asiassa sovelletaan tämän lain asemesta lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

9.

Laki**välimiesmenettelystä annetun lain 45 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan välimiesmenettelystä 23 päivänä lokakuuta 1992 annetun lain (967/1992) 45 §
seuraavasti:

Voimassa oleva laki

45 §
Välitystuomion täytäntöönpanossa on
tuomioistuimen annettua siitä määräyksen
noudatettava mitä ulosottolain 3 luvun
16 §:ssä säädetään.

Ehdotus

45 §
Välitystuomion täytäntöönpanossa on
tuomioistuimen annettua siitä määräyksen
noudatettava mitä ulosottolain 2 luvun
19 §:ssä säädetään.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2003.

Ennen lain voimaantuloa vireille tulleisiin asioihin sovelletaan tämän lain asemesta lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

10.

Laki**yrityksen saneerauksesta annetun lain 37 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan yrityksen saneerauksesta 25 päivänä tammikuuta 1993 annetun lain (47/1993)
 37 §:n 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

37 §

Takaisinsaanti velkojan vaatimuksesta

 Kun takaisinsaantia vaatii yksi tai useampi velkoja, on soveltuvin osin noudatettava mitä ulosottolain 3 luvun 35 §:ssä säädetään. Se, mitä velkojan kanteen johdosta määrätään luovutettavaksi tai korvattavaksi, on tämän lain säännösten estämättä käytettävä kantajan saatavan suorittamiseksi.

Ehdotus

37 §

Takaisinsaanti velkojan vaatimuksesta

 Kun takaisinsaantia vaatii yksi tai useampi velkoja, on soveltuvin osin noudatettava mitä ulosottolain 3 luvun 84, 89 ja 90 §:ssä säädetään. Se, mitä velkojan kanteen johdosta määrätään luovutettavaksi tai korvattavaksi, on tämän lain säännösten estämättä käytettävä kantajan saatavan suorittamiseksi.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2003.

11.

Laki**yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain 53 ja 60 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan yksityishenkilön velkajärjestelystä 25 päivänä tammikuuta 1993 annetun lain (57/1993) 53 §:n 2 momentti sekä 60 §:n 3 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

53 §

Selvityksen hankkiminen

Jos selvityksen saamiseksi on tarpeen, tuomioistuin voi omasta aloitteestaan tai velkojan hakemuksesta pyytää ulosottomiestä tekemään velallisesta ulosottolain 3 luvun 33 §:ssä tarkoitetun ulosottoselvityksen tai antamaan muita hakemuksen ratkaisemiseksi tarpeellisia tietoja. Tuomioistuin voi samalla määrätä, että ulosottomiehellä on salassapitosäännösten estämättä sama oikeus kuin velallisella saada tietoja velallisen pankkitileistä, maksuliikenteestä, sopimuksista ja sitoumuksista sekä velallisen varallisuudesta, verotuksesta ja muista velallisen taloudellista asemaa koskevista seikoista. Ulosottomies voidaan kutsua myös asiassa kuultavaksi.

60§

Takaisinsaanti velkajärjestelyssä

Takaisinsaannista on soveltuvin osin voimassa, mitä ulosottolain 3 luvun 35 §:ssä säädetään. Se, mitä velkojan kanteen johdosta määrätään luovutettavaksi tai korvattavaksi, voidaan tämän lain

Ehdotus

53 §

Selvityksen hankkiminen

Jos selvityksen saamiseksi on tarpeen, tuomioistuin voi omasta aloitteestaan tai velkojan hakemuksesta pyytää ulosottomiestä tekemään velallisesta ulosottolain 3 luvun 57—63 §:ssä tarkoitetun ulosottoselvityksen tai antamaan muita hakemuksen ratkaisemiseksi tarpeellisia tietoja. Tuomioistuin voi samalla määrätä, että ulosottomiehellä on salassapitosäännösten estämättä sama oikeus kuin velallisella saada tietoja velallisen pankkitileistä, maksuliikkeestä, sopimuksista ja sitoumuksista sekä velallisen varallisuudesta, verotuksesta ja muista velallisen taloudellista asemaa koskevista seikoista. Ulosottomies voidaan kutsua myös asiassa kuultavaksi.

60 §

Takaisinsaanti velkajärjestelyssä

Takaisinsaannista on soveltuvin osin voimassa, mitä ulosottolain 3 luvun 84, 89 ja 90 §:ssä säädetään. Se, mitä velkojan kanteen johdosta määrätään luovutettavaksi tai korvattavaksi, voidaan tämän lain säännös-

tämättä käyttää kantajan saatavan suorittamiseksi. Takaisinsaantikanne on pantava viireille kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun velkoja sai tiedon velkajärjestelyn alkamisesta.

ten estämättä käyttää kantajan saatavan suorittamiseksi. Takaisinsaantikanne on pantava viireille kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun velkoja sai tiedon velkajärjestelyn alkamisesta.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2003.

12.

Laki**konkurssisäännön 6 ja 25 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään 9 päivänä marraskuuta 1868 annetun konkurssisäännön (31/1868) 6 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 57/1923, 637/1984 ja 1585/1992, uusi 3 momentti ja 25 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 1027/1993, uusi 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

6 §

6 §

Mitä 5 §:ssä ja edellä tässä pykälässä säädetään, ei sovelleta saatavaan, jota koskevan ulosottoperusteen täytäntöönpanokelpoisuus on lakannut ulosottolain 2 luvun 24 ja 25 §:n mukaisesti.

25 §

25 §

Velkoja ei voi valvoa konkurssissa saatavaa, jota koskevan ulosottoperusteen täytäntöönpanokelpoisuus on lakannut ulosottolain 2 luvun 24 ja 25 §:n mukaisesti. Jos saatava on täytäntöönpanokelpoisuuden aikana valvottu konkurssissa, määräajan umpeen kuluminen ei estä maksun saamista konkurssiin luovutetuista varoista.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2003.

Tätä lakia sovelletaan myös saataviin, joita koskeva ulosottoperuste on annettu ennen lain voimaantuloa, noudattaen soveltuvien osin, mitä ulosottolain muuttamisesta annetun lain (/) voimaantulosäännöksen 3 momentissa säädetään.